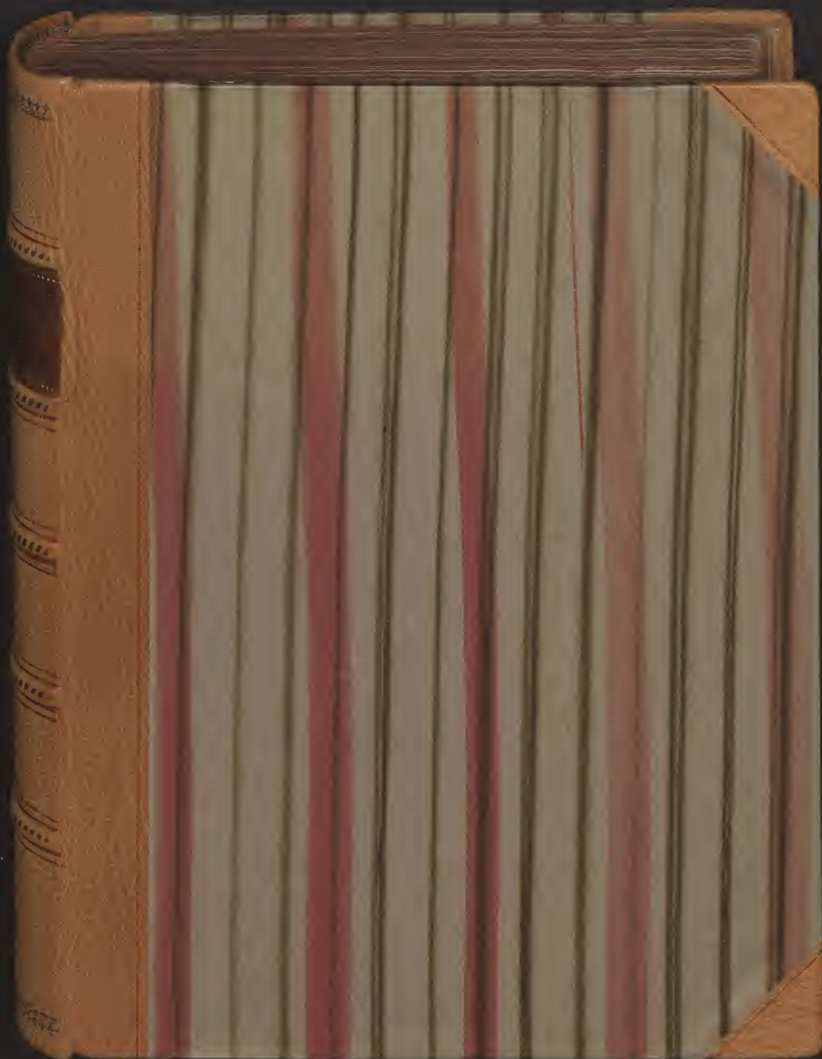

E Johnsen

E Johnsen

Jón Borgfirðingur.

E Johnsen

RYMBEGLA

five

RUDIMENTUM
COMPUTI ECCLESIASTICI
ET ANNALIS
VETERUM ISLANDORUM,

in qvo etiam continentur
Chronologica, Geographica, Aſtronomica, Geometrica, Theologica, nonnulla ex hiſtoria univerſali & naturali rariora.

Qvam
Ex Manuſcriptis Legati Arna-Magnæani
Verſione latina,
Lectionum varietate, Notis in materiam computiſticam, Indice vocum Rymbeglæ propriarum, & rerum in partem hiſtoricam auxit

STEPHANUS BIÖRNONIS *Iſl.*

Addita ſunt
1) *Talbyrdingus* ejusdem notis illuſtratus, 2) *Oddi* Aſtronomi ſomnia, 3) *Joh. Arnæ* & 4) *Finni Johannæi* Horologia.

HAVNIÆ
Typis AUG. FRID. STEINII
1780.

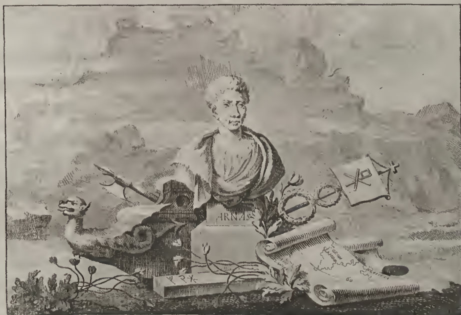
Jón Borgfirðingur

Hj. Sporon

RYMBEGLA

five

RUDIMENTUM COMPUTI ECCLESIASTICI VETERUM ISLANDORUM.

I F Clemens Sc

Sumtibus illuſtriſſ. P. Fr. de Suhm.

AD LECTOREM.

Nullum eſt dubium primos Eccleſiæ Islandicæ Epiſcopos, Isleifum, Gizurem & ſucceſſores, compendia qvædam computi eccleſiaſtici habuiſſe, ipſorum enim officii ratio poſtulavit, ut Feſta omnia qvæ tunc temporis Islandis erant in uſu, tam mobilia qvam immobilia, principalia & minus principalia populo rite indicarent, & juxta computum Eccleſiæ Romanæ celebrarent, fuerunt etiam in Islandia temporibus Eccleſiæ primitivæ Islandicæ, præter ipſos Epiſcopos alii viri egregie docti, qvorum ut præcipuos & honoris cauſa nomino Arium & Sæmundum Polyhiſtores, qvos hujus artis computiſticæ haud ignaros fuiſſe veroſi-

 mile

mile videtur, nam Arium qvidem qvod attinet, ipſum in opere Bedæ Computiſtæ primarii fuiſſe verſatum, probabile fit exinde, qvod initio Landnamæ ipſius opus chronographicum ſive geographicum citet, multo minus credere fas eſt Sæmundum Polyhiſtorem hujus artis imperitum fuiſſe, tum qvod apud exteros in Gymnaſiis Germaniæ & Galliæ pluribus annis ſtudiis operam dederat, tum etiam qvod ad ſacrum munus adſpiravit, igitur Epiſcopi & Sæmundus qvi primi ſcholas aperuerunt, & horum etiam ſucceſſores, Epitomen qvandam computi eccleſiaſtici in ſcholis ſuis tradiderunt; & fortaſſis etiam aliqvot templa, ſi non omnia, hujusmodi compendiis & tabulis computiſticis tanqvam inventariis donarunt, ut hæc ſubſidia ſacerdotes haberent ad manus & conſulerent, qvoties in computando hæſitarent, ſeqve veritatis & accurationis ſuæ putationis convincerent; ut hac ratione extra omnem dubitationis aleam Feſtorum tempora poſita forent, talia compendia & tabulas Miſſalia vocarunt, qvorum aliqvot inter cætera legati Magnæani vidi & legi, qvæ antiqvitatem valde remotam ſapere videntur, cujusmodi compendiorum & Miſſalium aliqvot etiam recenſent, ſacrarum ædium inſtrumenta publica, ut dubitandum

dum non ſit, Calendaria qvædam in templis tanqvam inventaria fuiſſe depoſita.

Cæterum qvosnam habuerint in arte computiſtica ſcriptores, & ſecuti fuerint authores, ſive mortuos ſive vivos, anteqvam Blandam, Rymbeglam & Codicem de computo compoſuerunt, id ſane certo & præciſe definiri neqvit, fuiſſe tamen illis libellos qvosdam computiſticos, ex Authoris ipſius Rymbeglæ verbis in præfatione claré ſatis ac certò colligitur, ita loqventis: "Cum dupplex hujus computi ratio ſit, & pars e Calendariis ſcriptis, pars e virorum ſapientum, Biarni "Sacerdotis, Bergthoris filii, & Oddi Aſtronomi "obſervatis hauſta ſit." Idem ex Fragmenti Blandæ manco & mutilo præfamine intelligi poteſt, habuiſſe authorem Calendaria qvædam, ex qvibus eam hauſerit, & cum Islandorum computo annali miſcuerit; tamen à veroſimilitudine non abhorret, primos Islandiæ Epiſcopos vel etiam Arium & Sæmundum Polyhiſtores has Epitomas in gratiam Eccleſiæ conſcriptas edidiſſe; Biarnum tamen Sacerdotem Bergthoris filium & Oddum Aſtronomum, in dogmatibus & regulis nonnullis computiſticis ſecutum eſſe ex ipſius verbis clare ſatis intelligitur, tametſi potiſſimum intelligendas putem Oddi obſerva-

ſervationes aſtronomicas, qvas Capite XVI. Rymbegla recenſet. Oddus circa annum milleſimum, qvo tempore religio chriſtiana in Islandia fuit recepta, vixiſſe creditur, ſed profecto hac ætate longe recentior eſt Rymbegla; uni exemplarium qvæ ex legato Magnæano habui, inſertam inveni Schedulam, in qva B. Arnæ Magnæi propria manu notatum inveni, Sacerdotem Biarnium Bergthoris filium, qvem citat Rymbegla, mortuum eſſe an. 1173. Ergo Rymbeglæ antiqvitas, infra ſeculum duodecimum deprimitur & ſeculo decimo tertio, vel etiam poſterius conſcripta videtur. Ejusdem exemplaris parti hiſtoricæ inſertam reperi Schedulam alteram, ad paragr. 63. cap. 16, ubi antiqvitatis Rymbeglæ calculum iniit B. Arnas Magnæus, ex his p. c. ultimis verbis: Dum hæc literis conſignarentur, à mundi primordio anni 6575 præteriere, ad calculum inſtituendum ſumit à mundi initio ad æram chriſtianam elapſos annos 5199, qvi à priori numero ſubtracti relinqvunt 1376, ut hinc concludat ſcriptam eſſe Rymbeglam ſeculi decimi qvarti anno circiter ſeptuageſimo ſexto, calculum hunc in eadem Schedula contulit cum ejusdem partis hiſtoricæ Cap. 3. & concludit Epiſcoporum & Abbatum qvi recenſiti fuerant, ultimos vixiſſe ab an. 1370-76,

&

& hinc hæc duo loca Rymbeglæ ad ejus vetustatem præterpropter definiendam non male consentire videntur, nec præter hæc allata in toto libello occurrunt alia, ex qvibus ad ejus antiqvitatem vel conjectando appropinqvari possit. Circa idem tempus conscripta vel etiam paullo antiqvior videtur esse Blanda.

Juxta Exemplar qvod tradidit mihi illustrissimus editor Petrus Fridericus Suhm, exscriptum e Num. 727. legati Magnæani, Rymbeglam ex idiomate Islandico in latinum verti, excepta parte historica qva hoc Exemplar caruit, at qvo ad cætera reliqvis omnibus exemplaribus completius, habet enim totum de computo digitali tractatum, qvo exemplaria cætera carent, habet etiam duo ultima capita primæ partis, qvorum reliqva nihil continent. Sed horum capitum contenta, in ipsius Rymbeglæ recensione inter argumenta cætera non continentur, qvæ Cap. I. §. 2. enumerantur, & hinc posterius ab aliqvo adjecta videntur, completissimum hoc exemplar, cum exemplari Biörnonis Skardsáensis & Blandæ Fragmento sedulò contuli, & differentias omnes, qvæ aliqvid momenti trahere videbantur, in lectiones variantes retuli. Blandæ cum Rymbeglæ parte prima usqve ad caput XIIX.

exclusivè tanta similitudo tam materialis qvam formalis intercedit, ut separatim ambas in lucem edere supervacaneum esset. Secundam partem Rymbeglæ constituit computus digitalis, qvamqvam etiam alia nonnulla ad computum ecclesiasticum & semestrium Islandorum pertinentia contineat, qvæ ni fallor est longe recentior parte prima, tum etiam tertiâ historicâ, nec non Blandâ, totius enim dispositionis numerorum aureorum in digitis, de qva agitur Cap. I. Authorem esse deprehendi Christophorum Clavium, qvi circa tempora reformationis Calendarii Gregorianæ vixit, & suo tempore primi ordinis Mathematicus reformationem Gregorianam multum adjuvit. Qvin etiam tractatus hujus author in capitis ultimi, ultimo paragrapho, de authore Rymbeglæ tanqvam à se diverso loqvi videtur. Tertiam Rymbeglæ partem constituunt miscellanea qvædam historica, ex historia sacra, ecclesiastica, universali, naturali & geopraphica consarcinata, interspergunter etiam aliqva theologica & chronologica, qvæ sola ad ideam computi generalem referri possunt, ut hac ratione qvicqvid Rymbegla continet computisticum in tres species dividatur; qvarum prima computus ecclesiasticus, secunda computus annalis Islandorum, tertia com-

putus

putus aliqvalis chronologicus, cætera hæc tertia pars ad Rymbeglam non nisi impropriè & abusivè refertur, sed qvod hanc partem historicam ad Rymbeglam referri & sub eodem nomine comprehendi author voluerit; arguere videtur utrumqve Tractatum, nempe partem primam & hanc historicam, circa idem tempus compositam esse. Partem hanc tertiam in latinum sermonem transtuli juxta exemplar e Num. 730. legati Magnæani exscriptum, collatum fuit hoc exemplar cum exemplari Biörnonis Skardsáensis, qvod in legato tenet Num. 731, & in lectíonibus variantibus indigitatur littera B, ad dextram lunulæ posita; item cum alio manuscripto, qvod tamen ex priori, aut certe ex eodem originali exscriptum videtur, & in variantibus notatur littera D ad dextram lunulæ.

Qvartam Rymbeglæ partem vocari voluit Editor illustrissimus Codicem de Computo ex Num. leg. Magn. 642, licet a Rymbegla sit in multis diversus, nec ejus nomine unqvam venerit, continet pleraqve omnia qvæ habet Rymbegla, & horum alia verbotenus, qvæ igitur exclusa sunt, ne actum ageretur, alia materialiter eadem, sed formaliter & ordine diversa, habet etiam nonnulla computistica, qvæ in Rymbegla frustra qværuntur,

nec non partem computi digitalis, usqve ad T. 2. §. 24. inclusive, qvam igitur partem cum parte Rymbeglæ secunda contuli & lectiones variantes annotavi. Præterea multa continet physica, geographica, astronomica & geometrica, qvorum nihil occurrit in Rymbegla, videtur hic Codex de Computo, Rymbegla & Blanda recentior, & ex opere Bedæ, Macrobio, Ammiano Marcellino & pluribus aliis authoribus Romanis & Græcis consutus, præterea Rymbeglam vel Blandam aut certe fontem e qvo haustæ fuerant habuisse, & ex his omnibus vir aliqvis doctus Codicem hunc concinnasse & construxisse, & fuisset profectò hoc opusculum ipsa Rymbegla & Blanda melius & præstantius, nisi illiterati qvidam ac imperiti Islandorum bubulci, qvi primum authoris exemplar exscripserunt, ferè totum extremè depravassent.

His de Rymbegla ac partibus ejus præfatis; superest de illius dispositione, ordine & illustratione pauca præfari. Totum librum in capita & paragraphos accuratius divisi, ut commentariis commodior locus esset, nam jussit editor illustrissimus computum ecclesiasticum & annalem Islandorum illustrari, cum pleraqve omnia computistica obscurius sint proposita & insuper exscribentium oscitan-

tiâ

tiâ corrupta, & qvod partem ſecundam attinet, eam imperiti qvidam denſiſſimis tenebris involuerunt, qvartam etiam partem adeo mirificè corruperunt, ut aliqvot ejus capita, ut prorſus inutilia fuerint amputanda. Ex inſpecto catalogo legati Magnæani animadverti B. Arnam Magnæum obſervationes qvasdam in Rymbeglam ſcripſiſſe, qvas multum ſæpius qvæſivi, ſed fruſtra, cum nunqvam inveniri potuerint, & proinde hoc ſubſidio qvoqve deſtitutum oportuit me ad Rymbeglam illuſtrandam accedere; qvomodo illuſtraverim nihil attinet dicere, & lectori dijudicandum relinqvo, hoc ſaltim hic commemoro, fuiſſe in parte ſecunda Rymbeglæ difficillimum omnia loca depravata verſuum præſertim computiſticorum reſtituere, conferendo ſecum computum digitalem ſecundæ & qvartæ partis, licet utrumqve vehementer corruptum, aliqvid ſanè lucis affulcit, at Codicis de Computo putatione digitali in §. 24. pag. 200. ceſſante, hæc lucula fuit mihi penitus exſtincta, qvo facto, nullam methodum loca depravata reſtituendi relictam eſſe vidi, niſi ex fine & ſcopo verſus computiſtici præcognito, verſum ita immutare, ut huic ſcopo ad qvem author verſus collineavit, ſatis fieret & ſimul Proſodiæ qvoad fieri poſſet ſubeſſet, qva

ratione igitur aut ipſius authoris verſum integritati reſtitui, aut alium certe parum differentem & æqvivalentem ſubſtitui, ut computus nihil ceperit detrimenti. In corrigendis verſibus qvibus feſta ſanctorum recenſentur, multum lucis Ephemerides Bedæ fænerarunt, in nonnullis intelligendis & emendandis ipſum calendarium opem tulit, ad omnem igitur obſcuritatem & confuſionem tollendam, hæc ſecunda pars notas exigebat uberiores, tamen ſiqvidem omnia ex denſis tenebris eruenda, qvibus hæc pars fuit involuta, & totus hic tractatus lectori curioſo efficiendus lectu jucundus; notæ vix breviores eſſe potuerunt. Dantur in Rymbegla præter computiſtica multæ materiæ obſcuræ & depravatæ qvæ rigoroſè loqvendo commentariis indiguerunt, ex omnibus autem editor illuſtriſſimus, illuſtrandum elegit computum eccleſiaſticum & ſemeſtrium Islandorum, tum qvod hæc materia partem libri principalem conſtitueret, & præ cæteris obſcuritatē laboraret, tum etiam in hoc potiſſimum reſpexit ad Islandos, qvos, viſo eorundem inter cætera legati Magnæani, libellorum computiſticorum magno numero, per multa retro ſecula ſtudio computi eccleſiaſtici delectatos fuiſſe animadvertit, & hinc in ipſorum cumprimis gratiam ſtatuit non modo

in

in lucem publicam edendam esse Rymbeglam, verum etiam qvo ad materiam computisticam commentariis illustrandam, ut fertilem & fructuosam Islandis restitueret artem suam computisticam, qvam tantopere adamassent, cui igitur viri litterati & docti in Islandia, qvi hodiedum hoc studiorum genere delectantur debent æternas gratias. Hoc autem lector benevolus semel monendus, omnia computistica ad computum ecclesiasticum pertinentia, stylo veteri Juliano esse accipienda, si pauca exceperis de mensium introitu per concurrentes & regulares definiendo, qvæ ad stylum veterem ac novum æqve pertinent, qvia concurrentes & Regulares solis per reformationem Calendarii Gregorianam nullam mutationem subierunt.

Hic autem singularum Rymbeglæ partium & capitum argumenta, conspectui lectoris exhibentur.

I. PARTIS

Cap. IV.

Cap. XIII. recenſet ſpecies rerum, qvas ſingulis diebus Deus creavit, & ſingulorum Dierum magnalia characteriſtica.

- - XIV. agit de duratione mundi usqve ad Chriſtum, juxta Bedæ & Hieronymi calculum qvot annos nata Maria Chriſtum conceperit, qvot annos natus Chriſtus fuerit baptizatus, qvamdiu in hoc mundo usqve ad paſſionem ſuam verſatus, qvamdiu in cruce fuerit, & poſt reſurrectionem in hoc mundo manſerit, qvando Spiritus ſanctus Apoſtolis miſſus ſit.

- - XV. dicit qvot noctes in cyclis ſingulis contineantur, qvot lunas cyclus magnus paſchalis contineat, tota mundi ætas qvot cyclos magnos paſchales comprehendat, duodecim cycli paſchales qvot noctes, qvot cyclos epactales, qvot concurrentium cyclos, qvot lunas & horas contineat, qvot die civili maris æſtus contingant.

- - XVI. continet Oddi Aſtronomi recenſionem ſolſtitiorum dum totus cyclus bisſextilis excurrit; de incrementis & decrementis declinationis ſolis vel altitudinis meridianæ, dum ſol a tropico capricorni ad æqvatorem & hinc ad tropicum cancri aſcendit, qvinam dies qvandonam in qvibusnam certis plagis oriatur, qvo tempore dies ſit perpetuus & hæc omnia in loco ubi vixit.

- - XVII. de ſignis ſolaribus & motu ſolis, anno bisſextili, motu lunæ, planetis, diviſione ſemidierum civilium, ſitu ſtellarum.

- - XVIII. de motu ſolis & lunæ, & ſaltu lunæ.

- - XIX. de ætate lunæ per regulares & epactas invenienda, menſium introitu, per regulares & epactas ſolis inveniendo, in qva parte circuli ſui luna naſcatur & verſetur.

II. PARTIS

Cap. I. agit de diſpoſitione menſium & numerorum aureorum in digitis.

- - II. de affectionibus qvibusdam Calendarii Romani in digitis diſpoſiti, & qvomodo qvæſita per verſus computiſticos ſint invenienda.

III. PARTIS

IV. PARTIS

AD LECTOREM.

Cap. VI. de determinanda maxima & minima diſtantia ſolis a terra.

- - VII. agit de qvadrante aſtronomico, partibus terræ habitabilibus, ſitu geographico magni oceani, methodo obſervandi ſphæricitatem terræ.

- - VIII. de alia methodo obſervandi ſphæricitatem terræ, de qvadrante & ſitu ejus inter obſervandum & obſervationum veritate.

- - IX. de methodo per qvadrantem inveniendi latitudinem loci ſive elevationem Poli, phænomenis qvibusdam motus ſolaris in ſphæra parallela, declinatione ſolis, motu communi & proprio, motu lunæ, æſtu maris & cometis.

- - X. de diviſione Zodiaci in ſigna & gradus, tempore motus proprii ſolaris, tempeſtatibus anni, temporibus ſolſtitiorum & æqvinoctiorum.

- - XI. de ratione menſurarum qvibus locorum diſtantiæ ſolent determinari, magnitudine globi terraqvei, & tempore qvo circum navigari poteſt.

- - XII. de determinatione qvadam Paſchatis & Pentecoſtes, temporis mundi conditi & epocharum qvarundam inſigniorum in hiſtoria ſacra.

- - XIII. de determinatione plurium epocharum inſigniorum in hiſtoria ſacra, qvarum præcipua epocha nativitatis Chriſti.

- - XIV. agit de mutua ratione & comparatione partium temporis, origine diei intercalaris & appendicis æſtatis, introitu hyemis menſium ejus & feſti nativitatis.

- - XV. de clavibus, earundem uſu & diſpoſitione & recenſione characteriſticarum ſeptuageſimæ.

- - XVI. de computo qvodam qvi ætatem lunæ ſpectat, fallibilitate ejus certis annis cycli lunaris, ætate lunæ, initiis aliqvot menſium, pro variis annis cycli lunaris.

- - XVII. de explicatione & recenſione clavium majorum per totum cyclum lunarem.

- - XVIII. de determinanda characteriſtica ſeptuageſimæ, anno bisſextili & cycli lunaris decimo nono, determinatione ætatis lunaris, octava die feſti Nativitatis per totum cyclum lunarem.

Cap. XIX.

Cap. XIX. de initiis & magnitudine cyclorum, anno cautelari, concurrentibus & regularibus, characteristicis paschatis, introitu Qvadragesimæ, ordine computi ad determinandum Pascha & introitum Jejuniorum, numero hebdomadarum a festo Nativitatis ad Qvinqvagesimam.

- - XX. agit de semestribus Islandicis, tribus mensibus qvi sunt Islandiæ peculiares, initiis & characteribus literalibus jejunii qvadragesimalis, determinatione lunarum characteristicarum pro festis primariis & lunis abundantibus per totum cyclum.

- - XXI. agit de motu solis in signis Zodiaci, causa anni bissextilis, mensibus solaribus & lunaribus, anni qvantitate, regularibus & epactis, ætate lunæ invenienda.

- - XXII. de ortu & usu concurrentium, identitate characteristicæ Septuagesimæ & Paschatis, æstatis appendice definienda, Calendario commatum, duobus alphabetis & Paschate definiendo.

- - XXIII. de determinandis diebus illis in qvos incidunt initia semestrium, & septimanis in qvas festa qvædam incidunt.

- - XXIV. agit de initiis jejuniorum Qvadragesimalium, literis suis tabularibus & punctis in Talbyrdingo, definiendâ Paschatis in Talbyrdingo characteristicâ, relative ad Mariæ festum per totum cyclum lunarem; situ festi annunciationis & Paschatis pro singulis Qvinqvasimis per singulas litteras punctatas, determinando numero dierum æstatis & hyemis.

- - XXV. de tribus jejuniorum qvadragesimalium introitibus, qvi nunqvam fallunt, qvoties in cyclo Paschali singulæ species introitus recurrant, die Rogationum & festo Mariæ, qvoties in certos dies Paschales incidat.

- - XXVI. de specie qvinqvagesimæ pro vario situ Festi annunciationis per totum cyclum lunarem determinanda, duratione jejunii festum Jolense præcedentis. Ætate lunæ definienda, qvæ octava die festi Nativitatis in cælo comparet, lunis characteristicis, abundantibus & concurrentibus.

Fuit hic totius Rymbeglæ conspectus, in cujus parte prima secunda & qvarta sæpius occurrit mentio Talbyrdingi, a qvo multa ita dependent, ut sine ipso intelligi neqveant, qvo veteres Islandi ad has tres Rymbeglæ partes augendas & amplifandas mul-

tum usi sunt, hinc ad satisfaciendum lectori curioso & harum rerum studioso voluit editor illustrissimus Talbyrdingum brevibus & necessariis commentariis illustratum Rymbeglam comitari; cum rarissimus hodie sit & paucissimorum versetur manibus, ut nihil desideraret eorum, qvæ ad librum hunc intelligendum & computum exercendum prosunt.

Inventus fuit hic Talbyrdingus inter cætera legati Magnæani, unde ipsum habuerit, non constat, insertam ei inveni Schedulam, in qva B. Arnæ Magnæi propria manu hoc notatum: litteræ punctatæ ultimæ columnæ verticalis versus dextram exscriptæ sunt juxta antiqvissimos annales Resenianos inter se collatos.

Lector attentus videt, numeros simplices decadibus centenariis & millenariis subscriptos, ad sinistram lineam in columnis verticalibus, ita jungendos illis esse, ut pro dextimis habeantur. Ita ex. gr. in Talbyrdingi principio, columnæ sinistimæ numero supremo 76, subscripti sunt ad dextram numeri 7, 8, 9, qvi cum 70 jungendi sunt & legendum 77, 78, 79.

Somnia qvædam ficta & fabulosa in latinum sermonem versa, Rymbeglæ etiam sunt annexa, qvod Oddo Astronomo tribuantur, cujus observa-

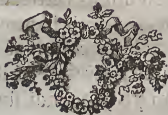
tiones

tiones Part. I. Cap. XVI. recenſentur, licet vix credibile videatur, talium inanium fictionum & fabularum authorem ipſum exſtitiſſe, ſed veroſimilius ab aliis ei affictas eſſe.

Ultimo comitantur Rymbeglam duo veterum Islandorum Horologia, qvorum prius Epiſcopi Arneſonii, poſterius Finni Johannæi Theologiæ Doctoris & Epiſcopi, cum enim hæc horologia tanqvam horarum qvidam computus conſiderari poſſint, haud inconvenienter calci Rymbeglæ annectuntur. Vale Lector benevole!

Scribebam Havniæ die XVI^to Calend. Junias Anni MDCCLXXX.

Stephanus Biörnſen.

RYM-

HOROLOGII ICONISMUS.

Del: S.M. Holm. *Sc: C. Möller.*

RYMBEGLA.

I. PARTUR

UM LESRYMID.

RYMBEGLA.

HIER HEFST FORMÁLI BÓKARINNAR RYMBEGLU, EPTIR ÞVI SEM HENNAR HÖFUNDUR HEFUR TILSETT.

Bók ſiá er ſamannſett af frædi margháttadri, ſumri (a) ſkilſamlegre enn ſumri óviſsri, þvíad til þeſsarar frædi er nytt miög giörla þad, er fyrri menn hafa til gamans haft í umrædu. Er þad ſumt (b) nytt ad rádnu, ſumt er órádnara, hvört iafnt er ſem talt er. Ecki hefi eg þad ritad er eg vita víſt ad aungvo gegni. Nú hafe þad hver af þeſsum frædum til ſkiemtunar er ſkapfellſt er; enn nyte þar betra fródleiks, er þeſs verdur koſtur. Enn ónyti ei ſvo þetta, ad vilia heldur ecke í vita. Enn af því ad tölur eru (c) tvennar, ſumar af rymtali því er á bókum ſtendur; enn ſumar af frædi vitra manna: Biarna Preſts (d) Þorgeirsſonar, eda Stiörnu Odda; ſumum ſtödum er mídur vöndud fyrerſögn; þá tekur bókinn nafn þadann og heitir Rymbegla, þvíad hun mun ſo þikia ſæma hiá godu rymtali,

ſem

(a) Exempl. med hendi Biörns á Skardsá: ſkilianlegri, *intellectu facili.* (b) nytt og rádid, *utile & exploratum.* (c) kunnar, *cognitæ.* (d) Bergþorſonar, *Bergthori filii.*

RYMBEGLA.

HIC INCIPIT PRÆFATIO LIBRI RYMBEGLÆ, PROUT AUTHOR IPSAM APPOSUIT.

Hic liber conſtat ex doctrina multiplici, partim explorata partim incerta. Nam ad hanc doctrinam literis tradendam iis apprimè ſum uſus, de qvibus priſci eruditi ad delectationem inſtituere ſermones. Horum alia tanqvam perſpicua ſunt ad uſum translata, de aliis minus exploratum, num veritati conſentanea ſint, qvæ putantur. Non ego ea ſcripſi qvibus nihil ſubeſſe veri certo ſcivi. Ex hac vero doctrina qvilibet utatur iis ad delectandum ſe, qvæ maximè ſunt ad palatum, hæc autem non rejiciat, qvod ignorare malit. Sed cum duplex hujus computi ratio ſit, cum pars ejus è Calendariis ſcriptis, pars e ſapientium virorum: ex. gr. Biarni Sacerdotis, Thorgeiri filii, & Oddi Aſtronomi obſervatis hauſta ſit, in nonnullis etiam locis ſtylus rudior, liber inde nomen accepit & Rymbegla vocatur. Namqve tantum pretii ſtatuendum ei præ bono computo; qvantum fabricæ diſtortè deformi præ formoſa.

moſa.

ſem begla hiá fögru ſmídi. Þetta ſkal til marks, þar ſem (e) órádnaſt er, hvert nockru gegnir þad er talt er. Giæti Gud leſenda og (f) giörenda.

I. Cap.

HVER FIRST SETTI RYMTAL.

1. §.

Gud baud Moyſi vin ſínum í lögmáli at gaumgiæfa tungltal og halda Páſka þá er tungl væri XIV nátta. Er þad rymtal ellſt og ædſt er Gud baud hönum. Enn at vita hve til þeſs ſkal telia, þá eru mörg (g) atferli, og koma þó öll til eins ef riett er ad farid.

2. §.

Hier greinir innihald bókarinnar: 1) Fyrſt er mánada tal ed meira; 2) þá er mánada leingd; 3) þá er um Pacta tölur; 4) þá er um tungl hlaup; 5) þá eru Pactar kiendir; 6) þá er vikna-

(e) Exempl. med hendi Biörns á Skardsá: rádnuſt, *maxime perſpicuum.*
(f) heirenda, *audientes.* (g) riett atferli, *methodi rectæ.*

Fragmentum Blandæ - - - - - - - - - - - - - - - - -

Ath þad tiniſt eigi leingur til loks, enn naudſyn heldur til at hafa, verdur tungl talit fyrir því er þad ſkal til föſtu gánga merkis ok ſvo Páſka halds. Enn af því ath bóktali verdur ath taka rimtalit, enda verdur vit þau ath blanda Islendſkri liódeiſku í ſumum ſtödum, til þeſs ath her megi ſkyrt verda ólærdum mönnum; þá ſkal ſiá Skrá þadann af nafn taka og heita Blanda, fyrir því ath ſamann er blandat ſkyldu tali og óſkyldu. Enn til marks hvar þeir þætter eru, er óſynt er ath ſvo ſe jafnt ſem talit er, þá er giört yfir uppi í þátta talinu merking ſiá: —⁀— og heitir hun Obelus, þá merking giördu menn fordum þar yfir, er þeir efudu hvert ſatt væri ſagt edur eigi. Enn til þeſs ath þá ſie hægra at leita þeſs er madur vill forvitnaſt, þá er ſkipad í þáttu allri Skrá þeſsi á þeſsa lund.

mosa. In re minimè explorata, hoc sit criterium veritatis, si cum vero consentire deprehendatur qvod computo elicitur. Legentes & exercentes Deus custodiat.

CAP. I.

DE PRIMO COMPUTI ECCLESIASTICI AUTHORE.

§. 1.

Deus in lege præcepit amico suo Mosi considerare computum lunæ, & luna decimâ qvartâ Pascha celebrare. Est autem ille computus antiqvissimus & nobilissimus, qvem Deus illi præcepit. Sed multæ dantur methodi sciendi, qvomodo ea fini putatio sit instituenda: qvæ, si legitimè procedas, omnes recidunt eodem.

§. 2.

Hic contenta hujus libri recensentur: 1) *agitur de recensione mensium majori;* 2) *tum de longitudine mensium;* 3) *tum de numeris Epactarum;* 4) *tum de saltu lunæ;* 5) *tum de doctrina Epactarum;* 6) *tum de computo hebdomadarum;* 7) *tum de*

Fragmentum Blandæ - - - - - - - - - - - - - - - - - -

Ne longius ad finem putetur, qvam usus necessitas reqvirit, cum ideo lunæ putentur, qvod introitus jejuniorum & Paschatis celebrandi characteribus destinentur. Qvippe vero ex libris computistarum regulæ computandi sunt hauriendæ, & idcirco idioma Islandicum locis nonnullis interspergendum, ut illiterati Nostrates capiant; hic libellus inde nomen accipit & Blanda (Mixtura) vocatur, qvia computi dispares commiscentur. Ut autem sciatur, qvænam sint illa capita, de qvibus non satis constat, vero ne consentanea sint an secus, qvæ putantur; in recensione capitum supra lineam ponitur hoc signum ⁓, *qvod Obelus vocatur, hoc signum prisci eruditi super iis posuere, de qvibus vera ne essent an secus, dubitarunt, ut autem facilius qvæ qværuntur, inveniantur, totus hic libellus in capita hoc modo dispescitur. Hactenus illa manca & mutila præfatio fragmenti Blandæ.* Recen-

viknatal; 7) þá er miſſeris-tal Islendſkt; 8) þá er um föſtu inngánga; 9) þá er um Concurrentis ölld; 10) þá er um mánada tal ed minna; 11) þá er um Concurrentes ſiálfa; 12) þá er um Páſka ölld; 13) þá er um þad hvad ſkapad var á VII dögum; 14) þá er um Vikudaga ſtórmerki; 15) þá er um allda tal; 16) þá um (h) punta; 17) þá um ſæfar föll; 18) þá er Oddatal; 19) þá er um ſólmörk og ſólar gaungu; 20) þá um hlaupár; 21) þá um tungl gaungu; 22) þá um planetur; 23) þá um hve dægur ſkal deila; 24) þá hve ſtiörnur ſtanda.

3. §.

I Pacta ölld eru XIX ár; ár heitir II miſſiri; í miſſiri eru mál tvö; í máli eru mánudir þrir; í mánudi vikur vel ſo IV; í viku dagar VII; í dege dægar II; í dægre ſtundir XII. Þad þarf fyrſt ad vita, hvad mánudir heita, og þad hve nær hver kemur, eda hve margar (i) nætur filgia.

II.

(h) Exempl. med hendi Biörns á Skardsá og Blanda: um náttatal, *de numero noctium, qvod rectius noctes enim non puncta in cyclis putantur.*

Recenſionem capitum fragmenti Blandæ ipſo facto exſcribere, ſupervacaneum, cum nihil aliud eſſet, qvam repetitio ejusdem, etenim recenſio Blandæ cum recenſione Rymbeglæ convenit materialiter, niſi qvod Rymbegla in ſua recenſione omittat caput de terminis, ſive lunis characteriſticis feſtorum principalium. Formaliter & in ordine recenſendi paululum diſcrepant. De authore computi Eccleſiaſtici & Aſtronomiæ habet aliqvid Blanda, qvod in priore parte Rymbeglæ non occurrit; ſed in altera illa, qvæ ex Num. 624. legati Magnæani exſcripta fuit. Cæterum author Blandæ obelo ſignavit hæc capita: 1) qvinam fuerint primi computi Eccleſiaſtici Authores; 2) caput de Cyclo Paſchali; 3) de Magnalibus feriarum; 4) de numero noctium in Cyclo Paſchali; 5) de Oddi putatione; 6) de ſignis ſolaribus. Hi ſunt igitur illi articuli, de qvorum veritate authori Blandæ ſcrupulus aliqvis remanſit, ad qvem ſignificandum more veterum eadem obelo

de computo semestrium Islandicorum; 8) *tum de initiis jejuniorum;* 9) *tum de Cyclo concurrentium;* 10) *tum de recensione mensium minore;* 11) *tum de ipsis concurrentibus;* 12) *tum de cyclo Paschali;* 13) *tum de iis qvæ septem diebus creata sunt;* 14) *tum de magnalibus feriarum;* 15) *tum de calculo cyclorum;* 16) *tum de punctis;* 17) *tum de æstu maris;* 18) *tum de Oddi putatione;* 19) *tum de signis solaribus & motu solis;* 20) *tum de anno Bissextili;* 21) *tum de motu lunæ;* 22) *tum de planetis;* 23) *tum de partitione dierum;* 24) *tum de situ stellarum.*

§. 3.

Cyclus Epactarum est novem decem annorum systema; duo semestria conjunctim, annus dicuntur; in semestri continentur duo trimestria; in trimestri menses tres; in mense hebdomades qvatuor, paulo plus; in hebdomade dies septem civiles; in die civili duo semidies civiles; in semidie civili, horæ duodecim. Primo sciendum, qvænam sint nomina mensium, & qvot noctes qvemlibet comitentur.

---

obelo notavit. His ergo cum Rymbegla collatis patet veriorem esse lectionem (e) órádnast qvam rádnast, & ratio datur suspicandi corruptum esse hunc locum in exemplaribus Rymbeglæ, ita ut exscribentium oscitantia omissa sit obeli nota, & scribendum esse: Þetta ⁓ skal til marks, þar sem órádnast er og hvert nockru gegnir, þad sem talid er: *Hic obelus ⁓ esto signum rei minimè exploratæ, & si cum veritate consentit, qvod putatur.*

(1) Noctis vocabulum apud scriptores Romanos pro die civili sive nycthemero nunqvam accipitur nec apud veteres computistas principes sic accipi invenies. Veteres igitur Islandi aut certe aliqvi recensioris ævi computistæ septentrionis secundarii, hunc vocabuli significatum in computum ecclesiasticum invexerunt, idqve fortassis hac de causa; qvod diem civilem â vespere præcedenti vel etiam â media nocte inchoarunt, ut nox diem civilem ducere, ejusqve pars principalis

II. Cap.

UM MÁNADA TAL HID MEIRA.

4. §.

September heitir hinn fyrſte mánudur í Pacta ölld, hann kemur viku fyrir burdardag Mariu og fylgia hönum fimm nætur. Annar heitir October, hann kemur tveim nóttum eptir Michaelis meſſu, hönum filgia enn V nætur. Þridie heitir November, hann kemur á allra heilagra meſſu, hönum filgia VII nætur. Fiordi heitir December, hann kemur eirni nótt eptir Andreas meſſu og filgia hönum VII nætur.

5. §.

Fimti heitir Januarius, hann kemur áttadag Jóla, hönum filgia IX nætur; þá er upphaf meſſudaga ryms, og þá ſkiptaſt (2) Primſtafir. Siötte heiter Februarius, hann kemur Brigidar meſſu, hönum filgia X nætur; þar kemur hlaupár á hönum. Siö-

eſſe ipſis videretur. Ab occaſu ſolis diem olim inchoarunt Auſtriaci, Bohemi, Marcomannii, Sileſii; a media nocte Hiſpani, Luſitani, Angli & Belgi, prout ex *Plinio*, *Cenſorino*, *Macrobio*, aliisqve authoribus probat *Ricciolus* in Almag. Libr. I. Cap. 28. Tom. 1. De Germanis refert *Tacitus* de Moribus Germ. Cap. 11., & de Gallis *Cæſar* Libr. 6. Bell. Gall. Cap. 18., qvod noctes non dies numerarint, qvanqvam aliam rationem cur Galli ita fecerint, reddit Cæſar, nempe qvod a Dite Patre ſe prognatos prædicent. Ergo his gentibus nox diei civilis caput erat, & hinc noctis vocabulo ſynecdochice pro die civili utebantur. Proinde, licet hic ſignificatus apud ſcriptores Romanos non reperiatur; tamen hac ætate plusqvam ferrea, hanc ſynecdochen retinebo, & in toto hoc Rymbeglæ tractatu ad preſſius inhærendum authoris ideis in verſione etiam latina adhibebo.

(2) Subintelligendum venit: lunarum, ut ita concipiendum ſit: characteres primarum lunarum ineunte Januario mutantur. Veteribus computiſtis primariis, luna prima idem

CAP. II.

DE RECENSIONE MENSIUM MAJORE.

§. 4.

In Cyclo Epactarum mensis primus appellatur September, is una hebdomade venit ante diem natalem Mariæ, ipsum qvinqve noctes comitantur. Secundus vocatur October, is duabus noctibus post festum Michaëlis introit, & ipsum etiamnum qvinqve noctes comitantur. Tertius dicitur November, ille venit festo omnium Sanctorum, illum septem noctes comitantur. Qvartus December salutatur, ille nocte una post Andreæ festum introit, ipsum etiam septem noctes seqvuntur.

§. 5.

Qvintus Januarius nuncupatur, ille octava die festi nativitatis venit, eum novem noctes seqvuntur; tunc incipit calendarium Festorum & characteres primarum mutantur. Sextus Februarius salutatur, ille festo Brigidæ introit, eum decem noctes seqvuntur; in eundem incidit annus bissextilis. Septi-

idem est ac luna nascens, sive accuratius; noctem unam nata, nam qvo loco situs est numerus aureus currens in calendario, ex. gr. initio Januarii aureus III; ibi luna anno Cycli tertio, ineunte Januario est prima, hoc est noctem unam nata. Ita luna secunda, est duas noctes, tertia tres noctes nata &c. Hac itaqve locutione veterum computistarum principum in hoc tractatu sæpius utar, qva sæpissimè per totum opus computisticum usus *Beda*. Ergo characteres primarum sunt numeri aurei in vetere Calendario Romano, qvi qvoniam, variante anno cycli decem novennalis, variantur; mirum non est eos, ineunte Januario annuatim variari, cum cyclus decem novennalis & numerorum aureorum â mense Januario proficiscatur, tum etiam, qvia ineunte anno novo incipiunt festa nova; eatenus computus ecclesiasticus a Januario progredi censetur; qvanqvam etiam alia ratione a Paschate proficiscatur.

Siöunde heitir Martius, hann kemur fimm nóttum epter Matthias messu, (3) þá kallar alþída (i) hlaupár, þar filgia IX nætur. Atti heitir Aprilis, hann kemur viku eptir Mariu messu í föstu, þar filgia X nætur. Níundi heitir Maius, hann kemur tveggia Postula messu, þar filgia XI nætur. Tíundi heiter Junius, hann kemur (k) átta nóttum fyrer Columba messu, þar filgia XII nætur. Ellefti heitir Julius, hann kemur tveim nóttum epter Peturs messu og Pauls, hönum filgia XIII nætur. Tólfti heiter Augustus, hann kemur þrem nóttum epter Olafs messu, hönum filgia XIV nætur.

III. Cap.

UM MÁNADA LEINGD.

6. §.

Nú skal kenna þad hvadann sía nátta tala kemur, er mánudum filgir, (og heitir þetta mánada tal ed meira, eda Regulares lunæ). Leingd tveggia missera er CCC tólfræd og V nætur umfram; nú verdur þad jafnlángt: mánudir XII þrítug nátta, og CCC nátta, enn þá verda umfram V nætur þær er ecki eru med taldar, og skulu þær V filgia inum fyrsta mánudi, og at alldar upphafi skal (4) V nátta gamallt tungl, þá er September kemur,

(i) Exempl. med hendi Biörns á Skardsá og Blanda: þá kallar alþyda hlaupárs messu, *tunc vulgus festum anni bissextilis appellat.*

(k) Exempl. med hendi Biörns á Skardsá: eirni nótt eptir Peturs messu milli messu meyar. *Sed omnino male, locus enim in exemplari est depravatus, & scribendum:* eirni nótt epter Petronellæ meyar messu, *una nocte post festum virginis Petronellæ, quod fixum est in ultima die mensis Maji.*

(3) Locus Bissexti est dies vigesimus qvartus Februarii, in qvem etiam incidit Matthiæ

Septimus dicitur Martius, is qvinqve noctibus post Matthiæ festum introit, tunc vulgus annum bissextilem appellat, eum novem noctes comitantur. Octavus Aprilis appellatur, is unâ septimanâ post festum annunciationis Mariæ introit, eum decem noctes seqvuntur. Nonus Majus salutatur, is duorum Apostolorum festo venit, ipsum noctes undecim comitantur. Decimus dicitur Junius, is octo noctibus venit ante festum Columbæ, ipsum noctes duodecim seqvuntur. Undecimus Julius appellatur, is binoctio post festum Petri & Pauli introit, ipsum noctes tredecim comitantur. Duodecimus salutatur Augustus, is trinoctio post festum Olafi introit, ipsum noctes qvatuordecim comitantur.

CAP. III.

DE LONGITUDINE MENSIUM.

§. 6.

Docebo jam unde numerus ille noctium oriatur, qvæ menses comitantur (atqve hæc recensio mensium major vocatur, sive Regularium lunæ). Duo semestria longa sunt noctes trecentas duodenariè plus qvinqve; menses vero duodecim numero noctium triceni, exæqvant noctes trecentas duodenariè, at noctes qvinqve supersunt non connumeratæ, qvæ mensem primum comitentur, proinde cycli principio luna qvinta sit, ineunte Septembri

Matthiæ festum, qvovis anno communi; sed anno bissextili uno die postponitur, ergo vulgus diem vigesimum qvartum Februarii, cum ratione qvadam appellat annum bissextilem, cum sedes ibi sit diei intercalari. Recte etiam vulgo dicitur festum anni bissextilis, cum sit revera Matthiæ festum a sede viciniſsima diei intercalaris sumta denominatione.

(4) Ex eo qvod omnes dies anni solidi trecenti sexaginta qvinqve, duodecim menses

kemur, hann er þrítugur ad náttatali; enda ſkal þad tungl þrítugt er þá var V nátta er hann kom, og verda hans epter V nátta, þá er tungle er lokid, ſkulu þær V filgia October; ſelur September jafnmargar af hendi ſem hann tók vid. October er XXX nætur ad leingd; enn tungl þad er hann tók vid ſkal nótt midur enn þrítugt, og verdur þá tungl tveim nóttum yngra enn mánudurinn, ſelur October af því tveim nóttum fleira af hendi; enn hann tók vid, og filgia af því VII nætur November. Hann er þrítugur ad leingd, og er tungl hans þrítugt, ſelur hann af því jafnmargar nætur af hendi ſem hann tók vid.

7. §.

December tekur vid VII nóttum, hann er nótt meir enn þrítugur; enn hann á nótt yngra tungl enn þrítugt, og koma þær tvær nætur, er mánudurinn er (l) elldri enn tungl vid hinar VII, er hann tók vid, ſelur hann af því IX nætur Januario.

Janua-

(l) Exempl. med hendi Biörns á Skardsá og Blanda: leingri, *longior*, *concinnius de menſe dicitur*, *qvam* elldri.

ſes tricenarios qvinario excedant; ſive, qvod eodem recidit: ex partitione dierum totius anni per triginta & qvinario reſiduo, intelligi neqvit, cur anno cycli decem novennalis primo, ineunte Septembri; luna ſit qvinta & conſeqventer cur Septembri qvinqve Regulares conveniant. Regulares autem appellant computiſtæ numeros dierum, qvi ſingulorum menſium calendis ſunt affixi; immotiqve conſiſtunt, lunares autem, de qvibus hic ſermo, ſunt numeri dierum, qvi cum Epactis conjuncti ætatem lunæ in calendis menſium exhibent. At ratio vera & genuina continetur in eo ſitu, qvem menſes anni Ægyptiaci habent in anno Romano Juliano, nam Romani ſuum calendarium ab Alexandrinis acceperunt. Ultimo die qvinqve Epagomenarum, menſem ultimum Meſori inſeqventium, in calendario Alexandrino erat luna prima, cui, qvoniam vigeſima octava Auguſti reſpondet, erat etiam hac ipſa die luna prima in calendario Romano, unde ſtatim ſeqvitur

calen-

tembri; eſt ille numero noctium tricenarius, cujus etiam luna tricenaria, qvæ ipſo ineunte fuerat qvinta, cujus ideo qvinqve noctes ſuperſunt, lunatione completa; qvæ Octobrem comitentur, ut September, qvot acceperat totidem reddat. October noctes unam & triginta longus eſt, & luna qvam accepit noctium viginti novem ſit, ſit igitur luna noctibus duabus menſe junior, & hinc October plus duabus noctibus tradit qvam acceperat, unde ſeptem noctes Novembrem ſeqvuntur. Eſt ille triginta noctes longus, & ſua luna tricenaria, hinc totidem ac acceperat reddit.

§. 7.

December ſeptem noctes adſciſcit, eſt is tricenarius, plus nocte una; & habet lunam nocte una juniorem tricenaria, proinde duæ noctes qvibus menſis lunatione major, reliqvis ſeptem qvas adſciverat accedunt, hinc novem noctes Januario reddit.

 Janua-

calendis Septembribus eſſe qvintam, cum a vigeſimo octavo Auguſti incluſivè ad calendas Septembris etiam incluſivè ſint qvinqve dies, Cyclum vero Epactarum Alexandrini â vigeſima octava Auguſti, at Romani eos imitati, â Septembri inchoarunt. Qvod ſi menſes anni Ægyptiaci in anno Romano Juliano ſitum alium habuiſſent; alii qvoqve Regulares obtinuiſſent in calendario Romano, rectè vero reddita ſtabilitaqve ratione Regularium pro Septembri; ſeqvitur inde legitimè multitudo Regularium menſium omnium cæterorum eo qvidem ratiocinio, qvo utitur author Rymbeglæ. Qvanqvam, ſi dicendum qvod res eſt, *Dionyſius* exiguus conditor calendarii Romani, hac methodo ad cognitionem regularium non pervenit; ſed calendarium Alexandrinum contemplando, obſervavit ſitum menſium anni Ægyptiaci in anno Romano; atqve ita ex calendario Alexandrino Regulares excerpſit, ita ex. gr. obſervavit anno cycli primo Neomeniam incidere in vigeſimum ſeptimum Phamenoth & inſeqventis Menſis Pharmuthi ſextum, in calendas Aprilis; & hinc concluſit Regulares Aprilis eſſe decem & in calendarium Romanum transſcripſit, vid. apud *Petav.* Libr. 6. cap. 2. Calend. Alex. de doctr. temp.

Januarius er XXXI; enn hann á tungl þrítugt, verdur því ein nótt ad mismun tungls og mánadar, ſelur hann af því X nætur af hendi. Þá er Februarius XXVIII ad leingd; enn hann á tungl nótt midur enn þrítugt, og verdur mánudurinn nótt ſkemri enn tunglid, og ſelur hann af því nótt færra af hendi, enn hann tók vid, og tekur Martius IX nætur. Enn hann er ein nótt og XXX ad leingd; enn hann á tungl XXX, verdur þar mánudurinn nótt leingri enn tunglid, tekur af því Aprilis X nætur. Nú er hann XXX; enn tungl hans nótt midur enn XXX, ſelur hann af því nótt fleire af hendi enn hann tæke vid. Majus tekur XI nætur og er XXX ad leingd, enn tungl hans XXX, og ſelur hann nótt fleira af hendi enn hann tók vid.

8. §.

Junius er XXX ad leingd, enn tungl hans er nótt yngra, og ſelur hann af því XIII nætur af hendi; enn hann tók vid XII nóttum. Julius er XXXI, tungl hans er XXX; ſelur hann af því XIV nætur af hendi. Auguſtus er XXXI, tungl hans er XXIX, og verda þar tvær nætur ad mismun tungls og mánudar, og tekur September þá XVI nætur. Nú er komid til móts ſem hóſſt, at September hinn fyrri miſſiri, og ſkal at ſlíkum hætti hver miſſiri, ſem hier er talt af enum fyrſtu (5), og verdur

(5) Qvia Regulares indicant ætatem lunæ anno primo cycli Epactarum, ſunt autem Regulares Septembris qvinqve; Januarii novem, ergo anno cycli primo, octava die feſti Nativitatis, hoc eſt, calendis Januariis, ætas lunæ qvatuor noctibus excedit ætatem ejus ineunte Septembri; unde per ſolos regulares patet veritas aſſerti authoris, qvoad annum cycli primum, ſi Epactas undecim addas ſigillatim regularibus utriusqve menſis; erit luna anno cycli ſecundo ineunte Septembri decima ſexta; ineunte Januario vigeſima; ergo differentia qvatuor ut ante, & conſeqventer regula etiam vera pro anno cycli ſecundo. Pro anno cycli tertio adde regu-

Januarius constat noctibus triginta & una, & lunam tricenariam possidet, unde mensis lunationem excedit una nocte, hinc decem noctes tradit. Tum Februarius noctes viginti & octo longus, lunam habet nocte una tricenaria minorem, ideoqve mensis lunatione brevior evadit una nocte, proinde noctes una pauciores ac adsciverat reddit, unde novem noctes Martius adsciscit. Est is noctes unam & triginta longus, & lunam tricenariam possidet, hinc mensis lunationem excedit nocte una, proinde decem noctes Aprilis accipit. At est ille tricenarius, luna sua vero nocte una tricenaria minor, ideo noctes plus una reddit, qvam acceperat. Majus undecim noctes accipit, & unam & triginta noctes longus est, & luna sua tricenaria, proinde noctes tradit plus una qvam acceperat.

§. 8.

Junius est triginta noctes longus, & luna sua nocte junior una, qvod igitur noctes duodecim accepit, tredecim reddit. Julius constat noctibus triginta & una, at est luna sua nocte junior una; unde qvatuordecim noctes augusto reddit. Augustus est unius & triginta noctium systema, at sua lunatio viginti novem, hinc mensis lunationem binoctio excedit, unde September sedecim noctes adsciscit. Jam ad terminum perventum est, a qvo cæptum, scil. â Septembri semestrium primorum, & qvemadmodum hic semestrium primorum putatio processit, ita pro qvibusvis aliis procedet; proinde octava die

regularibus duplum Epactarum & habebis pro Septembri 27, pro Januario 31, qvia vero ætas lunæ nunqvam excedit triginta, abjectis triginta, remanet pro Januario I. proinde anno cycli tertio fallit regula & ineunte Januario est prima, at ineunte Septembri vigesima Septima. Authoris igitur Regula omnibus annis cycli

verdur tungl fiórum nóttum ellra ávallt enn áttadag Jóla heldur enn þá September kemur.

IV. Cap.

UM PACTA TÖLUR.

9. §.

Svo verdur talit næst rettu ad tungl hvert (6) hafi geingid hríng sinn, hálfu dægri midur enn LX dægra. Nú þótti óhægra at telia hálfum dægrum enn heilum, og er af því talit annad tunglit elldra, enn annad yngra; enn þó eru öll jafn gömul. Skal ed elldra tunglit hafa XXX nátta (7), enn deigi einum færra; enn ed yngra tungl skal hafa XXX daga, enn nótt einni færri.

§. 10.

---

cycli Epactarum est vera, iis exceptis, qvibus ineunte Septembri, ætas lunæ excedit viginti sex, cum hic sit numerus maximus qvem luna Januaria tricenaria, qvaternario excedere potest, & cum ex regularibus, & Epactis ætas lunæ componatur; fallit regula, si Epactæ anni currentis excedant viginti unam, sic enim qvinqve regularibus adjectis summa superat viginti sex. Ad finem hujus capitis addit Blanda hæc verba: nema þá væri ellra enn, *patet vero aliqvid deficere*, voluit nimirum author Blandæ exceptionem adferre, qvæ igitur ita suppletur: nema þá væri ellra enn XXVI nátta, *nisi tunc luna major sit qvam vigesima sexta.*

(6) Antiqvi astronomi & principes computistarum, qvi calendaria condiderunt, mensem lunæ synodicum juxta motum medium assumsernnt dierum viginti novem civilium & duodecim horarum, ad commoditatem calculi omissâ annexâ ratione scrupulariâ, & ut commoditati, & captui vulgi tanto magis consulerent, fictione qvadam adhibita, posuerunt unam lunam tricenariam, sive triginta dierum civilium completorum, qvam plenam appellabant, qvæ igitur lunatio peccat in excessu horis circiter duodecim; alteram inseqventem posuerunt viginti novem dierum

die festi Nativitatis ætas lunæ semper erit qvatuor noctibus major, qvam fuerat ineunte Septembri.

CAP. IV.

DE NUMERIS EPACTARUM.

§. 9.

Calculus initur proximè verus, lunam qvamlibet sexaginta semidiebus, minus qvadrante circulum suum percucurrisse. Sed qvia difficilius visum, per qvadrantes, qvam semisses diei civilis putare; una luna plena, altera cava putatur, omnes tamen lunationes sunt pares. Luna plena sit noctium triginta & dierum una minus, at cava dierum triginta & noctium una minus.

§. 10.

dierum civilium, etiam completorum; qvam cavam dixerunt, qvæqve horis duodecim in defectu peccat. Cæterum posuerunt plenas & cavas constanter alternare, nisi qvatenus hæc alternatio Embolismis qvandoqve impediretur. Errat igitur Author Rymbeglæ, dum statuit lunationem esse semidierum civilium sexaginta sex horis minus, sive dierum civilium viginti novem & octodecem horarum, contra qvod ex veteri Astronomia notum erat, & a primariis computistis receptum. Locum autem Rymbeglæ corruptum esse, minus commodè statuitur, cum in hac scriptione exemplaria omnia conveniunt, verum pro hálfu dægri, scribendo: heilu dægri; error corrigeretur.

(7) Has ambages ignorant computistæ primarii, qvas sine dubio veteres Islandi, aut certè recensioris ævi computistæ nonnulli septentrionis secundarii in computum invexerunt, ut lunam plenam dicerent habere noctes triginta, dies uno pauciores; cavam dies triginta, noctes una pauciores, qvam fictionem haud dubiè ideo fecere, qvod noctem diei civilis partem magis principem statuerunt, & hinc lunæ plenæ, qvod præstaret cavæ, triginta noctium prærogativam tribuere, â qva fictione in computo prorsus inutili, satius abstinuissent.

10. §.

Nú eru á XII mánudum XXX[um], XII tunglſyllar, og yrde þá jafndriugt ef öll tungl væri þrítug. Enn af því at aunnur VI eru þrítug, enn aunnur VI, nótt midur; þá verda mánudirnir VI nóttum leingri, og ſkal þær nætur ſilgia láta hinum V, er í tveim miſſirum urdu umfram XXX[um]. XII, og verda þad alltſamann XI nætur. Þær XI heita Pactar, ſkulu þær koma vid á hverium miſſirum vit þad er hin fyrri miſſiri var talid. Svo ſem (m) ádur var: at í upphafe tungls er V nátta tungl er September kemur; enn þann annann (8) vetur koma XI vid þær V, og er af því XVI nátta tungl annann vetur alldar þá er September kemur, koma þá enn XI vid þær XVI, og verdur þá tungl XXVII, enn þridia vetur alldar er September kemur; þá koma enn XI vid, og verda alls átta ens fiorda tugar. Nú ſkal þar fella nidur XXX, enn þær VIII nætur er umfram eru, þær hefur September þá er enn fiórdi vetur alldar kemur.

11. §.

Þær XXX nætur er nidur eru felldar er tunglſylling heil, og heitir þad nytungl, kemur þad ed fyrſta í ölldina enn þridia vetur alldarennar, ſem nú var ádur talt, þad ár eru XIII tungl med XII mánudum, og heitir þad Embolismus. Enn þau ár er XII tungl ſilgia med XII mánudum, heita Communes. Enn þridia vetur er tungl VII nátta og XX, er September kemur og

(m) Exempl. med hendi Biörns á Skardsá og Blanda: Svo ſem ádur var talit: at í upphafi tungl-alldar, *ſcil. ſupra putatum eſt: ineunte cyclo lunari, quod rectius.*

(8) De vocabulo *hyemis*, ut ſupra de vocabulo *noctis*, nihil opus hic monuiſſe, qvod ſynec-

§. 10.

At duodecim menſibus tricenariis, duodecem lunationes complentur, & hæ illis æqvarentur, ſiqvidem omnes lunæ tricenariæ forent. Atqvi ſex aliæ ſunt tricenæ, ſex aliæ nocte juniores; ſyſtema menſium ſex noctibus excedit ſyſtema lunationum, qvæ cæteris illis jungantur, qvibus gemina ſemeſtria exceſſere duodecim menſes tricenos. Proinde ex his omnibus undecim noctes conflantur, qvæ Epactæ ſalutantur, & ſingulis binis ſemeſtribus ſuperadduntur iis, qvæ præcedentibus computatæ fuerant. Scil. ſupra dictum eſt initio lunationum qvintam eſſe lunam ineunte Septembri. At hyeme ſecunda illis qvinqve undecim accedunt, & proinde ſecunda hyeme cycli ineunte Septembri, luna eſt decima ſexta, qvibus ſedecim, etiamnum ſuperaddendis undecim, tertia hyeme cycli ineunte Septembri luna fit vigeſima ſeptima, qvibus viginti ſeptem adhuc additæ undecim, conficiunt ſummam noctium triginta & octo, unde triginta ſubtractis. Octo reliqvas habet September ineunte anno cycli qvarto.

§. 11.

Triginta noctes omiſſæ conficiunt lunationem ſolidam, cujus luna novitia vocatur, & hyeme cycli tertia cyclum primo ingreditur, ſicuti jam mox ſupra putatum. Anno illo menſes duodecim habent lunas tredecim, qvod Emboliſmus nominatur; ſed anni illi qvibus duodecim menſes lunæ duodecim comitantur, Communes dicuntur. Tertia hyeme, cycli, ineunte

 te

ſynecdochicè pro anno ſolido accipiatur, cum hæc ſynecdoche jam antiqvitus uſurpata apud ſcriptorem Romanum argenteæ ætatis, *Martialem* reperiatur. Nam ſextam peregit hyemem, dixit Martialis.

og ſvo October; enn IX nátta og XX, er November kemur og December. Enn einnrar nætur er Januarius kemur.

12. §.

Nú verdur ad aungvo getid þeſs tunglſins, (9) er á millum verdur þeſs er af himni var talid Decembris tungls, og þeſs er einnrar nætur var, þá er Januarius kom, og er þad hans tungl. Enn þad tungl er þar er á millum, hefur aungvann mánud, og heitir þad nytungl, og er þad XXX nátta ad leingd, og falla þar tvö XXX ſamann, annad nytungl; enn annad Januarius tungl, ávallt ſkal nytungl aungvann mánud til ſín hafa, og verda en nyu tungl VII alls í XIX vetra ölld; enn III vetur alldar og enn VI, enn VIII og XI, og XIV og XVI og XIX, þau tungl ſkulu vera ávallt XXX.

13. §.

Enn fiorda vetur koma XI nætur vid þær VIII er hann tók, verda þad XIX alls, er tungl ſo gamallt er September kemur enn (n) fimta vetur. Þá koma enn XI nætur vid, og eru þad XXX nátta, er tungl ſo gamallt er September kemur enn VI vetur, og er þad hans tungl er þá er af himni talid er hann kemur; (10) enn þad er nytungl er þar kemur næſt, og lykſt þad (o) tvem nóttum fyrr enn November kemur, tungl þad tveggia nátta er, þá November kemur, þad ſkal hans tungl.

14. §.

(n) Exempl. med hendi Biörns á Skardsá: enn ſiötta vetur; *ſed omnino male.*

(o) Exempl. med hendi Biörns á Skardsá og Blanda: og lykſt þann dag er October kemur, *& calendis Octobribus finitur, qvod rectius. Addunt etiam:* Enn þad er hans tungl er þar kemur næſt, og lykſt þad tveim nóttum fyrr enn November komi: *Eſt autem Octobris luna qvæ proxime, ſeqvitur, & binoctio ante Novembrem ineuntem finitur.*

te Septembri & Octobri, luna est vigesima septima; Novembri & Decembri vigesima nona; prima vero Januario ineunte.

§. 12.

Verum nulla ratio habetur ejus lunæ, qvæ media inter lunam Decembris ac ipso ineunte, cælo disparuisse putatur, & illam, qvæ ineunte Januario prima, Januaria censetur; hæc autem intermedia luna, mensi nulli tribuenda, novitia vocatur, triginta noctes longa; ut duæ tricenariæ conjungantur, una novitia, altera Januaria. Nulla novitia luna mensem unqvam adsciscat; per cyclum decemnovennalem lunæ novitiæ fiunt in universum septem: nimirum hyeme cycli tertia, sexta, octava, undecima, decima qvarta, decima sexta & decima nona, qvæ semper plenæ sunto.

§. 13.

Hyeme qvarta cycli undecim noctes ad illas octo qvas accepit accedunt, qvarum summa fit novemdecim, id ætatis est luna, hyeme cycli qvinta, Septembri veniente, tum etiamnum undecim adjiciuntur; unde noctes triginta consiunt, ergo id ætatis est luna hyeme cycli sexta Septembri ineunte. At Septembri tribuenda luna illa, qvæ de cælo disparuisse putatur, ipso veniente. Est vero novitia illa luna, qvæ tum proximè seqvitur qvæ binoctio ante Novembrem ineuntem finitur; luna, qvæ Novembri ineunte, secunda, ipsi tribuitur.

(9) Vult Author dicere nullam esse rationem habendam lunæ novitiæ, hoc est ipsam nulli mensi tribuendam esse, qvæ secundo Septembris cæpta in fine mensis exspirat, inter lunam Decembris desinentem & incipientem Januarii intermedia, qvem ad modum in seqventibus se mox clarius explicat.

(10) Secundus embolismus qvarto nonarum Septembris incipit, & calendis Octobribus exstingvitur.

14. §.

Nú koma þá enn XI nætur vid þau misſiri, og ſkulu þær XI filgia September þá er hann kemur, enn VII vetur alldar. Þá koma enn XI nætur vid og eru þad alls XXII nætur, tekur September ſo margar enn VIII vetur alldar og ſo October. Enn November og December XXIV nætur, enn Januarius XXVI, ſkal þad tungl telia af himni enn XII dag Jóla. Enn þad er (11) nytungl, er eirnrar nætur er enn XIII dag Jóla; lykſt þad tveim nóttum eptir Kyndilmeſſu; enn þad er Februarius tungl, er Agathu meſſu er einnrar nætur. Nú hafa þar fallid ſamann tvö XXX nátta; nú er tungl XXVII nátta er Februarius kemur (p), þvíad ávallt ſkal Februarius tungl XXX, þá er hlaupár er, enn nótt midur ella (q) (12).

15. §.

(p) Blanda. Enn þá telia Pactar XXVI nátta jafnt ſem þá er Januarius kom; enn þad verdur því ad eins rett ef hlaupár er þann vetur.

(q) Nú er eigi hlaupár enn VIII vetur alldar, þá ſkal tungl vera XXV nátta þá er Martius kemur, og er þá kallad ad liugi Pactar, þá eru þeir XVII inne þann vetur. Enn liuga þeir þann vetur í öllum enum yngrum tunglum upp þadann frá, og ſkiptir um Februarius tungl eitt, hvert ſem hlaupár er edur eigi.

(p) *Tunc autem Epactæ vigeſimam ſextam putant, parem, ineunte Januario, Januariæ; id quod ea ſola conditione rectum ſit, ſiquidem annus currens ſit bisſextilis.*

(q) *Jam vero annus cycli octavus currens bisſextilis non eſt, ergo tunc ineunte Martio, luna ſit vigeſima quinta, proinde Epactæ tunc fallere dicuntur. Illa hyeme ſeptemdecem exiſtunt Epactæ, at abinde illa hyeme, quoad omnes lunas cavas fallunt, & luna Februaria mutationem introducit, ſive ſit annus bisſextilis ſive communis.*

(11) Fallitur Dominus Author Rymbeglæ & vetus calendarium Julianum non ritè inſpexit, vel intellexit, dum ſtatuit anno cycli octavo, lunam feſto Epiphaniæ primam

§. 14.

Adhuc semestribus illis undecim noctes accedunt, qvæ hyeme cycli septima, Septembrem ineuntem seqvantur, accedentibus etiamnum undecim viginti duæ noctes confiunt, proinde octava hyeme cycli totidem adsciscunt September & October. At November & December viginti qvatuor, sed Januarius viginti sex: cujus luna die festi Nativitatis duodecima, silens putatur. Luna vero festo Epiphaniæ prima, existit Novitia, & binoctio post festum Purificationis denascitur. At luna festo Agathæ prima, est Februaria, ibi vero duæ lunæ tricenariæ convenere; jam ineunte Februario luna est vigesima septima, nam anno bissextili, luna Februaria semper plena sit, alioqvin cava.

§. 15.

---

primam Embolimæam sive ut ipse loqvitur, Novitiam esse. Nam inclusivè a numero aureo VIII, qvi sexto Januarii adscriptus, ad eundem qvarto Februarii adscriptum exclusivè sunt dies viginti novem tantum, unde seqveretur hanc lunam Embolimæam esse cavam, contra legem computistarum universalem, qvæ jubet, ut omnis luna Embolimæa plena sit. Unde mirari subit qvomodo circa hunc Embolismum author deceptus sit, cum tertius hic Embolismus secundo Nonarum Martiarum inseratur; & secundo Nonarum Aprilium finiatur, id qvod ex inspectione calendarii manifestum; nam inclusivè ab aureo VIII, qvi qvarto Februarii appositus, ad eundem sexto Martii adscriptum exclusivè, sunt dies triginta; & rursus ab hoc inclusivè adeundem exclusivè qvinto Aprilis adscriptum etiam dies triginta. Ergo duæ lunæ plenæ hic conjunguntur, qvod infallibilis in calendario Embolismi character, qvarum posterior, qvia in Aprili terminatur, est Embolimæa, cum Aprilis luna debeat esse cava. Idem authoritate *Bedæ* computistæ primarii confirmatur, qvi in tractatu de Embolismis sic loqvitur: Tertius Embolismus secundo Nonarum Martii, qvando septemdecim Epactæ sunt, inferitur, & in secundo Nonarum Aprilis finiens trigesimam lunam facit, & in Ephemeride tertium Embolismum secundo Nonas Martias inseri docet.

Porro statuit Author Rymbeglæ, lunam, qvam facit Embolimæam binoctio post festum Purificationis, qvod in secundo Februarii fixum, finiri; vult ergo illam qvarto Februarii exstingvi; at Februariam ponit, qvæ Agathæ festo, qvod

in

15. §.

Tungl ſkal VII nátta og XX þann vetur þá er Aprilis kemur, og ſvó þá er Majus kemur. Enn Pactar telia þá VIII nátta og XX (13) þá liuga Pactar; enn þá ſkal IX nátta og XX er Junius kemur, og ſvo ſkal þá er Julius kemur, (14) þá telia Pactar

---

in qvinto Februarii fixum, prima ſit. Sed utrumqve falſum, qvandoqvidem omnis editio veteris calendarii Romani caſtigata, numerum aureum VIII qvarto Februarii habet adſcriptum, & ex theoria calendarii adſcribendum eſſe demonſtrari poteſt; at veræ forent Authoris Aſſertiones; ſi qvinto adſcriptus eſſet. Unde liqvet cur in hunc errorem inciderit; nimirum habuit aliqvod calendarium minus accuratum, in qvo aureus VIII qvinto Februarii fuit appoſitus, ſic enim duas plenas in calendario ſuo vidit conjunctas, unam ſcil. Januariam ſemper plenam & in qvinto terminatam. Alteram Epiphaniâ naſcentum, & qvarto Februarii denaſcentem, qvarum hanc poſteriorem ſtatuit Embolimæam & hinc eſt qvod tandem ſubjungat: duas plenas ibi conveniſſe.

(12) Tunc Epactæ vigeſimam ſextam putant, videlicet lunam Februariam in calendis Martiis, qvam feſto Agathæ primam poſuit; non autem alteram illam priorem, qvam calendis Februariis vigeſimam ſeptimam dixit & Embolimæam poſuit, ex qvo inſigni Authoris errore prius demonſtrato, profluxit hic alter, qvod Februario tribuat lunam illam, qvæ in ipſo qvidem naſcitur, at in Martio denaſcitur, contra legem receptam computiſtarum, qvæ jubet ut menſi tribuatur ea luna, qvæ in ipſo denaſcitur, non autem altera qvæ in ipſo naſcitur. Hanc lunam e ſua mente Februariam & juxta calendarium ſuum Nonis Februariis naſcentem, dicit eſſe anno tantum bisſextili in calendis Martiis vigeſimam ſextam. Rectè qvidem ita, ſiqvidem veritati conſentaneum eſſet, numerum aureum VIII, Nonis Februariis adſcribendum eſſe, ſic enim anno communi luna Februaria, exeunte Februario, foret vigeſima qvarta & in calendis Martiis vigeſima qvinta; at anno bisſextili vigeſima qvinta & calendis Martiis vigeſima ſexta, qvemadmodum calendis Januariis, Januaria. Atqvi numerus aureus memoratus, re vera ſecundæ Nonarum Februariarum, in omnibus caſtigatioribus editionibus calendarii eſt adſcriptus: qvovis anno communi exeunte Februario, luna eſt vigeſima qvinta, & calendis Martiis vigeſima ſexta, qvemadmodum etiam Epactæ putant, nam ſi Epactæ ſeptemdecim anno cycli octavo convenientes, cum Regularibus Martii novem componantur; ſumma fit viginti ſex. Et, qvoniam anno bisſextili

§. 15.

Ea hyeme cycli Aprili & Majo ineuntibus luna ſit vigeſima ſeptima, tunc autem Epactæ vigeſimam octavam putant; at Epactæ fallunt. Verum Junio & Julio ineuntibus, luna vigeſima nona

tili numeri aurei, ut in ſecunda parte Rymbeglæ, explicabitur, uno loco in Februario deſcendunt: idem anno etiam bisſextili verum erit; & conſeqventer contra ſententiam authoris Rymbeglæ, univerſaliter verum, lunam in calendis Martiis eſſe vigeſimam ſextam. Interim tamen ex falſo authoris Embolismo qvæ dixit, legitimè ſeqvuntur. Ex eodem fonte erroneo manavit qvod addit Blanda: nimirum anno cycli octavo exiſtente communi; lunam in calendis Martiis eſſe vigeſimam qvintam & conſeqventer Epactas fallere, ſupponit enim cum Rymbegla, numerum aureum VIII Nonis Febrnariis adſcriptum.

(13) Tum Epactæ viginti octo putant: hoc ad Majum ſolum referendum, non ad Aprilem, ut calculum Epactarum in calendis Majis fallere velit Author & â Calendario diſſentire; nam Regulares menſis Maji 11, ad Epactas 17 anni cycli octavi additi producunt 28, id eſt, computus Epactarum indicat lunam in calendis Majis vigeſimam octavam, cum Calendarium indicet vigeſimam ſeptimam; aureus enim VIII qvinto Aprilis adſcriptus, indicat ipſam illo die primam & ultimo vigeſimam ſextam & conſeqventer calendis Majis, vigeſimam ſeptimam. Hujus rei cauſa eſt, qvod Embolimæa luna, de qva mox ſupra dictum, præter ordinem inſerta ſit in Martio, unde plenarum & cavarum alternatio perturbata, nam qvæ Martii ſexto incipit, cum cava eſſe deberet, & Aprilis tertio terminari, ut fiat Embolimæa; plena conſtituitur & qvarto Aprilis terminatur, unde numerus aureus VIII, dum conſtrueretur Calendarium, a qvarto ad qvintum Aprilis deſcendit, ideo iſta luna non Aprili tribuitur ſed nullius menſis eſt. Qvo fit ut luna, qvæ qvinto Aprilis naſcitur & tertio Maji denaſcitur Aprili tribuatur & cava ſit, cum dies qvartus Aprilis, lunationi Embolimeæ plenæ conſtituendæ, additus, in ſeqventi ſit ademtus, unde ſeqvitur, in fine menſis non niſi vigeſimam ſextam & calendis Majis vigeſimam ſeptimam eſſe, qvæ ſine Embolismo illo tertio vigeſima octava fuiſſet juxta computum Epactarum.

(14) Tum Epactæ perperam putant: hoc non ad Juniam ſed Juliam lunam referendum: Nam aureus numerus VIII, ob tertium Embolismum etiam uno die, ſcil. â ſecundo ad tertium Junii in Calendario deſcendit, qvia luna ſecundo Junii denata, ob plenarum & cavarum ordinem Embolismo perturbatum fuit plena, cum cava

tar nú rángt, þvíad þeir telia XXX. Þá ſkal tungl eirnrar nætur, þá er Auguſtus kemur, þá er lokid því áre, er þad tungl er farid, og verdur þriggia nátta tungl enn IX vetur þá er September kemur.

16. §.

(r) Enn tíunda vetur alldar; þá koma enn XI vid á þeſsum miſſirum, verdur þá tungl hálfþrítugt er September kemur, enn ellefta vetur og ſvo October; enn XXVII nátta, þá er þeir koma November og December; XXIX, þá Januarius kemur, og er þad nytungl; þad er kemur enn tíunda dag Jóla, telium vier hans tungl, og lyktaſt þad Brigidar meſſu; enn Februarius tungl kemur Kyndilmeſſu, og telia Pactar þad XXIX nátta er Martius kemur. Enn þad verdur þvíad eins rett, ef þad er hlaupár, (15) enn ellegar liuga þá Pactar, og ſkal tungl þá vera XXVIII nátta

(r) Exempl. Biörns á Skardsá og Blanda leggia til: Þá koma enn XI vid á þeim miſſirum, og verdur XIV nátta tungl þá er September kemur, *tunc etiamnum illis ſemeſtribus accedunt undecim, & ineunte Septembri fit luna decima qvarta; quod recte addiſur cum alias hiatum in recenſione committat Rymbegla.*

cava eſſe deberet. Nam lex Computiſtarum eſt, ut omnis menſis imparis ordinis habeat lunam plenam; paris ordinis cavam, conſeqventer luna tertio Junii naſcens & ſecundo Julii denaſcens cava ſit & calendis Juliis vigeſima nona; cum per calculum Epactarum trigeſima ſit, cum, ſi tredecim regulares Julii, cum Epactis ſeptemdecim componantur, triginta conſiant, cujus diſcrepantiæ ratio in dicto Embolismo tertio continetur, ſi qvis autem hæc diſtinctè capere velit, Calendarium diligenter inſpiciat, qvod niſi intuearis in caligine verſaris.

(15) Anno cycli undecimo duæ lunæ plenæ conjunguntur, qvarum prior qvarto Decembris nata, ſecundo Januarii exſtingvitur; poſterior, tertio Januarii nata, calendis Februariis denaſcitur, harum priorem *Beda* in Opere Computiſtico facit Em-

nona ſit, tum etiamnum Epactæ perperam putant, cum tricenariam putent, tum Auguſto ineunte luna prima ſit, qva luna ſilente, annus hic ad umbilicum eſt perductus; & anno cycli nono ineunte Septembri ſit luna tertia.

§. 16.

Hyeme cycli decima; his ſemeſtribus adhuc undecim accedentes, faciunt lunam vigeſimam qvintam ineunte Septembri & Octobri, anno cycli undecimo; & Novembri Decembriqve ineuntibus, vigeſimam ſeptimam, Januario veniente vigeſimam nonam, qvæ Novitia. Lunam autem illam qvæ die feſti Nativitatis decima naſcitur, Januariam putamus, qvæ feſto Brigidæ denaſcitur. Verum luna Februaria feſto purificationis Mariæ naſcitur, qvam ineunte Martio Epactæ vigeſimam nonam putant; at id ea ſola conditione verum, ſiqvidem annus currens ſit bisſextilis; alioqvin Epactæ fallunt; proinde luna, qvam

 Epactæ

Embolimæam. Alii Computiſtæ recentiores etiam primarii, qvi de Calendario reformando ſcripſerunt, poſteriorem ſtatuunt Embolimæam, Bedæ ſententiam amplectitur Author Rymbeglæ, qvæ inde a condito Calendario per multa ſecula in uſu fuit. Ergo ſi juxta Bedam prior Embolimæa ſtatuatur; per legem imparitatis & plenitudinis inſeqvens luna Januaria plena qvoqve ſtatuitur, qvia vero in calendis Februariis terminatur, eo reſpectu legi cavitatis & paritatis ſimul adverſatur, cum lunatio in menſem Februarium ordine parem deſinens cava eſſe deberet, hinc numerus aureus XI, dum Calendarium conſtrueretur, a calendis Februariis ad qvartum Nonarum deſcendit, & conſeqventer luna, ſecundo Februarii naſcens, in hoc Caſu Embolismico Februaria, anno communi in fine menſis ſit vigeſima ſeptima, & calendis Martiis vigeſima octava; at anno bisſextili tantum, in fine menſis vigeſima octava & calendis Martiis vigeſima nona, qvod indicat calculus Epactarum, cum, ſi Regulares Martii novem, cum Epactis anni undecimi viginti componantur; viginti & novem producantur. Qvod ſi poſterior Embolimæa cum recentioribus Computiſtis ſtatuatur; Embolismus tertio Januarii iniens

nátta er þeir telia XXIX, og þá ſkal XXX tungl er Aprilis kemur, enn einnrar nætur er Majus kemur; ſer þá ad enum ſama hætte ſem endrarnær, verdur tungl VI nátta er September kemur enn XII vetur alldar.

17. §.

Þá eykſt enn ellefu nóttum vid, og verdur þá tungl XVII nátta er September kemur enn XIII vetur; þá koma enn XI vid, og verdur þá tungl XXVIII nátta er September kemur XIV vetur, og ſvo er October kemur, enn XXX er November kemur; og ſvo telia Pactar ad XXX ſie tungl er December kemur (16), og er þad nytungl. Enn Januarius tungl kemur enn VII dag Jóla. Fer þadann frá enn ad rettu Pacta tali, og er tungl IX nátta er September kemur enn XV vetur. Þá koma enn vid XI þau miſſiri, er tungl XX nátta er September kemur, enn XVI vetur; fer þann vetur ad rettu Pacta tali, verdur þá lokid Auguſtus tungli er hann kemur. Enn þad er nytungl er þá kemur, og lyktaſt þad ad nidurlage mánadarens.

18. §.

iniens & calendis Februariis deſinens lunationem, qvam alioqvi oporteret eſſe cavam, plenam facit, & hinc ut ante liqvet numerum aureum XI; a calendis ad ſecundum deſcendiſſe, utra igitur Embolimæa ſtatuatur, diſſenſus calculi Epactarum a Calendario pariter producitur.

(16) Addit Blanda: tum Epactæ fallunt, & ineunte Decembri luna prima ſit. Uno reſpectu ratio qvædam ſuberat hæc omittendi, ut fecit Author Rymbeglæ, alio reſpectu ratio ſuppetebat adferendi, ut fecit Author Blandæ. Septem Regulares Decembris additi ad Epactas viginti tres, anni cycli Epactarum decimi qvarti, conficiunt triginta, conſeqventer in calendis Decembris indicant lunam trigeſimam, cum vero aureus XIII ſecundo Novembris ſit adſcriptus, & Embolismus qvintus ibi inſertus in calendis Decembris finiatur & tricenarius ſit; luna illa

Epactæ vigesimam nonam putant, vigesima octava tunc esto; tunc etiam Aprili ineunte, luna sit tricenaria, Majo, prima. Tum etiam dum res ut alias procedit, & anno cycli duodecimo, luna erit sexta, ineunte Septembri.

§. 17.

Adhuc undecim noctes adjectæ faciunt lunam decimam septimam, anno cycli decimo tertio, ineunte Septembri. Rursus undecim accedentes reddunt vigesimam octavam, anno cycli decimo qvarto, ineunte Septembri & Octobri, at trigesimam Novembri; atqve Decembri ineunte Epactæ lunam trigesimam putant, qvæ Novitia. Verum luna Januaria, die septima Festi Nativitatis nascitur. Abinde etiamnum juxta rectum calculum Epactarum, putatio procedit, & hyeme cycli decima qvinta ineunte Septembri est luna nona, his semestribus adhuc undecim adjectis, hyeme decima sexta, ineunte Septembri est luna vigesima; illa hyeme juxta rectum computum Epactarum res procedit, tunc Augusto ineunte sua lunatio exspiravit; Luna vero tunc nascens est Novitia & exeunte mense denascitur.

---

illa Embolimæa ineunte Decembri est trigesima & conseqventer eatenus Epactæ cum Calendario consentiunt. Attamen, cum numerus aureus XIII calendis Decembribus sit appositus; lunam illam Embolimæam non plenam sed cavam, & ineunte Decembri primam, indicare videtur, & conseqventer calculus Epactarum hoc respectu a Calendario dissentit. Est autem hoc phænomenon veteris Calendarii Romani prorsus singulare & simul vitiosum, ut Clavius in theoria Calendarii Romani demonstravit cap. 9., & prolixè edisseruit *Petavius* libr. 6. cap. 7. T. 1. de Doctrina Temp. Adhæc intellectu difficile, ut rationes phænomeni non satis capiant nisi in theoria Calendarii multum versati; qvare hic merito ejus explicatio omittitur.

18. §.

Enn XVII vetur er tungl eirnrar nætur er September kemur, þá koma vid þau misseri XI, og verdur tungl XII nátta, er September kemur enn XVIII vetur. Þá koma vid XI, og verdur tungl III nátta og XX, er September kemur enn XIX vetur, og svo er October kemur, enn hálfþrítugt er November kemur og December; enn VII nátta og XX, er Januarius kemur (s) (17). Enn þad er einnrar nætur er enn XII dag Jóla, er Januarius tungl og lykst Blasius messu; þad er Februarius tungl er þar kemur næst, og telia Pactar þad VII nátta og XX þá er Martius kemur. (18) Enn þá liuga þeir nema hlaupár sie, þvíad tungl skal vera VI nátta og XX þá er Martius kemur; enn XXVIII er Aprilis kemur og svo þá er Majus kemur (19). Enn Pactar liuga þá, og telia IX nátta og XX: enn þrítugt þá er Junius kemur; einnrar nætur þá er Julius kemur, enn þriggia þá er

(s) Exempl. Biörns á Skardsá og Blanda leggia til: og er þad nytungl, *& luna illa est novitia; quod rectius.*

---

(17) Circa sextum Embolismum Author Rymbeglæ cum Calendario consentit, qvi qvarto Nonarum Augusti insertus, secundo calendarum Septembrium exstingvitur. Verum circa septimum Embolismum rursus a Calendario aberrat, qvi tertio Nonarum Martiarum insertus, tertio Nonarum Aprilium terminatur, nam antecedens lunatio tertio Nonas Februarias iniens & qvarto Martias exspirans, est plena, qvæ, cum in Martium ordinis imparis mensem desinat; ex lege imparitatis & plenitudinis Martio rectè deputatur, & conseqventer inseqvens lunatio, legi paritatis & cavitatis adversa, justo jure a Computistis primariis Embolimæa statuitur. Luna vero octavo Iduum Decembrium nata & secundo Nonas Januarias denata ab Authore Rymbeglæ perperam Embolimæa statuitur, cum nullus hic adsit Embolismi character, lunationibus in Calendario contiguis existentibus cavis. Unde qvid Authorem deceperit non capio, nisi fortasse idem illud vitiosum fuerit Calendarium, qvod ipsum supra circa tertium Rymbeglæ Embolismum anno cycli octavo decepit, in qvo aureus VIII Nonis Februariis & conseqventer

§. 18.

Verum hyeme cycli decima ſeptima, ineunte Septembri eſt prima luna; his ſemeſtribus undecim noctes ſuper additæ, hyeme cycli decima octava, veniente Septembri lunam duodecimam faciunt; tunc undecim noctes accedunt, proinde luna ſit vigeſima tertia, hyeme cycli decima nona, Septembri & Octobri ineuntibus, at vigeſima qvinta Novembri & Decembri; vigeſima ſeptima Januario. Luna vero die Feſti Nativitatis duodecimo, prima, eſt Januaria & feſto Blaſii exſtingvitur, luna tum proximè ſeqvens eſt Februaria, qvam ineunte Martio, vigeſimam ſeptimam Epactæ putant. Tunc autem fallunt, niſi annus currens ſit bisſextilis; nam ineunte Martio luna ſit vigeſima ſexta, verum Aprili & Majo ineuntibus vigeſima octava; tunc autem Epactæ fallunt & vigeſimam nonam putant. Verum Junio veniente tricenaria ſit, Julio, prima; Auguſto, tertia.
Tunc

---

qventer aureus proximè præcedens XIX, ſecundo Nonarum fuit adſcriptus; ſic enim luna Nonis Januariis nata, & tertia Nonas Februarias denata ſit tricenaria; & cum dicat lunationem hanc feſto Blaſii finiri, qvod in tertia Nonarum fixum, ex ipſius Authoris verbis manifeſtum eſt, aureum XIX in Calendario ipſius ſecundæ Nonarum adſcriptum fuiſſe.

(18) Qvod circa ætatem lunæ ineunte Martio anno cycli ultimo Epactæ fallant, falſo aſſeritur, qvi error ex altero illo falſo Embolismo profluxit, & refutatur ut ſupra (12).

(19) Hæc Epactarum fallacia ad Majum ſolum eſt referenda: Nam Regulares Maji undecim additi Epactis octodecim conficiunt viginti novem, unde ſecundum Epactas calendis Majis, luna eſt vigeſima nona; ſed Calendarium vigeſimam octavam facit, qvia Embolismus tertio Nonas Martias iniens, & tertio Nonas Aprilis deſinens, lunationem tricenariam plenamqve fecit; cum per legem paritatis & cavitatis, cava eſſe deberet; & conſeqventer numerus aureus XIX uno die in Calendario deſcendit, & luna, qvarto Aprilis prima, in fine menſis ſit vigeſima ſeptima, & calendis Majis vigeſima octava, cum, niſi hic Embolismus introiiſſet, ſecundum Epactas vigeſima nona fuiſſet.

er Auguſtus kemur (20). Þá telia Pactar nótt ærna, þvíad þeir telia þá XXX Julius tungl ſem endrarnær; enn Auguſtus tungl verdur þá VIII nátta og XX.

V. Cap.

UM TUNGLHLAUP.

19. §.

Nú þiker ſvo talt, jafnvel þá er nótt er færra í þeim tveim tunglum, enn í hverium tveimur annara, ad heldur ſieu bæde talinn enn ærne tungl; heldur enn annad ſie ed elldra tungl; enn annad nótt ærna enn vera eigi, þad heitir Saltus lunæ, þad er Tunglhlaup (21). Þad ber til tunglhlaups, ad í Pacta tölu er

(20) Qvatuordecim Regulares Auguſti, octodecim Epactis additi conficiunt triginta duo, & abjectis triginta, duo reſidui indicant lunam in calendis Auguſti ſecundam; ſed tricenarius abjectus lunam Juliam tricenariam ſive plenam eſſe, qvalis ſemper eſſe debet, cum menſis Julius ſeptimus, impari loco ſit, & hinc per legem imparitatis & plenitudinis ejus luna plena, qvalem etiam Calendarium indicaret, niſi lunæ ſaltus in diem trigeſimum incideret, qvi diſſimulandus & a lunatione ſubtrahendus, ipſam una die minuit & præter ordinem cavam reddit, ut in omnibus Calendariis, qvi Alexandrinam ordinationem ſeqvuntur, numerus aureus XIX trigeſimo Julii ſit adſcriptus, qvi ſexto menſis Meſori, in Calendario Alexandrino reſpondet, ubi Alexandrini ſaltum lunæ poſuerunt; & hinc eos imitati Romani trigeſimo Julii adſcripſerunt. Falſum eſt igitur & Theoriæ Calendarii & ſaltus lunaris contrarium, qvod aſſerit Author Rymbeglæ, Epactas lunam nocte juniorem putare; ſiqvidem hoc ad lunam Juliam referri velit, cum dicere potius debuiſſet Epactas nocte ſeniorem putare qvam Calendarium putat, uno die per ſaltum a lunatione ſubtracto. Qvod ſi vero ad lunationem Auguſti referri velit, tolerari qvodam modo poteſt, cum fortaſſe Calendarium aliqvod habuerit, in qvo aureus XIX non trigeſimo Julii, uti par erat; ſed trigeſimo primo fuit appoſitas & in Auguſto non vigeſimo nono, uti multa Calendaria habent, ſed vigeſimo octavo adſcriptus. Sic enim a lunatione Auguſti, qvam cavam

Tunc Epactæ nocte juniorem putant, cum lunam Juliam ut alias tricenariam putent; tunc autem Augusti luna sit vigesima octava.

CAP. V.

DE SALTU LUNÆ.

§. 19.

Verumenimvero, licet geminæ illæ lunæ, a qvibusvis aliis geminis contiguis, nocte una deficiant: præstare visum est, utramqve putare Juniorem, qvam ut una sit nocte senior, altera junior, qvam oporteat; Id qvod Saltus lunæ vocatur. Saltus lunæ ex eo oritur, qvod per computum Epactarum tum nasci luna putetur, cum adhuc inter limbum suum & solis spatium

---

vam esse oportuit, dies unus præter ordinem & omnem consvetudinem fuit subtractus, ut nisi vigesima octava non fieret; fit vero etiam per saltum lunæ, ut tres cavæ in Calendario continuentur, Junia, Julia & Augusti lunæ; verum in numero aureo XIX collocando, magna est Calendariographorum varietas, qvæ igitur id effecit, ut Augusti lunæ dies tantum viginti octo Author tribueret. Qvod si in Rymbegla abesset particula conjunctiva, þvíad, qvam tamen exemplaria omnia manuscripta habent: ad ætatem lunæ in calendis Augusti referretur Authoris assertio: tunc Epactæ nocte juniorem putant; per Epactas enim ut supra dixi; luna in calendis Augusti est secunda, cum per Calendariam tertia fit. Nam propter saltum, ubi luna Julia trigesima dici debebat, ibi dicitur Augusti prima, & conseqventer in calendis Augusti fit tertia.

(21) Saltum lunarem in qvo revera formaliter consisteret, Author Rymbeglæ non intellexit, & hinc circa Rationem & Causam ejus reddendam, toto cælo aberravit, illud eqvidem Authori concedendum, accuratas luminarium conjunctiones cyclica methodo & computo Epactarum inveniri haud posse. Nec unqvam veteres Computistæ principes & Ecclesiæ id curarunt, sed mediis conjunctionibus contenti erant, ea saltim præcisione & accuratione, qvæ per Calculum Epactarum poterat obtineri; qvæ rarissimè tanta fieri potest, ut ambo luminaria cadant in lineam

er þá talid tungl komi; er hiá ber nockud jadar þess hiá sólar-jadri; enn þá er farid kallad er jafnfram ber jadrana tungls og sólar. Enn sól er miklumeiri enn tungl, og verdur sú stund nockur, er jafnfram fara þau bæde; safnast sú stund af hveriu tungla mote, til uns þad verdur tveggia dægra leingd á XIX vetrum, og verda þeim tveim dægrum, en sídustu tungl, alldar Skemri enn hver tvö aunnur þau er næst standist.

VI. Cap.

UM PACTANA.

20. §.

Nú hefst aunnur tunglölldenn (22) Augustinus messu um haustid, og er þá V nátta tungl er September kemur; og fer ad enum sama hætti hver ölld ad annari, sem nú er tynt um ena fyrstu.

21. §.

lineam rectam ad limbum alterutrius ductam ab oculo spectatoris terrestris; sive, qvemadmodum Author populariter loqvitur, qvin adhuc spatium aliqvod intercedat inter limbos, qvod spectator terrestris eqvidem videret, siqvidem luna sub sole constituta, se conspiciendam præberet; hinc autem id minimè seqvitur, qvod Author intulit: Nimirum ipsum conjunctionis tempusculum â temporibus Syzygiarum mediarum excludendum esse, qvibus utuntur Computistæ. Verum mens ac intento Compntistarum ea fuit; ut, licet veras & exactas conjunctiones non curarent; tamen aberrationes per se invicem compensarentur. Scil. ut qvantum in una vel pluribus Syzygiis in defectu peccatum fuisset; tantundem in totidem seqventibus in excessu peccaretur, atqve ita excessus & defectus tandem prorsus vel propemodum se destruerent; verum Author Rymbeglæ vult omnes aberrationes per totum cyclum in excessu fieri, & exeunte cyclo ab anno lunari auferri; qvo demonstravit se mentem Computistarum & Calendarium in hac materia nunqvam intellexisse; paucissimis igitur rem expediam: saltus lunaris non est aliqvod phænomenon & symptoma motus lunaris in cælo, sive in se spectati, sive cum motu solis comparati; sed est potius phænomenon & symptoma situs numerorum aureorum in vetere Calendario Alexandrino, & qvod ex eo tanqvam fonte, haustum fuit, Romano, cum *Dionysius* exiguus Ecclesiæ Romanæ Computista primarius,

tium aliqvod intercedit; tum autem ſilens dicitur luna, dum limbi ſui & ſolis conjunguntur. Sed qvia ſol eſt longè major luna; temporis aliqvantum effluit, interea dum ambo conjuncti feruntur, qvod ex ſingulis conjunctionibus colligitur in ſummam, donec annis XIX duos ſemidies civiles confecerit, qvibus duæ ultimæ cycli lunationes breviores evadunt aliis ſingulis binis conterminis.

CAP. VI.

DE EPACTIS.

§. 20.

Cæterum incipit cyclus lunaris ſecundus feſto Auguſtini tempore autumnali; & ineunte Septembri eſt luna qvinta. Proinde, qvemadmodum de cyclo primo jam recenſitum; ita cyclo qvolibet qvemlibet excipiente res procedet.

rius, Alexandrinos ſcrupuloſè imitaretur. Sed originem ex eo traxit qvod Computiſtæ principes Alexandrini, elegantiæ cauſa legem hanc univerſalem tulerunt: omnis Emboliſmus in Calendario tricenarius eſto, unde ſtatim manavit hæc altera: omnis luna Embolimæa eſto plena; ſed per naturam & motum ſideris ſex tantum erant plenæ, ſeptima cava, ſeu noctium viginti novem, hinc factum eſt, ut unus dies contra naturam & motum ſideris in annum lunarem & Calendarium intruderetur, qvi conſeqventer alio loco rurſus erat eximendus. Adhoc Alexandrini ſextum menſis ultimi Meſori elegerunt, cui in anno Romano trigeſimus Julii reſpondet, hujus ergo luna ex plena fiebat cava, cum dies trigeſimus tranſ-ſiliatur, & hinc qvaſi ſaltus qvidam committatur, qvi ſaltus lunæ dicitur. Hinc etiam evenit, ut tres cavæ præter ordinem in Calendario continuarentur. Sed Alexandrinorum & Romanorum hoc inſtitutum vitio non carebat, cum ſaltus ille magnas in Calendario turbas fecerit uti clare oſtendit *Petav.* Libr. 6. Cap. 8. Tom. 1. de Doct. Temp. & alibi.

(22) Feſtum Auguſtini fixum eſt in vigeſima octava Auguſti, qvæ ultimæ Epagomenarum in anno Ægyptiaco reſpondet, hinc Alexandrini præciſè initium cycli Epactarum capiebant, Romani vero non hinc præciſè; ſed a calendis Septembris incipiebant.

21. §.

Enn fyrſta vetur alldar ſkulu aungver vera Pactar, ſkal þá ſo tungl vera gamalt, ſem Regulares telia hvern mánud; enn þeir telia September V, October V, November VII, December VII, Januarius IX, Februarius X, Martius IX, Aprilis X, Majus XI, Junius XII, Julius XIII, Auguſtus XIV.

22. §.

Enn þá er hefſt annar veturinn; þá koma vid Pactar XI, ſkulu þeir XI filgia hverium mánudi þau miſſiri, verdur þá tungl XX nátta er Januarius kemur; nú fer ad þeim hætti um alla ölldina. Þeſs koſtar ſkal Pacta telia, og filger ſin tala hverium vetri (23). Eingi Pacti, XI Pactar, XXII Pactar, III Pactar, XIV Pactar, XXV Pactar, VI Pactar, XVII Pactar, XXVIII Pactar, IX Pactar, XX Pactar, I Pacti, XII Pactar, XXIII Pactar, IV Pactar, XV Pactar, XXVI Pactar, VII Pactar, XVIII Pactar.

VII.

(23) Diagramma dextræ paginæ duas continet tabulas verſu vacuo verticali ſeparatas, qvarum ſiniſtima eſt tabula Epactarum, cujus verſus ſiniſtimus continet annos cycli Epactarum, dextimus Epactas, annis cycli in eodem verſu horizontali reſpondentes. Dextima tabula exhibet ætatem lunæ per totum cyclum Epactarum in calendis Menſium; verſus ſupremus horizontalis continet regulares lunæ ſive ætatem lunæ anno cycli primo in calendis Menſium, ſecundus horizontalis, anno cycli ſecundo & ſic conſeqventer. Singuli verſus verticales continent ætatem lunæ in calendis Menſis, cujus nomen ſupra ſcriptum, reſpondentem anno cycli Epactarum, in tabula ſiniſtima reſpectu oculi intuentis.

Eſt autem uſus tabulæ hujusmodi: ſi ætatem lunæ in calendis Menſis alicujus Stylo veteri ſcire deſideres; qvære primo numerum aureum, ſive annum cycli decemnovennalis, & ſi de Septembri, Octobri, Novembri, Decembri qvæſtio ſit, a numero aureo invento ſubduc unitatem, qvo facto Calendarium cum tabula conſentire deprehendes. Sume ſecundo menſem de qvo eſt qvæſtio,

in

§. 21.

Prima hyeme cycli Epactæ nullæ ſunto, proinde tunc temporis luna id ætatis eſto, qvod Regulares menſe qvovis numerant; numerant autem Septembri V, Octobri V, Novembri VII, Decembri VII, Januario IX, Februario X, Martio IX, Aprili X, Majo XI, Junio XII, Julio XIII, Auguſto XIV.

§. 22.

Verum hyeme ſecunda ineunte, accedunt undecim Epactæ, qvæ ſemeſtribus illis ſingulos menſes comitentur, fit igitur luna vigeſima Januario ineunte; proinde per totum cyclum res hoc modo procedet. Epactæ hoc modo numerantur, qvæ ſingulæ ſingulos annos comitantur:

A.C.	Epa.		Sep.	Oct.	No.	De.	Jan.	Feb.	Ma.	Apr.	Maj	Jn.	Jul.	Au.
1	0		5	5	7	7	9	10	9	10	11	12	13	14
2	11		16	16	18	18	20	21	20	21	22	23	24	25
3	22		27	27	29	29	1	2	1	2	3	4	5	6
4	3		8	8	10	10	12	13	12	13	14	15	16	17
5	14		19	19	21	21	23	24	23	24	25	26	27	28
6	25		30	30	2	2	4	5	4	5	6	7	8	9
7	6		11	11	13	13	15	16	15	16	17	18	19	20
8	17		22	22	24	24	26	27	26	27	28	29	30	1
9	28		3	3	5	5	7	8	7	8	9	10	11	12
10	9		14	14	16	16	18	19	18	19	20	21	22	23
11	20		25	25	27	27	29	30	29	30	1	2	3	4
12	1		6	6	8	8	10	11	10	11	12	13	14	15
13	12		17	17	19	19	21	22	21	22	23	24	25	26
14	23		28	28	30	30	2	3	2	3	4	5	6	7
15	4		9	9	11	11	13	14	13	14	15	16	17	18
16	15		20	20	22	22	24	25	24	25	26	27	28	29
17	26		1	1	3	3	5	6	5	6	7	8	9	10
18	7		12	12	14	14	16	17	16	17	18	19	20	21
19	18		23	23	25	25	27	28	27	28	29	30	1	2

VII. Cap.

UM (24) VIKNATAL.

23. §.

Ef þú villt vita föſtu inngánga; þá eru þar mörg atferli jafnrett til. Þeſsi eru rett atferli: tungl þad er kemur næſt eptir XIII dag Jóla, hvert þad er nær hönum eda fiær, þad ſkal telia X nátta gamallt hvern vetur þann, er ei er hlaupár, enn XI nátta ef hlaupár er; ſá dagur heitir Termins dagur. Þad er merki dagur, er tungl er X nátta eda XI, nú hvern dag er merki dagur verdur í viku; ſkal Drottins dagur ſá vera ad Níu vikna föſtu, er næſtur er eptir þad ſem merkidagurinn ber; Ef merkidagurinn verdur Drottinsdag; þá ſkal Níuvikna faſta koma viku ſídar, ſkal þad ed yngra tungl ávallt, nema hlaupár ſie, er ſá merkidagur ſtendur á.

24. §.

Tungl þad er þar kemur næſt eptir (25) ſkal tveggia nátta ef ei er hlaupár; enn þriggia ef hlaupár er, til merkidags til ſex

---

in fronte tabulæ, & numerum aureum ſive annum inventum, in columna ſiniſtima tabulæ Epactarum, & in proſelide ſive communi angulo habebis ætatem lunæ, ex. gr. Anno cycli decimo volo ſcire qvota ſit luna in calendis Januariis. Igitur in verſu ſiniſtimo tabulæ Epactarum ſumto numero 10; in eodem verſu horizontali verſus dextram pergo ad verticalem, in cujus area ſuprema eſt Januarius, & invenio lunam in calendis Januariis decimam octavam. Si pro Septembri qværas ætatem lunæ, habebis decimam qvartam, cum qvo in Calendario conſentire deprehendes non ipſum aureum X, ſed proximè minorem IX. Tabula hæc, qvam ex opere *Petav.* de doctr. temp. libr. 6. cap. 26. Tom. 1. deſumſi, ipſe vero tranſcripſit ex opere Computiſtico Campani, ideo Rymbeglæ pulchrè inſeri videbatur, qvod rectè intellecta, uno intuitu oculis ſpectanda præbet omnia, qvæ hactenus Author diſſeruit, nam in fronte tabulæ ſunt Regulares lunæ, qvos capite

Cap. VII.

DE COMPUTO SEPTIMANARUM.

§. 23.

Si jejuniorum introitus ſcire velis; multæ dantur Methodi æqvè rectæ hos indagandi. Hæ ſunt Methodi legitimæ: luna Epiphaniam proximè ſeqvens, ſive plus, ſive minus ab ea diſtet, anno qvovis communi decima, bisſextili, undecima putetur, illa dies in qvam incidit, Terminalis vocatur; proinde luna illa, decima vel undecima, eſt Characteriſtica. Sed in qvamcunqve feriam inciderit Characteriſtica: eſto Dominica Septuageſimæ, qvæ Characteriſticam proximè ſeqvitur. Qvod ſi Characteriſtica ſit Dominica; jejunium ſexageſimale ſeptimana poſt introito. Luna illa qvam offendit dies Characteriſtica, cava ſemper eſto; niſi annus currens ſit bisſextilis.

§. 24.

Luna tum proximè ſeqvens, anno communi ſecunda; bisſextili tertia, eſto Characteriſtica jejunii qvadrageſimalis. Proinde

---

pite ſecundo recenſuit, capite tertio eorundem rationes reddidit; ſecunda columna horizontalis repræſentat ætatem lunæ in calendis, anno ſecundo cycli; tertia, tertio, qvarta, qvarto &c. usqve ad columnam infimam & annum cycli ultimum, circa qvæ prolixè recenſenda verſatur Caput qvartum, ſinguli verſus verticales oriuntur per continuam additionem Epactarum 11. ad numerum proximè ſuperiorem, abjecto ſemper triceuario, ſi ipſum excedat. Ex. gr. Si ad Regulares Septembris vel Octobris addas 11; prodeunt 16, additis rurſus 11, 27 additis adhuc 11. fiunt 38. & abjectis 30, remanent 8. &c.

(24) Blanda rectius appellat Terminatal; non enim qvot hebdomadæ, ſed qvotæ ſint lunæ characteriſticæ feſtorum principalium putatur.

(25) Si ad lunam decimam qvartam Paſchalem in Caſu Paſchatis citimi, currente numero aureo XVI addas lunationem antecedentem Martiam; conſiunt dies qvadraginta

ſex vikna föſtu. Skal því enn ad því hófi fara talann, ſem til níu vikna föſtu var ádur kent, nema því ad eins ſkal hlaupár hier ſkipta tölunne, ef merkidagurinn verdur fyrir hlaupárs ſtadinn; Enn tveggia nátta ſkal merkidag, þótt hlaupár ſie, ef hann er eptir Matthias dag, þad ſkal ávallt ed elldra tungl vera.

25. §.

Tungl þad er þar kemur næſt, heitir Páſkatungl, þad ſkal XIV nátta vera merkidag til Páſka, ſkal þad ei vera eöra á Páſkadag, enn XV nátta, og ei ellra enn einnrar nætur og XX, og ſkal þad vera ed eöra tungl ávallt. Þá ſkal þad tungl er næſt kemur vera XX nátta til merkidags til gagndaga, og vera ed ellra tungl. Merkidagar ſkal til hvítudaga, þá tungl er fiögra nátta, og er þad hid eöra (t) enn V Drottinsdag, og er XI nátta.

VIII.

(t) Exempl. med hendi Biörns á Skardsá og Blanda: Skal þad ey yngra enn V nátta Drottinsdag, og eigi ellra enn XI nátta, *quæ die Dominica non ſit minor qvinta, nec major undecima; quod rectius.*

ginta qvatuor, unde ſex hebdomadis ſubductis, binarius reſiduus oſtendit lunam anno communi ſecundam, & ad binarium accedens unitas facit anno bisſextili tertiam, die Saturni ante Qvadrageſimam, cum, ſi a Paſchate excluſivè numeres ſex hebdomadas, obſervando anno communi literam Dominicalem D; at anno bisſextili E, in menſe Februario; reperies in caſu priori, Qvadrageſimam incidere in octavum; in poſteriore in nonum Februarii; conſeqventer anno communi luna ſecunda, bisſextili tertia, eſt Characteriſtica Qvadrageſimæ, cum numerus aureus XVI ſexto Februarii ſit adſcriptus. Verum in Caſu Paſchatis remotiſſimi, ad lunam vigeſimam adde lunationem præcedentem plenam, & obtinebis ſummam dierum qvinqvaginta, unde ſex ſeptimanæ ſubductæ, relinqvunt lunam octavam die Saturni ante Qvadrageſimam; qvam, uti prius â Paſchate per Dominicalem

inde hic eo modo calculus ſubducendus venit, ac de Jejunio ſexageſimali ſupra declaratum, niſi qvod annus bisſextilis eâ ſolâ conditione Computum immutabit, ſi dies Caracteriſtica locum anni intercalaris antevertat. Verum die Characterica, licet annus currens ſit bisſextilis, luna ſecunda ſit, ſiqvidem feſtum Matthiæ ſeqvatur, qvæ luna ſemper eſto plena.

§. 25.

Luna huic immediatè ſuccedens Paſchalis audit, qvæ qvarta decima diem characteriſticam Paſchatis occupabit, die Paſchatis non ſit minor decima qvinta, non major vigeſima prima, & ſemper cava, tum luna hanc immediatè excipiens eſto vigeſima, die characteriſtica luſtrationum, nec non plena. Die characteriſtica Pentecoſtis ſit luna qvarta, eademqve cava; qvinta vero die Dominica ſit undecima.

CAP.

---

nicalem C in antecedentia numerando, in decimam qvartam menſis Martii incidere deprehendes; & ſenario ab octo ſubducto, ipſa qvinqvageſima, lunam characteriſticam ſecundam eſſe, ſive ſit annus communis ſive bisſextilis, cum numerus aureus VIII ſexto Martii ſit adſcriptus, dies vero intercalaris jam in Februarii vigeſimo qvarto anteceſſerit, & conſeqventer â Paſchate in antecedentia putando ad Qvadrageſimam, anno bisſextili nulla contingat literæ Dominicalis mutatio, ergo ut Author ſtatuit, Dies intercalaris, lunam characteriſticam ante ſe, anno communi facit ſecundam, bisſextili tertiam, verum poſt ſe, ſemper ſecundam, ſive ſit annus communis, ſive bisſextilis. Ex his Caſibus Paſchatis citimi & remotiſſimi concludere licet, univerſaliter eſſe Veram Authoris Regulam de luna Characteriſtica Qvadrageſimæ; qvæ, cum in Martium ſemper terminetur, exceptis tribus Embolimæis, qvæ in Aprilem finiuntur, ex lege imparitatis & plenitudinis ſemper eſt plena, conſeqventer univerſaliter verum erit, omnem lunam Characteriſticam Qvadrageſimæ plenam eſſe.

VIII. Cap.

UM MISSIRISTAL ISLENDSKT.

26. §.

Þad er Miſſiriſtal ad tvö miſſiri heitir ár, þad er vetur og ſumar. Skal ſumar ei koma nær Mariu meſſu um föſtu heldur enn (u) XVII nóttum eptir, og ei fyrr enn einnri nótt og XX, og ſkal enn fimtidagur viku vera fyrſtur í ſumre. Þadann ſkulu vera XIII vikur og þriár nætur til midſumars, og er Drottinsdagur fyrſtur í midiu ſumre. Sumar má ei fyrri koma, enn fyrer Palmadag, og verdur þad ei ſidar enn á annari viku eptir (v) Páſker. Frá ſumarmálum ſkulu vera vikur ſex til fardaga, ſkal fimtudagur vera fyrſtur í fardögum, og eru þá fiorar vikur til alþíngis.

§. 27.

Ymbrudaga ſkal um hauſt halda ávallt V viku (26) hvern dag ſem Crucis meſſa verdur í viku, nema hun ſie þvottdag eda

(u) Exempl. med hendi Biörns á Skardsá: enn XV nóttum eptir, *qvindecim noctibus poſt.* Blanda: XIV nóttum eptir, *qvatuordecim noctibus poſt.*

(v) *Utrumqve Exempl.* annari viku eptir Páſkaviku, *hebdomada ſecunda poſt hebdomadam Paſchalem; harum autem regularum examen alibi inſtituetur.*

(26) Cum undecimo Octobris omnium primo Stylo veteri hyems Iſlandorum introiret, cui in Calendario adſcripta Litera hebdomadalis D, & conſeqventer ſit litera Dominicalis E; introitu hyemis diem Saturni occupante; propter Feſtum Crucis in decimo qvarto Septembris fixum, cui adſcripta hebdomadalis E in hoc Caſu Dominicalis: incidit Qvatember autumnalis in decimum ſeptimum Septembris, qvem, a Dominica hyemis prima, in antecedentia per literam Dominicalem putando, qvartam hebdomadam occupare deprehendes. Occupante hyemis initio, duodecimum, decimum tertium, decimum qvartum & decimum qvintum Octo-

CAP. VIII.

DE COMPUTO SEMESTRIUM ISLANDICO.

§. 26.

Computus Semeſtrium Islandicus conſiſtit in his, qvod duo ſemeſtria, id eſt hyems & æſtas conjunctim dicantur annus. Introitus æſtatis Feſto Mariæ Annunciationis, proximè qvindecim, remotiſſimè viginti & una noctibus poſtponatur. Atqve dies Jovis æſtatis initialis eſto. Abinde ad æſtatem dimidiatam tredecim hebdomadæ cum trinoctio labentur, altera æſtatis ſemisſe a die Dominica initium capiente. Non oportet æſtatem prius introire qvam proximè ante diem Palmarum, nec poſterius qvam ſecunda poſt Paſcha hebdomade. Ab æſtatis introitu ad dies migrationum ſex hebdomadæ ſunto, qvarum primus dies Jovis eſto; atqve tunc ad Comitia qvatuor reſtant hebdomadæ.

§. 27.

Qvatembres autumnales in qvinta hebdomade ſemper celebrentur, qvamcunqve feriam occupet Feſtum Crucis; niſi diem F 2 *Sa-*

Octobris; haud diſpari ratione Qvatembrem in qvartam ſeptimanam incidere comperies, Feſto Crucis interim per qvatuor ferias in antecedentia regreſſo. At hyemis introitu in decimum ſextum, decimum ſeptimum, & decimum octavum in qvo fixum Lucæ Feſtum, incidente: invenies Qvatembrem qvintam hebdomadam occupare, dum Feſtum Crucis, per diem Martis, lunæ & Dominicam retrocedit. Qvippe duo dantur Caſus, qvibus in Dominicam incidit, qvorum unus obtinet, hyeme undecimo Octobris ineunte; alter decimo octavo & Feſto Lucæ. Utroqve Caſu obtinet Dominicalis E; poſteriorem Caſum a priori rectè diſtingvit Author hoc Charactere, qvod æſtati illi ſit appendix adjicienda. Cæterum Author Rymbeglæ & Blandæ regulam malè determinat, dum ſtatuit Qvatembrem occupare qvintam hebdomadam; in qvamcunqve feriam incidat Feſtum Crucis

eda Drottinsdag; þá ſkal halda Ymbrudaga á fiordu viku. Enn þad ber ſamann, ad Crucis meſſu ber á Drottinsdag; enda ſkal þá vid ſumar leggia þad ſumar; þá eru Ymbrudagar á fimtu viku, enn ei á fiordu, og heitir ſá vetur Rymſpiller. Þad er miſſiristal, þá er Rymſpiller er, ad (x) um þíng ſkal Jons meſſa Baptiſtæ verda III dag viku; og ſkal vid ſumar leggia, þvíad hlaupár kemur eptir um vörid. Þá er Crucis meſſa um hauſt á V viku fyrir vetur; enn vetur kemur Lucæ meſſu, og er hun þvottdag.

28. §.

Jóladagur er V dag viku (27) í X viku; midurvetur kemur enn átta dag frá enum XIII þrem nóttum, og er föſtudagur fyrſtur

(x) Exempl. med hendi Biörns á Skardsá: fyrir þíng, *ante Comitia.*

Crucis, qvartam vero, ſiqvidem diem Saturni vel Solis offendat. *Biörn de Skardsá* in ſuo Exemplari ſeptimanam non determinat, dicit tantum Qvatembrem autumnalem incidere in Diem Mercurii proximum poſt Feſtum Crucis. Exceptionem tantum adfert, Caſus Feſti Crucis in Dominicam incidentis, æſtatis appendice obtinente. Regula vero ſic emendatur & completur: Qvatember autumnalis qvinta hebdomade, â prima Dominica putando, die Mercurii proxima poſt Feſtum Crucis celebretur; ſiqvidem Feſtum Crucis in diem Solis, obtinente ſimul computo annali anomalo, Lunæ vel Martis inciderit; qvod ſi vero occupaverit diem Solis, Saturni, Veneris, Jovis, Mercurii: in qvartam incidet Septimanam.

(27) Qvia obtinente computo annali anomalo, obtinet litera Dominicalis E, per hanc a Dominica hyemis prima in conſeqventia putando, invenies diem primam Feſti Nativitatis, cadere in feriam qvintam decimæ ab hyemis introitu hebdomadis, & e converſo: ſi ab hebdomada Feſti Nativitatis incluſivè, per literam Dominicalem E, in antecedentia putentur decem hebdomades, ad Dominicam hyemis primam; hyems introit Feſto Lucæ, & obtinet Computus, annalis anomalus. Qvia Feſtum Nativitatis fixum eſt in vigeſimo qvinto Decembris, cui adſcripta Litera hebdomadalis D; ſeqvitur inde vigeſimo primo adpoſitam eſſe Dominicalem E. Hinc utraqve propoſitio directa & converſa, nulla facta Dominicalis

Saturni vel Dominicam offendat, tum enim in qvarta hebdomada celebrentur. At incidente Festo Crucis in diem Solis & obtinente simul æstatis appendice: Qvatembres qvintam non qvartam septimanam occupant, & hyems illa dicitur esse Computi anomali. Existente computo annali anomalo, semestrium putatio huc redit, ut inter Comitia Festum Johannis Baptistæ diem Martis offendat, cui æstati accessio adjungenda, cum inseqventi vere annus bissextilis ineat; tum Festum Crucis autumnale occupat diem Dominicam in qvinta ante hyemem hebdomade. Hyems autem introit Festo Lucæ, qvod diem Saturni offendit.

§. 28.

Prima dies Festi Nativitatis occupat feriam qvintam decimæ hebdomadis. Hyems dimidiata offendit octavum, a tertia

 post

calis mentione brevius ita enunciatur: si Festum Nativitatis occupet feriam qvintam decimæ hebdomadis; æstate præcedenti fuit Computus annalis anomalus & e contra: si obtinet computus annalis anomalus: hyeme seqventi, Festum Nativitatis occupat feriam qvintam decimæ hebdomadis. Proinde, qvia propositionem convertere licet; incidentia Festi Nativitatis in feriam qvintam decimæ hebdomadis, est Character Computi annalis anomali. Qvia annus Cycli Solaris octavus, in qvem incidit Computus annalis anomalus æstivus, habet Dominicalem E: seqvitur annus nonus Bissextilis habens Dominicalem geminam DC, qvarum prior qvarto Januarii adscripta; per hanc in conseqventia putando, juxta regulam Islandorum Computisticam, qvæ jubet, ut, obtinente Computo annali anomalo, inter Epiphaniam & Thorris initium, in diem Veneris incidens, duo dies Mercurii intercedant, Thorrem decimo sexto Januarii introire comperies, qvod Computi annalis Symptoma, cum sæpius per Cyclum Solarem non contingat, dicitur anomalia Computi annalis respectu Thorris, & ex præcedenti æstatis anomalia consectatur, ut prior signum sit posterioris venturæ, & posterior prioris præteritæ, unde, siqvidem hoc isto vel illo anno constet unam fuisse vel fore; in Confesso est alteram etiam obtinuisse vel obtentum ire. Porro: qvia decimæ sextæ Januarii adscripta est litera hebdomadalis B; per hanc in conseqventia

ſtur í Þorra. Er Kyndilmeſſa annann dag viku í þridiu viku, og verda aller meſſudagar fyrr í Miſſiristalinu, heldur enn þá ef ecki væri Rymſpillirinn. Enn ſá vetur er enn VIII í Concurrentis óll hverre; enn ei optar enn ſvo.

29. §.

Jóla faſta ſkal hefiaſt ávallt Drottinsdag fyrer Barbaru messu; Jóladagur ſkal vera í enne XI viku vetrar, (28) hvern dag ſem hann er í viku (y) og ſvo þá er Rymſpiller er. Eirn ſkal midviku dagur ávallt á mille Jóla og midsvetrar, nema Rymſpiller ſie, þá verda tveir midviku dagar. A fiordu viku Þorra er Kyndilmeſſa, er hun Drottinsdag eda annann dag viku, ſvo ad eingi ſie Rymſpiller. Enn á þridiu viku Þorra; hverngi dag annara ſem hana ber.

IX.

(y) Exempl. Biörns á Skardsá: á hvörium deige ſem hann er í viku, nema Rymſpilli, *qvamcunqve feriam occupet, niſi Computus annalis ſit anomalus; qvod rectius.* Blanda: hvern dag ſem hann er í viku, nema hann ſie föſtudag eda þvottdag, þá er hann í tíundu viku og ſvo þá er Rymſpiller er, *qvamcunqve feriam occupet, niſi diem Veneris aut Saturni, tunc enim in decimam incidit ſeptimanam & obtinente Computo annali anomalo.*

---

tia putando, Feſtum Mariæ Purificationis in ſecundo Februarii fixum, in feriam ſecundam tertiæ hebdomadis, puta ab initio Thorris vel Semiſſis hyemis poſterioris, incidere deprehendes. Proinde hæc eſt diſtantia hujus Feſti; ab hyeme dimidiata, omnium minima, qvia ſcil. Thorri & hyems dimidiata in hoc Caſu, maximè in conſeqventia moventur, unde conſeqvens eſt omnia Feſta fixa, relativè in ſemiſſe hyemis poſteriori, prius incidere, qvam incidiſſent, non obtinente Computo annali anomalo.

(28) Qvandoqvidem obtinente Computo annali anomalo, introitus hyemis longiſſimè in conſeqventia movetur: ſeqvitur Feſtum Nativitatis in vigeſimo qvinto Decembris fixum, ab hyemis primordio tum breviſſimè diſtare, cum occupat diem Jovis

post Epiphaniam die, qvæ dies Veneris existit Thorris initialis. Festum Purificationis occupat feriam secundam tertiæ septimanæ, festis omnibus in computo semestrium prius incidentibus, qvam incidissent, non obtinente Computo annali anomalo. Est autem hyems illa Cycli Concurrentium octava. Sæpius ista non eveniunt.

§. 29.

Jejunium Nativitatis die dominica Festum Barbaræ proximè præcedenti semper introito; prima dies Festi Nativitatis, qvamcunqve feriam offendat, etiam obtinente Computo annali anomalo, undecimam occupet septimanam. Inter Epiphaniam & hyemem dimidiatam, una semper dies Mercurii inter esto, nisi Computus annalis sit anomalus, qvo tempore duo intersunto. Si Festum Purificationis occupet diem Dominicam vel feriam secundam, non existente Computo annali anomalo, in qvartam Thorris incidit hebdomadam, in tertiam vero, si qvam reliqvarum.

Cap.

Jovis decimæ hebdomadis, conseqventer hyemis initio in Octobris undecimum cadente & in antecedentia longissimè regresso, obtinente litera Dominicali E: Festum Nativitatis cadit in diem Jovis undecimæ hebdomadis, a Dominica hyemis prima inclusivè in conseqventia putando. Ineunte hyeme, duodecimo, decimo tertio, decimo qvarto & decimo qvinto, idem obtinebit, & in ultimo Casu existente Dominicali B, decimo sexto Octobris & vigesimo qvinto Decembris adscripta; seqvitur interim Festum Nativitatis a die Jovis per qvinqve Ferias esse in antecedentia regressum, & incidere jam in Dominicam initialem undecimæ hebdomadis; occupante hyemis introitu decimum sextum vel decimum septimum, Casu priori diem Saturni, posteriori diem Veneris offendit Festum Nativitatis ultimos decimæ hebdomadis. Ergo recte addit Blanda exceptionem, qvam perperam omisit Rymbegla.

IX. Cap.

UM FÖSTU INNGÁNGA.

30. §.

Fimm eru föſtu inngángar ad viknatali; enn hálfur fiorditugur ad dagatali; enn viknatal eitt þarf til alþídutals. Enn fyrſti föſtu inngángur er, þá er vika lifir Þorra, og heiter ſá Drottinsdagur föſtu inngángur, þá er VII vikur eru til Páſka. Annar föſtu inngángur er í öndverda Goe; þridie, er vika er af Goe; fiordi í midia Goe; fimti er vika lifir Goe.

31. §.

Nú ſkal kenna til hve föſtu inngángur ſkal vera hvern vetur í tungl ölld. Fyrſta vetur ſkal föſtu inngángur, er vika er af Goe ávallt; nema Mariu meſſa ſú er á föſtu er, verdi á midvikudag; þá ſkal föſtu inngángur viku ſídar, og er þad þá í midia Goe, og er þá Páſkadagur á D. Annan vetur alldar í öndverda Goe, nema Mariu meſſa ſie fimtudag, föſtudag eda þvottdag; þá er viku fyrr, og er þad, er vika lifer Þorra. Þridia vetur er föſtu inngángur í midia Goe, nema Mariu meſſa ſie þridia dag, og ſie Páſkadagur á E; edur á midvikudag, og ſie Páſkadagur á D: þá ſkal er viku lifir Goe.

32. §.

Fiorda vetur er föſtu inngángur er vika er af Goe, nema Mariu meſſa ſie fimtudag eda föſtudag; þá ſkal í öndverda

verda

CAP. IX.
DE QVINQVAGESIMIS.

§. 30.

Qvinqve ſpecies Qvinqvageſimæ per qvinqve hebdomadas, dies vero triginta qvinqve determinantur. Computus autem hebdomadarum eſt tantum popularis. Prima ſpecies obtinet Qvinqvageſimæ, unâ Thorris ſeptimanâ reſiduâ, illa vero Dominica dicitur Qvinqvageſima, qvæ ſeptem hebdomadas a Paſchate diſtat. Secunda ſpecies Qvinqvageſimæ obtinet ineunte Goa; tertia ſpecies exiſtit, una Goæ elapſa hebdomade; qvarta ſpecies Goâ dimidiatâ; qvinta ſpecies, unâ Goæ reliqva ſeptimanâ.

§. 31.

Docebo jam qvænam ſpecies Qvinqvageſimæ obtineat qvavis hyeme Cycli lunaris: Prima hyeme ſemper ſit Qvinqvageſima, unâ Goæ elapſa hebdomadâ: niſi Feſtum Annunciationis Mariæ in diem Mercurii incidat, tunc enim Qvinqvageſima unâ ſeptimanâ poſtponatur, & proinde Goam dimidiatam obtinet, incidente Paſchate in Dominicalem D. Secunda hyeme Cycli ineunte Goa, ſit Qvinqvageſima; niſi Mariæ Feſtum diem Jovis, Veneris vel Saturni occupet, tunc enim unâ ſeptimanâ anteponitur, & proinde unâ Thorris ſeptimanâ reſiduâ. Tertia hyeme Cycli in Goam dimidiatam incidit Qvinqvageſima, niſi Mariæ Feſtum occupet diem Martis, Paſchate in Dominicalem E incidente; vel diem Mercurii; in Dominicalem D; tunc enim incidit Qvinqvageſima, unâ Goæ ſeptimanâ reſiduâ.

§. 32.

Qvarta hyeme una Goæ elapſa hebdomade ſit Qvinqvageſima, ſed Mariæ Feſto in diem Jovis aut Veneris incidente, in-

verda Goe. Fimta vetur ſkal föſtu inngángur er vika lifir Þorra; nema Mariu meſſa ſie midvikudag; þá er í öndverda Goe. Siötta vetur í midia Goe; nema Mariu meſſa ſie fimtudag; þá, er vika er af Goe. Siöunda vetur í öndverda Goe; nema Mariu meſſa ſie þridiudag eda midvikudag; þá, er vika er af Goe. Atta vetur er vika lifer Goe og bregſt ecki. Níunda vetur er vika er af Goe, nema Mariu meſſa ſie annann dag viku, eda þridiudag, eda midvikudag; þá er í midia Goe. Tíunda vetur í öndverda Goe; nema Mariu meſſa ſie fimtudag; þá ſkal er vika lifir Þorra.

33. §.

Ellefta vetur er vika lifir Goe; nema Mariu meſſa ſie fimtudag, eda föſtudag, eda þvottdag. (z) Tólfta vetur er vika er af Goe og bregdſt alldri. Þrettanda vetur er vika lifir Þorra, nema Mariu meſſa ſie annann dag viku, eda þridiu dag viku, eda midvikudag; þá er í öndverda Goe. Fiórtanda í midia Goe, nema Mariu meſſa ſie midvikudag; þá, er vika lifer Goe. Fimtanda vetur er vika er af Goe; nema Mariu meſſa ſie fimtudag, eda föſtudag, eda þvottdag; þá er í öndverda Goe. Sextanda vetur er vika lifir Þorra. Seitianda vetur í midia Goe; nema Mariu meſſa ſie fimtudag eda föſtudag; þá ſkal er vika er af Goe. Atianda, í öndverda Goe; nema Mariu meſſa ſie midvikudag; þá ſkal er vika er af Goe. Nítianda, er vika lifer Goe; nema Mariu meſſa ſie fimtudag; þá er í midia Goe (2a) (29).

(z) Exempl. med hendi Biörns á Skardsá og Blanda leggia til: nema Mariu meſſa ſie fimtudag, eda föſtudag, edur þvottdag; þá ſkal í midia Goe, *niſi Mariæ Feſtum occupet diem Jovis, aut Veneris, aut Saturni; nam Goá dimidiatá tum eſto. Quæ exceptio rectius additur.*

(2a) (29) Blanda leggur þetta til: Þeſsir eru föſtugángar ſamann í ölld, ef ei bregdſt ſumar auke eda hlaupár: hinn fyrſta vetur og hinn fiorda, níunda,

eunte Goa. Qvinta hyeme, unâ Thorris ſeptimanâ reſiduâ, eſto Qvinqvageſima, at Mariæ Feſto obtinente diem Jovis, ineunte Goa. Sexta hyeme, Goâ dimidiatâ, niſi Mariæ Feſtum offendat diem Jovis, tum enim unâ Goæ præteritâ hebdomadâ. Septima hyeme, ineunte Goa; incidente vero Mariæ Feſto in diem Martis vel Mercurii, una Goæ elapſa hebdomade. Octavâ hyeme, unâ Goæ ſeptimanâ reliqvâ, qvod nunqvam fallit. Nona hyeme, unâ Goæ præteritâ hebdomadâ; niſi Mariæ Feſtum exiſtat, feria ſecunda vel tertia vel qvarta, tunc enim Goâ dimidiatâ. Decima hyeme, inunte Goa, niſi Mariæ Feſtum occupet diem Jovis, nam unâ Thorris ſeptimanâ reſiduâ tunc eſto.

§. 33.

Undecima hyeme, unâ Goæ ſeptimanâ reſiduâ, ſit Qvinqvageſima, niſi Mariæ Feſtum diem Jovis aut Veneris aut Saturni offendat. Duodecima hyeme, una Goæ elapſa hebdomade, qvod nunqvam fallit. Decima tertia hyeme, unâ Thorris ſeptimanâ reliqvâ; niſi Mariæ Feſtum in feriam ſecundam aut tertiam aut qvartam incidat, tunc enim ineunte Goa. Decima qvarta hyeme, Goâ dimidiatâ; ſed Mariæ Feſto obtinente diem Mercurii; una Goæ hebdomadâ reſiduâ. Hyeme decima qvinta, cum una Goæ effluxit hebdomada; niſi Mariæ Feſtum occupet diem Jovis, aut Veneris aut Saturni; tunc enim ineunte Goâ. Hyeme decima ſexta, unâ Thorris ſeptimanâ reſiduâ. Hyeme decima ſeptima, Goâ dimidiatâ; niſi Mariæ Feſtum incidat in diem Jovis aut Veneris; nam una Goæ elapſa hebdomade tunc eſto. Hyeme decima octava, ineunte Goa; ſed occupante Feſto Mariæ diem Mercurii; unâ Goæ ſeptimanâ præteritâ. Decima nona hyeme, unâ Goæ ſeptimanâ reſiduâ, ſed occupante Feſto Mariæ feriam qvintam, Goâ dimidiatâ.

---

(29) Qvatenus & qvousqve verum ſit, qvod aſſerit Blanda, ex tabula ſeqventi introi-

 troi-

níunda, tólfta, fimtanda, ſkal föſtugángur er vika er af Goe. Annann vetur og hinn ſiöunda, tíunda og átianda ſkal í öndverda Goe. Þridia vetur og hinn ſietta, fiortanda, ſeitianda, í midia Goe. Fimta vetur og þrettanda og ſextanda, er vika lifir Þorra. Atta vetur og elleſta og nítianda, er vika lifir Goe. *Hæc addit Blanda: Hæ Qvinqvageſimæ ſpecies, niſi æſtatis acceſſio aut annus bisſextilis fallat, conveniunt inter ſe: hyeme prima, qvarta, nona, duodecima, decima qvinta, unâ Goæ elapſâ hebdomadâ ſit qvinqvageſima. Hyeme ſecunda, ſeptima, decima, decima octava, ſit ineunte Goa. Hyeme tertia, ſexta, decima qvarta, decima ſeptima, Goâ dimidiatâ. Hyeme qvinta, decima tertia & decima ſexta, unâ Thorris reſiduâ hebdomadâ. Hyeme octava, undecima, decima nona, unä Goæ reſiduâ hebdomadâ.*

---

troituum intuitiva qvadam ratione perſpicere licet. Nam ſi conferas numeros Indices Specierum, ex. gr. anno cycli primo ternarium, cum cæteris annis cycli, qvibus idem obtinet index: Videbis ſex Qvinqvageſimas anni primi; qvinqve qvarti, qvatuor noni; omnes duodecimi & qvatuor poſteriores decimi qvinti; ſpecie convenire. Anni ſecundi, qvatuor poſteriores, qvinqve priores anni ſeptimi; ſex poſteriores decimi & ſex priores anni decimi octavi ſpecies concordare. Nam illis annis obtinet ſpecies tertia, his ſecunda, & ſic de cæteris. Simul ex Tabula patent intuitivè Caſus diverſi, in qvibus ſcilicet obtinent ſpecies diverſæ, ex. gr. anno primo, exiſtente Dominicali d obtinet qvarta ſpecies, qvæ anno qvarto non occurrit, ſimiliter anno qvarto, obtinente Dominicali b vel c, obtinet ſecunda ſpecies, qvæ anno primo non occurrit; & ſic de cæteris, qvas diverſitates Rymbegla, per Mariæ Feſtum, in certas ferias incidens rectè determinat. Præterea tabulam contemplanti; hoc, primo ſanè intuitu, ſatis mirum offertur computi phænomenon, qvod ſcil. ſola Dominicalis d ſemper ſpeciem Qvinqvageſimæ variet, ſiqvidem litera c ipſam comitetur, nullam vero mutationem producat, ſi â ſe invicem ſeparentur, cujus phænomeni ratio continetur in eo, qvod hebdomadalis d ſit in Calendario adſcripta undecimo & decimo octavo Januarii, octavo & decimo qvinto Februarii, qva igitur exiſtente Dominicali, hi Menſes Thorri & Goa, omnium primò & ultimò introeunt, qvamobrem, cum acceſſio æſtatis ſemper habeat Dominicalem d, excepto anno Cycli Solaris octavo: apparet cur dicat Author Blandæ: niſi Appendix æſtatis fallat; h. e. niſi identitatem ſpecierum Qvinqvageſimæ annis memoratis violet, & diverſitatem producat, adeoqve Exceptionem â regula faciat. Author Blandæ igitur ſic argumentatur; ſi æſtatis acceſſio

TABULA Specierum Qvinqvagesimæ per totum Cyclum lunarem, relativè ad computum annalem Islandorum.

Num. aur.	e	f	g	a	b	c	d	lit. Dom.	Num. aur.	a	b	c	d	e	f	g
I	9	10	11	12	13	14	8	*intr. Goæ*	XI	12	13	14	8	9	10	11
	3	3	3	3	3	3	4	*spec. Qvinqv.*		4	4	4	5	5	5	5
II	a	b	c	d	e	f	g	*lit. Dom.*	XII	d	e	f	g	a	b	c
	13	14	15	8	9	10	11	*intr. Th. & Goæ*		8	9	10	11	12	13	14
	1	1	1	2	2	2	2	*spec. Qvinqv.*		3	3	3	3	3	3	3
III	f	g	a	b	c	d	e	*lit. Dom.*	XIII	g	a	b	c	d	e	f
	10	11	12	13	14	8	9	*intr. Th. & Goæ*		12	13	14	15	8	9	10
	4	4	4	4	4	5	5	*spec. Qvinqv.*		1	1	1	1	2	2	2
IV	b	c	d	e	f	g	a	*lit. Dom.*	XIV	e	f	g	a	b	c	d
	13	14	8	9	10	11	12	*intr. Goæ*		9	10	11	12	13	14	8
	2	2	3	3	3	3	3	*spec. Qvinqv.*		4	4	4	4	4	4	5
V	e	f	g	a	b	c	d	*lit. Dom.*	XV	a	b	c	d	e	f	g
	10	11	12	13	14	15	8	*intr. Th. & Goæ*		12	13	14	8	9	10	11
	1	1	1	1	1	1	2	*spec. Qv.*		2	2	2	3	3	3	3
VI	c	d	e	f	g	a	b	*lit. Dom.*	XVI	d	e	f	g	a	b	c
	14	8	9	10	11	12	13	*intr. Th. & Goæ*		9	10	11	12	13	14	15
	3	4	4	4	4	4	4	*spec. Qv.*		1	1	1	1	1	1	1
VII	f	g	a	b	c	d	e	*lit. Dom.*	VII	b	c	d	e	f	g	a
	10	11	12	13	14	8	9	*intr. Goæ*		13	14	8	9	10	11	12
	2	2	2	2	2	3	3	*spec. Qv.*		3	3	4	4	4	4	4
VIII	d	e	f	g	a	b	c	*lit. Dom.*	XIIX	e	f	g	a	b	c	d
	8	9	10	11	12	13	14	*intr. Goæ*		9	10	11	12	13	14	8
	5	5	5	5	5	5	5	*spec. Qv.*		2	2	2	2	2	2	3
IX	g	a	b	c	d	e	f	*lit. Dom.*	XIX	c	d	e	f	g	a	b
	11	12	13	14	8	9	10	*intr. Goæ*		14	8	9	10	11	12	13
	3	3	3	3	4	4	4	*spec. Qv.*		4	5	5	5	5	5	5
X	c	d	e	f	g	a	b	*lit. Dom.*								
	15	8	9	10	11	12	13	*intr. Thor. & G.*								
	1	2	2	2	2	2	2	*spec Qvinqv.*								

X. Cap.

UM CONCURRENTIS ÖLLD OG MÁNADA-TAL HID MINNA.

34. §.

Sólar ölld er köllud at bókmáli (30) Concurrentis ölld; í þeirri ölld eru vetur XXVIII; í þeirre ölld ſkal marka mánada-tal,

---

acceſſio obtineat, obtinet Dominicalis D, & ſi hæc obtinet, Qvinqvageſima mutat ſpeciem. Sed neutra propoſitio univerſaliter vera, uti jam oſtenſum. Huic exceptioni hanc alteram addit: niſi annus bisſextilis fallat; qvæ determinatio a priori ſeparata & generaliter ſumta, nihil habet in ſe veri, nam inſtituto examine, Dominicalis gemina non variat ſpeciem, ſed Qvinqvageſima manet in ea ſpecie, qvam Dominicalis poſterior ſolitaria determinat. Qvod ſi particulariter ſumatur de anno bisſextili nono, qvo obtinet Dominicalis gemina DC & anomalia computi annalis reſpectu Thorris, inſtituto examine, deprehendi obtinere variationes ſeqventes. Anno Cycli primo, ſexto, nono, decimo ſeptimo, per Computum annalem anomalum, Qvinqvageſima e qvarta ſpecie revertitur in tertiam. Anno Cycli ſecundo, qvinto, decimo, decimo tertio, e ſecunda ſpecie revertitur in primam. Anno tertio, undecimo, decimo qvarto, decimo nono, e qvinta ſpecie revertitur in qvartam. Anno Cycli qvarto, ſeptimo, decimo qvinto, decimo octavo, urgente Computo annali anomalo, Qvinqvageſima e tertia ſpecie revertitur in ſecundam. Deniqve anno Cycli octavo, duodecimo, decimo ſexto, non obſtante Computo annali anomalo, ſpecies Qvinqvageſimæ conſtanter conſervatur. Aut igitur hac ratione intelligi; aut deniqve annum nonum Cycli Solaris Bisſextilem coujungi voluit Author Blandæ cum æſtatis appendice, anno Cycli octavo præcedente, ut innueret etiam hoc in Caſu ad Dominicalem D eſſe reſpiciendum. Cæterum totum caput antecedens, uno intuitu repræſentat Diagramma præſens Specierum Qvinqvageſimæ, cujus verſus ſiniſtimus verticalis continet numeros aureos Characteribus Romanis per totum Cyclum lunarem usqve ad XIX, qvi occupat aream infimam dextimæ partis tabulæ. Singulo numero aureo reſpondent tres verſus minores horizontales, qvorum ſupremus continet literas Dominicales. Secundus numeros indicantes, in qvotum diem Januarii incidat introitus Thorris; & in qvotum diem Februarii introitus Goæ; numeri minores in tertio verſu indicant ſpecies Qvinqvageſimæ. Sic unitas indicat ſpeciem primam, h. e.

Cap. X.

DE CYCLO CONCURRENTIUM ET RECENSIONE MENSIUM MINORE.

§. 34.

Secundum Computiſtas Cyclus Solis appellatur Cyclus Concurrentium; Cyclus ille continet hyemes viginti & octo; in ipſo notanda

---

h. c. Qvinqvageſimam incidere, unâ Thorris ſeptimanâ reſiduâ; binarius indicat ſpeciem ſecundem, h. e. Qvinqvageſimam in Goam ineuntem cadere; ternarius oſtendit ſpeciem tertiam, h. e. Qvinqvageſimam venire una Goæ elapſa hebdomade, & ſic de cæteris.. Ergo ex hac tabuia uno intuitu omnia patent, qvæ nono hoc Capite de introitu Qvinqvageſimæ docentur; & qvænam ſingulis annis ſpecies obtineat, ſtatim incurrit in oculos. Nam qvære primo numerum aureum & literam dominicalem, in verſu illo horizontali ſupremo, qvi aureo illi ad dextram reſpondet, & ſub littera dominicali in verſu horizontali tertio, habes numerum indicem ſpeciei Qvinqvageſimæ qvæſitæ, & in area intermedia diem introitus Thorris vel Goæ. Ex. gr. volo anno Cycli qvinto, exiſtente Dominicali D, ſcire qvænam ſit ſpecies Qvinqvageſimæ. Sumto igitur in latere tabulæ ſiniſtro numero aureo V; in verſu horizontali ad dextram ſupremo video Dominicalem d eſſe ultimam verſus dextram, deſcendo igitur in verſum tertium & ibi deprehendo binarium, qvi ſecundam ſpeciem indicat & numerus 8 ſupra ſcriptus indicat Goam incidere in octavum Februarii, & ſic de cæteris. Cum I. oſtendat primam ſpeciem, numerus ſupra poſitus ſemper indicat dies Januarii in qvos cadit Thorri; cæteri numeri indices omnes indigitant dies Februarii eſſe ſupra ſcriptos in qvos cadit introitus Goæ.

(30) Cyclum Solis & Cyclum Concurrentium Author Rymbeglæ perperam de ſe invicem prædicat categoricè; nec unqvam veteres Conputiſtarum principes ita loqvuntur, ut dicant Cyclum ſolis eſſe Concurrentium Cyclum & contra, ſed Cyclos iſtos ſemper ut diverſos tractant. Cyclus ſolis repræſentat omnem varietatem, qvam literæ dominicales ſubire poſſunt, qvæ, cum pro numero ſeptem feriarum ſeptem ſint: omnis varietas annis ſeptem abſolveretur, niſi annus qvartus qvisqve foret Bisſextus, hinc fit ut omnis varietas exhauriatur, minimo illo numero, qvi naturam ſeptenarii & qvaternarii ſimul continet, qvi ergo ex multiplicatione ſeptenarii per qvaternarium oritur, hinc omnis literarum Dominicalium

tal, viknatal, og dagatal og vikur, þángad til allt (er) missiris-tal. Sú ölld skal hefiast um (2b) vor ad Martius mánude þá er hlaupári er nylokid, verdur alldar upphafid Drottinsdagur, sá er næstur er eptir Matthias messu, þá er Drottinsdagur á F; enn ádur hefur hann verid á G frá enum átta deigi Jóla.

35. §.

Fimm nætur þær er umfram eru (31) XII mánude XXX nátta, skulu silgia Martius, siá tala skal koma til þess, hvern dag hver messudagur skal vera í viku; eda svo mánada inngaungur. Skal her telia alldri leingra fram enn VII. Enn ef fleira verdur, þá skulu VII nidurfalla, því ad þad er vika heil. Enn hitt skal hafa er umfram er; enn ef jafnt er VII, þá er þvottdagur. Fer her sem í tungl talinu, þar skal nidurfella XXX nátta,

(2b) Exempl. Biörns á Skardsá: um vetur, *hyeme; qvod rectius.*

lium variatis annis viginti & octo absolvitur, proinde hæc exstitit Causa, cur Cyclus solis viginti & octo annorum systema evaderet. Solis autem Cyclus dicitur, tum qvod respiciat dies Dominicas, hoc est dies Solis, tum etiam qvod in ipso respiciatur ad Cyclum Bissextilem, qvatuor annorum, & conseqventer ad motum solis annuum. Cyclus autem Concurrentium repræsentat omnem varietatem, qvam Concurrentes subire possunt. Verum Concurrens dicitur illa dies, qvæ de septenaria partitione dierum totius anni est residua, sed residuus anni currentis dies, sive anni currentis Concurrens, additur residuo anni inseqventis, & hinc annus seqvens habet Concurrentes duos, tertius tres, & sic conseqventer, donec septem dies collecti septem Concurrentes efficiant. Hinc omnis variatio, hic ut in Cyclo solis, septem annis absolveretur, nisi qvartus qvisqve annus Bissextilis, duos Concurrentes suppeditaret & ordinem perturbaret, omnis igitur Concurrentium varietas, uti prius, annis viginti & octo absolvitur. Cyclus igitur uterqve solis & Concurrentium est viginti & octo annorum systema, & conseqventer genere conveniunt, qvia vero specificè differunt, non magis de se invicem, qvam Cospecies, qvælibet aliæ prædicari possunt. Verum utriusqve Cycli in eodem genere Convenientia Authori imposuit & qvod per Cyclum Concurrentium etiam litteræ Dominicales disponantur.

notanda veniunt, Computus mensium, hebdomadarum & dierum & septimanæ, donec semestrium Computus sit completus. Cyclus ille, Vere ineunte Martio inchoandus, anno Bissextili nuper elapso; a die Dominica proxima post Matthiæ Festum capit initium, tunc obtinente Dominicali F, cum ab octava die Festi Nativitatis antea obtinuerit G.

§. 35.

Qvinqve noctes illæ qvibus annus Solaris, duodecim menses tricenarios excedit, Martium comitentur; qvi numerus inserviat indicandis feriis, in qvas incidunt festa qvævis & initia mensium. Supra septenarium hic nunqvam numerandum, qvem si excedat summa, septem, cum hebdomadam conficiant solidam abjectis, adhibendum residuum, sin autem septenarius sit; dies Saturni indicatur. Hic, ut in lunæ computo res procedit, in qvo

(31) Cur mensi Martio qvinqve Regulares solares conveniant, ratio minimè continetur in eo, qvod putare videtur Author, qvod nimirum sint qvinqve illi dies, qvi in anno Communi duodecim menses tricenos excedunt; sed in eo potius, qvod Cyclus Concurrentium anno Bissextili ineat præcisè illa die, qvæ diem intercalarem inseqvitur, puta vigesima qvinta Februarii, cui adscripta litera G, & qvæ anno primo instituti Calendarii fuit Dominicalis, â qva inclusivè ad calendas Martias etiam inclusivè sunt qvinqve dies. Ratio igitur qvinqve Regularium solarium Martiorum in eo hæret, qvod dies intercalaris vigesimam qvartam occupet Februarii, nam si alio loco fuisset insertus, alios etiam Regulares solis Martius obtinuisset. Dicuntur autem hi Regulares solis in oppositione ad lunæ regulares, qvod una cum Concurrentibus ostendant ferias, sive distantias dierum hebdomadis a die Solis. Rectius ergo dixisset Author Rymbeglæ qvinqve noctes ultimas Februarii, anno Bissextili Martium comitari qvia Cyclus Concurrentium â vigesimò qvinto Februarii tanqvam ab Epocha proficiscitur. Tamen duodecim menses tricenarios sive dies 360 a diebus totius anni Communis 365 subtrahendo, Regulares Martii inveniri possunt, nam subtractione facta residui sunt qvinqve.

nátta, þvíad þad er tungl heilt; enn hafa þad til tölunnar er umfram er, og ſafna því til annars tungls.

36. §.

Nú ſkal ſva framtelia ad V nætur filgia Martius, er upphafsmánudur er þeirrar alldar; hann er ad leingd fiorar vikur og þriár nætur; ſkulu þær III filgia enum V, og verda þad þá VIII nætur, og verdur þad þá vika heil og ein nótt, og ſkal ſú ein filgia Aprilis. Nú hefur hann IV vikur og II nætur, ſkulu þær tvær filgia hinni einni, er Aprilis tók, tekur af því Maius þriár nætur, hann er IV vikur og III nætur, koma þær þriár vid hinar fyrri þriár, og tekur Junius af því VI nætur, hann er IV vikur og II nætur, koma þær tvær vid hinar VI; er þad þá vika heil og ein nott, ſkal ſú ein nótt filgia Julius.

37. §.

Hann er III nætur og IV vikur, þær koma vid hina eina, og filgia þá IV nætur Auguſtus, hann er IV vikur og III nætur, filgia þær hinum fiorum, tekur September VII nætur, hann er IV vikur og II nætur, ſkulu þær tvær filgia October, hann er IV vikur og III nætur, koma þær vid hinar tvær; og tekur November V nætur, hann er IV vikur og II nætur, filgia þær hinum V, tekur December VII nætur; hann er III nætur og IV vikur, tekur Januarius þær þriár nætur; hann er IV vikur og III nætur, filgia þær hinum þremur, tekur af því Februarius VI nætur, hann er IV vikur. Svo fer mánada - talid eitt

ſam-

qvo triginta noctes lunationem integram constituentes abjiciuntur, residuæ putationi adhibentur & inseqventi lunationi aggregantur.

§. 36.

Cæterum computus sic instituitur, ut qvinqve noctes Martium mensem Cycli *hujus initialem comitentur. Is qvatuor septimanas & tres noctes longus est, hæ tres illis qvinqve jungantur, proinde octo noctes inde confiunt, id est solida septimana plus nocte una; hæc una Aprilem seqvatur. Est ille qvatuor hebdomadarum & noctium duarum systema, qvæ duæ ad unam illam addantur, qvam accepit, unde tres noctes adsciscit Majus. Is qvatuor septimanarum & noctium trium est systema; his tribus, ad tres illas priores accedentibus, Junius sex noctes assumit, is qvatuor septimanas & noctes duas continet, qvæ duæ sex illis accedentes, septimanam solidam & noctem unam conficiunt. Hæc una Julium comitetur.*

§. 37.

Is qvatuor hebdomadas & tres noctes continet, qvibus ad unam illam adjectis, qvatuor noctes Augustum comitantur, ille qvatuor hebdomadarum & trium noctium est systema; qvæ tres illis qvatuor jungantur, proinde septem noctes assumit September. Constat ille qvatuor septimanis & noctibus duabus, qvæ Octobrem comitentur, is qvatuor hebdomadas & noctes tres continet, qvibus ad duas illas adjectis, qvinqve noctes accipit November. Is qvatuor septimanarum & duarum noctium est systema, qvibus ad illas qvinqve adjectis, December septem noctes adsciscit. Is qvatuor hebdomadas & noctes tres continet, has tres Januarius assumit, is qvatuor hebdomadum & noctium trium est systema, qvæ tribus illis jungantur. Hinc

ſamann (32): Martius V, Aprilis I, Majus III, Junius VI, Julius I, Auguſtus IV, September VII, October II, November V, December VII, Januarius III, Februarius VI.

XI. Cap.

UM CONCURRENTES SIÁLFA.

38. §.

I tveimur miſſirum eru vikur tvær ens VIta tigar og nótt ein umfram; nott ſú ein heitir Concurrens, og ſkal ſú filgia mánudum öllum enn fyrſta vetur. Annann vetur kemur önnur nott vid, filgia þá II Concurrentes öllum mánudum. Þridia vetur kemur enn ein vid; og filgia þá III Concurrentes þann vetur. Enn kemur nótt vid, enn IV vetur, eru þá IV Concurrentes med öllum mánudum, á þeim enum effta mánudi; kemur þá í hlaupárs nótt. Enda kemur þá vid Concurrentis nótt ſem ávallt; verda VI Concurrentes enn fimta veturalldar.

39. §.

---

(32) Regulares Solis, ſunt feriæ Calendarum anno primo inſtituti Calendarii, exiſtente Dominicali G, id eſt illæ feriæ, in qvas inciderunt initia Menſium, dum Cycli, Solis & Concurrentium ad uſum transferrentur. Nam ſi Calendarium inſpicias: videbis ab eo die cui ultimò eſt adſcripta litera G, in ſingulo menſe, ad initium menſis proximè ſeqventis tot eſſe dies qvot Regulares indicant, & conſeqventer hos eosdem dies eſſe ipſiſſimos menſium Regulares. Itá a vigeſimo qvinto Februarii incluſivè, cui ultima vice adſcripta eſt litera G, numerando ad calendas Martias etiam incluſivè, habebis qvinqve literas, puta g, a, b, c & d, ipſis calendis Martiis adſcriptam. Ergo hæ qvinqve literæ, ſive hi qvinqve dies, indicant Regulares Martios eſſe qvinqve, conſeqventer anno primo Calendarii, Martius iniit feria qvinta ſive die Jovis, ipſis calendis Aprilis adſcripte eſt lit. G, conſe-

ſex noctes Februarius accipit, is qvatuor continet ſeptimanas. Hæc autem minor Menſium Recenſio in compendium redigitur hoc modo:

Regulares Solis.			
Martius (habet) - - -	*V*	*September - - - -*	*VII*
Aprilis - - - - -	*I*	*October - - - - -*	*II*
Majus - - - - - -	*III*	*November - - - -*	*V*
Junius - - - - -	*VI*	*December - - - - -*	*VII*
Julius - - - - - -	*I*	*Januarius - - - -*	*III*
Auguſtus - - - - -	*IV*	*Februarius - - - -*	*VI*

CAP. XI.

DE IPSIS CONCURRENTIBUS.

§. 38.

In duobus ſemeſtribus continentur ſeptimanæ qvinqvaginta duæ plus nocte una; nox illa una dicitur Concurrens, qvæ hyeme prima Cycli Menſes omnes comitetur. Cui, hyeme ſecunda, accedit nox ſecunda, proinde duæ Concurrentes, menſes omnes tum comitantur. His adhuc tertia hyeme una ſuperadditur, hinc tres Concurrentes hac hyeme omnes menſes comitantur; hyeme qvarta etiamnum accedit una, proinde qvatuor Concurrentes menſe poſtremo omnes menſes tum ſeqvutæ ſunt; tum nox intercalaris accedit, & ut ſemper una Concurrens, proinde hyeme Cycli qvinta ſex Concurrentes evadunt.

H 3 §. 39.

conſeqventer regularem unum habuit, & die Solis iniit. Vigeſimo nono Aprilis, ultimò adſcripta eſt litera G; hinc ad calendas Maias tres literæ numerantur g, a, b, hinc tres poſſedet Regulares & die Martis iniit, & ſic de cæteris.

39. §.

Hinn fiötta vetur VII Concurrentes, nú ſkulu þeir ei vera fleiri; ſkal af því vera I Concurrens enn VII vetur; enn II enn VIII, og heitir þad Rymſpillirs vetur, kemur þá hlaupár í, og verda IV Concurrentes enn IX vetur. Nú fer ad því ſkapi um alla ölldina. Svo ſtanda Concurrentes, þá þeir eru einer ſamann: I, II, III, IV; VI, VII, I, II; IV, V, VI, VII; II, III, IV, V; VII, I, II, III; V, VI, VII, I; III, IV, V, VI. Þá hleipur yfer VII tölu og kemur til upphafs.

40. §.

Nú er ad alldar upphafi I Concurrens, ſkal ſá fara med öllum mánudum. Filgia V Regulares Martio (33), enn vid kemur Concurrens I, þá verda VI nætur allt ſamann; og er af því Martius föſtudag. Aprilis filgir I nótt, enda Concurrens I, verdur hann af því annann dag viku. Maius filgia III nætur,

enn

(33) Qvia Regulares indicant ferias in qvas incidunt initia menſium anno primo inſtituti Calendarii; Cæteris autem annis ad menſium initia indicanda, opus habent Concurrentium ſubſidio: oportuit Cyclum Concurrentium anno ſecundo inſtituti Calendarii introire, ut Regularibus ſtatim ſubſidio venirent, hinc anno ſecundo inſtituti Calendarii, at Concurrentium Cycli primo, concurrens I additur Regularibus menſium ſingulorum, & ſummæ indicant feriam, in qvam incidunt initia menſium. Qvod ſi ergo anni alicujus Concurrentes noveris, & menſium Regularibus addideris, ferias qvibus menſes ineunt, obtine-

Cyclus Concurr.	Concurr.	An. Cycli			
			XIII	FE	2
			XIV	D	3
			XV	C	4
			XVI	B	5
GF	1	I	XVII	AG	7
E	2	II	XVIII	F	1
D	3	III	XIX	E	2
C	4	IV	XX	D	3
BA	6	V	XXI	CB	5
G	7	VI	XXII	A	6
F	1	VII	XXIII	G	7
E	2	VIII	XXIV	F	1
DC	4	IX	XXV	ED	3
B	5	X	XXVI	C	4
A	6	XI	XXVII	B	5
G	7	XII	XXVIII	A	6

bis.

§. 39.

Sexta hyeme ſeptem fiunt Concurrentes, plures autem fieri non debent; hinc hyeme ſeptima una Concurrens eſto, octava duæ ſunto, qva hyeme Computus annalis dicitur Anomalus, tunc anno Bisſextili veniente, anno nono qvatuor Concurrentes evadunt. Proinde hac ratione res per totum Cyclum procedit. Concurrentes ſolitarii hoc ordine disponuntur: I, II, III, IV; VI, VII, I, II; IV, V, VI, VII; II, III, IV, V; VII, I, II, III; V, VI, VII, I; III, IV, V, VI; tum ſeptenario prætermiſſo, ad principium revertitur putatio.

40. §.

Jam in Cycli principio adeſt una Concurrens, qvæ menſes omnes comitetur, at qvinqve Regulares Martium ſeqvuntur, qvibus adjecta una Concurrente, ſex inde noctes colliguntur; unde Martius in diem Veneris incidit. Aprilem nox una tanqvam Regularis comitatur, & Concurrens una, proinde feriam ſecundam offendit. Maium tres noctes ut Regulares comitan-

---

bis. Ex. gr. aves ſcire, qvanam feria ſit introiturus Martius anno ſeqventi 1778, qvære literam Dominicalem: qvam invenies fore D, cui in appoſito Concurrentium Cyclo vides reſpondere Concurrentes 3, qvos 5. Martii Regularibus adde, confit inde ſumma 8 dierum, & Septenario abjecto, 1 reſiduus oſtendit Martium initurum feria prima, ſive die Solis; Aprilis Regularis eſt I, cui III Concurrentes additi, indicant Aprilem initurum die Mercurii, & ſic de cæteris. Hic eſt ille Concurrentium Cyclus in qvem ordo Concurrentium Rymbeglæ convenit, qvem ordinem etiam veteres Computiſtæ uſurpabant, ut ex *Beda* conſtat, libro de Argum. Lunæ. Sed in Concurrentium hoc Cyclo, Numeri Romani indicant annos Cycli, numeri minores denotant Concurrentes, & literæ alphabeti, Dominicales. Unde ſi Dominicalis conſtet; in verſu collaterali habentur Concurrentes.

enn I Concurrens; verdur hann af því midvikudag, og ſer ſlykum hætte um alla mánude þau miſſiri. Enn þá er Martius kemur ad upphafe annara miſſira: þá koma II Concurrentes vid V Regulares nætur hans; kemur þá mánudurenn þvottdag. Enn Aprilis þridia dag viku, og ſer eptir þeſsu um alla ölldina. Koma á ſinum miſſirum hverier Concurrentes vid, enn mánada talid er ávallt hid ſama.

XII. Cap.

UM PÁSKA ÖLLD.

41. §.

Aulld ſú en þridia heitir Páſka ölld, í þeirri ölld eru tveir vetur ens IV tigar, ens VI hundrads tiræds; telia menn þá ölld miög á ymſa vegu hvenær hun ſkal koma, í þeirre ölld eru VIII og XX tungl alldir, enn XIX ſolar allder. Nú af því ad hun kennir til þeſs, hve Páſkadagur ſkal verda, hver miſſiri, ſvo leingi ſem heimurinn ſtendur: þá er hun af því köllud Páſka ölld, og ſkulu þá mætaſt er ſú ölld hefſt bádar alldir ſólar ölld og tungl ölld, og fara allar ſamann medann en fyrſta (2c) tungl ölld vinſt.

42. §.

Enn nú telia marger ad þá hefieſt Páſka ölld, er ſolar ölld kemur um vor ad Martio; enn um hauſtid eptir kemur tungl ölld ad September, og er ſá hinn fyrſti vetur beggia alldanna er þar kemur eptir. Enn Páſkadagurinn ſá er þá er um vorid eptir, er hinn fyrſte Páſkadagur í tungl ölld; enn ſá verdur annar

(2c) Exempl. med hendi Biörns á Skardsá: medann hin fyrſta ölld vinſt, *donec Cyclus primus* ɔ: *Paſchalis effluxerit univerſus; quod rectius.*

mitantur, at Concurrens una; proinde diem Mercurii occupat, atqve his ſemeſtribus qvoad menſes omnes res eodem modo procedit. Semeſtribus autem ſecundis ineuntibus, Martii initio, duæ Concurrentes qvinqve ſuis Regularibus accedunt, proinde tum hic menſis, diem Saturni occupat. Aprilis vero, diem Martis, atqve hoc modo per totum Cyclum Concurrentium res procedit. Singulis binis ſemeſtribus ſingulæ Concurrentes accedunt; ſed menſium computus qvoad Regulares invariatus manet.

CAP. XII.

DE CYCLO PASCHALI.

§. 41.

Cyclus tertius Paſchalis audit, continentur in eo hyemes qvinqvies Centum Denarium & triginta duæ. Qvando hunc Cyclum oporteat introire; modis perqvam diverſis ſupputatur. Comprehendit hic Cyclus viginti & octo Cyclos lunares, at novemdecim ſolares. Qvippe vero docet, qvando ſingulis binis ſemeſtribus, qvamdiu mundus durat, Paſcha futurum ſit: inde Cycli Paſchalis ipſi inditum eſt nomen, & ineunte Cyclo illo, ambo Cycli, ſolaris & lunaris concurrunt, & omnes inter ſe combinantur, donec Cyclus lunaris primus effluxerit univerſus.

§. 42.

Jam vero multi ſupputant Cyclum Paſchalem introire, vere Martii initio, Cyclo ſolari; at inſeqventi autumno Septembris exordio, Cyclo lunari ineunte, & hyems qvæ proximè ſeqvitur, amborum Cyclorum exiſtit prima. Dies vero Paſchatis tum vere ſubſeqventi exiſtens, primus eſt in Cyclo

annar Páſkadagur í ſólar ölld. Enn annad Páſka alldar (34) upphaf er þad, ad um hauſtid kiæmi tungl ölld at September; enn um vorid epter kiæmi ſólar ölld at Martio, verdur ſá Páſkadagur enn fyrſti beggia alldanna er þad vorid er (35); og er þá hlaupár er þær hefiaſt.

43. §.

Og eru hlaupár XIII og hundrad tolfrædt í Páſka ölldinne, kemur þá ſamann (36) öll himin tungla för, er þeſsar hefiaſt allar ſenn alldirnar; verdur af því Páſka ölld ædſt alldanna, ad hinar bádar ſkulu henni þiona. Kennir hun ſvo glögt til Páſkahalldſins (37), ad alldre verdur hinn ſami föſtu-

(34) Neutra ratione veteres Computiſtæ Romani Cyclum magnum Paſchalem exordiebantur: Nam e circulis *Dionyſii* exigui apud *Bedam*, Decemnovennalibus viginti & octo, qvi totum Cyclum magnum Paſchalem componunt, tum etiam e Circulis ipſius Bedæ, apparet veteres Computiſtas Cyclum magnum Paſchalem, â menſe Paſchali inchoaſſe, ita qvidem ut Cyclos ambos, ſolarem & lunarem a menſe Martio & amborum anno primo auſpicarentur, qvia tam in Dionyſianis qvam Bedæ Circulis, Cycli Decemnovennalis primi annus primus, adfectus eſt aureo numero I, qvod decima qvarta Paſchalis in Nonas Aprilis incidat, a qvibus retro in antecedentia putando dies qvatuordecim, in numerum aureum I vigeſimo tertio Martii adſcriptum incides. Qvin etiam vulgaris tabella terminorum Paſchalium, a numero aureo I, iniens, cui decima qvarta Paſchalis in Nonas Aprilis incidens reſpondet, hanc methodum Cyclum Paſchalem ordiendi, in tota Eccleſia Romana, per multa retro Secula receptam eſſe teſtatur. Sed Authori Rymbeglæ hoc impoſuit, qvod pro Cyclo Decemnovennali, Cyclum Epactarum adhibuit, cum hi Cycli in theoria Calendarii Romani ſint diverſi, & Decemnovennalis, non Epactarum Cyclus, cum Solari, ad Cyclum magnum Paſchalem conſtituendum combinetur. Cyclus Epactarum â Septembri, Decemnovennalis a Januario proficiſcitur, prior ille hunc poſteriorem per qvatuor menſes, â Septembri ad Januarium unitate excedit, â Januario ad Septembrem pares ſunt ambo.

(35) Dionyſius exiguus Circulos ſuos viginti & octo ab anno communi ante Chriſtum

lunari, at ſecundus in ſolari. Alterum Cycli Paſchalis principium illud exiſtit, dum Cyclus lunaris incipit autumno Septembris initio; ſed vere ſubſeqventi, Cyclus ſolaris introit Martii exordio. Igitur dies illa Paſchatis, qvæ vere illo celebratur, amborum Cyclorum evadit prima. Atqve annus Bisſextilis tum currit, dum inchoantur.

§. 43.

Qvin etiam in Cyclo Paſchali continentur anni Bisſextiles centum duodenarium & tredecim, & his Cyclis omnibus ſimul ineuntibus, omnes Syderum motus pariant; proinde Cyclus Paſchalis Cyclorum trium exiſtit nobiliſſimus, qvod oporteat cæteros ambos ei inſervire. Is tempus celebrandi Paſchatis tam præciſè docet, ut nunqvam obtineat ſpecies qvinqvageſimæ, I 2 *eadem*

ſtum natum primo exorditur & primum Æræ Chriſtianæ facit nonum Cycli Solaris Bisſextilem. Sed Beda qvem ſeqvimur, Circulos ſuos orditur itidem ab anno ante Chriſtianam Æram primo, qvem Bisſextilem facit & nonum Cycli Solaris, ut annus primus Æræ Chriſtianæ ſit Cycli decimus. Sed Computiſtæ Beda poſteriores Cyclum magnum Paſchalem, Lunarem & Solarem in ſyſtema redigentes, hos omnes Cyclos ab anno primo ſingulorum inchoarunt, cum igitur annus primus Cycli ſolaris ſit Bisſextus, omnes etiam hi Cycli in tabulis Paſchalibus ſive Talbyrdingo ab anno Bisſextili procedunt.

(36) Hoc admodum paradoxè expreſſit Author Rymbeglæ, idqve vel ex ignorantia principiorum, vel etiam ex nimia admiratione Cyclorum, cum, ſi ad ſolis & lunæ motus reſtringatur, qvatenus cyclicè determinantur; qvodammodo verum ſit, ſin autem latius extendatur; falſiſſimum.

(37) Cum Cyclus magnus Paſchalis ex multiplicatione Cycli ſolaris per lunarem oriatur, ut productum ſit ſyſtema annorum 532; ſinguli anni in toto Cyclo habent Characteres ſibi proprios â Characteribus cæterorum omnium in toto Cyclo diſtantes. Ex. gr. Annus centeſimus Cycli Paſchalis habet Cyclum ſolis 16, lunæ 5; ſed præter hunc annum in tota Paſchali periodo, nullus datur alius, in qvem hi numeri conjunctim ſumti conveniant, niſi ergo Cyclus Paſchalis nævo labo-

föstugángur ad öllu annann vetur sem annann, fyrr enn ölldinn er öll lidinn.

44. §.

Kyndilmessa kemst ecki nær lángaföstu enn á annann dag viku eptir föstugáng, og verdur þad (38) þrisvar í ölldinni, et fyrsta sinn verdur þad þá er af ölldinni eru CCXL og IV ár, og er þá enn XVI tungl alldar vetur; enn hesst ed XX ár sólar alldar, verdur þá Mariumessa á midvikudag í Páskum, og er tungl XV nátta Páskadag. Þadann lidur hálfur tíundi tugur ára, er enn ber svo næst, er þá enn XVI vetur tungl alldar. Enn hesst enn þridie vetur sólar alldar. Þadann lida enn XCV vetur; er svo ber, er enn XVI vetur tungl alldar; enn hesst enn XIV sólar alldar.

45. §.

Nú verdur Kyndilmessa ecki optar annann dag viku eptir föstu inngáng; enn Mariu messa verdur einu sinni optar midviku-

laborasset, Methodus exstitisset Paschatis determinandi omnium præstantissima, qvia vero Cyclus primitivus lunaris labe non caruit, hæc labes in Cyclum magnum Paschalem derivativum irrepsit, cum, ut modo dixi, ex multiplicatione Cycli Solaris per lunarem oriatur.

(38) Hos tres Casus Festi Mariæ Purificationis, in secundam â Qvinqvagesima feriam incidentis, instituto examine veros esse deprehendi. Methodus vero examinandi directa talis est: Qvia dantur Cycli solis & lunæ, & conseqventer numerus aureus & litera dominicalis, determinetur Pascha, qvo determinato, per literam dominicalem putentur in antecedentia septem hebdomades, qvo facto Qvinqvagesimam cadere in calendas Februarias deprehendes, conseqventer Festum Mariæ Purificationis in secundo Februarii fixum, incidere in feriam a Qvinqvagesima Secundam, his factis inspice Cyclum solis, & dominicalem D solitariam ter obtinere deprehendes: scil. anno Cycli tertio, decimo qvarto & vigesimo, qvos annos etiam assignat Rymbegla, & conseqventer methodo directa patet, hos tres Casus esse veros. Sed idem methodo indirecta sic præstatur: Pono paulisper verum esse qvod asserit Author Rymbeglæ, scil. Festum Purificationis cadere

eadem qvoad omnia una hyeme cum ea, qvæ alia qvavis obtinet, prius qvam Cyclus abierit univerſus.

§. 44.

*Feſtum Purificationis propius ad jejunium Qvadrageſimale non accedit, qvam ut in feriam ſecundam poſt Qvinqvageſimam incidat, id qvod in toto Cyclo Paſchali ter evenit. Annis Cycli CCXLIV elapſis hoc primo contingit, exiſtente hyeme decima ſexta Cycli lunaris & ineunte XX*ma *Cycli ſolaris. Tunc temporis Mariæ Feſtum occupat diem Mercurii Paſchalem; die Paſchatis lunâ decimâ qvintâ. Abinde labuntur anni XCV, donec idem proximè eveniat, currente hyeme decima ſexta Cyclis lunaris, & ineunte tertia Cycli ſolaris. Exinde fluunt anni XCV, donec idem contingat, obtinente hyeme decima ſexta Cycli lunaris, ineunte XIV*ta *Cycli ſolaris.*

§. 45.

Feſtum vero Purificationis feriam a Qvinqvageſima ſecundam ſæpius non offendit, ſed Feſtum Mariæ Annunciationis ſe-

 mel

cadere in feriam a Qvinqvageſima ſecundam, qvod cum in ſecundo Februarii fixum ſit, Qvinqvageſima cadet in calendas Februarias, cui in Calendario adſcripta hebdomadalis D, erit in hoc Caſu Dominicalis, per qvam in conſeqventia puta ſeptem hebdomadas & invenies diem Paſchatis cadere in vigeſimum ſecundum Martii, qvare, qvoniam ſecundum Rymbeglam luna tum eſt decima qvinta; inde in antecedentia putando dies qvindecim; incides in octavum Martii, cui adſcriptus numerus aureus XVI. Igitur jam conſtanter verum eſſe per indirectum patet, qvod paulo ante, paulisper verum poſuiſti; nam ſi in alium numerum aureum incidiſſes; Authoris aſſertionem falſam eſſe tibi conſtaret, tribus autem annis Cycli ſolaris id contingere patet, uti prius intuendo Cyclum ſolarem. Qvia vero Paſcha cadit in vigeſimum ſecundum Martii, & in vigeſimo qvinto fixum eſt Mariæ Feſtum, clarum eſt, in feriam qvartam incidere, cum a vigeſimo ſecundo ad vigeſimum qvintum ſit qvadriduum.

vikudag í Páſkaviku, og er þad fimm vetrum ſydar ens (2d) VIIda tigar, enn ádur var komid ölldinni, og er ſá enn XVI vetur tungl alldar; enn þá hefſt enn XXV ſolar alldar vetur; (39) enn af því ber þá annann veg enn fyrr í ölldinni, ad þá er hlaupár ádur, og verdur Kyndilmeſſa Drottinsdag at föſtu inngángi, þá eru þrir vetur eptir til allda móts.

46. §.

Mariumeſſa verdur XII ſinnum á Páſkadag í Páſka ölld: Ed fyrſta ſinn, þá af ölldinni eru I ár og L, og er þá enn XIII vetur tungl alldar og hefſt enn XXIII vetur ſólar alldar, og er tungl XV nátta Páſkadag (40). Þadann lida XI vetur ádur enn næſt ber ſvo, (2e) er ſá enn XVI vetur Pacta alldar; enn hefſt enn XVII ſólar alldar, og er tungl XVIII nátta Páſkadag. Þá lida enn LXXIII, er ſá enn XIII vetur tungl alldar; enn hefſt enn VI ſólar alldar, og er tungl XV nátta Páſkadag. Þá lida XI ár, og er ſá enn V Pacta alldar vetur; enn XVII ſólar alldar, og er tungl XVII nátta Páſkadag. Þadann lida LXXXIV ár, og er ſá

(2d) Blanda: fimm vetrum ens tíunda tigar, *anno Cycli Paſchalis XCV; quod rectius.* (2e) Sá er hinn V vetur Pacta alldar, enn hefſt enn VI ſólar alldar, og er tungl XVII nátta Páſkadag. *Eſt hyems illa V Cycli Epactarum, init vero VI Cycli ſolaris, luna die Paſchatis XVIIma; quod rectius.*

(39) Anno Cycli ſolaris vigeſimo qvinto Bisſextili, duplici litera dominicali ED, & Cycli lunaris decimo ſexto, ut prius obtinet etiam idem Paſcha; cæterum ob dominicalem poſteriorem D; patet ut prius Feſtum Annunciationis in feriam qvartam cadere, ſed in antecedentia putando in Martio per D, in Februario per E: Qvinqvageſimam & Feſtum Purificationis in ſecundo Februarii coincidere comperies, conſeqventer Annus Bisſextus & gemina Dominicalis, eſt in cauſa, cur Qvinqvageſima uti prius calendas Februarias non offendat. Biörn de Skardsá in

mel sæpius occupat diem Mercurii in hebdomada Paschali, evenit hoc annis Cycli LXV plusqvam prius elapsis, currente hyeme decima sexta Cycli lunaris; at ineunte XXV^ta Cycli solaris. Verum ideo Festum Purificationis tunc temporis alium obtinet situm, qvod annus Bissextilis jam tum præcessit, proinde Festum Purificationis in Qvinqvagesimam incidit. Qvo tempore tres ad finem Cycli Paschalis hyemes sunt reliqvæ.

§. 46.

In Cyclo Paschali Festum Mariæ Annunciationis in diem Paschatis incidit duodecies. Prima vice, annis Cycli LI elapsis, existente hyeme XIII^ia Cycli lunaris, & ineunte XXIII^ia Cycli solaris; die Paschatis lunâ decimâ qvintâ. Abinde fluunt hyemes XI, donec idem proximè contingat, & hyems obtineat XVI^ta Cycli Epactarum, sed ineat XVII^ma Cycli solaris, die Paschatis lunâ XVIII^va. Tum etiamnum prætereunt anni LXXIII, donec existat hyems XIII^ia Cycli lunaris; & ineat VI^ta Cycli solaris, lunâ die Paschatis decimâ qvintâ. Tum XI anni decurrunt, donec hyems V^ta Cycli Epactarum, at Cycli solaris XVII^ma currat, die Paschatis lunâ decimâ septimâ. Abinde labuntur anni

in Exemplari suo notavit in pagina idem accidisse anno æræ christianæ 1668, rectè qvidem ita; sed accidit etiam annis 1136, 604, 72. evenit autem semper anno Cycli Paschalis 529, h. e. triennio de Cyclo reliqvo, ut asserit Author Rymbeglæ. Tres autem priores casus, & hic qvartus prodeunt continua additione numeri 95 ad annum Cycli Paschalis; in Casu primo, 244, unde Casus secundus obtinet annis Cycli elapsis 339, tertius 484, & deniqve qvartus 529, singulis autem istis annis Cycli Paschalis respondent tres vel etiam qvatuor anni diversi æræ christianæ.

(40) Casus qvem Rymbegla habet pro secundo, est tertius; at secundum omittit, qvi est is ipse, qvem hic secundum ponit Blanda, tertium vero rectè ponit, qvem secundum perperam posuit Rymbegla.

ſá enn XIII vetur Pacta alldar; enn XVII ſólar alldar, og tungl XV nátta Páſkadag. Þá lyda LXXIX ár, og er enn XVI vetur tungl alldar; enn hefſt enn XII ſólar alldar og tungl XVIII nátta. Þá lida LXXXIV ár, ſá er enn V Pacta alldar; enn hefſt enn XII ſólar alldar, og tungl XVII nátta Páſkadag. Þá lida XI ár, er þá ſá enn XVI vetur Pacta alldar; enn hefſt enn XXIII ſólar alldar, og er tungl XVIII nátta. Þá lida enn LXXIII ár, er ſá enn XIII vetur Pacta alldar; enn hefſt enn XII ſólar alldar, og er tungl XV nátta Páſkadag. Þá lida XI ár, er ſá enn V Pacta alldar vetur; enn hefſt enn XXIII ſólar alldar, er tungl XVII nátta Páſkadag. Þá lyda enn XI ár, og er ſá enn XVI vetur Pacta alldar; enn hefſt enn VI ſólar alldar, er tungl XVIII nátta Páſkadag; eru þá XXII vetur eptir alldarennar.

47. §.

Mariu meſſu ber XVI ſinnum á föſtudaginn lánga í Páſka ölld. Þad er ed fyrſta ſinn á enu XVI ári beggia alldanna, er þá tungl (41) XVIII nátta. Þá lida V ár, er ſá annar vetur Pacta alldar; enn þá hefſt (42) XX ſólar alldar, er tungl XIV nátta Páſkadag. Þá lida LXXIX ár, ſá er enn V Pacta alldar; enn hefſt enn XVI ſólar alldar, er tungl (43) XVII nátta Páſkadag. Þá lida XI ár, er ſá enn XVI Pacta alldar; enn hefſt enn XXVII ſólar alldar, er tungl (44) XVIII nátta. Þá lida LXXIII ár, er enn XIII vetur Pacta alldar; enn hefſt enn XVI ſólar alldar,

(41) Feſto Mariæ luna eſt XVIII, ſed die Paſchatis XX.

(42) Rymbegla & Blanda perperam faciunt annum Cycli ſolaris XX cum rectius XXI feciſſent, huic enim in Cyclo ſolis adſcripta eſt litera B, qvæ ſemper dominica ſit oportet, incidente Feſto Mariæ in diem Paſſionis. Luna vero die Paſchatis non eſt XIV uti habet Rymbegla, nec XVIII uti Blanda; ſed XVI.

(43) Feſto Mariæ eſt luna XVII, die Paſchatis XIX.

anni LXXXIV, donec obtineat hyems XIII^ia Cycli Epactarum; at Cycli solaris XVII^ma, die Paschatis lunâ decimâ qvintâ. Tum anni abeunt LXXIX, donec existat hyems XVI^ta Cycli lunaris, at introeat XII^ma Cycli solaris, lunâ octavâ decimâ die Paschatis. Tum anni fluunt LXXXIV, donec V^ta Cycli Epactarum hyems obtineat, at Cycli solaris XII^ma inchoetur, die Paschatis lunâ decimâ septimâ. Tum anni XI abeunt, donec hyems currat XVI^ta Cycli Epactarum; at introeat XXIII^ia Cycli solaris, octavâ decimâ lunâ die Paschatis. Tum anni LXXIII fluunt, donec sit hyems XIII^ia Cycli Epactarum; at ineat XII^ma Cycli solaris, lunâ die Paschatis decimâ qvintâ. Tum anni XI prætereunt, donec existat hyems V^ta Cycli Epactarum, sed incipiat XXIII^ia Cycli solaris, die Paschatis decimâ septimâ lunâ. Tum etiamnum anni XI fluunt, donec currat hyems XVI^ta Cycli Epactarum, at VI^ta Cycli solaris occipiat, decimâ octavâ lunâ die Paschatis; at annis XXII ad finem Cycli tum reliqvis.

§. 47.

Festum Mariæ Annunciationis in Cyclo Paschali in diem Passionis incidit sedecies. Prima vice id evenit anno Cycli utriusqve XVI^to, lunâ decimâ octavâ. Tum anni V prætereunt, donec obtineat hyems II^da Cycli Epactarum; at inchoetur XX^ma Cycli solaris, lunâ die Paschatis decimâ qvintâ. Tum anni labuntur LXXIX, donec obtineat hyems V^ta Cycli Epactarum, sed ineat XVI^ta Cycli solaris, lunâ die Paschatis decimâ septimâ. Tum anni XI fluunt, donec currat hyems XVI^ta Cycli Epactarum, at initium capiat XXVII^ma Cycli solaris; octavâ decimâ lunâ. Tum LXXIII anni decurrunt, donec hyems decurrat XIII^ia

Cycli

(44) Festo Mariæ XVIII; sed die Paschatis XX.

alldar, er tungl (45) XV nátta. Þá lida XI ár, er fá enn V vetur Pacta alldar; enn hefft enn XXVII fólar alldar, er tungl XIX nátta. (46) Þá lida LXII ár, er fá annar vetur Pacta alldar; enn hefft enn XVI fólar alldar, er tungl XVI nátta Páſkadag.

48. §.

Þá lida XI ár, er fá enn XIII vetur Pacta alldar; enn hefft enn XXVII fólar alldar, er tungl (47) XV nátta Páſkadag. Þá lida XI ár, er fá enn V Pacta alldar; enn hefft enn X fólar alldar, er tungl (48) XVII nátta. Þá lida XI ár, er XVI vetur Pacta alldar; enn hefft enn XXI folar alldar, er tungl (49) XVIII nátta. Þá lida LXII ár, er fá II vetur Pacta alldar; enn hefft enn XXVII fólar alldar, er tungl (50) XIV nátta. Þá lyda XI ár, er fá enn XIII vetur Pacta alldar; enn hefft enn X fólar alldar, er tungl (51) XV nátta. Þá lida XI ár, er fá enn V vetur Pacta alldar; enn hefft XXI fólar alldar, er tungl (52) XVII nátta. Þá lida LXXIII ár, er fá II vetur Pacta alldar; enn hefft enn X fólar alldar, er tungl XVI nátta. Þá lida XI ár, er fá enn XIII vetur Pacta alldar; enn hefft enn XXI fólar alldar, er tungl (53) XV nátta. Þá eru LXIII ár eptir alldarennar.

49. §.

(45) Feſto Mariæ XV, die Paſchatis XVII.

(46) Hunc Caſum Rymbegla habet pro ſeptimo, qvi re vera octavus eſt, ſeptimum â Rymbegla prætermiſſum hunc addit Blanda: tunc anni XI prætereunt, donec exiſtat hyems XVI Cycli Epactarum, at inchoetur X Cycli ſolaris, luna Feſto Mariæ XVIII, die Paſchatis XX.

(47) Feſto Mariæ XV, die Paſchatis XVII.

(48) Feſto Mariæ XVII, die Paſchatis XIX.

(49) Feſto Mariæ XVIII, die Paſchatis XX.

(50) Feſto Mariæ XIV, die Paſchatis XVI.

(51) Feſto Mariæ XV, die Paſchatis XVII.

Cycli Epactarum; at ineat XVI^{ta} Cycli ſolaris, lunâ die Paſchatis decimâ qvartâ. Tum anni XI fluunt, donec ſit hyems V^{ta} Cycli Epactarum; at initium capiat XXVII^{ma} Cycli ſolaris, lunâ die Paſchatis decimâ nonâ. Tum anni LXII decurrunt, donec obtineat hyems II^{da} Cycli Epactarum; at ineat XVI^{ta} Cycli ſolaris, lunâ die Paſchatis decimâ ſextâ.

§. 48.

Tum XI anni prætereunt, donec obtineat hyems XIII^{ia} Cycli Epactarum; ſed inchoetur XXVII^{ma} Cycli ſolaris, die Paſchatis lunâ decimâ qvintâ. Tum anni XI fluunt, donec ſit hyems V^{ta} Cycli Epactarum; at ineat X^{ma} Cycli ſolaris, lunâ decimâ ſeptimâ. Tum anni XI abeunt, donec currat hyems XVI^{ta} Cycli Epactarum; at incipiat XXI^{ma} Cycli ſolaris, octavâ decimâ lunâ. Tum anni LXII decurrunt, donec exiſtat hyems II^{da} Cycli Epactarum; at introeat XXVII^{ma} Cycli ſolaris, lunâ decimâ qvartâ. Tum anni XI prætereunt, donec obtineat hyems XIII^{ia} Cycli Epactarum; at ineat X^{ma} Cycli ſolaris, lunâ decimâ qvintâ. Tum anni XI decurrunt, donec hyems V^{ta} Cycli Epactarum currat; at ineat XXI^{ma} Cycli ſolaris, lunâ decimâ ſeptimâ. Tum anni LXXIII decurrunt, donec obtineat hyems II^{da} Cycli Epactarum; at introeat X^{ma} Cycli ſolaris, lunâ decimâ ſextâ. Tum anni XI abeunt, donec ſit hyems XIII^{ia} Cycli Epactarum; at incipiat XXI^{ma} Cycli ſolaris, lunâ decimâ qvintâ. Annis Cycli Paſchalis LXIII^{bus}, tunc reliqvis.

 §. 49.

(52) Feſto Mariæ XVII, die Paſchatis XIX.

(53) Feſto Mariæ XV, die Paſchatis XVII. Hæc autem ita corrigenda fuiſſe ex methodo tam directa, qvam indirecta patet: Directa Methodus ſolvendi & examinandi hæc problemata eſt perfacilis: nam per datum lunæ Cyclum, datur numerus

49. §.

Enn fyrſti föſtu inngángur er ávallt, ef Mariu meſſa er Skírdag (2f) (54). Þad verdur fiorum ſinnum í Páſka ölld, er enn ſidaſti er föſtugángur ſvo til loks, ad gagndagurenn eini, ſie Páſkadag enn fyrſta. Þad er ed fyrſta ſinn, er af ölldinni eru LXV ár, þá verdur Peturs meſſa drottensdag ad Níu vikna föſtu

(2f) Exempl. med hendi Biörns á Skardsá og Blanda leggia til: eda ſidar, *vel etiam poſt*, *ſcil. diem Virid.*

---

merus aureus; & per datum Cyclum ſolis, datur litera dominicalis, inveniatur ergo Paſcha & obſervetur, num vigeſimum qvintum vel vigeſimum ſeptimum Martii occupet. Indirecta Methodus ſolvendi eſt hujusmodi: pone Paſcha in vigeſimum qvintum, h. e. in Mariæ Feſtum incidere, cui adſcripta hebdomadalis G, conſeqventer eſt dominicalis, &, qvia luna die Paſchatis, non debet eſſe minor XVta nec major XXIma, at in hoc Caſu particulari non major XVIIIva, cum â vigeſimo primo Martii, in qvo hæret terminus Paſchalis omnium primus retro putentur qvatuordecim, ad diem illum, ad qvem â Feſto Mariæ octodecim numerantur: â vigeſimo qvinto, ætatem lunæ Paſchalis in antecedentia putando obſerva, num in aureum qvendam numerum an in locum inanem incidas, qvod ſi contingat; ætati lunæ aliqvid adde vel detrahe, ut in aureum aliqvem numerum diei adſcriptum incidas, hic enim is erit qvem qværis, & in qvot aureos incidere poteris; totidem Caſibus contingere poterit, ut Mariæ Feſtum diem Paſchatis offendat, aureis iſtis inventis & Cyclo ſolis inſpecto, literam G, ut dominicalem, qvatuor annis Cycli ſolaris obtinere videbis. Cum ſingulis igitur annis Cycli lunaris, combinentur qvatuor anni Cycli ſolaris, qvare, ſi tres annos inveneris; tribus per qvatuor multiplicatis, omnes Caſus duodecim obtinebis. Ex. gr. aveo ſcire, num anno Cycli lunaris decimo tertio & vigeſimo tertio Cycli ſolaris Mariæ Feſtum incidat in Paſcha, pono igitur Paſcha & Mariæ Feſtum coincidere in vigeſimo qvinto Martii; unde in antecedentia putando qvindecim, incido in numerum aureum XIII, & qvia dominicalis G, in tabella Cycli ſolaris vigeſimo tertio anno eſt adſcripta; apparet verum eſſe, qvod ſumebatur, ſcil. anno Cycli lunaris decimo tertio & ſolaris vigeſimo tertio, cadere Mariæ Feſtum in diem Paſchatis. Qvod ſi in locum inanem incidiſſem; falſum eſſet, id lunâ decimâ qvintâ contingere, hinc ætati aliqvid addidiſſem, ut in aureum

§. 49.

Si Mariæ Festum in diem Viridium vel etiam post incidat; prima semper obtinet Species Qvinqvagesimæ. In Cyclo Paschali qvater evenit, ut ultimus jejunii Qvadragesimalis introitus, ita finiatur, ut dies illa lustrationum unica offendat diem Paschatis primam. Prima vice hoc accidit, annis Cycli LXV elapsis, tunc Festum Petri Septuagesimam occupat, nec

K 3 ún-

reum qvendem incidissem. . Si septemdecim numeres incides in aureum V; si octodecim, in aureum XVI. Si examinare velis Casus Festi Mariæ in diem Passionis incidentis; Methodus eodem relabitur, nisi qvod a vigesimo septimo, qvem tum occupat Pascha in antecedentia sit putandum, & si Mariæ Festum in diem aliqvem alium cadere ponatur; eadem computandi methodus obtinebit. Veteres autem Islandi hæc problemata, non per Calendarium; sed per inspectionem Talbirdingi solverunt, qvæ solvendi methodus omnium facillima, cui est argumento, qvod ad singulos Casus, qvot anni Cycli Paschalis abierint, determinent. Nam si per Calendarium hæc problemata solvissent, & Talbyrdingo caruissent: solvendum illis fuisset hoc problema: datis Cyclis solis & lunæ; invenire annum Cycli Paschalis respondentem; cujus problematis solutio, cum sit difficilis & methodum peculiarem postulet, eorum certè captum superavit.

(54) Si Mariæ Festum occupet diem viridium, dies Paschatis in 28um Martii incidit; unde in antecedentia septem hebdomadas putando, Qvinqvagesimam cadere in septimum Februarii deprehendo; siqvidem annus Currens sit communis, qvæ dies in Februario est ultima, qvam Qvinqvagesima primæ speciei occupare potest, nam si octavum occuparet, foret secundæ speciei, id qvod evenit Festo Mariæ diem viridium occupante, & anno Bissextili currente. Authoris igitur assertio vera tantum est, si annus Currens sit communis, sin Bissextus falsa. Qvod vero addunt Blanda & Exemplar Biörnis de Skardsá: vel si posterius incidat Mariæ Festum: id hebdomadis respectu est accipiendum, qvasi dixissent: vel etiam si in dies hebdomadis posteriores, puta diem Veneris vel Saturni incidat. Nam Festo Mariæ diem Passionis occupante; Pascha vigesimum septimum occupat: diem Saturni, vigesimum sextum. Qvare cum Pascha retrocedat, etiam Qvinqvagesima retrocedit, & conseqventer obtinet species Qvinqvagesimæ prima.

föſtu (55), og ber hana alldrei ſvo optar í ölldinni. Sá er enn VIII vetur Pacta alldar; enn hefſt enn IX ſólar alldar, er þá tungl I nætur og XX Páſkadag. Þá lida CCXLVII ár, ſá er enn VIII Pacta alldar; enn hefſt enn IV ſólar alldar, og tungl XXI. Þá lida XCV ár, ſá er enn VIII Pacta alldar; enn hefſt enn XV ſólar alldar, er tungl XXI. Þá lida XCV ár, er ſá enn VIII Pacta alldar; enn hefſt enn XXVI ſólar alldar, er tungl XXI. Þá eru eptir alldarennar XXX ára.

XIII. Cap.

UM ÞAD HVAD GUD SKAPADI HVERN DAG, OG UM VIKUDAGA STÓRMERKI.

50. §.

Gud ſkop allar ſkiepnur ſenn, enn ſynde hana á VI dögum, og heita þeir Sex Virker dagar, enn ſiöundi dagur heitir Hvildardagur; enn hann greinde ſkiepnuna í tvær greinir og XX. Enn fyrſta dag, þann köllum vier Drottinsdag, ſyndi hann af ſkiepnunni VII hluti: þad er efni ómótad, eingla, liós, himna ena efre; þad hafá ſpekingar kallad elld, jörd, vatn og vind. Annann dag ſynde hann eirn hlut: þad er feſtingar himin. Þridia dag ſyndi hann IV hluti: þad er ſiö, fræ, grös og vidu. Fiorda dag ſynde hann þriá hluti: ſól og tungl og ſtiörnur. Fimta

(55) Paſcha remotiſſimum hæret in vigeſimo qvinto Aprilis, unde in antecedentia novem hebdomadas putando, Septuageſimam in diem vigeſimum primum Februarii cadere deprehendo, anno communi; ſed Bisſextili in vigeſimum ſecundum, in qvo Feſtum Petri cathedrale fixum. Annum vero bisſextum Author Rymbeglæ non indicat expreſſè; taman ſuppreſſè cum anno Cycli ſolis nono, qvi Bisſextus, id contingere dicat. Qvatuor autem hiſce Caſibus, ſpecies Qvinqvageſimæ qvinta hæret in ſeptimo Martii. Dies autem illa luſtrationum unica in vigeſimo qvinto

unqvam ſæpius in toto Cyclo Paſchali hunc obtinet ſitum. Eſt hyems illa VIII^va Cycli Epactarum; at inchoatur IX^na Cycli ſolaris, die Paſchatis lunâ vigeſimâ primâ. Tunc anni CCXLVII labuntur, donec obtineat hyems VIII^va Cycli Epactarum; at ineat V^ta Cycli ſolaris, lunâ vigeſimâ primâ. Tum abeunt anni XCV, donec exiſtat VIII^va hyems Cycli Epactarum; at ineat XV^ta Cycli ſolaris, lunâ vigeſimâ primâ. Tum fluunt anni XCV, donec ſit hyems VIII^va Cycli Epactarum; ſed introeat XXVI^ta Cycli ſolaris, lunâ vigeſimâ primâ. Annis Cycli XXX tum reliqvis.

CAP. XIII.

DE IIS QVÆ SINGULIS DIEBUS DEUS CREAVIT, ET FERIARUM MAGNALIBUS CHARACTERISTICIS.

§. 50.

Deus omnes creaturas ſimul creavit, at ſex diebus oſtendit, qvi operarii dicuntur, dies vero ſeptima, Sabbathum. Creaturas autem in claſſes viginti duas diviſit. Prima die, qvam Dominicam vocamus, ex creaturis res ſeptem monſtravit: ſcil. materiam informem, angelos, lucem & cælos ſuperiores; materiam illam Philoſophi, ignem, terram, aqvam & ventum appellarunt. Die ſecunda rem unam oſtendit ſcil. firmamentum. Tertia die res qvatuor in conſpectum produxit, puta: mare, ſemina, herbas & arbores. Qvarta die tres monſtravit, ſcil. ſolem, lunam & ſtellas. Die qvinta tria in conſpectum

qvinto Aprilis, & conſeqventer cum Paſchate in illo die coincidit. Biörn de Skardsá in pagina ſcribit id eveniſſe anno Chriſti 1641, rectè qvidem ita; ſed evenit etiam annis 1109, 577, 45. horum autem Caſuum examen inſtituitur, uti cæterorum ſupra.

Fimta dag ſynde hann þriá hluti: fiſka, ſævarſkriddir og fugla. Siötta dag ſynde hann fiora hluti: ſmala, dyr jardar, ſkriddyr og manninn.

51. §.

A enum VIIda degi fyllti hann alla ſkiepnu ſína, og ſetti hann þann hvilldardag, og hefur verölldinn ſvo ſtadid ſídann, ad á VII dögum ſkal fyllaſt hver vika eptir adra. Og ſegir ſvo Hieronymus Preſtur, ad VII daga talann merki VII giafer Heilags Anda: Merker Drottinsdagur ſpeki anda giöf; annar dagur í viku, ſkilnings anda giöf; þridie dagur merker ráds anda giöf; fiordi dagur, ſtirktar anda giöf; fimti dagur, vits anda giöf; ſiötti dagur, milldi anda giöf; ſiöundi dagur, gudhrædſlu anda giöf.

52. §.

Þeſsi eru höfudmerki (56) til hvers dags: Drottinsdagur er upphafs dagur veralldar viſtar; geck þá Noe ur örk eptir flódid; þá gaf Gud Moſi lög; (2g) þá kom Gud ad holdgaſt med Mariu; ſá er uppriſu dagur Guds af dauda, og þá gaf Gud enn Helga Anda Poſtulum ſynum, og þá er dómadagur. Annan dag viku var Gud ſkírdur; enn fyrer fall eingla er ſá dagur til föſtu maklegur. Þridia dag viku var Drottinn borinn

(2g) Exempl. Biörns á Skardsá: þá var Chriſtur borinn í þennann heim, *eo Chriſtus natus eſt in hunc mundum.*

---

(56) Vult Author Rymbegla recencere Magnalia feriarum, non eqvidem omnia, nec ea qvæ pluribus feriis ſunt communia, ſed ea tantum, qvæ ſunt ſingulis propria, qvibusqve ſingula a ſe invicem ſatis diſtingvuntur, ut ſingula Magnalia ſint ſingulæ

tum produxit, ſcil. piſces, reptilia marina & aves. Die ſexta res qvatuor conſpiciendas præbuit, puta; pecudes & pecora, animalia cætera terreſtria, reptilia & hominem.

§. 51.

Die ſeptimo omni creaturâ completâ Sabbathum conſtituit, & abinde ita perduravit mundus, ut ſeptem feriis ſingulæ hebdomadæ ſucceſſivè compleantur. Atqve Hieronymus Presbyter ſtatuit numerum dierum ſeptenarium, denotare dona ſeptem Spiritus Sancti: nempe, dies Dominica denotat donum ſpiritus ſapientiæ; feria ſecunda, donum ſpiritus intelligentiæ; feria tertia, donum ſpiritus conſilii; qvarta, donum ſpiritus confirmationis; qvinta, donum ſpiritus prudentiæ; feria ſexta, donum ſpiritus gratiæ; feria ſeptima, donum ſpiritus pietatis.

§. 52.

Hæc ſunt Magnalia characteriſtica ſingularum feriarum: Dies Solis eſt primordialis perdurationis mundi; eo poſt diluvium Noa exceſſit ex arca; eo Deus Moſi legem tulit; eo Deus e Maria carnem aſſumſit; eo Deus a mortuis reſurrexit; eo Deus Spiritum Sanctum ſuis Apoſtolis dedit; eo (forte) judicium extremum celebratur. Feriâ ſecundâ, Deus baptizatus eſt; ſed ob lapſum angelorum (qvem hac feria contigiſſe qvorundam eſt opinio), illa feria jejunio digna. Tertiâ feriâ, Deus

gulæ feriæ characteres; qvi ipſam a cæteris omnibus diſtingvant. Non igitur ex Authoris mente ſufficit appellare Magnalia ſimpliciter, ſed omnino addenda vox: Characteriſtica, & ex Authoris intentione dicendum: Magnalia characteriſtica feriarum.

borinn í þennann heim; þá var hönum nafn gefid, (2h) og þá giördi hann vín ur vatni, og þá geck hann í eydimörku og faſtadi XL daga og XL nátta.

53. §.

Midvikudag fæddi Gud V þúſunder manna af V biggleifum og tveimur fiſkum, og þann dag var hann ſeldur til píningar vid verdi, og þá er upphaf Ymbrudaga og ſvo Lángaföſtu. Fimta dag viku reiſti Gud Lazarum af dauda, og þá hiellt hann enu ſíduſtu Páſka med Gydingum, þá er hann gaf ſitt hold og blód Poſtulum ſínum; þann dag ſtie hann til himna; þá ſkal kriſma, vigia og ſynda líkn giefa. Föſtudag var Gud píndur og Adam ſkapadur. Þvottdag liet hann freiſta ſín; þá lauk hann föſtu ſinne (2i), og þá gieck Maria í kirkiu; og þann dag bió Maria Magdalena ſmyrſl; þad heitir hvildardagur; ſá er helgaſtur dagur í Moyfis lögum, og þann dag er haldinn greftrar tíd Guds, þvíad þá var lykami hans í gröf, og eptir þann dag heriadi hann í helviti.

XIV. Cap.

UM ALLDA TAL.

54. §.

(2k) Sú er tala hinna fyrri manna, hve laung vered hafi heims ſtadann, ádur Gud leti hingad beraſt. Hefur talt Hierony-

(2h) Exempl. med hendi Biörns á Skardsá: Þridia dag giörde Gud vín úr vatne; þá ſynde Gud þeſsa hlute: ſiö og fræ, grös og vidi; og þá gieck hann í eydimörk ad faſta. *Tertia die aqvam in vinum convertit; & has res monſtravit: mare, ſemina, herbas & arbores; ea in deſertum ambulavit ad jejunandum.* (2i) Þá lauk hann föſtu ſinne ſem Ritningar ſegia, og

Deus natus est in hunc mundum, & nomen ei impositum; eâ aqvam in vinum convertit; eâ se in desertum contulit, & qvadraginta dies & qvadraginta noctes jejunavit.

§. 53.

Die Mercurii Deus qvinqve hominum millia, qvinqve panium hordeaceorum reliqviis & duobus piscibus saturavit; eo ipso die pretio venditus est ad patiendum; eo etiam Qvatembres & jejunium Qvadragesimale initium capiunt. Feriâ qvintâ Deus Lazarum excitavit a morte; eâ cum Judæis ultimum Pascha celebravit, cum corpus suum & sangvinem suis Apostolis daret; eo in cælum ascendit; eo ipso, oleo sancto consecrandum & peccatorum venia danda. Die Veneris Deus passus & Adam creatus. Die Saturni tentari se passus; eo jejunium finivit; eo Maria templum accessit (ad Christum offerendum); eo Maria Magdalena ungventum paravit; ille Sabbathum appellatur; ille secundum leges Mosaicas sanctissimus; eo festum sepulturæ Dei celebratur, qvia tunc in sepulchro ejus corpus exstitit, & post diem istum in inferno militavit.

CAP. XIV.

DE CALCULO SECULORUM.

§. 54.

Priscorum eruditorum hic est calculus qvanta fuerit mundi perduratio, anteqvam Deus in hunc mundum nasceretur. Sacerdos

L 2

og þann dag bió Maria Magdalena Gud til greftrar. *Tum uti Scriptura dicit jejunium finivit; tumqve Maria Magdalena corpus Dei paravit ad sepulturam.* (2k) Exempl. B. á Sk. og Blanda: Eigi er ein tala hinna fyrre fródleiksmanna: *Priscorum eruditorum Computus non est unus idemqve.*

ronymus Prestur leingra til burdar Guds miög miklu heldur enn þad Beda taldi; ad hann hefdi fied á Gydinganna bókum röksamlega ritad. Beda sagdi svo, ad Adam hefdi verid skapadur á föstudag, sem være tveim nóttum fyrer Mariu messu á föstu, og bæri þá svo allda tali, sem þá væri ed XVIII ár sólar alldar, enn ed XIII Pacta alldar, og være tungl (2l) XIII nátta. Þadann lidu MDCLIII ár og XXV nátta ádur Noe gieck í örkina. Þad verdur þá sem ed XVIII ár sólar alldar, enn ed XIII Pacta alldar; var þad midvikudag, tungl IX nátta. (2m) Enn eitt ár var Noe í örkinne; þadann gieck hann Drottinsdag, og var tungl XXIX.

55. §.

Þadann eru (2n) DCXCVIII ár og XIV nátta midur, uns Moyses geck um hafid rauda; þad var þá ed V ár sólar alldar, enn ed XIV Pacta alldar; var þad sem um nótt eptir midvikudag, enn XV nátta tungl. Sídann lidu IV árum midur (2o) enn XIX nátta heldur enn XV hundrud, uns Gud kom ad vera med Mariu; var þad þá (2p) ed XVIII ár sólar alldar, enn ed IX tungl alldar, þad var (2q) Drottinsdag og eirnrar nætur tungl. Nú verdur ad þeirri tölu heimsstadann til Guds holdgunar (2r) MMMDCCCCXL og VIII ár, enn ad Hieronymus tölu verdur heimsstadann MMMMMLXXXIX ár til hingadkomu Guds.

56. §.

(2l) Exempl. Biörns á Skardsá: tungl XXIII ad tali, *luna vigesima tertia.*

(2m) Þad sama Exempl. og Blanda: enn X nóttum meir enn eitt ár var Noe í örkinne, *annum unum plus noctibus decem Noa mansit in arca.*

(2n) Ex. Biörns: DCCC og VIII ár og XX. Blanda: DCCXC og VIII ár.

cerdos Hieronymus ad Dei nativitatem multo longius calculavit, qvam Beda, juxta qvæ in libris Judæorum nervoſè ſcripta Beda viderat. Sic autem ſtatuit Beda: Adam creatus fuit die Veneris, qvæ qvaſi binoctio ante Feſtum Mariæ Annunciationis exſtitit; ita comparato ſitu Cyclorum, qvaſi curreret annus decimus octavus Cycli ſolaris & decimus tertius Cycli Epactarum, decimâ tertiâ lunâ. Abinde anni MDCLIII & noctes viginti qvinqve fluxerunt, donec Noa arcam ingrederetur, qvod ideo evenit qvaſi anno Cycli ſolaris decimo octavo, at Epactarum decimo tertio, die Mercurii, lunâ nonâ. Sed annum unum Noa manſit in arca; die Dominica inde egreſſus, lunâ vigeſimâ nonâ.

55. §.

Inde abierunt anni DCXCVIII qvatuordecim noctibus minus, donec Moſes mare rubrum transiret, qvod igitur evenit qvaſi anno qvinto Cycli ſolaris, at decimo qvarto Cycli Epactarum, nocte diem Mercurii inſeqvente, lunâ decimâ qvintâ: Abinde anni MDIV novemdecim noctibus minus præterierunt, donec Deum Maria conciperet; proinde exſtitit annus ille decimus octavus Cycli ſolaris, at nonus Cycli lunaris, dies Dominica luna prima. Fit igitur ſecundum hunc Computum ætas mundi ad Dei incarnationem annorum MMMDCCCCXLVIII, verum juxta Hieronymi calculum ætas mundi usqve ad Dei adventum ſit annorum MMMMMLXXXIX.

L 3 §. 56.

(2o) Ex. Biörns og Blanda: IV árum og XIX nátta midur, *quatuor annis & noctibus novemdecim minus quam; quod certe rectius videtur.*

(2p) XVII ár ſólar alldar, *erat annus XVII Cycli ſolaris.*

(2q) Ex. Biörns: föſtudag, *die Veneris.*

(2r) *Ibidem:* MMMDCCCCLX.

56. §.

Maria var XIV vetra ad alldre, þá er Gud kom ad vera med henni; hann var med henni CCLXXV daga, uns hann liet hingad beraſt Jóla nótt, þad var fyrir (2s) þridia dag viku og annar vetur Pacta alldar, enn tungl XI nátta. Enn Gud var ſkírdur þá er hann var á prítuganda áre, þad var annann dag viku, var ſá enn (2t) I vetur Pacta alldar enn XVIII ſólar alldar, og var tungl XIV nátta (2u). Enn ſumer telia ad hann væri ſkírdur þá er hann var XXXur, og være þad enn þridie dagur viku, XIX ſólar alldar ár; enn annad Pacta alldar og tungl XXV nátta.

57. §.

Svo er talt ad Gud var í þeſsum heimi XXXIII ár og VIII daga ens niunda tigar og XV ſtundar, uns hann tók líflát ad noni föſtudaginn lánga; ſá var enn V Pacta alldar vetur, enn XXII ſolar alldar, III ſtunder var Jeſús andadur á kroſsi, likame kans var í gröf XXX ſtundir og IV, þá reis hann af dauda, þá var tungl XVII nátta, þá lidu XL dagar og VIII ſtunder midur, uns Gud ſtie til himna V dag, ſtund fyrir midiann dag, þá var tungl XXVII nátta, þá lidu X dagar og III ſtunder midur, uns Gud ſendi helgann anda Poſtulum ſínum, þá var tungl VII nátta. Gud var í þeſsum heimi fyrir píſl ſína XI þuſund nátta og C nátta og XLII nætur (2v) (57).

XV.

(2s) Þad var fyrer Drottínsdag, *nocte diem Solis præcedente.* (2t) X vetur tungl alldar, *hyeme decima Cycli lunaris.* (2u) Sú ſkírn veittiſt af Joni Baptiſta epter Guds ſkipan í ánni Jordan á Jorſala landi. *Baptiſmus illa a Johanne Baptiſta in amne Jordane terra Canaan juſſu Dei conferebatur.* (2v) Exempl. Biörns á Skardsá: LX og II, *ſexaginta duos.* Enn Blanda leggur til: Þetta heiter þarfleiſu tala er nú er hiedann frá talinn, enn

ſiá

§. 56.

Maria qvatuordecim annos nata Deum concepit, ac dies CCLXXV utero geſtavit, donec nocte diem primam Feſti Nativitatis, qvæ in feriam tertiam incidebat, præcedente, in hunc mundum naſceretur, anno ſecundo Cycli Epactarum, undecimâ lunâ. Baptiſmum vero Deus ſuſcepit, dum trigeſimum ageret annum, id qvod evenit feriâ ſecundâ, hyeme prima Cycli Epactarum, decimâ octavâ Cycli ſolaris, lunâ decimâ qvartâ. Sed nonnulli ſupputant baptizatum fuiſſe tricenarium, feriâ tertiâ, anno decimo nono Cycli ſolaris, ſecundo Cycli Epactarum, lunâ vigeſimâ qvintâ.

§. 57.

Supputatur in hoc mundo manſiſſe Deum annos triginta tres & dies octoginta octo & horas qvindecim, usqve dum die Veneris poſt Palmarum, horâ tertiâ pomeridianâ exſpiraret; erat hyems illa qvinta Cycli Epactarum, at vigeſima ſecunda Cycli ſolarils, tres horas in cruce Jeſus erat exſtinctus, corpus ejus in ſepulchro manſit horas triginta qvatuor, tunc a morte reſurrexit lunâ decimâ ſeptimâ; inde dies qvadraginta minus octo horis abierunt, donec in cælum Deus aſcenderet, feriâ qvintâ, horâ ante meridiem unâ, lunâ vigeſimâ ſeptimâ. Abinde decem dies minus tribus horis fluxere, donec Spiritum Sanctum ſuis Apoſtolis Deus mitteret; lunâ ſeptimâ. Ante paſſionem ſuam manſit Deus in hoc mundo noctes undecim mille, centum qvadraginta duas.

CAP.

ſiá heiter hálfnyt er nú er ádur talinn. *Calculus inutilis audit, qvem poſthac inimus; at ex parte utilis, qvem jam ſupra inivimus.*

---

(57) Omnia iſta Chronologica, qvæ in hoc Capite continentur multiplici qvidem examina

XV. Cap.

UM NÁTTATAL Í ÖLLDUNUM, OG UM SÆVAR FÖLL.

58. §.

I Pacta ölld eru XIX ár, enn nætur LX nátta færri enn VII þusund (58); enn í fiordu ölld er hlaupárs nótt einnri færra enn í ödrum þremur ölldum. I Concurrentis ölld eru vetur XXVIII, og nætur X þusundir og CC og VII nætur og XX. I Páska ölld eru DXXXII ár, enn nætur VI þusundum færri enn CC þusunda og CCC nátta og XIII nátta; í þeirri ölld eru nytungl IV midur enn CC. Enn ef þú telur bædi nytungl og önnur, þá verda alls, hálft VII þusund og LXXX tungla umfram; í þeirri ölld eru hlaupárs nætur C og XXXIII umfram.

59. §.

Heimsstadann er talinn í XII Páska allder; í þeim XII ölldum eru VI þusund vetur og (59) LXXXIV umfram. I Páska ölldum XII eru Pacta alldir CCC og XXXVI betur, enn Concur-

---

examine indigerent, cum exemplaria a se dissentiant; sed qvæ studio brevitatis omittuntur, & lector harum rerum studiosus ad scriptores chronologicos ablegatur.

(58) Si dies totius anni Communis 365 per 19 multiplicentur; fit productum dierum 6935, qvi Cyclo Epactarum continentur. Si omnes anni Cycli totius Communes sumantur; atqvi qvartus qvisqve est Bissextus, diviso 19 per 4, erit qvotiens $4\frac{3}{4}$; $\frac{1}{4}$ a 5 deficiens, ergo errore dissimulato, sumitur tanqvam verum, in Cyclo Epactarum qvinqve annos Bissextiles contineri, conseqventer ad numerum inventum 6935 additi 5, producunt Summam 6940 a 7000, numero 60 deficientem. Qvia vero hic numerus 6940 semel sumtus, h. e. Cyclus primus $\frac{1}{4}$ diei sive 6 horis peccat in defectu; bis sumtus h. e. Cyclus secundus $\frac{2}{4}$ sive 12 horis; ter sumtus h. e. Cyclus tertius $\frac{3}{4}$ sive horis octodecim, & deniqve qvater sumtus h. e. Cyclus qvartus $\frac{4}{4}$ sive horis viginti qvatuor, hoc est uno die

CAP. XV.

DE NUMERO NOCTIUM IN CYCLIS, ET ÆSTU MARIS.

§. 58.

In Cyclo Epactarum continentur anni novemdecim, at noctes ſeptem mille, minus ſexaginta; ſed in qvarto Cyclo noctes, unâ intercalari pauciores, qvam in cæteris tribus Cyclis. In Cyclo Concurrentium ſunt hyemes viginti & octo, & noctes decem mille ducentæ viginti & ſeptem. In Cyclo Paſchali continentur anni DXXXII, at noctes centies nonagies qvater mille, trecentæ tredecim; lunæ vero novitiæ centum nonaginta ſex. Qvod ſi tum novitias, tum cæteras lunas numeres, conſiunt in univerſum lunæ ſex mille qvingentæ plus octoginta. Continet Cyclus ille noctes intercalares centum triginta tres.

§. 59.

Ætas mundi ex duodecim Cyclis Paſchalibus conſtare ſupputatur; in Cyclis illis duodecim, continentur hyemes ſex mille octoginta qvatuor. Duodecim Cycli Paſchales continent Cyclos Epactarum CCCXXXVI, at Concurrentium Cyclos CCXXVIII, *lunas*

die ſolido a veritate deficit. Apparet qvo modo intelligendum ſit, qvod Author obſcurius expreſſit: contineri in Cyclo qvarto, noctes una intercalari pauciores, qvam in cæteris tribus. Nimirum in Cyclo primo ponuntur eſſe noctes 6940, unius qvartæ partis ſive ſex horarum defectu diſſimulato; in ſecundo, ſive accuratius rem exprimendo, duobus ſimul ſumtis diſſimulantur duæ qvartæ partes, ſive horæ duodecim; in tertio ſive tribus ſimul ſumtis tres qvartæ partes, ſive horæ octodecim; in qvarto vero Cyclo qvia defectus jam ad diem ſolidum increvit, error non amplius diſſimulatur, ſed diſcrimen a totâ Summa abjicitur.

(59) Rectius ſex mille centum qvadraginta qvatuor; nam ſi 572 per 12 multiplices, fit productum 6144.

currentis alldir CC og XXVIII, enn Nytungl (60) MMLII; enn allt ſamann bæde en nyu og önnur VIII þuſunder ens VIII tigar, og IX hundrud og LX tungl umfram; enn hlaupárs nætur verda IV nóttum færri enn XVI hundrud nátta. Enn í XII Páſka ölldum eru nætur XX hundrud þuſunda og CCC þuſunda og ein þuſünd ens IV tigar og hálft hundrad áttunda nátta og VI nætur umfram. Ef madur vill telia ſtunder í XII Páſka ölldum, þá eru þad hálfum ſetta tigi ſinna þuſund þuſunda (61) og hálft tiunda hundrad þuſunda og fiorar ſtunder og fiörutige.

60. §.

Sæfarföll eru IV á tveim dægrum, þá verda þau XIV hundrud og LX og eitt ſæfarfall umfram á tolf mánudum; enn þad eina verdur ſtakt enn fyrſta vetur epter hlaupár; enn annann vetur verdur annad ſæfarfall ſtakt, þá hefur munad um dægur; enn þridia vetur verdur ed þridia ſæfarfall ſtakt; enn fiorda vetur kemur ed fiorda vid: þá verda þad tvö dægur heil, og er þad þá hlaupárs dagur.

XVI. CAP.

UM ODDA TAL.

61. §.

Svo taldi Stiörnu-Oddi, er glöggvaſtur manna var í allri tölu um himin tungla gaungu, hve bar ad ſyn, allra þeirra manna er á voru landi hafa verid, ad þá hlaupár hefdi verid um vor allt, þá yrde hlaupár ſólhvarf ſumared eptir í landſudri midiu Vitus meſſudag;

(60) Rectius MMCCCLII; nam ſi 196 per 12 multiplices, fit productum 2352.

(61) In calculo ſubducendo aberravit Author Rymbeglæ, nam eſt numerus horarum 55'962'144.

lunas autem novitias MMLII; ſed in univerſum omnes & novitias & cæteras, ſeptuaginta octo millia plus nongentis & ſexaginta, at noctes intercalares MDXCVI. Verum in duodecim Cyclis Paſchalibus continentur noctes vigeſies centies, trecenties trigeſies ſemel mille, ſeptingentæ qvinqvaginta plus ſex. Si qvis horas in duodecim Cyclis Paſchalibus numerare velit; continentur in ipſo horæ qvinqvagies qvinqvies millies mille, nongentæ qvinqvaginta millia & qvadraginta qvatuor.

§. 60.

Æſtus maris geminis diei civilis ſemiſſibus contingunt qvatuor, ergo duodecim menſibus contingunt mille qvadringenti ſexaginta plus uno; at hic unus hyeme a bisſextili prima fit (primus) unicus; ſed hyeme ſecunda, ſecundus æſtus fit unicus: qvare tunc exceſſus (ſupra duos annos civiles) ad ſemidiem civilem excrevit; hyeme tertia, tertius æſtus fit unicus; hyeme qvarta, accedente æſtu qvarto: exceſſus ad duos ſemidies civiles ſolidos excrevit, qvi igitur dies intercalaris tunc evadit.

CAP. XVI.

DE ODDI RECENSIONE.

§. 61.

Hunc in modum recenſuit Oddus Aſtronomus, qvi in omni putatione motuum cæleſtium, qvoad ſitum apparentem ſiderum omnium hominum, qvi in noſtra regione exſtiterunt, fuit accuratiſſimus: ſi toto vere fuiſſet annus bisſextilis, tunc ſubſeqventi æſtate, anno bisſexto, contingere ſolſtitium in plaga media Notapeliotis Feſto Viti; illud novem noctibus ante Fe-

dag; hann er IX nóttum fyrer Jons messu Baptistæ; enn um veturinn eptir á midri nótt, á annari nótt eptir Luciæ messu, þá eru X dagar til Jóladags. Annad sumar í utsudri midiu, enn Vitus messu; enn um veturinn eptir, þá eru sólhvörf í austri midiu, X dögum fyrer Jóladag.

62. §.

Hid þridia sumar eru sólhvörf í útnordri midiu epter Vitus messu um kvelded; enn þann veturinn eptir, þá sól er í sudri midiu á enum X degi fyrer Jóladag. Ed fiorda sumar í landnordri midiu, enn næsta morgun eptir Vitus messu; enn um veturinn epter eru sólhvörf í vestre midiu epter enn X dag fyrer Jóladag. Þá geingur ei talann leingra fram, fyrer því ad þá verdur Vitus messa nótt seirna, enn ádur horfdi talid, fyrir því ad þá er hlaupár í komid, og verda þá sólhvörf í landsudri Vitus messu, sem fyrer öndverda.

63. §.

Sólargángur vex (62) ad syn (63) hálfu hvela sólarennar á enne fyrstu viku epter sólhvörfinn; adra vikuna vex hun heilu hvele; þridiu viku, hálfu ödru; fiorda, tveimur heilum; fimtu, hálfu

(62) Cum de incremento altitudinum solis in Circulis verticalibus & potissimum meridiano loqvatur Oddus; manifestum est, vocabulum; ad syn, *apparenter*, referri ad horizontem, & cum dicit: sólargángur vex ad syn, *motus solis crescit, apparenter*, idem significari, qvod qvilibet theoriæ circulorum sphæræ non omnino ignarus dicit: motus solis crescit supra horizontem, igitur ad syn, hoc qvidem loco vertendum est, supra horizontem. Oddus autem cum principia sphærica ignoraret, & legitimo termino careret, aliter se exprimere non potuit qvam dicere: sólargángur vex ad syn; cum, si terminum habuisset; melius dixisset: sólargángur vex yfer siónhringinn.

ſtum Johannis Baptiſtæ incidit; ſed hyeme inſeqventi, meridie noctis, nocte poſt Luciæ Feſtum ſecunda, qvod decem diebus diſtat a Feſto Nativitatis. Æſtate ſecunda etiamnum Feſto Viti in Africi plaga media; at inſeqventi hyeme ſolſtitium occupare Cardinem orientis, decem ante Feſtum Nativitatis diebus.

§. 62.

Verum æſtate tertia ſolſtitium incidere in plagam mediam Zephyro boreæ, poſt Viti Feſtum ad veſperam; ſed inſeqventi hyeme in Cardinem meridiei, die ante Feſtum Nativitatis decima. Æſtate qvarta in mediam plagam Arctapeliotis, mane proximo poſt Viti Feſtum; at hyeme inſeqventi in ipſum Cardinem occidentis poſt diem ante Feſtum Nativitatis decimum. Tum longius hæc recenſio non procedit, qvia Feſtum Viti, eo qvod annus bisſextilis jam tum introivit, nocte una poſterius incidit, qvam ſupra putatum. Qvare ſolſtitia tunc ut ſupra ab initio in plagam Notapeliotis ac Viti Feſtum incidunt.

§. 63.

Motus ſolis ſupra horizontem ſeptimanâ poſt ſolſtitium primâ, creſcit ſolis apparente ſemidiametro; ſecundâ ſeptimanâ creſcit integra diametro adparente; tertiâ ſeptimanâ, ſesqvi alterâ; qvartâ, duabus integris; qvintâ, ſesqvi tertiâ;

 ſex-

(63) Rurſus Oddus: ſólargángur vex um hálfu hvela, i. e. *motus ſolis creſcit dimidia ſui ſphæricitate*, vult dicere motum ſolis ſupra horizontem creſcere dimidiâ latitudine diſci Solaris Spectatori in ſuperficie telluris apparente, qvæ latitudo Aſtronomis omnibus tam veteribus qvam modernis dicitur diameter ſolis apparens, ita mentem ſuam Oddus exprimere coactus fuit, qvia terminum ignoravit, igitur, hálfu hvela, vertendum eſt ſemidiametro apparente, præter qvem terminum nullus datur alius, qvi adhiberi poſſit, nam ſi verteretur ſphæricitate dimidia; verſionem rideret lector Aſtronomiæ non prorſus ignarus.

hálfu þridia; fiettu, þremur; fiöunda, hálfu fiorda; áttundu viku, fiorum hvelum; níundu, hálfu fimta; tíundu, fimm; elleftu, hálfu fiötta; tolftu, fex; þrettandu, hálfu fiöunda; fiortandu, enn hálfu fiöunda. Þá vex meftu á þeim tveim vikum fólargángur, þvíad þá er midmunda fólhvarfanna, og verdur viknamót þeirra fiorum nóttum eptir Gregorius meffu. Fimtandu viku vex fólargángur fex heilum hvelum; fextandu, hálfu fietta; feitiandu, fimm hvelum; átiandu, hálfu fimta; nítiandu, fiorum; tuttuguftu, hálfu fiorda; tuttuguftu og fyrftu, þremur; tuttuguftu og annari, hálfu þridia; tuttuguftu og þridiu, tveimur; tuttuguftu og fiordu, hálfu ödru; tuttuguftu og fimtu, einu hveli; tuttuguftu og fiöttu, hálfu hveli. Þá er komid til fólhvarfanna um fumared; og þver ad flykum hætte gángur fólarennar, fem nú er talt um vöxtinn. Er um hauftid Crucis meffa á midmundaftad fólhvarfanna.

64. §.

Enn taldi Oddi fvo, ad þeir dagar være jafnlánger, Andreas meffa og enn fimti dagur Jóla; liet hann þann dag uppkoma í midmundaftad ad fyn auftursog landfudurs, enn fetiaft í midmundaftad utfudurs og vefturs. Enn frá enum fimta degi Jóla liet hann telia fkyldi XXXIII nætur, ádur þá kemur dagur upp í auftri, enn fetft í veftri; þad er Scholaftico meffu. Þá eru XXV nætur, uns dagur kemur upp í midmundaftad auftturs og landnordurs, enn fetft í midmundaftad vefturs og útnord-

ſextâ, tribus integris; ſeptimâ, ſesqvi qvartâ; octavâ, qvatuor; nonâ, ſesqvi qvintâ; decimâ, qvinqve; undecimâ, ſesqvi ſextâ; duodecimâ, ſex; decimâ tertiâ, ſesqvi ſeptimâ; decimâ qvartâ, etiamnum ſesqvi ſeptimâ. Tunc illis duabus hebdomadis motus ſolis maxima capit incrementa, hic enim diſtantia inter puncta ſolſtitialia biſecatur; proinde communis illarum hebdomadarum terminus, incidit qvatuor noctibus ante Feſtum Gregorii. Decima qvinta hebdomade creſcit motus ſolis ſex integris apparentibus ſolis diametris; decimâ ſextâ, ſesqvi ſextâ; decimâ ſeptimâ, qvinqve integris; decimâ octavâ, ſesqvi qvintâ; decimâ nonâ, qvatuor; vigeſima, ſesqvi qvartâ; vigeſimâ primâ, tribus; vigeſimâ ſecundâ, ſesqvi tertiâ; vigeſimâ tertiâ, duabus; vigeſimâ qvartâ, ſesqvi alterâ; vigeſimâ qvintâ, unâ diametro apparente; vigeſimâ ſextâ, ſemidiametro apparente. Tum ad ſolſtitium æſtivum eſt perventum, & qvemadmodum hujus motus ſolaris incrementa jam recenſita ſunt; ita ſua decrementa ſe habent, & Feſtum Crucis autumnale æqvinoctium occupat.

§. 64.

Præterea putavit Oddus diem Feſti Andreæ & diem Feſti Nativitatis qvintam, æqvè longos eſſe, qvem diem oriri ſtatuit, in ea plaga, qvæ inter orientem & Notapeliotem videtur exactè media; verum occidere in ea plaga qvæ ab Africo & occidente æqvidiſtat. Sed a die qvinta Feſti Nativitatis triginta tres noctes numerandas ſtatuit, donec in Cardine orientis dies orietur, & in occidentis Cardine occideret; id qvod Feſto Scholaſticæ evenit. Effluunt abinde noctes viginti qvinqve, donec dies oriatur in plaga præciſè intermedia inter Cardinem orientis & Arctapeliotem, & occidat in præciſè media inter Cardinem occi-

dentis

nordurs; þad er fimm nóttum fyrer Gregorius meſſu. Þá lida XVIII nætur, uns dagur kemur upp í landnordri og ſetſt í útnordri; þad er Mariu meſſu.

65. §.

Þá lida tíu nætur, uns dagur kemur upp í midmundaſtad landnordurs og nordurs; enn ſetſt í midmundaſtad utnordurs og nordurs. Þá lida fimm nætur, uns dagur ſetſt ei, þad er fimm nóttum fyrer Tiburtius meſſu og Valerianus. Þá lida CXXXIV nætur, uns dagur ſetſt næſt, þad er átta nóttum epter Mariu meſſu ena fyrri; og munar ad ſlíku ſkape, þá er nóttinn leingiſt ſem ádur var talt, er hun ſkemdiſt; munar um ætt á V nóttum; adra á X nóttum; þridiu ætt á XVIII nottum; fiordu á XXV nóttum; fimtu á XXIII nóttum: þá er komid til Andreas meſſu fyrer Jóla föſtu (64).

XVII.

(64) Hic Oddi obſervationes finiuntur, de qvibus Studio brevitatis hæc pauca monentur. Anno bisſextili ponit Oddus ſolſtitium æſtivum cadere in plagam Notapeliotis, hoc eſt in gradum horizontis loci ſui qvadrageſimum qvintum a meridie verſus ortum. Anno a bisſextili primo, in Africi plagam mediam, h. e. in gradum qvadrageſimum qvintum â meridie verſus occaſum. Anno a bisſextili ſecundo in plagam Zephyroboreæ, h. e. in gradum qvadrageſimum qvintum a Cardine occidentis verſus meridiem noctis. Deniqve anno a bisſextili tertio, in plagam mediam Arctapeliotis, h. e. in gradum qvadrageſimum qvintum â meridie noctis verſus ortum. Brumale ſolſtitium anno bisſextili ponit in meridie noctis, anno a bisſextili primo in ipſo Cardine orientis, anno â bisſextili ſecundo, in ipſo meridie; anno a bisſextili tertio in Cardine occidentis. Oddus itaqve ſingulis annis ſolſtitium utrumqve qvadrante Circuli ſive gradibus nonaginta promovet in horizonte, qvod ideo faciendum eſſe vidit, qvod ſingulis annis poſt bisſextum qvadrans diei Civilis anno adjectus diſſimulatur. Hoc autem Oddi ratiocinum Computiſtica ruditate, pro toleranter vero haberi poteſt, reſpectu

loci

dentis & Zephyroboream, evenit id ipſum qvinqve noctibus ante Feſtum Gregorii. Inde noctes octodecim labuntur, donec in plaga Arctapeliotis dies oriatur, at occidat in plaga Zephyroboreæ, id qvod evenit Feſto Mariæ.

§. 65.

Inde decem abeunt noctes, donec dies oriatur in plaga præciſè media inter Arctapelioten & Cardinem ſeptentrionis; at occidat in præciſè media inter Zephyroboream & ſeptentrionis Cardinem. Inde qvinqve noctes prætereunt, donec dies non occidat, id qvod qvinqve noctibus ante Feſtum Tiburtii & Valeriani, contingit. Inde noctes CXXXIV decurrunt, donec dies incipiat occidere; fit id ipſum octo noctibus poſt Mariæ Feſtum prius, atqve nox, dum prolongatur incrementa capit æqvalia decrementis prius recenſitis, dum abbreviatur. Qvinqve noctibus diſcrimen evadit trihorium; decem noctibus duo trihoria; octodecim, tria; viginti qvinqve, qvatuor; triginta tribus noctibus, qvinqve trihoria: tunc ad Andreæ Feſtum eſt perventum.

CAP.

---

loci habitationis in qvo fuit, nempe in Islandia boreali ubi Tropicus Cancri præter propter ſtringit horizontem; nam ad exactam veritatem reqviritur, ut Circulus diurnus in qvo ſol incedit, ſit horizonti parallelus, & conſeqventer in ſphæra parallela ſatis accurata fuit Oddi iſta collectio, ſiqvidem anno bisſexto ſolſtitium in plagam mediam Notapeliotis cadere concedatur, qvod ut accuratione aſtronomica verum non ſit, tamen cum circa ſolſtitia declinationis incrementa & decrementa ſint exiliſſima, id ipſi liberaliter concedimus, ut in ſphæra ſaltim parallela ad putationum collectionumqve ſuarum liqvidam accuratamqve veritatem pertingat; ſed qvanto obliqvior ſphæra, tanto propius ad veritatem Oddi ratiocinia pertingunt, & qvanto minus obliqva, qvoqve magis ad rectam accedit ſphæra, tanto magis

XVII. CAP.

UM SÓLMÖRK OG SÓLARGAUNGU, HLAUPÁR, TUNGLGAUNGU, PLANETUR, HVE DÆGUR SKAL DEILA, HVE STIÖRNUR STANDA.

66. §.

Þad er Rymtal ſvo er enum fyrri mönnum þótti ſkildt ad vita: hve ſólmerki ſtanda, eda hverſu þau greinaſt, og hvenær ſól

---

magis a vero recedunt. Nam in obliqva ſphæra, ſi accuratione aſtronomica qværenda ſit plaga in qvam incidit ſolſtitium: hoc problema ad aſtronomiam ſphæricam ſpectans erit reſolvendum. Definire plagam in qva tempore dato verſatur punctum Eclipticæ datum; qvo ſoluto, ſolvitur facile hoc alterum ſpeciale: definire plagam in qva ſolſtitia contingunt. In hac ſua Recenſione Solſtitiorum ſtatuit Oddus, ſolſtitium æſtivum cadere in decimum qvintum Junii; brumale in decimum qvintum Decembris, in qvo a veritate haud mediocriter aberravit.

Obſervationes Oddi de motu ſolis a ſolſtitio brumali ad æſtivum, de incrementis altitudinum meridianarum, & declinationum decrementis ſunt accipiendæ. Statuit autem hebdomadâ poſt ſolſtitium brumale primâ, incrementum altitudinis meridianæ & declinationis decrementum eſſe unam ſolis apparentem ſemidiametrum; ſecundâ hebdomadâ, diametrum apparentem ſolidam, ſive duas ſemidiametros; tertiâ, ſesqvidiametrum, ſive tres apparentes ſemidiametros; qvartâ, duas ſolidas apparentes diametros. Hoc eſt: qvatuor apparentes ſemidiametros, & ſic conſeqventer in continua progreſſione arithmetica, ut qvot inde a ſolſtitio hebdomades abiere; totidem ſemidiametrorum apparenium ſit incrementum noviſſimæ hebdomadis. Continuat autem progreſſionem ad hebdomadam decimam tertiam incluſivè, hoc eſt per anni qvadrantem, cum totus annus qvatuor ſolis declinationibus abſolvatur.

Eſt igitur Oddi progreſſio ſymbolicè expreſſa hujusmodi:

$$\overset{\text{I}}{1} + \overset{\text{II}}{2} + \overset{\text{III}}{3} + \overset{\text{IV}}{4} + \overset{\text{V}}{5} + \overset{\text{VI}}{6} + \overset{\text{VII}}{7} + \overset{\text{VIII}}{8} + \overset{\text{IX}}{9} + \overset{\text{X}}{10} + \overset{\text{XI}}{11} + \overset{\text{XII}}{12} + \overset{\text{XIII}}{13}$$

cujus ſinguli termini denotant totidem apparentes ſolis ſemidiametros. Numeri autem minuſculis characteribus Romanis ſupra ſcripti ſunt indices progreſſionis arithmeticæ & hebdomadarum a ſolſtitio elapſarum, ita ex. gr. terminus $\overset{\text{x}}{10}$ ſignificat

Cap. XVII.

DE SIGNIS SOLARIBUS ET MOTU SOLIS, ANNO BISSEXTILI, MOTU LUNÆ, PLANETIS, DIVISIONE SEMIDIERUM CIVILIUM, SITU STELLARUM.

§. 66.

Illum Computum priſci eruditi ſciri oportere arbitrabantur: qvænam ſit ſignorum ſolarium poſitio, ſive qvomodo a ſe

---

nificat ſolis altitudinem decimâ hebdomadâ creſcere decem ſemidiametris apparentibus & ſic cæteri. Additis termino primo & ultimo progreſſionis prodeunt 14, qvi per dimidium numerum terminorum, h. e. $6\frac{1}{2}$ multiplicati producunt 91 apparentes ſolis ſemidiametros, qvibus ſecundum Oddi obſervationes tota ſolis declinatio inde a ſolſtitio brumali ad æqvatorem abſolvitur. Cum igitur ſolis apparens media ſemidiameter ſit ferè ſedecim minutorum primorum; 91 per 16 multiplicati producunt 1456′ minuta prima, qvo numero per 60′ diviſo; erunt in qvotiente gradus maximæ declinationis ſecundum Oddi obſervata 24°, 16′, h. e. viginti qvatuor gradus & ſedecim minuta prima, ſed maxima declinatio juxta Aſtronomos veteres & modernos eſt circiter 23°, 30′, qva ab illa priore Oddi ſubductâ, reſtant 46′. Ergo maxima declinatio ſecundum Oddum peccat in exceſſu circiter minutis primis qvadraginta ſex, ut ad veritatem tam propè accedendo Oddus ſit collaudandus, cum veroſimile ſit ipſum obſervationes inſtituiſſe manu & oculo inarmatis; qvod ſi ergo Aſtronomiæ elementis imbutus inſtrumenta obſervandi habuiſſet, certè bonas ac utiles obſervationes feciſſet.

Ex harum obſervationum recenſione patet Oddum ſuo tempore ſtatuiſſe æqvinoctium vernum in decimo qvarto Martii; autumnale in decimo qvarto Septembris. Has autem Oddi obſervationes, ut & ſeqventes de æqvalitate dierum & ortu occaſuqve lucis diurnæ, accuratiori examini ſubjicere operæ pretium non eſt, tum qvod nimis id prolixum foret; cum etiam qvod probabile ſit ipſum omni theoria & inſtrumento deſtitutum, nuda æſtimatione oculorum obſervaſſe; qvam ob rem etiam ejus obſervationes omni utilitate deſtituuntur in Aſtronomia; hoc tamen non obſtante, ad obſervationes literatas referri merentur; cum multitudinis Captum & Solertiam excedant; qvare ſua laude Oddus fraudandus non eſt, etenim varia ſatis acutè vidit: ad qvantitatem maximæ declinationis pulchrè

ſól ſkipti gaungu ſinne fyrer hvert þeirra; eda ſvo tungl. Heidnir menn gáſu nöfn ſólmerkium, eptir því ſem þeim þótti vedurattufarid eda grodi hvern mánud. Sólmerkinn ſnúaſt í hríng á hverium tveim dægrum, og gánga einu ſinni optar í hríng á tveim miſſirum enn ſól. Nú ſkal ſólmörk hefia á Martius mánudi nær midium þeim deigi er kalladur er hinn fyrſti dagur veralldar, ſá er viku fyrer Mariu meſſu. Þá hefur ſól gaungu ſína á merki því er hrutur er kalladur, af því var þad Hrutsmerki haft, ad þá ſníſt vedurátta á hinn hægra veg, ſem hrutur hvilir á hægri ſidu meir um ſumar; enn um vetur hvilir hann meir á vinſtri hlid.

67. §.

Sól geingur þá næſt fyrer Uxamerki; þar kemur hun átta nóttum fyrir gagndaginn enn eina ad almannatali: því höfdu ſpekingar þar oxamerki, ad þá er jardir á fleſtum löndum beſt ad eria; enn yxn eru optaſt fyrer arde höfd. Þá geingur hun næſt fyrer tveggia brædra merki; þar kemur hun XV nóttum eptir Kroſsmeſſu ad almennu tali, því var þar kallad Tviburamerki, ad í því ſólmerki verda ſólhvörf um ſumar; verda þá tveir dagar liker ád leingd; ſvo ſem þeir menn verda likaſtir er tviburar eru. Þadann geingur ſól fyrir Krabbamerki, þar kemur hun viku fyrer Jons meſſu, ad alþídu tali. Krabbe geingur öfugur laungum; enda ſnír ſól gaungu ſinne aptur, þá er hun kemur í þad merki; þvíad þá þver gaungu hennar.

68. §.

---

appropinqvavit. Solem corpus ſphæricum eſſe intellexit. Sphæricitatem ſolis, h. e. apparentem ejus ſemidiametrum pro menſura altitudinum meridianarum & decrementorum declinationis acutè ſatis aſſumſit. Sed omni theoria deſtitutum fuiſſe patet inde, qvod legitimos & ab omni ævo in *Aſtronomia* uſitatos terminos ignoravit.

invicem difcriminentur, & qvando fol five luna per fingula motuum vices mutent. Ethnici fignis folaribus nomina impofuerunt, prouti de tempeftatibus & fructificationibus menfe qvovis judicium tulerunt. Signa folaria fingulis binis diei Civilis femiffibus circa terram per circulos integros gyrantur, & fingulis binis femeftribus circuitus abfolvunt plus uno qvam fol. Verum figna folaria a menfe Martio funt ordienda, propè medio illo die, qvi dicitur effe mundi primus; is unâ ante Mariæ Feftum exiftit feptimanâ. Tum fol motum inchoat a figno, cui nomen Arieti; hoc pro arietis figno habetur, eo qvod tempeftates tunc dexteriores evadunt. Sicuti aries dextro latere, plus æftate; at hyeme plus finiftro qviefcit.

§. 67.

Tunc fol proximè fignum Tauri percurrit; octo noctibus ante diem illum luftrationum unicum eò venit, juxta Computum popularem. Ideo Philofophi fignum tauri ibi habuere, qvod in plerisqve terris tunc temporis folum aratur facillimè, tauri vero plerumqve aratro adhibentur. Tum proximè fignum Geminorum perambulat, qvindecim noctibus poft Feftum Crucis juxta Computum popularem eò venit, ibi fignum geminorum idcirco vocatum eft, qvod in illo figno folftitium æftivum contingat, atqve tunc temporis duo dies naturales æqventur inter fe longitudine; qvemadmodum homines gemini evadunt fimillimi. Inde fignum Cancri percurrit, unâ feptimanâ ante Feftum Johannis Baptiftæ eò venit juxta Computum vulgi; ut fæpe numero cancer eft retrogradus; ita fol etiam fignum illud ingreffus revertitur, motu fuo (in Ecliptica verfus boream) tunc ceffante.

68. §.

Sídann geingur hun í hins Oargadirs merki, þar kemur hun viku fyrer Jacobs meſſu; þá er ſólargánga í Kolnan; ſvo ad minni hiti er af ſól ofannverdt þad merki, heldur enn öndverdt, ſo ſem óargadir hefur kaldara edli aptur frá midiu, heldur enn fram. Þadann geingur ſól fyrer Meyarmerki, þar kemur hun þrem nóttum (2x) eptir Mariu meſſu ena fyrri, því ſettu þeir þad mark þar, ad þá er einginn fræ von hverki graſs nie vidar; ſem meyar edli er ad geta ecki edli af ſier. Epter þad geingur ſól fyrer Skálamerki, þar kemur hun þrem nóttum (2y) epter Kroſsmeſſu; þá eru jafndægur ad Rymtali á því merki; nú af því ad ſkáler eru jafn höfgar bádar, þá ſkildi af því jafndægurs merki vera kallad ſkálamerki. Sídann geingur ſól fyrer Sporddreka merki, þar kemur hun tíu nóttum fyrer Simons meſſu; þann dag er Lucas meſſa. Þad dyr er ſporddreki er kalladur, hefur eitur í enum eptra hlut ſinum; enn medann ſól geingur um þad merki, þá er von hrida og illvidra.

69. §.

Eptir þad geingur ſól fyrir Bogmans merki, þar kemur hun (2z) VI nóttum eptir Marteins meſſu; þann mánud er eldingaflug meſt í lopti á ſudurlöndum. Nú af því ad vid þeim er óhægt ad ſiá, er vel kann ſkiota, ef hann vill til meins; þá ſkylde elldinga manudurenn vera af því í bogmans liki, ad vid hverutveggiu er illt ad ſiá, vid elldingum og örvum. Þadann hverfur hun fyrer Steingeitar merki, þar kemur hun þrem nóttum fyrir Thomas meſſu; þad er ſteingeitar edli, ad hun

klifrar

(2x) Exempl. med hendi Biörns á Skardsá: þrem nóttum fyrer Mariu meſſu; *tribus noctibus ante Mariæ Feſtum; ſed malè.*

§. 68.

Deinde ſignum Leonis transcurrit, unâ ſeptimanâ ante Feſtum Jacobi illuc venit; tunc motus ſolaris capit decrementa caloris, minori exiſtente calore ſolari in partibus ſigni illius poſterioribus qvam anterioribus; ſicuti leo frigidioris eſt naturæ in parte corporis poſtica qvam antica. Inde ſol ſignum Virginis perambulat, tribus noctibus poſt Feſtum Mariæ prius eò venit, eo loci id ſigni ideo poſuere, qvod tunc nulla ſpes habeatur ſeminum necqve herbarum neqve arborum; qvemadmodum virginitati proprium, nihil prolis generare. Poſtea ſol ſignum Libræ permeat, tribus noctibus poſt Feſtum Crucis eò venit; tunc temporis juxta Computiſtas ſignum illud occupat æqvinoctium. Sed qvia utraqve bilanx æqvè alta; ideo ſignum æqvinoctiale acceperit nomen librarum. Deinde ſol ſignum Scorpionis percurrit, decem noctibus ante Feſtum Simonis eò venit, diem illam Lucæ Feſtum offendit. Animal illud cui ſcorpio nomen in parte ſui poſtica fovet venenum; ſole vero hoc ſignum percurrente, malæ & procelloſæ tempeſtates exſpectantur.

§. 69.

Poſtea ſol per ſignum Sagittarii permeat, ſex noctibus poſt Martini Feſtum eò pervenit, illo menſe in terris auſtralibus in aëre fulgura maximè volitant. Sed qvia difficulter præcavetur ab eo, qvi ſagittis emittendis, ſi volet facilè nocebit; ideo menſem fulgurationum ſagittario ſimilem eſſe oportuit, qvod ab utraqve re, & fulgure & ſagitta ægrè cavetur. Inde ſignum Capricorni perambulat, tribus noctibus ante Thomæ Feſtum eò venit; capricornus naturâ ſuâ aſcendere nititur in

locum

(2y) Exempl. med hendi B. á Sk.: fyrer, *ante; ſed malè.*

(2z) *Ibidem:* III nóttum, *tribus noctibus; ſed malè.*

klifrar í hærri ſtad heldur enn hun væri adur, og vill hun ſtadar nema í hædſtu hömrum. Nú af því ad ſól geingur annann dag ödrum hærra, þá hun filgir því merki; þá var af því þad nafn gefid þeim ſólmánudi.

70. §.

Eptir þad geingur ſól fyrir Vatnsbera merki, þar kemur hun þrem nóttum fyrir Agneſar meſſu, þann mánud telia menn á ſudurlöndum vera öſkurſamann; þann köllum vier Þorra, og ſkilde af því kenna mánudinn vid þann mann ſem vatnſins giætir, ad þá eru vötninn meſt lokinn, þau er í himnenum eru, enn her eru lokinn med yſum. Sídann geingur ſól fyrir Fiſkamerki, þar kemur hun viku fyrir Peturs meſſu. Nú af því ad þá ſkal grodi koma bædi í ſio og vötn, og þá er ſækvikenda frævon meſt; þá ſkildi af því ſá ſólmánudur kendur vid fiſka. Nú er komid til móts vid Hrutsmerki, ſem upp var hafid ad öndverdu þeſsu tali.

71. §.

Nú ſnúaſt þeſsi merki í hríng um heimin á hverium tveim dægrum, og eru öll í ſudre hædſt; enn í nordri lægſt, eöxla gaungu um enn eöyſtra hlut; enn lægia enn veſtra hlut; enn þá hrutur er hædſtur í útſudri; þá eru ſkálir lægſtar í nordri. Þau ſtandaſt enn á mót í ſólmerkia hríng, ſvo ad þá er annad er hædſt er annad lægſt: oxamerki og ſporddreki, tvíbura merki og bogmadur, krabbi og ſteingeit, ed óargadyr og vatnsberi, meyarmerki og fiſkar. Nú er ſól hædſt á þeim merkium ad ſyn: tvíburamerki og krabba; enn hun geingur lægſt á bogmans og ſteingeitar; enn jafndægur er um vor á hrut, enn um hauſt á ſkálum.

locum excelſiorem eo, in qvo prius fuerat, & in petris altiſſimis vult ſubſiſtere; ſol autem ſignum illud perſeqvens indies altius aſcendit, hinc id nominis ei menſi ſolari fuit impoſitum.

§. 70.

Deinde ſol ſignum Aqvarii percurrit, tribus noctibus ante Feſtum Agneſiæ eò venit; hic menſis in terris auſtralibus minimè pluvioſus cenſetur, qvem Thorrem appellamus. Qvamobrem hunc menſem ab eo homine denominari oportuit, qvi aqvarum habet cuſtodiam, cum tunc temporis aqvæ in cælis ſint maximè clauſæ, hic autem glacie præcluſæ. Poſtea ſignum Piſcium ſol percurrit, unâ ſeptimanâ ante Feſtum Petri eò venit. Sed qvia tunc temporis & maria & aqvæ fructus ferre debent, & animalia marina tum potiſſimum ſemina emiſſura ſperantur; ideo menſis ille ſolaris a piſcibus denominandus erat. Jam ad terminum ſigni Arietis pervenimus, unde ab initio hunc ſermonem orſi ſumus.

§. 71.

Cæterum hæc ſigna ſingulis binis ſemidiebus Civilibus circa terram gyrantur, omnia in auſtro altiſſima, in ſeptentrione humillima, partem ſui magis orientalem attollunt; magis occidentalem deprimunt, altiſſimo in Africi plaga ariete, libræ in ſeptentrione maximè deprimuntur. Præterea in Zodiaco hæc ſigna ſibi opponuntur, ita ut, uno altiſſimè elevato, alterum ſit profundiſſimè depreſſum: taurus & ſcorpius, gemini & ſagittarius, cancer & capricornus, leo & aqvarius, virgo & piſces. Sol autem in ſigno geminorum & cancri altiſſimè ſupra horizontem aſcendit, at in ſagittario & capricorno minimum elevatus incedit; ſed æqvinoctium vernum arietem, autumnale libras occupat.

O §. 72.

72. §.

Sól kemur á hrutsmerki framann og geingur med hruti umhverfis í hríng á tveim dægrum enum fyrſtu ur auſtri í veſtur; þá er ſól kemur í auſtur þann morgun, þá er hrutsmerkid komid undannfram, þvíad hann geingur, og öll ſólmörkinn hoti mun ſkiotara og þar med allar ſtiörnur þær ed á feſtingar himne ſtanda, heldur enn ſólgángi edur tungl, eda þær ſtiörnur er planetur heita. Nú fara þau ſamann hrutur og ſól önnur tvö dægur til auſturs, og er þá hrutur hominn hoti leingra enn fyrra morgun, og munar ſvo á hverium tveim dægrum uns hrut ber allann undannfram. Kemur ſól þá fyrer uxamerki, og munar enn þar ad ſlíku móti; og ſvo munar um hvert ſólmerki frá ödru á leid fram.

73. §.

Nú geingur ſól því ſeirna enn merkid, ad XXX daga og hálfa XItu ſtund filgir hun merkinu; nú er ſem fyrr var talt, ad XXX dagar XII ſinnum eru CCC daga tolfræd; enn X ſtunder XII ſinnum C ſtunda tolfræd, verda þad fimm dagar med nóttum, þá eru lidinn tvö miſſiri; enn ſú hálf ſtund er ótalinn er af hveriu ſólmerki fillir ſex ſtundir heilar á tveim miſſirum, og verda þær umfram um þad er heilum dægrum gegnir. Nú koma til adrar ſex á ödrum tveim miſſirum, er þad þá dægurs leingd. A þridiu miſſirum koma enn vid ſex ſtundir, og ſo enum fiordu enn ſex ſtundir; er þad þá annad dægur.

74. §.

Nú eru á fiorum vetrum kominn vid tvö dægur heil, af því er ſól hefur ſeinkad gaunguna vid ſólmerkinn, og heita þau

dægur

§. 72.

Sol principium arietis ingreſſus, primis duabus diei Civilis ſemiſſibus, unà cum ariete abortu in occaſum circa terram circuitum abſolvit; ſole vero, eo mane ad ortum pertingente, principium arietis præceſſit. Nam is & omnia ſigna ſolaria nec non ſtellæ omnes qvæ firmamento inſiſtunt, paullo velocius incedunt, qvam ſol vel luna, vel ſtellæ illæ qvæ planetæ dicuntur. Dum vero aries & ſol ſecundis diei Civilis ſemiſſibus in ortum ſe comitantur; paullo longius aries qvam proximè præterito manè proceſſit, atqve idem ſingulis binis ſemidiebus exiſtit diſcrimen, donec totus præceſſerit aries; qvare ſole tunc ſignum tauri ingrediente, eadem ibi obtinet differentia, & ex uno ſigno in aliud ſeqvens transeunte, differentia pariter per ſingula continenter creſcit.

§. 73.

Tanto vero tardius ſol, qvam ſignum incedit, ut triginta diebus & horis decem cum dimidia ſignum comitetur; ſed uti ſupra putatum: duodecies triginta dies æqvantur tribus centenariis dierum duodenariis; at ex horis duodecies decem, centum duodenarium conſit, unde qvinqve dies Civiles colliguntur, tunc autem ſemeſtria duo abierunt. Sed dimidia illa hora e qvovis ſigno nondum connumerata, ſingulis binis ſemeſtribus complet ſex horas ſolidas, qvæ ſuper dierum ſolidorum ſyſtema ſuper abundant. Secundis geminis ſemeſtribus, ſecundæ ſex accedentes, ſemidiem Civilem conficiunt, tertiis etiamnum tertiæ, & qvartis qvartæ ſuperadditæ, alteram ſemidiem Civilem producunt.

§. 74.

Igitur, eo qvod ſol præ ſignis ſolaribus motum retardavit qvadriennio duo ſemidies ſolidi acceſſere, qvi Annus Interca-

dægur hlaupár, ſkal af því á hveriu hinu fiorda ári koma dagur og nótt í miſſirinn. Deila ſkal dægur í XX hlúti og XII hundrud tíræd, og geingur eirn hlut af þeſsum ſólmerkid á dægri um ſólena fram, ſafnaſt þar hlutur vid hlut til þeirra ſtundanna er til hlaupárſins þarf.

75. §.

Tungl filgir enn ſólmerkium og geingur þad enn ſeirna heldur enn ſól, þad þokar aptur um ſólmark eitt tvo daga og tvo hluti ennar ſiöundu ſtundar umfram; enn allann ſólmerkiahríng geingur þad VII daga og XX og VIII ſtunder umfram. Svo er talt ad tungl ſie næſt jördu allra himintungla, og geingur þad ſeinaſt allra, ſvo ſem nú var ádur talt, og hefur þad liós af ſólu; enn þad er döckt tunglſins er frá ſólu horfir, verdur oſs þad þá döckt er þad filgir ſól; enn af því þad geingur ſeirna enn ſól, þá dregſt þad aptur á leidina, og verdur þad þá lióſt á tunglenu, er til ſólar horfir og ſier litid firſt af, enn annann dag ödrum meira, er þad þá fullt er þad er gagnvart ſólunne; þá tekſt enn af ſynum þeim á tunglenu ſvo ad þad nálgaſt ſólina, uns þá er farid kallad, er ſamann ber gaungu þeirra.

76. §.

Þad kann verda ſtundum ad tunglid ber jafnt á millum vor og ſólar, og má þá ei ſólina ſiá þó um middeigi ſie, ef tunglid ber jafnt fyrir, og er þá kalladur Sórti á ſólunni; enn þad má ei verda nema þá tungl er XXIX eda XXX eda I nætur. Þad verdur enn ſtundum ad ſórta ber á tunglid þá þad ſkín í heidi; enn þad ber til þeſs, ad þá er ſól er ödrumeiginn jardarennar enn tunglid ſie, þá ber ſkugga jardarinnar jafnt á tunglid,

og

laris appellantur, unde qvartus qvisqve annus die Civili intercalandus. Dividatur una ſemidies Civilis in partes duodecies centum denarium & viginti, qvarum partium unâ, uno ſemidie Civili, qvodvis ſignum ſolare ſolem antevertit; hæ partes ſibi aggregantur ad conficiendas horas illas, qvibus ad annum intercalarem opus.

§. 75.

Præterea luna ſigna ſolaria perſeqvitur & tardius incedens qvam ſol, biduo & ſex horis cum duabus tertiis, ſigno uno retrocedit; totum vero Zodiacum diebus viginti ſeptem & horis octo emetitur. Lunam ſiderum omnium terræ proximam eſſe ſupputatum eſt, & ut mox ante putatum, omnium tardiſſimè incedens, lucem a ſole mutuatur. Eſt autem ea lunæ facies obſcura, qvæ a ſole averſa, hinc interea temporis dum ſolem comitatur, nobis obſcuratur; ſed qvia ſole tardius incedit in viam retrahitur, ac inde tunc temporis, ea pars diſci lunaris, qvæ ſolem reſpicit illuminatur; cujus primò parum, at in dies ſingulos plus prodit in conſpectum; plena vero exiſtit, dum ſoli opponitur. Rurſus luna paulatim conſpectui ſubducitur, prout ſoli appropinqvat, donec facta conjunctione ſilens dicatur.

§. 76.

Fieri interdum poteſt, ut luna inter nos & ſolem diametraliter interponatur, qva interpoſitione facta, ſol licet in meridie conſtitutus videri neqvit, qvare tunc ſol Eclipſin pati dicitur, hoc autem niſi lunâ vigeſimâ nonâ vel tricenariâ vel primâ contingere neqvit. Præterea contingit interdum obſcurari lunam cælo ſereno ſplendentem; cujus rei cauſa exiſtit, qvod terra inter ſolem & lunam diametraliter interpoſita, in lunam

og ſkín þad þá ei er þad miſſir ſólarlióſsſins; þad má ei verda nema ad fullu tungli.

77. §.

Næſt tungle uppfrá er ſtiarna ſú er Stilbon heitir, þad er málsſtiarna, hun hópar gaungu ſinne, ſvo ad hun hleipur aptur um ſólmark eitt (3a) XXVIII daga og ſex ſtundir; enn þá þokar um allann ſólmarkahríng á CCC dögum tírædum, og XXXIX dögum umfram; enn á XX vetrum lykſt ölld þeirrar ſtiörnu. Þar næſt uppfrá er ſtiarna ſú er Heſperus heitir, þad er blódsſtiarna, hun hópar gaungu ſinne um eitthvert ſólmark á XXIX dögum; enn hun hópar um allann ſólmarkahríng á CCC dögum tírædum, og XLVIII dögum umfram; ölld hennar er (3b) VIII vetur. Þá er ſól þar næſt, og er þad ádur talt hve hun geingur.

78. §.

Þar næſt er ſtiarna ſú er Fiſpena heitir, þad er þrekſtiarna, hun hópar um eitthvert ſólmark LX daga og XXII ſtundir, enn um allann hríng á tveim árum; ſú ſtiarna er annann vetur morgunſtiarna, enn annann aptanſtiarna; ölld hennar er XV vetur. Þar næſt er ſtiarna ſú er Fenon heitir, þad er meginnſtiarna, hun hópar eitt ár um eitt mark, enn XII ár um allann hríng, og hefur hun aungva adra ölld. Þá er efſt og næſt feſtingar himni ſtiarna ſú er Feton heitir, þad er gnogleiksſtiarna, hun hópar um mark á tveim miſſerum (3c) (65) og LXXXII daga

(3a) Exempl. Biörns á Skardsá: XXXVIII daga, *diebus triginta octo.*

(3b) Blanda: ölld hennar er IX vetur, *Cyclus ejus eſt novem annorum ſyſtema.*

(3c) Ex. B. á Sk.: á II miſſerum CCLXXX og II daga, *ſemeſtribus duobus & diebus ducentis octoginta duobus.* Blanda: II árum, *duobus annis.*

projicit umbram; qvamobrem amiſſa luce ſolari, non emittit lumen, id qvod niſi lunâ plenâ accidere neqvit.

§. 77.

Proximè ſupra lunam exiſtit ſtella qvæ Stilbon appellatur, hoc eſt ſtella facundiæ, illa ſic retrogreditur, ut viginti octo diebus & ſex horis ſigno uno retrocedat; totum itaqve Zodiacum trecentis denariis & triginta novem diebus retrogrediundo percurrit; ſed annis viginti hujus ſtellæ Cyclus abſolvitur. Proximè ſupra illam occurrit ſtella cui nomen Heſpero, hoc eſt ſtella ſangvinis, illa viginti novem diebus ſingulo ſigno retrocedit; ſed per integrum Zodiacum trecentis denariis & qvadraginta octo diebus retrogreditur, Cyclus ſuus eſt octo annorum ſyſtema; tum ſol ei proximus, qvi qvomodo incedat ſupra putatum eſt.

§. 78.

Tum proximè ſuperius occurrit ſtella, cui nomen Fiſpena, id eſt ſtella roboris, illa ſexaginta diebus & viginti duabus horis ſingulo ſigno retrocedit, circulo vero integro, biennio; ſtella illa uno anno matutina, altero veſpertina; Cyclus ejus, qvindecim annorum ſyſtema. Abinde proximè ſuperius occurrit ſtella, cui nomen Fenon, id eſt ſtella potentiæ; illa anno uno, ſigno uno, at annis duodecim circulo ſolido retrogreditur, & omni alio caret Cyclo. Tum ſuprema & firmamento viciniſſima occurrit ſtella, qvæ Feton ſalutatur, hoc eſt ſtella abundantiæ; illa duobus ſemeſtribus & diebus octoginta duobus &

horis

(65) Qvia Saturnus annis circiter triginta ſigna Zodiaci duodecim perluſtrat; facta diviſione 30 per 12; erit qvotiens $2\frac{1}{2}$, h. e. ſignum ſesqvi tertium, ergo Saturnus

nus

daga og XV ſtunder, enn um allann hríng geingur hun á XXX árum. Enn ſvo er talt ad þeſsar ſtiörnur, er nú eru taldar, hefie allar ſenn gaungu ſina og liuki allar ſenn, þá er lidinn eru (66) fimm hundrud og XXX og II ár. Enn gánga þeirra er ei jafnhá í öllum merkium: geingur tungl hædſt fyrir hruti, enn Stilbon í ſteingeitar merki; Heſperus fyrir bogmanni (3d).

79. §.

Enn eru önnur höfudnöfn á þeſsum ſtiörnum, þau er vid þær voru og kendir dagar í hverre viku ad heidnu tali. Sunna heitir Sól, og er vid hana kendur drottinsdagur. Tungl heitir Máni; er vid hann kendur annar dagur viku. Fiſpena heitir Mars, þad köllum vier og Tyr; er þar kendur vid þridiudagur. Stilbon heitir Mercurius, þad köllum vier Odinn; er vid hann kendur midvikudagur. Fenon heitir Jovis, þad köllum vier Þór; þar er vid kendur fimtudagur. Heſperus heitir Venus, þad köllum vier Freyu; þar er föſtudagur vidkendur, og kallaſt friádagur. Feton heitir Saturnus; þeirri ſtiörnu er eingínn dagur eignadur ad Norrænu tali, og er ſá kalladur Laugardagur, ſem á ödrum löndum heitir Saturnus dagur.

80. §.

(3d) Bædi Exempl. leggia til: ſól fyrir tvíburum, Fiſpena fyrir inu óargadyri, Fenon fyrir meyu, Feton fyrir ſkálum, *ſol in geminis, Fiſpena in leone, Fenon in virgine, Feton in libra.*

nus duobus annis, h. e. ſemeſtribus qvatuor & diebus centum octoginta duobus & horis circiter duodecim ſigno uno retrocediit, erroneum igitur ſemeſtribus duobus & diebus octoginta duobus, vel etiam ducentis octoginta duobus ſigno uno retrogredi.

(66) Falſiſſimum eſt hoc Rymbeglæ dogma Cyclum annorum qvingentorum triginta duorum, h. e. ipſiſſimum Cyclum Paſchalem eſſe Cyclum qvendam motuum. Cæle-

horis qvindecim ſigno uno retrocedit; at annis triginta totum circulum percurrit. Has autem ſtellas omnes jam recenſitas ſupputatum eſt motum ſimul inchoare & finire elapſis annis qvingentis triginta duobus. Sed motus earundem in ſignis omnibus æqvè altus non eſt, luna in ariete incedit altiſſimè; Stilbon in ſigno capricorni; Heſperus in ſagittario.

§. 79.

Sunt adhæc hiſce ſtellis alia nomina principalia, illa ſcil. a qvibus juxta Computum paganorum denominati ſunt dies ſeptimanæ. Sol dicitur Sunna, *unde dies Solis denominatur* (Sunnudagur). *Luna dicitur* Máni, *unde feria ſecunda nominatur* (Mánudagur). *Fiſpena appellatur Mars, qvod* Tyr *vocamus; unde dies Martis nacta eſt appellationem* (Tyrsdagur). *Stilbon nominatur Mercurius, qvod nomen Othino imponimus; unde ab ipſo denominatur dies Mercurii* (Onsdagur). *Fenon eſt nomen Jovis, qvod Thoro imponimus; unde appellationem accepit dies Jovis* (Thórsdagur). *Venus dicitur Heſperus, qvo nomine Freyam ſalutamus; unde dies Veneris appellatur* Freydagur. *Saturnus appellatur Feton; huic ſtellæ in lingva Norvegica dies nulla tribuitur. Dies autem illa Norvegicè vocatur* Laugardagur; *qvæ in aliis terris dies Saturni appellatur.*

§. 80.

Cæleſtium omnium planetarum, qvo ineunte incipiant, & deſinente finiantur eodem loco motus omnium planetarum; conſentit autem hic locus cum illo ſupra, qvo ſtatuit incipientibus ac deſinentibus ſimul omnibus Cyclis, Paſchali ſolari & lunari, ſiderum omnium motus inchoari & finiri; qvæ opinio falſiſſima originem traxit tum ex ignorantia principiorum Aſtronomiæ & Scientiæ Computiſticæ, tum etiam ex præjudicio authoritatis & dignitatis Cyclorum & potiſſimum Paſchalis.

80. §.

Svo ſkal dægur tvö deila til ſmátalna: XXIV ſtunder eru í tveim dægrum; í ſtund einni eru ſólpunctar IV, enn tunglpunctar V; enn í punct eru X momentur; í momentu einni eru XII unciur; í unciu einni eru atomur XLVII (3e). Momentur CCCCLXXX; unciur V þúſunder og VII hundrud og LX umfram; atomur eru LXX þúſunder ens þridia hundrads þúſunda og VII hundrud og XX umfram. Nú ef þú vilt telia glögt og riett, þá hefur tungl hvert daga XXIX og ſtundir XII, puncta II, momentur IX, unciur XII, atomur XIX.

Hingat 1812 ...

XVIII. Cap.

UM GAUNGU SÓLAR OG TUNGLS, OG UM TUNGLHLAUP.

81. §.

Þad köllum vier ár, er ſól geingur ur auſtri enn nyrdra veginn, og kringer ſo um himininn uns hun kemur í auſtur; enn þeirri gaungu lykur á CCCLXV dögum og VI hori; enn hore er enn IV og XX hlutur af II dægrum. Enn í þeim hríng ſólar eru XII mörk; enn ſól geingur yfir hvert þeirra XXX daga og X hore. Þeirra heiter ed fyrſta: Aries, Taurus, Gemini, Cancer, Leo, Virgo, Libra, Scorpius, Sagittarius, Capricornus, Aqvarius, Piſces. Enn þá er ſól hefur geingid IV ſinnum hríng ſinn, þá giöra þær ſex hore II dægur full. Sá dagur ſtendur ed næſta eptir Matthias meſſu, þad giörir hlaupár.

82. §.

(3e) Blanda leggur til: ſú er ſmærſt tala höfd til Rymtala. Nú verda í einum degi ſtundir XII enn punctar XLVIII: *hic eſt numerus minutiſſimus, qvi in Computo uſurpatur. Igitur in ſemidie Civili continentur horæ duodecim, puncta qvadraginta octo.*

§. 80.

Duo ſemidies Civiles in numeros minutos ita dividuntur: hi continent horas viginti qvatuor, hora una continet puncta ſolaria qvatuor, lunaria qvinqve; punctum decem momenta, momentum uncias duodecim, uncia una atomos qvadraginta ſeptem. Momenta qvadringenta & octoginta, unciæ qvinqvies mille ſeptingentæ, plus ſexaginta; atomi ducenties ſeptuagies mille, ſeptingenti viginti. Qvod ſi diſtinctè & accuratè ætatem lunæ putare velis, lunatio qvælibet habet dies viginti novem & horas duodecim, puncta duo, momenta novem, uncias duodecim, atomos novemdecim.

Cap. XVIII.

DE MOTU SOLIS ET LUNÆ, ET DE SALTU LUNÆ.

§. 81.

Tempus illud annum vocamus, qvo ſol ab ortu viam borealiorem percurrit, & in cælo circulum integrum emetitur donec ad ortum redeat; ſed motus ille diebus CCCLXV *& VI horis abſolvitur. Eſt autem hora duorum ſemidierum Civilium pars vigeſima qvarta. At circulus ille ſolis duodecim ſigna continet, qvæ ſingula triginta diebus & decem horis ſol emetitur. Horum primum dicitur Aries, (cætera) Taurus, Gemini, Cancer, Leo, Virgo, Libra, Scorpius, Sagittarius, Capricornus, Aqvarius, Piſces. Sole vero circulum ſuum qvater emenſo, ſex illæ horæ duos ſemidies Civiles ſolidos conficiunt. Dies ille Matthiæ Feſtum proximè ſeqvitur, & annum intercalarem producit.*

82. §.

Enn yfir mörk þau er eg nefnda ádur, geingur tungl yfir hvert þeirra II daga og VI hore og beſſe, þad eru tveir hluter hore. Enn þá er þad hefur geingid XII þau mörk, þá hefur þad endad VII daga og XX og VIII horer, þá hefur þad kringdann heimin; enn þá er þad hefur geingid XII ſinnum, þá ſtanda eptir XI dagar árins, þeir heita Epactæ. Enn þeir XI dagar er Epactæ heita, ſafnaſt ſamann á XIX árum, og verda þeir CCIX; enn ef þeim er ſkipt í ſiö ſtadi, þá eru í hverium ſtad þeirra XXX, og í einum ſtad I minna; þeir dagar giöra þau VII tungl, er köllud eru auka tungl, þau eru á nitián vetrum umfram mánudi fulla. Enn tungl þad er á ſkortir eirn dag, ſtendur í mánudi þeim er (3f) Maius heitir enn effta vetur alldarinnar; enda liuga þá Pactar til tungls alldurs í upphafi mánadar þeſs er Auguſtus heitir, og ſegia einni nótt ellra enn ſie; þad kalla menn tunglhlaup.

83. §.

Enn ef þú villt vita hvadann tunglhlaup kemur, þá ſkalltu hyggia ad ſólargaungu og tungls: Þá er þau hefia upp gaungu ſína bædi ſamann, þá geingur tunglid (3g) ſkiott frá ſólunni, ſvo ad eptir XXVII daga og VIII ſtundir hefur þad horfad hríng ſinn; og er þad þá í þeim ſtad er þad hvarf frá ſólunne. Enn hlut þann hríngſins, er ſólinn hefur geingid ſídann er tunglid hvarf frá henni, þá geingur tunglid eptir II daga og IV hore; enn ef þú telur alla ſamann tunglgaunguna, þá muntu finna XXIX daga og XII hore; enda hefur þad ſo lánga tíd farna ſólina ávallt. Enn ef til tunglhlaups ſkal telia, þá ſkalltu kunna tíder

(3f) Codex. *De Computo ex Num.* 624: er Julius heitir, *qvi Julius dicitur; qvod etiam rectius.*

§. 82.

Verum ſingula illa ſigna, qvæ ſupra memoravi, luna biduo, ſex horis & beſſe, id eſt duabus tertiis partibus horæ percurrit. Signa vero illa duodecim emenſa, dies viginti & ſeptem & horas octo finivit, atqve tunc circa terram circuitum integrum abſolvit. At circulo duodecies emenſo, undecim dies anni ſolaris reſtant, qvi Epactæ dicuntur; hi vero dies undecim, qvi Epactæ ſalutantur, per annos novemdecim colliguntur & CCIX conſiunt, qvos ſi per ſeptem dividas: erunt in qvotiente dies viginti novem cum ſex ſeptimis partibus, qvi ſeptem illas lunas efficiunt, qvæ Embolimææ dicuntur, & annis novemdecim ſupra menſes completos abundant. Luna vero illa, die una deficiens hyeme Cycli ultima, incidit in menſem, qvi Maius appellatur. Qvare tunc ineunte menſe, qvi Auguſtus ſalutatur, circa ætatem lunæ Epactæ fallunt, & nocte una ſeniorem qvam re vera ſit, aſſerunt; id qvod ſaltus lunæ vocatur.

§. 83.

Verum ſcire velis unde ſaltus lunæ oriatur, attende motibus ſolis & lunæ: Qvum ambo ſuos motus ſimul inchoant, luna velociter a ſole diſcedit, ut poſt dies viginti & ſeptem & horas octo, circulum ſuum emenſa, eo loco exiſtat, qvo a ſole receſſit. At illam circuli partem qvam ſol confecit, poſtqvam a ſe luna fuit digreſſa, biduo & qvadrihorio emetitur luna. Si ergo motus lunares omnes ſibi addas, viginti novem dies & horas duodecim reperies; qvare tantundem ſemper eſt tempus, qvo luna ſolem relictum aſſeqvitur. Sin autem ſaltus lunæ ſit putandus, tempuſcula

P 3 qvæ

(38) Same Codex: andſælis frá sólunne, *in plagam ſoli oppoſitam; ſive accuratius: in ſenſum ſoli oppoſitum.*

tíder þær er Momentur heita; þær eru XL í einri hore. Önnur heitir Unciatíden; þær eru XII í momentu. Atomus heitir en þridia tíd; þær eru XLVII í unciu einri, sú er minst allra tída.

84. §.

IV momentur og eina unciu og eina atomu dregur tunglid af, og gietur þad því fyrri farid sólina, heldur enn á XXIX dögum og XII hore. Nú teldu tunglin, og muntu finna á XIX árum CCXXXV; enn IV momentur er afdragast hveriu tunglinu, safna þú þeim samann, og muntu finna DCCCCXL; tel þú XL hver samann, og fyll so eina hore; og þá er þú hefur skipt þeim DCCCC og XX, þá muntu hafa fullar hore XXIII. Enn XX momentur þær giöra hálfa hore, enn þá er hálfrar hore vant á tvö dægur full. Þá taktu unciur CCXXXV, er ein dregst af hveriu tunglinu, og skipt XII í hvern stad medann vinst til, þá muntu hafa XIX sinnum XII og gánga af VII; þá vantar þar V ad fylla eina momentu. Þá tak þú þær enar minstu tíder til er atomi heita CCXXXV, og deil þær í hvern stad XLVII, og svo muntu finna í V stödum, þar skulu koma frá hinar V, er ádur skorti á fullt momentum. Nú muntu finna momenta full XX, legg þú þau XX vid hálfa hore, þá er umfram var XXIII hore, þá hefur þú dæginn heilan. Sá dagur dregst af tungli því er endast í þeim mánudi er Julius heitir, enn efsta vetur alldarinnar (67); enda leggst sá vid

(67) Hæc saltus lunaris idea, qvam hic Author sibi format, convenit aliqvatenus cum illa qvam supra (§. 19. n. 21.) sibi formavit, dum tempuscula conjunctionum ad tempora Syzygiarum non esse referenda putavit, esse igitur per totum Cyclum lunarem colligenda, & in fine Cycli, postqvam in diem Civilem solidum increverant, ab anno lunari diem hanc subtrahendam. Hic autem statuit mensem

qvæ Momenta dicuntur, tibi cognita ſunto, horum qvadraginta, una continet hora; ſecundum tempuſculum audit Uncia, harum duodecim, continet momentum; tertium Atomus nominatur, horum qvadraginta ſeptem continet uncia, eſtqve omnium tempuſculorum minimum.

§. 84.

Qvatuor momenta, uncia una & atomus una lunationi ſubtrahuntur, & hinc luna ſolem tanto citius qvam diebus viginti novem & horis duodecim aſſeqvi poteſt. At numera lunas & annis novemdecim CCXXXV reperies; ſed qvatuor momenta, qvæ ſingulis lunationibus detrahuntur, in ſummam collige, & DCCCCXL invenies, connumera qvadragena & hac ratione horam unam comple, atqve DCCCCXX per XL diviſis; horas XXIII completas obtinebis. At viginti momenta ſemihoram conficiunt, igitur ad duos ſemidies Civiles complendos una ſemihora deficit. Sume igitur uncias CCXXXV, qvæ ſingulæ ſingulis lunationibus ſubtrahuntur, & divide qvoties fieri poteſt per duodecim & in qvotiente novemdecim obtinebis, ſeptem reſiduis, ergo ad unum momentum ſupplendum unciæ qvinqve deſunt. Qvamobrem adhæc ſume tempuſcula minima, qvæ atomi dicuntur CCXXXV, & per XLVII facta diviſione, in qvotiente qvinqve conſeqvere, hinc ergo illæ qvinqve unciæ deſumendæ, qvæ prius ad momentum complendum deſuere, jam igitur momenta viginti completa reperies, qvibus ad illam ſemihoram adjectis, qvæ viginti tres horas exceſſit, diem ſolidum obtinebis, ea dies ei lunationi detrahitur, qvæ ultima hyeme Cycli, menſe qvi Julius dicitur, terminatur; ſed eadem ætati lunæ

menſem lunæ Synodicum ſive Syzygiam unam, qvæ in Computo adhibetur viginti novem dierum & duodecim hor[a]rum in exceſſu peccare, qvatuor momentis uncia

vid tungl alldur í Auguſto, og liuga þá Pactar: enda er þad kallad tunglhlaup.

XIX.

uncia unâ & atomo unâ, qvi exceſſus ſupra ſingulos menſes per totum ánnum & ſingulos annos per totum Cyclum in ſummam collectus, diem Civilem ſolidum efficiat, in fine Cycli ab anno lunari & lunatione menſis Julii iterum ſubtrahendum, qvam ob rem hæc idea cum priore ſic conſentit, ut tempuſculum conjunctionis ſit qvatuor momentorum, unius unciæ & atomi unius, qvo ſingula Syzygia in exceſſu peccat. Juxta (§. 80.) hora eſt momentorum 40, ſed eſt etiam minutorum primorum 60, ergo momenta 40, faciunt minuta prima 60, conſeqventer momenta 4 faciunt minuta prima 6. Ergo ex authoris mente tempuſcula conjunctionum ſolis & lunæ circiter ſex minuta prima paullo plus durare debent, qvæ tamen eſſe longè majora calculus eclipſium & conjunctionum aſtronomicus evincit, unde ſeqveretur longè plus uno die in fine Cycli ab anno lunari fore ſubtrahendum.

Adhæc Author ſibi contradicit dum ſtatuit Syzygiam viginti novem dierum & duodecim horarum in exceſſu peccare, qvam ſupra in fine (§. 80.) majorem ſtatuerat, nimirum $\overset{d.}{29} + \overset{h.}{12} + \overset{p.}{2} + \overset{m.}{9} + \overset{u.}{12} + \overset{at.}{19}$. Ex his conficitur falſam omnino eſſe hanc ſaltus lunaris ideam, qvod e majori celeritate ſideris oriatur, qvam tempora Syzygiarum, qvæ in Computo uſurpantur definiant. Sed fortaſſe Author Rymbeglæ hanc ſaltus lunaris ideam hauſit ex *Bedæ* Cap. 40. de ratione temporum, qvi licet ſuo Seculo vir longè doctiſſimus & Computiſta primarius, tamen veram ſaltus lunaris ideam ſibi formare non potuit, cum initio cap. cit. dicat: *De qvo tamen ſaltu veroſimile apparet, qvod eum citior qvam vulgò putatur, incenſionis locus & hora procreet.* Ad veram autem ſaltus lunaris ideam ſupradatam (§. 19. not. 21.) ex *Petav.* Libr. 6. Cap. 8. Tom. 1. de doctrina temp. hæc addo: *Saltus lunaris apud Computiſtas nihil eſt aliud, qvam unius diei diſſimulatio, qvi in Cyclo decemnovennali redundat.* Enneadecæteris Juliana diebus conſtat 6939 horis 18, hi dies lunationes componunt ordinarias CCXXVIII, Embolimæas VII, qvare colliguntur in totum Syzygiæ CCXXXV ex qvibus Embolimææ, dies habent ſingulæ triginta, præter ultimam qvæ viginti novem tantummodo poſtulat, reliqvæ ferè ſunt alternis plenæ & cavæ. Annus lunaris Civiles dies colligit CCCLIV, novemdecem anni dies 6726, Embolimæ ſeptem dies CCIX fiunt 6935, his (qvia in Cyclo decemnovennali qvatuor anni biſſextiles continentur) accedunt dies 4 horæ 15, 32′, 27″, 18‴, ſiqvi-

lunæ Auguſti adjicitur, qvare tunc Epactæ fallunt, id vero ſaltus lunæ vocatur.

CAP.

ſiqvidem Enneadecæteris lunaris diebus conſtat 6939, 16, 32′, 27″, 18‴. Exceſſus igitur Enneadecæteridis Julianæ ſupra lunarem, eſt horarum 1, 27′, 32″, 41‴; jam vero, ſi, ut ratio poſtulat, ultimus menſis Embolimus in civili methodo dies tantum haberet XXIX; nullo opus eſſet lunæ ſaltu. Verum qvoniam vulgo menſes omnes Embolimi & extraordinarii tricenis diebus cenſentur: idcirco lunaris Enneadecæteris dies colligeret 6940 horas 16 &c. Sed huic incommodo ſuccurritur exemtione diei unius; qvi cum de intercalari ipſo menſe detrahi debuerit, qvoniam ſeptimus XXIX duntaxat dies poſtulat, de alio & qvidem ordinario menſe demitur.

Ad hanc exemtionem ſextum diem menſis Meſori Alexandrini elegerunt, cui cum trigeſimus Julii in anno Romano reſponderet, *Dionyſius* exiguus qvi hanc Alexandrinorum rationem ad Calendarium Romanum traduxit, ſaltum lunæ in trigeſimo Julii conſtituit. Nam Neomenia Cycli XIXni, qvam Julii XXXImo inchoari oportuerat, in triceſimum retrahitur, atqve ita dies una ex anno lunari prætermittitur, adeoqve luna a triceſimo die ad primum inſeqventis lunationis tranſilit. Eſt igitur hæc vera & genuina ſaltus lunaris idea, cum illa priore ſupra data (§. 19. n. 21.) prorſus conformis. Qvia vero luna in trigeſimo Julii cenſetur prima; ſeqvitur in calendis Auguſti juxta Calendarium eſſe tertiam, qvam Epactæ ſecundam faciunt, & hinc ineunte Auguſto fallere dicuntur, qvæ tamen fallacia re vera non ab ipſis, ſed â lunæ ſaltu proficiſcitur.

Cæterum Authoris calculus haud ſatis clarè explicitus, ita diſtinctius proponitur: Qvia ex Authoris mente menſis lunaris Synodicus peccat in exceſſu momentis 4, unciâ unâ & atomo una: qvantus idem exceſſus per totum Cyclum lunarem annorum 19 collectus fiat, indagandum erit, ad hoc indagandum opus eſt nôſce, qvot menſes Synodici ſive Syzygiæ in toto Cyclo contineantur; qvare, cum annus qvivis communis habeat Syzygias 12; 19 per 12, multiplico & obtineo productum 228, qvod eſſet multitudo Syzygiarum, ſiqvidem omnes anni in toto Cyclo eſſent communes; ſunt vero 7 inſuper Embolimi, qvibus ad numerum 228 additis, conſiunt in univerſum Syzygiæ 235, cum igitur una Syzygia peccet in exceſſu, momentis 4, unciâ unâ, atomo una; qværitur qvantum exceſſum producant Syzygiæ 235 per hanc regulam proportionum

$1 — 4^{m.} + 1^{n.} + 1^{at.} — 235^{ſ.}$, h. e. una Syzygia facit exceſſum 4 momen-

XIX. Cap.

UM AD FINNA TUNGLS ALLDUR AF REGULARIBUS OG PÖCTUM, OG MÁNADA INNGAUNGU AF REGULARIBUS OG PÖCTUM SÓLAR; HVAR TUNGL KVEIKIST OG ER Í SÍNUM HRÍNG.

85. §.

Enn ef þú villt vita hvadann Regulares koma; þá ſkipt þú þeim CCCLXV dögum er í árenu ſtanda í XII mánudi þrítuga, enn dagar V er umfram eru þeir heita Regulares, þá tekur firſt September, þá ſkaltu telia med dögum hans, þá munu vera XXXV, hann á tungl XXX; enn þeir V er afgánga af tunglfylli hans, þeir eru Regulares Octobris; enn October á XXX daga og I, enn tungl XXIX nátta, þar gánga af tunglfylli hans VII dagar, þá Regulares tekur November. Enda ſkaltu ſvo ávallt telia ſamann daga mánadar og Regulares; enn þad er umfram verdur um alldur þann er tungli hans byriar, þad eru Regulares mánadar þeſs er næſtur kemur eptir.

86. §.

---

torum, unius unciæ & unius atomi; qvantum ergo faciunt 235 Syzygiæ? Ergo numerus omnium Syzygiarum ſigillatim multiplicandus per 4 momenta, unam unciam, unam atomum, multiplicetur ergo primum 235 per 4 momenta, & facta multiplicatione habetur productum hoc: 940 momenta, qvod, cum hora una contineat momenta 40, diviſum per 40, in horas convertitur, ergo facta diviſione, erunt in qvotiente $23\frac{1}{2}$, ſive viginti tres horæ cum dimidia, h. e. 20 momentis, igitur ad 24 horas ſive diem Civilem ſolidum complendum deſunt 20 momenta. Porro multiplica 235 per unam unciam, & obtinebis uncias 235, qvæ, cum unciæ 12, momentum unum conſtituant, dividendo per 12, in momenta convertuntur. Ergo facta diviſione 235 per 12, erit qvotiens $19\frac{7}{12}$, h. e. 19 momenta & 7 partes 12mæ unius momenti; id eſt 7 unciæ con-

ſeqventer

CAP. XIX.

DE ÆTATE LUNÆ PER REGULARES ET EPACTAS INVENIENDA, ET MENSIUM INTROITU EX REGULARIBUS ET EPACTIS SOLIS; IN QVA PARTE CIRCULI SUI LUNA NASCATUR ET VERSETUR.

§. 85.

Verum si nôsce velis unde Regulares ortum trahant; dies CCCLXV qvi in anno continentur, divide per duodecim menses tricenos, at dies qvi supersunt qvinqve, Regulares audiunt, eos primò September adsciscit, qvos diebus suis connumerabis, unde triginta qvinqve consiunt, is lunam tricenariam possidet; at illi qvinqve dies qvi suam lunationem excedunt, sunt Regulares Octobris; sed October dies habet unum & triginta, at lunationem dierum viginti novem; qvam igitur septem dies excedunt, qvos ut Regulares accipit November, hoc itaqve modo semper in unam summam conjice dies mensis & Regulares, & qvod ætatem excedit, qvæ lunæ suæ convenit, constituit Regulares mensis inseqventis.

seqventer ad momentum unum supplendum deficiunt unciæ 5; ad has conseqvendas multiplica 235 per unum atomum & obtinebis atomos 235, qvi, qvoniam 47, in uncia una continentur, dividendo 235 per 47, in uncias convertuntur, fiat ergo divisio, & erunt in qvotiente præcisè 5 unciæ sine residuo, his 5 ad priores 7 additis consiunt unciæ 12, hoc est unum momentum, qvod 19 momentis additum producit 20 momenta, qvæ prioribus 20 adjecta colligunt 40 momenta, h. e. horam unam solidam, qvæ illis 23 addita producit 24 horas, hoc est diem Civilem integrum a lunatione mensis Julii secundum Rymbeglam in fine Cycli lunaris subtrahendum.

86. §.

Regulares þeſsir og Pactar þeir ſkira þad hve gamallt tungl er enn firſta dag hvers mánadar. Þar ſèm þú færir þá alla tölu ſamann; ef XXX eru eda færri, þá er þad alldur tungls; enn ef fleira verdur, þá hafdu þad, enn kaſta XXX á braut, nema þá er Þactar liuga; enn þad eru III ár í XIX vetra ölld. A enu VIII ári, í mánudi þeim er Maius heitir, þá eru Pactar XVII, enn Maius hefur XI Regulares, þá er ſú tala öllſamann XXVIII. A enu ſama ári, í mánudi þeim er Julius heitir, þá liuga enn Pactar; hann hefur XIII Regulares, þá er Pactar koma til XVII, og ſegia þad tungl XXX. I þeim mánudum bádum ſkaltu taka af eina nótt, þá hefur þú rettan tunglalldur.

87. §.

Enn á enu XI ári þá liuga Pactar í mánudi þeim er Martius heitir, þá eru XX Pactar, enn hann hefur IX Regulares, er ſú tala öll ſamann XXIX, tak þú þar af enn eirn. Enn á enu XIX ári, þá liuga Pactar í mánudi þeim er Maius heitir, hann hefur Regulares XI; enn Pactar eru þá XVIII, ſegir ſú tala tungl XXIX nátta, tak þar af eina nótt. Enn á enu ſama ári liuga Pactar enn í Auguſto, verþ þá til einni nótt, ſvo ſem fyrr var ſagt í tungl hlaupi.

88. §.

Enn eru Regulares er upphefiaſt af enum ſömu rökum (3h), þá V Regulares legg þú vid daga mánadarins (3i), og mun

(3h) *Codex de Computo ex No. 624*: er upphefiaſt í Martio, *qvi in Martio exordium capiunt.* (3i) og mun teliaſt allt ſamann 36, tel þú jafnan 7 ſamann, og muntu finna 5 ſinnum 7; þá mun eptir verda eirn, og tekur þann

§. 86.

Hi Regulares & Epactæ declarant qvanta ſit ætas lunæ in calendis menſium ſingulorum. Nam ſi omnes illos numeros ſibi addas, aggregatum, ſiqvidem triginta vel minus ſit, ætatem lunæ conſtituit; ſin excedat triginta, tricenario abjecto, adhibe reſiduum, niſi qvando Epactæ fallunt, id qvod in Cyclo decemnovennali tribus annis contingit. Anno octavo, menſe qvi Maius dicitur, Epactæ ſunt ſeptemdecim, at Maius habet Regulares undecim, qvi numeri ſibi additi conficiunt viginti octo. Eodem anno, menſe cui nomen Julio, adhuc Epactæ fallunt; is habet Regulares tredecim, & accedentes Epactæ ſeptemdecim lunam illam tricenariam indicant. In menſibus illis ambobus unam ſubtrahe noctem & rectam ætatem lunæ conſeqvere.

§. 87.

At vero anno undecimo Epactæ decipiunt menſe qvi Martius audit, tunc Epactæ exiſtunt viginti; at Regulares habet novem, ex qvibus numeris aggregatum conſit viginti novem, a qvibus etiamnum aufer unitatem. Verum anno decimo nono fallunt Epactæ menſe cui Maius nomen; is habet Regulares undecim, tunc temporis verò obtinent Epactæ octodecim, qvarum ſumma, lunam vigeſimam nonam indicat, a qva noctem unam ſubtrahe. Sed eodem anno etiamnum in Auguſto Epactæ decipiunt; adjice noctem unam ut ſupra dictum in ſaltu lunæ.

§. 88.

Adhæc exiſtunt Regulares, qvi eadem ac priores ratione reſultant, eos qvinqve Regulares adde diebus menſis (Martii),

Q 3 *undè*

Þann Aprilis: *& ſumma conſiet 36, ſemper divide per ſeptem, & invenies in qvoto 5; uno reſiduo, qvem accipit Aprilis. Hæc autem rectius adduntur.*

mun vera allt XXXVI, hann tekur Aprilis og hefur firir Regularem; tel ſamann daga Aprilis og þann eirn Regularem, og eru þad dagar XXXI; tel þú í fiora ſtadi VII, og gánga af III, þá Regulares tekur Maius. Enda giördu ſvo ſídan um alla mánudi, ad þú tel ſamann daga mánadar og Regulares, þá er hin firri mánudur leifir hönum; tel VII hver ſaman ſídan, medan talan vinſt til, enn þad er yfir er, þad eru Regulares ens næſta mánadar eptir; enn ef ecki verdur eptir, þá ſkal hann Regulares hafa VII.

89. §.

Þeſsir Regulares og Concurrentes ſyna þier, á hverium degi hver mánudur geingur inn; ef þú telur ſaman Regulares þeſs mánadar ſem þú villt leitad hafa á hverium deigi inngángi og Concurrentes, þá er því ári byria. Ef VII verdur edur færri öll talan ſaman, þá geingur þann dag viku mánudurin inn, ſem þeirri tölu hæfir; enn ef yfir verdur VII ſú tala, verp á braut þeim VII, enn haf þad er umfram er; enn ef ein er, þá tak þú Drottinsdag; enn ef tveir eru, þá tak þú annann dag viku: enda ſvo, til þeſs uns VII eru, þá tak þú þvottdag.

90. §.

Enn ef þú villt vita hvadann Concurrentes koma, vittu ad vikur eru LII í árinu, og dagur eirn, og heitir ſá Concurrens; enda fer ſvo um þríu ár (68), enn á fiorda ári eykſt hálfu og koma

(68) Qvomodo Regulares & Epactæ lunares ad ætatem lunæ in calendis menſium inveniendam componantur & cur fiat, ut interdum Epactæ decipere videantur, ſupra in notis ad Cap. III. & IV. eſt explicatum; ſimiliter Cap. X. & XI. oſtenſum qvomodo ex Regularibus ſolis & Concurrentibus menſium introitus detegan-

undè confiet ſumma dierum triginta ſex, eum accipiens Aprilis pro Regulari habet, dies Aprilis & unum illum Regularem ſibi adde, unde dies confient triginta & unus, qvos per ſeptem partire; erunt in qvotiente qvatuor, tribus reſiduis, qvos Regulares aſſumit Maius. Verum fac dein idem per omnes menſes, colligendo dies menſis & Regulares qvos menſis præcedens ei ceſſit, deinceps aggregatum qvoties fieri poteſt, ſeptenario tribue. At reſiduum conſtituit Regulares menſis proximè ſeqventis; ſin autem nullum reſiduum ſit, Regulares ſeptem habebit.

§. 89.

Hi Regulares & Concurrentes tibi oſtendunt, qvotâ feriâ qvivis menſis ineat; ſiqvidem Regularibus ejus menſis, de qvo qværitur, qvotam feriam ſuus introitus offendat, anno currenti convenientes Concurrentes addas. Nam ſi aggregatum ſeptenarius ſit vel etiam minus; eâ feriâ, qvæ numero illi reſpondet menſis capit exordium; ſin vero numerus ille ſeptem excedat, ſeptenario abjecto, adhibe reſiduum. Qvod ſi ergo reſiduum ſit unitas, pro calendis menſis cape Dominicam; ſi binarius; feriam ſecundam: proinde hoc modo procede, donec ſumma ſit ſeptenarius, qvo in caſu cape diem Saturni.

§. 90.

Verum ſi nôſce velis unde Concurrentes oriantur; ſcias in anno contineri hebdomadas qvinqvaginta duas, & diem unam, illa Concurrens appellatur, qvare hoc modo per triennium res procedit, at anno qvarto augentur Concurrentes altero tanto, acce-

gantur. Dicuntur autem etiam Concurrentes alio nomine Epactæ ſolis, ſive Epactæ ſolares, eo qvod cum Regularibus ſolis ad indicandas dierum ſeptimanæ a die

koma vid tveir. Enda ſkal ſvo fara ávallt. Enn ef talann ſtigur yfer VII, verþ þú á braut VII og haf þad er umfram er, því ſkaltu telia ſvo XXVIII; enda venda þeir þá til upphafa ſinna, og hefur þá hlaupár komid alla daga viku.

91. §.

Þad ſkaltu enn vita ad ſá enn ſami dagur, ſem um vikurfullar er í árinu, ad hann giörir þad ad meſſudagar þikia eigi ſtanda á enum ſama degi ávallt, ad því ſem þier er ſynt, ad ſá er hinn fyrſti dagur verdur árs; ſá ſami er og efſtur, og verdur enn fyrſti dagur annars árſins ad taka annad heiti, heldur enn upphafsdagur ens fyrra árs hafdi, marka ad þeſsu dæmi: láttu ſem enn áttidagur Jóla ſtandi á Drottinsdegi; hann telia menn fyrſtan í árid; þá verdur á enum ſama deigi Sylveſtris meſſa, er efſtur er í árinu; þá verdur ad heita upphaf annars árs annar dagur viku; enn þó hann heiti mánudagur, þá er hann þó

enn

a die ſolis diſtantias, ſive ferias componantur, qva ex ratione Cyclus Concurrentium appellatur etiam Cyclus Epactarum ſolis; Cyclus autem ſolis ſimpliciter perperam ut ſupra dixi nuncupatur, in hoc itaqve capite, ne actum agamus, de Regularibus & Epactis tam lunaribus qvam ſolaribus commentarios ampliores omnes omittimus. Non tamen ſilentio prætereundum, qvod aſſerit Author, Concurrentes anno Cycli qvarto augeri altero tanto accedentibus duobus, cum ſupra dixerit eos anno Cycli qvinto augeri accedente gemino. Qvod ut recte intelligatur, ſciendum eſt, veteres Computiſtas Cyclum Concurrentium duplici ratione exordiri;

Cyclus Concurr.	Concurr.	Anni Cycli.	XIII	E	2
			XIV	D	3
			XV	C	4
			XVI	BA	6
F	1	I	XVII	G	7
E	2	II	XVIII	F	1
D	3	III	XIX	E	2
CB	5	IV	XX	DC	4
A	6	V	XXI	B	5
G	7	VI	XXII	A	6
F	1	VII	XXIII	G	7
ED	3	VIII	XXIV	FE	2
C	4	IX	XXV	D	3
B	5	X	XXVI	C	4
A	6	XI	XXVII	B	5
GF	1	XII	XXVIII	AG	7

aut

accedentibus duobus. Qvin etiam hac ratione ſemper procedet. Qvod ſi hic numerus ſeptem excedat, ſeptenario demto, uſurpa reliqvum. Qvocirca hac ratione XXVIII numera, etenim illi tum ad ſua principia regrediuntur, & annus bisſextus omnes ferias occupavit.

§. 91.

Adhæc ſcias diem illam, qvæ ſupra ſeptimanas completas in anno abundat, id efficere, ne Feſta feriam eandem ſemper occupare videantur, prouti tibi declaratum eſt; nimirum, feriam anni primordialem, finalem etiam fore. Proindè neceſſarium eſt diem initialem anni ſeqventis aliud accipere nomen, qvam prima dies anni præcedentis habuerat, id qvod ex hoc exemplo intelliges: Pone diem octavam Feſti Nativitatis qvæ prima dies anni putatur occupare diem Solis, qvare in eandem feriam anni ultimam incidet Feſtum Sylveſtris: proinde anni inſeqventis dies prima erit feria ſecunda, qvæ licet dies lunæ dicatur, eſt

aut enim a duplici litera Dominicali GF, aut a ſimplici Dominicali E, inſeqvente geminam AG ſunt exorſi; prior modus uſitatior, qvi ſupra adhibitus; modus poſterior qvem hic Author intellectum vult, minus uſitatus, hoc præſenti Diagrammate exhibetur, in qvo numeri Romani denotant annos Cycli, minores ipſos Concurrentes, literæ Alphabeti, Dominicales. In hoc Cyclo vides anno qvarto reſpondere Concurrentes 5, & conſeqventer duorum acceſſionem contingere, cum in illo ſuperiore anno qvinto duorum acceſſio contingat, prior Cyclus ab anno hujus duodecimo incipit, hic viciſſim ab anno illius decimo octavo. Annus primus æræ Chriſtianæ fuit vigeſimus primus Cycli Concurrentium hujus, at illius ſuperioris decimus, in qvo ordo literarum idem cum ordine dominicalium in Cyclo ſolari; fuit enim anno primo Chriſti litera Dominicali B, Concurrentes 5.

enn ſami dagur, ſem þá er hann liet Drottinsdagur í upphafi ens firra árſins.

92. §.

Enn ef þú villt vita hve ſnemma tungl kviknar hvers dags, og ſvo ef þú villt vita í hverium hlut þad er hríngs þeſs, er þad ſkal umrenna; þá ſkaltu kunna nöfn tída þeirra er Puncti heita, enn punctur ef eirn er. Enn ſú er leingd þeſsara: ef þú ſkiptir hríng þeim er tunglid geingur yfer, þad er umhverfis heimin, í 100 hluti, og giörir alla iafna; þá heitir hver þeirra Punctur.

93. §.

Þad ſkaltu og vita, ad önnur er XIX vetra ölld, er upphefſt á enu fiorda ári þeirrar alldar er þier er ádur kunn, og heitir Cyclus Decemnovennalis. Enn ſiá, er nú ſkaltu kunna, heitir Cyclus Lunaris, á þeirri ölld ſkaltu á enu fyrſta ári telia alla lidna daga árſins, til þeſs dags er tungl þad kviknar, er þú fer ad leita; ef færri eru enn LX, eda jafnt LX, þá ſkaltu telia ſvo marga Puncta frá midiu auſtri (69) ſólarſinnis; enn þar ſem ſtadar nemur talann, þar kviknar tunglid. Enn ef fleiri dagar eru lidnir árſins enn LX, verp þá á braut LX, og haf þad

---

(69) Qvando de motu Corporis in circulo vel orbita in ſe redeunte ſermo eſt, novam hanc locutionem nuper in Matheſin & Phyſicam & ſimul in lingvam Latinam introduxit Vir Summus *Leonhardus Eulerus*: moveri Corpus in hunc vel illum ſenſum, vel in ſenſum oppoſitum, vid. ipſius Theor. Corp. Rigid. (§. 315.), ubi Gallicum Idioma imitatum ſe profitetur, & de Corpore qvod in Orbita qvacunqve in ſe redeunte movetur dici incommodè, qvod in hanc vel illam plagam moveatur, cum plaga directionem fixam innuat; corporis vero in orbita in ſe redeunte moti directio omni momento mutetur. Sed locutionem hanc latinam: in

eſt tamen revera illa ipſa dies, qvæ anni præcedentis primordialis dies Solis ſalutabatur.

§. 92.

Qvod ſi vero ſcire deſideres qvotâ horâ diei cujusqve naſcatur luna & nôſce geſtias, in qva parte circuli percurrendi verſetur: nomina tempuſculorum qvæ Puncti appellantur, tenebis; Punctus autem, ſi unum ſit. Qvorum longitudo prodit, ſiqvidem orbem qvem luna percurrit, id eſt, qvem emetiendo circa terram circuitum integrum abſolvit, in centum partes dividas: & omnes æqves inter ſe: qvælibet earundem punctus vocatur.

§. 93.

Qvin etiam alterum Cyclum annorum novemdecim exiſtere ſcias, qvi anno qvarto Cycli illius capit exordium, qvi antea tibi notus Cyclus decemnovennalis audit; is autem, qvem jam callere debes, Cyclus lunaris ſalutatur. Anno primo Cycli hujus omnes dies anni usqve ad diem illam qva naſcitur luna qvam reqviris, præteritos numera, qvi numerus ſiqvidem ſexagenarius ſit vel minor; totidem punctos a Cardine orientis in ſenſum ſolarem putabis, terminus vero, in qvo exſpirat hic numerus, indicat locum in qvo naſcitur luna. Qvod ſi dies anni plures ſexaginta fluxerint, abjecto ſexagenario, adhibe reli- R 2 *qvum.*

---

in ſenſum ſolis vel in ſenſum ſolarem, ad amuſſim exprimit, hoc adverbium lingvæ Norvegicæ: ſólarſinnis, item andſælis, in ſenſum ſolari oppoſitum. Cum itaqve ſcirem ab Authore Claſſico Leonhardo Eulero in lingvam Latinam hanc locutionem introductam eſſe; haud dubitandum duxi ſólarſinnis: vetere in ſenſum ſolarem, licet enim de motu ſolis proximè & immediatè non loqvatur Author, tamen juxta ſolis in cælo viam eſſe numerandum innuit; pari ergo ratione andſælis in §. ſeqventi vertam: in ſenſum ſolari oppoſitum; cum locutionibus aliis ad has ideas exprimendas ſatis aptis deſtituatur lingva Latina.

þad er umfram er. Af því ſkaltu á braut kaſta LX, ad tungl kviknar í þeim hluta hríngſins ávallt, er umkringer enn ſydra hlut hríngſins frá auſtri til veſturs.

94. §.

Enn tungl, þá er þad kviknar, er þad á bak ſólunne litt; tungl hefur þad eitt liós er þad tekur af ſólunne, vex ſo liós þeſs, ſem þad fyrriſt ſólina, uns þad ſtendur jafnt á móti henni; enn þad vex hvern dag fiora puncta frágángandi ſólunne; enn eptir XV daga þá ſtendur þad á móti ſólunni.

95. §.

Enn mörk þau er fyrr voru nefnd; þau XII ſtanda umhverfis himininn, eitt heitir Aries, annad Taurus. Enn ef þú villt þad vita í hveriu marki tungl dvelſt á hverium degi; þá vittu þad ad ſól geingur í nytt mark XIV nóttum fyrer Calendas dag hvers mánadar, ſvo köllum vier enn fyrſta dag í mánudi. Enn er í því marki ſídann, ſem fyrr var ſagt XXX daga og X hore; þá ſkaltu adhyggia hve gamallt tungl er, enn ſvo marga daga ſem tungl hefur alldur, þá tel þú hvern þeirra yfir IV puncta; enn V puncti eru í hveriu marki því er hóra heitir; enn horæ eru II í því marki er ádur nefndum vier Aries, og ödrum ſlíkum.

96. §.

Enn þar er þú finnur eirn dag, þá tel þú þar IV puncta; enn ef þú finnur tvo, þá tel þú VIII puncta, og far þú ſvo, uns þú hefur XXX puncta, þá er tungl hálft vaxanda. Enn ef þú finnur LX, mun þad vera fullt; enn ef þú finnur XC, mun vera hálft þverránda; enn ef þú finnur hundrud, þá mun

vera

qvum. Verum ſexaginta ſunt abjiciendi, eo qvod luna ſemper in ea parte Circuli Zodiacalis naſcitur, qvæ ab ortu occaſum verſus, partem auſtralem orbitæ lunaris ambit.

§. 94.

Cæterum luna dum naſcitur pone ſolem paulum eſt conſtituta, & id ſolum luminis habet, qvod mutuatur a ſole; itaqve prouti removetur a ſole, lumen ſuum capit incrementa, donec ſoli diametraliter opponatur. Verum a ſole recedens qvovis die qvatuor punctorum capit incrementum, poſt dies qvindecim ad oppoſitionem cum ſole pervenit.

§. 95.

Verum ſigna illa duodecim ſupra memorata cælo orbiculatim inſiſtunt, qvorum unum Aries, ſecundum Taurus appellatur &c. Qvod ſi nôſce geſtias in qvonam ſignorum illorum qvovis die luna commoretur; ſcias ſolem novum ſignum ingredi decimo qvarto calendas menſis cujusqve, qvo nomnie menſis diem primum ſalutamus. At abinde in hoc ſigno uti ſupradictum, dies triginta & horas decem commoratur. Tunc attende qvota luna ſit & dies ætatis lunaris qvatuor punctis multiplica. Signum autem ſingulum qvod hora vocatur punctos qvinqve continet; horas vero duas ſignum, qvod ſupra Arietem appellavimus & alia ſimilia.

§. 96.

Verum ſi in ætate lunari diem unum invenies, qvatuor punctos numerabis; ſi duos, octo, putabis, & ſic procede, donec triginta punctos obtinebis, qvare tunc luna creſcens erit dimidiata. Si ſexaginta reperies, plenilunium erit; nonaginta repertis, erit luna decreſcens dimidiata; cento autem reperto, ſo-

vera allt ſamann ſól og tungl. Enda hvert þú finnur fleyri eda færri puncta, þá tel þú X yfer hvert mark himins andſælis frá ſólunne; enn ſól kemur í þad mark er Aries heitir XV Calendas Martii. Enn þegar þad fyrſta árid lidur þá minſtu þeirra V daga, er umfram eru um CCCLX, og tel þá vid ed efra árid. Enda er ſvo ávallt, hvergi er vetur er alldarinnar; þá tel þú fyrer hvern vetur V daga, enda lát þá töla ſtanda fyrr enn þú telur daga árſins, enda far ſvo allri tölunne, ſem ádur var kent þier, og minſt þeſs, ad þá er LX verda eda minna, ſkaltu hafa; enn kaſta á braut ef fleira verdur.

97. §.

Enn ef þú villt vita tíder, þá er Seculum meſt tyda, er ſtendur frá upphafi heims til enda veralldar. Ætas heitir ein af ſex ölldrum heims. Annus heitir ár; Menſis, mánudur; Hebdomada, vika; Dies, dagur; Nox, nótt; Hora, tolftungur dags; Punctur, fimtungur horæ; Pars, þrídiungur puncti; Momenta, XL í horam eina; Atomi, XLVII (70) í momentum eitt, ſú er minſt tala.

98. §.

Enn ef þú villt vita hvern þú ſkallt halda Jóladag enn fyrſta, þá hygg þú ad hve marger Concurrentes ſieu þad ár (71); enda ef

---

(70) Perperam hic dicitur atomos qvadraginta ſeptem conſtituere unum momentum, nam uncia hic omittitur, qvæ duodecim unum momentum conſtituunt, ſed atomi qvadraginta ſeptem unam unciam, uti ſupra (§. 80.).

(71) Utrovis Cyclo Concurrentium inſpecto eidem literæ ſolitariæ, eundem Concurrentium numerum conſtanter reſpondere videbis, ita literæ F congruere vides Concurrentem I, E, II, D, III, & ideo qvota qvælibet litera eſt ab F ordine retro-

lis & lunæ conjunctio celebratur. Qvare ſive plures ſive pauciores punctos inveneris, cuivis ſigno cæleſti in ſenſum ſolari oppoſitum, decem annumerabis; ſol autem ſignum qvod Aries audit, decimo qvinto calendas Martias ingreditur. At anno primo elapſo, qvinqve dierum illorum, qvi ſuper trecentos & ſexaginta excurrunt, recorderis, & anno inſeqventi annumeres. Hoc autem modo generaliter procede, & qvotacunqve exſtiterit hyems Cycli, pro qvavis hyeme qvinqve dies putabis, qvem numerum, donec dies anni numeraris, reſerva, hoc vero, qvem ſupra edoctus es modo, univerſum calculum continua, & recordare: ſi ſumma ſexagenario par ſit vel minor, ipſam adhibe, ſin autem excedat, abjice ſexaginta.

§. 97.

Verum ſi tempora nôſce velis: maximum temporum omnium eſt Seculum, qvod a mundi principio ad finem perdurat. Sex periodorum mundi una qvævis audit Ætas. Annus dicitur ár; *menſis*, mánudur; *hebdomada*, vika; *dies*, dagur; *nox*, nótt; *hora, pars duodecima diei; punctum, pars horæ qvinta; pars, triens puncti; momenta qvadraginta conſtituunt horam unam; atomi qvadraginta ſeptem, unum momentum, qvod tempuſculum eſt omnium minimum.*

§. 98.

Qvod ſi nôſce geſtias, qvam feriam occupet dies in Feſto Nativitatis prima, qvot eo anno ſint Concurrentes attende: ſi unus

---

retrogrado, tot ſunt Concurrentes. Et cum in Cyclo Concurrentium priore ordo literarum ſit ipſe Dominicalium ordo; ſeqvitur, qvota qvælibet Dominicalis eſt

ef einn er Concurrens, þá ſkal Jóladagur enn fyrſti vera midvikudag; enn ef II eru Concurrentes, þá ſkal enn V dag viku Jóladagur vera enn fyrſti, og ſkal ſvo fara um alla vikuna, ad ef V eru Concurrentes, þá ſkal Drottinsdag Jóladagur vera. Enn ef þú veiſt eigi hvad marger Concurrentes eru (72), þá tak þú ſvo marga ſem dagur ſá er ad tölu, er næſta Mariu meſſa er um vorid (3k); enn ef þú villeſt um (73) Páſka Pacta, taktu ad

(3k) *Codex de Computo ex No.* 624. leggur til: Ef hun er á Mánudag, þá er eirn; enn ef hun er á Laugardag, þá eru VI; enn ef hun er á Drottinsdag, þá eru VII Concurrentes. *Si Mariæ Feſtum incidat in diem Lunæ, erit Concurrens unus; ſi in diem Saturni, erunt ſex; ſi in diem Dominicam, erunt ſeptem Concurrentes.*

F	I
E	II
D	III
C	IV
B	V
A	VI
G	VII

ordine retrogrado, tot eſſe Concurrentes. Cæterum Concurrentes cum literis reſpondentibus e tabula Cycli Concurrentium, priori excerpti hocce parvulo diagrammate repræſentantur, his ergo præmisſis; facile explicatur Authoris aſſertio: ſi Concurrens unus ſit, diem Feſti Nativitatis primam cadere in feriam qvartam, qvæ cum in vigeſimo qvinto Decembris fixa ſit, & literam hebdomadalem B adſcriptam habeat; ſeqvitur vigeſimæ ſecundæ adpoſitam eſſe hebdomadalem F, qvæ ſi Concurrens unus ſit, Dominicalis erit. Igitur a vigeſimo ſecundo ad vigeſimum qvintum putando, incides in feriam qvartam. Si duo ſint Concurrentes, erit Dominicalis E, vigeſimo primo Decembris adſcripta, inde ad vigeſimum qvintum numerando in feriam qvintam incides. Si tres ſint Concurrentes; Dominicalis D obtinebit, vigeſimo Decembris adſcripta, a qvo ad vigeſimum qvintum putando, feriam ſextam offendes; & ſic de cæteris.

(72) Hæc etiam regula computiſtica, qvæ primo intuitu apparet ſatis paradoxa, ex parvulo Schemate Concurrentium in nota præcedenti ſic breviſſimè explicatur: Cum Mariæ Feſtum in vigeſimo qvinto Martii fixum conſiſtat & adſcriptam habeat literam G Schematis ultimam, & a vigeſimo qvinto ad decimum nonum incluſivè literæ conſiſtant aſcendentes eo ordine, qvo in Diagrammate deſcendunt, ſeqvitur ſtatim: ſi Dominicalis ſit F vigeſimo qvarto adſcripta, cui reſpondet Con-

unus; dies prima Feſti Nativitatis, feriam qvartam; ſin autem duo; qvintam occupabit. Atqve hac ratione per totam ſeptimanam procede, donec, ſi Concurrentes fuerint qvinqve, prima dies Feſti illius in diem ſolis incidat. Si vero qvot ſint Concurrentes ignores, qvotam feriam occupat illo vere Feſtum Mariæ Annunciationis, totidem ſume. Qvod ſi vero circa Epactas Paſchales aberres, ſume juxta ætatem ejus lunæ, qvæ anno proximo

---

Concurrens I, occupare Mariæ Feſtum diem lunæ, h. e. feriam a Dominica primam, ergo ſicut Concurrens I; ita ſedes Mariæ Feſti feria prima; ſi Dominicalis E, vigeſimo tertio adſcripta, cui Concurrentes conveniunt II; incidet Mariæ Feſtum in diem Martis, feriam a Dominica ſecundam, conſeqventer, uti Concurrentes II; ita ſedes Mariæ Feſti feria ſecunda. Qvod ſi Dominicalis A, decimo nono adſcripta, cui Concurrentes reſpondent VI; Mariæ Feſtum diem Saturni occupat, feriam a Dominica ſextam; ergo ſicut VI Concurrentes; ita ſedes Feſti Mariæ feria ſexta. Deniqve exiſtente Dominicali G, decimo octavo & vigeſimo qvinto adſcripta, cui Concurrentes conveniunt VII, ab octava decima excluſivè putando ad vigeſimum qvintum incluſivè feriam ſeptimam obtinebis, ergo ſicut VII Concurrentes; ita ſedes Mariæ Feſti feria ſeptima, & ſic de cæteris. Verum circa hanc regulam animadvertendum, excluſivè ab illa die, cui adſcripta Dominicalis in conſeqventia usqve ad vigeſimum qvintum Martii ſemper eſſe putandum. Non tamen, ſi dicendum qvod res eſt; Mariæ Feſtum in vigeſimo qvinto Martii fixum hac præ cæteris omnibus in Calendario locis gaudet proprietate & prærogativa; ſed omnia in Calendario loca, qvibus adſcripta litera G, ſi modo ipſam in eodem menſe literæ ſex cæteræ præcedant, usqve ad literam A incluſivè, idem præſtabunt, cum per totum Calendarium idem obtineat literarum hebdomadalium ordo. Qvamobrem circa ſingula iſta loca eadem methodo procedendo, idem omnino obtinetur. Ergo regula generaliter ſic enunciatur: ſi anni currentis Concurrentes neglexeris; a die qvovis menſis cujusvis, cui adſcripta litera G incluſivè, ad Dominicam proximè præcedentem excluſivè numerabis & multitudinem Concurrentium obtinebis. Ergo claritas ſolennitatis Mariæ in vigeſimo qvinto Martii conſiſtentis veterum Computiſtarum oculos & attentionem in ſe convertit, ut hunc præ cæteris omnibus in Calendario locum ad regulam eligerent.

ad tungls alldri þeim ſem eptir Benedictus meſſu er næſta ár. Þá er Adam var ſkapadur, þá voru Concurrentes VII, enn Pactar XV. Enn þadann frá voru til Noa MCCLXII ár.

---

(73) Qvoniam antiqvi Computiſtæ in Eccleſia primitiva Romana, annum eccleſiaſticum a menſe Paſchali exordiebantur, ita ut anno Cycli decemnovennalis primo decima qvarta Paſchalis, in qvintum Aprilis incideret, & in Martii vigeſimum tertium, Paſchalis prima, cui in Calendario adſcriptus aureus I, & conſeqventer anni antecedentis ultima luna, vigeſimo ſecundo eſſet trigeſima: apparet ipſos Cyclum Epactarum Paſchalium (qvæ ſic dicuntur qvatenus ad methodum Paſchalem in Calendario adhibentur) ſic occepiſſe, ut anno Cycli hujus primo reſponderent Epactæ triginta, h. e. tricenario abjecto, Epactæ o. Qvare, qvoniam Cyclus ita occeptus erat, ut anno ejus primo, currente numero aureo I eſſent Epactæ o; ſtatim conſeqvebatur, anno Cycli ſecundo, currente aureo II, fore Epactas

proximo Festum Benedicti insequitur. Cum Adam crearetur fuere Concurrentes septem, at Epactæ qvindecim. Sed abinde ad Noam fluxerunt anni MCCLXII.

Epactas II; at aureus II duodecimo Martii est appositus, a qvo inclusivè, ad vigesimum secundum etiam inclusivè dies undecim putantur pro Epactarum numero; sed Festum Benedicti vigesimo primo adhæret, ergo annis Cycli primo & secundo verum est multitudinem Epactarum ætati lunari parem esse, die Festum Benedicti inseqvente, sive Martii vigesimo secundo. Sed idem etiam annis Cycli cæteris omnibus pariter veritati consentaneum esse patebit periculum facienti. Qvare, si anni currentis Epactas nescias; ante Festum Benedicti in Calendario, qvære numerum aureum in Martio vel etiam si opus, in Februario ascendendo ad vigesimum primum inclusivè, cui adscriptus aureus I, solum aureum XII, post Festum Benedicti, diei proximo vigesimo secundo appositum accipe, & qvotam lunam vigesimo secundo invenisti, totidem anni currentis Epactas sume.

FINIS PRIMÆ PARTIS RYMBEGLÆ.

RYMBEGLA.

II. PARTUR

UM FINGRA RYMID.

HIER HEFUR UPP FINGRA RYM.

I. CAP.

UM NIDURSETNING MÁNADANNA OG GILLINI-TALSINS Á FINGRUNUM.

1. §.

Þessi eru mánada heite: Januarius, Februarius, Martius, Aprilis, Majus, Junius, Julius, Augustus, September, October, November, December.

Januarium skal nidursetia (a) (1) á midjuncturu Auricularis vinstri handar og þar Martium; Februarium og Aprilem

(a) *Codex de Computo ex No.* 624: Januarium skal nidursetia á midium Puncto Annulari vinstri handar; *h. e. Januarius in medio Puncto Annulari sinistræ collocetur. Sed malè, nam depravatus est locus.*

(1) 1) Facta dispositione numerorum aureorum in digitis, qvæ in seqventi paragrapho exponetur, dispiciendum erat, unde pro singulo mense putatio esset inchoanda, & conseqventer ab eo articulo, extremo vel condylo occipiendum, in qvo numerus aureus ejus mensis omnium primus locatus erat, vel etiam, si in Calendario nullus aureus calendis adscriptus esset, & huic locus in manu respondens vacuus existeret, ab eodem isto vacuo putandi exordium capiendum, ut sic ad aureum primum & seqventes ordine perveniretur.

2) Igitur menses Januarium & Martium in una junctura intermedia auricularis sinistræ Author conjungit, &, qvod aureus III utriusqve calendis in Calendario adscriptus, ibi sit locatus, & singulis iisdem utriusqve diebus, idem con-

HIC INCIPIT DACTYLISMUS.

CAP. I.

DE DISPOSITIONE MENSIUM ET NUMERORUM AUREORUM IN DIGITIS.

§. 1.

Hæc ſunt nomina menſium: Januarius, Februarius, Martius, Aprilis, Majus, Junius, Julius, Auguſtus, September, October, November, December.

In junctura media digiti Auricularis ſiniſtræ Januarius collocetur, ac ibidem Martius; Februarius & Aprilis in junctura

conſtanter numerus aureus in Calendario appoſitus; pro utriusqve Neomeniis putandis idem initium erat capiendum, & conſeqventer in uno articulo conjungendi.

3) Qvod ſi itaqve pro Januario & Martio, ſingulis annis Cycli lunaris, novilunia ſupputare deſideres; a junctura auricularis ſiniſtræ intermedia putatio erit ineunda, & inde, nullo prætermiſſo loco, omnis articulus, extremitas & condylus numerandi, & in ſupremum condylum octo incidentibus, transeundum in juncturam mediam pollicis, hinc in radicem, inde in juncturam primam indicis, atqve per juncturas omnes anticas extremitatem & condylos indicis pergendum, & hinc in juncturam primam anticam digiti intermedii transeundum, & continuanda putatio, donec ad aureum currentem, ſive illum, pro qvo novilunium indigare decreveras, pervenias; hac itaqve ratione pro Januario & Martio putatio procedet, nec ulli exceptioni vel obſervationi eſt obnoxia.

lem (2) á efſtu juncturu; Majum (3) á góminum; Junium (4) á næſta lid; Julium (5) á midhnúa; Auguſtum (6) á nedſta hnúa ſama fingurs; Septembrem og Octobrem (7) í rót Pollicis; enn Novembrem og Decembrem (8) á midjuncturu Indicis. Ciſio ſkal byria í ſæte Januarii.

2. §.

---

(2) 4) Februarium & Aprilem Author conjungit & locat in junctura auricularis ſuprema, qvæ ab omni numero aureo vacua, & id qvidem ex ea ratione, qvod neutrius calendis numerus aliqvis aureus ſit in Calendario adſcriptus. Verum ambo menſes qvo ad diem ſecundum, aureo XI auctum, & ſummitati auricularis inſcriptum, tum etiam qvo ad cæteros omnes dies inter ſe conveniunt, exceptis tertio & qvarto Februarii, & qvarto & qvinto Aprilis, qvorum prioribus aureus XIX, poſterioribus aureus VIII eſt adſcriptus. Igitur pro Noviluniis in Februario & Aprili qværendis, ab ima junctura auricularis putatio ordienda, & ordine, qvo de Januario & Martio ſupra dictum, conſtanter pergendum. Sed pro Februario Condylus primus auricularis ſub ungve transſiliendus, ut aureus XIX in Condylo ſecundo locatus in tertium Februarii cadere poſſit, unde naſcitur exceptio prima. Verum pro Aprili junctura pollicis transſilenda, ut aureus XVI in radice locatus ſextum Aprilis offendat, cui in Calendario adſcriptus & hinc oritur exceptio ſecunda. Qvoad reliqva pro utroqve menſe digitalis putatio procedet.

(3) 5) Majus in ſummitate auricularis locatur, qvia ibidem exiſtit aureus XI, calendis ejus in Calendario adſcriptus, hinc itaqve pro Noviluniis, in Majo indagandis, putatio ineunda, & ut ſupra expoſitum, ſine omni ſaltu & exceptione continuanda.

(4) 6) Junius in cyndylo primo auricularis ſub ungve locatur, qvi ab omni aureo numero vacuus, qvia calendis Juniis in Calendario nullus aureus eſt adſcriptus: hinc itaqve pro Neomeniis in Junio indigandis putatio occipienda; ſed junctura media pollicis transſilienda, ut aureus XVI in radice poſitus, qvartum Junii, cui in Calendario adſcriptus offendere poſſit, unde naſcitur exceptio tertia: qvo ad cætera expeditè ſuccedit digitalis putatio.

(5) 7) Julius in condylo intermedio auricularis ponitur, cui aureus XIX, inſcriptus, calendis Juliis in Calendario adſcriptus, hinc itaqve pro Julio Neomeniarum ordienda putatio, qvæ, uti ſupra declaratum, ſine omni exceptione & ſaltu continuatur.

tura ſuprema; Majus in extremo; Junius in condylo proximo; Julius in condylo intermedio; Auguſtus in imo condylo digiti ejusdem; September & October in radice pollicis; at November & December in junctura media indicis. Ciſio in ſede Januarii inchoetur.

§. 2.

(6) 8) Calendis Auguſti in Calendario appoſitus eſt aureus VIII; hinc a condylo tertio auricularis, in qvo idem locatus, pro Noviluniis in Auguſto detegendis, putatio inchoanda; ſed junctura ſecunda pollicis transſilienda, ut Auguſti ſecundus aureum XVI in radice locatum offendat, atqve hinc oritur exceptio qvarta, qvoad cætera digitalis putatio procedet.

(7) 9) September & October conjuncti locantur in radice pollicis, qvia calendis eorundem in Calendario aureus XVI eſt adſcriptus & radici pollicis inſcriptus, & qvoad cæteros numeros aureos inter ſe conveniunt, hinc itaqve pro utriusqve Neomeniis putatio occipienda, verum pro Septembri, cum ad apicem digiti auricularis perveneris, primus ſub ungve condylus transſilendus, ut dies vigeſimus ſeptimus in aureum XIX, in condylo intermedio poſitum cadat, nam in Calendario Juliano, qvod cum Elementis Matheſeos vulgo editur, aureus XIX vigeſimo ſeptimo eſt adſcriptus, & in vetere Calendario Romano apud *Petavium* Libr. 6. Cap. 5. Tit. 1. etiam vigeſimo ſeptimo adpoſitus, verum *Beda* in Ephemeride vigeſimo octavo adſcriptum habet, vigeſimo ſeptimo inani relicto; & conſeqventer juxta Bedæ Calendarium ſine ſaltu putatio procederet; ſed ut dixi juxta vetus Romanum apud Petavium, cæteraqve vulgaria, ſaltus in condylum intermedium erit committendus, aut igitur ibidem etiam vigeſimus octavus numerandus, ita qvidem ut in eodem illo condylo biduum putetur, aut in condylum primum ſub ungve retro ſaltus dandus, ut ibidem in loco inani vigeſimus octavus numeretur, & hinc deniqve in condylum tertium ſaltus committendus, ut vigeſimus nonus aureum VIII offendat, cui in Calendario eſt adſcriptus. Igitur in Neomeniis pro Septembri putandis juxta Calendaria vulgaria tres ſaltus conjunguntur; ſed in condylo intermedio biduum ſimplicius ponitur, qvo ipſo duo ſaltus declinantur, hæc autem pro Septembri exceptio eſt qvinta. In Noviluniis pro Octobri putandis, junctura media indicis transſilenda, ut tertia dies numerum aureum XIII in Calendario ſibi adſcriptum, & tertiæ juncturæ inſcriptum offendat, qvæ exceptio pro Octobri eſt in ordine ſexta, qvo ad cætera ſine ſaltu in Octobri procedit putatio.

(8) 10) Novembrem & Decembrem Author conjungit in Junctura media indicis,

2. §.

XVI terminum ſkal niðurſetia í rót pollicis, V terminum á neðſtu junctúru indicis, XIII á efſtu junctúru ſama fingurs; II terminum uppi á góminum, X á miðhnúanum, XVIII ſkal niðurſetia á neðſtu junctúru medii, VII á miðjunctúru, XV uppi á góminum, IV á næſta lið, XII á neðſta hnúa; I terminum ſkal niðurſetia á neðſtu junctúru medici, IX á efſtu juncturu, XVII á fremſta hnúa, VI á miðhnúa, XIV á neðſtu junctúru auricularis, III á miðjunctum, XI uppi á góminum; XIX á miðlið, VIII á neðſta lið (9).

3. §.

---

rectè qvidem November at perperam December ibi locatur, nam calendis Novembribus in Calendario aureus nullus, Decembribus XIII eſt adſcriptus, & hinc articulus medius indicis vacuus, tertio aureus XIII inſcriptus. Ergo December in junctura tertia indicis ponendus, & hinc pro Novembri a media, pro Decembri a tertia junctura pro Noviluniis qværendis digitalis putatio ordienda. Sed cum ad apicem auricularis perveneris; uti ſupra pro Septembri, ita hic pro Novembri, ſaltus erit faciendus, ut dies vigeſimus qvintus, aureum ibi locatum offendat, cui diei tam in vulgaribus Calendariis, qvam vetere Romano apud Petavium l. c. & Ephemeride Bedæ eſt adſcriptus. At vigeſimus ſextus ibidem etiam numerandus, aut in condylum ſupremum ſub ungve regrediendum, & inde ad tertium usqve ſaltus committendus, hæc autem pro Novembri exceptio eſt ſeptima. Pro Decembri juxta vulgaria Calendaria ſine ſaltu & exceptione procedet putatio, in qvibus aureus XIX vigeſimo qvinto eſt adſcriptus, ſed in Ephemeride Bedæ & vetere Romano apud Petavium vigeſimo qvarto eſt appoſitus, juxta qvos igitur ab apice auricularis, in condylum intermedium ſaltus dandus eſſet.

(9) 1) Totam hanc diſpoſitionem numerorum aureorum & menſium in Schemate præſenti, manu delineata, expreſſam, Domine lector jam diſtinctiſſimè vides, & qvidem juxta Rymbeglæ præſcriptum ſine omni correctione numeros aureos collocavi; in menſium vero diſpoſitione, præeunte Calendario, locum Decembris mutavi, qvem in tertia indicis junctura poſui, cum in ſecunda perperam collocetur.

2) Cæ-

§. 2.

Terminus XVI ponatur in radice pollicis, V in junctura infima indicis, XIII in junctura suprema digiti ejusdem; terminus II super extremo, X in condylo intermedio, XVIII locetur in junctura infima digiti medii, VII in junctura media, XV super extremo, IV in condylo proximo, XII in imo condylo; terminus I ponatur in junctura infima digiti medici, IX in junctura suprema, XVII in condylo supremo, VI in condylo intermedio, XIV in ima junctura digiti auricularis, III in media, XI super apice, XIX in articulo intermedio, VIII in imo.

2) Cæterum aureorum numerorum universam hanc dispositionem, in Computo digitali Clavii inveni Cap. 6. de Fest. mobil. pag. 77. sic autem Clavius: jam vero si loco Epactarum disponantur in manu sinistra aurei numeri; ita locabuntur: in vola manus ponitur 16, additis 8, & ex summa 24, abjectis 19, relinqvitur aureus numerus 5, locandus in radice interiore indicis post volam manus. Additis rursus 8, conficitur aureus numerus 13, tertii articuli indicis, secundo vacuo relicto, numerus enim aureus minor in hac dispositione seqvitur semper majorem proximo articulo; major autem minorem non in proximo; sed in altero, qvod diligenter observandum est, ut omnes aurei numeri propriis locis reponantur. Additis rursus 8 ad aureum 13, in tertio articulo indicis positum, & a summâ 21, 19 abjectis, reliqvus fit aureus numerus 2 in extremitate indicis ponendus, nullo articulo vacuo relicto, cum 2, minor sit qvam 13. Rursus additis 8, ad aureum numerum 2, conficitur aureus numerus 10, major qvam antecedens, ac proinde in sexto articulo indicis, qvinto relicto vacuo collocandus, ad huncce iterum addantur 8, fit aureus numerus 18, major item qvam antecedens 10, ideoqve in radice digiti medii, omisso ultimo articulo indicis vacuo, reponendus. Adjectis præterea 8, ad aureum numerum 18, in radice medii constitutum & a summa 26 rejectis 19, relinqvitur aureus numerus 7, qvi qvoniam minor est qvam 18, in proximo articulo medii, hoc est in secundo ponendus est. Atqve hoc artificio, omnes 19 aurei numeri in sinistra manu collocabuntur; si modo memineris, minorem proximè locandum esse post majorem; majorem vero post minorem, non proximè, sed unô articulo in medio

3. §.

Þeſsi ſkipan Terminorum (10) kallaſt Aureus numerus: hun byrter tunglkomu hvert ár eptir annad í tunglölld, enn þó

dio relictô; ille porro aureus numerus ſemper antecedente minor eſt, qvi poſt abjectionem 19, relinqvitur, qvod fit, qvando ex additione 8, ad antecedentem aureum numerum, conficitur ſumma major qvam 19. Tunc vero aureus numerus major eſt qvam antecedens, qvando non ſunt abjiciendi 19 ex ſummâ confectâ, ex additione 8, ad antecedentem aureum numerum, qvod tum demum fit, qvando ea major non eſt qvam 19.

3) Porro pergit Clavius: Iidem, inqvit, aurei numeri ita qvoqve in manu ſiniſtra diſponentur. Qvando antecedens aureus numerus major eſt qvam 11; ſubtrahantur 11, & relictus numerus ponatur in proximè inſeqventi articulo. Qvando autem non eſt major qvam 11, addantur 8, & numerus conflatus, non in articulo proximo, ſed in altero, uno inani relicto, collocetur. Ut, qvoniam aureus numerus 16, in vola manus poſitus, major eſt qvam 11, abjectis 11 reliqvus eſt aureus numerus 5 minor, in proximo articulo, hoc eſt in radice indicis locandus. Additis 8 ad 5 fit aureus numerus 13, non in ſecundo articulo indicis, ſed in tertio, ſecundo vacuo relicto, ponendus. Detractis rurſus 11 ex 13, remanet aureus numerus 2, minor, ponendus in articulo proximo, id eſt in extremitate indicis. Hactenus Clavius, nam hæc ex ejus Computo excerpere placuit & Rymbeglæ inſerere, cum in paucorum verſetur manibus.

4) Ergo totius diſpoſitionis numerorum aureorum qvam habet Rymbegla Author eſt Clavius, qvam tamen feſtis mobilibus principalibus, non autem Neomeniis detegendis adhibuit, qvamobrem nec de menſibus per digitos diſponendis qvicqvam addit, qvam diſpoſitioni numerorum aureorum Clavianæ, ſive Islandi, ſive alii Computiſtæ recentiores ſatis ingenioſè adjecerunt, cum enim diſpoſitio Claviana, cum ordine numerorum aureorum in Calendario Juliano ad amuſſim conveniat; ſinguli menſes ibi erant in digitis locandi, ubi aurei numeri ipſorum calendis in Calendario adſcripti ſunt in ſcripti, vel, ſi calendæ ab aureo numero eſſent vacuæ, in articulis vacuis, qvos, aurei numeri, qvi ſecundis menſium ſunt adſcripti & digitis inſcripti inſeqvuntur, reponendi. Sed numerum aureum XVI, qvem indeterminatè Clavius ponit in vola manus; magis determinatè & commodius ad Novilunia putanda in radice pollicis ponit Rymbegla.

5) Supereſt, ut uno alterove exemplo illuſtretur hæc methodus Novilunia per digitalem Computum detegendi. Sit ergo ex. gr. Stylo veteri qværendum Novi-

§. 3.

Hæc diſpoſitio terminorum vocatur numerus aureus,[10] *qvæ per totum Cyclum lunarem quotannis indicat nativitatem lu-*

T 3 *næ.*

Novilunium in Januario anno Cycli lunaris 12mo? igitur ab articulo medio digiti auricularis, cui Januarius inſcriptus incipiendo, ibidem unum puto, duos in tertio, tres in apice, qvatuor in condylo primo ſub ungve, qvinqve in medio, ſex in tertio; inde ad juncturam mediam pollicis transeo, ubi ſeptem pono, octo in radice pollicis, novem in radice indicis, & ita dies Januarii putando pergo, donec ad aureum XII in tertio condylo digiti medii pervenero, in qvem numerando cadit dies vigeſimus ſecundus. Ergo ſtylo veteri luna die vigeſimo ſecundo Januarii eſt prima. Qvod ſi eodem anno Cycli pro Martio Neomeniam qvæſiviſſem, cum Januarius & Martius in eodem articulo ſint locati, & in neutro ſaltus ullus committatur, etiam in Martii vigeſimum ſecundum lunam naſcentem ſeu primam cadere comperiſſem. Si pro Februario eodem anno Cycli, qværenda ſit luna prima, a junctura ſuprema, cui Februarius inſcriptus, putationem ineo; ſed per exceptionem primam condylum primum ſub ungve transſilio ut tertius Februarii aureum XIX, in condylo intermedio locatum offendat, qvoad cætera, uti prius, pergo, donec putando, vigeſimus Februarii in aureum XII, incidat, qvo ergo indicatur lunam vigeſimo Februarii eſſe primam. Sit pro Junio ſtylo veteri anno Cycli XIV qværenda nativitas lunæ, qvi, cum primo condylo ſub ungve digiti auricularis ſit inſcriptus, Neomeniæ qvæſitæ putatio inde occipienda; & uti prius continuanda, ſed juxta notam (§. 1. not. 6.) junctura media pollicis transſilienda, ut qvartus Junii in aureum XVI incidat, & ad juncturam usqve digiti auricularis imam pergendum, cui aureus numerus propoſitus XIV eſt inſcriptus. Unde conſtat, anno Cycli decimo qvarto, ſtylo veteri lunam vigeſimo ſexto die Junii eſſe primam. Sit anno Cycli XIX ſtylo veteri pro Septembri Novilunium qværendum. Igitur a radice pollicis, cui, September inſcriptus occipio, & indè per omnes articulos apices & condylos putando dies Septembris pergo, ſed cum ad apicem digiti auricularis pertigero, condylum primum ſub ungve juxta notam (§. 1. not. 9.) transſilio & vigeſimum ſeptimum in condylo medio numero, cui aureus XIX inſcriptus, qvo indicatur ſtylo veteri anno Cycli decimo nono, lunam vigeſimo ſeptimo Septembris primam ſeu naſcentem eſſe. Atqve hac methodo in cæteris Neomeniis qværendis procedendum.

(10) Hæc Diſpoſitio terminorum dicitur numerus aureus: parum doctè & computiſticè

þó alleins. Þá blecker hun þó nockud ſvo í Februario, þann tíma ſem hlaupár ſtendur yfer, fyrer þá grein ad hun ſkipar Februario ei elldra tungl enn IX nátta og XX, hvad óheirelegt er fyrer tvenna ſök, þá eina ad Februarius hafe yngra tungl in bisſexto enn XXX; þá adra ad Martius hafe ſitt tungl (b) XI nátta og XX, þvert í móte öllum rettindum, ad nockurt tungl ödliſt meiri tungl alldur enn þrítugann.

4. §.

Og til þeſs ad hier hitteſt eingin villa úti, þá er ſvo ſett og ſkipad af meiſtarmönnum (11), at þar ſem primtungl Martii ſtendur

(b) *Codex de Computo ex No.* 624: ad Martius hafe ſitt tungl IX nátta og XX; þá enu þridiu grein, at þat er þvert á móte öllum rettindum ad nockurt tungl ödliſt meira alldur enn XXX nátta. ɔ: *Qvod Martius habeat lunam ſuam vigeſimam nonam; ob tertiam rationem: qvod omni rectitudini adverſetur fieri lunam qvandam trigeſima majorem. Sed malè nam lectio Rymbeglæ melior & accuratior.*

ſticè Author mentem ſuam hic expreſſit, dum omnium terminorum ſive Cyclorum diſpoſitionem & ordinem appellat numerum aureum, nunqvam enim apud Computiſtas primarios vocabulum ſic accipi invenies, ſinguli autem iſti numeri Cyclici, qvatenus Neomeniis detegendis inſerviunt, conſtanter ipſis dicuntur numeri aurei, nec ullum alium hujus vocabuli ſignificatum Computiſtæ principes agnoſcunt. Author igitur ex ignorantia Calendarii & oſcitantia termini ſignificatum qvem invariatum ſervare debebat in alienum detorſit.

(11) Ad hæc obſcurius propoſita intelligenda, inſpice vetus Calendarium Romanum. Et ex. gr. poſito anno Cycli lunaris XIX, videbis lunam Februariam Nonis Januariis eſſe peimam, & cum anno communi cava ſit, in qvarta Nonas Februarias exſtingvi; cum â Nonis Januariis incluſivè ad qvartam Nonarum Februariarum etiam incluſivè ſint dies viginti novem, ſed anno bisſexto, cum plena ſeu tricenaria ſit, in tertia Nonas Februarias, finiri; conſeqventer, ubi in Calendario, anno Communi, uti ſtatuit Author Rymbeglæ, eſt luna naſcens ſeu prima Mar-

næ. Attamen currente anno bisſexto in Februario ſolo, aliqvantulum fallit, cum Februario lunam non niſi vigeſimam nonam tribuat, id qvod ex ratione gemina abſurdum; qvarum una: habere Februarium anno bisſextili lunam trigeſimâ minorem; altera: habere Martium lunam ſuam trigeſimam primam, qvod omni rectitudini ex diametro adverſatur, ſcil. lunam ullam nanciſci ætatem tricenaria majorem.

§. 4.

Atqve ad omnem errorem in his præcavendum, ita ſtatuerunt ac præceperunt artis magiſtri, ut, ubi in Calendario ſcripta eſt

Martia, ibi anno bisſexto Februaria plena debet exſtingvi. Qvocirca cum theoriæ Calendarii ſit contrarium uno eodemqve die, lunam menſis antecedanei denaſci & ſuccedanei naſci; ſeqvitur utiqve neceſſariò numerum aureum XIX, anno bisſexto a tertia Nonas Februarias ad ſecundam deſcendere, ut exiſtente anno Cycli decimo nono bisſexto, luna Martio tribuenda, pridie Nonas Februarias naſcatur. Qvod vero jam de numero aureo XIX dixi, idem de cæteris omnibus usqve ad aureum IX vigeſimo tertio adſcriptum eſt tenendum, ut a tertio Februarii usqve ad vigeſimum tertium anno bisſexto uno die in Calendario deſcendant; ſive, qvoniam aureorum in Calendario ſitus ipſo facto non mutatur, ſinguli uno die inferiores imaginandi vel concipiendi ſunt juxta Schema appoſitum, qvod Authoris ideam diſtinctè ad amuſſim exprimit, in qvo, ſeries aureorum in verſu dextimo ad dextram Calendarum in verſu ſecundo, litterarum hebdomadalium in verſu tertio & dierum Februarii in

	3	f	3. Non.	XIX
XIX	4	g	2. Non.	VIII
VIII	5	a	Non.	
	6	b	8. Idus	XVI
XVI	7	c	7. Id.	V
V	8	d	6. Id.	
	9	e	5. Id.	XIII
XIII	10	f	4. Id.	II
II	11	g	3. Id.	
	12	a	2. Id.	X
X	13	b	Id.	
	14	c	16. Cal.	XVIII
XVIII	15	d	15. Cal.	VII
VII	16	e	14. Cal.	
	17	f	13. Cal.	XV
XV	18	g	12. Cal.	IV
IV	19	a	11. Cal.	
	20	b	10. Cal.	XII
XII	21	c	9. Cal.	I
I	22	d	8. Cal.	
	23	e	7. Cal.	IX
IX	24	f	6. Cal.	

ſtendur ſkrifad í Calendario: þá ſkal í þeim ſtad vera en þrítuganda nótt tungls Februarii; enn primationem tungls Martii ſkal ſetia í næſta ſtad, med þeim hætte ad ſkilia, ad, þar ſem ſkrifader eru XIX, VIII, rettleides í Calendario af tertia Nonas Februarii, med ödrum tölum, allt fram til Feſtum Sanċti Matthiæ; þá ſkal og ſkrifa adrar ſamlikar-tölur utfra ſvo ſem calendis til vinſtri handar hveria epter adra fram til fyrrnefnds Festum Sanċti Matthiæ, epter því ſem þetta vers kenner: *Luna locum* (12) *duplicat bis inter Blasqve Matthiam.* Enn þeſsari calen-

in verſu qvarto, eſt illa ipſa, qvæ in Calendario exprimitur & anno qvovis communi obtinet. Series vero aureorum altera in verſu ſiniſtimo, uno die depreſſa ad ſiniſtram Calendarum, in Calendario ipſo facto expreſſa non conſpicitur; ſed anno bisſexto eſt imaginanda, ita qvidem ut ſinguli aurei a tertio Februarii ad vigeſimum tertium uno loco juxta Schema deſcendiſſe concipiendi ſint, in qvo vigeſimo qvarto adſcriptum vides aureum IX, qvi in Calendario vigeſimo tertio eſt appoſitus & qvarto Februarii, qvi tertio, & cæteros omnes intermedios uno die inferiores; ergo Schema intuitivè ſpectandam præbet veritatem aſſerti Rymbeglæ. Scil. ubi in Calendario anno communi ſcripta eſt prima Martia, ibi Februariam eſſe trigeſimam ſeu plenam, at anno bisſexto Martiam naſcentem loco proximo, id eſt proximè inferiore ad ſiniſtram Calendarum Martiarum. Sic ex. gr. aureus II qvarto Iduum ad dextram adſcriptus indicat anno communi lunam Martio tribuendam decimo Februarii eſſe primam; ſed ibidem luna Februaria anno bisſexto eſt trigeſima, & aureus II tertio Iduum ad ſiniſtram adſcriptus oſtendit anno bisſexto lunam Martio adſcribendam undecimo Februarii eſſe naſcentem ſeu primam; igitur, qvod anno bisſexto luna Februaria fiat tantum vigeſima nona; ſed Martia plusqvam plena ſeu trigeſima prima, id facile experieris eſſe verum, niſi aurei uno die deſcendant, ſiqvidem ſerie dextima tabulæ qvam tuis oculis ſubjeci, utare, nam aureus II duodecimo Januarii, decimo Februarii & Martii duodecimo adſcriptus, oſtendit anno Cycli lunaris ſecundo currente bisſexto, lunam Februariam fore vigeſimam nonam, Martiam trigeſimam primam, cum â decimô Februarii incluſivè ad Martii duodecimum excluſivè ob diem intercalarem, ſint dies triginta & unus, & a duodecimo Januarii incluſivè ad decimum Februarii excluſivè ſint dies viginti novem. Sed hoc incommodum evita-

est luna prima Martii, ibi lunæ Februariæ sit nox tricesima, at prima luna Martii loco proximo ponatur, ea ratione scil. ut, ubi in Calendario a tertio Nonas Februarias usqve ad Festum Sancti Matthiæ, aliis Characteribus eodem versu scripti sunt aurei XIX, VIII &c.; ibidem exterius qvasi a sinistra Calendarum scribantur etiam ordine, alii numeri consimiles, usqve ad prius memoratum Matthiæ Festum, prouti docet hic versus: Luna locum duplicat bis inter Blasqve Mathiam. *Hæc autem*

---

evitatur, si in serie sinistra sumatur, sic enim lunæ Februaria & Martia fiunt plenæ uti oportet. Apparet igitur, uti §. præc. Author asseruit, dispositionem ex Calendario in manum transscriptam anno bissextili in Februario fallere.

(12) Cum in tertio Februarii Festum Blasii & vigesimo qvarto Festum Matthiæ fixum sit, ex nota præcedenti facile intelligitur qvid sibi velit hic versus computisticus: *Luna locum duplicat bis inter Blasqve Mathiam:* i. e. pro singulis lunis qvæ a tertio Februarii ad vigesimum qvartum, hoc est a Festo Blasii ad Matthiæ Festum nascuntur & denascuntur, anno bissexto duplex aureus adscriptus concipitur, qvorum is, qvi anno communi adhibetur, ad dextram, sed alter anno bissextili adhibendus, sit ad Calendarum sinistram uno loco depressior. Sed qværet fortasse qvispiam qvæ subsit ratio, cur ista duplicata dispositio non etiam aureos in Februario reliqvos afficere debeat? nempe XVIIum vigesimo qvinto, VIum vigesimo sexto, XIVum vigesimo octavo, & deniqve XIum secundo adscriptum? Cui qvæstioni, qvantum ad tres aureos, qvi diem intercalarem inseqvuntur, attinet, ita respondendum: non opus esse, ut duplici ista dispositione afficiantur, cum dies vigesimus qvartus, sive Calendarum Martiarum Bissextus, bis numeretur. Nam sit ad hoc illustrandum, ex. gr. annus Cycli decimus septimus, numerus aureus XVII vigesimo septimo Januarii adscriptus, indicat ibi lunam Februariam esse primam, a qvo inclusivè ad vigesimum qvartum Februarii etiam inclusivè, sunt dies viginti novem anno communi, sed anno Bissexto, ob diem intercalarem insertum vigesimus qvartus bis numeratur, & hinc dies lunationis Februariæ sunt triginta & conseqventer luna ista Februaria plena uti oportuit, sed idem de aureis VI & XIV tenendum. Qvamobrem, cum tres isti aurei diem intercalarem seqvantur, opus non erat ut duplex ista numerorum aureorum series infra

calendis tölu ſkal aldrei neita utan hlaupár komi (13), nema hin VIII vetur og XX hvert hlaupár er edur ei.

5. §.

Rymverſin Ciſio (14) ſkulu greida ſína rás af ſæti Januarii, fyrſt um Auricularem, þar næſt um tvær Juncturas pollicis,

fra diem bisſextum deſcenderet. Qvod aureum XI attinet qvarto Nonas Februarias adſcriptum, animadvertendum eſt, anno Cycli undecimo, lunam qvartâ Nonas Januarias denatam, eſſe qvarti Embolismi juxta vetus Calendarium Romanum & *Bedam*, & conſeqventer ad Januarium non pertinere, cum nullius menſis ſit, ſed Januaria, tertio Nonas cui aureus XI adſcriptus, naſcitur, & per legem imparitatis & plenitudinis in calendis Februariis plena exſtingvitur, proinde, cum aureus XI urgente qvarto Embolismo, inde ab initio, dum Calendarium conſtrueretur, a calendis ad qvartam Nonas Februarias deſcenderit, nihil opus eſt ut anno bisſexto denuo ulterius deſcendat. Nam luna Martia ſecundo Februarii nata, & ſecundo Martii denata, ob diem intercalarem inſertum, fit trigeſima, ſive plena, uti per plenarum & cavarum alternationem oportuit.

(13) Unam cauſam attulit ac tractavit Rymbegla, cur Calendarium & conſeqventer ejus in digitis diſpoſitio in menſibus Februario & Martio fallat, a die intercalari deſumtam; alteram cauſam addit, qvam in annum Cycli octavum & vigeſimum conjicit; ſed qvomodo annus vigeſimus octavus Cycli ſolaris hanc fallaciam producat, id profecto per naturam Cycli ſolaris intelligi neqvit, qvia Cyclo ſolari cum diſpoſitione numerorum aureorum in Calendario nihil planè eſt negotii, ſed numeris aureis & ordini eorundem totum cum Cyclo lunari negotium; &, cum dicat hanc exceptionem obtinere, ſive ſit annus communis ſive bisſextus, in confeſſo eſt ejusmodi Cyclum intelligi in cujus ſingulos annos cadere poteſt annus tam communis qvam bisſextus, qvæ proprietas minimè Cyclo ſolari ſed lunari competit. Annus igitur octavus & vigeſimus non conjunctim ſed diviſim ſunt capiendi, qvaſi dixiſſet: hæc Calendarum putatio nunqvam neganda, niſi annus bisſextus currat, exceptis annis duobus ſcil. octavo & vigeſimo, qvare, cum certum ſit hos annos ad Cyclum lunarem eſſe referendos, liqvet corruptum eſſe hunc locum Rymbeglæ, & pro XX ſcribendum XIX, ut ſenſus ſit, a memorata diſpoſitione excipiendos eſſe, in menſibus Februario & Martio, annos Cycli lunaris octavum & decimum nonum, ſive ſit annus communis ſive bisſextus, ſed

autem Calendarum putatio nunqvam neganda, nisi anno bissexto veniente, excepta hyeme octava & vigesima, sive annus communis sive bissextus currat.

§. 5.

Versus computistici: Cisio e sede Januarii progrediantur, primo per auricularem, deinde per duas juncturas pollicis, & abinde

U 2

sed intelligi neqvit cur dispositio fallat in aureis VIII & XIX, siqvidem secundæ & tertiæ Nonarum Februariarum sint adscripti, ut Calendaria pleraqve habent; qvod si vero aureus VIII Nonis; XIX, secundæ Nonarum sit adscriptus, uti supra Parte prima (§. 14. not. 11.) vidimus Authorem Rymbeglæ ejusmodi Calendarium habuisse, nam qvod aureum VIII attinet, is sexto Januarii & qvinto Februarii adscriptus, anno Cycli octavo ex Authoris mente, lunam tertii Embolismi facit plenam, qvæ igitur, cum nulli mensi deputetur, ad Februarium non pertinet, & conseqventer ab earum numero excipitur, qvæ in Februarium desinentes, anno communi, vigesimæ nonæ, bissextili, trigesimæ fieri debent: Idem aureus sexto Martii adscriptus, anno communi lunam Martiam facit cavam, bissexto plenam, & per conseqvens anno Cycli octavo luna Martia non fit plusqvam plena, sed tantum plena, etiamsi aureus VIII infra Nonas Februarias non descendat. Similiter aureus XIX Nonis Januariis & in Calendario Authoris Rymbeglæ secundæ Nonas Februarias adscriptus, lunam in Februarium desinentem facit plenam, sive sit annus communis sive bissextus, qvæ, cum ex Authoris sententia non Februaria sed Januaria sit, qvia proximè antecedentem statuit Embolimæam (vide Part. I. §. 18. not. 17.) pari jure ac prior excipitur, ut anno bissexto infra secundam Nonarum aureum XIX deprimere non sit opus. Hæc autem ita ex minus accurato, qvo usus Author Calendario sunt explicata, cum juxta Calendaria cætera assertio Rymbeglæ tanqvam vera defendi neqveat. Cæterum Computum Neomeniarum ac ætatum lunarium appellat Rymbegla putationem Calendarum a parte potiori, cum longè plures in Calendario Romano dies â calendis qvam a Nonis & Idibus putentur & denominentur, tum etiam, qvod scopus Cycli lunaris & Calendarii sit ostendere, qvota sit luna in calendis mensium singulorum.

(14) Versus computistici, qvibus a versus primi vocibus initialibus pro Januario Rymbegla nomen imponit & appellat Cisio, e *Christiani Halthausii* Calendario excerpti ita habent

1. Pro

cis, og ſydann um allar Juncturas góma og lidu annara fingra á vinſtre hendi, allt þar til er þau lyktaſt in Feſto beati Sylveſtris, nema

---

1. Pro Januario.

Ciſio Janus Epi. ſibi vendicat oc. Feli. Mar. An.
Priſca Fab. Ag. Vincen, Pau. Pol. Car. nobile lumen.

Ciſio denotat Circumciſionem & Feſtum Circumciſionis; *Janus*, Januarius; *Epi.* Epiphaniam, Feſtum Epiphaniæ ſibi vindicat; *oc. Feli.* hoc eſt in octavum diem ab Epiphania excluſivè cadit Feſtum Felicis Confeſſoris; *Mar.* denotat Marcellum Papam; *An.* Antonium; *Fab.* Fabianum Epiſcopum; *Ag.* Agneſiam virginem; *Vicent.* Vicentium Diaconum; *Pau.* Feſtum Converſionis Pauli Apoſtoli; *Pol.* diem Martini Policarpi; *Car.* Carolum Magnum Imperatorem, & ſimul virum doctum.

2. Pro Februario.

Bri. Pur. Blaſus, Agat. Februo, Scholaſtica, Valent.
Juli conjunge tunc Petrum, Matthiam inde.

Bri. denotat Feſtum Brigidæ virginis; *Pur.* Purificationis Mariæ; *Blaſus*, Feſtum Blaſii Epiſcopi & martyris; *Agat.* Feſtum Agatæ virginis & martyris; *Februo*, ſignificat menſem Februarium; *Scholaſtica*, virginem Scholaſticam; *Valent.* Valentinum Presbyterum & martyrem; *Juli.* Julianam virginem & martyrem, cætera manifeſta ſunt.

3. Pro Martio.

Martius Adria. Per. decoratur Gregorio Cyr.
Gertrud. Apol. Benè junctâ Mariâ genetrice.

Adria. ſignificat Adrianum & Feſtum Martyris hujus; *Per.* Feſtum virginum Perpetuæ & Felicitatis; *Cyr.* Feſtum martyris Cyriaci; *Gertrud.* virginem Gertrudam & Feſtum ejus; *Bene junctâ Mariâ genetrice*, Feſtum Annunciationis Mariæ.

4. Pro Aprili.

April. in Ambroſii Feſtis ovat. atqve Tiburci
Et Valer. Sanctiqve Geor. Marciqve Vitalis.

Verſus prior nullâ indiget explicatione. *Valer.* denotat Valerianum; *Geor.* Georgium martyrem; *Marci*, Marcum Evangeliſtam.

5. Pro

abinde per omnes juncturas apices & articulos digitorum cæterorum sinistræ, donec in Festo beati Sylvestris finiantur.

U 3 *Nisi*

5. Pro Majo.

Philip. Crux & Got. Johan. latin. Epi. Ser. & Soph.
Majus in hac serie tenet Urban. in pede Cis. Pet.

Philip. significat Festum Apostolorum Philippi & Jacobi; *Crux*, Festum inventæ crucis; *Got.* sanctum qvendam nomine Gothardum; *Johan. latin.* Festum Johannis Apostoli & Evangelistæ ante portam latinam; *Epi.* Festum Epimachi & Gordiani martyrum; *Urban.* Urbanum Papam; *Cis.* Virginem sanctam cistinam; *Pet.* Petronellam.

6. Pro Junio.

Nic. Marcelli Bonif. dat. Me. Primi Ba. Christi
Vitiqve Mar. Prothas Al. sancti Johan. Jere. Pe. Pau.

Nic. denotat Festum Nicomedis martyris; *Marcelli*, Marcellini Papæ & martyris; *Bonif.* Festum Petri Bonifacii Papæ; *Me.* Festum Medardi Episcopi & Confessoris; *Primi* denotat Festum Primi, & *Ba. Christi* Festum Barnabæ Apostoli; *Mar.* Festum sanctorum Marci & Marcelliani; *Prothas*, Festum Prothasii & Gervasii sanctorum; *Al.* Festum Albini martyris; *sancti Johan.* denotat Festum vigiliæ Johannis Baptistæ; *Jere.* Festum sancti cujusdam nomine Jeremiæ; *Pe. Pau.* Festum martyrum Petri & Pauli.

7. Pro Julio.

Jul. Procas Udal Oct. Vil. Kyli. Fra. Bene. Margar. Apostol.
Arnolf. Prax. Magd. Ap. Chris. Jacobi Pan. Be. Ab. Ger.

Procas denotat Festum Procasi & Martiniani; *Udal*, Festum Hudalrici Episcopi; *Oct.* denotat octavam Apostolorum; *Vil.* Festum Villibaldi Episcopi & Confessoris; *Kili.* Kiliani & sociorum ejus; *Prax.* Praxedis virginis; *Magd.* virginis cujusdam Mariæ Magdalæ sive Magdalenæ; *Ap.* Apollinaris Martyris & Episcopi; *Chris.* Christinæ virginis; *Pan.* Pantaleonis martyris; *Be.* Festum virginis Beatricis; *Ab.* Abdonis Festum; *Ger.* Festum Germani cujusdam.

8. Pro Augusto.

Pe. Steph. Jus. Os. Six. Af. Cy. Ro. Laur. Tybur. Ip. Eus.
Sumtio. Agapeti, Thymo. Bartholo. Ruf. Au. Decolla.

Pe.

nema þar ſem rád giörir fyrir (15) hlaupi í ſex mánudum og vier köllum Saltus lunæ, eptir því ſem þetta vers kennir:

Febru.

Pe. ſignificat vincula Petri Apoſtoli; *Steph.* Feſtum Stephani Pontificis & martyris; *Juſ.* Juſtinæ cujusdam virginis; *Os.* Feſtum Osvaldi cujusdam; *Six.* Feſtum Sixti Pontificis, Feliciſſimi Agapiti; *Af.* Afræ martyris; *Cy. Ro.* Feſtum Cyriaci Romani & ſociorum ejus; *Laur.* Feſtum vigiliæ & paſſionis Laurentii martyris; *Tybur.* Feſtum Tyburtii martyris; *Sumtio.* Feſtum aſcenſionis ſanctæ Mariæ; *Thymo.* Timothei Apoſtoli; *Barthol.* Feſtum vigiliæ ſancti Bartholomæi; *Ruf.* ſancti cujusdam nomine Rufi; *Au.* Auguſtini Epiſcopi; *Decolla.* Feſtum paſſionis Johannis Baptiſtæ.

9. Pro Septembri.

Egydium Sept. habet Nat. Gorgon. Prot. Ja. Crux. Ev.
En. Lampertiqve Math. Mauricius & Dami. Mich. Ar.

Nat. indigitat Feſtum Nativitatis virginis Mariæ; *Gorgon.* Feſtum paſſionis Gorgonii martyris; *Prot. Ja.* Feſtum Prothi & Hiacynti; *Crux.* Feſtum exaltationis crucis; *Ev.* Feſtum Evphemiæ virginis; *Dami.* Feſtum Cosmæ & Damiami; *Mich. Ar.* Feſtum Michaelis Arcangeli.

10. Pro Octobri.

Remi. ſub Octobre, Sergi. Di. Ger. Auguſtini Calixti
Galli, Lucas, Vi. Cor. Se. Sa. Criſ. Aman. Symonis Qvin.

Remi. denotat Feſtum Remigii Epiſcopi; *Sergi.* Feſtum ſanctorum Sergii & Bacchi, *Di.* Dionyſii, *Ger.* Gereonis; *Vi.* Feſtum ſanctæ virginis Urſulæ & ſociarum ejus; *Cor.* Cordulæ cujusdam; *Se.* Severini cujusdam ſancti Feſtum; *Sa.* Salomes cujusdam; *Criſ.* Feſtum Criſpini & Criſpiniani; *Aman.* Amandi Confeſſoris; *Simonis,* Feſtum Apoſtolorum Simonis & Judæ Thaddæi.

11. Pro Novembri.

Omne November cole Pro. Leo. Marti. Briciiqve
Succedunt iſtis El. Ce. Catharinaqve Sat. An.

Omne deſignat Feſtum omnium ſanctorum; *Proc.* Feſtum ſancti cujusdam nomine Proculi, *Leo.* Leonardi, *Marti.* Martini Turonenſis Epiſcopi; *El.* diem Feſtum Eliſabethæ, & *Ce.* Ceciliæ virginum; *Sat.* Saturni martyris; *An.* nativitatis diem ſancti Andreæ Apoſtoli.

12. Pro

Nisi ubi in sex mensibus habenda ratio saltus, qvem lunæ vocamus, uti docet hic versus:

Febru.

---

12. Pro Decembri.

December Barba. Nycolaus & alma Lucia
Sanctus abinde Thomas modo Nat. Steph. Jo. Pu. Thoma Syl.

Barba. designat Festum Barbaræ virginis; *Nat.* Festum Nativitatis Domini; *Jo.* Festum Johannis Apostoli & Evangelistæ; *Pu.* diem Festum sanctorum & innocentium puerorum; *Syl.* Festum Sylvestri Papæ.

Hæc autem explicatio partim ex Ephemeridæ Bedæ, partim e Calendario Halthausii desumta.

13. Hi versus computistici ab articulo apice vel condylo mensis sui singuli inchoandi, & cum Januarius primus sit, versus primus pro mense primo a sede Januarii, hoc est a junctura media auricularis sinistræ ordiendus, ut prima syllaba Cis. ponatur in junctura media, secunda Ci. in juncturâ tertiâ, tertia O. in apice auricularis, qvarta Ja. in condylo primo sub ungve, qvinta Nus. in condylo medio, sexta Ep. in suprema, hinc in pollicem transeundo, in junctura media locanda septima I.; atqve hac ratione juxta dispositionem numerorum aureorum, nullo articulo apice vel condylo omisso, putatio continuanda, ut singula loca sive plena sive vacua singulas accipiant syllabas. Numerus autem syllabarum ad vocem aliqvam inclusivè, qvæ Festum aliqvod indigitat, æqvatur semper numero dierum mensis ad Idem in Calendario Festum, & omnium syllabarum utriusqve versus, diebus totius mensis. Atqve, qvod de versibus pro Januario dictum; idem de singulis binis mensium omnium cæterorum tenendum. Mensis ultimus December, cum in tertia junctura indicis locatus sit; prior pro Decembri versus inde progreditur & posterior ibidem terminatur, ut in hunc articulum cadat syllaba ultima trigesima prima qvæ Decembris ultimo, in qvo Festum Sylvestris fixum, respondet, & hinc est cur dicat Rymbegla omnes versus finiri in Festo Sylvestris.

(15) Nisi ubi afferit Rymbegla, habenda Ratio saltus in sex mensibus, qvem Saltum lunæ vocamus. Non satis doctè Author Rymbeglæ qvicunqve fuerit, saltus in Computo digitali confundit cum saltu lunæ in vetere Calenderio Romano supra in Part. I. explicato, qvi in solo mense Julio, anno Cycli ultimo, contingit; a qvo, qvi in Computo digitali contingunt saltus, toto, qvod ajunt, differunt cælo, qvo circa nomen saltus lunaris ipsis imponi minimè oportebat.

Sed

Febru. (c) *April. Jun. Aug. O. Dec. transſilit unum.* Þetta vers bydur ad hlaupa ſkal um eina Junčturam í Februario, Aprili, Junio, Auguſto, Očtober og December.

Sic facies ſaltum (d) (16) *Bla. ſi. Steph. o^c qve tranſit.* Þetta vers kennir hveriar ſamſtöfur í Rymverſum hlaupa um Junčturas í fyrgreindum mánudum.

Fort:

(c) *Codex de Computo ex No.* 624: Februus, Aprilis, Jun. Aug. O. De. transſilit unum. (d) *Idem Codex*: Sic facies ſaltum: Bla. ſi. Bed. Step. oqve tranſit.

Sed fortaſſis Authori ea ſederit ſententia, ſaltum lunarem in ſyſtemate & ordine numerorum aureorum tantas feciſſe in Calendario turbas, ut exceptiones & ſaltus in Computo digitali ſupra recenſiti inde originem traxerint, & hinc tanqvam ab efficiente cauſa ſaltibus Computiſticis, ſaltus lunaris indiderit nomen. Qvæ opinio, ſiqvidem in ipſa fuerit, ipſum etiam fefellit, nam etiamſi verum ſit ſaltum lunæ in Calendario turbas feciſſe, inde tamen nec omnes nec multi in Computo digitali ſaltus ortum traxere, qvod diſtinčtè & completè hic explicare nimis prolixum & ſimul ſupervacaneum foret, cum brevitati ſtudeamus. In eos itaqve menſes, qvi nullum in putando ſaltum exigunt, progreſſio verſuum Ciſio Janus &c. Computiſticorum, in nota præcedenti explicata exačtè competit, cæteros qvi ſaltum exigunt, hoc verſu Rymbegla Computiſtico recenſet: *Febru. April. Jun. Aug. O. Dec. transſilit unum;* vel etiam ut habet Codex de Computo: *Februus, Aprilis, Jun. Aug. O. De. transſilit unum*, qvæ ſcripſio ſi Proſodicè examinetur, priori præſtare videtur. Vult ergo Rymbegla in ſex menſibus ſaltum Computiſticum fieri, &, uti ſupra independenter ab hoc verſu oſtenſum, in Februario primum, Aprili ſecundum, Junio tertium, Auguſto qvartum, Očtobri qvintum, Decembri ſextum. Qvoad menſes qvinqve priores, hic verſus Computiſticus cum meis ratiociniis ſupra demonſtratis, convenit, in ſexto menſe Decembri ſtatuit ſaltum, qvem nullum obtinere demonſtravi, at in Septembri & Novembri nullum facit, qvem in utroqve menſe fieri ſupra vidi. Qvæ diſcrepantia ex Calendariorum diſſenſu ortum duxiſſe eſt cenſenda, nimirum, habuit Author Calendarium aliqvod, in qvo aurei XI & XIX in menſibus Septembri & Očtobri non erant conjunčti ſed disjunčti, ita, ut in Septembri aureus XIX, vigeſimo očtavo, at in Novembri vigeſimo ſexto adſcriptus fuerit. Verum Idem

Authoris

Febru. April. Jun. Aug. O. Dec. transfilit unum.

Præcipit hic verſus unam juncturam transſilire in Februario, Aprili, Junio, Auguſto, Octobri & Decembri.

Sic facies ſaltum, Bla. ſi. Bo. Steph. oc. doqve tranſit.

Docet hic verſus qvænam ſyllabæ Verſuum Computiſticorum tranſeant juncturas in menſibus ſupra memoratis.

Fortis

Authoris Calendarium annos memoratos in Decembri habuit conjunctos, priore vigeſimo tertio, poſteriore vigeſimo qvarto appoſito. Hac unica ratione Rymbegla defendi poteſt, cum alioqvin enormiter erraſſe ſumma cum ratione diceretur, & a veroſimili abhorreat, tam enormium anomaliarum nullam feciſſe mentionem, qvas juxta vulgaria Calendaria obtinere ſupra monſtravi, niſi ad tale qvod dixi Calendarium ſuas Ideas & regulas conformaſſet, præſertim cum minores anomalias accuratè ſatis recenſuerit: & in aureo XIX collocando, veterum Calendariographorum varietas magna ſit.

(16) *Sic facies ſaltum* &c. vult ſignificare hoc verſu computiſtico Rymbegla, ſyllabas iſtas ex verſibus *Ciſio Janus* menſium ſingulorum ſaltui digitali obnoxiorum, ſingulas eſſe deſumtas, ita qvidem, ut, qvota ſit dies menſis transſiliens, totidem ab initio verſus ad ſyllabam transſilientem incluſivè numerentur ſyllabæ, juxta diſpoſitionem numerorum in digitis aureorum. Ex. gr. in Februario tertia dies ab apice auricularis in condylum intermedium tranſilit. Ergo etiam ſyllaba tertia Blas, in verſu computiſtico pro Februario, eundem ſaltum dare debet. In Aprili dies ſextus juncturam mediam pollicis tranſit, hinc ſexta ſyllaba, ſi, verſus computiſtici pro Aprili eundem ſaltum facit, ut tertia ſyllaba vocabuli Ambroſii eandem juncturam tranſeat. In menſe Junio, qvarta dies transſilit juncturam mediam pollicis, cui in verſu computiſtico qvarta, ſed nominis Marcelli tertia ſyllaba reſpondet, qvam igitur per eundem articulum juxta verſum computiſticum dare ſaltum oportet. Hæc autem ſyllaba, in verſu qvem habet Rymbegla deſideratur, ſed in verſu computi ex Codice ſyllabam ſi., proximè ſeqvitur ſyllaba Bed., qvæ in verſu computiſtico pro Junio non continetur, qvinta vero ſyllaba verſus prioris, & prima nominis, Bonifacius, eſt Bo., unde concludo ſyllabam Bo. in Be., & hinc in Bed. per loci depravationem abiiſſe, hæc autem eſt ſyllaba qvinta, cum qvarta ſyllaba, li, tertia nominis Marcelli, revera ſaltum faciat, qvare metri cauſa per Metonymiam qvandam ſyllabam conſeqventem

Fort: (e) (17) *es athleta, duro certamine gaudes.*
Þetta vers kennir á hvörium ſtaf hlaupid er í mánudum, og ſkaltu marka fyrſta ſtaf í hveriu orde þeſsa vers.

6. §.

Aureus numerus er ſvo ſettur hier eptir fornri Reglu (18) ad Spatium ſkal vera millum XI Terminum og XIX; annad Spa-

(e) *Codex de Computo ex No. 624.* Fortis es athleta, duro certamine gaudes. *Quod rectius.*

---

qventem Bo. pro li. in verſu adhibuit, cum dactylum rectiorem judicaret. Si Bo. Steph. qvam ſi li. Steph., qvæ ſyllaba ſecunda verſus computiſtici pro Auguſto, juncturam mediam pollicis transſilit, cum ſecundo Auguſti idem ſaltus ſit faciendus. In putatione pro Octobri dies tertius juncturam mediam indicis transſilit, qvamobrem tertia ſyllaba verſus computiſtici Ciſio Janus pro Octobri eundem ſaltum dare debet; ſed per verſum computiſticum alterum ſæpius memoratum *ſic facies* &c. Syllaba proximè ſeqvens & initialis vocabuli ſeqventis, transſilit, qvod per eandem Metonymiæ ſpeciem ſalvari potuit, ut ſyllaba conſeqvens, pro antecedente metri cauſa caperetur, cùm enim ultimam ſyllabam dactyli antecedentis, Steph. corripi vellet, non conſonans, ſed vocalis ipſam excipere debebat, hinc rejectâ ſyllaba Sub., proximè ſeqventem Oc., metri cauſa adhibuit, qvæ una cum tertia Octobris articulum indicis medium tranſiliret. In menſe Decembri juxta Authoris Calendarium, dies vigeſimus qvartus ab apice auricularis in condylum intermedium transſilit; Proinde ſyllaba vigeſima qvarta, verſus computiſtici Ciſio Janus pro Decembri, poſterior in voce Modo, eundem ſaltum facit. Igitur lectione variante ſe cum, & verſibus Ciſio Janus menſium, Junii, Octobris & Decembris, curatius collatis, patet utrumqve exemplar eſſe depravatum, ſed verſum computiſticum ita reſtitui, ut ſcribendum ſit: *Sic facies ſaltum Bla. ſi. Bo. Steph. oc. doqve tranſit.* Namqve verſus ita mutatus & arti Computiſtæ & Proſodicæ ſimul ſatisfacit.

(17) Docet hic verſus in qva litera ſingulo menſe ſaltus contingat, h. e. indicat, qvænam littera hebdomadalis, illi menſis diei adſcripta ſit, in qvo ſaltus computiſticus accidit, qvæ articulum qvendam transſilire debet, qvem in finem notandas dicit ſingularum vocum literas initiales, etenim ſunt hæ initiales diebus ſalientibus

Fortis es athleta, duro certamine gaudes.
Hic verſus docet in qvam literam in menſibus illis ſaltus incidat, ac literam initialem vocis cujusqve in hoc verſu notabis.

§. 6.

Aureus numerus juxta Regulam veterem hic ita diſponitur, ut inter terminos XI & XIX ſpatium primum intercedat;

---

lientibus tanqvam hebdomadales in Calendario adſcriptæ. Sic in Februario tertia dies ſaltum facit, qvi menſis, cum primus ſit eorum ſex, in qvibus ſaltus contingunt, prima vox fortis ipſi deputatur, cujus litera initialis F, tertio Februarii eſt adpoſita. Secunda vox ES, ſecundo menſi ſaltum habenti Aprili dicata, habet initialem E, qvæ ſextò Aprilis ſaltum facienti in Calendario eſt appoſita. Tertia vox Athleta, tertio menſi in qvo ſaltus contingit, putà, Junio deſtinata eſt, cujus vocabuli initialis A, qvarto Junii adſcripta, indicat qvartum Junii in Computo digitali facere ſaltum. Atqve de reliqvis vocabulis, cæteris menſibus deſtinatis idem tenendum. Sed in ultima voce, gaudes, qvæ Decembri reſpondet, metri cauſa exceptionem qvandam fecit. Nam vigeſimo tertio G; vigeſimo qvarto, qvi ſaltum facit, A, eſt in Calendario adſcripta, antecedentem igitur conſonantem G, pro inſeqventi vocali A, per Metonymiam qvandam adhibuit, ut vitium proſodicum in verſu declinaret, cum ſine turpitudine proſodica dicere non poſſet: duro certamine audes.

(18) Pro numeris aureis in Calendario diſponendis regulam hanc generalem in ſuo Computo digitali dedit Chriſtophorus Clavius (vid. loc. ſup. cit. §. not. 9. 2.). Ad numerum aureum in Calendario primum addantur octo continua ſerie, & ſi aggregatum excedat novemdecim, his de ſumma ſubtractis, ſcribatur reſiduus, ea lege, ut minor ſemper ſeqvatur majorem loco proximo; major autem minorem, non in proximo loco, ſed in altero. Ex hac regula Claviana facilè redditur ratio ſpatiorum in Calendario, qvæ vocat bonus Author Rymbeglæ. Primum ſpatium facit inter aureum XI. tertio, & XIX. qvinto Januarii adſcriptum; qvo tamen prius eſt intervallum aureorum III. & XI. primo ac tertio adſcriptorum. Nam, ſi juxta regulam Clavianam ad aureum XI. addas octo, fit ſumma XIX. major antecedente, & conſeqventer unius diei ſpatio ab antecedente ſubmovendus. Si ad aureum XIX. adjicias octo, confit ſumma viginti ſeptem, & juxta regulam iterum abjectis novemdecim, fit reſiduus aureus octo, qvi cum ante-

Spatium milli VIII Terminum og XVI; þridia Spatium millum V og XIII. Enn XIII er ſett upp undir II Termin.

7. §.

Enn þeſsari Reglu aurei numeri ruglar (19) Rymſpillir ſmidur, og blandar bly med gulle. Þetta þolir med aungvum hætti ſá gódi gullſmidur er heitir Computus, þvíad hann heftir ákefd Rymſpillirs bónda med þeim hætti ad hann ſkipar ad ſamteingia

antecedente minor ſit, proximo loco ponendus, cui ſi addas adhuc octo, conſit aureus XVI. qvi cum ſit antecedente major, unius diei ſpatio removendus, qvod ſecundum facit Author Rymbeglæ, ad aureum ſedecim octo adjectis, ſit ſumma viginti qvatuor, a qva novemdecim abjecti relinqvunt aureum V. proximo loco, cum antecedente ſit minor, ponendum. Cui aureo additi octo, conficiunt aureum XIII., uno loco inani relicto, qvod antecedentem excedat, juxta aureum II., reponendum; qvi tertium Rymbeglæ conſtituit intervallum. Rurſus additis octo, conſit ſumma viginti & unus, a qva novemdecim detracti reliqvunt aureum II. proximo loco, tanqvam minorem ponendum. Igitur ex regula Claviana memoratorum trium intervallorum jam patet ratio, qvæ tamen eſſe longè plura Calendarium contemplanti apparet. Horum autem præ cæteris fecit mentionem, qvod in menſibus qvibusdam ſeqventibus, ab his fieri vidit in Calendario exceptionem, ut aurei XI. & XIX., VIII. & XVI. in Januario disjuncti, conjungantur.

(19) Author Rymbeglæ theoriæ Calendarii haud ſatis peritus, anomaliam in Calendario appellat, ubi a dicta regula intervalla determinandi excipitur, & conſeqventer, ubi duo aurei juxta ſe immediatè locantur qvi juxta regulam ſeparari debebant. Hac enim ratione legem conſtantem alternationis locorum inanium & plenorum violari cernebat; qvam violationem & a regula generali, qvam auro comparat, exceptionem anomaliam vocat, & cum plumbo contendit, aſſerens analogicè ut plumbum ad aurum, ita regula ad ſui violationem, qvæ aſſertio qvam docta & ex qvanta Calendarii peritia profecta fuerit, jam alto ſilentio involvo & ad ſeqventia feſtino. Igitur juxta regulam Clavianam, aureum XIX., qvi tertio Februarii adſcriptus, ad qvartum deſcendere oportebat, ſed ut anno Cycli decimo nono, luna Februaria, Nonis Januariis prima, cava fieret, qvam plenam eſſe nun-

inter VIII & XVI, secundum; inter V & XIII, tertium. At aureus XIII proximè juxta II est locatus.

§. 7.

Hanc autem Regulam aurei numeri Faber Computi anomali confundit, & plumbum auro commiscet, id qvod neqvaqvam sustinet auri faber egregius, qvi Computus salutatur, qvippe qvi vehementiam Rustici Authoris Computi anomali ita

 com-

---

nunqvam, nisi anno bissexto oportet, necesse fuit, ut aureus XIX., in locum proximè superiorem in Calendario scanderet, & a regula Claviana exceptione facta, proximè aureum XI. tertiis Nonarum adscriberetur. Sic enim ab aureo XIX. inclusivè in Januario, ad eundem in Februario exclusivè sunt dies viginti novem, & conseqventer juxta legem paritatis & cavitatis, cui lex Claviana cedere tenetur, luna Februaria cava.

Porro contra regulam generalem aureus XVI. proximo loco post aureum VIII., in Aprili collocatur, hic autem haud priori dispar regnat ratio, cur a regula generali Claviana fiat exceptio, nam anno Cycli decimo sexto, ut plenarum & cavarum alternatio obtineret, & lex paritatis & cavitatis impleretur, lunam Aprilis, oportuit esse cavam, ad qvod præstandum aureus XVI. â Nonis ad Nonarum secundum in Calendario ascendere debebat, sic enim luna Aprilis, octavo Idus Martias nata, Nonis Aprilis vigesima nona exstingvitur. Idem in eorundem aureorum situ in mense Junio obtinet phænomenon; qvia luna Junia sexto Maii nascens, per ordinem alternationis plenarum & cavarum, cava fieri debuit & per conseqvens aureus XVI., statim post aureum VIII. contra regulam generalem erat locandus, deniqve idem ex pari causa profectum in Augusto, conspicitur phænomenon, ut aurei VIII. & XVI. conjungantur. Numeris autem istis, qvi per anomaliam & exceptionem conjunguntur, cæteri, qvos Author in singulis mensibus anomaliæ obnoxiis, commemorat, per regulam Clavianam loco proximo junguntur. Qvod autem in Februario aurei tres, in Aprili, Junio & Augusto qvatuor juxta se invicem scribantur, id Rymbegla considerat, tanqvam ordinis incrementum, & anomaliæ qvandam restaurationem, qvæ ratio est, cur computum aurifabrum collaudet, qvod vehementiam Rustici regulas computi violantis compescat.

teingia ſkuli þeſsar tölur aurei numeri í Februario ad ſkilia XI, XIX, VIII; í Aprili bydur hann ad ſamteingia XIX, VIII, XVI, V; ſlykt hid ſama í Junio, og ſamlykt í Auguſto, eptir því ſem þeſsi vers ſkyra:

Unde no Februi numerum conjunge ſeqventem
Octavo (f) (20) *ſo ſedentem, conjungit A. Jun. Aug.*

8. §.

I Octobri ſkal ſamteingia XVI, V, XIII, II, eptir því ſem þetta vers kennir: (g) (21) *Octobris qvintus perpedebꝫ habere ſeqventem.* I Decembri byſtiſt Computus ſmidur (22), þvíad hann þryſur XIII Terminum og fángar burt ur ſínu ſæti og

(f) *Codex de Comp. ex No.* 624. Octavo ſo edentem, conjungit A. Jun. Aug.

(g) *Idem Codex.* Octobris qvintus probe debris habere ſeqventem.

(20) Verſus prior incorruptus & intellectu facilis dicit in Februario aureo XI. proximo loco jungendum eſſe aureum XIX., hic enim ex illo, additis octo ſtatim per regulam Clavianam ſeqvitur, ſed per regulam uno loco ſubmovendus. Verſus poſterior tam Rymbeglæ qvam Codicis de Computo eſt corruptus, qvo ſignificatur in tribus menſibus, Aprili, Junio & Auguſto, exceptionem a regula Claviana fieri, aureum XVI. aureo VIII. immediatè ſubſcribendo, proinde verſum hunc ita reſtituendum exiſtimo ut ſcribendum ſit: *Octavo numero ſedecim conjungit A. Jun. Aug.* Sed niſi hac ratione verſus Authoris priſtinus ſit reſtitutus, alius certè æqvivalens ei eſt ſubſtitutus, ut per verſum originalem non reſtitutum, Computus digitalis nihil capiat detrimenti.

(21) Horum aureorum primus & ſecundus, tertius & qvartus, ad ſe relati ſeqvuntur regulam generalem Clavianam; ſed contra eandem aureus XIII. ſeqvitur aureum V., idqve, uti prius ad legem alternationis plenarum & cavarum implendam accidit, nimirum, ut luna Octobris cava fieret, aureum XIII. uno loco in Calendario aſcendere oportebat. Ad hoc phænomenon & ſymtoma Calendarii memoriæ altius imprimendum hunc verſum memorialem habet Rymbegla:

Octobris qvintus perpedebꝫ habere ſeqventem.

Sed

compescit, ut hos numeros aureos (in Calendario) imperet conjungi, scil. in Februario XI, XIX, VIII; in Aprili XIX, VIII, XVI, V, & idem in Junio & consimile in Augusto fieri jubeat, prouti hi versus declarant:

Unde, no, Februi numerum conjunge seqventem
Octavo numero sedecim, conjungit A. Jun. Aug.

§. 8.

In Octobri conjunguntur XVI, V, XIII, II, uti hic versus docet: Octobris qvintus prope debet habere seqventem. *In Decembri computista excandescit, qvia terminum XIII apprehensum, & e sede sua revulsum, sine omni commiseratione,*

Sed Codex de Computo ita scribit:

Octobris qvintus prope debris habere seqventem.

Uterqve versus corruptus digito monstrat imperitiam scribentium & exscribentium Islandorum, igitur e scopo versus, ad qvem, hoc versu faciendo collineabat Computista, qvi fuit significare, aureos V. & XIII. contra regulam generalem in Octobri esse conjunctos; versum hunc corruptum sic restituo: *Octobris qvintus prope debet habere seqventem.* H. e. Numerus V. in Octobri sibi propinqvum, sive proximo sibi loco scriptum, habere debet aureum XIII., qvi ipsum in Calendario seqvi solet; atqve menti authoris convenienter locum hunc depravatum, restitutum existimo.

(22) Qvia numeri aurei XIII. & II. per totum Calendarium juxta se proximè locantur, ut posterior priorem immediatè constanter seqvatur, in veterum qvorundam Computistarum Calendariis hæc anomalia insignis conspicitur, qvæ prorsus singularis & simul vitiosa in hoc consistit, qvod aureus XIII. e propria sua sede revulsus ad latus aurei II. reponatur, ita ut ambo isti aurei eidem diei, puta, qvartæ Nonarum Decembrium sint adscripti, & hinc est qvod Rymbegla dicat Computistam excandescentem terminum XIII. apprehensum e propriâ suâ sede revellere & sub aurem termini II. conjicere, singularis hujus in Calendario phænomeni supra (Tom. 1. Cap. 4. §. 17. n. 16.) facta est mentio, qvod prolixius disputant *Petav.* l. ibid. c. & *Clav.* in Calendario Rom. l. c. p. 9. Tres autem versus

og kveitandi því vægdarlauſt under Eyrad annars Termins, og ſkipar þeim ad kreppaſt á ſömu linu ad ſkilia eige um aldur og æfe, og þike mier þau litlu betur ſtödd enn eg. Eptir því ſem þeſsi vers kenna:

Monarum qvarto duodeni deniqve menſis.
Tredecimum numerum (h), *conjunctos atqve ſ*
Linea ſola tened nemo ſit eſſe recuſet.

9. §.

Item bydur Computus at XIX vetur í hverri tunglölld ſkal færa XIX Termin aptur um reit, og ſetia þad nidur á næſta lid, ad ſkilia framfrá XI Termin (23) byriar þeſsi ſamteinging Terminorum í mánudi Julio næſta dag eptir Olafs meſſu fyrri in Feſto Abdonis, ſvo ad þar ſkal þá einnætt tungl, og ei ſídur alla fimm mánudi eptirfarandi (24) hvad er þad má ſkiliaſt fyrer eirn hlut.

10. §.

(h) *Codex de Computo ex No. 624.*
Tredecimum numerum conjunctos atqve ſed L.
Linea ſola tenet nemo ſit eſſe recurrit.

---

verſus Computiſtici qvos adhoc ſymtoma Calendarii memoriâ figendum adfert tam Rymbegla qvam Codex de Computo ſunt valdè corrupti, ſed lectionibus variantibus inter ſe, & verſibus cum ſcopo & fine Computiſtæ comparatis, qvi fuit indicare numeros aureos XIII. & II. ſecundo Decembris collateraliter adſcriptos eſſe, verſus hi corrupti ita reſtituuntur ut ſcribendum ſit:

Nonarum qvarto duodeni deniqve menſis
Tredecimum numerum conjunctos atqve ſecundum
Linea ſola tenet. Nemo ſic eſſe recuſet.

Ut ordo verborum ſit: Deniqve menſis duodeni (ſc. Decembris) qvarto nonarum, ſive ſecundo Decembris, numerum aureum XIII. atqve II., linea ſola (ɔ: eadem unica transverſalis) conjunctos tenet (h. e. collateraliter ſibi & ſecundo die adſcriptos). Nemo ſic eſſe recuſet, h. e. contra qvod nemo inſtantiam facere ſuſtineat.

ne, ſub aurem termini II conjicit, & in eadem linea ipſos coarctari jubet, ne per omne ævi tempus ſeſe relinqvant, proinde in ſtatu paulo meliore meo conſtituti videntur. Uti hi verſus indicant:

Nonarum qvarto duodeni deniqve menſis.
Tredecimum numerum, conjunctos atqve ſecundum
Linea ſola tenet nemo ſic eſſe recuſet.

§. 9.

Jubet etiam Computus hyeme qvavis decima nona Cycli lunaris terminum XIX uno loco rejici & in articulo proximo, ſcil. ante terminum XI collocari. Incipit hæc terminorum conjunctio menſe Julio, die Feſtum Olavii prius inſeqvente, Feſto Abdonis, ut ibi tunc lunam oporteat eſſe primam. Qvin etiam continuat (hæc terminorum conjunctio) per omnes qvinqve menſes ſeqventes, ut res illa pro una eademqve haberi poſſit.

§. 10.

(23) Ita qvidem ſe res habet in vetere Calendario Romano apud Dionyſium Petavium (lib. 6. de Doctr. Temp. cap. 5.) & qvod Dionyſius exiguus e Calendario Alexandrino excerpſit, id ipſum per omnia ſcrupuloſè imitatus, ut, qvemadmodum aureorum XI. & XIX., contra regulam generalem, propter ſaltum lunæ conjunctio in Julio cæpit; ita qvoqve in qvinqve menſibus ſeqventibus continuetur, & ad plenarum & cavarum alternationem conſervandam adhibeatur. Qvippe vero poſt Dionyſium exiguum veteres Computiſtæ ipſius diſpoſitionem in aliqvibus interpolarunt, in vetuſtiſſimis Calendariis aliis, hæc aureorum memoratorum in qvinqve menſibus immediata conjunctio non obſervatur, qvam interpolationem ipſe Beda ſuo ſeculo Computiſta primarius etiam approbâſſe videtur; in cujus Ephemeride dicti aurei, non niſi menſibus Novembri & Decembri immediatè conjuncti conſpiciuntur, habuit ergo in manibus Author Rymbeglæ Calendarium aliqvid Romanum, ad vetuſtiſſimum illud Dionyſianum expreſſum, in qvo qvinqve menſes ultimi, dictos aureos habuerunt conjunctos.

(24) Ut res pro una eademqve haberi poſſit: id ita qvidem accipi poteſt, ac ſi dixiſſet Rymbegla unam ac eandem eſſe hanc dictorum aureorum in qvinqve ſeqventibus menſi-

10. §.

Jóladagur enn fyrſti (25) ſtendur á XIX Termin, og því væri þann dag eirnrar nætur tungl eptir likendum. Enn med því ad XIX Termin heldur ſitt hægſæti í ádurnefndum ſtad, þá verdur tungl tveggia nátta á burdartíd grædarans. Af þeſsari ſamteingd Aurei numeri ſtanda þeſsi vers ſkrifud:

Sunt qvoqve ſex menſes Julius prior atqve ſeqventes.
(i) (26) *His q vil creſcit undenis ſumma perpingit.*

II. Cap.

UM NOCKRA EIGINLEGLEIKA ÞESS ROMVERSKA FINGRARYMS OG HVORNIN MED VERSUM FINNA SKAL ÞAD SEM MADUR LEITAR AD.

11. §.

Og med þeſsum hætti ſem nu hefur um ſtund greint verid, ſkaltu ſetia Aureum numerum in Calendario, þetta bregdſt all-

(i) *Codex de Computo ex No.* 624. Is qvamvis ceſeſſit undenis ſumma propinqvat.

menſibus Conjunctionem, & ex pari cauſa profectam intelligi oportere. At vero inconcinna dictio (*Hvad er þad má ſkiliaſt fyrer eirn hlut*, uti habet Rymbegla, & Codex de Computo No. 624. *Hvat er þat má ſkiliaſt fyrir* 1 *blut*) ſuſpicionem movet locum eſſe corruptum & ita reſtituendum, *Hvad er þá má ſkiliaſt fyrir tunglhlaup;* ita ut pro 1 *Hlut* ſcribendum fuerit *T. hlaup*, vel potius minuſcula *t. hlaup*, qvod Idiotæ exſcribenti impoſuit, & vertendum eſſe: qvod igitur per ſaltum lunæ intelligi poteſt. Sic enim revera ſe res habet, ut ex lunæ ſaltu hæc memorata numerorum aureorum conjunctio explicari & intelligi poſſit. Namqve ſaltus lunæ in trigeſimo Julii, in qvo fixum Feſtum Abdonis, collocatur; ſed antecedenti diei vigeſimo nono adhæret Feſtum Olavi, at in his diebus aureorum XI. & XIX. conjunctionem immediatam primo incipere ſtatuit tam Rymbegla qvam Codex de Computo, qvod ſi is, qvi exſcripſit animadvertiſſet

§. 10.

Primæ diei Festi Nativitatis aureus XIX est appositus, qvamobrem ea die verosimiliter luna existeret prima. Atqvi terminus XIX, in loco prius memorato qviescit, luna Festo Nativitatis Salvatoris existit secunda. De hac conjunctione numerorum aureorum scripti sunt hi versus:

Sunt qvoqve sex menses Julius prior atqve seqventes.
His cum cessisset undenis summa propinqvat.

CAP. II.

DE AFFECTIONIBUS QVIBUSDAM CALENDARII ROMANI IN DIGITIS DISPOSITI, ET QVOMODO QVÆSITA PER VERSUS SINT INVENIENDA.

§. 11.

Atqve hac methodo, qvam aliqvantisper jam declaravi, aureos numeros in Calendario dispone, qvæ nunqvam fallit.

vertisset & micam salis habuisset, Codicem rectius legisset & hac scriptione *t. blaup* sive *blut* saltum lunæ significari intellexisset.

(25) In vetustissimis Calendariis Romanis, ut supra dixi, nondum interpolatis, aureus XIX. proximè post aureum XI. vigesimo qvarto Decembris est adscriptus, at in interpolatis vigesimo qvinto conspicitur appositus, igitur in illis anno Cycli ultimo, sine omni ambage die Festi Nativitatis prima, est luna secunda. In his autem statuit Author Rymbeglæ, fictionem hanc adhibendam esse, ut aureus XIX. a vigesimo qvinto ad vigesimum qvartum ascendisse concipiatur, qva fictione adhibita, juxta Calendaria etiam interpolata, luna Festo Nativitatis existit secunda.

(26) Ad hoc symtoma Calendarii memoriâ tenendum duos Computistæ versus memoriales confecerunt, qvorum posterior tam Rymbeglæ qvam Codicis de Computo est corruptissimus, sed collata inter se scriptione diversâ & acie mentis in scopum versuum directâ, qvi fuit indicare aureorum XI. & XIX., conjunctionem

alldrei. (27) Un. verſus:

Tali qvippe (k) *mo deſcribitur aureus ordo.*
II. III. IV. VI. VI.
Blanda dies donat fama fulltitvi honeſtas.

Þetta vers kennir hverſu marger dagar ſkulu vera frá enda Julii, Auguſti, Septembris, Octobris, Novembris, Decembris upp undir XIX Terminum, þar ſem þad ſamteingiſt XI Termin, og ſkaltu marka töluna á fyrſta ſtaf hvers ords í verſinu.

12. §.

(k) *Codex de Computo ex No. 624. ita:*

At numerus verſus tali — qvippe mo deſcribitur aureus ordo.
II. IV. IV. VI. VI. VIII.
Blanda Deus donat fama fulltitui honeſtas.

---

nem immediatam in ſex menſibus poſterioribus, ita reſtituendus videtur ut ſcribendum ſit: *His cum ceſſiſſet, undenis ſumma propinqvat.* Summam hic appellat Computiſta, numerum aureum XIX., cum aureorum omnium ſummus ſit, proindè verſus ita explicandas; cum in his ſex menſibus aureus XIX. per regulam generalem Clavianam ceſſerit, h. e. receſſerit, (nam ceſſiſſet metri cauſa, præteritum plusqvam perfectum pro perfecto adhibuit) in Calendariis interpolatis, ad vigeſimum qvintum Decembris, ut uno loco inani relicto, ab aureo XI. ſit remotus; ad eundem rurſus per fictionem qvandam appropinqvare eſt concipiendus & vigeſimo qvarto adſcriptus eſſe.

(27) Hic locus Codicis de Computo eſt valdè corruptus, cum ſcriptio *Un. verſ.* abierit in: at Numerus verſus, inſuper corrupta eſt interſtinctio, cum vox: tali, adſeqventia ſit referenda, hic ergo Codice rectior Rymbegla; ſic itaqve ſcribendum: Unus verſus:

Tali qvippe modo deſcribitur aureus ordo.
Blanda dies donat, Fama fulltitvi honeſtas.

Verſus prior intellectu facilis, dicit enim hac methodo jam in antecedentibus aliqvantiſper declaratâ, numeros aureos in Calendario eſſe diſponendos. Nec poſterior verſus, ſiqvidem Calendarium intuearis, intellectu difficilis, in qvo ſingula vocabula materialiter ſumuntur, & ab ipſa Rymbegla ſufficienter explicantur;

cum,

lit. Unus verſus:

Tali qvippe modo deſcribitur aureus ordo.

II. III. IV. VI. VI.
Blanda dies donat fama fulltitvi honeſtas.

Hic verſus docet qvot dies diſtare debeat finis Julii, Auguſti, Septembris, Octobris, Novembris, Decembris a termino XIX, ubi cum termino XI conjungitur, & in hoc verſu numerum primæ literæ vocis cujusqve notabis.

cum, qvota vocis cujusqve litera initialis ſit in Alphabeto; totidem a fine menſium qvos recenſet incluſivè, dies ſint in Calendario, ad aureum XIX. etiam incluſivè, ubi cum aureo XI. conjungitur; ſingulæ voces ſingulis menſibus deſtinantur, prima vox Blanda primo menſi Julio, in qvo aurei memorati conjunguntur. Secunda Auguſto, tertia Septembri, & ſic conſeqventer, ſed minuſculi numeri Romani ſingulis vocibus ſupra ſcripti, idem qvod literæ vocum initiales clarius indicant. Sic primæ vocis *Blanda* litera initialis B. & numerus II. ſupra ſcriptus monſtrat, ab ultimo die Julii ad trigeſimum incluſivè eſſe duos dies, in qvo aureus XIX. cum aureo XI. conjungitur, vox dies ſive Deus, nihil enim refert, utra voce utaris, & numerus ſupra ſcriptus ab ultimo Auguſti ad diem illum, qvo aureus XIX. proximè poſt aureum XIX. collocatur, eſſe qvatuor dies, ut aureus XIX. vigeſimo octavo ſit adſcriptus; & ſic de cæteris. Apud Rymbeglam vox ultima, honeſtas, caret exponente ſupraſcripto, nec multum refert, utrum exponentes illi ſupraſcripti adſint an abſint, nam majoris tantum claritatis & commoditatis ergo ſunt adjecti. Vocabulum qvintum Materiale *fulltitvi*, ſibi ex arbitrio finxit Computiſta, cum vocabulum latinum qvod qvadraret reperire non poſſet, debuit autem eſſe qvadriſyllabum ab f. incipiens, habens tres priores longas, qvartam brevem, ſed poterat etiam adhiberi vox pentaſyllaba, dactylo & Trochæo conſtans, ſed miſer neutram invenire potuit, & hinc monſtrum vocabuli materialis, feſſus qværendo tandem invenit, præſtat ergo illum juvare & vocabulum latinum ei ſuppeditare, qvare venia Computiſtæ monſtro vocabuli *fulltitvi* ſuſtituo latinum hoc, *fundatoris*, ut verſus fiat talis: *Blanda dies donat, fama fundatoris honeſtas.*

12. §.

Her med er þad ſierlega greinanda, ad í fyrnefndum árgáng verdur Saltus lunæ, ſo ad þá fara ſaman hin príu tungl yngre, ad ſkilia Junii, Julii, Auguſti, hvad er Julius veit harla vel, þvíad hann kiærir í ákafa þann ſkada ſem hann bydur í eirnrar nætur miſsir ſíns tungls, og þó alleins gagnar Auguſto harla lyted þeſsi afdráttur tungls Julii, þvíad hann er eigi ſvo rikur af dögunum, ad hann fái ſínu tungli aflád eina nótt til fillingar, og því ſnopa þeir bádir Junius uppá Julium, medann hann kveinkar og kvakar um ſín ſkada, og hafa þó ſvobuid aller ſamt, og því fari þeir í koſa urguþrióts Einſetumans og ſyte þar, enn hann ſtriuke veg ſinn í ſkinnſtakkinum.

13. §.

Af Saltu lunæ og kveinkan Julii og fátækt Auguſti ſtanda ſkrifud þeſsi vers:

(l) (28) *Anno poſtremo Cicli Decemnovennalis,*
Fit ſaltus lunæ qvod ſcit lunam Julius eſſe
Unam ſuam lunam qveritur non eſſe tricenam
Jam ſcicius ſolito ſid prima qvod eſt qsy ſaltus.
Namqve extrema — valȝ iſta
Auguſto fu, namqve Dies I paucii
Qvia eſt vigeſima nona ſ. luna.

14. §.

(l) *Codex de Computo ex No. 624. ita:*
Anno poſtremo cicli decemnovenalis
Fit ſaltus lunæ qvod ſtit bn. Julius eſſe.
VII ſuam lunam qveritur non eſſe t'ſenam
Jam ſtitius ſolito ſit prima qvod eſt qvaſi ſaltus
Namqve ſub extremo ſubtractio non valet iſta.
Auguſto fieri, ſunt namqve dies inn pauci
Qvia eſt viſeſſima nona $\overline{5}$ luna.

§. 12.

Præterea tanqvam ſingulare qvid eſt enarrandum, antememorato anno currente, ita contingere ſaltum lunæ, ut tres lunæ cavæ tum conjungantur, ſcil. Junia, Julia, & Augusti, cujus rei Julius probè gnarus, jacturam noctis unius ſuæ lunationis vehementius conqveritur; Attamen hoc damnum lunæ Juliæ, Auguſto perparum prodeſt, cum dierum tam dives non ſit, ut ad lunationem ſuam ſupplendam noctem unam comparare poſſit, qvamobrem ambo Junius & Auguſtus, Julio dum jacturam ſuam plangit & conqveritur, paraſitantur, at omnes damnum irreparatum ſentiunt, ſecedant igitur in tugurium ſolitarium ſervi egeni, ibiqve lamententur: at ille (Julius) decedat viam ſuam in pallâ pellinâ.

§. 13.

Ob ſaltum lunæ, qverimoniam Julii & egeſtatem Auguſti ſcripti ſunt hi verſus:

Anno poſtremo Cycli Decemnovenalis
Fit ſaltus lunæ, qvod ſcit benè Julius eſſe
Septimam lunam qveritur non eſſe tricenam
Jam citius ſolito fit prima, qvod eſt qvaſi ſaltus
Namqve ſub extremo ſubtractio non valet iſtâ
Auguſto fieri, ſunt namqve dies una pauci.

§. 14.

(28) In ſcripſione verſus primi Rymbegla & Codex de Computo conſentiunt & qvidem verſum huncce rectè ſcribunt, niſi qvod pro Cicli ſcribendum erat Cycli. Verſus ſecundus in utroqve exemplari depravatus ita corrigitur: *Fit ſaltus lunæ qvod ſcit benè Julius eſſe;* collato verſu Rymbeglæ tertio cum Codicis tertio, cum luna Julia, a Januaria ordine ſeptima ſit, concludo ſcribendum eſſe: *Septimam*

14. §.

(m) (29) *Tertia ſexta qvaterna ſecundaqve terſia luna.* Þetta vers kennir hver ſá dagur ſkal vera ad tölunne í mánudum, ſem hlaupa ſkal um Juncturas.

(30) *Ternis Februji Nonis ad Feſta Mathi.*

Propter

(m) *Codex de Computo ex No.* 624. *ita:* Tria *&c.*
item: a Ternis Februi Nonis ad Feſta Mattheu *&c.*

---

mam lunam qveritur non eſſe tricenam. Qvartus verſus in utroqve exemplari corruptus, facta comparatione ita reſtituitur: *Jam citius ſolito ſit prima, qvod eſt qvaſi ſaltus.* Qvintum verſum mancum, mutilum & corruptum Rymbegla, ſed Codex de Computo rectum habet. Sextum verſum in utroqve exemplari depravatum ſic reſtitui credo ut ſcribendum ſit: *Auguſto fieri, ſunt namqve dies una pauci.* In utroqve exemplari adjicitur ad ultimi verſus illuſtrationem: *Qvia eſt vigeſima nona*, ſcil. luna, nam *ſ.* in Rymbegla & 5̄ in Codice credo eſſe depravatum, ſcil. jam iſti verſus a corruptione vindicati facilem ac bonum fundunt ſenſum: nimirum anno poſtremo Cycli decemnovennalis; h. e. anno Cycli lunaris decimo nono fit lunæ ſaltus, ſcil. in Julio, qvod ideo ſic eſſe, ſive accidere benè ſcit Julius per Proſopopeiam, & ideò qveritur ſeptimam lunam non eſſe tricenam, hoc eſt conqveritur lunam ſuam, a Januaria ordine ſeptimam, & qvæ per legem alternationis plenarum & cavarum, plena fieri debebat; una die per lunæ ſaltum amiſſâ, fieri cavam; cum dies trigeſimus Julii diſſimuletur, & omittatur, ut ad computum nihil faciens ex anno lunari expungatur, qvia ſeptimus Embolismus naturaliter & Aſtronomicè cavus, invitâ naturâ & Minervâ, Calendario fuit inſertus, jam citius ſolito fit prima, id eſt hoc anno Cycli decimo nono, luna Auguſti citius ſolito, h. e. priusqvam cæteris omnibus annis Cycli, naſcitur ſive prima ſit, cum aureus XIX. a trigeſimo primo ad trigeſimum ob ſaltum aſcenderit, & hinc luna Auguſti, die trigeſima Julii putetur prima, cum alias ſemper trigeſimâ primâ, naſcens cenſeatur. Qvod eſt qvaſi ſaltus atqve hoc ſymtoma Calendarii ſimilitudinem ſive analogiam qvandam habet cum ſaltu propriè ſic dicto, tum qvia luna Julia, qvæ ſolet eſſe trigeſima, ſubito tranſit in primam Auguſti, tum etiam qvod Auguſti prima, qvæ ſecundam Calendarum Auguſti occupare ſolet, jam in Calendarum tertiam tranſilit. Porro verſus qvintus. Namqve ſub extremo ſubtractio non valet iſta, Auguſto fieri; ſunt namqve dies una pauci. His verbus rationem reddere vult, cur ſaltus lunæ non potuerit in Auguſto poni; & hinc dicit: Namqve ſub extremo Auguſto

ſive

§. 14.

Tertia, ſexta, qvaterna, ſecundaqve tertia luna.
Hic verſus docet qvotos menſium dies oporteat juncturas digitorum tranſilire.

Ternis Februji Nonis ad Feſta Mathiæ

Propter

ſive in fine lunationis Auguſti non poteſt fieri hæc ſubtractio ſive unius diei exemtio, ſcil. qvia dies Auguſti lunationis ſunt una pauci, h. e. una die pauciores, cum, ut ulluſtrationis ergo verſibus adjiciat, qvod Auguſti luna ſit tantum vigeſima nona ſive cava, qvæ tamen plena ſive trigeſima eſſe deberet, ſiqvidem ſaltus lunæ in Auguſto ponendus eſſet; ita ſanè mentem Authoris interpretari licet, ſed qvia haud ſatis eruditè ratio redditur, cur ſaltus non potuerit in Auguſtum transferri, tum qvod Auguſti luna cava ſit, tum qvia nihil ſuberat cauſæ, Auguſtum potius qvam cæteros menſes a ſaltu excuſandi, fortaſſis alia mens Authori fuit: nimirum dixit Auguſti lunam citius ſolito fieri primam, h. e. tertio calendas Auguſti, cenſeri primam & conſeqventer ipſis calendis tertiam, ut, cum aureus XIX. in vetuſtiſſimis Calendariis non interpolatis, vigeſimo octavo Auguſti ſit adſcriptus, vigeſimo ſeptimo cava ſeu vigeſima nona, uti oportebat, evaderet. Nam, ſi ultima die Julii, Auguſti luna prima putaretur, vigeſimo ſeptimo, non niſi vigeſima octava fieret, & hinc ad cavitatem ſupplendam unus dies deeſſet, qvæ igitur eſt ratio, cur dicat in fine lunationis Auguſti, unius diei detractionem ab Auguſti lunatione non ſuccedere, cum ejus lunam oporteat eſſe cavam ſive vigeſimum nonam.

(29) *Tertia, ſexta, Qvaterna ſecundaqve tertia luna*
Febr. April. Junius. Auguſt. — Octo.

Hic verſus ad Computum digitalem, qvo Neomeniæ qværuntur, pertinet, hic loco prorſus alieno poſitus, cum rectius ſupra capite primo §. 4. fuiſſet inſertus, ſed declarat, qvotus menſium in qvibus ſaltus computiſticus accidit, dies, articulos digitorum transſiliat, ut ſinguli numeri ordinales verſus indicent, qvota dies menſis ſubſcripti articulum qvendam transſiliat. Ita primus numerus ordinalis: Tertia, ſignificat in Februario, tertium diem transſilire condylum ſub ungve auricularis in intermedium, ut in aureum XIX. incidere poſſit. Ordinalis: Sexta, denotat ſextam Aprilis diem transſilire juncturam mediam pollicis in radicem ejusdem, ut in aureum XVI. cadere poſſit, & ita cæteri.

(30) Scriptio Rymbeglæ præſtare videtur, ut ſcribendum ſit:

 Ternis

Propter Bisſextum duplica ſedes numerorum.
Þeſsi tvö vers hin ſídurſtu kenna ad tvöfallda ſkal allar tölur frá tertio Nonas Februarii og til Feſtum Matthiæ ſakir hlaupárs. (m) (31) *Adam degebit.* Þetta vers kennir á hverium ſtaf inngeingur hver mánudur, ſkaltu þar merkia fyrſta ſtaf ur hverri ſamſtöfu.

15. §.

(n) (32) *Cir. bri. mar. ap. pilipph. Jun. Jul. pet. eg. remeg. om. p*
Þetta vers kennir á hverium meſſudegi inngeingur hver mánudur í Rymverſum.

16. §.

(m) *Codex de Compnto ex No. 624.* Ebdam degebat go ſiſus a fex.
(n) *Idem Codex.* Ci. bri. mar. appri. Pilip. Jun. Jul. Pet. Remig. om. p⁹

Ternis Februji Nonis ad Feſta Mathiæ
Propter Bisſextum duplica ſedes numerorum.
Sunt etiam hi verſus loco prorſus alieno poſiti, ſicuti ille prior & Cap. 1. §. 4. inſeri debuiſſent, una cum verſu: Luna locum duplicat bis inter Blasqve Mathiam, qvem verſum explicant & illuſtrant, cum anno bisſexto in Februario indicent diſpoſitionem numerorum eſſe duplicandam a tertio Nonas Februarias incluſivè ad Mathiæ Feſtum etiam incluſivè ob cauſas & rationes ſupra expoſitas Cap. 1. §. 3. 4. qvas igitur hic repetere ſupervacaneum.

(31) *Adam deghord, gre, ſiſus afex.* In alio loco Codicis de Computo, in congerie qvadam verſuum ad computum ſpectantium corruptiſſimorum hoc inveni. Cum hic verſus computiſticus dicere debeat, qvænam litera hebdomadalis ſingulorum menſium calendis in Calendario ſit adſcripta; ſeqvitur ſingulo menſi ſingulam ſyllabam reſpondere, ita ut initialis litera ſyllabæ, illi ſit eadem, qvæ calendis menſis reſpondentis adſcripta. Conſeqventer pro Januario valet prima ſyllaba, ſive littera A in vocabulo Adam, qvod rectius qvam Ebdam, qvia calendis Januariis appoſita eſt litera A. Secunda ſyllaba Dam, pro Februario, cujus initialis D calendis Februariis adſcripta. Tertia ſyllaba verſus ſed prima vocabuli materialis Degebit, eſt pro Martio, cujus initialis D calendis ejus adſcripta. Qvarta verſus at ſecunda vocis ejusdem pro Aprili, cum a G incipiat. Qvinta verſus at tertia vocis ejusdem pro Junio, cujus calendis adſcripta litera b, & huc

usqve

Propter Bisfextum duplica fedes numerorum.

Hi duo verfus ultimi docent, duplicandos effe omnes numeros aureos a tertia Nonas Februarias usqve ad Feftum Matthiæ propter annum bisfextilem. Adam degebit. *Hic verfus docet, a qvanam litera menfis qvilibet incipiat, in qvo literam initialem fyllabæ cujusqve notabis.*

§. 15.

Cir. Bri. Mar. Ap. Philipp. Jun. Jul. Pet. Æg. Remig. om. Phi.

Hic verfus computifticus docet, qvænam Fefta fingulorum menfium calendas occupent.

usqve pars verfus qvam habet Rymbegla, Adam degebit; five degebat, vel etiam degebord, nihil enim refert, qvodnam e tribus eligas, cum omnia materialiter fpectentur, at fyllabæ tantum a certis literis incipere debeant. Jam pro feptem menfibus reliqvis feptem fyllabæ defunt Rymbeglæ, qvarum qvinqve uno loco ita fcribit Codex de Computo: g° fifus a fex, fed alio loco ita, gre, fas adipex, cum igitur litera fexti menfis Junii, debeat effe E, qvæ fuis calendis appofita, & feptimi menfis Julii G, a qva litera in Calendario incipit, collatis fcriptionibus g° & gre, concludo fcribendum effe egro. Octavus menfis Auguftus calendis fuis adfcriptam habet literam C. Nonus September literam F; qvare prior fcriptio, fifus, depravata, pofterior, fas, manca, & fcribendum: cifus vel cifas. Decimus menfis October fuis calendis appofitam habet literam A; undecimus November literam D; duodecimus December, F, igitur vocabulum, afex, mancum, adipex, depravatum, at fcribendum adifex, prima fyllaba pro Octobri, fecunda pro Novembri, tertia pro Decembri valente. Hinc totus verfus: *Adam degebat Egro Cifus Adifex.*

(32) Cum hi verfus doceant qvænam Fefta in calendas menfium fingulorum incidant, fyllaba Cir. five Ci., ut habet Codex de Computo, denotet circumcifio, h. e. Feftum Circumcifionis, qvod calendis Januariis adhæret; Bri., fyllaba fecunda valet pro fecundo menfe Februario, & denotat Feftum Brigidæ virginis, fixum in calendis Februariis. Calendis Martiis & Aprilibus nulla Fefta tribuit Dominus Computifta, & hinc ipfas menfium fyllabas initiales, loco Feftorum verfui inferuit, licet in Ephemeride Bedæ & Calendario Gregoriano reformato

five

16. §.

(o) (33) *Cir. gᵉ jo. fil. tens. a. b. Stephi. jhm. natum.*
Dat. c. joan. bne q°q, marc. jacob. assumtam Dominam Steph.
D. Pue. con. brigi. chat. CX. omnes. ce. nicho. magn. jo.
E. vigi. pur. pe. to lav. bar. crv. cle. Math. auda. thomam pu.
F. Epipha. math. jo cum. na. Dominam. micha. Thomam.
G. colit. agnier. ave. bap. fun. o. fi. Marth. thola. dum. me.

Þessi fyrerfarandi vers skyra á hverium staf hver heilagur messudagur stendur, og um alla XII mánudi, og enn áfram &c.

17. §.

(o) *Codex de Computo ex No. 624. ita scribit:* Cir. gᵉ jo. fil. tenet. a. b. Stephi. Iᵐ natum, dat. c. Jolm. bene qvoqve. mart. Jacob. assumtᵐ dinam. Steph. d. Pue. Conbarigi. Cat. Crux. dis. Ce. nito. mag. jo. e. vigi. pur. pe. tho. lau. bar. cy cle. mat. and. a. thomam. Fr. ephipa. mat. jo. enn. na. dominam. micha. thomam. G. colit. agmen. ave. bap. fim. o. fi. mart. tolo. dum. me.

---

five Almanak, calendis Martiis adfixum sit Festum Donati Albini martyris, & calendis Aprilibus apud Bedam Qvintiani martyris, at in Almanak, Hugonis cujusdam Sancti. Qvinta vox in utroqve exemplari pravè scripta, denotat Festum Philippi & Jacobi Apostolorum, calendis Majis adfixum. Calendas Junias & Julias relinqvit omni Festo vacuas, & proinde syllabas initiales ipsorum mensium loco Festorum ponit, cum tamen illis in Almanak tribuatur Festum Nicodemi, in Ephemeride Bedæ Nicomedis martyris, his Theobaldi. Octava syllaba Pet. valet pro octavo mense Augusto, & denotat Festum Petri Apostoli in vincula conjecti, occupare calendas Augusti. Nona syllaba Eg. qvam perperam omittit Codex de Computo, rectius scribitur Æg., nono mensi Septembri deputata, innuit Festum Ægidii calendas Septembris occupare. Decima syllaba remeg. five rectius Remig., mensi decimo Octobri dicata, significat Festum Remigii Episcopi calendas Octobris occupare. Undecima syllaba om. pro undecimo mense Novembri, innuit vocabulum, omnium, cujus initialis syllaba, & conseqventer Festum omnium Sanctorum in calendis Novembribus esse fixum. Pro mense duodecimo five ultimò Decembri habet Rymbegla p⁀, at Codex de Computo

§. 16.

Hi antecedentes versus declarant, qvænam littera cuivis Festo per omnes duodecim menses sit apposita &c.

puto p⁹, qvo innuitur Festum Sancti cujusdam, cui nomen a litera P incipiens, cadere in calendas Decembris, qvibus in Almanak adscriptus est Arnoldus qvidam, sed cujus nomen Computista metri gratia vitâsse videtur. Sed in Martyrologio Beda calendis Decembribus tribuit Sanctum qvendam nomine Philominum, cujus fortasse nomen litera P innuitur. Hic itaqve versus computisticus castigatius scribitur hoc modo: *Cir. Bri. Mar. Ap. Philipp. Jun. Jul. Pet. Æg. Remig. om. Phi.*

(33) 1) Hi versus indicant Festa potissimum Sanctorum, ita ut singuli contineant festa aliqvot eidem litteræ hebdomadali in Calendario adscripta, sive in eos mensis dies incidentia, qvibus aliqva septem literarum hebdomadalium est apposita. Pro numero septem literarum hebdomadalium, hi versus septem esse qvidem deberent, sed duæ primæ literæ a. & b. combinantur in unum versum, qvi sic sonat secundum Rymbeglam, sit honor auribus: *Cir. ge job. Sil. tens, a. b. Stephi. jhm. natum;* sed Codex ita: *Cir. ge jo. sil. tenet a. b. Stephi. im natum*, qvæ scriptio priore paullo melior, sed utraqve ni fallor valdè corrupta. Syllaba *Cir.* denotat Festum Circumcisionis, ut ante, calendis Januariis adfixum, cui litera hebdomadalis A adscripta. Scriptio ge vel denotat Gregorii Festum duodecimo Martii affixum, vel etiam Georgii qvod vigesimo tertio Aprilis adhæret, nam utriqve dici in Calendario adscripta est hebdomadalis A, vel deniqve Germani cujusdam sancti, cujus festum trigesimo Julii, cui etiam adscripta litera A, adhæret. Sed cum ex modo ligaturæ consonans aliqva præcedens omissa videatur, verosimilius Festum Gregorii significatur. *Job.* videtur denotare Johannem & conseqventer Festum concepti Johannis fixum in vigesimo qvarto Septembris; qvanqvam etiam secundum Codicis scriptionem *jo.* Josephum denotare possit, cujus Festum hæret in decima nona Martii, nam utriqve Festo in Calendario adscripta est litera hebdomadalis A. Sed cum Johannes Baptista, sancto illi qvicunqve fuerit Josepho, certè præstet, illius potius qvam hujus rationem Computistam & Versificatorem habuisse, verosimile videtur. *Sil.* rectius credo scribi *Syl.* & hac syllabâ, Festum Sylvestris Papæ fixum in ultimo Decembris, indigitari, cui adscripta hebdomadalis A. Hæc igitur festa hactenus hoc versu recensita tenent literam A, h. e. ut hactenus declaravi, illis mensium diebus qvibus adhærent, apposita est litera hebdomadalis A.

2) Qvia

2) Qvia inter Festa Sanctorum nullum invenitur Stephani cujusdam pertinens ad literam b. & Johannis Baptistæ nativitas ad literam G. vigilia ad f. decollatio ad C. Johannis Apostoli ante portam latinam ad G. Passio ejusdem ad d. pertineat, collatis scriptionibus Codicis & Rymbeglæ, locum hunc valdè corruptum existimo, & scribendum esse. b. Jesum Christum natum, ut Festum nativitatis Christi denotetur, in vigesimo qvinto Decembris fixum, cui in Calendario adscripta litera B. Hic itaqve versus primus ita castigatius scribitur: *Cir. Gre. Jo. Syl. tenet a. b. Jesum Christum natum.*

3) Secundum versum pro litera C. ita scribit Rymbegla: *Dat. C. Joan. bne qoq, marc. Jacob. assumtam Dominam. Steph.;* sed Codex ita: *dat. c. John. bene qvoqve mart. Jacob. assumptm dinam. Steph.* In hoc versu *Joan.* vel *John.* denotat Festum Johannis Baptistæ decollationis, fixum in vigesima nona Augusti; *benè* denotat Festum Benedicti Abbatis, fixum in vigesimo primo Martii; *Marc.* Festum Marci Evangelistæ, fixum in vigesimo qvinto Aprilis; *Jacob.* Festum Jacobi Apostoli, fixum in vigesimo qvinto Julii; *assumtam Dominam* innuit Festum ascensionis Sanctæ Mariæ adhærens decimo qvinto Augusti; *Steph.* significatum Festum Passionis sancti Stephani, adhærens vigesimo sexto Decembris: his omnibus Festis in Calendario adscripta est litera C. Hic autem versus castigatus scribitur hoc modo: *Dat. C. Johan. Bene. Marc. Jacob. assumtam Dominam Steph.*

4) Tertius versus juxta Rymbeglam ita sonat: *D. pue. con. brigi. chat. CX. omnes. ce. nicho. Magn. jo.;* at secundum Codicem de Computo ita: *d. Pue. conbarigi. cat. crux. dis. ce. nito. mag. jo.* Continet hic versus decem Festa Sanctorum ad literam D. pertinentia, qvorum primum *Pue.* denotat Festum eductionis pueri Jesu ex Ægypto, fixum in undecimo Januarii, qvia puerorum innocentium festum esse neqvit, cum ad literam E. pertineat. Secundum *Con.* innuit Festum conversionis sancti Pauli, fixum in vigesima qvinta Januarii. Tertium *bri.*, ut habet Rymbegla, nam scriptio Codicis *conbarigi* est depravata, ita ut duæ syllabæ *con.* & *brigi.* corruptè in vocabulum unum coaluerint; significat Festum virginis Brigidæ, fixum in calendis Februarii. Qvartum Festum significat syllaba *chat.* vel *cat.*, qva Festum Petri Cathedrale innuitur, fixum in vigesima secunda Februarii. Qvintum Festum innuit vox *crux*, qvod est Festum sanctæ crucis inventæ, fixum in tertio Maii. Sextum Festum innuit vox *omnis*, scil. Festum omnium Sanctorum, fixum in calendis Novembris. Septimum Festum innuit syllaba *Ce.*, qvod est Ceciliæ virginis & martyris, fixum in vigesimo secundo Novembris. Octavum Festum significat vox *Nicho.*, qvod est Nicolai Episcopi & Confessoris, fixum in sexto Decembris. Nonum Festum significat vox *mag.* vel *magn.*, qvod est Magni Confessoris, affixum sexto Septembris. Deni-

Deniqve Feſtum decimum innuit ſyllaba *Jo.*, qvod eſt Paſſionis Johannis Evangeliſtæ, fixum in vigeſima ſeptima Decembris. His omnibus Feſtis in Calendario litera hebdomadalis d. eſt adſcripta. Ergo hic verſus caſtigatus ita ſcribitur: *D. Pue. Con. Brigi. Cat. Crux. omnes. Ce. Nico. Magn. Jo.*

5) Qvartum verſum ita ſcribit Rymbegla: *e. vigi. pur. peto. lav. bar. crv. cle. math. aud. a. thomam;* ſed Codex de Computo: *e. vigi. pur. pe. tho. lau. bar. cv cle. mat. aud. a. thomam.* Continet hic verſus Feſta Sanctorum ad literam E. pertinentia. Prima vox *vigi.* videtur denotare vigiliam ſancti Laurentii martyris, cujus Feſtum paſſionis fixum in decimo Auguſti, cui adſcripta litera E, ſed antecedenti vigiliæ littera d, ergo vigiliam antecedentem pro inſeqventi Feſto poſuit vel etiam utrumqve innuit. Secunda ſyllaba *pur.* denotat Feſtum Purificationis Mariæ, fixum in ſecundo Februarii. Tertia ſyllaba *Pe.* denotat Feſtum paſſionis Petri & Pauli Apoſtolorum, fixum in vigeſima nona Junii, cum nomina Petri Pauliqve eidem diei in Calendario ſint adſcripta, & utriusqve paſſio in eandem illam diem incidat. Rymbegla ſyllabas *pe. to.* conjungit, ſed Codex disjungit & ſcribit *Pe. tho.;* ſed nullum nomen ſancti cujusdam invenio, cui adſcripta ſit litera E; niſi Thomæ Apoſtoli, qvod in fine hujus verſus ponitur, cujus feſtum adhæret vigeſimo primo Decembris. Locum igitur in utroqve Exemplari corruptum concludo & ſcribendum eſſe *Pe. Pa.*, ut nomen Pauli cum Petri nomine ſimul innuatur. Qvinta ſyllaba *Lav.* vel *Lau.*, rectius ſcribenda videtur *La.*, ut innuatur Feſtum Labæ virginis, fixum in vigeſimo octavo Septembris, cum apud Bedam nec in Ephemeride, nec in Martyrologio aliud nomen inveniam, & Feſtum Laurentii jam ſupra in verſu qvarto voce *vigi.* ſignificatum ſit. Sexta ſyllaba *Bar.* denotat Feſtum Bartholomæi martyris, fixum in vigeſimo qvarto Auguſti. Septima vox, ſeu ſcripſio *crv.* vel *cv* inſinuat crux, & conſeqventer Feſtum exaltatæ crucis, fixum in decima qvarta Septembris. Octava ſyllaba *Cle.* innuit nomen Clementis Papæ, cujus Feſtum fixum in vigeſima tertia Novembris. Nona ſyllaba *Math.* ſignificat Feſtum nativitatis ſancti Matthæi Apoſtoli, fixum in vigeſimo primo Septembris. Decima *Aud. a.* uti ſcribunt Exemplaria, ſed rectus *andræ*, qvo innuitur Feſtum Andreæ Apoſtoli, fixum in trigeſimo Novembris. Undecima vox *Thomam* manifeſtò ſignificat Feſtum Thomæ Apoſtoli, fixum in vigeſimo primo Decembris. Duodecima ſyllaba *pu.* denotat Feſtum puerorum innocentium, fixum in vigeſimo octavo Decembris. His omnibus feſtis in Calendario eſt adſcripta hebdomadalis litera E. Verſus autem caſtigatus hoc modo ſcribitur: *E. Vigi. Pur. Pe. Pa. La. Bar. Crux Cle. Mat. Andra. Thomam. Pu.*

6) Qvintum verſum ita ſcribit Rymbegla: *F. Epipha. math. jo. cum. na. dominam. micha. thomam;* ſed Codex: *Fr, ephipa. mat. jo. cun. na. dominam. micha. tho-*

17. §.

(p) (34) *Addita. didoqve deflere gradusa biferum, edissam. Gofforn cadit. fundass. aplorus. dendrosa fundit Et post Nonas oct. jda semper.*

Þessi fyrerfarande vers kenna, á hverium staf inngeingur hver mánudur, og hversu marga Nonas daga og ei sídur Calendas daga

(p) *Codex de Computo ex No. 624. ita:*

Abdita, dido. qve. defflee gradusa. biforum. edissara; Gofformus, raditis funda., aflerus dendusco funditur Et post Nonas octida semper.

---

thomam. Hic versus continet Festa fixa ad literam F. pertinentia. Prima vox *Epipha.*, rectè scripta satis manifestè significat Festum Epiphaniæ, fixum in sexto Januarii. Secunda vox *Math.* innuit Festum Matthiæ Apostoli, fixum in vigesimo qvarto Februarii. Tertia syllaba *jo.* videtur innuere vigiliam sancti Johannis Baptistæ, fixam in vigesimo tertio Junii. Particula *cum.* apud Rymbeglam, & *enn.* apud Codicem utraqve depravata, & ni fallor scribendum *Con.*, qva syllaba denotatur *Conceptio*, hoc est Festum Conceptionis Mariæ virginis, fixum in octava Decembris. Vox qvinta & sexta simul sumtæ *na. Dominam*, hoc est natam Dominam, significant Festum Nativitatis virginis Mariæ, fixum in octava Septembris. Septima vox *Micha.* indicat Festum Michaëlis, fixum in vigesima nona Septembris. Ultima vox *Thomam*, satis clarè indicare videtur Festum Sancti cujusdam, cui nomen Thoma, sed Apostoli Thomæ Festum jam præcessit in versu antecedenti, nec aliud Festum Apostolo Thomæ tributum in Bedæ Ephemeride comperio nisi vigiliam, cui adscripta litera D. Ergo Computista sanctum qvendam alium nomine Thomam hoc versu indigitare voluit, cujus Festum in aliqvo die fixum sit, cui adscripta hebdomadalis F. Cum omnia festa hoc versu recensita literam hanc adscriptam habere debeant, qvi castigatus hoc modo scribitur: *F. Epipha. Math. Jo. Con. na. Dominam. Micha. Thomam.*

7) Sextum versum ita scribit Rymbegla: *G. colit. agnier ave. bap. fun. o. si. marth. thola. dum. me.*; sed Codex de Computo ita: *G. colit. agmen ave. bapsim. o. si. mart. tolo. dum. me.* Hic versus continet Festa ad literam G. pertinentia. Prima vox *agnier*, vel *agmen* corrupta, pro qva scribendum Agnes, cujus sanctæ virginis Festum adhæret vigesimæ primæ Januarii. Secundum vox *ave.* videtur innuere

§. 17.

Hi verſus antecedentes declarant a qvanam litera ſinguli menſes ineant, & qvot dies Nonas & Calendas habeant, & ad men-

innuere nomen ſancti cujusdam ſic incipiens, qvod nullum apud Bedam in Ephemeride vel in Almanak invenio, unde corruptum hunc locum ſuſpicor, & ſcribendum *A. di.*, ut ſignificetur Apoſtolorum diviſio; vel etiam *Ama.*, ut innuatur Amalia, vel deniqve *Adri.*, ut inſinuet Adrianus. Cum hæc omnia Feſta in Calendario literam G. adpoſitam habeant. Sed horum trium ob dignitatem eligendum videtur primum fixum in decima qvinta Julii. In verſu Rymbeglæ ſcriptio *bap. ſun. o.*, & Codicis *bap. ſim. o.*, utraqve corrupta, pro qva ſcribendum *Baptizo*, qvæ vox indicat Feſtum nativitatis Johannis Baptiſtæ, fixum in vigeſimo qvarto Junii; nam vocalem *o*, qvam ab antecedenti & conſeqventi ſeparant, cum antecedentibus conjungendam credo; *ſi.* denotat Feſtum Apoſtolorum Simonis & Judæ, fixum in vigeſimo octavo Octobris. *Mart.* denotat Feſtum Martini Turonénſis Epiſcopi, fixum in undecima Novembris. *Thola* vel *tolo*, depravata vox, pro qva ſcribendum Thala, qvo nomine ſignificatur Feſtum ſancti vel ſanctæ cujusdam, fixum in undecima Martii. Duas ultimas ſyllabas *dum. me.* depravatas conjicio, cum ſanctos illos, qvorum nomina *Sic.* incipiant, non inveniam, & ſimul ad literam G. pertineant; qvare ſcribendum ſuſpicor: *Dom. Ma.*, qvod innuit dominam Mariam, cujus Feſtum Annunciationis adhæret vigeſimo qvinto Martii. Hæc omnia Feſta literam G. ſibi adſcriptam habent; verſus autem caſtigatus ſcribitur hoc modo: *G. Colit. Agnes. A. di. Baptizo. Si. Mart. Thala. Dom. Ma.*

(34) Singula iſta vocabula, pro duodenario menſium numero, duodecim, qvoniam ficta ſunt & materialiter ſpectanda, in qvibus depravata videntur, pro arbitrio ita ut ſcopo ſatisfiat, immutare licet. Videtur autem ex Authoris explicatione, omnes triſyllabas eſſe oportere, ita qvidem ut litera vocis initialis, ſit habdomadalis calendis menſis ſibi reſpondentis in Calendario appoſita, ad initialemqve ſecundæ ſyllabæ, qvota numeratur maxima Nonarum menſis ejusdem, totidem loca in Alphabeto putentur; & qvota maxima Calendarum, totidem ad ipſam incluſivè literæ numerentur, tamen neceſſarium non eſt hæc vocabula eſſe triſyllaba, cum biſyllaba etiam ſatisfaciant, aſſumta pro tertia ſyllaba conſonante finali poſterioris. Codex, pro *Addita* ſcribit *Abdita*, qvod indifferens, cum ſecunda litera primæ ſyllabæ conſideranda non veniat: pro *didoqve* ſcribit ſeparatim *dido, qve*, ſed male: pro *desflere*, *desflee*, etiam malè: *biforum* pro *biferum*, qvod indiffe-

Aa

daga hver mánudur hefur; ſkaltu merkia fyrſtu ſamſtöfu hvers ords til inngángs mánadarens, enn adra ſamſtöfu til Nonas daga, þridiu til Calendis daga; þad er ad ſkilia, ad ſvo marger ſkulu Nonas dagar og Calendas dagar hvers og eins mánadar, ſem ſá ſtafur er ad tölu í ſtafrofi ſem fyrſtur er í annari ſamſtöfu og þridiu ſamſtöfu hvers ords, enn Idus dagur eru jafnan óbrigder í ſinne tölu VIII.

18. §.

---

differens: pro *ediſſam*, *ediſſara*, ſed melius ſcribitur ediſſam, cum ſuperflua ſit qvarta ſyllaba, & litera *m* in ſyllabam *ra* per depravationem abiiſſe videatur: pro *Goſſörn* ſcribit *Goſſörmus*, ſed utraqve ſcriptio corrupta ſcopo minimè ſatisfacit, & ut ſatisfaciat, ſcribendum *Goforus:* pro *cadit*, *raditis*, ſed malè, cum ſcribendum ſit *caditis*, ſed biſyllabum, *cadit*, etiam ſatisfacit, conſonante finali *t*, pro tertia ſyllaba, *tis*, adhibita: pro *fundaſſ.*, habet *funda*, utraqve ſcriptio depravata, & ad ſatis faciendum ſcopo, ſcribendum *fudas* vel etiam *fudaſe:* pro *aplorus* habet *aſlerus*, qvod rectius: pro *dendroſa*, *denduſco*, hæc vocabula ſunt æqvivalentia, nam utrumqve ſcopo ſatisfacit: pro *fundit*, *funditur*, utraqve ſcriptio depravata ſcopo non ſatisfacit, ſed ut ſatisfaciat, ſcribendum, *fudit* vel *fuda*. Jam collatis & caſtigatis hiſce vocabulis: primum *Addita*, vel *abdita* valet pro menſe primo Januario, cujus calendis literam hebdomadalem A adſcriptam indicat litera initialis vocis ſive primæ ſyllabæ littera prior; ſecundæ ſyllabæ litera initales d. in ordine Alphabeti qvarta, innuit in Januario qvatuor dies Nonarum numerari, nam qvarta Nonarum eſt ſecunda Januarii; tertiæ ſyllabæ litera initialis t. oſtendit in Januario numerum Calendarum Februariarum aſcendere ad novemdecim incluſivè, cum litera t. in Alphabeto occupet locum decimum nonum, primum itaqve vocabulum pro Januario in gratiam lectoris ita ſcribo *Addita* (4 19). Secunda vox, *didoqve*, valet pro ſecundo menſe Februario, cujus primæ ſyllabæ caput d. dicit literam d. calendis Februariis in Calendario adſcriptam; ſecundæ ſyllabæ *do*, caput etiamnum d. qvia qvartum in Alphabeto locum obtinet, oſtendit in Februario Nonas ad qvaternarium aſcendere, cum Nonarum qvarta ſit Februarii ſecunda; caput tertiæ ſyllabæ q. in ordine Alphabetico decima ſexta, ſignificat in Februario putari ſedecim dies Calendarum Martiarum, & ita qvidem ſe res habet omni anno communi, ſed cum anno biſſexto Februarius ſit dierum viginti novem, una dies intercalaris addita literam q. falſam & exceptionem a regula facit, cum litera proximè ſeqvens r. tunc valeat, & anno biſſextili pro Februario

vox:

menſium introitus ſingularum vocum ſyllabas primas, ſecundas ad Nonarum, tertias ad Calendarum dies notabis; ſcil. ſingulorum menſium dies Nonarum & Calendarum totidem ſunto, qvotum in Alphabeto occupat locum litera initialis ſyllabæ ſecundæ ac tertiæ vocis cujusqve, dies vero Iduum conſtanter manent numero octo.

vox: *didore*, ſed tamen huic exceptioni Author non proſpexit, at in regula generali acqvievit, vocem iſtam materialem pro Februario ita ſcribo *didoqve* [4 16], numero Nonarum & Calendarum ſupra ſignato. Tertium vocabulum *desflere* habens initialem literam d. indicat calendis tertii menſis Martii adſcriptam eſſe hebdomadalem d.; ſecundæ ſyllabæ *fle*, initialis f. inſinuat in Martio numerari dies Nonarum ſex, cum ſexta Nonas ſit Martii ſecunda; tertiæ ſyllabæ initialis r. oſtendit in Martio putari calendas Aprilis ſeptemdecim, cum in ordine literarum Alphabetico decima ſeptima ſit, hoc itaqve vocabulum pro Martio, numeris ad apices conſonantium ſignificantium poſitis, ita ſcribo: *deflere* [6 17]. Qvarta vox materialis *graduſa*, pertinet ad qvartum menſem Aprilem, cujus caput g. indicat Aprilem in Calendario a litera g. inire; caput ſecundæ ſyllabæ d. in ordine Alphabetico qvarta, dicit in Aprili qvatuor dies Nonarum numerari, cum qvarta Nonarum Aprilium ſit Aprilis ſecunda; tertiæ ſyllabæ caput ſ. in ordine literarum decima octava, oſtendit in Aprili in Calendario Romano putari dies octodecim Calendarum Majarum, hæc itaqve vox materialis pro Aprili ita ſignatur: *graduſa* [4 18]. Jam vero ex horum qvatuor vocabulorum explicatione & analyſi, ſatis ni fallor intelligit lector qvomodo cætera ſint intelligenda & reſolvenda. Verſus autem integros, cum numeris apicibus conſonantium ſignificativorum appoſitis & menſibus in gratiam lectoris ſubſcriptis hic appono:

4 19	4 16	4 17	4 18	6 17
Addita	*Didoqve*	*desflere*	*graduſa*	*Biferum*
Jan.	Febr.	Mart.	April.	Maj.
4 18	6 17	4 19	4 18	6 17
Ediſſam	*Goforus*	*Cadit*	*Fudas*	*Aflerus*
Jun.	Jul.	Aug.	Sept.	Oct.
4 18	4 19			
Dandroſa	*Fudit*	*& poſt Nonas oct. ida ſemper.*		
Nov.	Dec.			

Qvid ſit: poſt Nonas oct. ida ſemper, ſatis clarum arbitror, cum dicere velit in omni menſe poſt Nonas numerari more Romano octo dies Iduum, qvemadmodum ipſe hunc verſum illuſtrat, cum dicat in fine (§. 17.) dies Iduum manere conſtanter numero octo.

18. §.

Enn medur því at eingi mánudur hefur ſína Calendis daga (35), heldur gripur hver frá ödrum; þá eru þar enn vers til ſett, þau ſkira á hverri ſamſtöfu Calendas dagar byriaſt í Rymverſum í hverium mánudi.

(q) *Nod. fe. ja. ſed. no. dep. doc. ti. dep. indeq, bas. doc. Svit. dep. ev. nod. cev. doc. inn. dep. doc. tiq, ni. nod.*

Nod. eru XIX, *ſed.* XVI, *dep.* XVII, *doc.* XVIII, ſo ſem novemdecim, ſedecim, ſeptemdecim, octodecim.

19. §.

(q) *Codex de Computo ex No.* 624. *ita:*
Nod. fe. na. ſed. no. dep. doc. ti. dep. indeq, bas. Doc.
Syo. at. dep. enn. nod. tro. doc. inn. dep. doc. tiqve. ni. nod.

(35) Notum ſatis vel etiam pueris, menſem qvemlibet ſuas calendas habere. Sed ad diem menſis qvota ſit determinandam, unus alteri ſurripit, hoc eſt antecedens qvilibet utitur calendis menſis ſe immediatè ſeqventis; December autem calendis Januariis. Qvot vero Calendarum dies in Calendario Romano ſingulis competant, his verſibus computiſticis indigitatur; declarant autem hi verſus a qvanam ſyllaba numerica, vel etiam prima nominis ſancti cujusdam adſcripti, in ſingulo menſe dies Calendarum procedant; retro ad calendas menſis inſeqventis putando. Hæ ſyllabæ numericæ ſunt: *nod. ſed. dep. doc.*, qvæ, ut ipſa explicat Rymbegla, ſunt novemdecim, ſedecim, ſeptemdecim, octodecim; qvia totidem Calendarum dies in omni menſe numerantur. Duæ primæ ſyllabæ *nod. fe.* referuntur ad menſem primum Januarium, & indicant dies Calendarum novemdecim putari, qvarum primæ, hoc eſt decimæ nonæ, ſive decimæ qvartæ diei menſis Januarii adſcriptum ſit Feſtum Felicis, cujus nomen a ſyllaba *Fe.* incipit. Duæ ſecundæ ſyllabæ *ja. ſed.*, ut habet Rymbegla, vel *na. ſed.*, ut Codex, pertinent ad ſecundum menſem Februarium, & innuunt in Februario putari calendas ſedecim, ſyllaba *ja.* ſive *na.* utraqve corrupta, pro qva ſcribendum *Va.*, prima Nominis Valentini, qvod decimæ ſextæ Calendarum adſcriptum. Tertiæ ſyllabæ *no. dep.*, ad menſem tertium Martium pertinere videntur, & qvidem, qvod poſteriorem attinet, ad Martium ſpectare certum eſt, cujus ſeptemdecim calendas numerari oſtendit; prior autem ſyllaba *no.* prorſus depravata videtur, cum nullum ſancti cujusdam nomen ab N. & vocali qvadam incipiens, & decimæ ſeptimæ Calendarum

§. 18.

Verum, qvoniam nullus mensis proprias habet dies Calendarum; sed unus alteri surripit, rursus versus computistici destinati sunt ad declarandum a qvanam syllaba qvovis mense dies Calendarum ineant.

Nod. Fe. ja. sed. Va. dep. doc. Ti. dep. indeqve bas. doc.
Sus. dep. Ev. nod. Cyp. doc. Nin. dep. doc. Theqve Ni. nod.

Nod. *significat XIX*, sed. *XVI*, dep. *XVII*, doc. *XVIII*, *h. e. novemdecim*, *sedecim*, *septemdecim*, *octodecim.*

---

rum Martii adscriptum inveniam, in Ephemeride Bedæ & versibus Martyrolocis invenio nomen Cyriaci cujusdam sancti martyris, qvi decimo septimo Calendarum Aprilium Martyrio obiit. Cujus igitur nominis prima syllaba *Cy.*, syllabæ *no.* substituenda videtur, ut pro *no. dep.* legendum sit *Cy. dep.*; nisi fortassis Dominus Computista & versuum Author, tres syllabas primas *nod. Fe. ja.* ad Januarium referre voluerit, ut tertia syllaba *ja.* sit prima nominis Januarii vel etiam secunda nominis Felicis, ut pro *nod. fe. ja.* scribendum sit *nod. feli.*, qvare pro syllaba *no.*, ad Februarium pertinente, scribendum *va.*, prima nominis Valentini. Qvartæ syllabæ *doc. ti.* ad Aprilem mensem qvartum pertinent, qvarum priore significatur octodecim in Aprili dies Calendarum Majarum numerari, posteriore innuitur nomen Tiburtii octodecimæ Calendarum adscriptum. Syllaba *dep.* indicat septemdecim in Majo numerari calendas Junias; *bas. doc.* referuntur ad sextum mensem Junium, qvarum posterior *doc.* innuit octodecim in Junio calendas Julias putari, sed prior syllaba *bas.* ficta videtur, nisi Basilidis nomen indigitet, non qvod octavæ decimæ Calendarum adscriptum, sed vicinum in Calendario sit, utpote secundo Iduum appositum. Sic fuit primum Hexametrum seqvitur alterum, qvod sic incipit: *fvit. dep.*, vel etiam ut habet Codex *svo. at. dep.*, prior scriptio paulo melior videtur, sed pro *fvit.* scribendum est *sus*, qvo innuitur nomen Susannæ decimæ septimæ Calendarum adscriptum; *dep.* autem denotat septemdecim in Julio calendas Augusti putari. Seqvuntur syllabæ *Ev. nod*, vel, uti Codex habet *enn. nod.*, qvarum posterior *nod.* dicit in Augusto novemdecim calendas Septembris putari; prior autem *Ev.* indicat nomen Eusebii decimæ nonæ Calendarum appositum. *Cev. doc.* ad Septembrem pertinent, qvarum posterior ostendit octodecim calendas Octobris in Septembri putari; prior syllaba

19. §.

(r) (36) *Annus erat decimus ſolis lunæ ſecundus*
Fuit Dominus de ſacra virgine natus
B. litera Dominicalis, G. litera tabularis
In Nathali Domini noſtri Jeſu Chriſti
Glorioſæ, Mariæ virginis filii.

xix. xvi.
(s) (37) *Janus. September. Februs. nod. mars. hab; aſtſmd.*
xvii.
Junius. Auguſt. April. depq, November.
xviii.
Julius. October. Majus. doc. atq, December.

Þeſsi fyrerfarandi vers kenna hverſu marga Calendas daga hver mánudur hefur, eptir því ſem þeir eru þeim eignadur og leſid er

(r) *Codex de Computo ex No. 624. ita:*

Annus erat decimus ſolaris luncqve ſecundus
Qvum fuit Dominus de caſta virgine natus
B. tra dominical. G. tra tabularis *&c.*

(s) *Idem Codex:*

xvi.
Janus. September. Februs: nod. mars. habet aſt, ſemd.
xvii.
Junius. Auguſtus. April. dep. qve November.
xvii.
Julius. October. Majus. dat atq, December.

ſyllaba *Cev.* cujus loco Codex corruptus ſcribit *tro.*, depravata videtur & ſcribendum eſſe *Cyp.* vel *Crux*, cum Feſtum Crucis exaltatæ & Cypriani octavæ decimæ Calendarum ſit appoſitum. *Inn. dep.* ſyllabæ ad Octobrem referuntur, qvarum poſterior dicit in Octobri ſeptemdecim calendas numerari, prior corrupta videtur, cum ſancti cujusdam nomen ſic incipiens inveniam nullum; qvare ſcribendum ſuſpicor *Nin.* cum in Martyrologio Beda ſanctum qvendam nomine Ninum commemoret, qvi decimo ſeptimo Calendarum in Octobri Martyrio obiit. *Doc. tiq,* ad Novembrem pertinent, qvarum prior indicat octodecim calendas Decembris in Novembri numerari, poſterior ſyllaba *ti.* videtur innuere nomen ſancti

§. 19.

Hi antecedentes verſus docent, qvot Calendas qvilibet menſis habeat, prout ipſis in Calendario Martyrologii tri- *buun-*

ſancti cujusdam ſic incipiens, qvod nullum invenio, ſed Beda in Martyrologio Theodorum qvendam ſanctum commemorat, qvi octavâ decimâ Calendarum in Novembri Martyrio obierit; qvare depravatum hunc locum exiſtimo, & pro *tiq*, ſcribendum *Theq*,. *Ni. nod.* ultimæ ſyllabæ ad Decembrem pertinent, qvarum poſterior *nod.* innuit novemdecim calendas Januarias in Decembri putari, ſed prior eſt prima nominis Nicaſii, qvod in verſibus martyrologicis ad decimam nonam Calendarum in Ephemeride refert Beda. Igitur hi verſus caſtigati hoc modo ſcribuntur:

Nod. Fe. Ja. Sed. Va. Dep. Doc. Ti. Dep. Indeqve. Bas. Doc.
Sus. Dep. Eu. Nod. Cyp. Doc. Nin. Dep. Doc. Theqve. Ni. Nod.

(36) Hi verſus hic loco alieno ponuntur, cum huc minimè pertineant, & hic ſine judicio ſunt inſerti. Scripſio verſus prioris Rymbeglæ accuratior *illa*, qvam habet Codex; in verſu poſteriore pro *cum*, melius ſcribitur *qvando;* in tertio verſu omittenda videtur ſyllaba finalis vocabuli *Dominicalis*, ut legendum ſit: *B. litera Dominical. G. litera tabularis*, ſive accuratius hoc modo: *littera B. Domini, ſed littera G. tabularis;* in qvarto verſu omittenda videtur vox initialis præpoſitio *in*, & aliqva trium vocum *noſtri Jeſu Chriſti*, ut legendum ſit: *Natali Domini Jeſu Chriſti glorioſo;* ſed fortaſſis verſuum Author & Computiſta in his Proſodiam parum curaverit, & conſeqventer hi verſus depravationem nullam ſubierint. Duo verſus primi dicunt annum Nativitatis Chriſti, ſive primum Æræ Chriſtianæ fuiſſe decimum Cycli ſolaris, & ſecundum Cycli lunaris, ut ultimus ante Æram ſit primus hujus, ſed illius nonus, qvæ ratio eſt regularum qværendi per calculum Cyclum ſolis & lunæ, nam ſi hunc qværas, Æræ Chriſtianæ addas unitatem, ſi illum novenarium; & in caſu priore divide per 19, in poſteriore per 28, & annum Cycli currentem obtinebis. Qvod autem aſſeritur, anno primo Æræ Chriſtianæ fuiſſe G. literam tabularem, hoc ipſo reſpicitur ad Cyclum magnum Paſchalem, qvem veteres Islandi Talbyrdingum dixerunt. Nam Talbyrdingum inſpiciens, anno Cycli lunaris ſecundo, ſolaris decimo, literæ Dominicali b. literam tabularem G. reſpondere videbis; cur autem litera G. potius qvam alia reſpondeat, id alibi explicabitur.

(37) Vocem penultimam primi verſus Rymbeglæ depravatam corrigit Codex, ultima vox in utroqve exemplari corrupta videtur, cum difficile ſit intellectu, qvid ſibi

er í Calendario Martyrologi: ſvo ſem í December in Feſto Nichaſii decimo nono calendas Januarii; enn in Januario in Feſto Felicis decimo nono calendas Februarii, og ſídan hvern eptir annan, eptir því ſem ádur er ſkyrt í ſamſtaſaverſum *nod. ſe. Va.* &c.

20. §.

(t) (38) *Altitonans dns, divinad. gerens bonus. extad. Gratuito celij, fert aurea dona fideli.*

Þeſsi vers kenna hverſu marga daga hver mánudur hafa ſkal; enn underſtada á þeſsari reglu er ſvo ſeld ad þu ſkalt ſkipa ſvo ſem

(t) *Codex de Computo ex No. 624. ita:* Altitonant Dominus divina gerens bonus extat; *qvæ ſcriptio accuratior.*

ſibi velit ſcriptio Rymbeglæ *aſtſmd* (xvi.), vel Codicis *aſt, ſemd* (xvi.). Sed cum ſcopus horum verſuum ſit, indicare qvot Calendarum dies in ſingulo menſe putentur & in Februario ſedecim numerentur, ratio ſubeſt ſuſpicandi & conjiciendi ex vocabulo ſedecim formatam fuiſſe vocem, qvæ depravata abierit in *aſtſmd* vel *aſt, ſemd*, & cum ſpondæus eſſe debeat in fine verſus, fuiſſe vocabulum illud *exemd* vel *hexemd*, ut verſus ita reſtitui poſſe videatur: *Janus, September, Februs. nod. Mars babet. hexemd;* ſecundus verſus ita legendus: *Junius, Auguſtus, April dep. atqve November.* Cæterum hi verſus, ſiqvidem ita accipiantur, ut ſingulo menſi dies ſuæ per calendas alterius putatæ, tribuantur, ſcopo minimè ſatisfaciunt; ſed numerus Calendarum, qvi in menſe antecedenti adhibetur, menſi inſeqventi adſcribendus, a cujus calendis putantur. Ita in Januario novemdecim calendæ numerantur, qvæ Februario tribuuntur, cum a calendis Februariis retro in antecedentia numerari incipiant. In Auguſto novemdecim, qvæ Septembri, in Decembri novemdecim, qvæ Januario deputantur. In Februario putantur ſedecim, qvæ Martio tribuuntur, & hac ratione verus evadit primus verſus.

Similiter in Majo, Julio, Martio, Octobri numerantur calendæ ſeptemdecim, qvæ menſibus immediatè ſeqventibus Junio, Auguſto, Aprili, Novembri reſpectivè tribuuntur, atqve ſic verſum ſecundum verum eſſe comperio. In Junio, Septembri, Aprili, Novembri putantur octodecim calendæ, qvæ menſibus inſeqventibus, Julio, Octobri, Majo, Decembri adſcribuntur reſpectivè, atqve hac

buuntur ac legitur: ut in Decembri in Festo Nicasii, decimo nono calendas Januarias. At in Januario in Festo Felicis, decimo nono calendas Februarias, & dein successivè, uti supra per versus syllabicos nod. fe. Va. *&c. declaratum.*

§. 20.

Altitonans dominus divina gerens bonus exstat.
Gratuito cæli fert aurea dona fideli.

Hi versus docent qvot dies habeat qvilibet mensis, at hujus reregulæ hæc est ratio: mensi cuivis dies, puta viginti & octo tri-

---

hac ratione intellectus verus evadit versus tertius sed numeri characteribus Romanis scripti supra particulas *nod. dop. doc.*, sunt explicativæ particularum, qvemadmodum supra, ad versum illustrandum adfert Rymbegla exemplum Calendarum in mense Decembri, in qvo decimæ nonæ (§. 19.) adscriptum sit Festum Nicasii, & in Januario decimæ nonæ Calendarum, Festum Felicis, qvo in fine (§. cit.) sub obscurè dicta illustrantur.

(38) Qvæ de methodo per hos versus indagandi numerum dierum ad viginti octo addendarum, ut singulorum mensium justa multitudo dierum obtineatur, tradit & prædicat Author, primo certè intuitu falsa & paradoxa videntur. Sunt eqvidem hi versus computistici, nam per vocum literas initiales, indicant literas hebdomadales, a qvibus singuli menses ineant, sive qvænam litera singulorum calendis sit in Calendario adscripta, qvemadmodum qvicunqve volet, Calendarium inspiciendo poterit experiri, suntqve pro mensium numero duodenario, versuum vocabula duodecim, inveni etiam hos versus in libello computistico majore Domini *Gislavi Biarni* filii Grunnavicensis pag. 30, qvi hunc ipsum usum & nullum alium illis tribuit, & versus computisticos veteres appellat, qvos igitur ex veteri qvodam Calendario excerpsit. Cum versus allati literas singulis calendis adscriptas indicent, & per omnes menses ordine naturali in Calendario procedant, ut finalem mensis antecedentis seqvatur ordine Alphabetico initialis mensis proximè seqventis; ex iisdem cum Calendario collatis elici potest methodus putandi, qvot dies ad viginti & octo sint addendi, ut singulorum mensium numerus dierum completus obtineatur, hanc methodum Rymbegla Parte prima hujus paragraphi rectè satis expli-

ſem VIII daga og XX hverium mánudi. Far til ſídan og tak hin fyrſta ſtaf ur hverium tveimur ordum verſanna, og reikna þar næſt hverſu miked ſpatium milli er ſtafanna, med rettri tölu ſtafrofsens, og ſvo miked ſem þad profaſt fyrer töluna, ſvo marga daga ſkaltu tilleggia þeirra XXVIII daga, ſem þu ſkipader hverium mánude ad upphafe. Og ad þier verdi þetta ſkilianlegt, þá far til og tak fyrſta ſtaf ur þeſsu ordi *Altitonans*, og þeſsu ödru ordi *Dominus*, reiknadu ſídan hverſu margir ſtafir ſtanda á milli A og D á þann máta, ad þu lyk jafnann hin fyrra

---

explicat, nimirum jubet primò ſingulo menſi dies viginti & octo tribui, cujus ratio eſt, qvod numerus viginti & octo ſit ſeptenarii multiplex, ſeptem vero literæ primæ Alphabeti ab A facto initio, per totum Calendarium naturaliter expandantur, hinc fit, ut diei ſeptimo, decimo qvarto, vigeſimo primo, vigeſimo octavo adſcripta ſit in ſingulo menſe ea litera, qvæ ordine alphabetico ſeptima numeratur incluſivè ab ea, qvæ calendis appoſita. Per conſeqvens vigeſimus nonus literam Calendarum ſibi adſcriptam habet, ita calendis Januariis & vigeſimo nono Januarii hebdomadalis A appoſita conſpicitur; Februarius habet dies tantum viginti & octo, cujus calendis adſcripta litera D, loco vigeſimi noni, qvia nullus eſt, etiam calendis Martiis appoſita, nec non ejusdem vigeſimo nono. Aprilis calendæ ac ejusdem vigeſimus nonus habent adſcriptam literam G, Majus & ſuus vigeſimus nonus, literam B, & ita cæteri ſeqventes. Hinc ſtatim facilis & expedita ſeqvitur methodus putandi, qvot ad viginti octo dierum multitudinem in ſingulo menſe ſupplendam ſint addendi, nam verſuum beneficio cognita litera Calendarum, conſtat etiam qvænam vigeſimo nono ſit adſcripta, a qva incluſivè ſecundum ordinem literarum alphabeticum ad literam Calendarum menſis immediatè ſeqventis excluſivè, literas numerabis & numerum dierum ad viginti & octo adjiciendarum obtinebis, hæc autem ita minus diſtinctè proponit Rymbegla: tolle literam initialem ex verſuum vocibus ſingulis, puta ſingulis binis ſibi proximis, deinde juxta rectum alphabeti numerum puta, qvantum ſpatium inter has literas intercedat; ſed minus accurate mentem ſuam hic expreſſit, cum præciſè verum non ſit, numerandas eſſe literas intermedias, ſed uti dixi, a litera Calendarum menſis de qvo qværitur incluſivè, putandum ad literam Calendarum menſis inſeqventis excluſivè; qvod ſi Calendarium intuearis, hæc omnia clarius intelliges. Sed rem

tribue. Age dein, tolle literam initialem ex verſuum vocibus ſingulis binis, deinde juxta rectum Alphabeti numerum puta, qvantum ſpatium inter has literas intercedat; & qvantum eſſe putando obſervabis, tantundem dierum illis viginti & octo adjicies; qvos initio menſi cuivis tribuiſti. Et ut hæc melius intelligas, agedum, aufer literam initialem ex hac voce Altitonans *& ex hac altera* Dominus, *puta dein qvot literæ inter A & D ſint interpoſitæ, includendo ſemper in numeratione literam prio-*

---

rem exemplis illuſtrare præſtabit. Pono igitur alicui excidiſſe memoriâ, qvot dies contineat menſis Januarius, verſus autem ac methodum iis utendi ſcire. Sumat igitur duas literas, unam A, primam vocabuli *Altitonans*, ad Januarium; alteram D, primam vocabuli *Dominus*, ad Februarium pertinentis, & ab A incluſivè numeret literas ordine alphabetico usqve ad D excluſivè, & tribus numeratis, tres dies ad viginti octo addendas & conſeqventer Januarium dies unum & triginta continere videbit. Si de Februario qvæſtio ſit, ſume duas voces, priorem, *Dominus*, pro Februario; poſteriorem, *divina*, pro inſeqventi Martio, qvarum vocum, cum litera initialis eadem ſit, ac inter d. & d. litera intercedat nulla, proinde in Februario ad dies viginti & octo nihil addendum eſſe ſcio. Qvod ſi de Martio qvæſtio ſit; ſumo vocem tertiam, *divina*, & inſeqventem, *gerens*, pro Aprili, igitur ab initiali litera d. vocabuli prioris ad initialem g. poſterioris; puto literas tres, ac inde ſcio ad multitudinem dierum in Martio obtinendam, tres ad viginti & octo adjiciendas eſſe; ſi de Aprili qvæſtio ſit, qvot dies habeat, ſumo vocabulum, *gerens*, & proximè ſeqvens, *bonus*, & ab initiali litera prioris incluſivè, puto ad initialem ſeqventis excluſivè, a ſeptima litera g., ad initium Alphabeti regrediendo, & invenio duas, unde conſtat ad viginti octo, duos addendos eſſe dies & Aprilem dies triginta continere. Si deniqve de ultimo menſe Decembri qværatur qvot dies habeat, a litera initiali ultimæ vocis, *fideli*, f. incluſivè, puto ad initialem literam primi vocabuli *altitonans*, etiam incluſivè, & invenio ternarium ad viginti octo addendum eſſe, ac Decembrem dies unum & triginta continere, & ſic de cæteris. In menſe Decembri hæc a regula generali ſit exceptio, qvod ad literam A, numeretur incluſivè, cujus rei ratio eſt, qvod litera A ſit anni initialis & finalis primo Januarii & ultimo Decembris adſcripta, & hinc dicit ambas literas numerationi includendas, hoc eſt ab F incluſivè ad A etiam incluſivè putandum eſſe.

fyrra ſtafin í tölunni, enn byrgir uti hinn ſydara, og ef þu fær reiknad, ſem mig varir, hverſu margir ſtafir eru frá *a* til *d*, þá ſamteing ſo marga daga XXVIII dögum Januarii.

21. §.

Haf ſydan ſamlykan reikning til allra mánada, ſvó ſem ordin endaſt til og ádur er greint, og med ſvo fyrer ſkyldu, at ſvo ſem þu vilt reikna daga Decembris, þá ſkaltu læſa báda ſtafina í töluna, ſakir þeſs ad December endaſt á A, enn byriaſt á F, og hefur hann ecki meir enn eitt ord til ſins reiknings, nema hann gripi hin ſidaſta ſtaf ſins mánadar, eda (u) ſindi ellegar höfudid bert af ordi Januarii og giördiſt homicida.

III. Cap.

UM INGAUNGU HLAUPÁRSENS OG ÞEIRRA FIÖGRA ÁRSENS TÍDA, OG NÆR NOCKRER HELGER DAGAR INNFALLA.

22. §.

Nú minn kiære brodir, þá eru ſlík vers framſett til ſkemtanar og eptirleitanar, og til þeſs ad fordaſt ydiuleiſi, heldur enn þá ſök ad eige meige hittaſt audvelldari regla; þvíad Januarius, Martius, Maius, Julius, Auguſtus, October, December hafa XI og XX daga; enn Junius, Aprilis, September, November hafa XXX daga. Februarius veſlingurinn, hefur ei meir enn XXVII, utan hlaupár komi til, og þá geingur hann fyrir bord og bidur ölmuſu, og ſakir þeſs ad herra Computus er kominn í háſæti, þá tiáir hann ſem optar mikinn heidur ſinnar riſnu, þvíad

(u) *Codex de Computo ex No.* 624. Eda ſnidi öldungis höfuded bert af ordi Januarius, *h. e. vel etiam vocabulum Januarii omnino capite truncet; qvæ lectio melior; ſic enim enim qvadrat vox, homicida.*

priorem, at excludendo posteriorem, & siqvidem, ut opinor, putare qveas, qvot literas a se distent a & d, *totidem dies, Januarii viginti & octo diebus adjunge.*

§. 21.

Eandem putandi rationem mensibus omnibus adhibe, qvamdiu vocabula suppetunt, uti supra declaratum, ea conditione adjecta: si dies Decembris putare voles, ut ambas literas numeratione includas, eo qvod December ab F iniens in A desinat, & ad sui putationem vocabulum unicum habeat, nisi literam sui mensis ultimam arripiat, aut alioqvin vocabulum Januarii capite nudum ostendat, ac homicida fiat.

CAP. III.

DE INTROITU ANNI BISSEXTILIS ET QVATUOR TEMPESTATUM ANNI, ET FESTORUM QVORUNDAM.

§. 22.

Cæterum amabo, tales versus ad delectationem & indagationem, & ad otium vitandum sunt propositi; qvam qvod regula facilior reperiri neqveat; Januarius enim, Martius, Majus, Julius, Augustus, October, December, habent dies triginta & unum; sed Junius, Aprilis, September, November triginta. Miser Februarius habet viginti & octo tantum, nisi annus bissextus accedat; tunc enim mensam accedens Elemosynam petit, & qvia Dominus Computus jam tum solium occupavit, tunc etiam, uti sæpius, magnam suæ liberalitatis dignitatem demonstrat; qvippe qvi de disco da-

þviad hann tekur af ſinum kraſadiſke heilan dag med nótt og giefur Februario, og því fær hann IX daga og XX, hvar fyrer hann hneiger Computus, og bidur hann hafa þöck og hlaupár fyrer giöfina, geingur út ſidann fullur fagnadar.

23. §.

Bisſextum ſexte Martis tenuere calendæ
Poſteriore die celebrentur Feſta Mathiæ.

Þeſsi vers kenna ad hlaupár ſkal innkoma ſexto calendas Martii, enn halda Feſtum ſancti Mátthiæ næſta dag eptir, hverſu ſem giört er eptir vilia og vana; þá er þeſsi ſkipan Computi.

24. §.

(v) (39) *Annum diſcerne per potes ſuntq, qvatere*
Ver pet det eſtas exin ſqt.
Hanc dabit Urbanus, autumnum Simphorianus
Feſtum Clementis hyemis capud eſt orientis.

Þeſsi vers kenna ad þu ſkalt árid ſundurgreina í fiora parta, Vetur

(v) *Codex de Computo ex No. 624. ita:*

Annum diſcerne per pertis ſuntqve qvaterne
Ver poto detur eſtazt, ex inn ſegeritur
Hanc dabit urbanus! autumpnum ſimponanus
Feſtum Clementis hiemis capud eſt orientis.

(39) Collatis lectionibus variantibus, patet verſum primum ſcribendum eſſe hoc modo: *Annum diſcerne per partes ſuntqve qvaternæ.* Secundus verſus qvomodo fuerit comparatus haud facilè patet, ſenſum vero ejus hunc eſſe certum eſt: *Ver dat Petri cathedra*, ſive Feſtum Cathedrale ſancti Petri; fixum in vigeſima ſecunda Februarii, inde ſeqvitur æſtas, qvare fortaſſis hoc modo fuerit comparatus: *Ver Pet. cath. dabit aſt Æſtas exinde ſeqvetur.* Cæteri duo Rymbeglæ recti ſunt; cæterum declarant hi verſus introitus ſemeſtrium apud populos qvosdam, uti veroſimile

pium ſuarum diem ſolidum una cum nocte deſumtum, Februario largitur, & hinc Februarius dies viginti & novem adeptus, flexo corpore, Computo agit gratias & annum bisſextilem pro dono reddit; deinde gaudio plenus foras exit.

§. 23.

Bisſextum ſextæ Martis tenuere calendæ
Poſteriore die celebrentur Feſta Mathiæ.

Hi verſus docent annum bisſextilem ſexto calendas Martias introire, at in ſeqventi die celebrandum eſſe Feſtum Matthiæ, qvomodocunqve pro arbitrio & conſvetudine id ipſum agatur; ita ſe habet computi imperium.

§. 24.

Annum diſcerne per partes ſuntqve qvaternæ
Ver Pet. Cath. dabit aſt, æſtas exinde ſeqvetur
Hanc dabit Urbanus; autumnum Simphorianus
Feſtum Clementis hyemis caput eſt orientis.

Docent hi verſus annum in qvatuor partes dividendum eſſe, Hye-

mile videtur Europæos, his diebus affixos fuiſſe; videlicet veris introitum vigeſimo ſecundo Februarii, cui adhæret Feſtum Petri Cathedrale; Æſtatis, vigeſimo qvinto Maii, cui adhæret Urbani Feſtum; Autumni, vigeſimo ſecundo Auguſti, cui Feſtum Simphoriani affixum; deniqve hyemis, vigeſimo tertio Novembris, cui Feſtum Clementis affixum. Beda in Ephemeride, aſſerit indeterminatè hæc ſemeſtrium initia juxta qvosdam obtinere, & veris initium magis determinatè in vigeſimo ſecundo Februarii, ſecundum Iſidorum; & ni fallor, citat Iſidorum Hiſpalenſem, unde concludo apud Hiſpanos hæc ſemeſtrium initia obtinuiſſe; apud Anglos enim & Saxones alia fuiſſe ex Bedæ capite 13tio, de ratione temporum concludere licet, ubi de Anglorum menſibus agit. Apud veteres Islandos hæc ſemeſtrium initia nunqvam obtinuerunt, qvamobrem etiam hi verſus de ſemeſtrium introitu ſine judicio Rymbeglæ ſunt inſerti, hæc autem inqvit ſecundum computiſtas ita ſe habent.

Vetur og Sumar, Hauſt og Vor. In Cathedra ſancti Petri kemur vor; in Feſto ſancti Urbani kemur ſumar; in Feſto beati Siphorianus kemur hauſt; in Feſto Clementis kemur vetur: og er þetta epter bókmáli.

25. §.

(40) Vetur kemur laugardag þann ſem Lucas meſſu er næſtur, (41) enn hana ſiálfa ef hlaupár fer eptir; þadan eru XIII vikur og einum deigi midur til midsvetrar (42). Eirn ſkal midvikudagur á millum midsvetrar og XIII dags, nema XIII dagur ſie á þridiudegi, og komi hlaupár eptir, þá ſkulu tveir. Midurvetur kemur föſtudag; þadan eru XIII vikur og deige midur til ſumars. Sumar kemur fimtudag; þadan er XIII vikur og þrem dögum midur til midſumars. Midſumar

(40) Regulam hanc de hyemis introitu Author Rymbeglæ certè novit, ſed malè determinavit, qvam ſic determinari oportuit, ut hyems introire dicatur die Saturni qvi Feſtum Lucæ proximè præcedit. Qvo modo etiam Dns *Oddus*, Paſtor Reinevallenſis, in ſuo libello computiſtico hanc regulam expreſſit, & plures alii Islandi, qvi libellos computiſticos ſcripſerunt. Dns *Thordus* Paſtor Sveni filius in ſuo libello computiſtico ſic determinat, ut ſtatuat hyemem introire die Saturni Feſto Calixti proximo, qvod decimo qvarto Octobris adhæret, qvem ſi offendat hyems, regula hac fictione univerſalior reddi poteſt, ut dicatur Feſtum Calixti ſibimet eſſe proximum, alias in hoc caſu falleret regula Dni Thordi, ſed fallit etiam, hyemis introitu Lucæ Feſtum occupante, qvæ fallacia nulla fictione tolli poteſt, cum undecimus Octobris ſit a Feſto Calixti tertius, at decimus octavus, qvartus.

(41) Vera qvidem hæc Rymbeglæ aſſertio, ſed obſcurius mentem ſuam Author expreſſit, dum dixit hyemem introire Feſto Lucæ, ſiqvidem annus bisſextus inſeqvatur, nimirum qvia Feſto Lucæ, qvod decimo octavo Octobris affixum, adſcripta eſt hebdomadalis D, ſeqvitur ineunte hyeme Feſto Lucæ eſſe Dominicalem E, qvæ decimo nono appoſita, qvam per totum Cyclum ſolarem nulla gemina Dominicalis ſeqvitur niſi DC, qvæ anno Cycli nono obtinet; qvi ergo eſt is

Hyemem ac Æſtatem, Autumnum ac Ver. In Cathedra ſancti Petri, ver; in Feſto ſancti Urbani, æſtas; in Feſto beati Simphoriani, autumnus; in Feſto Clementis hyems introit: hæc autem juxta Computiſtas ita ſe habent.

§. 25.

Die Saturni Feſto Lucæ proximo hyems introit, at ipſo Lucæ Feſto, ſiqvidem annus bisſextus inſeqvatur; abinde ad hyemem dimidiatam fluunt tredecim ſeptimanæ nocte una minus. Inter Epiphaniam & hyemem dimidiatam una dies Mercurii intereſto, niſi Epiphania diem Martis offendat, & annus bisſextilis inſeqvatur, tunc enim duo interſunto. Semiſſis hyemis poſterioris initium in diem Veneris incidit; abinde ad æſtatem tredecim ſeptimanæ una die minus effluunt. Æſtatis initium occupat diem Jovis; inde ad æſtatem dimidiam tredecim hebdomadæ minus triduo labuntur. Semiſſis æſtatis poſterioris initium

---

is ipſe, in qvem incidit Computus annalis anomalus, qvemadmodum ſupra P. I. Cap. 8. ſe melius expreſſit.

(42) Rurſus circa hanc Regulam Author ſe obſcurius expreſſit, qvæ ſic explicatur: Qvia Feſtum Epiphaniæ, ſexto Januarii affixum, cui adſcripta hebdomadalis F; ſeqvitur, ſi diem Martis offendat, eſſe Dominicalem D. Qvare, ſiqvidem annus bisſextus inſeqvatur, ſeqvitur eſſe Dominicalem poſteriorem C, ſed in toto Cyclo ſolari hæ literæ non conjunguntur niſi anno Cycli nono, vult ergo Rymbegla hanc conditionem priori addere: ſi annus currens ſit bisſextus cautelaris, ſed reſpiciendo ad literam Dominicalem poſteriorem & diem intercalarem qvæ vigeſimo qvarto Februarii inſeritur, hoc ſe exprimendi modo eſt uſus; ſi annus bisſextus inſeqvatur, in hoc autem Caſu, qvia hebdomadalis G ſeptimo & decimo qvarto Januarii adſcripta, qvorum utrumqve offendit feria qvarta; clarum eſt inter Epiphaniam & Thorris introitum, qvi in decimum ſextum incidit, duos dies Mercurii intercedere: verum hanc etiam regulam ſupra P. I. Cap. 8. Author clarius explicuit.

ſumar kemur drottinsdag; þadan eru XIII vikur og deige midur til vetrar.

26. §.

Sumar auki ſkal geimdur vera, (43) ef Nativitatis Johannis Baptiſtæ er á midvikudag, þá ſkal leggia vid ſumarviku og ſkal luka fyrer midſumar. Enn ef Jonsmeſſu ber á þridiudag, og komi hlaupár eptir um vorid, þá ſkal enn leggia vid ſumar; enn ſvo ber alldri nema hinn áttunda vetur í ſólar ölld, og kemur fyrer því varnadar ár. Varnadar ár heſſt ad midiu ſumri hinn áttunda vetur í ſólar ölld, og likſt ad hlaupárs meſſu hinn níunda vetur í ſólar ölld.

27. §.

VII eru dagar í viku, XXX í mánude; CCCLXV og fiordungur II dægra í II miſſirum, og því þarf hlaupársdagur; drottinsdagur er fyrſtur í viku ad miſſeristali, enn ymiſſir ad mánadatali; IV eru vikur í mánudi og II dagar; II vikur ens fietta tugar eru í II miſſirum og einn dagur umfram, og heitir ſá Concurrens, enn II dagar ef hlaupár ſtendur yfer; mánudir eru XII í II miſſirum og IV dagar, og því þarf ſumar auka.

28. §.

(43) De ſemeſtribus Islandorum diſſerendi infra commodior occurret locus in parte Rymbeglæ qvarta, qvibus igitur hoc loco prætermiſſis, Regulam qvam hic tradit Rymbegla de acceſſione æſtati adjungenda clarius explicare conſtitui: Qvia Natalis Johannis Baptiſtæ vigeſimo qvarto Junii adhæret, cui appoſita hebdomadalis G. ſeqvitur, Feſto iſto Johannis Baptiſtæ, diem Mercurii occupante, obtinere Dominicalem D. vigeſimo primo adſcriptam, qva Dominicali obtinente, æſtati ſemper acceſſio adjungenda, niſi Computus annalis ſit anomalus; hinc addit: Si Feſtum Johannis in diem Martis incidat, & annus bisſextus inſeqvatur; rurſus

æſtati

initium in diem Dominicam incidit; abinde ad hyemem tredecim hebdomadæ, una die minus labuntur.

§. 26.

Appendix æstatis asservanda, si natalis Johannis Baptistæ diem Mercurii offendat, una septimana æstati adjungenda ac ante semissem posteriorem ineuntem includenda; sin autem Johannis Baptistæ natalis in diem Martis incidat ac vere annus bissextus insequatur, etiamnum æstati accessio adjungenda, sic autem nunqvam, nisi anno Cycli solaris octavo evenit, & idcirco annus cautelaris introit. Annus cautelaris æstate dimidiata, hyeme Cycli solaris octava init, & Festo anni bissexti, nono Cycli solaris exit.

§. 27.

Septimana continet dies septem, menses triginta; duo semestria, trecentos sexaginta qvinqve & qvadrantem diei civilis ac proinde die intercalari opus; in semestrium computo dies Dominica est hebdomadalis prima, at in mensium computo varii; in mense, qvatuor septimanæ & dies duo; in binis semestribus qvinqvaginta duo ac dies unus continentur qvi Concurrens vocatur, sed in anno bissexto biduum abundat; duo semestria menses duodecim & qvadriduum continent, & hinc æstatis accessione opus est.

 §. 28.

æstati appendix adjicienda; & cum ex eo, qvod diem Martis offendat, seqvatur Dominicalem E. solitariam obtinere, qvam in toto Cyclo solari nulla Dominicalis gemina immediatè seqvitur nisi DC, cui respondet annus Cycli nonus cautelarius Islandorum, qvamobrem in annum Cycli octavum extraordinariè appendix æstatis incidit, obtinente Computo annali æstivo anomalo, & inseqvente anomalo brumali.

28. §.

VII ſtafir framan ur hveriu ſtafroſi merkia ſiö daga í hverre viku, og ſvo heita *a*, *b*, *c*, *d*, *e*, *f*, *g*; *a* er fyrſtur í árinu, og *a* hinn ſídaſti í árinu fyrir þá ſök, ad meſſudagar ſtandi eige á ſama vikudeige ár frá ári; heldur ſkal á þeim ſama ſtaf muteraſt inngángur árſins eptirfaranda ſem fyrerfaranda ár endiſt. Unus verſus:

(44) *Præterea datur a t fine lib. repetenda*
Qvæ facit ut fiere variatur litera prime
Illic mutari debes in titus novus Anni.

29. §.

(45) *Andreæ Feſto vicinor ordine qvovis*
Adventum Domini prima colit feria
Si cadit in Lucem Domini celebratur ibidem.

Þeſsi vers kenna ad ſá drottinsdagur ſkal fyrſtur í Jólaföſtu, ſem næſtur er hátid heilags Andreæ Poſtula, hveriumegin ſem hun ſtendur ſunnudagſins, og þótt hana beri á drottinsdag, þá ſkal þar halda og heidra Adventum Drottins.

30. §.

---

(44) Scriptio & ſignificatus horum verſuum ſvadere videntur, ut ita reſtituantur & ſcribantur, ut in verſionis latinæ paragrapho reſpondente reſtituti & ſcripti ſunt: Non enim valet objectio: ſi in verſu error Proſodicus reperiatur, eum ita primò factum non fuiſſe, & conſeqventer rectè reſtitutum non eſſe: qvia Computiſtæ & verſuum Authores id primariò reſpexerunt ac intenderunt, ut verſus computiſtici ad memoriam ſublevandam apti eſſent, & ſimul qvantum fieri poſſet, regulis Proſodiæ ſubeſſent, qvod ſi commodè fieri non poſſet, ut veras ſyllabarum qvantitates obſervarent, & ſcopum primarium ſimul obtinerent, illis inſuper habitis, hunc ſe verſibus conſecutos eſſe, contenti erant. Hic autem ſenſus horum verſuum: præter literam A. calendis Januariis adſcriptam, datur in

fine

§. 28.

Septem literæ Alphabeti primordiales, ſeptem dies cujusqve ſeptimanæ deſignant, qvarum hæc nomina a, b, c, d, e, f, g; a *eſt anni initialis & finalis, ne Feſta qvotannis in eadem feria conſiſtant; ſed ut in illa ipſa litera anni inſeqventis introitus mutetur, qva annus præcedens terminatur.*

Unus verſus:

Præterea datur a ſub fine libri repetenda
Qvæ facit ut feriæ varietur littera primæ
Illic mutari debet introitus novus anni.

§. 29.

Hi verſus docent in Jejunio Jolenſi Dominicam illam primam eſſe oportere, qvæ Feſto ſancti Andreæ Apoſtoli proxima, ſive hoc diem ſolis antecedat ſive ſeqvatur, & licet ipſam Dominicam offendat, tunc tamen Adventum Domini celebrandum & venerandum eſſe.

fine libri, hoc eſt Calendarii etiam A, ultimo Decembris appoſita, qvæ igitur, cum fini totius anni ſit adſcripta, facit ut inſeqvens annus, ab inſeqventi ineat feria, & conſeqventer ut feriæ primæ litera, h. e. litera Dominicalis mutetur.

(45) Hos verſus computiſticos præ omnibus aliis ab omni corruptelâ mirè conſervatos clarè ſatis explicat ipſa Rymbegla, ut explicationi aliqvid addere ſit ſupervacaneum. Regula vero ipſa breviſſimè ſic enunciatur. Dominica Feſto Andreæ proxima eſto Dominica adventus prima, &, ſi Feſtum Andreæ in dominicam incidat, eſto hæc Dominica adventus prima; etenim cum in ultimo Novembris hæreat Feſtum Andreæ, & numerus Dominicarum jejunii Jolenſis ſemper qvaternarius ſit, ſeqvitur Dominicam adventus primam, omnium primò in vigeſimum ſeptimum Novembris cadere, cui adſcripta hebdomadalis B, & ab Andreæ Feſto triduum in antecedentia diſtare; ſed omnium ultimò in tertium Decembris, & ſic rurſus triduum a Feſto Andreæ abeſſe, in priori Caſu a dominica ſeqvente qvadriduum, in poſteriore ab antecedente etiam qvadriduum diſtat, & conſeqventer regulæ computiſticæ ſua veritas conſtat.

30. §.

(46) *Adventum Domini non eſt celebrare Decembris*
Poſt nonas ternas nec qvintas ante calendas.

Þeſsi vers kenna ad miſkunarfulla tilkomu Drottins vors ſkal ei halda fyrer qvinto calendas Decembris og ei eptir tertio Nonas.

31. §.

(47) *Dant crux Lucia Cinres Karismata dia*
Ut ſit in angaria, qvarta ſeqvens feria.

Þeſsi vers kenna ad fyrſtu ymbrudaga ſkal halda midvikudag næſta eptir Kroſsmeſſu á hauſtid; adra ymbrudaga ſkal halda enn næſta midvikudag eptir öſkudag hinn forna; fiordu ymbrudaga ſkal halda midvikudag í helgri viku.

32. §.

(48) *Aſpiciens veterem circum qvaſi q's benedicta.*
Conjugia fieri tempora dicta vetant.

Þeſsi

(46) Hi duo verſus eandem regulam aliter exprimunt, cum negent ante qvintum calendas Decembris & poſt tertias Nonas, adventum celebrandum eſſe, qvo indicatur Dominicam adventus primam, primò omnium in vigeſimum ſeptimum Novembris, & ultimò in tertium Decembris cadere, unde ſtatim Regula prior conſectatur.

(47) Angarias Rymbegla appellat Qvatembres, qvæ qvando celebrentur hi verſus determinant. Angariarum duæ certo reſpectu fixæ dici poſſunt, qvatenus per Feſta fixa, Crucis & Luciæ certa ratione determinantur, qvorum illud decimo qvarto Septembris, hoc decimo tertio Decembris adhæret, cæteræ duæ ſunt omninò mobiles, cum per Feſta mobilia, Cinerum & Pentecoſten definiantur, ſed in explicatione verſuum ſecundos Qvatembres omittit Rymbegla, & tertios pro ſecundis habet. De qvatuor angariis hos verſus habet in Ephemeride Beda:

Feriam temporum affectant jejunia qvartam
Cinerem, & qvæ Luciam, Spiritum ſeqvitur Crucem.

§. 30.

Hi versus docent Adventum Domini nostri misericordiæ plenum, non ante qvintum Calendas Decembris, nec post tertium Nonas celebrandum esse.

§. 31.

Dant Crux Lucia Cineres Charismata Dia
Ut sit in angaria qvarta seqvens feria.

Docent hi versus primos Qvatembres, die Mercurii inseqvente Festum Crucis autumnale celebrandos esse; secundos Qvatembres post Festum Cinerum stylo veteri putatum; qvartos die Mercurii in sancta hebdomade.

§. 32.

Aspiciens veterem Circum qvasi qveîs benedicta
Conjugia fieri tempora dicta vetant.

Hi

(48) In his versibus pro scriptione *q's*, legendum videtur *qveis*. Verum qvomodo hi versus tria ista temporum intervalla qvibus Sponsalia vel Nuptialia celebrare non licebat, distinctè indigitent, id certè intellectu difficile; sed fortè contentus fuit versuum Author, hæc temporum intervalla aliunde cognita per versum computisticum sibi in memoriam revocari, ita ut versibus recitatis, lectis, auditis, visis, vel cogitatis, ipsorum istorum temporis spatiorum jam aliunde notorum recordaretur. Igitur tria prima vocabula: *Aspiciens veterem circum*, innuit Dominicam Adventus, qva Christus adventans de veteri civitate Hierosolymâ flevit, ut subintelligendum sit urbem vel civitâtem; Aspiciens circum veterem urbem vel civitatem; nisi forte alludendo ad circum Romanum, viam populo refertam circum appellaverit, qvi ipsum dum eqvo vectus Hierosolyma intraret, gaudio & laudibus excipiebant. Vocabulum, *qvasi*, innuit Dominicam qvasimodo geniti, qva alterum intervallum prohibitum terminatur. Tertium intervallum, qvomodo insinuetur, intelligi neqvit, nisi Author versuum contentus fuerit, id per cætera beneficio legis Phantasmatum in memoriam revocari: vel etiam per vocabulum, *benedicta*, per indirectum indigitari velit Dominicam Rogationum, qva agrorum lustrationes & benedictiones fiebant.

Þeſsi vers kenna ad ei ſkal brúdkaup halda nie hióna ſamgáng frá dróttinsdegi fyrſta í Jólaföſtu og fram til geisladags; og frá níuviknaföſtu og fram til drottinsdags í Páſkaviku; og frá drottinsdeigi í gagndögum og fram til Trinitatis ſunnudags.

33. §.

(49) *In pri. dat petrus egidi ſi bona, crux pe.*
Remigii dat ope. Cunctij ſanctij qvoqve vidi.

Þeſsi vers kenna ad hver Hiſtoria fra octava novi Feſti ſkal jafnan byria þann drottinsdag, ſem næſtur er þeim meſſudegi ſem nefndur er í verſunum fram til Adventudags.

34. §.

Lux naturalis viginti qvatuor horis,
Conſtat (x) *& aurijs diverſa exordia ſumit*
Mane diem Græcus gens incipit aſtra ſeqventes
In medio lucis Judæi veſpere ſancto
Inchoat Eccleſia medio ſub tempore noctis.

Þeſsi vers kenna ad nátturlegur dagur med nótt ſamanſtendur af IV og XX ſtundum. Gricker byria dag ad morgni; enn ſú þiód er fremſta magt heldur á himintungla gáng, byriar hann á midium degi. Judæi ad apni, heilög Chriſtni ad midri nótt.

IV.

(x) *Codex de Computo ex No.* 624. Conſtad & a varies, *ſed etiam malè; nam legendum eſt* a variis ɔ: *apud varios, ut verſus correctus ſit*: Conſtat, & a variis diverſa exordia ſumit.

---

(49) *In pri dat Petrus* &c., h. e. in prima Dominica dat Feſtum Petri, legendam hiſtoram Petri Apoſtoli, qvod ſi ergo innuatur Feſtum Petri Cathedrale, fixum in vigeſimo ſecundo Februarii; lectio hiſtoriæ Petri Dominica proxima antecedente

Hi verſus inſinuant, non eſſe ſponſalia neqve nuptialia celebranda, a Dominica Adventus prima usqve ad Feſtum Hilarii; nec a Dominica ſeptuageſimæ ad Dominicam in hebdomada Paſchali; nec a Dominica luſtrationum ad Dominicam Trinitatis.

§. 33.

In pri. dat Petrus, Ægidi Sabina, Crux. Pe.
Remigii dat Apo. Cuncti ſancti qvoqve vidi.

Hi verſus docent qvamlibet (ſancti viri) hiſtoriam poſt octavam novi Feſti Nativitatis, eâ Dominicâ ſemper inchoandam eſſe, qvæ proxima Feſto illi, qvod his verſibus nominatur, & ad Dominicam Adventus ita continuandam.

§. 34.

Hi verſus docent diem naturalem cum nocte viginti qvatuor horis conſtare. Græcos mane diem inchoare; at gentem illam, qvæ motibus ſiderum cognoſcendis inprimis incumbit (Aſtronomos) a meridie diem ordiri. Judæos a veſpere, ſanctam Eccleſiam a media nocte.

CAP.

---

dente vel conſeqvente erit inchoanda. Feſtum Ægidii incidit in calendas Septembris, ergo proximâ Dominicâ hujus ſancti viri incipienda hiſtoria, & ſic de cæteris. Nomen proprium *Sibona*, corruptum exiſtimo & ſcribendum Sabina, cujus virginis ſanctæ Feſtum qvinto Decembris adhæret. *Crux* manifeſto indicat Feſtum Crucis utrumqve vel alterutrum & conſeqventer Hiſtoriam Crucis inventæ vel exaltatæ dominicâ proximâ incipiendam eſſe. *Pe.* vel denotat Feſtum Petri & Pauli, ut martyrum, fixum in vigeſimo nono Junii; vel etiam vinculorum Petri, fixum in primo Auguſti. Pro *Ape.* ſcribendum videtur *Apo.*, ut innuatur Apolloniæ.

IV. Cap.

NOCKUD UM TALBYRDING.

35. §.

Regulares Lunæ og Epactæ byriaſt jafnan á September; ſvo marger Regulares Lunæ ſilgia hverium mánudi: V, V, VII, VII, (50) X, XI, XII, XIII, XIV; Regulares Septembris eru V, og ſídan hver eptir ſkipan.

36. §.

(51) Talbyrdingur ſynir hverſu mörg ár eru í ölld þeirri ſem köllud er Páſka ölld eda hin gamla ölld. Þad er eitt ár er vier nefnum XII mánudi edur tvö miſſiri. Stafir eru jafnmargir í Talbyrdingi ſem ár í gömlu ölld, og ſyner ſierhvör ſtafur í Talbyrdingi hvert ár í gömlu ölld, enn þau eru V. C. XXX og II ár. Talbyrdingur byriaſt á ofanverdu bladi, og á öndverdri rönd, og greidir ſína rás ofaneptir bladinu.

37. §.

Sólar alldir eru XIX, og byriaſt á ofanverdu bladi, og gánga ſídan ofan eptir endilángri linu ad ſkilia einni hver fyrer ſig, þar til ſem þær lycktaſt á nedanverdu bladi. I hverri ſólar ölld eru XXVIII ár; Tungl alldir eru XXVIII í gömlu ölld, og XIX vetur í hverri. Þær byriaſt ad höfudſtödum í Talbyrdingi eptir því ſem þeſsi vers kenna (52):

Sicta,

(50) Trium menſium Regulares hic omittit Rymbegla, ſcil. Januarii IX, Martii IX & Aprilis X, ſinguli ad ſingulos menſes pertinent reſpectivè & ſecundum ordinem menſium, ſcil. prmi V. ad menſem primum Septembrem, ſecundi V. ad ſecundum Octobrem &c. Vide ſupr. Cap. 6. §. 21. p. 1.

CAP. IV.

DE TALBYRDINGO QVÆDAM.

§. 35.

Regulares Lunæ & Epactæ ſemper a Septembri procedunt. Tot Regulares Lunæ (qvot hic aſſignantur) ſingulos menſes comitantur: V, V, VII, VII, X, XI, XII, XIII, XIV; Regulares Septembris ſunt V, deinde menſis cujusqve ſecundum hunc ordinem.

§. 36.

Qvot anni in Cyclo illo, qvi Paſchalis ſive vetus audit, contineantur, Talbyrdingus oſtendit. Duodecim menſium ſive duorum ſemeſtrium ſpatium, annum unum vocamus. Qvot annos Cyclus vetus continet, tot literas Talbyrdingus, qvarum ſingulæ ſingulos annos monſtrant, qvi ſunt qvingenti triginta duo. Talbyrdingus a margine paginæ ſuprema & latere ſiniſtro incipiens in pagina deſcendit.

§. 37.

In Talbyrdingo ſunt Cycli Solares novemdecim, qvi ſinguli a margine paginæ ſuprema procedentes per ſingulas columnas verticales deſcendunt, donec in infima margine terminentur. In Cyclo ſolari qvovis continentur anni viginti & octo; Cyclus vetus, Cyclos lunares viginti & octo, & horum qvilibet annos novemdecim continet. Illi in Talbyrdingo a locis principalibus proficiſcuntur, uti docent hi verſus:

Dd 2 Sicca,

(51) De Talbyrdingo hic afferuntur nonnulla qvæ explicatione indigent, ſed qvorum expoſitio in locum alium commodiorem reſervabitur.

(52) Hos verſus paulo aliter ſcriptos reperi in Miſſalibus qvibusdam, qvemadmodum in

Sicta, veris, apta, corvus, Rex, busta, cavad sic
Bryta, creat, stilbon, turnens aut saba veres ars.

Sá skal upphafsstafur hverrar tungl alldar, sem fyrstur er í samstöfu hvers ords í versunum.

38. §.

Fleiri eru alldarheiti í gömlu ölld, svo sem hlaupárs ölld, Indictionis ölld, (53) XIX ára ölld. Hlaupárs ölld hefur IV ár, hun synir hversu opt hallda skal hlaupárs dag; enn Bissextus nær hallda skal. Indictionis ölld hefur XV ár, hennar ár yferstandandi er skylt ad setia í Páskablad, Kyrkiuvígslu og öll Privilegia, svo bydur Computus. (54) XIX ára ölld hefur VI vetur ens átta tugar, hun synir hvert hlaupár er edur ei, þær eru VII í gömlu ölld. Hlaupárs alldir eru CXXX og III í gömlu ölld.

39. §.

---

in opposita pagina dextra versionis latinæ eos scripsi, qvam scripsionem etiam judico accuratiorem, continent autem hi versus syllabas viginti & octo, qvarum singularum literæ initiales in Talbyrdingo contracto ibi locantur, ubi Cyclorum lunarium qvæ in Talbyrdingo viginti & octo continentur, antecedens desinit, sed immediatè seqvens incipit; qvod fortè alibi *fusius* explicabitur.

(53) Cyclum illum qvem ipse Author rectè statuit esse annorum septuaginta sex systema, ineptè & per ignorantiam appellat Cyclum annorum novemdecim, qvem Calippicum dici oportebat, cum sit series annorum septuaginta sex perpetuò in orbem rediens, qvibus elapsis novilunia & plenilunia media, ad eosdem anni solaris dies restitui putavit Calippus. Centum annis ante, Methon periodum annorum novemdecim, sive Cyclum decemnovennalem condiderat, qvem etiam Methonicum appellant, assumens qvantitatem anni solaris 365d, 6′, 18″, & mensem lunarem 29d, 12h, 45′. Sed cum qvantitatem anni solaris Methonicam non satis exactam animadvertisset Calippus, illam per qvaternarium multiplicavit, unde periodus annorum septuaginta sex est exorta, qvæ Calippica ab inventore Calippo salutatur.

(54) Qvia Cyclus Calippicus Cyclum Paschalem sive veterem Talbyrdingum metitur; certè qvidem in hoc ille continetur, nam si 76 per 7 multiplices sit productum

Sicca, veris, apta, Corvus, Rex, Bufta, Cavat fic
Bryta, Creat, Stilbon, Turris, aut Saba veris, ars.

In Cyclo qvovis lunari, ea litera initialis efto, qvæ prima in fyllabis vocum fingularum horum verfuum.

§. 38.

In Cyclo veteri plurium Cyclorum occurrunt nomina, ut Cycli Bisfexti, Cycli Indictionis, Cycli annorum novemdecim (Calippici). Cyclus bisfextilis qvatuor annos continet, & qvoties die intercalari utendum fit, oftendit; fed annus bisfextus, qvando utendum. Cyclus indictionis continet annos qvindecim, cujus annum currentem folio Pafchali inferi oportet, item annum qvo templa confecrantur & qvævis privilegia conferuntur; Computo fic jubente. Cyclus annorum novemdecim (Calippicus) annos feptuaginta fex continet, & annus currens fit ne bisfextus an communis oftendit, horum feptem in Cyclo veteri continentur. Cyclus vetus, Cyclos bisfextiles centum triginta tres continet.

tum 532. Ipfe Cyclus magnus Pafchalis, fed nefcio fanè qvid nifi mera ignorantia moverit Authorem ad ftatuendum Cyclum Calippicum monftrare, fit ne annus currens communis an bisfextus, qvam proprietatem rectius Cyclo folari tribuiffet: fortaffis ignoranti impofuit, qvod Cyclo decemnovennali per qvaternarium multiplicato, productam effe Cyclum Calippicum cerneret, ut qvaternarium hunc multiplicantem Cyclum bisfextilem effe, fomniaret. Hinc ita imaginatus & argumentatus videtur: fi Æra chriftiana per Cyclum Calippicum dividatur fine refiduo, erit annus currens bisfextus, rectè qvidem ita, fed eft merus Cafus inde exortus, qvod Æram chriftianam & Cyclum Calippicum qvaternarius metiatur. Porro ita ratiocinatus videtur: fi refiduum ex divifione qvaternarius metiatur, annus bisfextus indicatur; fi non metiatur refiduum, qvotus annus communis a bisfextili currat, oftenditur, rectè qvidem ita, hoc autem ex natura & effentia Cycli Calippici minimè fluit, fed ex ea tantum proprietate, qvæ ipfi cum numeris aliis innumeris communis, qvod fit per qvaternarium divifibilis, nam fi per qvodcunqve qvaternarii multiplum Æram chriftianam tribuas; ac eodem modo opereris, negotium uti prius fuccedet.

39. §.

(55) Tungl ölld ſyner merkidaga til Septuageſimam, Qvadrageſimam, Paſcha, Rogationis & Pentecoſtem, med þeſsum verſum ſem ſídar mun greint verda (56). Sólar ölld ſynir Páſkahalld á hverium ſtaf Páſkadagur verdur hvern vetur í gömlu ölld. Peſsar allar fyrgreindar alldir koma allar ſenn og liktaſt allar ſenn fyrir þann matt er öllu rædur.

V. Cap.

UM NIDURSETNING SÓLAR ALLDAR OG SUNNUDAGS BÓKSTAFANNA Á FINGRUNUM.

40. §.

(57) A nedſtu Junčturu Indicis hefſt jafnan obrigdanlega Sólar ölld, og greidir þadan ſína rás um þvert yfer allar Junčturas

(55) Qvomodo Cyclus lunaris per numeros aureos & ſine verſibus Computiſticis, dies characteriſticos Feſtorum principalium oſtendat, ſupra Cap. 7. Part. I. declaratum, ſed qvomodo verſuum beneficio idem præſtet, id infra, cum ad hos verſus fuerit perventum, qvos hic omittit Rymbegla, & in ſeqventibus indefinitè citat, explicabitur.

(56) Hoc de Cyclo ſolis Rymbegla prædicat qvatenus cum Cyclo Paſchali magno eſt connexus, ſive qvatenus eundem ut factor ingreditur, altero factore exiſtente Cyclo lunari; qvare dato jam anno Cycli Paſchalis, qværantur Cycli ſolis & lunæ reſpondentes, & ex dato Cyclo lunari qværatur terminus Paſchalis, & ex ſolari litera Dominicalis, per hæc data determinetur Paſcha, qvo invento, adſcribatur in verſu dextimo litera Paſchalis. Cyclus ergo ſolaris ſolus ſine ſubſidio lunaris per Talbyrdingum id præſtare neqvit, ut Paſcha rite & præciſè determinetur, & litera Paſchalis definiatur, hæc autem alibi, cum de Cyclo Paſchali ex inſtituto agetur fuſius exponentur.

(57) Diſpoſitio Cycli ſolaris in manu ſiniſtra fit hoc modo: in ima junctura ſive radice interiore indicis locatur unitas, ſeu primus annus Cycli ſolaris; in ima junctura digiti medii reponatur binarius ſive annus Cycli ſecundus, in radice digiti

§. 39.

Cyclus lunaris monſtrat dies charaſteriſticos Septuageſimæ, Qvadrageſimæ, Paſchatis, Rogationum & Pentecoſtes, per hos verſus uti poſtea dicetur. Cyclus ſolis indicat tempus celebrandi Paſchatis, ſcil. in qvam literam qvovis anno Cycli veteris dies Paſchatis incidat. Omnes hi Cycli ſupra memorati, per potentiam rerum omnium moderatricem ſimul incipiunt & deſinunt.

CAP. V.

DE DISPOSITIONE CYCLI SOLARIS ET LITERARUM DOMINICALIUM IN DIGITIS.

§. 40.

In ima Junctura Indicis infallibiliter ſemper incipit Cyclus ſolaris, ac inde per omnes juncturas apices & articulos digi-

giti medii ternarius ſive annus Cycli tertius, qvartus locatur in radice digiti auricularis; hinc ad Indicem fit regreſſus & qvintus annus in ſecunda junctura reponitur & ut prius per volam transverſam diſpoſitio continuatur & ad juncturam Indicis tertiam revertitur, unde per manum transverſam pergitur, donec ad apicem Indicis reducatur, atqve ita per omnes apices & condylos diſpoſitio continuatur, donec annus vigeſimus octavus in condylum infimum auricularis cadat. Diſpoſitionem hanc Cycli ſolaris in Computo digitali Clavii inveni, his verbis conceptam: Primus annus Cycli tribuatur inferiori radici indicis; ſecundus, radici digiti medii; tertius, radici annularis; qvartus, radici auricularis; qvintus, ſecundo articulo indicis inferiori, & ſic deinceps in transverſum ita tamen ut qvatuor extremitatibus, qvatuor etiam annos Cycli tribuas; qva ratione annus vigeſimus octavus cadet in radicem exteriorem digiti auricularis; hac Clavius. Cyclus ſolis in an. Jul.

1 GF	5 BA	9 DC	13 FE	17 AG	21 CB	25 ED
2 E	6 G	10 B	14 D	18 F	22 A	26 C
3 D	7 F	11 A	15 C	19 E	23 G	27 B
4 C	8 E	12 G	16 B	20 D	24 F	28 A

Cæterum

ras Goma og lidi vinſtre handar fiögra fingra, þar til er hun lyktaſt á nedſta hnúa auricularis.

41. §.

A fyrgreindri Junctúru Indicis ſkal og nidurſetia þeſsi vers med ſólar ölld þau er byrta Dominicalem ár frá ári í ſolar ölld, og ſvo byria:

(58) *Frangit, Eglo, Dictus, Comitis, Angit, Gveno, Fictus,*
Ente, Cibat, Bachus, Aliqvo, Gentis, Emo, Dacus,
Clere, Braro, Garrit, Felix, Ere, Druſo, Barrit,
Arte, Gregis, Factæ, Durant, Cartæ, Boves, Actæ.

Sá ſkal Dominicalis hvert ár eptir annad, ſem fyrſtur er ſtafurin í hveriu ordi verſanna.

42. §.

Cæterum ex appoſito Schemate Cycli ſolaris vides diſpoſitionem in digitis hoc ipſum Schema exactè imitari, ita ut qvatuor verſus horizontales, qvatuor digitos manus ſiniſtræ ſecundum longitudinem repræſentent, at ſeptem verticales ſeptem ordines juncturarum apicium & condylorum transverſos, ordo igitur ſiniſtimus exhibet ordinem radicum ſive juncturarum primarum interiorum; ordo ſecundus, ordinem juncturarum mediarum; tertius, tertiarum; qvartus, ordinem apicium; qvintus, primorum condylorum ſub ungve; ſextus, mediorum, & deniqve ſeptimus tertiorum ſeu infimorum. Igitur omnes anni bisſexti in Indicem cadunt, tres anni communes in Cæteros tres. Proinde diſpoſitionem Cycli ſolaris in effigie manus præſentis, cum diſpoſitione numerorum & literarum in Cyclo ſolis ita ad amuſſim concordare vides, ut ad hujus imitationem e libro in manum Cyclus ſolaris transſcriptus fuerit.

(58) Horum qvatuor verſuum ſinguli continent ſeptem vocabula, qvorum literæ initiales ſunt ſeptem Dominicales, qvæqve eo ordine procedunt, qvo in appoſita tabella veteris Cycli ſolaris literæ Dominicales ſunt diſpoſitæ. Singula materialiter, formaliter minimè ſpectanda, alia dantur in lingva latina, alia ſic ficta videntur, ut a debita litera dominicali cæpta Proſodicè qvadrarent, num corruptelam qvandam hi verſus ſubierint, an incorrupti manſerint, id ſanè res eſt, de qva non magnoperè laborandum, cum vocabula corrupta parem uſum præſtent ac

qvatuor digitorum ſiniſtræ transverſè graditur, donec in Imo Condylo auricularis terminetur.

§. 41.

In ima junctura Indicis ſupra memorata, una cum Cyclo Solis, hi etiam verſus diſponendi, qvi literam Dominicalem qvot annis in Cyclo Solari indicant &c.

Ea litera qvotannis Dominicalis eſto qvæ initialis vocum in his verſibus ſingularum.

§. 42.

---

ac incorrupta; dum modo litera initialis ſit debitâ Dominicalis, & turpitudinem inſignem proſodicam in verſu non producant. Cæterum, ut appareat qvomodo in manu diſpoſitio facienda ſit, tabellam Cycli ſolaris, Dominicalibus, integris vocibus ſurrogatis, hic præſentem ſiſto.

1. Frangit.	5. Angit.	9. Cibat.	13. Emo.
2. Eglo.	6. Gveno.	10. Bachus.	14. Dacus.
3. Dictus.	7. Fictus.	11. Aliqvo.	15. Clere.
4. Comitis.	8. Ente.	12. Gentis.	16. Braro.
	17. Garrit.	21. Barrit.	25. Durant.
	18. Felix.	22. Arte.	26. Cartæ.
	19. Ere.	23. Gregis.	27. Boves.
	20. Druſo.	24. Factæ.	28. Actæ.

Ex hac tabella Cycli ſolaris, loco literarum Dominicalium vocabulis fictis introductis, intuitivâ qvadam ratione perſpicitur, qvomodo in manu vocabula ſint ordinanda, nam ordo ſiniſtimus verticalis radices ſev juncturas primas, ſecundus verticalis juncturas medias, tertius tertias, qvartus apices, qvintus Condylos ſub ungve, Sextus, medios, Septimus Imos occupare debet. Primi verſus prima vox ponitur in radice Indicis, ſecunda in radice medii, tertia in radice digiti medici, qvarta in radice auricularis, unde ad juncturam ſecundam Indicis ſit regreſſus & diſpoſitio per omnes juncturas apices & Condylos continuatur, donec ultima vox ultimi verſus, Condylo infimo auricularis apud numerum 28 Inſcripta ſit, qvemadmodum, hoc in Schemate præſenti manus delineatæ clarisſimè vides.

42. §.

II ſkulu Dominicales iafnan, þá er hlaupár kemur, þad ſkal obrigdanlega vera æ enn IV hvern vetur, ſvo ad communis arin ſieu ávallt III í mílle.

(59) *Gratantur*, *bona*, *Do*, *flens ardua*, *currit*, *erecto*, Þetta vers byrter hlaupárs Dominicalem, og ſkal merkia fyrſta Staf hvers ords í verſenu.

43. §.

---

(59) 1. Qvippe vero annis Biſſextis litera Dominicalis exiſtit gemina, qvarum poſteriores tantum vocibus per Indicem diſpoſitis indicantur; hic defectus hoc verſu Computiſticò ſuppletur, qvi ſeptem vocabulis componitur, exiſtente Capite Singulorum Dominicali, qvæ in verſibus manui Inſcriptis deficit, ut verſuum illorum qvatuor, hicce qvintus Supplementum ſit cenſendum. Cæterum hujus verſus Singula vox ita Indici inſcribitur ut ſingulam alteram eidem inſcriptam præcedat, ita vox prima, gratanter, in radice interiore indicis, præponitur vocabulo Frangit. & ſic cæteræ, ut in præſenti Schemate manus delineatæ vides. Igitur qvoties annis Biſſextis litera Dominicális qværenda, a radice facto initio, verſus ita legendus, ut, vox prima, Gratanter, in radicem interiorem, ſecunda, bona, in juncturam mediam, tertia, Do, in tertiam, qvarta, Flens, in apicem cadat, donec ultima vox, Erecto, in Condylum imum incidat, hac ratione Singulæ literæ initiales Dominicalem priorem indicant, & defectum ſupplent. ut litera G, cum F. conjungatur anno Cycli primo in radice indicis, B, cum A, anno Cycli qvinto in junctura media, D, cum C, anno nono in tertia, F, cum E, anno decimo tertio in apice &c. Proinde, ſingula bina vocabula, ut in ſeqventi paragrapho inculcat Rymbegla, ad Singulas dupliccs Dominicales indicandas concurrunt. ita voces Gratanter, Frangit. oſtendunt Dominicalem G. F. anno Cycli primo & ſic cæteræ. Hæc autem omnia Schemate præſenti manus delineatæ intuitivè cognoſcenda præbentur.

2) Cæterum manus delineata, literæ Dominicali inveniendæ hac ſeqventi methodo inſervit: Anno æræ Chriſtianæ propoſito, qværatur Cyclus ſolis & attendatur, vel intuendo delineatam in libro manum, vel etiam accedente exercitio porrectam inſpiciendo, in cujusnam digiti qvonam articulo, Cyclus Solis datus ſit locatus. Hoc loco obſervato & Imaginationi impreſſo: legantur verſus Computiſtici manui delineatæ inſcripti, eo ordine qvo in manu ſunt deſignati, ut ſingula vocabula in ſingulos articulos cadant, dicendo, Frangit, in radice interiore

§. 42.

Anno Bissextili veniente, literæ Dominicales semper duæ sunto, id qvod qvarto qvovis anno infallibiliter semper eveniat, ita ut tres anni communes semper intercedant.

Hic versus Dominicalem anni Bissexti indicat, literá initiali vocum singularum notatâ.

riore Indicis, Eglo, in radice digiti medii, dictus in radice digiti medici, Comitis in radice auricularis, hinc ad juncturam secundam Indicis regrediendo, ac ibidem, Angit, ponendo, versuum lectio & vocum recensio continuanda, donec ad eum articulum, in qvo datus Cyclus Solis, locatus, pertigeris, Nam litera initialis vocis in hunc locum incidentis, est litera dominicalis Cyclo Solis dato congruens. Qvod si ergo annus propositus Communis sit, problema perfectè solutum erit; Sin vero Bissextus, posterior Dominicalis innotuit, prior etiam num ignoratur, Sed uti posterior, ita prior in Indicem Cadit, ad qvam inveniendam lege versum, gratanter bona Do &c. initio facto a radice &, gratanter, ibidem locato, per Indicem perge, donec ad articulum apicem vel Condylum, in qvo est Cyclus Solis datus, pervenias, cum litera vocis initialis in hunc locum cadentis, sit prior anni dati Bissexti Dominicalis, hac itaqve methodo anno communi per qvatuor illos versus, at anno Bissexto, qvintum in Subsidium vocando, completè solutum erit problema.

3) Superest ut Solutionem hanc uno alterove exemplo illustremus: Sit ex. gr. invenienda Stylo veteri Dominicalis Anno 1522. qvo anno Cyclus Solis invenitur fuisse 19, qvi in Condylum ungvi proximum digiti annularis cadit, igitur a radice Indicis interiore putationem ineundo, lego versus Dominicales, Frangit &c. & juxta dispositionem Cycli Solaris, Singula vocabula singulis juncturis, apicibus & Condylis tribuendo. lectionem continuo, donec vocabulum, Ere in Cyclum Solis 19, Cadere comperiam; de qvo est qvæstio, unde scio Dominicalem Anni 1522 Stylo veteri fuisse E. Sed annum hunc fuisse communem, inde scio, qvod Cyclus 19 in Indicem non cadat. qvam obrem, qvin problema completè solutum sit, nihil amplius dubito.

4) Sit qværenda litera Dominicalis anno 1520, cujus anni Cyclus solis fuit 17, qvi cum in Condylum primum Indicis sub ungve cadat, scio annum illum fuisse Bissextum & literam Dominicalem qværendam esse geminam, sed nihil jam refert, priorem ne, an posteriorem Dominicalem prius qværam. Igitur a radice Indicis

34. §.

(60) Hlaupár ſkal iafnan ſtanda yfer Indicem, med þeim tveimur ordum ſem byrta Dominicalem, frá circumciſions dag og til Feſtum Sancti Matthiæ, og þann Dominical, er upp þadan ſkal yfer ſtanda um allt árid fram til annars VIII dags Jola, til ſvofeldrar Reglu er þetta vers giört.

Filius eſto D^e Cælum, bonus, accipe gratis.

Þetta

Indicis Inchoando lego verſus: Frangit &c. & lectionem continuo, donec ad Condylum Indicis ſub ungve perveniam, & vocabulum, garrit, in eundem inciderit, qvod igitur memoriæ inprimo, & a radice Indicis denno facto initio, lego per totum ac Solum Indicem verſum: gratantur, donec vox, ardua, cadat in Condylum ſub ungve, itaqve duo vocabula, ardua garrit, oſtendunt fuiſſe Dominicalem A. G.

(60) 1) Qvod dicit Domina Rymbegla, annum Biſſextum una cum gemino vocabulo Dominicali ſemper in Indicem cadere, id non modo reſpectu verſuum Dominicalium antecedentium, Gratanter &c. Frangit &c. verum etiam reſpectu verſus Dominicalis inſeqventis eſt accipiendum; hic verſus: Filius, Eſto, Dei, Cælum bonus accipe gratis, conſtat ſeptem vocabulis ſecundum ordinem Dominicalium per Cyclum Solis diſpoſitis, Manui inſcriptis, ut in Schemate præſenti conſpicitur, ut ſingula a ſingulis Dominicalibus incipiant; & qvomodo inſcribenda & legenda ſint, Rymbegla ſufficienter explicat, cum enim ſeptem vocibus componatur, & anni Cycli Solaris ſint viginti octo; ſeqvitur qvater repetitum totum Cyclum Solarem emetiri, ſed animadvertendum, qvod omiſit Rymbeyla, lectionem & inſcriptionem a Dominicali poſteriore F in radice Indicis locata ineundam eſſe & ſic toto Cyclo emenſo, vocem noviſſimam, gratis rurſus cadere in radicem Indicis, ut Dominicalem priorem initio omiſſam oſtendat.

2) Sit ad hanc Methodum illuſtrandam qvæ priori in ſimplicitate præſtat, qværenda litera Dominicalis anni 1520. ut ſupra obtinente Cyclo Solis 17, in primo Condylo Indicis ſub ungve locato, lectionem itaqve verſus incipio a radice Indicis interiore, & vocem Filius pono in radice, eſto, in radice digiti medii, Dei, in radice annularis, Cælum, in radice auricularis, inde ad juncturam ſecundam indicis reverſus, ibidem enuncio duas voces, Bonus accipe, gratis, in junctura media digiti medii, & verſum jam ſemel finitum, in junctura media digiti medici exordior, vocem Filius, ibidem reponendo, Eſto, in junctura media digiti auricu-

§. 43.

Annus Bissextilis super indice semper consistat, una cum duabus illis vocibus, qvæ literam Dominicalem indicant, tum eam, qvæ a die circumcisionis ad Matthiæ Festum obtinet, tum etiam alteram, qvæ abindè per totum annum ad proximè seqventem octavam diem Festi Nativitatis durabit, huic Regulæ exprimendæ hic versus destinatus est.

Filius estò Dei, Cælum Bonus, Accipe, Gratis.

 Hic

auricularis, unde ad juncturam tertiam Indicis redeo, & duo vocabulo, Dei Cælum, ibidem enuncio & ita pergo, donec ad Cyclum solis, de qvo est qvæstio, sub ungve Indicis repositum pervenero, in qvem locum incidunt duo ultima vocabula, Accipe Gratis, qvæ igitur ostendunt fuisse Dominicalem A. G.

3) His methodis curiositati lectoris satisfit, siqvidem annus æræ Christianæ de qvo qværitur, fuerit ante correctionem Calendarii Gregorianam, si vero correctionem seqvatur; qværatur, ut ante Dominicalis, qvæ fuerat, si nulla unqvam correctio exstitisset, qvâ inventâ, cum ab anno correctionis 1582 ad annum 1700 exclusivè exemti sint dies 10, ab hoc anno inclusivè ad annum 1800 dies 11 exclusivè hinc ad 1900 exclusive dies 12: in casu primo subduc 7 a 10, in secundo ab 11, in tertio a 12, & qvot sunt dies residui, totidem literas ab ea qvam invenisti, exclusivè numera secundum ordinem Aphabeti, qvarum ultima sola anno communi, ultimæ duæ anno Bissextili, erunt literæ Dominicales qvæsitæ, post correctionem Calendarii.

4) Qværatur anno 1604 litera Dominicalis existente Cyclo solis 17 in Condylo indicis ungvi proximo, adhibendo itaqve methodum priorem, lego versus Dominicales, frangit &c. donec vox, garrit, Cadat in Cyclum Solis 17, unde Stylo veteri G est dominicalis posterior, cum Cyclus sit in Indice positus, fuit annus ille Bissextus, qvamobrem etiam lego versum Dominicalem subsidiarium, gratanter, & observo vocabulum, ardua, cadere in Cyclum 17. hinc litera Dominicalis gemina fuisset A G, siqvidem Calendario reformatio nulla accidisset, septem a decem subtractis, residuus est ternarius, qvare ab A exclusivè tres literas recito & cum annus propositus sit Bissextilis, Dominicalem geminam esse D C comperio.

5) Deniqve his methodis qværo literam Dominicalem anni currentis, cujus stylo veteri Cyclus solis est 23, positus in condylo intermedio digiti annularis, igitur legendis versibus, Frangit &c. deprehendo vocabulum, gregis, cadere in con-

Þetta vers ſyner Dominicalem hvert ár eftir annad, og geingur med Solarölld allt eins og Frangit, nama þad ber í milli, ad þetta vers fer æ hid ſama um alla Solarölld, ſvo ad þad ſkal endurtaka æ iafnframt ſem þad lycktaſt, og byria upphafid vers-ins

condylum in qvo Cyclus ſolis repoſitus, unde ſcio ſtylo veteri futuram fuiſſe Dominicalem G. igitur ſeptem ab undecim ſubtractis, reſiduus qvaternarius ſecundum ordinem alphabeti putatus, oſtendit Dominicalem qvæſitam eſſe D.

6) Hæc methodus qværendi literam Dominicalem ex natura verſuum Dominicalium fluxit directè & naturaliter. Altera methodus, qvam in computo ſuo Eccleſiaſtico habet Clavius, addi poteſt, qvæ indirecta magis, tamen ex natura diſpoſitionis verſuum Dominicalium in digitis, eatenus fluere cenſenda, qvatenus hæc ordinatio ordinem Cycli ſolaris imitatur. Invento igitur ſtylo veteri Cyclo ſolis, & articulo apice vel condylo, in qvo locatus obſervato, obſerva qvodnam vocabulum Dominicale, radici hujus digiti ſit inſcriptum, cujus nota literam initialem, a qva facto initio, numera ſecundum ſeriem naturalem literarum A, B, C, D, E, F, G, Dominicalium, percurrendo articulos & internodia, tribuendoqve ſingulis, tam nodis qvam internodiis ſingulas literas, & redeundo poſt G ad A, donec ad ſedem Cycli ſolaris propoſiti perveneris. Litera namqve in eum articulum incidens erit Dominicalis anni propoſiti, ſtylo veteri. In indice tamen prætereunda ſunt internodia, & ſingulis articulis binæ tribuendæ literæ, qvod ibidem anni Bisſextiles collocantur, qvibus ſingulis binæ literæ reſpondent. Atqve hoc qvidem modo litera Dominicalis cujusvis anni ante reſtitutionem Calendarii invenitur. Qvod ſi vero annus de qvo qværitur, reformationem Calendarii ſeqvatur, procedendum ut ſupra. n. 3.

7) Sit ex. gr. hac methodo invenienda Dominicalis anni ſeqventis 1779. exiſtente ſtylo veteri Cyclo ſolis 24. qvem in condylo auricularis intermedio locatum obſervo, at in radice interiore vocabulum Dominicale, Comitis, igitur initio facto a litera C, & radici nodis ac internodiis ſingulas literas tribuendo, ſecundum ordinem literarum numero, & in condylum intermedium, cui Cyclus datus inſcriptus, incidens litera F, oſtendit ſtylo veteri eſſe Dominicalem F, ſed qvia pro Seculo currenti dies 11 ſunt exemti, 7 ab 11 ſubtracti relinqvunt 4, qvare a G incipiendo & ad A transeundo, qvatuor numeratis in C incido, qvæ igitur anno ſeqventi erit Dominicalis.

8) Sit qværenda hac methodo Dominicalis anni 1771. cujus Cyclus ſtylo veteri invenitur eſſe 16, qvem in apice digiti auricularis poſitum animadverto. Sed in

Hic versus literam Dominicalem qvotannis ostendit, & perinde ac versus: frangit &c. Cyclum Solarem percurrit; eo Solo discrimine, qvod hic versus semper unus idemqve totum Cyclum solis emetiatur, ut, qvoties finierat, toties repetiti exordium capia-

in radice interiori vocabulum Dominicale, comitis, incipiendo igitur a litera C, qvam in radice pono, D in proximo internodio, pergo donec C cadat in juncturam tertiam, qvare rursus ab internodio tertio facto initio, ibi A, repono, & in apice B, qvæ itaqve stylo veteri Dominicalis esset, sed a B exclusivè secundum naturalem ordinem literarum putando qvatuor, incido in F, qvæ igitur anno 1771. stylo novo fuit Dominicalis.

9) Sit anno 1780 qværenda Dominicalis, qvi annus Bisfextilis habet stylo veteri Cyclum solis 25. in radice exteriore indicis repositum, sed in radice interiore locata animadverto vocabula Dominicalia, Gratanter frangit, proinde in secunda junctura pono Dominicales AB, in tertia CD, in apice, EF, in condylo primo sub ungve GA, in secundo BC, & deniqve in radice exteriore DE, qvæ igitur gemina Dominicalis stylo veteri obtineret, a qvarum posteriore, E, exclusivè numerando qvatuor, video anno proposito Bissextili competere Dominicalem geminam BA, & sic de cæteris.

10) Hactenus fuit methodus directa, ex proposito, stylo veteri, Cyclo solis, literam Dominicalem inveniendi, sed methodi inversæ, qvæ expriori facilè deducitur, Domina Rymbegla, ne uno qvidem verbo fecit mentionem, qvæ in eo consistit, ut ex data litera Dominicali gemina, anno proposito respondens inveniatur Cyclus solis, vel si communis sit, datis dominicali & anni propositi a proximò antecedente Bissexto distantia, invenire Cyclum solis, sumo prius casum simpliciorem qvo datur gemina Dominicalis & annus Bissextus currit, & â radice indicis facto initio, juxta dispositionem Cycli solis in manu factam puto & putando pergo, donec ad eum locum pervenero, in qvo duæ istæ literæ extra indicem sibi immediatè succedunt, ut prior sit in auriculari, secunda in loco respondente annularis; nam Cyclus in loco indicis respondente erit qvæsitus. Sed in altero casu qvo litera Dominicalis est una & annus propositus communis, observa qvanta sit ejus a bissextili antecedente distantia, & si uno anno distet, sume Dominicalem datam in digito annulari; Si duobus, in auriculari, deniqve si tribus; in indice, &, qvia eadem litera in indice bis occurrit, eo loco sumenda, qvo Dominicalem anni proximè præcedentis solitariam, in auriculari positam, proximè secundum ordinem alphabeti seqvitur. Invento loco Dominicalis & Cyclo solis eo usqve putato,

ins á næſtu junctúru gom eda lid, þeirri junctúru gom eda lid, ſem þad endaſt á, og geimá þeſs, ſierlega í hvern tima ſem kemur til Indicem og hafa tvö ord yfer hans juncturam gom eda lid ſaker hlauparsins. Þetta vers kennir og er þar til ſierlega ſett og ſkipadi hverri Solarölld lat ganga &c.

44. §.

(61) A oftnefndri Junctúru indicis ſkal nidurſetia fyrſtu tunglölld og ſvo þar næſt hveria eftir adra, med þeim hætti og ſkipan

---

tato, in conſeqventia putando tres adduntur, & Cyclum ſolis ſtylo veteri anno propoſito reſpondentem obtinebis.

11) Sit ad hanc methodum inverſam illuſtrandam, Dominicalis gemina, B A, qvæ anno 1780 obtinebit, qværitur qvinam ſtylo veteri futurus ſit Cyclus ſolis, igitur a radice indicis inita putatione, pergo, donec ad radices digitorum annularis & auricularis perveniam, in qvarum poſteriorem externam obſervo cadere numerum 28, & poſitam ibidem literam A, ſed in priore literam B, & in radice externa indicis reſpondente, animadverto numerum 25, qvi itaqve ſtylo veteri eſt Cyclus ſolis qvæſitus. Porro qværitur anno 1772 qvinam ſtylo veteri fuerit Cyclus ſolis, cujus anni Bisſexti Dominicalis fuit E D. harum unam ut prius in annularis, alteram in auricularis condylo ſub ungve poſitam obſervo. At in condylum indicis ſub ungve reſpondentem, numerum 17 incidere numerando comperio, qvare ſtylo veteri ſcio fuiſſe Cyclum ſolis 17.

12) Ad caſum alterum illuſtraudum, ſit anno ſeqventi 1779 qvi tertius a Bisſextili qværendus Cyclus ſolis, at litera Dominicalis C, qvæ in indice ſumenda, ubi ipſum B, inſeqvitur, qvam in indicis condylo intermedio repoſitam obſervo, putando igitur Cyclum ſolis, numerum 21 in condylum intermedium cadentem obſervo, & ab hoc articulo tres in conſeqventia puto, & Cyclum ſolis ſtylo veteri 24 eſſe comperio. Sit anno 1782 qvi ſecundus a Bisſexto, qværendus Cyclus ſolis, exiſtente Dominicali F. cum jam inter indicem & eum digitum in qvo aſſumenda Dominicalis F. duo ſint digiti interjecti; ſeqvitur F. in auriculari ſumendam eſſe, qvam in ejus condylo intermedio repoſitam obſervo, Cyclus autem ſolis ab initio huc usqve putatus ſit 24, & tres in conſeqventia putando, evadit 27, pro inde anno 1782 ſtylo veteri fiet Cyclus ſolis 27. Porro ſit anno 1785 communi a Bisſextili primo, qværendus ſtylo veteri Cyclus ſolis, cujus futura Dominicalis B. Cum

capiatur, in articulo apice vel Condylo proximo ei in qvo fuerat terminatus, & qvalibet vice inprimis observanda vox illa, qvæ in Indicem cadit, & ob annum Bissextum super ejus junctura apice vel Condylo duo vocabula reponenda. Ita docet hic versus, ad hoc ipsum in qvovis Cyclo Solari peculiariter destinatus ac ordinatus. Fac procedere &c.

§. 44.

In sæpius memorata junctura Indicis collocetur Cyclus lunaris primus, ac dein Singuli successivè, eo modo ac ordine, uti

Cum annus propositus sit a Bissexto primus, in tertio ab indice digito hæc Dominicalis sumenda, qvam igitur in radice externa annularis locatam animadverto, Cyclus autem solis huc usqve numeratus fit 27, unde in conseqventia tres putando fiunt 30, & 28. abjectis fit stylo veteri Cyclus solis 2.

(61) Satis apertè Rymbegla indicare videtur, dispositionem viginti & octo Cyclorum lunarium eo modo ac ordine faciendam esse, qvo Cyclus solaris dispositus erat, ut nimirum in radice indicis ponatur Cyclus primus lunaris, in radice medii secundus, radice medici tertius, auricularis qvartus, hinc ad indicem revertendo, in ejus junctura media collocetur qvintus, & sic conseqventer juxta dispositionem Cycli solaris, donec Cyclus vigesimus octavus occupet condylum imum digiti auricularis, hæc autem dispositio his qvatuor ordinibus vel seriebus horizontalibus absolvitur, qvæsunt totidem progressiones arithmeticæ septem terminorum, in qvarum singulis differentia terminorum est qvaternarius, cujus ratio ex natura dispositionis statim in oculos incurrit. Atqve hac ratione tota Cyclorum lunarium, qvi in Cyclo magno Paschali, seu Talbyrdingo continentur, multitudo, in qvatuor Cyclorum lunarium progressiones Arithmeticas est dispertia, qvarum prima horizontalis continet Cyclum, primum, qvintum, nonum &c.; Sed progressiones septem verticales sunt qvatuor terminorum merè naturales, progressio prima horizentalis indicem occupat, secunda digitum medium, tertia annularem, qvarta auricularem, primus verticalis juncturas interiores, secundus, juncturas medias &c.

Primus	1	5	9	13	17	21	25
Secundus	2	6	10	14	18	22	26
Tertius	3	7	11	15	19	23	27
Qvartus	4	8	12	16	20	24	28

ſkipan ſem fyr greinir um Solar ölld, hverſu hennar ár ſkulu gánga yfer þveran lófa og handar bak um XXVIII junctūras med gomum og lidum vinſtri handar. (62) Svofellt ſkal tungl alldir nidurſetia, fyrſta, fiorda, fiöunda, tyunda, þrettanda, ſextanda nitianda, aunnur og XX, V og XX, VIII og XX, III, VI, IX, XII, XV, XVIII, I og XX, IV og XX, VII og XX, II, V, VIII, XI, XIV, XVII, XX, III og XX, VI og XX

45. §.

Um nidurſetning alldanna; (63) þesſi nidurſetning alldanna er fyrer því ſkipud, ad ei mætti ellegar rum faſt hverium og einum vetri XXVIII tungl allda, og er þo mikell meiſtaradomur uti þviliku efni ad í ſvo litlu ſpatio, ſem adur er greint, þá misſer

aungvan

(62) Cæterum aliam diſpoſitionem ab iſta jam expoſita prorſus diverſam, innuere videtur his verbis Rymbegla: Cycli lunares diſponantur hoc modo: I, IV, VII &c. qvæ verba ſi accipiantur ut explicativa & paraphraſtica præcedentium, vult Author ad ſimilitudinem Cycli ſolaris, Cyclos viginti & octo lunares, qvi in Talbyrdingo continentur ita diſponi, ut horum Schematum alteutrum ipſius

Primus	1	13	25	8	20	6	18	Primus	1	4	7	10	13	16	19
Secundus	4	16	28	11	23	9	21	Secundus	22	25	28	2	5	8	11
Tertius	7	19	2	14	26	12	24	Tertius	14	17	20	23	26	3	6
Qvartus	10	22	5	17	3	15	27	Qvartus	9	12	15	18	21	24	27

inhæſerit animo, & utram potius diſpoſitionem intelligi velit, id qvidem ex verbis ejus certò decidi neqvit, cum ad modum indeterminatè mentem ſuam exprimat; probabilius tamen diſpoſitionem priorem ipſius animo, dum hæc ſcriberet, obverſatam fuiſſe, cui major cum diſpoſitione Cycli ſolaris ſimilitudo intercedit, Non eſt enim qvod opponatur & regeratur Authorem velle plane ſic diſponi, uti recenſuit hoc modo.

Primus	1	4	7	10	13	16	19	22	25	28
Secundus	3	6.	9	12	15	18	21	24	27	
Tertius	2	5	8	11	14	17	20	23	26	

Huic

uti supra declaratum de Cyclo solis, qvomodo annos suos volam manus transversam ac dorsum ejus per viginti & octo articulos apices & Condylos oporteat transire. Cycli lunares disponantur hoc modo: I, IV, VII, X, XIII, XVI, XIX, XXII, XXV, XXVIII, III, VI, IX, XII, XV, XVIII, XXI, XXIV, XXVII, II, V, VIII, XI, XIV, XVII, XX, XXIII, XXVI.

§. 45.

De dispositione Cyclorum: hæc dispositio Cyclorum ideo præcipitur, qvod alioqvin omni anno omnium viginti & octo Cyclorum lunæ, spatium haud sufficeret. In hoc tamen magnum situm est Magisterium, qvod in tam exiguo, ut supra dictum spatio, omnium istorum Cyclorum ab initio ad finem hyems amittatur

Huic enim dispositioni cum Cyclo solis longè minor qvam cæteris duabus intercedit similitudo, qvam igitur rejicio & alterutram certè præcedentium præfero, qvarum utraqve, qvemadmodum etiam tertia, Cyclos lunares viginti & octo, qvos Talbyrdingus continet, in tres progresfiones Arithmeticas dispescit, qvarum prima est decem, secunda & tertia novem terminorum, existente terminorum differentia ternario.

(63) Si primus ordo horizontalis Indici, secundus digito medio, tertius medico, qvartus auriculari; primus autem verticalis radicibus interioribus, secundus juncturis mediis, tertius tertiis, qvartus apicibus, qvintus condylis primis sub ungve, sextus mediis, septimus deniqve radicibus exterioribus sinistræ inscriptus concipiatur juxta schema; in arcto manus sinistræ spatio, totus dispositus erit Talbyrdingus, & qvidem ut Author Rymbeglæ jactabundus gloriatur, tanto artificio & Magisterio, ut annorum Talbyrdingi qvingentorum triginta duorum, nullus sit prætermissus, qvam Authoris jactantiam ego qvidem statim approbâssem, siqvidem usum qvendam computisticum hujus dispositionis vel uno saltim verbo obiter indicâsset, qvem qvia reticuit vel etiam penitus ignoravit, de actuali harum dispositionum in manum inscriptione non est laborandum, nam ad usum qvendam ex his eliciendum, Æræ Christianæ simul indigitis reqviritur artifinosa dispositio, qvâ inventâ, usus computisticus cum eo qvem habet Talbyrdingus coin-

aungvan vetur í öllum þessum ölldum frá upphafe til enda. (64) Enn til þess ad þu truir þad satt vera sem eg segi, þá far til og tak fyrstu ölld og tel hennar vetur sier hvern eftir þvi sem solar ölld geingur og fyrr greinir, allt þar til sem uti eru XIX; Prosa þar næst eftir ádurskrifada nidursetning alldanna, hvert ecki byriast á næsta lid önnur ölld eftir XIX vetur fyrstu alldar, og ef svo reinist sem eg vil trua, þa marka þar eftir allar adrar alldir med XIX. vetrum sier hverar frá þeim Stad sem þær voru í upphafi nidursettar med þessum ordum, fyrsta, fiorda &c.

VI. Cap.

UM CONCURRENTES EDUR SOLAR PACTA OG UM REGULARES SOLAR OG ÞEIRRA NITSEMD, OG NOKUR DIÆT VERS.

46. §.

Concurrens heitir sa dagur er á hverium XII. mánudum geingur af heilum vikum, enn þá eru tveir ef hlaupár er (65) og silgir

coincidere deberet, ipsa nimirum stylo veteri Paschatis ac Festorum mobilium determinatio; qvam indagationem cum huc minus pertineat, & ad ipsam satis prolixa reqviratur dissertatio, hic missam facio.

(64) Si a radice indicis inchoando accuratè juxta dispositionem Cycli solaris 19 putes, hunc numerum in condylum annularis sub ungve cadere videbis, & secunda vice, a proximè seqventi condylo auricularis sub ungve facto initio, omnes condylos & radices exteriores emetiendo, ac inde ad radicem internam indicis redeundo, & pergendo incidet annus ultimus Cycli secundi lunaris 19 in juncturam tertiam digiti medii, proinde a seqventi junctura tertia digiti medici incipiendo & pergendo, incidet annus ultimus Cycli tertii 19, in radicem Indicis interiorem, & conseqventer initium Cycli qvarti fit in loco radici proximo & hinc juxta tabellam priorem ponitur in radice interna digiti medii, juxta vero secundam in junctura media Indicis, a qva junctura incipiendo & denuo tres Cyclos emetiendo in juncturam medici vel etiam tertiam Indicis cadere Cycli septimi initium observabis,

tatur nulla. Sed ut, qvod ego asſevero, tu verum eſſe credas: Agedum ſume Cyclum primum, & juxta progreſſum Cycli ſolaris, ut ſupra declaratum, ſingulos ejus annos dinumera, donec novemdecim abſolveris; Deim ſupra memoratam diſpoſitionem Cyclorum examina, anne poſt annos novemdecim Cycli primi, in articulo proximo Cyclus lunaris ſecundus initium capiat: qvodſi, uti credo, rem ita ſe habere experieris, juxta id ipſum cæteros omnes Cyclos, cum annis ſingulorum novemdecim procedendo ab eo loco in qvo primum his verbis, primus, qvartus &c. diſpoſiti fuerant, notabis.

CAP. IV.

DE CONCURRENTIBUS SIVE EPACTIS SOLIS ET REGULARIBUS SOLIS ET AMBORUM USU ET VERSIBUS NONNULLIS DIÆTETICIS.

§. 46.

Concurrens appellatur ea dies qva ſingula duodecim menſium ſyſtemata ſolidas hebdomadas excedunt, At anno Bisſextili

ſervabis, & hac ratione putationem continuando, donec omnes viginti & octo Cyclos lunares abſolveris, omnes eo ordine qvo oſtendunt tabellæ, ſe invicem ſeqvi experiere: Cujus ratio continetur in eo, qvod Cyclus lunaris 19, ter ſumtus h. e. 57, excedit unitate Cyclum ſolis 28, duplicatum, h. e. 56, unde ſeqvitur, facto a radice Indicis putandi initio & per viginti octo loca tota manu bis emenſa, numerum 57mum cadere in radicem indicis, & conſeqventer initium qvarti injunctura media vel radice medii locandum eſſe, & ſic cætera conſeqventer: hæc itaqve relatio dupli Cycli ſolaris ad triplum Cycli lunaris ſive numeri 56 ad 57, huic diſpoſitioni anſam & cauſam ſuppeditavit, qvæ profectô attentione digna fuiſſet, ſiqvidem uſus aliqvis computiſticus inde elici poſſet, ſed ut ſupra dixi, ſine variis ſubſidiis & artificiis aliis & diſputatione ſatis prolixa, uſus ejus nullius oſtendi poteſt.

(65) Cum hæc locutio parum concinna videatur; locum hunc eſſe corruptum ſuſpicor

filgir ſá leiniſtafur, tel ſo þar til ſem VII; Enn ef meir er, þa kaſta í burtu VII, enn haf þád ſem umfram er og ſkaltu telia frá upphafi Solar alldar og til enda, þá hverfa þeír enn aftur med Solar ölld til upphafs, þviad þa hefur hlaupár komid á alla VII viku daga

littera mutatur, (66) *in anno ſubeunte manetqve concurrentis donec venias ad Feſta Mathiæ.*

47. §.

Iáta iafnan hlaupá I. med hlaupári efter figurunni (67) næſta fyrer annunciationem Beatæ Mariæ ſkyra concurrentes, her er figura concurrentium (68) I, II, III, IV, V, VI, VII, VIII; IV, V, VI, VII; II, III, IV, V, VII; I, II, III, V, VI, VII; I,

---

cor & ſcribendum eſſe, *og filgir þa leiniſtafur*, h. e. & hunc ſcil. concurrentem occultans litera Dominicalis tum comitatur, vel etiam ſcribendum eſt: *og filgir ſá leyniſtafi*, h. e. qvi ſcil. concurrens literam Dominicalem occultantem comitatur, ſed utram vis correctionem adhibeas, idem ſenſus emergit, ſive enim dicas literam occultantem comitari eum qvi anno Bisſexto accedit concurrentem, ſive concurrentem ſuper addinam, literam occultantem comitari res eodem recidit. Per literam autem occultantem geminæ Dominicalis unam hic intelligi, tum ex hoc loco conjici poteſt, tum etiam per collationem cum loco, qvi infra Capite nono occurret, priori Dominicali, id nominis Islandos impoſuiſſe certò conſtabit, cur autem veteres Islandi priori Dominicali id nominis indiderint, cum ad id loci infra pervenero, ratio probabilis reddetur.

(66) In verſu priore omittendum exiſtimo præpoſitionem, in, qvæ per loci corruptionem irrepſit, & ſcribendum eſſe: littera mutatur anno ſubeunte manetqve, & in verſu poſteriore pro, concurrentis, ſcribendum, concurrens, ut legendum ſit. Concurrens donec venias, ad Feſta Mathiæ, ſenſus vero horum verſuum ſatis manifeſtus: Nam voluit his verſibus author innuere, Cyclum utrumqve ſolis & Epactarum ſolis ſive concurrentium a Januario inire ibiqve novam Dominicalem, novumqve concurrentium numerum priorem exſpirantem excipere, & hac ratione qvovis anno communi rem procedere, ſed anno bisſextili, ut literam Dominicalem priorem; Sic etiam concurrentium multitudinem priorem ad Mathiæ Feſtum perſeverare;

duo ſuperſunt, qvem litera Dominicalis occultans comitatur. Deiñ ad ſeptem usqve numera, ſi ſeptenarium excedat, ſeptem abjectis, adhibe reſiduum, & ab initio Cycli ſolis ad finem puta, tunc autem illi ad Cycli ſolaris principium revertuntur, tunc enim annus Bisſextus omnes ſeptem ferias occupavit.

littera mutatur anno ſubeunte manetqve
concurrens donec venias ad Feſta Mathiæ.

§. 47.

Anno Bisſexto fac ſemper concurrentes uno plures juxta Schema, die proximo ante Feſtum Annunciationis beatæ Mariæ concurrentes declarant: hic eſt Schema concurrentium: I, II, III, IV, V, VI, VII, VIII; IV, V, VI, VII; II, III, IV, V, VII; I,

---

verare; at per anni partem reliqvam, ut Dominicalem poſteriorem; ita concurrentes poſteriores, ad finem anni pergere, & hæc qvidem ita ſe revera habent, ſiqvidem ambo Cycli a Januario procedant; Sed computiſtæ, methodo magis computiſticá & accuratiore Cyclum utrumqve a ſexto Calendas Martias inierunt ac ibidem finierunt, qva methodo id obtinuerunt, ut ne annis Bisſextis geminâ concurrentium multitudine indigerent. Sed concurrens ille, qvi anno bisſexto ad diem intercalarem additur, præter ordinem in concurrentium conſortium recipitur, & hinc eſt qvod dicat: Fac ſemper anno Bisſextili juxta Schema concurrentium I. currere, h. e. præter unum concurrentem ordinarium, etiam alterum qvi per diem Bisſextilem adjicitur, adhibe.

(67) Hic locus depravatus ſic reſtituendus; næſta annunciatio Beatæ Mariæ vorid fyrir ſkyrir concurrentes, h. e. Feſtum annunciationis beatæ Mariæ vere proximè præcedenti concurrentes declarat, i. e. multitudinem concurrentium indicat: Nam ſi ex, gr. in diem lunæ incidat Mariæ Feſtum, in Martii vigeſimo qvinto fixum, cui adſcripta litera G; antecedenti diei vigeſimæ qvartæ adſcripta litera F. erit Dominicalis, cui reſpondet concurrens I. hæc autem ſupra (pag. 1. cap. 19. §. 98. no. 72.) fuſius illuſtrata vide.

(68) Schema hoc ſive tabellam hanc concurrentium multum depravavit imperitia exſcribentium Islandorum, nam concurrentium qvaternio ſecunda ſic ſcribenda, VI, VII, I, II, & ultima qvaternio ita III, IV, V, VI. Eſt autem hoc concurrentium Schema idem cum eo, qvod habet tabella ſupra data (T. 1. cap. 11. §. 40. n. 33.)

I, II, III, V, VI, VII; I, III, IV, V, VI; Concurrentis ölld er ſamlik Solarölld, þvi þær endaſt og byriaſt iafn fram ávallt. (69) Concurrentis þideſt ſo ſem ſamrennandi fyrer þa grein ad hun rennur ſamt med Regularibus ſolar ad byrta og boda upphaf hvers manádar ad ſkilia á hverium viku degi hver mánudur inngángi.

48. §.

(70) Concurrentes og Regulares ſolar muteraſt iafnan í upphafi Martii, enn endaſt í Februario. Serlega Regulares ſolar hefur hver mánudur, og hafa þád Embætti ſemfyr greinir ad byrta upphafsdag hvers mánadar.

49. §.

(69) Concurrentes primariò ſic dicuntur, qvod ad ſeptimanam ſolidam conflandam adſeſe mutuo currant, nam anno Cycli ſecundo ad primum præcurrentem currit ſecundus, anno tertio ad hos duos currit tertius & ſic conſeqventer donec ad primum ſex concurrerunt & ſeptimanam unam cum ipſo conflaverunt. Secundario ſic vocantur, qvod omnes ſimul ad Regulares currant, ad feriarum numeros ordinales conflandos, in qvos menſes & Feſta fixa incidunt.

(70) Beda in libro de argumento lunæ duo concurrentium genera diſtingvens, primum qvod Romanos appellat â Januario incipit, cui dat Regulares II; alterum a Martio, ita ut undecimus in ſerie Januarius Regulares obtineat III. Hi poſteriores concurrentes a Martio ineuntes ſunt illi, qvorum Cyclum Cyclo ſolis ſimilem Author ſtatuit, cum, ut ſupra dictum uterqve Cyclus a ſexto Calendas Martias ineat ibidemqve deſinat, ac easdem & ſimiliter ordinatas habeat literas hebdomadales vel dominicales. Si concurrentes a Januario ineant, Anni Bisſextiles concurrentes duos habebunt numeros literasve, ſi a Martio, unum tantum numerum aut literam, qvæ methodus magis naturalis, melior, ſimplicior concinnior; & magis ſemper in uſu fuit. Sed concurrentes â Januario ineuntes, ut eundem ac illi alteri uſum præſtent, alios ſibi proprios Regulares reqvirunt, qvos hac expedita methodo conſeqvere: inſpice Calendarium & qvota in Alphabeto litera hebdomadalis ſingulorum Calendis adſcripta ſit obſerva. Cui numero ordinali additâ unitatê, ſingulorum menſium Regulares obtinebis. Inſpectâ hic appoſitâ Regularium hujus modi tabella, ipſam aſſerti veritatem manu qvaſi palpabis.

Nam

I, II, III, V, VI, VII; I, III, IV, V, VI; Cyclus concurrentium est ſimilis Cyclo ſolis, qvia ſemper ſimul incipiunt ac deſinunt, concurrens denotat ſimul una cum alio currentem, eo qvod ſimul cum Regularibus ſolis ad ſingulorum menſium initia aperienda ac annuncianda currat ſcil, qvota feria ſinguli menſes ſuum capiant exordium.

§. 48.

Concurrentes & Regulares ſolis in Martii exordio ſemper mutantur at in Februario finiuntur. Qvilibet menſis ſibi proprios habet Regulares ſolis, qvorum, ut ſupra declaratum, functio in eo verſatur, ut cujusqve menſis feriam initialem indicent.

§. 49.

Regulares ſolis	
Januarius	II.
Februarius	V.
Martius	V.
Aprilis	I.
Maius	III.
Junius	VI.
Julius	I.
Auguſtus	IV.
September	VII.
October	II.
November	V.
December	VII.

Nam Calendis Januariis adſcripta eſt litera A, in Alphabeto Ima, cui numero ordinali addita unitas producit II. Regulares pro Januario, Calendis Februariis & Martiis adſcripta eſt litera D, in Alphabeto ordine IVta, qvare addita unitate fiunt Regulares utriusqve menſis V. Calendis Aprilis adpoſita eſt litera G. ordine alphabetico VIIa, proinde adjecta unitate conſiunt VIII. & VII, rurſus abjectis fit Regularis Aprilis I. & ſic cæteri. Ad horum concurrentium & Regularium uſum illuſtrandum, aveo ſcire qvâ feriâ anno currente Januarius inierit, igitur literam Dominicalem eſſe D. animadverto, cui ex (T. I. cap. 19. §. 98. n. 71.) tabella III. concurrentes reſpondere video, qvibus additi Regulares II. Januarii ex tabella præſenti, producunt Vtam feriam, unde liqvet Januarium die Jovis iniiſſe. Similiter V. Regulares ad tres concurrentes adjecti conficiunt VIII, qvare VII, abjectis, uno reſiduo, apparet tam Februarium qvam Martium die ſolis iniiſſe. Annus præteritus 1776. fuit Bisſextus cujus gemina Dominicalis G. F. qvarum prior usqve ad diem intercalarem adhibenda, poſterior per totum ſpatium anni reliqvum, geſtio ſcire qvibus feriis Januarius, Februarius & Martius inierint, ex tabella citatâ literæ G. VII, F. I, concurrentes conveniunt, ad qvas additi Regulares Januarii II, & Februarii V,

49. §.

(71) Enn ef þú villt vita hverſu marga Regulares Martius hefur, þá tak alla daga i árinu frá upphafi til enda og ſkift þeim ſundur til tolffalldrár tölu, og þeir V. ſem affram gánga ſid uſtum XII; gief þá Martio fyrer Regulares, þviad ſo marga hefur hann. Enn ef þú girniſt ad vita Regulares annara mánada; þá neit ſvofeldri reglu, ad þú tak alla daga fyrerfarandi mánadar, og hans Regulares og partera þá ſundur fyrer ſiofallda tolu ſvo oft ſem þú matt og dagarnir med Regularibus vinnaſt til, og hvert hin ſidaſta VII. tala ſtendur á felldu, eda er hun minni, þá gef ſo marga Regulares eftirkomandi mánudi.

50. §.

Enn pröfa þá til og tak daga Martii med ſinum Regularibus og ſkift þeim í ſundur med fyrgreindri tölu, og þád er afhleipur VII. enum ſiduſtum, gef þád Aprili fyrer Regularem, haf ſidan vidlikar Regulas til Regulares ſier hvers mánadar.

51. §.

producunt IX. & XII. Sed abjectus ſeptenarius facit reſiduum II. & V, ergo Januarius iniit feria ſecunda ſive die lunæ, Februarius die Jovis. Sed V. Regulares Martii additi ad concurrentem I, conficiunt VI, unde liqvet die veneris Martium introiiſſe, ſed Aprilis Regularis I. ad concurrentem I. adjectus conficit II. qvo oſtenditur Aprilem die lunæ cæpiſſe & ſic cæteri.

(71) Haud ſatis accuratè ſe determinat Author, dum ad inveniendos Regulares menſis Martii ſumi jubet omnes anni dies, & per duodecim partiri, cum annus communis hic ſemper intelligendus veniat Bisſextili excluſo, & harum rerum parum perito ſcrupulus remanere poſſit, anne Bisſextilibus annis ad diviſionem utendum ſit diebus 366; ut per conſeqvens anno Bisſexto currente Regulares Martios ſex eſſe concludat. Verum Beda libro de argumento lunæ hanc methodum Regulares qværendi tradit his verbis: „ Si vis ſcire unde procedant Regulares qvi ſecundum „ ſolem numerantur, id eſt Martii 5. Qvot menſes ſunt in anno ut de Regula-

„ res

§. 49.

Qvod ſi vero qvot Regulares habeat Martius ſcire velis, omnes anni dies ab initio ad finem ſume, qvorum ſummam per duodecim partire & qvinqve ex diviſione reſiduos Martio ut Regulares dabis, qvia totidem habet. Sin autem Regulares menſium cæterorum ſcire deſideres; hanc Regulam uſurpa: Menſis præcedentis dies omnes & ſuos Regulares ſume, qvorum ſummam, qvoties fieri poteſt, per ſeptenarium divide. Atqve, ſive ultimus ſeptenarius dividendum metiatur, ſive aliqvid reſiduum ſit, totidem Regulares menſi inſeqventi tribue.

§. 50.

Verum fac periculum, & omnes dies Martii cum ſuis Regularibus ſume, qvorum aggregatum per ſupra memoratum numerum divide, & reſiduum ex diviſione Aprili ut Regulares dabis, Dein conſimiles regulas menſium qvorumvis regularibus inveniendis applicabis.

„ res reqviris, tot numerum in calculo numerabis id eſt 365, hos partire per 12, „ 30 duodecies fiunt 360, remanent 5, h. e. Martii 5, Martius habet dies 31, „ adde ſuos regulares 5, qvos inveniſti, fiunt 36, hos partire per 7, qvinqvies „ 7, 35 & remanet 1, Aprilis 1, Aprilis habet dies 30, adde Regularem unum „ qvem inveniſti, fiunt 31, partire per ſeptem, qvater 7, 28, remanent 3, „ Maius 3. Sic fac de cætetis usqve in finem, attende diligenter & tibi non fallit, „ hæc Beda. „

Eſt autem hæc methodus revera prorſus eadem illi, qvam ſupra Tom. I. cap. 10. attulit Rymbegla, ſic ut enim hic ad omnes dies menſis, cujus Regulares qværuntur, adduntur Regulares menſis præcedentis, & per ſeptenarium dividitur, hoc eſt ſolidæ hebdomadæ qvoties fieri poteſt abjiciuntur; Sic etiam ibi ſolidis menſis hebdomadis abjectis, antecedentis menſis Regulares & duo reſidui, ad hujus menſis Regulares conflandos colliguntur, & ſic cæteri.

51. §.

(72) Nu ef þu fyseſt ad vita á herium vikudeigi ingeingur hver mánudur, þá neit þvilikre liſt þár til, ad þú tak alla daga fyrerfarande mánadar med þeim Regularibus ſolis ſvo mörgum ſem hönum tilheira, og ſkift fyrer ſamlyka tölu og fyr greinir, öllum ſamt á þannmata at þú ſamteing þesſari tölu þá concurrentes ſem þvi ári tilheira, og hvört hín ſydaſta tala ſtendur á ſiöund edur minna, þá ſkal á þeim vikudeigi eftirfarandi mánudur innganga, hvert hann verdur hinn I, II, III, IV, V, VI, VII, og þetta breſtur alldri.

52. §.

Af þesſari Reglu allri ſamt eru ſoſelld vers ſkrifud í Imſra computis, hverſu marga Regulares hver mánudur hefur, eda hverſu eirn Regularis formeraſt af ödrum, her er tala Regularium: V, I, III, VI, I, IV, VII, II, V, VII, III, VI.

(73) *Anni ſumme Dies & divide per duo denas.*
Qvinqve ſumus ſuper remanent qvi primum dant ferialem
Adde dies menſis alicujus cum feriali.
Si & eſt ſumma, qvantum potes eice ſeptem;
Dat reliqvus numerus ferialis menſis alius.

Simul

---

(72) Ut ad hæc illuſtranda unum alterumve exemplum addam iis, qvæ ſupra (Tom. I. cap. 11. §. 40. no. 33.) ſunt allata: Sit inqvirendum qvotâ feriâ anno proximè ſeqventi 1779, Januarius ſit initurus, cum horum Regularium & harum ſolis Epactarum Epocha procedat a Martio, ſeqvitur Januarium & Februarium anni inſeqventis ad Cyclum concurrentium anni jam currentis eſſe referendum, cujus litera Dominicalis D, habet ſibi reſpondentes concurrentes III, qvi ad III Januarii Regulares additi, indicant Januarium anni ſeqventis die Veneris initurum. At cum VI. Regularibus Februarii conjuncti, Februarium die lunæ introiturum oſtendunt & ſic de cæteris.

§. 51.

Qvod si vero cupido incessit animo sciendi, qvotâ feriâ qvilibet mensis ineat, utere tali artificio. Sume dies omnes mensis præcedentis cum tot Regularibus solis qvot ad ipsum pertinent, & aggregatum totum per numerum supra memoratum divide, cui anni illius concurrentes addas, atqve, sive septenarius dividendum metiatur, sive septenario minor sit residuus eâ feriâ (qvam indicat) mensis inseqvens introibit, sive residuus fiat I, II, III, IV, V, VI, VII, qvod nunqvam fallit.

§. 52.

De toto isto canone in variorum computis scripti sunt hi versus: Qvot Regulares qvilibet mensis habeat, sive qvomodo alii ex aliis formentur, hic sunt Regularium numeri: V, I, III, VI, I, IV, VII, II, V, VII, III, VI.

Anni sume dies & divide per duodenos
Qvinqve super summam remanent qvi dant ferialem (primum)
Adde dies mensis alicujus cum feriali.
Sic etiam a summa, qvantum potes ejice septem.
Dat reliqvus numerus feriales mensis alius

(73) Depravatus hic versus: aut enim scribendum. Qvinqve super summam, qvi primum dant ferialem; vel etiam ita: Qvinqve super remanent qvi primum dant ferialem, qvam lectionem priori præfero: Nam sensus est: facta partitione dierum 365, per 12, qvinqve residuos dare Regulares Martii, sive anno primo instituti Calendarii, Calendas Martias in feriam qvintam incidisse. Feriales autem appellat Regulares solis, qvod anno primo Calendarii ferias indicarint. Qvartus versus etiam corruptus, qvem ita restituendum existimo: Sic etiam a summa qvantum potes ejice septem, hujus & antecedentis duorumqve seqventium versuum sensus per notam præcedentem satis manifestus. Versus ultimi duo Regulares solis recensent exactè juxta tabellam Capite 10. Tom. 1. §. 37. n. 32. qvorum Epocha a Martio procedit, horum prior depravatus restituendus ut supra.

Simul restabit ferialis septima sied
Qvinqve Monas terni VI. unus & in qvaterni.
Septeni, bini, qvini, septem, tria seni.

53. §.

(74) *Arm, Guphe, D[i] chalathos adamare dabatur,*
lixa mechor, conflans gelidos, limphancia qvosdam
Omne, lumen, Aron, basis, concordia laudat
thielinchat, est, conflicta, gericta lisardus.

Þetta eru Diesmala vers og greina á hverium stundum edur dögum diesmalin eru í hverium mánudi og skaltu Marka II. fyrstu

(74) 1. Diesmalin. hoc vocabulum qvid esset aut qvid sibi vellet, aut qvorsum spectaret, me unqvam intellecturum desperabam, Antiqvarios Islandos consulebam, at illi respondere se nescire qvid esset. Bedam vero mihi sæpius evolventi & legenti, obtulerunt in imis paginis Ephemeridis singulis mensibus subscripti versus qvidam, qvos cum legerem vidi his versibus pro singulo Mense certam diætam præcipi, ista ruminanti lex phantasmatum suggestit, pro Diesmalin legendum esse Diætmalin, & Diætmala vers, pro Diesmala vers, & versus istos Rymbeglæ esse Diæteticos consimiles vel certè analogos illis, qvos haberet Beda, nec hæc opinio me fefellit, versibus enim ex præscripto Rymbeglæ juxta Alphabetum examinatis & cum Bedæ versibus diæteticis collatis, concordantiam insignem deprehendi, qvæ casui tribui neqvit.

2. Qvatuor igitur hi versus duplicis generis vocabula continent, unum genus est vocum fictarum, qvæ materialiter tantum spectantur suntqve pro multitudine mensium numero duodecim, qvarum prima valet pro Januario, secunda pro Februario, tertia pro Martio, qvarta pro Aprili & sic conseqventer. Alterum genus est vocum latinarum, qvæ ad combinandum & complendum adhibentur. Primo versui cum aliqvid desit, & tertium vocabulum fictum Di, per ligaturam indicet vocem bisyllabam esse, priori syllabæ vocalem qvandam deesse, posterioris initialem esse consonantem, b; eum paululum immuto hoc modo. *Arma Guphe Dubi chalathos adamare dabatur.*

3. His præfatis, Menses, voces materiales, dies & horæ, qvæ his versibus indicantur hoc Diagrammate repræsentantur. Pro Januario hunc versum diæteti cum

Si nil reſtabit, ferialis ſeptima fiet.
Qvinqve Monas terni ſex unus atqve qvaterni;
Septeni, bini, qvini, ſeptem, tria, ſeni.

§. 53.

Sunt hi verſus Diætetici & qvibus horis vel diebus, qvovis menſe certâ qvadam Diætâ utendum ſit, declarant. Proinde

Menſes.	Vocabula materialia.	Litt. Syll. 1.	Num. diei.	Litt. Syll. 2.	Num. hor.
Januar.	Arma	A	1	a	1
Februar.	Guphe	G	7	p	15
Mart.	Dubi	D	4	b	2
April	Chalathos	C	3	l	11
Maius	Lixa	L	11	x	28
Junius	Mechor	M	12	c	3
Julius	Limphancia	L	11	p	15
Auguſt	Aron	A	1	r	14
Septemb.	Thielinchat	T	19	l	11
October	Conflicta	C	3	f	6
Novemb.	Gericta	G	7	r	17
Decemb.	Lifardus	L	11	a	1

cum habet Beda in Ephemeride: Jani prima dies & ſeptima fine timetur, cui hanc explicationem addit, hora ſcil. prima primi diei, ut plurimum etiam qvarta illius ſeptimi. Igitur vox Arma, qvo ad diem, primam, cum Beda conſentit, &, ſi recte conjiciam, pro Arm, ſcribendum Arma, & pro ſecunda ſyllaba ſumatur vocalis, a, qvoad horam etiam primam primi diei, cum Beda conſenſus obtinetur. Scopus autem verſuum Rymbeglæ fuit indicare tantum unum diem & unam horam ejusdem, qvam obrem de ſeptima die nihil addit.

4. Ex vocabulo Guphe dies & hora pro Februario elicitæ, cum verſu Bedæ diætetico, qvem habet in Ephemeride Februario ſubſcriptum, non conſentiunt, Aſt (in qvit Beda) Februi qvarta eſt, præcedit tertia finem. Cui hanc explicationem ſubjicit, hora ſcil. octava qvarti diei, ut plurimum & qvinta alterius cavenda. Sed cum Regula, qvam in libello de phlebotomia tradit qvoad diem convenit, ubi dicit: „ Menſe Februario intrante die octavo & exeunte ſeptimo, ſi homini „ vel pecudi vena incidatur, morietur.

5. Pro Menſe Martio dies & hora ex vocabulo dubi elicitæ conveniunt aliqvatenus cum hoc Bedæ verſu: Martii prima necat cujus ſic cuſpide qvarta eſt. Cui hanc

fyrſtu ſamſtöfur hvers ords ad ſkilia þeirra fyrſta ſtaf frá til dags; enn ſidara til ſtundar, eftir þeirri tölu ſem þeir ſtanda í ſtafrofe hver fyrer ſig.

54. §.

---

hanc addit explicationem; „ hora ſcil. prima primi diei ut plurimum, & etiam „ ſecunda diei qvarti cavenda. Vox enim *Dubi* diem qvartam & horam ſecun- „ dam innuit.

6. Pro Aprili hunc verſum Diæteticum habet Beda. Aprilis decimo eſt, undeno & fine temetur, cui hanc explicationem ſubjicit, hora ſcil. prima decimi diei, ut plurimum, & etiam nona hora alterius diei cavenda. Sed vox chalathos indicat horam undecimam tertiæ diei, ſi vero pro ch. ſcribatur k, decima Alphabeti litera verſus Bedæ qvoad diem cum Rymbegla conſentit.

7. Pro Maio hunc verſum Diæteticum habet Beda. Tertius eſt Maio lupus eſt & ſeptimus angvis. Cui hanc ſubjicit paraphraſin: „ hora ſcil. ſeptima deci- „ mi diei, ut plurimum, & etiam decima hora alterius diei cavenda, qvare vox *lixa*, qvoad diem ad conſenſum cum Beda approximat.

8. Junio in Ephemeride hunc verſum Diæteticum ſubjicit: Junius in decimo, qvindenum a fine ſalutat. Cui ſubjecta hæc paraphraſis: hora ſcil. qvinta decimi diei, ut plurimum, & etiam qvarta hora alterius diei cavenda. Vox autem Mechor diem duodecimum per literam M. indigitat, & conſeqventer a Beda biduo diſcrepat.

9. Pro Julio hunc verſum Diæteticum habet Beda: Tredecimus Julii decimo minuit ante Calendas. Cui hoc Scholion ſubjectum: hora ſcil. undecima decimi tertii diei, ut plurimum, & etiam nona hora illius ſeptimi diei cavenda; Sed vocabuli *Limphancia*, litera initialis L, diem undecimam indicat, & conſeqventer Rymbegla qvoad diem ad conſenſum cum Beda approximat.

10. Menſi Auguſto in Ephemeride hunc verſum diæteticum ſubjectum habet Beda: Auguſti nepa prima fugat de fine ſecundum. Cui hæc ſubjecta paraphraſis: „ hora ſcilicet prima primi diei, ut plurimum, & etiam ſeptima hora alterius diei cavenda. Sed vocis *Aron* prima litera, primum etiam diem indicat, & conſeqventer Rymbegla qvoad diem, cum Beda conſentit, qvoad horam ab ipſo diſſentit.

11. Septembri hunc verſum diæteticum ſubjicit Beda: Tertia Septembris vulpis ferit a pede denam. Cui hæc paraphraſis ſubjecta, hora ſcilicet undecima decimi tertii diei, ut plurimum, & etiam nona hora alterius diei cavenda. At

voca-

inde duas primas ſyllabas in voce qvavis, puta ſyllabæ prioris literam primam, ad diem; poſterioris ad horam diæteticam notabis, juxta numerum loca utriusqve in alphabeto indicantem.

§. 54.

---

vocabuli *thielinchat*, primæ ſyllabæ litera initialis t, indicat diem decimum nonum, ſecundæ ſyllabæ prima l, horam undecimam, qvare qvoad horam cum Beda conſenſus obtinetur, licet qvoad diem disſentiat.

12. Octobri in Ephemeride, hunc verſum ſubjicit Beda. Tertius Octobris, gladius, decem in ordine nectit. Cui hæc paraphraſis ſubjicitur: hora ſcilicet qvinta tertii diei, ut plurimum, & etiam nona decimi diei cavenda. Sed vocabuli *conflicta*, primæ ſyllabæ litera initialis indicat diem tertium; Secundæ initialis F, horam ſextam, qvare qvoad diem Rymbegla cum Beda conſentit, at una hora ab ipſo discrepat.

13. Menſi Novembri in Ephemeride hunc verſum Beda ſubjicit: Qvinta Novembris acus vix tertia manſit in urna; cui hæc paraphraſis ſubtexitur: hora ſcil. octava qvinti diei, ut plurimum, & etiam hora qvarta alterius diei cavenda. At vocabuli *Gericta*, primæ ſyllabæ prima litera indicat diem ſeptimum, ſecundæ prima, r, horam decimam ſeptimam, qvare qvoad diem Rymbegla a Beda biduo discordat, qvo ad horam diſſentit.

14. Decembri hunc verſum diæteticum ſubjicit Beda: dat duodena cohors, ſeptem, inde decemqve Decembris, cui hæc explicatio ſubjicitur. Hora ſcilicet prima ſeptimi diei, ut plurimum, & etiam hora octava decimi diei cavenda. Sed vocis *Liſardus*, litera initialis L, diem undecimum indicat, & conſeqventer Rymbegla, cum Beda qvoad diem ad conſenſum approximat, qvodſi ſecundæ ſyllabæ prima litera ponatur f, ſexta in Alphabeto litera, qvoad horam etiam ad conſenſum appropinqvat.

15. Cæterum neminem offendere debet qvod inter Authorem Rymbeglæ & Bedam qvoad verſus diæteticos, conſenſus plenarius non deprehendatur; Nam inde nihil aliud concludere licet, qvam verſus iſtos diæteticos Rymbeglæ, non ad Bedæ; ſed alius cujusdam Authoris normam & præſcriptum eſſe compoſitos. Qvod ſi plurium computiſtarum Calendaria evolvantur, & cum verſibus Rymbeglæ, eorundem Canones diætetici conferantur; Sine dubio conſenſus plenarius obtinebitur. Sed hæc materia tanti momenti non eſt ut operæ pretium ſit ei diutius inhærere, qvam obrem etiam hanc collationem, cum ſcriptoribus aliis lectori curioſo & medicinæ ſtudioſo relinqvo.

54. §.

Vers til Auka tungla,

(75) *Christus factus homo omnia levat reddita trono.*
Mobil ibo Ciphos ache, liber habeto coevos

marka fyrra vers til ära ad fyrsta staf hvers ords; Enn sidara til mánada ad fyrsta staf tveggia samstafna hvers ords.

VII. CAP.

UM NIDURSETNING OG BRUKUN PRIKSTAFANNA OG SUNNUDAGS BOKSTAFANNA Á FINGRUNUM OG UM FUNGONIS NAFN.

55. §.

V. eru föstu inngángar ad Viknatali; enn hálfur fiordi tugur ad dagatali. Fyrste föstu inngángur er þá vika lifir Þorra, þánn merkir index hönum fylgia þessir Prikstafir b, c, d, e, f, g, h,

(75) Schema Embolismorum juxta duos Rymbeglæ versus hic delineatum vides, qvorum utervis septem vocabula continet pro numero septem lunarum Embolimæarum qvæ in Cyclo lunari continentur, literæ initiales vocabulorum pro annis, qvæ in secunda columna continentur, qvotæ sint in ordine Alphabetico,

Vocabula pro annis	Litt. init.	Num ord. in Alph.	Vocabula pro men sibus	Litt. initi-ales	Nu-meri men-sium	Menses
Christus	c	3	Mobil	m	12	Decemb.
factus	f	6	ibo	i	9	Septemb.
homo	h	8	Ciphos	c	3	Mart.
levat	l	11	ache	a	1	Januar
omnia	o	14	liber	l	11	Novemb.
reddita	r	17	habeto	h	8	August
throno	t	9	coævos	c	3	Mart.

numeris tertiæ Columnæ distinctè exprimitur, sunt autem hi numeri Cycli illi lunares, sive anni Cycli lunaris in qvos Embolismi incidunt; literæ initiales vocabulorum pro mensibus qvintæ Columnæ, qvotæ sint in Alphabeto indicant numeri sextæ columnæ, qvorum singuli mensem illum, in qvem Embolismus cadit, indicant. Ita ex. gr. primi vocabuli Christus litera prima C, in Alphabeto tertia

§. 54.

Chriſtus factus homo levat omnia reddita throno.
Mobil ibo Ciphos, ache liber habeto coævos.

Nota pro annis verſum priorem juxta literam initialem vocis cujusqve; At poſteriorem pro menſibus, ſecundum literam initialem binarum cujusqve vocis ſyllabarum.

CAP. VII.

DE DISPOSITIONE ET USU LITERARUM PUNCTATARUM ET DOMINICALIUM PER DIGITOS ET NOMINE FUNGONIS.

§. 55.

Qvini Qvinqvageſimæ introitus per qvinqve hebdomadas at dies triginta qvinqve vagantur. Prima ſpecies Qvinqvageſimæ exiſtit, unâ Thorris hebdomadâ reſiduâ, hæc in indice notatur, qvam hæ literæ punctatæ comitantur; b, c, d, e, f, g, h, has

tertia indicat Embolismum primum cadere in annum tertium Cycli lunaris; at primi vocabuli Mobil, litera initialis m, in Alphabeto 12ma, innuit hanc lunationem Embolimæam inire duo decimo menſe ſive Decembri, qvod cum vulgari Calendario & Beda conſentit, qvi in libello de Embolismis ita: „ primus Embolis„ mus accenditur qvarto Nonarum Decembris, ſed exſtingvitur ſecundo Calendas Januarii; ſecundi vocabuli primi verſus prima litera f. in alphabeto 6ta, innuit ſecundum Embolismum cadere in Cyclum 6tum lunarem, ſive annum ſextum Cycli lunaris, at ſecundi verſus ſecundæ vocis litera initialis i. alphabeti 9na lunationem hanc Embolimæam cadere in menſem nonum ſive Septembrem, qvod etiam cum vulgari Calendario & Beda concordat, qvi loco. Citato ita: „ Secundus Embolismus accenditur qvarto Nonarum Septembrium, at ſexto Nonarum Octobrium exſtingvitur. Primi verſus ultimæ vocis throno litera prima t, in alphabeto 19a ſignificat ſeptimum vel ultimum Embolismum cadere in annum decimum nonum ſive ultimum Cycli lunaris; at ſecundi verſus ultimæ vocis coævos, litera initialis C, alphabeti tertia lunationem hanc Embolimæam in menſem tertium ſive Martium

g, h, (76) þesſá Prikſtafi ſkaltu byria í rot Indicis og ſetia þár b; á midjunctura c; á efſtu juncturu d, uppi á gomunum e, á gomi pollicis f; á næſtu juncturu ofan frá g; í rotinni h.

56. §.

---

tium incidere, qvod cum Calendario & Beda loco cit, conſentit, qvi de ſeptimo Embolismo ſic loqvitur: „ Septimus Embolismus tertio Nonarum Martii accenditur; exſtingvitur tertio Nonarum Aprilis, atqve ita de cæteris Embolismis.

(76) 1. Literæ, punctatæ. ſive literæ cum puncto appoſito, in Talbyrdingo ſive Cyclo magno Paſchali ſic dicuntur, qvia ſingulis comma ſive punctum ante vel poſt ponitur & ad hanc commatis vel puncti ideam is reſpexit, qvi literas iſtas primus Islandicè vertit Prikſtafi, poſſunt etiam literæ tabulares & columnares appellari, cum ad Talbyrdingum, qvi tabulam magnam Cycli Paſchalis conſtituit, pertineant, & per verſus vel columnas verticales ſuperficiales deſcendant.

2. A vigeſimo ſecundo Martii incluſivè ad vigeſimum qvintum Aprils etiam incluſivè, ſunt dies triginta qvinqve, in qvos cadere poteſt terminus Paſchalis; hinc literæ tabulares ſunt triginta qvinqve, qvarum ſingulæ ſingulas denotant dies, in qvos unqvam per univerſum Talbyrdingum incidit Paſchalis terminus, unde literæ Paſchales etiam appellari poſſunt; hæ litteræ punctatæ ſive Paſchales a, b, incipiunt, & ad decimam nonam u. continuant, qvæ omnes punctum ſibi poſtpoſitum habent, tum rurſus ab, a, incipiunt, & ad ſedecimam q, continuant, qvibus omnibus punctum præponitur.

3. In Talbyrdingo literarum Dominicalium verſui, lateraliter & parallelè adſcriptus eſt verſus literarum Paſchalium, ita ut ſingulæ Dominicali lateraliter appoſita ſit litera punctata vel tabularis, qvæ indicat, exiſtentè, hac iſta vel illa litera Dominicali, terminum paſcalem occupare certum in Martio vel Aprili diem, ita ex gr. anno primo Æræ chriſtianæ, currente Cyclo ſolis 10, lunæ 2; literæ Dominicali B, lateraliter adſcripta reperitur in Talbyrdingo litera Paſchalis, g, qvo innuitur terminum Paſchalem in vigeſimum qvintum Martii, cui adpoſita litera G, tunc incidiſſe. Paſcha vero qvia Dominicalis erat B, vigeſimo ſeptimo ſtylo veteri juliano celebrandum fuiſſe.

4. Qvia ſpecies qvinqvageſimæ qvinqve ſunt & literæ Dominicales ſeptem, & punctatæ triginta qvinqve, qvæ ſeptenario diviſæ dant in qvotiente qvinqve, præterea ſingulorum digitorum una cum apicibus ſeptem juncturæ numerantur; ad omnes literas tabulares in digitis diſponendas qvinqve digitis opus erat, ut ſinguli digiti, ſingulas ſeptem literas acciperent, ſiqvidem etiam condyli adhiberentur, ſed hac per condylos putandi methodo rejecta, commoditatis gratia tria in pollicis ſuper-

has literas punctatas in radice Indicis exordire & b, ibidem repone; in junctura media c, terttia d, in apice e, in apice pollicis f, in junctura proxima desuper g, in radice h.

superficie anteriore loca, puta, apex junctura media & radix usurpantur. Igitur index cum pollice primum literarum Paschalium septenarium, & conseqventer primam Qvinqvagesimæ speciem & septem Dominicalis accipit; ita qvidem, ut in radice interiore indicis sinistræ collocetur litera tabularis prima, b, in junctura media, c, tertia d, in apice e, inde in pollicem facto transitu, in summitate ad sinistram reponatur f, in junctura media etiam ad sinistram g, & in radice, loco etiam sinistimo, h. literis Paschalibus ad primam Qvinqvagesimæ speciem spectantibus sic dispositis, superest Dominicalium dispositio, qvarum prima in apice pollicis, supra literam Paschalem locatur, secunda in junctura media supra Paschalem, tertia in radice supra Paschalem, inde transeundo ad indicem & singulas recto ordine supra singulas Paschales singulis juncturis inscribendo, donec septima in summitate supra Paschalem e ponatur. Atqve ita prima Qvinqvagesimæ species per indicem & pollicem est disposita.

5. Satis jam percepta dispositione primæ speciei, secundæ speciei dispositio nihil intellectui facessit negotii, utpote qvam pari ac priorem ratione disponi oportet, hoc observato, qvod, ubi prior dispositio desierat, ibi hæc proximè seqvens initium capiat, at ultima primarum septem punctatarum sive Paschalium, posita fuit in radice pollicis, ergo proximè seqvens in alphabeto & initialis earum septem, qvæ ad secundam speciem Qvinqvagesimæ pertinent, litera l, locanda erit in radice digiti medii, k, in junctura media, l, in tertia, m, in apice inde denuo in pollicem transeundo ad dextram literæ prioris f, reponitur n, in junctura media ad dextram literæ g, locatur o, in radice ad dextram h, ponitur p, his factis, tres literæ Dominicales in pollice prius dispositæ, valent etiam pro digito medio & secunda specie & cæteris seqventibus, sed dispositio continuatur qvemadmodum prius; ut Dominicalis D, ponatur in radice digiti medii, E in junctura media, F in tertia, G in summitate, his absolutis secundæ speciei dispositio per digitum medium & pollicem est ad umbilicum perducta. Sed tertiæ speciei per digitum medicum una cum pollice, qvartæ per auricularem una cum pollice, qvintæ deniqve per auricularem dextræ una cum pollice, dispositio consimili planè modo est peragenda, qvemadmodum etiam ex apposito Schemate manus delineatæ lector clarissimè vides, ita ut qvicqvid imaginationi tota dispositio facesserit negotii, id totum Schematis ocularis intuitus tollat.

56. §.

Dominicales ſkaltu ſkipa uppa ſömu fingur II, á þánn hátt, ad gomur pollicis taki A, næſta junctura B, rotin C, rotin Indicis D, midjunctura E, effta junctura F, gomurin G.

57. §.

(77) Og þeſsí ſkipan Dominicalium ſtendur obrigdilega um alla föſtu gánga, á ſvofeldan máta, ad í hverium ſtad greindra fingra, þár ſem einhver þeſsara Dominicalium ſtendur, og tilheirir hveriu ári, ad ſkilia þvi ſem þá er yfer, þá ſkal ſá tabularis er vier köllum Prikſtaf ſilgia þvi ári og yferfellur þann ſtad (78) nefndur Dominical leikur undir, og þvi ſilgia þeſsir II. Dominical ſtafir ad ſkilia regulares hverium Páſkadag ár eftir ár um allan Talbyrding og Páſkaölld kallaſt eda gamla ölld, ſem firr greinir.

58. §.

Annar Föſtugángur er í öndverda Goe, þann merkir medius, hönum ſilgia Prikſtafir i, k, l, m, n, o, p, þeſsa ſkal ſamlikt nidursetia og hina fyrri, þridie Föſtugángur er þá vika er

(77) Hæc Dominicalium diſpoſitio, inqvit Author per omnes Qvinqvageſimæ ſpecies invariata manet &c. vult dicere diſpoſitionem hanc literarum Paſchalium & Dominicalium in digitis artificioſam prodere terminum paſchalem beneficio literæ punctatæ & ipſum Paſchatis primum diem beneficio literæ Dominicalis, ita qvidem ut litera punctata prodens terminum, & Dominicalis ipſum diem Paſchatis aperiens, in unam eandemqve radicem juncturam vel ſummitatem digiti ejusdem incidant, & hanc literarum Paſchalis & Dominicalis coincidentiam per totum Talbyrdingum ſive Cyclum magnum Paſchalem perſeverare, donec tres Cycli, ſolaris, lunaris & magnus Paſchalis ſimul exſpirent, ac ſimul iterató occipiant, atqve proinde litera Paſchalis ad datum annum æræ chriſtianæ & Talbyrdingi & Cycli lunaris pertinens, & litera Dominicalis in annum Cycli ſolis reſpondentem competens, ſemper in uno eodemqve articulo digitali conjunguntur, verum exempla rem magis illuſtrantia inferius occurrent.

§. 56.

Dominicales ſuper iisdem digitis duobus ſic diſpone, ut apex pollicis accipiat A, junctura proxima B, radix C, radix indicis D, junctura intermedia E, junctura ſuprema F, extremitas G.

§. 57.

Atqve hæc Dominicalium diſpoſitio per omnes Qvinqvageſimæ ſpecies invariata manet, ita ut, qvemcunqve in digitis memoratis locum, in qvo iſtarum Dominicalium aliqva conſiſtat, & ad annum tunc currentem pertineat, litera illa tabularis, qvam punctatam vocamus, occupârit; eundem illum annum comitetur, & ubi memorata Dominicalis ſubjacet, ac proindæ hæ duæ literæ Dominicales ſcil Regulares annuatim per totum Talbyrdingum, qvi Cyclus Paſchalis ſive vetus audit, diem qvemvis Paſchatis comitantur.

§. 58.

Secunda ſpecies Qvinqvageſimæ in ineuntem Goam incidit, qvam digitus medius deſignat & hæ literæ punctatæ comitantur, i, k, l, m, n, o, p, modo conſimili ac priores diſponendæ.

Tertia

(78) *Nefndur Dominical leikur under*, tum hæc dictio minus concinna, tum etiam ante hæc ipſa verba lacuna vecua in exemplari relicta, ſuſpicionem movet ac ſvadet locum hunc eſſe depravatum; qvem ita reſtitui credo: Si ad lacunam ſuplendam ſcribatur particula *er* vel *hvar*, & loco verbi *leikur*, *liggur*, ut legendum ſit: *er yferfellur þann Stad, er* vel *hvar nefndur Dominical liggur under*, vel etiam *er nefndum Dominical liggur under*, h. e. & locum illum occupat, cui vel ubi memorata Dominicalis ſubjecta vel qvi memoratæ Dominicali ſubjacet, nam hæ locutiones alteri illi præſtare videntur qvam exemplar habet: & memorata Dominicalis ſubludit, qvæ qvid ſibi velit certò definiri non poteſt. Mens vero ac Intentio Authoris fuit affirmare literam Paſchalem ad eundem illum annum Cycli pertinere, ad qvem pertinet Dominicalis in eodem loco poſita. Proinde ſatis prægnans ſuberat ratio locum hunc corruptelæ ſuſpectum habendi, tum etiam ita corrigendi. Niſi forte per tropum rariſſimum Author verbum ad leika undir in hunc alterum ſignificatum transtulerit: ad liggia undir, ſtanda undir.

er af Goe, hann heldur Medicus, hönum filgia þeſsir Prikſtafer q, r, s, t, u, ,a ,b, og hafi ſlikan Stad og gang ſem hinir fyrri. Fiordi Föſtugángur er í midia Goe, hönum ſtirir auricularis og filgia þeſsir Prikſtafir ,c ,d ,e ,f ,g ,h ,i, og ganga ſem adrer fyr. Fimti Föſtugángur er þá vika lifir Goe, hann heldur auricularis hægri handar og hefur þeſsa Prikſtafi ,k ,l ,m ,n ,o ,p ,q, þeſsir halda ſamlikan gáng ſem adrir.

59. §.

(79) Tvenn eru ſtafrof þeſſara Prikſtafa og vier köllum tabulam Fungonis, og byriaſt annad af b; enn annad af a, hid fyrra endaſt í u; enn hid ſidara í q. Svo er underſtada þeſſara ſtafrofa ad þau birta hverſu margar vikur eru med dögum frá firſta jöladegi og til firſta Drottinsdags í langaföſtu, medur ſo-feldum máta, ad fyrſta b, filgia VI. vikur og þrir dagar.

60. §.

(80) I nafni Fungonis eru V. ſtafir og leggur hver þeirra viku til hinna VI, ſem fyrra b, gefur, og er þad merkianda í þeſſu

(79) Tabula Fungonis eſt Syſtema duorum Alphabetorum, literas punctatas, Paſchales vel columnares continentium, eo ordine diſpoſitas qva per Talbyrdingum ſive Cyclum magnum Paſchalem diſponuntur, prius Alphabetum a, b, incipiens novemdecim continet literas & in u, terminatur, qvibus omnibus punctum poſtponitur. Poſterius Alphabetum ab a, incipiens definit in q, & ſedecim habet literas, qvibus omnibus punctum anteponitur, ſumma literarum utriusqve Alphabeti eſt triginta qvinqve, hæc tum in & per ſe intellectu facilia ſunt, tum etiam ex ſubjecto Schemate clariſſimè cernuntur.

Tabula Fungonis.													
Alphabetum prius.							Alphabetum poſterius.						
b.	c.	d.	e.	f.	g.	h.						.a	.b
i.	k.	l.	m.	n.	o.	p.	.c	.d	.e	.f	.g	.h	.i
q.	r.	s.	t.	u.			.h	.l	.m	.n	.o	.p	.q

Tertia ſpecies Qvinqvageſimæ exiſtit una Goæ elapſa hebdomade, qvam digitus medicus obtinet, & hæ literæ punctatæ comitantur: q, r, s, t, u, ,a ,b qvæ ſimilem prioribus locum & progreſſum obtinebunt. Qvarta ſpecies Qvinqvageſimæ Goam dimidiatam occupat, qvam auricularis regit & hæ literæ punctatæ comitantur ,c ,d ,e ,f ,g ,h ,i qvæqve uti priores progrediuntur. Qvinta ſpecies Qvinqvageſimæ obtinet unâ Goæ reſiduâ hebdomadâ, qvam auricularis dextræ tenet, qvæqve has literas punctatas habet ,k ,l ,m ,n ,o ,p ,q hæ ſimilem cæteris progreſſum habent.

§. 59.

Literarum iſtarum punctatarum duo ſunt alphabeta, qvæ tabulam Fungonis appellamus; qvorum unum â, b, alterum ab a, exordium capit, prius in u, poſterius in ,q terminatur. Horum Alphabetorum ratio ſic eſt comparata, ut aperiant, qvot a prima die Feſti Nativitatis ad Dominicam Qvadrageſimæ hebdomadæ una cum diebus fluant, ita ut primam literam b, ſex ſeptimanæ ac dies tres comitentur.

§. 60.

Nomen Fungonis qvinqve literas continet, qvarum qvælibet cæteris ſex, qvas b, prius dedit, unam ſeptimanam addit. Pro-

(80) Summitatem pollicis inſpiciendo & a ſiniſtra verſus dextram legendo, e diſpoſitione literarum Paſchalium in apice, vocabulum materiale Fnugo enatum videbis, qvod per literarum Metatheſin Evphoniæ cauſa computiſtæ veteres in Fungo mutarunt. Conſtat hoc vocabulum in caſu recto Nominativo qvinqve literis qvarum prima ad indicem, ſecunda ad digitum medium, tertia ad medicum, qvarta ad auricularem, qvinta deniqve ad auricularem dextræ pertinet & in caſu recto nominativo ad computum digitalem materialiter uſurpatur, ex caſibus obliqvis genitivum veteres uſurpabant, ut concinnius de hac materia computiſtica cogitarent ſcriberent loqverentur.

þeſſu efni ad hver ſá ſtafur í nafne Fungonis endaſt uppi á gomi pollicis (81) og þvi er þar iafnann fult vikna tal á þeim gomi, med ſvofelldri underſtödu, ad f, leggur til VII viku, n, VIII; u, IX; g, X; o, XI.

61. §.

---

(81) 1. Hactenus Rymbegla totam diſpoſitionem explicuit; methodum vero per hanc ipſam diſpoſitionem computum digitalem inſtituendi, nimis breviter & conciſè expoſuit; ad lucem igitur huic methodo fænerandum & ad me ipſum & lectorem curioſum in computo diſcendo dirigendum tabulam ſeqventem conſtruxi Specierum Qvinqvageſimæ ſive introituum jejuniorum Qvadrageſimalium cum intervallis minoribus, in cujus verſu ſiniſtimo, numeri 1. 2. 3. 4. 5. denotant ſpecies introituum ſive Qvinqvageſimæ, in ſecunda verſus dextram columna continentur numeri aurei, qvi hac iſta vel illa ſpecie obtinente, obtinere poſſunt, ita ex gr. exiſtentè numero aureo XVI. ſive anno Cycli decimo ſexto, ſemper obtinet prima ſpecies. Anno Cycli qvinto, decimo tertio, ſecundo, decimo, decimo octavo obtinet ſecunda ſpecies & aliqvando etiam prima, & ſic de cæteris. Tertius verſus continet intervallum inter Epiphaniam & Qvinqvageſimam in hebdomadis completis, qvartus verſus continet dies appendices; Qvintus verſus continet hebdomadas completas a prima die Feſti nativitatis incluſivè ad Qvinqvageſimam, ſextus ad Qvadrageſimam, ſeptimus dies utriusqve appendices: verſus octavus continet dies Martii vel Aprilis, in qvos incidit dies Paſchatis prima reſpondens numero aureo propoſito & literis Dominicali & Paſchali in eodem verſu horizontali. Verſus nonus habet literas Dominicales, & decimus vel dextimus literas Paſchales.

2. Litera Paſchalis vel punctata in Talbyrdingo adſcripta eſt ei diei in qvem terminus Paſchalis incidit, at in hac tabula litera Paſchalis & Dominicalis ſunt in eodem verſu, cujus diſpoſitionis uſus infra in computo digitali patebit. Per hanc tabulam independenter a Paſchate facillimè invenitur intervallum hoc modo: Qvære numerum aureum & vide ad qvam ſpeciem Qvinqvageſimæ vel introitus pertineat, qva ſpeciê datâ, qvære literam Dominicalem & in ea parte tabulæ ſume qvæ ad datam ſpeciem pertinet, & in verſu tertio habes hebdomadas ab Epiphania ad Qvinqvageſimam, dies appendicis in qvarto; ſeptimanas completas a prima die Feſti Nativitatis in verſu qvinto, in ſexto completas ad Qvadrageſimam, & in ſeptimo dies utriusqve intervalli appendices & hæc qvidem omnia in eodem illo verſu horizontali, in qvo eſt Dominicalis. Si vero annus Cycli datus ſit Biſſextus, exiſtente Dominicali poſteriore C, priore D, in verſu horizontali proximè infe-

Proindè in hoc negotio animadvertendum, qvamvis iſtarum literarum ſuper apice pollicis eſſe (qvintam) ut terminum (qvatuor præcedentium). Qvam obrem etiam in illa ſummitate numerus ſeptimanarum ſemper completus exiſtit, eâ ſcil. ratione, ut f, ſeptimam, n, octavam, u, nonam, g, decimam, o, undecimam ſeptimanam ſuperaddat.

inferiori omnia intervalla ſumantur. Qvod ſi aliundè tibi nota ſit litera Paſchalis, eundem uſum præſtabit ac Dominicalis, ambæ qvippe in eodem verſu horizontali poſitæ, hinc tamen excipiuntur anni Biſſexti, qvibus gemina Dominicalis DC.

3. Sit ex gr. ad uſum tabulæ monſtrandum annus Cycli lunaris decimus ſextus, & video ſtatim primam ſpeciem Qvinqvageſimæ obtinere, cum in columna ſiniſtima ſcripta ſit ſpecies I. & in ſecunda poſitus aureus XVI. Sit præterea litera Dominicalis B, & Paſchalis g, proindè in eodem verſu literarum iſtarum ſumo omnia intervalla & ab Epiphania ad Qvinqvageſimam reperio qvatuor hebdomadas & duos dies, a prima die Feſti nativitatis ad Qvinqvageſimam ſex hebdomadas cum una die, ad Qvadrageſimam ſeptem cum una die appendice. Qvod ſi vero ſit Dominicalis C. & annus Bisſextus, invenio in ima columna horizontali, primæ ſpeciei, intervallum primum qvatuor ſeptimanarum cum qvadriduo, ſecundum, ſex ſeptimanarum cum triduo, tertium, ſeptem ſeptimanarum cum triduo.

4. Si numerus aureus & litera Dominicalis ſint in eodem verſu horizontali, in eodem etiam intervalla ſumuntur, ſin autem Dominicalis verſui horizontali proxime inferiori ſit inſcripta, & area aureo dato ſubjecta vacua; in hoc ipſo verſu etiam intervalla capiuntur, qvod ſi Dominicalis in alio qvocunqve verſu ab his duobus diverſo reperiatur, in verſu horizontali proximè præcedenti, cui Dominicalis in ſcripta, intervalla capiantur. Sit ex gr. annus Cycli decimus tertius & litera Dominicalis E, cum igitur aureus XIII. & Dominicalis E, ſecundo verſui horizontali ſecundæ partis tabulæ ſint inſcripti, ibidem omnia intervalla ſumo; Sin eodem manente numero aureo, ſit Dominicalis F, qvoniam area numero aureo XIII. ſubjecta eſt vacua, ſumo intervalla in verſu proximè inferiori, cui inſcripta Dominicalis F; Sed exiſtente Dominicali A, qværo ipſam in parte tabulæ proximè præcedenti & in qvinto verſu invenio, ex qvo igitur intervalla ſumo. Sit annus Cycli lunaris undecimus & litera Dominicalis E, aureum XI, & Dominicalem E, in verſu ſecundo qvartæ ſpeciei reperio ac proindè ibidem omnia intervalla ſumo. Sed manente aureo XI, & obtinente Dominicali F, in verſu

tertio,

61. §.

Enn ef þu villt vita hverſu margir dagar eru umfram vikurnar, þa grein hverſu margar junĉturæ ſtanda frá gomi pollicis

Tabula introituum & intervallorum minorum per totum Cyclum lunarem.

Spec. Qvinq.	Num. Aur.	Hebd. ab Epi. ad Qv.	Dies App.	Hebd. a Feſto Nat. ad Qvin.	a Feſto Nat. ad Qv.	Dies App.	DiesMart. vel April.	Litt. Dominicalis.	Litt. Paſchalis.
I	XVI	3	4	5	6	3	22	D	b.
		3	5	5	6	4	23	E	c.
		3	6	5	6	5	24	F	d.
		4	o	5	6	6	25	G	e.
		4	I	6	7	o	26	A	f.
		4	2	6	7	I	27	B	g.
		4	3	6	7	2	28	C	h
		4	4	6	7	3			
2	V	4	4	6	7	3	29	D	i.
	XIII	4	5	6	7	4	30	E	k.
		4	6	6	7	5	31	F	l.
	II	5	o	6	7	6	I	G	m.
	X	5	I	7	8	o	2	A	n.
		5	2	7	8	I	3	B	o.
	XVIII	5	3	7	8	2	4	C	p.
		5	4	7	8	3			
3		5	4	7	8	3	5	D	q.
	VII	5	5	7	8	4	6	E	r.
	XV	5	6	7	8	5	7	F	s.
		6	o	7	8	6	8	G	t.
	IV	6	I	8	9	o	9	A	v.
	XII	6	2	8	9	I	10	B	a.
		6	3	8	9	2	11	C	b.
		6	4	8	9	3			

Spec. Qvinq.	Num. Aur.	Hebd. ab Epi. ad Qv.	Dies App.	Hebd. a Feſto Nat. ad Qvin.	aFeſtoNat. adQvadr.	Dies app.	Dies April.	Litt. Dominicalis.	Litt. Paſchalis.
4	I	6	4	8	9	3	12	D	.c
	XI	6	5	8	9	4	13	E	.d
		6	6	8	9	5	14	F	.e
	XVII	7	o	8	9	6	15	G	.f
		7	I	9	10	o	16	A	.g
	VI	7	2	9	10	I	17	B	.h
	XIV	7	3	9	10	2	18	C	.i
		7	4	9	10	3			
5		7	4	9	10	3	19	D	.k
	III	7	5	9	10	4	20	E	.l
	XI	7	6	9	10	5	21	F	.m
		8	o	9	10	6	22	G	.n
	XIX	8	I	10	11	o	23	A	.o
		8	2	10	11	I	24	B	.p
	VIII	8	3	10	11	2	25	C	.q
		8	4	10	11	3			

tertio,

§. 61.

Qvodsi vero scire velis qvot dies super hebdomadas abundent, pro numero juncturarum ab extremo pollicis ad junctu-

Ii 3 *ram*

tertio, cui inscripta, F, intetvalla capio. Si litera Dominicalis D, hanc in versu ejusdem partis tabulæ primo ac ibidem intervalla sumo. Si deniqve Dominicalis A, hanc in versu qvinto partis tabulæ proximè præcedentis tertiæ, ibidemqve omnia intervalla capio.

5. His de usu tabulæ ad intervalla detegenda præmissis ad computum digitalem transitum facio, & qvomodo monstrante & dirigente tabula, idem per digitos putando præstetur, docebo: 1o igitur qvære numerum aureum & literam Dominicalem, de numeris aureis sufficit meminisse ad qvam partem tabulæ, sive ad qvam speciem introitus singuli pertineant, nec ulla opus ipsorum in digitis dispositione. Sit ex gr. annus Cycli lunaris decimus sextus & litera Dominicalis D. 2o Cum ex numero aureo dato per tabulam & accedente exercitio, beneficio porrectæ manus & imaginationis, scias qvæstionem de inveniendo intervallo minore spectare speciem introitus Qvadragesimæ primam, hinc statim innotescit indice cum pollice ad computum hunc digitalem ineundem & qvæstionem solvendam, utendum esse, cum per hos digitos prima species sit disposita. Insuper intervallum sex hebdomadarum completarum, qvod omnium primum, per versum computisticum seqventem ut cognitum supponitur, hinc 3o in radice Indicis sex hebdomadas sume sive ibidem numerum VI colloca, ut nihil restet, nisi, qvot dies appendices intervallo adjiciendæ sint, definire. 4to Jam ex antecedente dispositione literarum Paschalium & Dominicalium memineris literas Paschalem b, & Dominicalem D, in radice indicis esse repositas, proinde in hoc casu qvo numerus hebdomadarum completarum senarium non excedit, vocabulum fungonis in pollicis apice locatum transeundo, a junctura media pollicis cui inscripta Dominicalis B, Dominicalium putationem incipe, dicendo in junctura media pollicis una, in radice duo & in radice indicis tres dies appendices, ulterius autem ne pergas, qvia literæ Paschalis & Dominicalis anni propositi ibidem conjunguntur, proinde in casu proposito repertum est intervallum sex hebdomadarum cum triduo, & completè solutum problema, siqvidem annus propositus sit communis, si vero sit Bissextus unitatem adde, sive continua putationem ad usqve juncturam mediam Indicis, in qva literæ Paschalis c, & Dominicalis prior E, conjunguntur & qvatuor dies appendices obtinebis, & ut de solutionis veritate amplius convincare, inspice tabulam, & in versu primo horizontali primæ partis numero aureo XVI.

&

pollicis fram til junčturam, þann Dominical ſem tilheirir, og ſkulu ſvo margir ad auk vikna, ſem þar er ſpatium milli og legg æ vid I. þá hlaupár kemur. Alldrei verda fleiri dagar ad

---

& Domínicali D & Paſchali b, idem intervallum reſpondere videbis. 5to Eadem per qvatuor Dominicales priores, D, E, F, G putandi methodo pergitur, dummodo exiſtentè Dominicali G, ſit annus communis. Si vero ſit annus Bisſextus; tum primum a radice indicis tranſitus fit ad vocabulum Fungonis, cujus prima litera f, ſex illis hebdomadis ſeptimam addit, qvare, qvoniam prior littera Dominicalis. Apici pollicis apud vocabulum Fungonis eſt inſcripta, cujus initialis f, in hoc caſu eſt litera punčtata ſive Paſchalis, ſeqvitur intervallum eſſe ſeptem hebdomadarum completarum, dies autem appendices nullas, id qvod per tabulæ intuitum verificatur. Sed ratio cur hic tranſitus fieri incipiat, in eo continetur, qvod, ſi a junčtura media pollicis inchoando, dies appendices qvæſiturus putationem ad usqve ſummitatem indicis continues, & ob annum Bisſextum unitatem additurus in ſummitatem pollicis transeas, ibidem Dominicalem priorem A, cum dierum appendicum ſeptenario obtinebis, qvi cum hebdomadam efficiant ſolidam; ratio patet cur a radice Indicis ad apicem pollicis & nomen Fungonis ſit transeundum. At id ipſum etiam per tres Dominicales ſeqventes A, B, C, eſt tenendum. Sit ex gr. Dominicalis ſolitaria A, intervallum qvæſiturus, in radice indicis dico ſex, inde transeundo ad nomen Fungonis in apice pollicis dico ſeptem, & cum ibidem ſit Dominicalis A, ſcio intervallum eſſe ſeptem hebdomadas & nullos dies appendices. Sit Dominicalis C, dico ut prius ſex in radice Indicis, ſeptem in apice pollicis, apud nomen Fungonis, in junčtura media pronuncio, una, in radice, apud Dominicalem C, duo dies appendices; & ſi annus propoſitus ſit Bisſextilis, at unitatem addendam in radice indicis pro nuncio tres dies appendices. 6to Hæc erat methodus putandi, ſi aureus numerus pertineat ad partem tabulæ primam & ſpeciem primam introitus, ſed per qvatuor partes tabulæ & ſpecies ſeqventes eadem methodus obtinet, nam ſi aureus numerus & litera Dominicalis ſint in eodem verſu horizontali, numerus hebdomadarum ſumitur in radice digiti, cui ſpecies introitus inſcripta, ſiqvidem obtineat aliqva qvatuor Dominicalium priorum, ſin aliqva trium poſteriorum; in apice pollicis & nomine Fungonis accipitur, qvod ſi in utrovis caſu accidat, ut ſpatium in hac parte tabulæ non ſuppetat, in radice digiti præcedentis vel etiam in nomine Fungonis, ſiqvidem litera Paſchalis eidem inſit, capiatur. Si Dominicalis exiſtat in verſu horizontali proximè inferiori, area vero aureo numero immediate ſubjecta vacua; mul-

ram illam (cui litera Paſchalis inſcripta) congruentem literam Dominicalem determina, qvamobrem, qvot juncturarum eſt ſpatium intermedium, totidem ſupra ſeptimanas dies abundant, & anno bisſextili veniente, unum ſemper ſuper ſeptimanas adde

multitudo ſeptimanarum ut prius capienda, ſed dies appendices ut prius per pollicem & digitum cui litera Paſchalis inſcripta putantur, ſi obtinente Dominicali G, ſit annus Bisſextus, ad vocabulum Fungonis in apice pollicis repoſitum fiat tranſitus, ibidemqve numerus ſeptimanarum accipiatur unitate major eo, qvi in radice ſumtus fuerat. 70 Sit ad hæc exemplis illuſtranda numerus aureus V. & litera Dominicalis D, Paſchalis i, qvos omnes characteres partis tabulæ ſecundæ verſui ſupremo inſcriptos video, & conſeqventer per pollicem & digitum medium putationem inſtituendam eſſe ſcio, proindè in radice digiti medii intervallum ſeptem hebdomadas completas pronuncio, & ad dies appendices inveniendos, in junctura media pollicis pono unam ſive primam, in radice ſecundam, in radice digiti medii ubi litera Paſchalis, i & Dominicalis D, conjunguntur pono tertiam, qvamobrem in hoc caſu intervallum ſeptem hebdomadas ac triduum eſſe pronuncio: Si eodem exiſtente numero aureo, obtineat aliqva Dominicalium præcedentium E, F, G: qvas in parte tabulæ ſecunda ſumere non licet, & conſeqventer in ipſa ſpatium non ſuppetit, numero ſeptimanarum in radice Indicis ſumto, qvi ſenarius exiſtit, dies appendices per pollicem & indicem qværo, cum in his caſibus literæ Paſchales & Dominicales in ipſis conjunguntur. Sit ex. gr. Dominicalis E, in junctura media pollicis dico, una, in radice duæ, in radice digiti Indicis tres, in junctura media, ubi literæ, Paſchalis c & dominicalis E, ſunt conjunctæ, qvatuor; & hinc intervallum ſex hebdomadarum & qvatuor dierum eſſe pronuncio. ſi litera Dominicalis F; qvinqve dierum; ſi deniqve G; ſex dierum ſupra ſex hebdomadas ſtatuo. Qvodſi exiſtentè Dominicali G. ſit annus Bisſextus, unitatem adjecturus ad ſex Dies appendices, in apicem pollicis, ad dominicalem alteram A, tranſire deberem, qvamobrem in hoc caſu per Compendium a radice digiti Indicis ad nomen Fungonis tranſitur, ubi Dominicalis prior A, cum litera Paſchali f. conjungitur; ac proindè intervallum ſeptem ſeptimanas completas, dies appendices nullos eſſe pronuncio. Eodem manente numero aureo, ſit aliqva Dominicalium trium poſteriorum A, B, C, ſumo ut in caſu noviſſimo numerum ſeptem ſeptimanarum completarum in apice pollicis per primam literam punctatam in nomine Fungonis, qvare obtinente Dominiceli A, dies appendices ſunt nullæ, obtinente B, dies appendix una, deniqve exiſtente C, dies appendices duo. Sit nume-

ad auk viknanna enn VI. og er ſu tala á gómi Indicis, á gómi pollicis er iafnan ſumma viknanna.

62. §.

numerus aureus XIII, ſed Dominicalis F, qvæ qvoniam verſu horizontali proximè inferiore continetur, cujus area numero aureo propoſito immediatè ſubjecta, vacua, numerus ſeptimanarum in radice digiti medii capitur, & ſeptem hebdomadarum & qvinqve dierum eſſe deprehenditur. 8° Sit numerus aureus XVII. & Dominicalis A, qvem aureum ad qvartam ſpeciem introitus pertinere animadverto, cui area ſubjecta cum vacua ſit, ſeptimanarum denario in apice pollicis per qvartam literam G, in hoc caſu Paſchalem, ſumto, intervallum decem hebdomadas, dies appendices nullas pronuncio; Si eodem manente numero aureo, ſit aliqva Dominicalium priorum D, E, F, G, novem ſeptimanas in radice digiti auricularis capio, dies vero appendices per pollicem & eundem auricularem computo, verum obtinente Dominicali B, vel C, qvia ſpatium in qvarta parte tabulæ & conſeqventer in digito auriculari amplius non ſuppetit, in radice digiti annularis ſumtis novem ſeptimanis, dies appendices per ſolum pollicem determino, cum in his caſibus literæ Paſchalis & Dominicalis in eo conjungantur. 9° Qvodſi in verſu horizontali ſeptimo partis tabulæ reperiantur ſimul numerus aureus, litera Dominicalis & Paſchalis; unus idemqve digitus cum pollice ad totum hujus introitus computum abſolvendum ſufficit, ut ad digitum præcedentem non ſit regrediendum, ita numerus aureus XVIII, in ſeptimo verſu ſecundæ partis, aureus XIV, in ſeptimo qvartæ, aureus deniqve VIII, in ſeptimo qvintæ, cum literis Dominicali & Paſchali c, p. c, l; c, .q reperitur; proinde in caſu primo, ſolus digitus medius in ſecundo, ſolus auricularis, in tertio, ſolus auricularis dextræ cum pollice totum computum abſolvit, ſi vero numerus aureus cum litera Paſchali & Dominicali ſit in aliqvo verſu ſuperiore, ſurſum numerando obſervetur, qvot verſus ad ſeptenarium ſupplendum deficiant & in totidem caſibus computus per digitum præcedentem cum pollice expediatur: niſi area aureo propoſito immediatè ſubjecta ſit vacua, tum enim numero caſuum, qvi per digitum antecedentem expediendi unitas detrahitur.

6. Hactenus fuit methodus, abſtrahendo a Paſchate intervallum minus determinandi, qvam per hanc literarum Paſchalium & Dominicalium diſpoſitionem author potiſſimum intendiſſe videtur & pauciſſimis verbis confuſè propoſuit. De altera methodo per eandem diſpoſitionem, abſtrahendo ab intervallo, Paſcha determinandi; ne γρυ qvidem, qvod ajunt, addidit, qvæ methodus ut explicetur ad tabulam præcedentem erit paulisper recurrendum, & qvomodo Paſcha per ipſam inveniatur, indagandum; qvare, ſi numerus aureus & litera Dominicalis ſint in

eodem

adde; plures dies qvam ſex ſupra ſeptimanas nunqvam abundant; qvi numerus in apicem Indicis incidit, at apicem pollicis ſumma ſeptimanarum ſemper occupat.

§. 62.

eodem verſu horizontali, dies Paſchatis prima ibidem habetur, ſivero area aureo illi immediatè ſubjecta ſit vacua, & Dominicalis verſui horizontali ad qvam area vacua pertinet ſit inſcripta, erit dies Paſchatis, dies Martii vel Aprilis in eodem verſu, proindè cum in parte prima tabulæ omnes areæ aureo XVI ſubjectæ ſint vacuæ, literæ Dominicales omnes, excepto D, deſcendendo ſumantur, in cæteris caſibus data litera Dominicalis in verſu proximè præcedenti ſumatur, &, niſi pars illa tabulæ, ad qvam aureus propoſitus pertinet, ſuppetat, ad partem proximè præcedaneam recurratur, & litera Dominicalis ibidem capiatur; dies Martii vel Aprilis in eodem verſu horizontali poſitus, diem Paſchatis indicabit. Sit ex. gr. numerus aureus XVI, litera Dominicalis D, in verſu horizontali eodem ſupremo primæ partis tabulæ, video ſtatim Paſcha cadere in vigeſimum ſecundum Martii, ſi Dominicalis E, dies Paſchalis incidet in vigeſimum tertium; ſi Dominicalis C, cadet in vigeſimum octavum. Sit numerus aureus XIII & Dominicalis E, incidet Paſcha in trigeſimum Martii, ſi vero Dominicalis F, qvia area aureo numero ſubjecta vacua & ſiniſtima verſus horizontalis cui Dominicalis inſcripta, incidet Paſcha in trigeſimum primum Martii. Si Dominicalis G, qvia hæc in tribus verſibus ſupremis ſecundæ partis tabulæ non continetur, in primæ partis verſu horizontali qvarto ſumatur, qvare Paſcha in vigeſimum qvintum Martii cadere conſeqvitur, ſi Dominicalis A; in vigeſimum ſextum, ſi B, in vigeſimum ſeptimum incidet, ſit numerus aureus XV, & Dominicalis G; incidet Paſcha in octavum Aprilis, ſi Dominicalis D, in qvintum, ſi C, in qvartum, ſi B, in tertium, ſi A; in ſecundum, res vero eodem redibit, ſi pro litera Dominicali utaris Paſchali, qvia utraqve ad eundem annum pertinens, ſemper in eodem verſu horizontali conjungitur.

7. His de Paſchate per tabulam derterminando præmiſſis, ad manum delineatam tranſeo, & qvomodo idem per computum Digitalem præſtetur videbo: primo itaqve ſciendum in qvonam digito computus ſit inſtituendus, qvod ut ſciatur; memoria tenendum; ad qvam partem tabulæ, ſive ad qvam ſpeciem introitus numerus aureus propoſitus pertineat & in qvoto verſu horizontali contineatur & num area ſubjecta vacua ſit, an alium aureum contineat; nam in eo digito inſtituenda putatio in qvo literæ Dominicalis & Paſchalis conjunguntur, qvare, ſiqvidem numerus aureus & literæ in eodem verſu contineantur, in eo digito putatio inſti-

62. §.

Af þeſsari Reglu allt ſamt ſtanda þeſsi vers ſkrifud de tabula Fungonis. (82)

b. VI

---

tuenda ad qvam pars illa tabulæ, vel ſpecies illa introitus pertinet, qvodſi area aureo propoſito ſubjecta ſit vacua & literæ in hoc ipſo verſu horizontali contineantur, in eodem digito erit computus ineundus; In cæteris caſibus, niſi reſpiciendo ad tabulam hæc pars ejus ſufficiat, ad digitum præcedentem eſt recurrendum, qvare, ſi in Indice putatio ſit facienda; pone in radice ejusdem 22, ſi in digito medio, in radice loca 29, ſi in digito annulari, in radice colloca, 5, ſi in digito auriculari, pone in radice 12, ſi deniqve in auriculari dextræ, in radice 19 colloca, & in ſingulis caſibus continua putationem ad eum articulum vel apicem in qvo literæ Paſchalis & Dominicalis conjunguntur, transeundo ſemper ſi opus, a ſummitate ad apicem pollicis.

8. Ad hæc exemplis illuſtranda ſit numerus aureus XVI. litera Dominicalis D, Paſchalis b, qvi cum ad primam partem tabulæ pertineat; in indice computum inſtituendum eſſe ſcio, igitur in radice Indicis pono 22. Sed ibidem ambæ literæ conjunguntur, qvare ſcio in hoc caſu Paſcha in vigeſimum ſecundum Martii incidere; Si eodem manente numero aureo ſit litera Dominicalis G, qvæ in apice Indicis poſita apud Paſchalem e, dico ut ante, in radice Indicis 22, in junctura ſecunda 23, in tertia 24, in apice 25, qvare ſcio Paſcha cadere in vigeſimum qvintum Martii; Si Dominicalis A, qvæ in apice pollicis poſita apud Paſchalem f, initialem in nomine Fungonis, a ſummitate Indicis in apicem pollicis tranſiens dico ibidem 26, qvare Paſcha in vigeſimum ſextum Martii incidit, ſi Dominicalis B; in vegeſimum ſeptimum; deniqve ſi Dominicalis C, in vigeſimum octavum. Sit numerus aureus XIII & in eodem verſu horizontali tabulæ Dominicalis E, & Paſchalis k, qvi cum ad ſecundum introitum ſpectet; in digito medio computum inſtituo, & in radice 29 pono, in articulo ſecundo 30, ubi literæ Dominicalis & Paſchalis conjunguntur, qvare Paſcha in trigeſimum Martii incidit. Si manente numero aureo ſit Dominicalis F, qvoniam area aureo propoſito ſubjecta vacua, in eodem digito putationem inſtituo & ut prius dico in radice 29, junctura ſecunda 30, junctura tertia 31, ubi literæ conjunguntur, qvare ſcio Paſcha in trigeſimum primum Martii incidere. Sit litera Dominicalis D, qvæ qvoniam in verſu horizontali ſupremo ſecundæ partis exiſtit, adhuc in eodem digito putationem inſtituo, & in radice pono 29; Sed ibidem literæ combinantur, conſeqventer Paſcha diem Martii vigeſimum nonum occupare pronuncio.

§. 62.

De toto isto Canone scripti sunt hi versus de tabula Fangonis.

Kk 2 b. Sex

nuncio. Si eodem manente numero aureo sit Dominicalis A, qvæ in qvinto versu primæ partis sumitur; per antecedentem digitum indicem computo in cujus radice dico 22, & putationem continuo ad summitatem pollicis, ubi literæ, Dominicalis A & Paschalis f, prima in nomine Fungonis conjunguntur, qvare diem Paschatis primam diem Martii vigesimum sextum occupare pronuncio.

9. Sit numerus aureus XIX, in qvinto versu ultimæ partis tabulæ positus & Dominicalis A, in eodem versu locatus, qvare scio in auriculari dextræ computum instituendum esse, in cujus radice pono 19, in junctura secunda 20, in tertia 21, in summitate 22, & in pollicem transeundo, in ejus apice pono 23, & ibi subsisto, cum Dominicalis A & Paschalis o, in nomine Fungonis ultima, ibidem conjungantur, conseqventer vigesimum tertium Aprilis occupat Pascha. si eodem manente numero aureo sit Dominicalis B, qvia area aureo proposito subjecta est vacua, putationem uti prius incipio & ad pollicem pergo, in cujus juncturam cadit numerus 24, ubi Domicalis B, & Paschalis p. conjunguntur, qvare Pascha in vigesimum qvartum Aprilis incidere pronuncio. Si manente aureo XIX. sit Dominicalis D, adhuc in eodem auriculari computo, & in radice 19. pono, at ibidem Dominicalis D, cum Paschali, k, conjungitur & conseqventer Diem Paschatis decimum nonum Aprilis occupare statuo: Deniqve si Dominicalis c, qvam in ultima parte tabulæ sumere non licet; in præcedenti auriculari sinistræ computum instituo & in radice 12, pono & in pollicis radicem usqve pergo, ubi 18. pono, & qvia literæ ibidem conjunguntur, Pascha decimum octavum Aprilis occupare dico.

(82) Hi versus jam per antecedentia sunt intellectu faciles. Nam si numerus aureus & literæ Paschalis & Dominicalis ad primam partem tabulæ & speciem primam introitus pertineant & in Indice computus sit instituendus, obtinente aliqva qvatuor Dominicalium superiorum, nomen Fungonis ad sex hebdomadas in radice sumtas nullam addit; at aliqva trium inferiorum existentè, litera in nomine Fungonis prima f, ad sex hebdomadas septimam addit; ac ideo dicit in versu f, dare septem hebdomadas. Qvodsi numerus aureus ad aliqvam partem tabulæ reliqvam pertineat, & alteram aliqvam introitus speciem, in qvocunqve digito computus sit ineundus, ex gr. medio, currente aliqva qvatuor Dominicalium superiorum; nomen Fungonis ad septem hebdomadas in radice sumtas adhuc nihil addit, sed

aliqva

b. VI ebdomadas, f. ſeptem, tunc dat n. octo.
u,qve novem, g. vero decem, qvibus o. dabit unam.
Oſ. numeros dices harum ſervare ſeqvices.
Addidit ebdomadas b. dies tres iniciales
Littera qveqve ſeqvens premiſſis addidit unum,
Ex hoc crementum ſuperadditur ebdomadarum
Hoc tibi predictum numerum dabit ebdomadarum
Inter natale qvadragenamqve ſitarum
Qvantum diſtat ab a feriali totqve dierum
Anno Bisſexti vult una dies ſuperaddi.

63. §.

(83) Ef þú girniſt ad vita hver Prikſtafur ſie ár frá áre, þá

aliqva trium poſteriorum exiſtente, nomen Fungonis ad ſeptem hebdomadas addit unam, uti dicit in verſu: tunc dat, n, octo, cum, n, ſit ſecunda litera in nomine Fungonis, ſive hic accuratius loqvendo, nomine Fnugonis. Si in digito medico inſtituenda putatio, currente aliqva Dominicalium A, B, C, nomen Fungonis octo hebdomadis in radice ſumtis unam addit, qvemadmodum dicit verſus; Uqve novem. Si putatio in auriculari ſiniſtræ inſtituenda; ad novem hebdomadas in radice ſumtas, qvarta litera G, in nomine Fungonis, decimam adjicit: &, deniqve ſi in auriculari dextræ facienda putatio; ad decem in radice ſumtas ultima litera o, in nomine Fungonis, unam addit. Primus verſus accuratius ſcribitur hoc modo. *b. Sex hebdomadas f. ſeptem, tunc dat n. octo*, & tertius ita: *Hos numeros dices harum ſervare ſeqvaces.* cujus hic ſenſus: dices hos numeros ſcil. jam mox recenſitos, ſex, ſeptem, octo, novem, decem, ſervare, i. e. ſervare ſe, ſive ſervari, h. e. conſervari ſeqvaces harum ſcil. hebdomadarum, ut hebdomadas intervalli minoris conſtanter comitentur, ſive qvod eodem recidit, intervalla minora ſemper eſſe totidem ſeptimanarum qvot antecedentes & recenſiti numeri indicant. Qvartus verſus etiam depravatus, cum ſcribendum ſit; *Addidit hebdomadis b. dies tres initiales*, vel etiam addit ad hebdomadas &c. qvod ut clariſſimè intelligas, inſpice tabulam & videbis ſex hebdomadis in radice Indicis repoſitis, a qvibus ſit initium putandi, tres dies addi, ut ſit intervallum ſex hebdomadarum cum triduo, dicit autem literam b, hos tres dies initiales addere, hic non

b. Sex hebdomadas f. ſeptem, tunc dat, n, octo
u,qve novem, g, vero decem, qvibus, o. dabit unam
Hos numeros dices harum ſervare ſeqvaces.
Addidit hebdomadis, b, dies tres initiales
Littera qvæqve ſeqvens præmiſſis addidit unam.
Ex hoc crementum ſuperadditur hebdomadarum
Hoc tibi prædictum numerum dabit hebdomadarum
Inter natale Qvadragenamqve ſitarum
Qvantum diſtat ab, A, feriali, totqve dierum
Anno Bisſexto vult una dies ſuperaddi.

§. 63.

Si, qvænam qvotannis litèra punctata obtineat, ſcire deſide-

res,

non Dominicalis b, ſed Paſchalis intelligenda venit, in radice Indicis collocata, ſumtis enim in radice ſex hebdomadis, qvot dies appendices ſint adjiciendæ qvæſiturus, a junctura media pollicis putationem ineo, ac ibidem dico una, in radice duæ, in radice Indicis tres, ubi litera Dominicalis D, cum Paſchali b, conjungitur, qvare tres dies appendices pronuncio & qvidem in totius putationis digitalis initio, qvæ ratio eſt, cur dies initiales appellet. *Littera qvæqve ſeqvens præmiſſis addidit unam:* litteram Paſchalem b, in radice Indicis poſitam, ſeqvuntur in eodem digito tres, puta, c, d, e, qvarum ſingula ad proximè præcedentem addit unam diem appendicem, putatio enim dierum appendicum, ſemper ad usqve literam punctatam continuatur, in qvo loco dominicalis cum ipſa conjungitur, in apice digiti indicis litera Paſchalis, e, eſt locata, qvousqve a junctura media pollicis putationem continuando, numerus dierum appendicum ſenarius evadit, qvod autem, hic de diebus appendicibus in Indice putandis dictum, id ipſum etiam de cæteris digitis tenendum. *Qvantum diſtat ab A. feriali totqve dierum*, hic verſus octavus ad ſextum refertur, tantum ſuperadditur hebdomadarum incrementum, totqve dierum, qvantum ſive qvot juncturas cum radicibus & apice, a litera feriali hoc eſt hebdomadali A, in apice pollicis poſitâ, diſtat litera Paſchalis vel etiam Dominicalis ad annum propoſitum pertinens, ſed anno Bisſexto huic numero unitas adjicienda.

(83) Si inqvit Author, ſcire geſtias qvænam qvovis anno obtineat litera punctata vel

þá er ſu regla viſsuſt, ad þu vitir í hverium Föſtugángi Páſkadagur ſtendur; þvi ad þar er ſá Dominicalis og ſá tabularis ſem tilheirir þvi ári ſem Páſkadagurin er. Standi Páſkadagur í fyrſta edur ödrum Föſtugángi, þá ſkal leita ad Prikſtaf í fyrra ſtafrofi Fungonis; Enn ſtandi Páſkadagur í III. Föſtugáng; þá ſkal leita Prikſtafs í fyrra ſtafrofi, enn ſtundum í ſidara ſtafrofi.

64. §.

Standi Páſkadagur í fiorda eda fimta föſtugángi, þá ſkal leita Prikſtafs obrigdanlega í ſidara ſtafrofi, og þetta bregſt alldri, (84) þvi ad Dominicalis ſá ſem tilheirir þvi ári, og næſtur er termino, breitir Páſkadag hvert ár eftir annad í tunglölld.

VIII.

---

vel Paſchalis; certiſſima Regula hæc eſt, ut ſcias in qvanam ſpecie introitus jejunii Qvadrageſimalis ſit Paſcha; hic exprimendi modus qvo utitur Rymbegla videtur reſpicere Talbyrdingum, qvem procul dubio veteres computiſtæ ita conſtructum poſſederunt, ut in ipſo qvinqve ſpecies introituum Qvadrageſimalium diſtinctæ cum literis congruentibus & Paſchate cernerentur, ſed abſtrahendo a Talbyrdingo ita conſtructo, qvem non habemus, ad tabulam antecedentem reſpiciendo, qvæ hac in parte vicem Talbyrdingi qvodammodo ſupplere poterit, regulam ita determinamus: Si litera punctata vel Paſchalis qværenda; ſciendum eſt, in qvanam parte tabulæ Paſcha ſit venturum, ſive intra qvos terminos in Martio vel Aprili ſit futurum, nam ſi ad partem primam vel ſecundam pertineat, h. e. ſiqvidem ante qvintum Aprilis futurum ſit, & conſeqventer ſtylo Rymbeglæ, primam vel ſecundam ſpeciem introitus jejunii Qvadrageſimalis occupaturum; literam punctatam in priore Fungonis Alphabeto qværendam eſſe conſtat; cum omnes qvatuordecim ad duas primas partes tabulæ pertinentes punctum ſibi poſtpoſitum habeant. Si Paſcha ad tertiam partem tabulæ pertineat, ſed ante decimum Aprilis ſit futurum; Rurſus litera punctata ad prius Fungonis Alphabetum pertinebit, cum omnes qvinqve literæ punctatæ tertiæ tabulæ parti adſcriptæ punctum ſibi poſtpoſitum habeant, proinde, cum hæ qvinqve & qvatuordecim præcedentes novemdecim conſtituant, & prius Fungonis alphabetum abſolvant, ſeqvitur, ſiqvidem Paſcha diem aliqvam Aprilis nonâ poſteriorem ſit occupaturum literam puncta-

res, ad hoc certiſſima hæc eſt regula: ut ſcias ad qvam ſpeciem introitus Qvadrageſimalis Paſcha pertineat, ubi enim eſt dies Paſchatis, ibi Dominicalis & tabularis literæ, qvæ in annum illum competunt, occurrunt. Si dies Paſchatis ad primam vel ſecundam ſpeciem introitus Qvadrageſimalis pertineat, in priore Fungonis Alphabeto literæ punctatæ qværantur; Sin autem dies Paſchatis ſit in tertia ſpecie introitus, litera punctata modo in priore modo in poſteriore Fungonis Alphabeto qværatur.

§. 64.

Qvod ſi dies Paſchatis in qvarta vel qvinta ſpecie introitus Qvadrageſimæ exiſtat; litera punctata in poſteriore Fungonis Alphabeto infallibiliter qværatur, qvæ regula nunqvam fallit, qvia Dominicalis ad annum illum pertinens & termino proxima, diem Paſchatis qvotannis variat.

CAP.

punctatam cum puncto antepoſito conſtanter & infallibiliter in poſteriore Fungonis alphebeto eſſe qværendam. Apparet ergo qvomodo veritas conſtet aſſertioni Rymbeglæ, ſi Paſcha ad tertiam ſpeciem introitus Qvadrageſimæ pertineat, literam punctatam, jam ex priore, jam ex poſteriore alphabeto Fungonis eſſe deſumendam, & ſiqvidem ad duas ultimas ſpecies ſpectet, in poſteriore alphabeto eſſe qværendam, qvæ omnes punctum ſibi antepoſitum habent. Relativè ad computum annalem Islandorum, hæc regula ita exprimenda: Si unâ Thorris ſeptimana reſiduâ vel ineunte Goa, vel etiam unâ Goæ elapſa hebdomade Qvinqvageſima inciderit, niſi poſt duodecimum Februarii inierit; litera punctata ex priore Fungonis Alphabeto capienda; Qvodſi verò unâ Goæ, poſt duodecimum Februarii ineuntis elapſâ, vel dimidiata Goâ, vel etiam deniqve, unâ Goæ reſiduâ hebdomadâ, Qvinqvageſima introierit; litera punctata ex poſteriore Fungonis alphabeto ſemper deſumenda.

(84) Hic ad vetus Calendarium julianum Rymbegla reſpicit & ex literarum hebdomadalium ordine & nunqvam per univerſum calendarium interrupta conſeqventia, rationem reddere conatur, cur incidentia Paſchatis annuatim varietur, & ex uno introitu in alterum migret, ad qvod poſtremum hoc loco digitum inprimis intendit, ut regulæ, qvam de litera punctata in tabala Fungonis qværenda dedit, ratio-

VIII. Cap.

UMM AD FINNA MARIÆ BODUNARDAG MED FINGRA REIKNINGI.

65. §.

Lát enn tilkoma: a, b, c, ſunt extra, d, e, f, infra, g, qvoqve ſupra. Þetta vers kennir ad þennann Domical D, ſkaltu nidurſetia á nedſtu junčturu V. fingra, ad ſkilia fiögra vinſtre handar og auricularis hægri handar. Enn þennann Dominicalem E, ſkaltu nidurſetia á midjunčturu fyrgreindra fingra; þennan Dominicalem, F, a efſtu junčturas; þennan Dominicalem G, uppa Gomana: þennan Dominicalem, A, á fremſtu lidu; þennan Dominicalem, B, á midlidu, enn Dominicalem C, á nedſtu lidu V. adurgreindra fingra.

66. §.

Enn þeſse Dominical nidursetning merkir hann, ſem þá hefur fundid og nidurſett V. merkidaga til V. hatyda, ad ſkilia Septuageſimam, Qradrageſimam, Paſka, Gagndaga, og Hvitaſunnu; þá ſkal ſá Dominical ſem næſtur er merkideginum og þeim

rationem qvandam redderet. Sit ad hoc illuſtrandum annus Cycli lunaris decimus ſextus, qvo obtinente terminus Paſchalis citimus, exiſtit Martii vigeſimus primus, ergo Paſcha obtinente numero aureo XVI. in diem vigeſimum ſecundum termino proximum cadere poteſt, cui adſcripta hebdomadalis D, erit in hoc caſu Dominicalis termino proxima; Anno ſeqventi exiſtente numero aureo XVII. terminus Paſchalis hæret in nono Aprilis, & conſeqventer Paſcha hoc anno Cycli primò in decimum, ultimò in decimum ſextum incidit, conſeqventer Dominicalis termino proximo, h. e. nono Aprilis, viciniſſima hic intelligenda venit, non hebdomadalis b, decimo Aprilis adſcripta, ſed altera illa, qvæ Dominicalem d, anni præcedentis in Alphabeto & Cyclo ſolari proximè antecedit vel ſeqvitur, proinde litera C vel E, hic termino proxima putatur, qvæ id effecit; ut Paſcha ex primo introitu in tertium migrârit. De cæteris Dominicalibus terminis Paſchalibus proximis

Cap. VIII.

DE FESTO ANNUNCIATIONIS MARIÆ PER COMPUTUM DIGITALEM INVENIENDO.

§. 65.

Fac rurſus accedere (ſcil. hunc verſum) a, b, c, ſunt extra; d, e, f, infra, g, qvoqve ſupra: docet hic verſus Dominicalem D, locandam eſſe in imis juncturis qvinqve digitorum, nempe, qvatuor ſiniſtræ & auricularis dextræ; Dominicalem E, in juncturis mediis digitorum prius dictorum colloca; Dominicalem F, in juncturis ſupremis, Dominicalem G, in apicibus, Dominicalem A, in condylis ſub ungve, Dominicalem B, in condylis intermediis, Dominicalem C. in digitorum antememoratorum condylis infimis.

§. 66.

Cæterum hac literarum Dominicalium diſpoſitione, inventor ejus, qvinqve dies characteriſticos, qvinqve ſolennium Feſtorum deſignat, puta ſeptuageſimæ, Qvadrageſimæ, Paſchatis, Rogationis & Pentecoſtes. Ergo Dominicalis illa, qvæ characteriſticæ viciniſſima & anno currenti vel propoſito convenit,

---

ximis idem judicium eſto. Verum etiamſi ſciatur in utro Fungonis Alphabeto litera punctata ſive Paſchalis ſit qværenda, hoc ipſo nondum niſi admodum indeterminatè conſtat qvænam ſit, cum prius alphabetum novemdecim, poſterius ſedecim literas contineat, ut igitur præciſè qvænam ſit litera punctata vel Paſchalis, innoteſcat, literam Dominicalem qværi oportet, ſive per tabulam ſive per digitos, &, ſiqvidem Paſcha vel intervallum qværendum eſſet, in qvanam parte tabulæ vel qvonam digito inſtituenda putatio foret, diſpiciendum; nam in tabula litera punctata & Dominicalis ſemper in eodem verſu horizontali, & in manu, in eadem junctura radice vel apice conjunguntur.

þeim árgang tilheirir, boda og byrta fyrſta Drottingsdag greindra hátida, ſem byrtaſt mun enn framar ſydar meir.

67. §.

Jafnfram þeſsari nidursetning Dominicalium, ſkaltu nidurſetia Annunciationem Sanctæ Mariæ uppa gominum Indicis, og ef þú villt vita hvert hun ſtendur syd eda ſnemma í lángaföſtunni og ber hana á Páſka, þá neit þvilikre reglu þar til: Ef fyrſti Páſkadagur Drottinlegrar uppriſu ſtendur uppa, D, Dominicali í V^ta^ Föſtugángi auricularis hægrihandar, þá ſet nidur á næſta D, auricularis vinſtre handar Dominicam Palmarum; þá Dominicam Pasſionis á D, medici, þá Dominicam lætare á D, medii; Sidaſt ſettu nidur Dominicam oculi mei á D, indicis. Set nidur þar næſt á midjuncturu Mánudag, á fremſtu juncturu Þridiudag; uppi á gomunum Midvikudag, þar ſem þú ſkipadir ádur Annunciationem, og þvi er hun þá Midvikudag eftir Oculi mei.

68. §.

Ef Páſkadagurinn ſtendur uppa E, Dominicalem í fimta Föſtugángi; þá haf alla ſamlika nidursetning Dominicalium og fyr greinir, þar til er þú kemur yfer E, Indicis, þá ſettu Mánudag á fremſtu juncturam, enn III^a^ uppi á góminum, þá er Annunciationen á III. dag eftir Oculi mei. Standi Páſkadagur uppa F. í V. Föſtugángi; þá haf enn ſamlyka nidurſetning Dominicarum ſem fyr ſeigir, allt þar til ſem þú kemur yfer F. Indicis; þá ſet Manudagin uppa gómin, og þá er Annunciationen á Mánudag eftir Oculi mei.

69. §.

nit, dictorum Festorum primam Dominicam annunciabit ac aperiet, qvemadmodum infrà fusius exponetur.

§. 67.

Una cum hac Dominicalium dispositione, Annunciationem Sanctæ Mariæ super apice Indicis colloca. Et, siqvidem nôsse gestias, utrum anterius an serius in jejunio Qvadragesimali locum occupet, & num in Pascha incidat, hanc adhibe Regulam: Si prima dies Paschæ dominicæ resurrectionis, in qvinto jejunii qvadragesimalis introitu auricularis dextræ Dominicali D, insistat; colloca super proxima D, auricularis sinistræ Dominicam Palmarum, tum super D, digiti medici Dominicam Passionis; tum super D, digiti medii Dominicam lætare, deniqve Dominicam Oculi mei super D, indicis repone. Deinde in junctura media pone diem lunæ, in junctura summa diem Martis, in apice diem Mercurii, ubi Annunciationem antea posueras, atqve proinde diem Mercurii post Dominicam Oculi mei tunc occupat.

§. 68.

Si dies Paschatis in qvinto jejunii Qvadragesimalis introitu Dominicali E, insistat; eadem omnino, qvam supra declaravi, donec ad E, Indicis perveneris, dispositione Dominicarum utere, ubi in suprema junctura diem lunæ, in apice diem Martis colloca, proinde Annunciatio diem Martis post Dominicam Oculi mei tunc occupat. Qvodsi dies Paschatis in qvinto jejunii Qvadragesimalis introitu Dominicali F, insistat; etiamnum consimili dispositione Dominicarum utere, donec ad F, Indicis pertigeris, ubi tunc diem lunæ super apice colloca, qvare tunc Annunciatio diem lunæ post Dominicam Oculi mei occupat.

69. §.

Standi Páſkadagur uppa G, Dominical í V. Föſtugángi, þá haf enn ſamlika nidurſetning Dominicalium og ádur greinir, þar til ſem þú kemur yfer G, Indicis, þá er þar Oculi mei, og þár Annunciatio Sanctæ Mariæ. Ef Páſkadagur ſtendur uppá A, Dominical í V^ta Föſtugángi, þá haf enn vidurlikann reikning Dominicarum og fir ſegir, allt þar til er þú kemur yfir A, Indicis; vik þá aftur á gómin, og ſet þar nidur Laugardag, og þá er Annunciationen á Laugardag fyrer Oculi.

70. §.

Standi Resurrectio Domini uppá B, Dominical, þá ſet enn nidur Dominicas ſem fyr greinir þar til ſem þú kemur yfer B, Indicis, vik þá aftur á fremſtalid og ſet þar nidur Laugardag, enn uppí á góminum Föſtudag, og þvi er Dominica Annunciationis á fyrſta Föſtudag eftir Oculi mei. Ef Paſkalis ſolennitas ſtendur uppá C, Dominical í V^ta Föſtugángi; þá haf allan ſamlykann reikning Dominicarum og fyrr greinir, þar til ſem þú kemſt yfir C, Indicis, vik þá aftur á midlid, og ſet þar nidur Laugardag, á fremſtalid Friádag, enn V. dag uppi á gominum, og þá er incarnatio dominica á fimtudeigi fyrer Oculi mei, og alldri kemſt hun framar, ad ſkilia nær Dominicæ Reminiſcere, enn á þennan V^a dag.

71. §.

Nu í hverium Föſtugángi ſem Páſkadagur ſtendur, þá ſkaltu hafa ſamlikann Reikning og nidurſetning Deminicarum

ſem

§. 69.

Si dies Paſchæ in qvinto jejunii Qvadrageſimalis introitu ſuper G, Dominicali conſiſtat, conſimilem etiamnum ſupra declaratæ diſpoſitionem Dominicarum adhibe, donec ad G, indicis pervenias, ubi tunc erit Dominica oculi mei, ibidemqve Annunciatio Sanctæ Mariæ. Si in qvinto jejunii Qvadrageſimalis introitu, dies Paſchæ Dominicali A, inſiſtat; etiamnum ſupra dictæ pari utere ratione Dominicas putandi, donec ad A, Indicis pertingas, unde ad apicem recede ibiqve diem Saturni repone. Qvare tunc Annunciatio occupat diem Saturni ante Dominicam oculi mei.

§. 70.

Si Reſurrectio Dominica, B, Dominicali inſiſtat, rurſus Dominicas ut ſupra memoratum diſpone, donec ad B, indicis pertingas, unde tum ad articulum ſupremum retrocede, ibiqve diem Saturni colloca, at in apice diem veneris, & hinc Feſtum Annunciationis in diem Veneris primam poſt Dominicam oculi mei incidit, qvodſi in qvinto jejunii Qvadrageſimalis introitu ſolennitas Paſchalis Dominicali C, inſiſtat, per omnia pari ſupra declaratæ putatione Dominicarum utere, donec ad C, indicis pertigeris; unde ad articulum intermedium regreſſus, diem Saturni ibidem repone, in articulo ſupremo diem Veneris, in apice diem Jovis, qvare tunc Feſtum incarnationis Dominicæ occupat diem jovis ante Dominicam oculi mei; nec unqvam longius procedit: puta nunqvam ad Dominicam Reminiſcere propius accedit, qvam dum hanc feriam qvintam occupat.

§. 71.

Verum in qvocunqve jejunii Qvadrageſimalis introitu dies Paſchæ conſiſtat, conſimili ac ſupra memoratum putatione ac

 diſpo-

ſem ſyr greinir utann hafa þvi ſærri Dominicas, ſem Föſtugángar eru ſærri. Sie Páſkadagur í fiorda Föſtugángi, þá ſetur þu nidur Dominicam Palmarum, Pasſionem, Lætare; Standi Páſkadagur í þridia Föſtugángi, þá ſetur þu nidur Dominicam Palmarum og Pasſionem, ſtandi Reſurrectio í ödrum Föſtugángi; þá ſetur þu nidur Dominicam Palmarum. Standi Reſurrectio dominica í fyrſta Föſtugángi, þá ſetur þu nidur hana ſiálfa, enn aungva adra (85) og ef a, b, c, d, e, f, g, eru Domi-

(85) 1. Abſoluta priore methodo, qvam intervallis minoribus potiſſimum computandis deſtinavit Rymbegla; alteram methodum qvinqve Feſta principalia per computum digitalem determinandi aggreditur, ad cujus fundamina ponenda, hunc verſum computiſticum tradit. §. 65. a, b, c, ſunt extra, d, e, f, infra, g, qvoqve ſupra, qvem in linqvam Islandicam ad verbum ferè translatum habes in Dactylismo Epiſcopi Jonæ Arnæ filii P. 1. Cap. 6. hoc modo: *A, B, C, ſkal hnuum biá (bigg ad þvi enn frome) D, E, F, ſet innann á, efſt ſie G, á gómi;* tum hic verſus, tum etiam ipſi Rymbeglæ allati paragraphi verſum latinum & totam diſpoſitionem ſufficienter explicant ut nihil deſiderari videatur; qvatuor literæ D, E, F, G, ea loca articulorum interiorum & ſummitatum teneant, qvæ in priore diſpoſitione ac methodo tenuere, tres autem cæteræ A, B, C, qvæ prius tria loca pollicis occupavere, jam in condylos tranſiere. Qvippe vero qvinqve Feſta mobilia principalia ita ſunt ambulatoria, ut qvinqve hebdomadas ſive triginta qvinqve dies perambulent, & ſinguli digiti excepto pollice ſeptem loca ſuppeditent, & qvinqvies ſeptem triginta qvinqve conficiant, ad totam diſpoſitionem, totumqve computum inſtituendum & abſolvendum qvinqve digitis opus erat, qvorum, ut ſitu & natura primus, & ipſo nomine cæteris digitis ſapientior Dominus Index ducit agmen, ſed rejecto pollice tanqvam ad hanc putandi methodum ob paucitatem locorum minus habili, ſurrogatus eſt auricularis dextræ, auriculari ſiniſtræ in ſitu manuum ſupinarum & contiguarum proximus.

2. In ſeqventi §. 66. ipſam putandi methodum attingit breviſſimè; qvæ in eo conſiſtit ut putando primum detegatur Terminus Feſti principalis, qvod inveniendum proponitur, qvo detecto, ad usqve literam Dominicalem anni propoſiti vel currentis putatio continuetur, qvæ termino proxima, qvam obrem, ſi contingat terminum & literam Dominicalem in eundem articulum radicem vel apicem coincidere, in eo caſu ibidem ſubſiſtendum erit & ad umbilicum perducta putatio. Ter-

diſpoſitione Dominicarum utere, excepto, qvod eo pauciores adhibendi ſint Dominici, qvo pauciores jejunii introitus. Qvare ſi Paſcha ſit in qvarto jejunii Qvadrageſimalis introitu; Dominicam Palmarum Pasſionis & lætare diſpone; Si in tertio introitu; Dominicam Palmarum & Pasſionis; Si in ſecundo introitu, Dominicam Palmarum; Si Reſurrectio Dominica ſit in primo introitu, ipſam & nullam aliam repone. Atqve proindè exiſtentibus Dominicalibus A, B, C, D, E, F, G, Féſtum Annun-

---

Terminum vero Feſti hic appellat computiſta diem illam menſis in qvam primo omnium incidere poteſt, ita ex. gr. terminus Paſchæ eſt viceſimus ſecundus Martii qvem primo omnium occapare poteſt, ut longius in antecedentia moveri neutiqvam poſſit, ſed unde & qvomodo occipienda & continuanda putatio, id infra fuſius & clarius exponetur.

3. Igitur, anteqvam hanc methodum diſtinctius evolvat, methodum ad Feſtum Annunciationis Mariæ computo digitali detegendum fuſè completèqve proponit & exponit, qvod in apice Indicis collocat, cujus diſpoſitionis rationem, tum ex antecedenti tabula & computo digitali, tum etiam ex feqventibus, cum ad ipſam Feſtorum principalium putationem pervenero, conſtat & conſtabit hanc eſſe, qvod terminus omnium primus ſive radix Paſchatis hæreat in vigeſimo ſecundo Martii, qvi numerus in methodo ſuperiore in radice Indicis interiore fuit locatus, & juxta hanc etiam ut ex infrà dicendis apparebit, locabitur, conſeqventer, in junctura ſecunda ſunt, 23, tertia, 24, & in apice 25, apud Dominicalem G, qvæ vigeſimo qvinto Martii in Calendario adſcripta, in qvam ſtylo & conſvetudine veteri Mariæ Feſtum ſemper incidit.

4. Ipſam methodum Feſtum Mariæ Annunciationis per computum digitalem indagandi qvinqve ſeqventibus paragraphis explicat Rymbegla, qvæ huc reddit: Si per methodum præcedentem vel ſeqventem qva Paſcha cæteraqve Feſta principalia determiantur vel etiam per alias methodus qvascunqve conſtiterit Paſcha pertinere ad qvintum jejunii Qvadrageſimalis introitum, & conſeqventer in digitum auricularis dextræ cadere; inventa Dominicali per ſiniſtram transverſam ita diſpone qvatuor Dominicas, qvæ inter Paſcha in qvinto introitu conſiſtens, & vigeſimum ſecundum Martii, in qvem primo omnium incidit, cadere nuqvam posſunt, ut Dominica Palmarum locetur apud Dominicalem in auriculari ſiniſtræ, Dominica Pasſionis juxta Dominicalem in digito medico, Dominica Lætare, juxta

Dominicales þá er Mariumeſsa á Paſkum, einhvern þriggia ſiduſtu fyrer Paſka.

72. §.

(86) Enn ef þu villt vita hverſu oft Annunciationem ber á þann dag eda annann; þa huxa þad fyrſt ad fiorum ſinnum ber á hverium termino, grein þar næſt hverſu mörg termino adgánga þeim

juxta Dominicalem in digito medio, deniqve in Indice apud Dominicalem, Dominicam oculi mei; qvodſi Paſcha in qvarto ſit introitu; in digito medico loca Dominicam Palmarnm; in medio, Dominicam Paſſionis, in Indice Dominicam Lætare; Si in tertio introitu, pone Dominicam Palmarum in digito medio, in Indice Dominicam Paſſionis; Si in ſecundo, in Indice loca Dominicam Palmarum, deniqve ſi in primo, ipſam Dominicam Paſchalem ibidem in indice locabis, & qvidem in omni caſu, Dominicas apud Dominicalem collocas, his factis a Dominicali in Indice prorſum vel retrorſum puta usqve ad apicem & feriam qvam occupat Mariæ Feſtum obtinebis. Exemplis methodum illuſtrat ipſa Rymbegla, qvibus aliqvid addere, vel qvæ attulit exempla fuſius illuſtrare vix opus. Sit ex. gr. annus Cycli lunaris octavus & Dominicalis D, qvare per methodum antecedentem ſcio Paſcha ad qvintum introitum pertinere, & conſeqventer cadere in Dominicalem D, in radice auricularis dextræ; qvare Dominicas qvatuor in qvatuor radicibus interioribus qvatuor digitorum ſiniſtræ colloco, uti ſupra dictum, & in radicem Indicis Dominicam oculi mei cadere comperio, pono itaqve in junctura media diem lunæ, in tertia diem Martis, & in apice diem Mercurii, unde conſtat Feſtum Annunciationis diem Mercurii occupare. Si eodem manentæ numero aureo ſit Dominicalis G, qvoniam hæc in apicibus poſita, qvatuor Dominicas, uti prius, jam in ſummitatibus reponendo, invenio Feſtum Mariæ cadere in Dominicam oculi mei; Sit eodem manente Cyclo lunæ litera Dominicalis C, qvoniam hæc in condylis ab ungve remotiſſimis eſt locata; qvatuor Dominicas in condylis ſiniſtræ locando, Dominicam oculi mei, in condylum ab apice remotiſſimum Indicis incidere comperio; unde retro putando, pono diem Saturni in condylo intermedio, Diem Veneris in condylo ſub ungve, diem Jovis in apice, & proinde Mariæ Feſtum diem Jovis occupare concludo.

5. Hunc locum in fine paragraphi 71mi depravatum exiſtimo, hæc enim ſcriptio: *Þá er Mariu Meſsa á Paſkum, einhveru þriggia ſiduſtu fyrer Paſka*, lacuna interjecta occaſionem & rationem offert ſuſpicandi aliqvid omiſſum eſſe, qvam ſuſpicio.

Annunciationis occupat Paſcha, puta aliqvam trium ultimarum ante Paſcha feriarum.

§. 72.

Verum ſi nôſſe deſideres, qvoties Feſtum Annunciationis in hanc vel illam diem incidat, cogita primum ſingulo obtinente termino, feriam eandem qvater occupare poſſe, determina dein qvot

ſpicionem & conjecturam mens ac intenſio Authoris confirmat, vult enim dicere, ſi Paſcha primum occupet introitum, ita ut litera Dominicalis ſit in Indice ſumenda, incidere Feſtum Mariæ Annunciationis, aut in ipſam diem Paſchatis primam, aut in aliqvam trium feriarum Paſcha proximè ſeqventium vel præcedentium. Ipſam diem Paſchatis occupat Mariæ Feſtum, exiſtente Dominicali G; Diem Mercurii, Martis, lunæ poſt Paſcha, obtinente Dominicali D, E, F, reſpectivè, obtinente vero Dominicali C, B, A, diem Viridium, Paſsionis, Saturni ante Paſcha, etiam reſpectivè. Proindè ſeqvitur lacunam ſupplendam eſſe, ſcribendo menti ac intentioni Authoris convenienter hoc modo: *Þá er Mariumeſsa á Páſkum, einhvern þriggia eptir, eda ſiduſtu fyrir Paſka,* h. e. incidet Mariæ Feſtum in diem Paſchatis, vel aliqvam trium feriarum antecedentium aut conſeqventium.

(86) 1. Hic Author curioſum hoc & ſatis difficile problema computiſticè ſolvendum proponit: Qvoties Feſtum Mariæ Annunciationis in hanc vel illam feriam incidat definire? Sive Statum Qvæſtionis diſtinctius evolvendo: Dato Paſchate definire qvoties Mariæ Feſtum Annunciationis in hanc iſtam vel illam feriam incidat, dum univerſus a principio ad finem excurrit Talbyrdingus, ſive donec ambo Cycli ſolaris & lunaris ſimul ineuntes ſimul deſinant?

2. Ad hoc problema ſolvendum afferit primò omnium animadverti oportere, ſingulo termino obtinente, eandem feriam qvater occupare poſſe Feſtum Annunciationis; cujus enunciationis hic eſt ſenſus: eodem exiſtentè anno Cycli lunaris & conſeqventer eodem numero aureo & termino Paſchali obtinente, fieri poteſt, ut, dum Cyclus magnus Paſchalis ſive Talbyrdingus excurrit univerſus, dies Paſchatis qvater eundem obtineat ſitum, h. e. ut in eandem Martii vel Aprilis diem qvater incidat, & conſeqventer, ut Mariæ Feſtum Annunciationis ad diem Paſchatis eundem ſitum & eandem ab ipſa diſtantiam, qvater obtineat, nam eadem litera Dominicalis in toto Cyclo ſolari ter ſolitaria conſpicitur, ſemel autem geminarum

þeim Dominical ſem Páſkadagurinn' ſtendur á, þvi ad ſvo oft eikur þu fiorum ſem terminin fiölgaſt. Gangi I. termin ad Páſkadeiginum; þá ber IV. ſinnum, ef II. termin; VIII. ſinnum; ef III. termin, XII. ſinnum; ef IV. termin, XVI. ſinnum; Ef V. ter-

minarum poſterior, h. e. in univerſum qvater, conſeqventer idem annus, Cycli lunaris, qvater occurrit in Cyclo ſolari. Sit ex. gr. ad hoc illuſtrandum annus Cycli lunaris decimus ſextus, erit terminus Paſchalis citimus Martii vigeſimus primus & per conſeqvens radix Paſchalis, ſive dies inqvam primò & ante qvam nunqvam incidit Paſcha, vigeſimus ſecundus, cui adſcripta hebdomadalis D, erit in hoc caſu Dominicalis, a qvo die incluſivè ad vigeſimum qvintum etiam incluſivè, cui Mariæ Feſtum adhæret computo, qvod igitur in hoc caſu diem Mercurii occupare ſcio; qvare, cum Dominicalis D, in Cyclo ſolari qvater occurrat, puta anno Cycli tertio, decimo qvarto, vigeſimo & vigeſimo qvinto; conſeqvens eſt annum Cycli lunaris decimum ſextum, interea dum Talbyrdingus excurrit univerſus, in dictos annos Cycli ſolaris incidere, & hinc eundem obtinere Paſchatis & Feſti Mariæ ſitum, h. e. Paſcha in vigeſimum ſecundum, Mariæ Feſtum in diem Mercurii Paſchalem incidere.

3. Hac computandi crepidine ſtructâ, qvot termini cedant ei Dominicali, cui inſiſtit Paſcha, determinandum, id eſt inqvirendum erit, qvot termini Paſchales in Calendario diem Paſchatis antecedant, ita ut omnes iſti termini in hebdomadam Paſcha proximè præcedentem incidant, qvi terminorum numerus, cum ſinguli ut ſupra dictum qvatuor caſus ſuppeditent, per qvaternarium multiplicatus producit multitudinem omnium caſuum poſſibilium qvibus idem Feſtorum ſitus obtinet.

4. Ad hoc exemplis illuſtrandum ſumo Diem Martii vigeſimum tertium, in qvem pono incidere Paſcha & conſeqventer Mariæ Feſtum in feriam tertiam Paſchalem; Qværitur qvoties id contingere poſſit, per univerſum Cyclum magnum Paſchalem, ſive Talbyrdingum? Si ergo Problema per intuitum Calendarii ſolvendum; obſervo qvot termini Paſchales in Calendario diem vigeſimum tertium Martii antecedant, & exiſtente anno Cycli lunaris decimo ſexto, terminum Paſchalem primum omnium incidere animadverto in Martii vigeſimum primum. Dein currente anno Cycli lunaris qvinto, video terminum Paſchalem alterum occupare Martii vigeſimum ſecundum, qvare, cum duos terminos diem Martii vigeſimum tertium antecedere invenerim; binarius qvaternario multiplicatus, oſtendit per univerſum Talbyrdingum octies contingere poſſe, ut Paſcha in vigeſimum tertium, at Mariæ Feſtum in feriam tertiam Paſchalem incidat. 5.

qvot ei Dominicali, cui insistit Pascha termini cedant, qvot enim sunt termini, toties per qvatuor multiplica. Si unus terminus diei Paschatis cedat; Festum Mariæ Annunciationis qvater eundem obtinet situm; Si duo termini; octies; Si tres termini; duodecies; Si qvatuor termini; sedecies; Si qvinqve termi-

5. Sit inqvirendum qvoties Mariæ Festum per totum Talbyrdingum incidat in diem Viridium, cum per hypothesin Festum Mariæ fixum in vigesimo qvinto Martii occupet Diem Viridium; seqvitur Pascha semper in hoc casu occupare vigesimum octavum Martii, & adscriptam hebdomadalem C, esse Dominicalem, cui qvinqve terminos Paschales puta, 21, 22, 24, 25, 27, accedere, per contemplationem Calendarii comperio, proinde qvinarius per qvaternarium multiplicatus ostendit hunc Festorum situm vigesies obtinere dum totus excurrit Talbyrdingus, ut Mariæ Festum vigesies occupet diem Viridium, occupante Paschate Martii vigesimum octavum. Porro sit inqvirendum qvoties Mariæ Festum occupet diem Passionis. Ex hypothesi seqvitur Pascha incidere in Martii vigesimum septimum, cui adscripta hebdomadalis B, in hoc casu Dominicalis, huic accedere, sive diem vigesimum septimum Martii qvatuor terminos. puta. 21, 22, 24, 25, in eadem hebdomade antecedere animadverto, qvaternarins igitur in se ductus casus sedecim producit, in qvibus talis obtinet Festorum situs, ut occupante Paschate diem vigesimum septimum Martii, Festum Mariæ in diem Passionis incidat. Proponatur solvenda qvæstio; Qvoties ambo Festa Paschatis & Mariæ inter se collidant, sive qvoties Mariæ Festum in ipsum diem Paschatis incidat? Cum per hypothesin Pascha incidat in Martii vigesimum qvintum cui adscripta hebdomadalis G, erit Dominicalis, cui per Solutiones antecedtntes tres terminos accedere statim scio, qvare terminorum ternarius per qvatuor multiplicatus duodecim Casus producit, qvibus, dum Talbyrdingus effluit universus, hæc absurda Festorum Paschatis & Mariæ, contingit collisio. Concordant autem hæ Solutiones cum iis qvæ supra Tom. I. Cap. 12. §. 46 & 47. habet Rymbegla.

6. Propter loca numeris aureis in Calendario vacua interspersa, fieri neqvit, ut termini plures qvinqve ulli Dominicali accedant, & conseqventer ut Pascha & Mariæ Festum in certos dies plus vigesies incidant, hæc autem problemata veteres vel per Talbyrdingum vel per Calendarium ipsum solverunt, in casu posteriore res eo potissimum redit, ut sciatur qvot termini Paschales datæ Dominicali sive diei Paschatis dato accedant, cui usui commodissime inserviet tabella terminorum paschalium infra occursura, ubi, qvomodo singuli termini ex Calendario investigentur;

V. termin gánga ad Páſkadeiginum, þá ber XX. ſinnum og alldrei optar þott þu profir, og alldri ſialdnar enn fiorum ſinnum, ſvo ſem á qvartam feriam paſchæ og qvintam feriam oculi mei, XX. ſinnum á Cænam Domini og XVI. ſinnum á Pasſionem, & ſic de aliis terminis potes notare.

73. §.

gentur; explicabitur. Qvin etiam per tabnlam præcedentem, qvot termini diem Paſchatis datam antecedant, hac ratione haud difficulter indagabis: a numero aureo qvi datæ Dominicali datoqve diei Paſchatis reſpondet vel etiam ſeqvitur in antecedentia puta ſeptem dies; excluſivè; ſi datum aureum alius immediatè ſeqvatur, incluſivè; ſi area ſubjecta ſit vacua; putatione per unum aureum inſtitutâ, per proximè ſeqventem eodem modo inſtitue, & toties repete, qvoties fieri poteſt, ut ſeptimus ille dies in qvo deſinis, diem Paſchatis datum antecedat, hinc tamen excipiendus venit aureus XVI, in tabula ſupremus qvem unicus terminus 21us antecedit, qvare, ſi Paſcha infra hunc aureum in partem tabulæ primam incidat, per aureos proximè ſeqventes putatio inſtituenda.

7. Ad hoc exemplis illuſtrandum, incidat Paſcha in vigeſimum qvintum Martii cui reſpondet Dominicalis G, igitur ab aureo ptoximè ſeqventi excluſivè V. qvi vigeſimo nono adſcriptns, h. e. a vigeſimo octavo in antecedentia ſeptem puto & in Martii 22um incido, qvem igitur unum terminum eſſe ſcio; Dein a proximè ſeqventi aureo XIII, qvi trigeſimo appoſitus, incluſivè; cum area immediatè ſubjecta ſit vacua, h. e. a die trigeſimo Martii in antecedentia ſeptem dies numero & in Martii 24 incido, qvem igitur, cum diem Paſchatis antecedat, alterum terminum eſſe ſcio, his duobus terminis addo tertium, puta 21um Martii, qvi aureum XVI. antecedit, & proinde tres terminos per tabulam diei Paſchatis & reſpondenti Dominicali, in caſu propoſito accedere poſſe comperio. Incidat Paſcha in ſeptimum Aprilis exiſtente Dominicali G. & aureo XV, qvi huic diei in tabula adſcriptus, qværitur qvot termini diem paſchatis antecedant? Cum area aureo dato ſubjecta ſit vacua; a ſeptimo incluſivè ſeptem in antecedentia puto & in Aprilis 1um incido, qvi itaqve terminus primus. Dein ab aureo inſeqventi IV. excluſivè, h. e. ab octavo in antecedentia numerando incido in ſecundum Aprilis, qvi itaqve terminus ſecundus, tertio ab aureo XII. incluſivè, cum area ſubjecta ſit vacua, h. e. a 10mo in antecedentia ſeptem puto & Aprilis 4tum offendo, qvem ergo tertium terminum Paſchati accedere per tabulam comperio; aureum XII, in qvarta parte tabulæ ſupremus ſeqvitur aureus I; a qvo excluſivè, h. e. ab undecimo incluſivè in anteriora putando in qvintum Aprilis incido, qvem igitur qvartum

termini Paschati accedant, vigesies idem obtinet situs & nunqvam pluries licet rem examini subjicias, nec rarius qvater, puta, qvando in qvartam feriam Paschæ & qvintam post Dominicam oculi mei incidit; Cœnam Domini vicies & diem Passionis sedecies occupat, & sic de aliis terminis potes notare-

Mm 3 §. 73.

tum esse terminum reperio. Plures autem his qvatuor Paschati septimum Aprilis occupanti accedere neqveunt, nam si ab aureo seqventi IX, i. e. a decimo tertio Aprilis inclusivè in anteriora septem putem, in ipsum diem Paschatis incido.

8. Si qvis per tabulæ intuitum vel etiam accedente usu & exercitio memoriæ impresserit, cui nam diei Martii vel Aprilis, hic, iste vel ille aureus respondeat; qvot termini dato paschati accedant, per methodum putandi digitalem antecedentem indagabit hoc modo: qvære in manu illum articulum vel apicem in qvem incidit Pascha, & in memoriam tibi revoca qvinam aureus isti numero sit appositus, & qvinam proximè seqvantur & qvibusnam diebus respondeant, ab his aureis in antecedentia puta septem, & qvoties ille septimus diem Paschatis antècedit, totidem terminos diem Paschatis antecedere per computum digitalem invenies. Ad hoc illustrandum exempla præcedentia resumo. Incidat Pascha in Martii vigesimum qvintum, cum in radice Indicis positus sit 22dus; erit in junctura prima 23us in junctura secunda 24tus, & conseqventer in apice Indicis 25tus qvem proximè seqvi aureum V. vigesimo nono adscriptum vel ex tabulæ intuitu vel etiam ex memoria scio, qvem cum alius aureus proximè seqvatur, ab eodem h. e. a vigesimo nono qvi in radice digiti medii repositus exclusivè septem in antecedentia puto, proinde in radice pollicis dico unus, in junctura duo, in apice tres, in apice Indicis qvatuor, in junctura prima sub apice qvinqve, junctura media sex, in radice septem, ubi dies vigesimus secundus repositus, qvare jam per computum digitalem terminum 22um dato Paschati accedere scio. Porro recordor aureum V, proximè seqvi aureum XIII. & 30mo adscriptum esse, trigesimus autem in junctura media digiti medii est locatus, a qvo inclusivè, cum area huic aureo subjecta sit vacua, regrediendo in antecedentia septem puto & in juncturam supremam sub apice Indicis incido, ubi 24 est repositus, qvare hunc terminum alterum Paschati dato accedere comperio, his itaqve duobus jam inventis addo terminum omnium primum puta Martii 21um & proinde per digitorum computum tres uti supra terminos Pascha datum antecedere compertum habeo. Pono Pascha incidere in septimum Aprilis, cui in tabula appositum esse recordor aureum XV, cum in radice digiti Medici locatus sit numerus 5, in juncturam tertiam cadunt 7,

a qva

73. §.

Qvinqve bis (87) *inidias*, *bis ſeptem*, *bis Decaceteras.*
Þetta vers kennir ad X. nátta ſkal tungl vera merkidag til IX. vikna föſtu; enn XI. nátta ef hlaupár er; II. nátta ſkal tungl merkidag til VI. Viknaföſtu og vier köllum Qvadrageſimam; Enn þriggia ef hlaupár er, og komi hlaupár ſidar enn Merkidagur; XIV. nátta ſkal tungl merkidag til Páſka; XX. nátta ſkal tungl merkidag til gágndaga; Fiögra nátta ſkal tungl merkidag til Hvitaſunnu.

74. §.

Enn ef þu villt vita og finna þeſsa Merkidaga, þá neit ſvofeldre reglu þar til ſem þeſsi vers kenna:

Sem-

---

a qva juncturâ ob rationem ſupra dictum incluſivè in antecedentia ſeptem puto, dicendo in hac junctura, unus, in media, duo, in radice tres, in radice pollicis, qvatuor, junctura qvinqve, apice ſex, apice digiti medii ſeptem, in cujus radice cum locatus ſit 29us Martii, ſeqvitur in apicem incidere 1um Aprilis, qvem proinde tanqvam primum terminum dato Paſchati accedere ſcio. Porro recordor aureum XV. in tabula proximè ſeqvi aureum IV. & Aprilis nono appoſitum eſſe, cui in tabula area ſubjecta cum plena ſit, ab ipſo excluſivè id eſt ab octo, qvi in apicem digiti medici incidit retro in antecedentia puto, &, uti prius a radice in radicem pollicis transeundo & ad apicem pergendo, in qvem ſeptenarius cadit; qværatur ut ante qvota dies Aprilis in hoc caſu in apicem pollicis incidat; in digito medio utpote proximè præcedenti, inſtituenda hæc putatio, in cujus radice cum ſit 29nus Martii, erit in apice primus Aprilis, unde in pollicem transeundo, in ipſius apicem incidit 2dus Aprilis, proinde alterum terminum ſecundum Aprilis eſſe jam compertum habeo. Rurſus aureum IV. aureum XII. in tabula ſeqvi recordor, & aream proximè ſubjectam eſſe vacuam & decimo Aprilis adſcriptum eſſe, qvi in juncturam pollicis mediam incidit, nam in radice digiti medici repoſitus eſt numerus 5, conſeqventer in apicem cadunt octo, & in pollicem facto tranſitu, in juncturam mediam cadit denarius, a qva incluſivè inchoando, in ſummitatem aſcendo & in apicem digiti medii transeundo ternarium ibidem repono, hinc ad radicem pergendo & ad pollicem revertendo, in radicem ejus ſeptenarius

§. 73.

Qvinqve bis, unum addas, bis ſeptem, bis deca, teſſar.

Docet hic verſus oportere lunam eſſe decimam die charaćteriſtica jejunii Sexageſimalis, & anno Bisſextili undecimam, Die charaćteriſtica jejunii Qvadrageſimalis, qvam appellamus Qvadrageſimam, ſecundam, at anno Bisſexto tertiam, dummodo annus intercalaris diem charaćteriſticam ſeqvatur. Die charaćteriſtica Paſchatis decimam qvartam, die charaćteriſtica Rogationum vigeſimam, die charaćteriſtica Pentecoſtes, qvartam.

§. 74.

Qvodſi vero hos dies charaćteriſticos nôsſe & invenire geſtias, ad hoc utere hac Regula, qvam docent hi verſus:

Sept.

narius incidit, atqvi per antecedentem putationem recordor in apicem pollicis ſecundum Aprilis incidiſſe, in radicem qvartum incidere ſcio, qvi igitur tanqvam tertius terminus Paſchati accedit, deniqve recordor aureum I, proximè ſeqvi & Aprilis duodecimo appoſitum eſſe, qvem cum in tabula area plena ſeqvatur, ab ipſo excluſivè h. e. ab undecimo putationem ineo. Sed numerus 12. cum ſit in radice auricularis locatus, a radice pollicis incipio, in apicem aſcendo unde ad apicem digiti medici transeo & ad radicem usqve pergendo ibidem ſeptem pono, in qva radice cum Aprilis 5tus etiam ſit repoſitus, ſcio qvartum hunc terminum in Aprilis qvintum incidere, proinde per computum digitalem dato Paſchati qvatuor terminos accedere ſcio, per antecedentem vero computum tabularem liqvet plures eſſe non poſſe. Ex his exemplis lećtor docilis & cui qvid ineſt ſalis, ſatis intelliget qvomodo in cæteris caſibus qvibusvis inſtituenda ſit digitalis putatio.

(87) Qvinqve bis Inidias, bis ſeptem bis decaceteras, hic verſus computiſticus manifeſtè depravatus, in qvo pro Inidias, ſcribendum: unum addas & pro ultima voce, ceteras, legendum teſſar, h. e. teſſares, per apocopen abjećta ultima ſyllaba, vox autem deca, qvæ cum, ceteras, juxta Rymbeglæ ſcriptionem, unum vocabulum conſtituere videtur, ad antecedentem particulam, bis referenda, ut verſus hoc modo reſtituatur. *Qvinqve bis, unum addas, bis ſeptem, bis deca, teſſar.* Sic enim mutatus qvinqve Feſtorum principalium charaćteriſtos prius cognitos in memoriam revocabit, nam anno communi, die charaćteriſtica ſeptuageſimæ, luna bis qvinqve noćtes nata eſt, h. e. decima exiſtit, ſed anno Bisſexto, bis

(88) *Semper*, *Qvadra*, *Paſka*, 20. *pen*, *p's*, *brune*, *ci*, *gor. dato. ſedem.*

Þetta Vers kennir, ad af þeſsari ſamſtöfu p's ſkalltu leita til Septuageſimæ; Enn til Qvadrageſimæ af þeſsari ſamſtöfu bru; til Páſka af þeſsari ſamſtöfu ne; til Rogationem af þeſsari ſamſtöfu ci, til Pentechoſten af þeſsari ſamſtöfu gor.

75. §.

Þeſsar allar ſamſtöfur máttu finna í Rymverſum Cisio (89) og þeſsar ſamſtöfur ſkaltu nidurſetia á nedſtu Juncturu Indicis, med

bis qvinqve unam addas, id eſt noctem undecimam addas, ut die characteriſtica luna undecima ſit; verum particula bis ſeparatim ſpectata dicit lunam die characteriſtica Qvadrageſimæ ſecundam eſſe, ſiqvidem annus ſit communis, at anno Bisſextili, bis addas unum, h. e. currente anno Bisſexto, die characteriſtica, Qvadrageſimæ exiſtit luna tertia, cætera perſpicua ſunt: nam bis ſeptem ſive qvatuor decim ad Paſcha, bis deca, ſive viginti ad Rogationes, teſſares ad Pentechoſten referuntur, qvæ characteriſticæ, qvoniam annis Bisſextis non variantur, ad tria Feſta, qvæ in verſu conſeqvuntur, non refertur, unum addas; Sed antecedentia tantum: puta Septuageſimam & Qvadrageſimam, qvorum Feſtorum characteriſtica, cur annis Biſſextilibus varietur, vide ſupra explicatum (Tom. I. Cap. 7. §. 23 24. no. 25.)

(88) *Rurſus hic verſus computiſticus* eſt valdè corruptus, nam pro Semper, Scribendum, Sept, pro Qvadra, Qvad, pro 20, Ro; pro, pis, Pris, pro, brune, bru, ne, qvare verſus ita reſtituendus: Sept, Qvad, Paſcha, Ro, Pen, Pris, bru, ne, ci gor dato ſedem, verſus enim ita caſtigatus & legibus proſodiæ ſub eſt, & ſimul arti computiſticæ ſatis facit, & qvinqve Feſtis primariis, Septuageſimæ, Qvadrageſimæ, Paſchati, Rogationi, & Pentecoſtæ, reſpondent, totidem ſyllabæ, Pris, bru, ne, ci, gor, per apodoſin reſpectivè; qvæ ex verſibus ciſio janus menſium, in qvos Feſta illa mobilia primum incidere ſolent ſunt deſumtæ, qvoti vero ſunt in ſingulo menſe dies illi, in qvos Feſta primò incidere poſſunt, ſive qvoti menſis dies ſunt radices Feſtorum, totidem ab initio verſus ad particulas iſtas incluſivè ſyllabæ putantur. Sic in verſu ciſio janus &c. pro Januario, ſyllaba Pris, prior nominis Priſca eſt decima octava, qvia Septuageſima, in decimum octavum

Sept. Qvad. Pafcha, Ro, Pen, Pris, Bru, ne, ci, gor dato fedem.

Docet hic verfus ex hac fyllaba Pris, qværendam effe Septuagefimam. Ex hac fyllaba Bru, Qvadragefimam; Ex hac fyllaba, ne, Pafcha; Ex hac fyllaba, ci, Rogationem; Ex hac fyllaba, gor, Pentechoften.

§. 75.

Has omnes fyllabas in verfibus computifticis cifio invenies, qvas cunctas in ima junctura Indicis fic repone, ut per hanc

---

octavum Januarii primo omnium incidit; Syllaba, bru, ex verfu pro Februario defumta, fecunda vocabuli Februo, ab initio verfus octava, cum Qvadragefima octavum Februarii primò occupare poffit; Syllaba, ne, pofterior vocis bene, vigefima fecunda ab initio verfus prioris pro Martio, cum radix Pafchatis fit Martii vigefimus fecundus; Syllaba, ci, fecunda nominis Marci, ab initio prioris verfus pro Aprili vigefima fexta, qvia radix Rogationum hæret in vigefimo fexto Aprilis. Syllaba, Ep. prima nominis Epimachi, ab initio verfus pro Maio decima, radicem Pentecoftes in decimo Maji hærentem indicare qvidem debuit, cujus loco Rymbegla hic utitur fyllaba Gor, prima nominis Gordiani, qvia Epimachus & Gordianus eidem diei, puta decimæ Maji in Ephemeride Bedæ adfcribuntur, qvo die ambo fimul Martyrio obierunt, fyllabam vero Gor, in verfu computiftico pro Majo metri caufa vitaffe videtur, hic autem viciffim fyllaba, Gor, pro Ep. utitur.

(89) 1. Omnes hæ particulæ computifticæ locantur in radice Indicis, a qva, tanqvam loco omnium primo & in hac certè Methodo commodiffimo, putandi initium capitur, ut enim Fefta mobilia per qvinqve hebdomadas, fev dies triginta qvinqve in antecedentia & confeqventia moventur, ita qvinqve digiti totidem habent loca, proinde, ut fpatium putandi fuppeteret, a primo indicis loco putatio erat ineunda, nam a characteriftica Fefti citimâ exclufivè, five a radice inclufivè, ad characterifticam remotiffimam, inclufivè, funt dies viginti octo, & in hoc omnia Fefta mobilia inter fe conveniunt, cum enim a Pafchate pendeant omnia, qvantum hoc ipfum procedit vel retrocedit, tantundem etiam cætera; ita characteriftica Pafchatis citima hæret in Martii vigefimo primo, ultima in Aprilis decimo octavo, at a priori exclufivè ad pofteriorem inclufivè fluunt dies viginti octo, fed iisdem currentibus annis Cycli lunaris, characteriftica Septuagefimæ hæret in decimo

 feptimo

med þeim hætti ad til Septuagesimam og til hennar Merkidags skaltu reikna af þessari samstöfu Pris og láta sidann gánga versinn um so margar juncturas goma og lidu fiögra fingra vinstre handar, efitir rettum Rymversagáng sem þarf allt þar til þu snertir þá juncturu gom eda lid sem terminus þess árs stendur á, nema

septimo Januarii, & decimo qvarto Februarii a qvarum illa exclusivè ad hanc inclusivè etiam dies viginti octo elabuntur, & sic cæteræ. hinc autem seqvitur, Festis in conseqventia longissimè promotis, omnes characteristicas ultimas cadere in condylum auricularis sinistræ ab ungve remotissimum, & conseqventer obtinente Dominicali D, Festum ipsum occupare radicem auricularis dextræ internam; C, vero Dominicali, externam. Qvare demonstrativa qvadam ratione liqvet a radice Indicis interiore fuisse computum ineundum.

2. Ipsam putandi methodum satis clarè Rymbegla proponit, sed numerum aureum, diem characteristicam, & literam Dominicalem, data supponit, ex anno Cycli lunaris dato invenitur luna characteristica prima, qva inventâ, qværitur in qvotum mensis diem ipsa incidat & per computum digitalem, qvem locum in manu occupet, inchoando putationem a radice Festi propositi in junctura prima interna indicis, & ad diem illam mensis continuando, in qvam incidit characteristica, dummodo radix characteristicam antecedat; Sin autem seqvatur, qvi casus unicus evenit, obtinente characteristica citima sive prima, nullo computo opus est, qvia particulam computi inchoativam in radice Indicis characteristica proximè præcedit. Invento loco in qvem dies characteristica vel terminus incidit, ponatur syllaba putationis inchoativa in radice indicis & singulam syllabam singulo digiti loco tribuendo pergatur, siqvidem opus sit ad finem versus & a loco proximè seqventi procedat versus mensis inseqventis, & ad characteristicæ locum continuetur, ubi, in qvotam mensis diem hæc inciderit in memoriam revocetur & litera hebdomadalis hujus loci notetur, a qva ad Dominicalem usqve putatio continuetur, qvodsi Dies characteristica in ipsam Dominicalem inciderit, ad eandem in digito inseqventi putatio continuetur.

3. Sit ad hæc illustranda annus Cycli lunaris decimus sextus & Dominicalis D, qværitur qvando incidat Festum Septuagesimæ? Characteristica Septuagesimæ vel per Calendarium, vel per computum digitalem in capite primo propositum, vel per methodum clavium infra tradendam, qværatur; qvare, cum luna Februaria octavo Januarii prima reperiatur, decimum septimum decima occupabit, conseqventer characteristica in hoc casu erit Januarii decima septima & radicem in decimo

hanc ſyllabam, Pris, Septuageſimam & ejus characteriſticam putando qværas, fac dein verſum per tot juncturas apices & articulos qvatuor digitorum ſiniſtræ, juxta rectum verſuum computiſticorum progreſſum, qvot opus fuerit, tranſire, donec eas juncturas, apices vel articulos attigeris, qvibus anni pro-

 poſiti

mo octavo fixam immediatè præcedit, poſitâ ergo in radice Indicis particulâ computiſticâ Pris, ubi Dominicalis D, repoſita, ſine omni ulteriore putatione, Septuageſimam, decimum octavam Januarii occupare comperio, qvem diem cum antecedere nunqvam poſſit, hoc ipſo hic Radix Septuageſimæ ſalutatur. Si eodem manente numero aureo, ſit Dominicalis G, in apice Indicis locata; putationem per ſyllabas verſus primi continuo, ut ſyllaba Ca, in juncturam ſecundam, Fab, in tertiam, Ag, in apicem & ipſam Dominicalem incidat, qvare Septuageſima in hoc caſu vigeſimum qvintum offendit. ſi manente numero aureo ſit Dominicalis C, putationem per ſyllabas ad condylum ab ungve indicis remotiſſimum continuo, cadente ſyllaba Vin, in condylum primum ſub ungve, Cen, in intermedium, Pau, in condylum ab ungve remotiſſimum & literam Dominicalem C, ibidem repoſitam, proinde ab apice ad hunc usqve numerando; Septuageſimam in vigeſimum octavum Januarii incidere comperio.

4. Proponetur annus Cycli lunaris qvartus, qværitur incidentia Septuageſimæ exiſtente Dominicali A, per Calendarium & computum digitalem Cap. I. invenio aureum IV, vigeſimo Januarii adſcriptum eſſe, & conſeqventer characteriſticam Septuageſimæ in vigeſimum nonum cadere, igitur in radice indicis poſitis 18, numerationem, ad usqve condylum primum digiti medii ſub ungve continuo, qvem dies vigeſimus nonus Januarii offendit, qvo characteriſticæ loco memoriæ impreſſo, locatâ in radice Indicis ſyllabâ Pris, & ſingulas ſyllabas ſucceſſivè ſingulis digitorum ſedibus tribuendo, ad ſedem termini ſive characteriſticæ pergo, in qvam incidit ſyllaba, le, ſed qvia Dominicalem A, ibidem etiam repoſitam obſervo, recenſionem ſyllabarum ad digiti inſeqventis condylum ſub ungve continuo, in qvem ſyllabam, Ag, verſus prioris pro Februario cadere comperio, finito verſu poſteriore pro Januario, in condylo digiti medii ab ungve remotiſſimo, & verſu pro Februario in radice annularis cæpto; qvare, cum ultimus Januarii in remotiſſimum ab ungve digiti medii condylum inciderit; ſeqvitur in hoc caſu Septuageſimam in qvintum Februarii incidere. Sit porro anno Cycli decimo qvarto qværenda Septuageſima? Numerum aureum XIV. trigeſimo Januarii adſcriptam invenio, & conſeqventer characteriſticam Septuageſimæ, in octavo Februarii hærentem

á nema hlaupár ſie; þá ſkalltu leggia eina junčturam yfer, og þar er þá Merkidagurinn ad ſkilia á termino hlaupárs lauſt; enn á næſtu junčturu gom eda lid ef hlaupár er, og ſá Dominical ſem þá er yferſtandandi; hvert þad er (90) leiniſtafur edur og ſidari Dominical; þá byrter hann og bodar Dominicam Septuageſimam, at ſá er Dominical, ſem fyr greinir í ſkipan og nidurſetning Dominicalium og næſtur er Merkideiginum.

76. §.

(91) Af þeſsari ſamſtöfu bru ſkalltu merkia og leita Qvadrageſimam og hennar Merkidags, med ſamlykum hætti og fyrrgreinir

---

rentem deprehendo, per computum exempli antecedentis Januarium in condylo digiti medii ab ungve remotiſſimo terminari in memoriam revoco. Proinde in radice digiti annularis facto nnmerandi initio pergo, donec octavus Februarii in juncturam internam, digiti auricularis incidat, qvo loco memoriæ firmiter impreſſo, &, uti prius, in radice Indicis interna, poſita ſyllaba Pris, per verſus ſyllabicos putationem inſtituo, &, donec verſus ambo pro Januario, in condylo digiti medii remotiſſimo ab ungve finiantur, pergo, qvare, verſu priore pro Februario in radice digiti medici cæpto & ſyllabâ, Bri, ibidem locatâ, recenſionem ſyllabarum continuo, donec ſyllaba octava, Bru, in radicem auricularis cadat, ubi litera hebdomadalis D, repoſita, qva ergo Dominicali exiſtente, putationem ad radicem auricularis dextræ continuo, & Septuageſimam in decimam qvintam Februarii incidere comperio.

(90) Cur ad Septuageſimæ & Qvadrageſimæ characteriſticam anno Bisſextili unitas adjicienda ſit ſupra (T. I. Cap. VII. §is 23 24. n. 25.) explicatum, qvod igitur, ne actum agamus hic omittimus, & ad aliud feſtinamus; ad hoc nimirum inqvirendum, cur veteres Islandi priorem Dominicalem geminæ anno Bisſexto obtinentis, *Leiniſtaf*, appellârint, qvod ſanè pro comperto non habeo, hac autem ratione inductos id feciſſe conjicio: qvia litera illa geminæ Dominicalis prior, at in Alphabeto & Calendario poſterior, uno die plus indicat, qvam altera poſterior, in Alphabeto & Calendario prior, qvam ergo diem ante Matthiæ Feſtum cum hactenus rectè indicârit; poſt idem plus juſto indicando, qvaſi veritatem celat, cum id tardius & qvodammodo per indirectum indicet, qvod poſterior poſt Matthiæ Feſtum putanti ſtatim

positi terminus insistit, sed anno Bissexto unam juncturam superadde, qvare tum ibidem, puta in termino anno communi, at anno Bissextili, in proxima junctura apice vel condylo dies characteristica occurrit. Proinde Dominicalis currens, sive sit litera occultans, sive Dominicalis posterior, Dominicam Septuagesimæ prodit ac nunciat, eaqve Dominicalis existit, qvæ supra in ordinatione & dispositione Dominicalium memorata & diei characteristicæ proxima.

§. 76.

Ex hac syllaba, bru, Qvadragesimam & ejus characteristicam nota & qvære, eo modo qvo supra de Septuagesima declara-

statim directè indicare solet. Secunda ratio hæc occurrit, qvod anno Bissexto a Matthiæ Festo ad finem Februarii, hebdomadales diebus adscriptæ, non illum ipsum diem, cui sunt in Calendario appositæ, sed proximè seqventem indicent, cujus rei causa est, qvod dies intercalaris, qvi post Matthiæ Festum inseritur in Calendario non exprimatur, qvi diem vigesimum nonum Februario addit, cujus phoenomini ratio tanqvam in Dominicali priore contenta considerari potest, qvæ ipsa non modo unum diem qvasi occultet, verum etiam id efficiat, ut cæteræ inter se & Matthiæ Festum, & ad finem mensis seqventes dies positæ, unum diem qvasi celare videantur, cum revera non eum, cui sunt adscriptæ, sed inseqventem innuant, & hæc profectò ratio illa priore magis rationalis videtur, sed tamen huic illa prior benè jungitur; dixerunt ergo *Leinistaf* activè qvasi *leinandistaf*, litteram occultantem vel celantem; hisce rationibus duabus addi potest hæc tertia: qvod, cum anno Bissextili a tertio Februarii ad vigesimum tertium omnes numeri aurei uno die in Calendario descendisse concipiendi sint, qvi descensus ipso facto in Calendario non exprimuntur, dies posterior, cui adscripta Dominicalis prior, numerum aureum occultè qvasi sibi appositum habeat, qvem ergo ipsa Dominicalis, qvasi abscondere concipi potest. trium allatarum rationum, secundam ut principalem pono, cæteras duas ut secundarias omnes autem aptè conjunguntur ad constituendam rationem sufficientem cur Dominicalis prior litera occultans dici possit.

(91) Proponatur ut supra, annus Cycli qvartus, & qværenda incidentia Qvadragesimæ? Per Calendarium vel computum digitalem capitis primi characteristicam Qva-

greinir um Septuagesimam, þar til sem þu finnur Merkidagenn á yferstandandi termini, juncturu Gom eda lid (92) hallt þar og Páskadagin á þeirri juncturu Gom eda lid, sem Dominicalis þess árs stendur á, og næstur er Merkideginum. (93) Af þessari samstöfu Ci skalltu leita gagndaga og þeirra Merkidaga med likum hætti og fyr greinir, (94) af þessari samstöfu Gor, skalltu leita hvitasunnu og hennar merkidaga med iafnre reglu og fyr.

77. §.

Qvadragesimæ, in decimo nono Februarii hærentem invenio, qvare, cum ab octava Februarii tanqvam radice hujus Festi putatio sit ineunda, a radice Indicis interna facto initio, dies Februarii putando pergo, donec characteristica incidat in condylum primum sub ungve digiti medii, posita igitur syllaba, bru, in radice Indicis, & singulas syllabas singulis Indicis vel digiti medii sedibus tribuendo, syllabam versus posterioris, jung. in eundem condylum incidere comperio, proinde Dominicali A, ibidem reposita obtinente, putationem ad condylum eundem digiti medici continuo, & syllabam, am, ultimam nominis Matthiam, qvod vigesimo qvarto adhæret, eundem offendere animadverto, per conseqvens anno Cycli lunaris qvarto, obtinente Dominicali A, Qvadragesimam in Februarii vigesimum sextum incidere video.

(92) Sit rursus anno Cycli qvarto existente Dominicali A, hac methodo qværendum Pascha? Cujus characteristicam in secundum Aprilis incidere animadverto, ad cognoscendum inqvem digitorum locum secundus Aprilis cadat, pono ut supra, in radice Indicis 22, & putationem per totum Indicem & digitum medicum continuo donec 31mus in juncturam internam tertiam incidat, & conseqventer Aprilis secundus in condylum primum sub ungve; igitur a syllaba, ne, in radice indicis locatâ computum ineo, & syllabas per singula loca transeundo recenseo, donec ultima syllaba cadat in juncturam tertiam digiti medii, qvare, versum pro Aprili inchoando, syllabam, pril, in condylum sub ungve & terminum Paschalem incidere video, in qvo loco cum Dominicalis A, sit reposita; putationem ad eundem locum digiti annularis continuo, in qvem syllabam, tis, incidentem observo, qvare diem Paschatis primam nonum Aprilis occupare invenio.

(93) Sit eodem anno Cycli, qværenda Dominica Rogationum, existente Dominicali A, cujus characteristicam in septimo Maji invenio, igitur ad inveniendum articulum, in qvem incidit, posito numero 26, in radice infima Indicis, cum syllaba, Ci, sit ab initio versuum computisticorum pro Aprili vigdsima sexta, putationem

claratum, donec in termino currente, junctura, apice vel condylo, diem characteristicam invenias. Qvin etiam eâ juncturâ, apice vel condylo, cui anni vertentis Dominicalis insistit & characteristicæ vicinissima, celebra diem Paschatis. Ex hac syllaba Ci, qvære Rogationem & ejus characteristicam consimili modo ac supra declaratum. Ex hac syllaba Gor, per regulam priori non disparem qvære Pentechosten & ejus characteristicam.

§. 77.

---

tionem continuo donec trigesimus Aprilis cadat in condylum primum Indicis sub ungve, proinde rursus primum Aprilis in condylo medio pono & pergo donec septimus A, cadat in condylum digiti medii sub ungve, in qvem igitur incidit characteristica. Jam posita syllaba, ci, in radice infima indicis, versum ad finem lego, cujus ultima syllaba, lis, offendit condylum primum Indicis sub ungve. Hinc in condylo intermedio versum computisticum pro Majo exorsus, lectionem continuo, donec syllaba posterior nominis Joan, in condylum sub ungve digiti medii & characteristicam incidat, ubi cum Dominicalis A reposita sit, recensionem syllabarum usqve ad condylum digiti annularis sub ungve primum continuo, in qvem syllabam, In, incidere video, hinc Dominicam Rogationum decimum qvartum Maji occupare comperio.

(94) 1. Sit deniqve eodem anno Cycli lunæ, obtinente uti prius Dominicali A, qværendum Festum Pentechostes; cujus characteristicam vigesimum primum Maji occupare invenio, qvare, cum radix Pentechostes sit Maji decimus; in radice indicis pono decem, & numerationem continuo, donec vigesimus primus & conseqventer ipsa characteristica in condylum primum digiti medii sub ungve incidat; hinc syllabam, Gor, sive rectius loco hujus syllabam, Ep, in radice indicis interna colloco & syllabarum recensionem continuo, donec syllaba, e, cadat in condylum memoratum & characteristicam, sed ob Dominicalem ibidem locatam versum legendo pergo, donec syllaba, e, posterior nominis, pede, cadat in condylum primum sub ungve auricularis, qvamobrem Pentechosten hoc casu Maji vigesimum octavum occupare video.

2. His igitur exemplis satis ostensam & illustratam credo methodum qværendi qvinqve Festa mobilia principalia per versum hunc computisticum, Sept, Qvad, Pascha, Ro, Pen, Pris, bru, ne, ci, gor, dato sedem, & manum cui Dominicales inscriptæ. Est autem hæc methodus prolixa & per ambages qvasdam procedit, cum primò, facto a radice Indicis numerandi initio, simplici numeratione

qvæ-

77. §.

Fyrſt má ſtanda merkidagur á Sunnudag, enn ſidaſt á Laugardäg, og ſidann þar í milli, XV. nátta yngſt enn XXI. nátta ellſt Páſka tungl, (95) ſtandi þeſsir V. merkidagar í fiorda Föſtu-

qværendus ſit locus in qvem incidit dies characteriſtica, qvo invento, & denuò a radice interna Indicis ſumto putandi initio, per ſyllabarum recenſionem ad locum characteriſticæ iteratò pergendum. Poſſunt autem hæ ambages tolli & methodus mirè abbreviari, ſiqvidem dies menſium, in qvos incidunt aliqvot Feſta fixa mobilibus vicina memoriæ firmiter impreſſeris, ſic enim nulla repetitione opus, ſed unica ſimplex ſyllabarum recenſio ſufficit. Sic in ultimo exemplo characteriſticam qvæſiturus, pono ſyllabam Ep, in radice Indicis & per ſingulos articulos recenſionem ſyllabarum continuo, donec ſyllaba, e, cadat in condylum primum ſub ungve digiti medii, ſi vero pergam ulterius; obſervo qvartam ab hac excluſivè ſyllabam ban, poſteriorem nominis Urban, ſive mediam integri, cadere in juncturam mediam annularis, qvare, ſi recordor Urbani Feſtum vigeſimo qvinto affixum eſſe, vigeſimum primum cum characteriſtica in condylum memoratum incidiſſe video, ſed propter Dominicalem ibi repoſitam, recenſionem ſyllabarum ad condylum ſub ungve annularis continuo, donec ſyllaba, e, ipſum offendat, a nomine Urbani excluſivè tertia, qvare Feſtum Pentechoſtes, vigeſimum octavum occupare video. Apparet igitur hac ratione methodum putandi valdè contrahi & abbreviari, & fortaſſis veteres computiſtæ & verſuum Authores hoc ipſum intenderunt ut per Feſta fixa memoriæ mandata, mobilium inventio hoc artificio facilior evaderet.

3. Cum ſupra. Cap. Imo §. 2. n. (9.) 4, dixerim Clavium diſpoſitionis numerorum aureorum in digitis ibi traditæ Authorum eſſe, Feſtis autem mobilibus, non noviluniis inveniendis adhibuiſſe; anteqvam hanc materiam relinqvam, qvomodo Feſta mobilia methodo Claviana qværantur, uno alterove exemplo declarare conſtitui. Sit ex. gr. annus Cycli lunaris decimus ſextus, & manum delineatam, vel accedente exercitio porrectam ſaltim intuendo, recordor aureum XVI. in radice pollicis eſſe poſitum, qvare, cum Martius in junctura media digiti auricularis ſit locatus, inde putationem incipio & juxta diſpoſitionem numerorum aureorum nullo loco prætermiſſo ad ſedem numeri aurei XVI. in radice pollicis pergo, in qvam Martii octavum incidere video, qvo facto ad characteriſticam & in qvem digitorum locum decima qvarta Paſchalis incidat indagandum aggredior, in radice igitur indicis octo poſitis; digitum indicem & medium totos putando eme-

§. 77.

Dies characteristica primò in diem solis, ultimò in diem Saturni ac deinde in dies intermedios incidere potest; Luna Paschalis natu minima, sit decima qvinta, maxima, vigesima prima, qvodsi hæ qvinqve characteristicæ in qvarto jejunii Qvadrage-

---

emetior, donec vigesimus primus Martii dies, hoc est ab octavo inclusivè decimus qvintus cadat in condylum digiti medii ab ungve remotissimum, qvem igitur articulum characteristica Paschalis occupat, his factis manum cum literis Dominicalibus inscriptis, oculis vel imaginationi præsentem sisto, & obtinente Dominicali D, qvæ radici annularis inscripta, diem Paschatis in Martii vigesimum secundum incidere video, & existente Dominicali G, numerationem ad condylum annularis ab ungve remotissimum continuo & diem Paschatis vigesimum octavum obsidere comperio. Sit rursus qværendum Pascha anno Cycli decimo tertio, jam ergo aureum XIII. juncturæ supremæ Indicis internæ inscriptum menti præsentem sisto, & ab initio mensis Martii putatione per digitos occepta & continuata usqve ad aureum propositum, eundem Martii undecimo appositum reperio, hinc in apice indicis dico undecim, in condylo primo sub ungve duodecim & putando pergo, donec vigesimus qvartus cadat in juncturam tertiam annularis internam, qvo in loco lunam Paschalem decimam qvartam esse animadverto, qvare siqvidem sit Dominicalis G, Pascha vigesimum qvintum Martii obsidere comperio.

(95) Si qvis computum digitalem antecedentem ritè perceperit; is faciliter intelliget, festo principali qvartam speciem introitus occupante, characteristicam in auricularem sinistræ cadere, & in qvem articulum unius festi principalis, ex. gr. Paschatis, characteristica incidit, eundem cæterorum etiam omnium characteristicas offendere, cum a particula computistica in radice Indicis interiore locata; sive a radice Festi, ad usqve characteristicam par sit ubiqve multitudo dierum, unde conseqvitur, siqvidem characteristica in radicem internam auricularis sinistræ cadat, & ibidem reposita Dominicali D, obtinente, Festum ipsum in radicem internam auricularis dextræ incidere; Si juncturam mediam occupet characteristica, Festum ipsum juncturam mediam auricularis dextræ occupare & conseqventer duobus casibus in eundem auricularem incidere, qvare, si characteristica condylum auricularis ab ungve remotissimum offendat, seqvitur, existentè qvacunqve Dominicali, Festum ipsum auricularem dextræ occupare, qvi cum sedes propria computistica sit qvinti jejunii Qvadragesimalis introitus, omnes, ut afferit Rymbegla, in his casibus Dominicales in seqventis jejunii introitu digiti auricularis conseqvere.

Föſtugángi, þá ſkalltu fá Dominicales á V. Föſtugángi auricularis alla (96) t. VIII. t. VI. t. XX. t. IV. t. XI. t. II. t. III. t. I. t. XXIV.

IX. Cap.

UM HÁTIDA LIKLANA OG PÁSKA TERMINID.

78. §.

a. g. Majores, a. c. numerato minores. ſ. clavis utræqve (97) dum gravis exſtat ovis, Dato, boſ.
e. cn. facere, bell, gens cruce ſit digna grave cui. & mo, Dapna. benigna.

Þeſsi

(96) His immediatè ſubjungit Rymbegla numeros qvosdam, qvi qvid ſint vel qvorſum pertineant, & num ad antecedentia, an vero ad conſeqventia referendi ſint, ne uno qvidem verbo innuit, hos autem numeros certum eſt nec majores nec minores claves eſſe, & conſeqventer ad conſeqventia non referendos, cui eſt argumento, qvod his multi inter ſint a numeris clavium diverſi. Proinde, cum ad antecedentia referantur & aurei numeri eſſe neqveant, annis illis obtinentes, qvibus Feſta principalia in auricularem dextræ cadunt, obtinent autem hi aurei XIV. III, XI, XIX, VIII, qvorum tres tantum numeris Rymbeglæ interſunt; Seqvitur omnino aut ætates lunarum characteriſticarum, aut terminos Feſtorum principalium aliqvot vel omnes in caſibus memoratis indigitari. Sunt eqvidem in his Rymbeglæ numeris qvinqve, qvi lunarum characteriſticarum ætates exprimunt, qvas, qvia nunqvam variantur; Sed in omni caſu conſtanter invariatæ manent, abſurdum erat hoc loco præcedentibus ſubtexere, unde concludo terminos Feſtorum indigitari, in iis caſibus qvibus Dominicales in auricularum dextræ cadunt, id qvod etiam litera t, in vocabulo termini initialis ſvadere videtur, qvæ ſingulis numeris præponitur, locum autem hunc eſſe mancum & mutilum & plures exiſtitiſſe hos numeros ſvadet lacuna, inter ipſos & ſeqventia in exemplari relicta & plures eſſe oportere oſtendit tabella ſubjecta Feſtorum mobilium principalium qvæ terminos eorundem in auricularem dextræ cadentium repræſentat, qvam ex tabula terminorum generali, qvæ infra adferetur, excerpſi; hæc tabella ita eſt intelli-

Sep.	Qvad.	Pas.	Rog.	Pen.
8 F.	1 M.	12A.	17M.	31 M.
9 F.	2 M.	13A.	18M.	1 Jun.
11 F.	4 M.	15A.	20M.	3 Jun.
12 F.	6 M.	17A.	22M.	5 Jun.
13 F.	7 M.	18A.	23M.	6 Jun.

dragesimalis introitu consistant: omnes Dominicales in qvinto introitu auricularis conseqvere, t. VIII. t. VI. t. XX. t. IV. t. XI. t. II. t. III. t. I. t. XXIV.

IX. CAP.

DE CLAVIBUS FESTORUM ET TERMINIS PASCHALIBUS.

§. 78.

a, g. Majores, a, c. numerato minores. sc. claves utrasqve
Dum gravis exstat avis, dato, Bos, En, con Facerem Bell.
Gens Cruce Fit Digna, Grave. Cui Atmo, Dapna Benigna.

 Hi

telligenda: in tertia columna verticali a sinistra versus dextram eundo continentur termini Paschatis in Aprili, qvem innuit litera A, dum in auricularem dextræ cadit, nam existente termino, 12 Aprilis, cadit Pascha in juncturam internam auricularis dextræ, sed obtinente 18 Aprilis, in radicem externam. Versus verticalis sinistimus continet terminos Septuagesimæ, secundus verticalis Qvadragesimæ, qvartus terminos Rogationum, & dextimus Pentechostes, litera F. denotat Februarium, M, in secunda columna Martium, in qvarta Majum, ergo singula columna horizontalis continet terminos qvinqve Festorum principalium in eodem casu sive eodem anno, dum in auricularem dextræ ipsa Festa incidunt, terminis in auricularem sinistræ cadentibus. Sumatur jam exempli gratia versus tertius horizontalis, hærente termino Paschali in 15 Aprilis & in hoc casu erit terminus Septuagesimæ 11us Februarii, Qvadragesimæ 4us Martii, Rogationum 20us Maji, Pentechostes 3tius Junii, & ita qvatuor Rymbeglæ numeros sum conseqvutus. Si terminus Paschalis ponatur esse 12us Aprilis, terminus Septuagesimæ erit 8us Februarii, Qvadragesimæ 1mus Martii, & sic in supremo versu tabellæ horizontalis, duos Rymbeglæ numeros sum adeptus, si terminus Paschalis sit Aprilis 13tius; in secunda columna horizontali reperio terminum Qvadragesimæ in die 2do Martii, & unum Rymbeglæ numerum invenio, si terminus Paschatis cadat in 17m vel 18m Aprilis, priore casu, in columna horizontali qvarta invenio terminum Qvadragesimæ in 6to Martii, posteriore casu in ima columna terminum Pentechostes in 6to Junii, & sic adhuc unum Rymbeglæ numerum sum venatus, proinde omnes Rymbeglæ numeros præter ultimum XXIV. sum adeptus, qvem depravatum esse conjicio, & scribendum XXIII, qvi in ultimo casu est termi-

Þeſsi Vers kenna á hverium dag hver merkidagur er ár eftir ár, og ſkalltu merkia fyrſta ſtaf hvers ords, nema þá hlaupar er, leggur þu einn yfer til Merkidags Septuageſimæ og Qvadrageſimæ eftir þvi ſem fyr greinir.

79. §.

---

terminus Rogationum. Debebant autem hi numeri terminorum eſſe duplo vel etiam triplo plures, ſed ut ſupra dixi lacuna in exemplari relicta ſvadet locum hunc depravationem ſubiiſſe, & numeros aliqvot exſcribentium oſcitantiâ & imperitiâ periiſſe, hanc itaqve hujus loci & horum Rymbeglæ numerorum interpretationem rationi imprimis conſentaneam deprehendo, cum enim hi numeri & nulli alii rationi conformiter immediatè præcedentibus ſubjungi poſſent, qvod circumſtantiis & rationi maximè conveniebat, factum eſſe probabiliter concludo, qvare fortaſſis locus Rymbeglæ accuratius & menti Authoris convenientius qvam ſupra, vertitur hoc modo: omnes Dominicales in qvinto introitu auricularis dextræ conſeqvere, his terminis obtinentibus &c.

(97) Qvia ſingularum vocum literæ initiales concordare debent, cum literis hebdomadalibus, qvæ qvinqve Feſtorum principalium diebus terminalibus per totum Cyclum decemnovennalem in Calendario ſunt adſcriptæ; operæ pretium videbatur ad hæc penitus intelligenda, ipſam tabulam terminorum hic inſerere, qvare, facta collatione verſuum cum ordine literarum terminalium; ſingularum vocum literas primas iſtis haud malè reſpondere deprehendi. Sed in verſu priore per collationem patet, pro ovis ſcribendum eſſe avis, cum in literarum hebdomadalium numero non contineatur. O. & verſum ita legendum eſſe. *Dum Gravis. Exſtat, Avis*, *Dato*, *Bos*, *En*, *Con*, *Faceram. Boll.* & poſteriorem paululum etiam immutatum hoc modo: *Gens*, *Cruce*, *Fit*, *Digna grave Cui Atmo Dapna benigna:* nam pro ſit, omnino ſcribendum, Fit, cum hebdomadalium numero non inſit litera S. Prioris verſus vocabulum primum Dum, ſignificat anno Cycli decemnovennalis primo, literam D, terminalem eſſe, ſeu illis diebus in qvos termini Feſtorum ſive dies characteriſticæ incidunt, in calendario adſcriptam eſſe. Secundum vocabulum Gravis, innuit anno Cycli ſecundo literam G, terminalem eſſe, & ſic cætera, ut qvotum ab initio verſuum eſt vocabulum, totidem annis Cycli elapſis, ejusdem litera initialis exiſtat terminalis, qvare pro numero annorum Cycli, ambo verſus novemdecim vocabula continent; & ſiqvidem ſcire velis, qvænam anno qvovis propoſito ſit litera terminalis, qvære annum Cycli decem novennalis, &, qvot anni Cycli ſunt elapſi, totidem ab initio verſuum puta vocabula, & literam terminalem obtinebis. Ut autem hæc oculis & menti præſentia ſiſtantur & peni-

tus

Hi versus docent qvotam mensis diem qvotannis characteristica qvælibet occupet, & cujusqve vocis literam initialem notabis, nisi, anno currente Bissexto, ad Septuagesimæ & Qvadragesimæ characteristicam, uti supra dictum, unum addas.

Oo 3 §. 79.

Term. Sept.	Term. Qvad.	Term. Pasch.	Term. Rog.	Term. Pente.	Reg. Paf.	Cyc. Pasc.	lit. ter.	Vocabula terminalia Rymbeglæ
1 F.	22 Feb	5 Ap.	10 Mai	24 Ma.	5	1	D	Dum
21 Jan.	11 F.	25 M.	29 Ap.	13 M.	1	2	G	Gravis
9 F.	2 M.	13 Ap.	18 M.	1 Jun.	6	3	E	Exstat
29 Jan.	19 F.	2 Ap.	7 M.	21 M.	2	4	A	Avis
18 Jan.	8 F.	22 M.	26 A.	10 M.	5	5	D	Dato
6 F.	27 F.	10 A.	15 M.	29 M.	3	6	B	Bos
26 J.	16 F.	30 M.	4 M.	18 M.	6	7	E	En
13 F.	7 M.	18 A.	23 M.	6 Jun.	4	8	C	Con
3 F.	24 F.	7 A.	12 M.	26 M.	7	9	F	Facem
23 J.	13 F.	27 M.	1 M.	15 M.	3	10	B	Bell
11 F.	4 M.	15 A.	20 M.	3 Jun.	1	11	G	Gens
31 J.	21 F.	4 A.	9 M.	23 M.	4	12	C	Cruce
20 J.	10 F.	24 M.	28 A.	12 M.	7	13	F	Fit
8 J.	1 M.	12 A.	17 M.	31 M.	5	14	D	Digna
28 J.	18 F.	1 A.	6 M.	20 M.	1	15	G	Grave
16 J.	7 F.	21 M.	25 A.	9 M.	4	16	C	Cui
5 J.	26 F.	9 A.	14 M.	28 M.	2	17	A	Atmo
25 J.	15 F.	29 M.	3 M.	17 M.	5	18	D	Dapna
12 J.	6 M.	17 A.	22 M.	5 Jun.	3	19	B	Benigna

tus intelligantur, ipsam terminorum tabulam hic subjicio, in qva singularum columnarum verticalium tituli fronti inscripti, qvid sint satis declarant. Versus enim verticalis sinistimus continet terminos Septuagesimæ singulis annis Cycli decem novennalis Paschalis. Secundus versus dextram, Qvadragesimæ, Tertius Paschales &c. Sextus autem versus verticalis continet Regulares Paschales, qvi qvid sint & cui usui infra dicetur. Septimus versus verticalis continet Cyclum Paschalem decem novennalem, qvi Paschalis dicitur qvatenus a mense Paschali incipit,

79. §.

(98) Huxa og þad ad tungl þad ſem þrettanda dag er á himni, ſkal obrygdilega XXX. hvert hlaupár ſtendur yfer eda ei, og fyrer þá grein ſkaltu hafa vidlyka færing terminorum hinn VIII. vetur og hinn XIX. og adur greinir um bisſextum.

80. §.

---

cipit, & ad computum Paſchalem adhibetur; octavus verticalis continet literas terminales, ad qvas memoriæ imprimendas, computiſtæ vocabula terminalia excogitarunt, & ex iisdem duos verſus hexametricos confecerunt. Singuli verſus horizontales continent terminos qvinqve Feſtorum mobilium principalium, eo anno Cycli, qvi in area ſeptima ejusdem verſus eſt appoſitus, & litera terminalis octavo loco repoſita dicit hanc ipſam literam hebdomadalem ſingulis diebus terminalibus, ſive illis in qvos lunæ characteriſticæ cadunt in calendario appoſitam eſſe. Ex. gr. anno Cycli primo, decima qvarta ſive luna characteriſtica Paſchalis incidit in qvintum Aprilis, cui adſcripta litera hebdomadalis D, ſed eodem anno luna Februaria decima, ut characteriſtica Septuageſimæ, occupat Calendas Februarias, cui etiam appoſita litera D, luna ſecunda Martia, qvæ characteriſtica Qvadrageſimæ incidit in vigeſimum ſecundum Februarii, cui rurſus appoſita litera D, eodem anno luna vigeſima Maja, qvæ characteriſtica Rogationum offendit decimum Maji, & deniqve vigeſima qvarta, qvæ characteriſtica Pentechoſtes, vigeſimum qvartum, qvibus etiam adhæret hebdomadalis D, & ſic cætera intelliges, etenim omnia iſta Feſta principalia, terminis ſuis eodem anno Cycli eandem literam adſcriptam habent, & ſingulorum termini in eandem feriam incidunt, cum a radice Feſti ad terminum anni propoſiti par ſemper ſit multitudo dierum, proinde, anno Cycli dato qværatur per verſus reſpondens vocabulum terminale, ut ſupra dixi, & literam terminalem anni propoſiti habebis, & qvotam feriam ſingulæ occupent characteriſticæ, cognoſces. Antecedens autem tabula terminorum pluribus methodis conſtrui poteſt, qvorum hunc unum obiter indicabo, qvæ characteriſticarum inventione nititur, nam anno Cycli decem novennalis dato, qvære lunas primas, qvæ, characteriſticæ Feſtorum ſunt futuræ, & incluſivè ab illa die tot in calendario dies puta, qvota fieri debet characteriſtica Feſti propoſiti. ſit ex. gr. anno Cycli primo qværendus terminus Septuageſimæ, igitur in Januario qværo lunam primam Februariam & numerum aureum I. vigeſimo tertio Januarii adſcriptum invenio, qvare, cum characteriſtica Septuageſimæ ſit luna decima anno communi, a vigeſimo tertio incluſivè decem dies in conſeqventia puto & terminum Septuageſimæ in Calendas Februarias incidere comperio. Idem

aureus

§. 79.

Qvinetiam animadverte lunam, qvæ Epiphania in cælo compareat, infallibiliter trigesimam fieri, sive annus currens sit communis sive Bissextus, & hanc obrem consimili ac supra de anno Bissextili declaratum, anno Cycli lunaris VIII^vo & XIX^no promotione terminorum utere.

§. 80.

---

aureus cum sit adscriptus Februarii vigesimo primo, lunam Martiam, qvæ anno communi secunda est characteristica Qvadragesimæ, vigesimum secundum occupare, & consequenter hunc diem esse Qvadragesimæ terminum video, & sic de cæt.

(98) Beda libro de argumento lunæ scribit terminum Septuagesimæ a consveta regula recedere, annis Cycli decemnovennalis octavo & decimo nono & in utroqve casu lunam Februariam non decimam uti svevit; sed undecimam Septuagesimæ characteristicam esse, qvod insolitum computi phænomenon ab Embolismis proficisci statuit, sed qvomodo Embolismi idem producant, non explicat. Idem phænomenon Authori Rymbeglæ obversatum esse videtur, dum hæc proponit: Qvin etiam cogita lunam Epiphaniâ in Cælo comparentem infallibiliter tricenariam esse, sive sit annus communis sive Bissextus, & propterea annis Cycli octavo & decimo nono, pari ac supra dictum de anno Bissexto, promotione terminorum utere. Si nomine termini, Festorum terminos hic Author intelligeret, foret eqvidem ejus assertio historicè vera, his enim omnes termini Septuagesimæ uno die in Calendario descendunt, ut in terminalibus diebus luna characteristica fiat undecima, cum decima tantum esse deberet; Sic autem rationem phænomini redderet nullam. At vero sunt mihi rationes non spernendæ suspicandi, non Festorum dies terminales, sed numeros aureos ipsi hoc loco nomine terminorum venisse, nam alioqvi nulla planè suberat ratio, cur lunam, qvæ Epiphania compareat in Cælo, tricenariam semper esse oportere inculcaret, vult nimirum hic idem qvod supra P. I. Cap. 4. §. 14. statuerat, lunam ipso Festo Epiphaniæ nascentem & anno Cycli octavo in Cælo comparentem Embolimæam esse, & consequenter ob hunc Embolismum tertium tricennarium numerum aureum VIII, a qvarto ad qvintum Februarii descendere, qva ratione characteristica Septuagesimæ uno die in Calendario descenderet; & in decimum qvartum Februarii, uti oportebat incideret; Verum anno Cycli decimo nono, vult etiam uti supra P. I. Cap. 4. §. 18. septimum Embolismum sexto Decembris inire & qvarto Januarii finiri, & per consequens lunam qvinto Januarii primam sev nascentem, Januariam & per legem

impa-

80. §.

(99) Clavis þideſt lykell og er merkianda ad clavis er ſu ymisleg tala, ſem hveriu ári er giefinn til þeſs ad finna upphaf ſim hátida, fyrer nidursetning þeirra merkidaga, eftir þvi ſem ſyr greinir, þvi ad ſo ſem fyrir lykilinn byrtaſt og uppliukaſt leindar blutir huſsins, ſo verda og audsyneleger fyrer þeſsa tölu, Septuageſima, Qvadrageſima, Paſka, Rogationes Penthecoſte.

81. §.

---

imparitatis & plenitudinis, plenam ſive tricenariam qvarto Februarii exſtingvit, & hinc numerum aureum XIX, a pridie nonas ad ipſas nonas Februarias deſcendere, & hac ratione anno Cycli decimo nono characteriſticam Septuageſimæ regulæ generali ſubeſſe & decimum tertium Februarii uti oportebat, offendere. Proinde ex Authoris mente inſvetum computi phænomenon ſalvatur, ſiqvidem hi numeri aurei puta VIII, & XIX, anno Cycli octavo & decimo nono reſpectivè uno die deſcendiſſe concipiantur, & hinc pari, ac ſupra Cap. I. §. 4. n. 11. dictum, de terminis, anno Bisſexto in Februario, uno loco deprimendis, promotione terminorum utendum ſtatuit. Cæterum uti loco cit. diſputatum, computiſtæ Principes memoratos Rymbeglæ Embolismos non agnoſcunt, qvare per ſuos Embolismos circa characteriſticam Septuageſimæ exceptionem a Regula generali faciunt, cujus faciendæ ratio per Embolismos redditur hoc modo. Qvia anno Cycli octavo tertius Embolismus pridie; & decimo nono ſeptimus, tertio nonas Martias inſeritur, & hinc prior ſecundo, poſterior tertio nonarum Aprilium exſtingvitur, ambo aurei VIII & XIX, ob lunam Embolimæam tricenariam uno die in Calendario deſcenderunt, qvare, qvoniam a numeris aureis incluſivè in conſeqventia dies qvatuor decim putando, terminus Paſchalis obtinetur, currentibus dictis aureis ob Embolismos memoratos, terminos Paſchales in Calendario uno die deſcendiſſe comperio, ita qvidem, ut anno Cycli octavo, terminus in decimum Aprilis; decimo nono in decimum ſeptimum incidat, cum, niſi iſti Embolismi introiiſſent, in proximè præcedentes termini incidiſſent. Igitur in utroqve caſu a terminis Paſchalibus incluſivè in antecedentia putando novem hebdomadas, uno caſu in decimum qvartum; altero in decimum tertium Februarii incides, qvi dies ſunt terminales Septuageſimæ, a qvibus incluſivè ſurſum numerando ad aureos memoratos etiam incluſivè characteriſticam Septuageſimæ undecimam deprehendes.

§. 80.

Clavis ſignificat Lykill. atqve notandum eſt, claves eſſe varios illos numeros, anno cuivis asſignatos, ad initia qvinqve Feſtorum, per diſpoſitionem ſuarum, ut ſupra memoratum characteriſticarum, detegenda. Qvippe qvemadmodum clave produntur & recluduntur res Domi reconditæ; ita etiam per hos numeros, Septuageſima, Qvadrageſima, Paſcha, Rogationes & Pentecoſte in lucem producuntur.

§. 81.

(99) Clavis computiſtica eſt multitudo illa dierum, qvi a certo die menſis incluſivè usqve ad terminum ſive lunam characteriſticam etiam incluſivè putantur, ex qva definitione ſtatim ſeqvitur illa Rymbeglæ, eſſe nimirum clavem varium illum numerum cuivis anno datum, ad initia Feſtorum mobilium principalium per diſpoſitionem characteriſticarum detegenda. Sic ex. gr. Clavis Septuageſimæ anno Cycli primo, eſt multitudo dierum a ſeptimo Januarii incluſivè, ſive ab Epiphania excluſivè usqve ad Calendas Februarias incluſivè in qvas incidit anno communi luna decima Februaria ſeu characteriſtica Septuageſimæ, qvare, cum hic numerus dierum ſit viginti ſex; erunt anno Cycli primo claves Septuageſimæ 26. atqve, ſi a vigeſimo octavo Jauuarii incluſivè numeretur ad vigeſimum ſecundum Februarii etiam incluſivè, in qvem luna ſecunda Martia incidit, qvæ eodem anno Cycli eſt characteriſtica Qvadrageſimæ; rurſus dies 26. habebis claves Qvadrageſimæ. Porro ſi ab undecimo Martii incluſivè ad qvintum Aprilis etiam incluſivè dies totidem putes; anno Cycli primo eundem clavem Paſchatis. 26. obtinebis. Cum in qvintum Aprilis incidat luna decima qvarta characteriſtica Paſchatis. Si â decimo qvinto Aprilis incluſivè ad decimum Maji etiam incluſivè rurſus dies viginti ſex putentur, in qvem luna vigeſima Maja characteriſtica Rogationum incidit, etiamnum hoc anno claves Rogationum 26. habentur. Deniqve ſi a vigeſimo nono Aprilis incluſivè ad vigiſimum qvartum Maji etiam incluſivè, dies viginti ſex numeres; erunt eodem anno totidem claves Pentechoſtes, nam luna Maja vigeſima characteriſtica Pentechoſtes, vigeſimum qvartum obſidet, unde liqvet anno Cycli decennovennalis primo unum eundemqve numerum 26, qvinqve Feſſorum mobilium principalium clavem exprimere, ut autem anno primo, ita cæteris ſingulis totius Cycli annis ſe res habet, ut idem numerus Feſtorum iſtorum omnium clavis exiſtat.

81. §.

(100) Adrir heita claves majores enn adrer claves minores, og ſkal majores byria af G, enn minores af C, iafnmarger ſkulu claves fylgia hverium merkideigi. Claves Septuageſimæ ſkaltu nidurſetia á fyrſta G, Januarii og telia ſidann ſo marga ſtafi ur Calendario ſem eru fram til Merkidagsens og auka einum ef hlaupár er, claves minores af þridia C. Januarii og geingur ſamlykt fram talann. (101) Claves Qvadrageſimæ ſkal nidursetia á fiorda G, Januarii, og ſkulu þadann greida ſina ras fram til terminum hennar, og leggia enn þar til eirn dag ef hlaupár er umlided, ella aungvann.

82. §.

(102) Claves Merkidags Páſka ſkal nidursetia á ödru G. Martii, og ſydann greidi þeir þadann ſina rás og ſtaf fram til Paſchalem terminum (103) Claves Rogationum ſkal nidursetia á þridia

(100) Hic Rymbegla claves in majores & minores dividit, illas a G, has a C, inchoandas eſſe dicit, &, ſiqvidem Septuageſimæ claves majores a primo G. minores a tertio C. Januarii procedere ſtatuit; hinc majoris & minoris clavis differentia ſpecifica elicitur, nam tertia vice litera hebdomadalis C, decimo ſeptimo Januarii eſt adſcripta, a qvo incluſivè ad primum Februarii etiam incluſivè ſunt dies ſedecim, & in antecedentia putando, ad ſeptimum Januarii incluſivè dies decem, qvi majoris & minoris clavis differentiam conſtituunt, hinc clavis major Septuageſimæ is eſt, qvi a primo G. Januarii ſive ſeptimo Januarii incluſivè procedens ad diem characteriſticam etiam incluſivè pergit, minor autem is, qvi a tertio C. Januarii ſive decimo ſeptimo Januarii procedens incluſivè ad diem characteriſticam etiam incluſivè pergit.

(101) Qvia anno Cycli primo characteriſtica Qvadrageſimæ incidit in vigeſimum ſecundum Februarii, & in antecedentia putando dies viginti ſex, vigeſimus octavus Januarii offenditur, cui adſcripta qvarta vice hebdomadalis G; hinc eſt qvod dicat Rymbegla, Claves Qvadrageſimæ in qvarto G, Januarii locandas, id eſt, hic inchoandas eſſe, & usqve ad characteriſticam pergere; Sic enim priori numero cla-

§. 81.

Dicuntur claves aliæ majores aliæ minores, majores a G, minores a C, inchoandæ. Qvamlibet diem characteristicam pares numero claves comitentur. Claves Septuagesimæ in primo G, Januarii dispone, ac dein tot literas in calendario puta, qvot ad characteristicam occurrunt, & anno Bissextili unam adde. Claves minores in tertio C, Januarii, & consimiliter numeratio procedit: Claves Qvadragesimæ in qvarto G, Januarii collocentur, ac inde ad terminum ejus progrediantur, & rursus, anno Bissextili elapso, una dies superaddatur; alias nulla.

§. 82.

Claves characteristicæ Paschatis in secundo G. Martii collocentur, ac inde per gressus & literas ad terminum Paschalem procedant, Claves Rogationum in tertio G. Aprilis locentur,

 &

clavium Septuagesimæ par multitudo obtinetur, sunt autem hæ claves Qvadragesimæ majores; si a vigesimo octavo Januarii in conseqventia decem putes, incides in sextum Februarii, igitur a septimo, h. e. a primo C. Februarii procedunt claves minores Qvadragesimæ & ad characteristicam inclusivè pergunt,. qvæ igitur anno Cycli primo sunt 16.

(102) Si a decima qvarta Paschali, qvæ anno Cycli primo occupat qvintum Aprilis, in antecedentia viginti sex putes, in Martii undecimum incides, cui in Martio secunda vice apposita reperitur hebdomadalis G, hinc dicit Rymbegla claves Paschatis, in secundo G, Martii locandas, & inde incipiendas, & ad characteristicam Paschatis usqve numerandas esse: Qvamobrem, sicut illæ priores, anno Cycli primo 26, evadunt. Si a Martii undecimo in conseqventia decem putes, in Martii vigesimum incides, claves igitur Paschatis minores in Martii vigesimo primo ponuntur, & hinc uti priores ad characteristicam usqve pergunt, & anno. Cycli primo, sicut Septuagesimæ & Qvadragesimæ, sunt numero 16.

(103) Si a characteristica Rogationum, qvæ anno Cycli primo decimum Maji obsidet, in antecedentia sex & viginti numeres, in Aprilis decimum qvintum incides,

þridia G. Aprilis, og gánga ſydann fram til terminum gágndaganna (104) Claves Pentecoſtes ſkal nidursetia á fimta G. Aprilis, og greidi þeir enn þadann ſyna rás fram til terminum. hvort ár ſkaltu ſkifta um Claves terminorum, hier er tabula Clavium med ſierhverium árgang. XXVI, XV, XXXIV, XXIII, XII, XXXI, XX, XXXIX, XXVIII, XVII, XXXVI, XXV, XIV, XXXIII, XXII, XI, XXX, XIX, XXXVIII.

83. §.

Margar og merkilegar reglur eru ſettar til ad finna Paſchalem terminum.

Ecſe,

---

des, cui tertia vice litera hebdomadalis G. appoſita. Claves igitur majores Rogationum a tertio G, Aprilis procedunt, & ad characteriſticam usqve pergunt. Suntqve prioribus pares numero. Si vero a decimo qvinto in conſeqventia decem putes, vigeſimum qvartum offendes, & proinde claves Rogationum minores a vigeſimo qvinto & qvarto C. Aprilis procedunt & ad characteriſticam usqve decurrunt, donec 16 fiant.

(104) Si a characteriſtica Pentechoſtes qvæ anno Cycli primo Maji vigeſimum qvartum obſidet, in antecedentia putes viginti ſex, in Aprilis vigeſimum nonum incides, cui qvinta vice litera hebdomadalis G, adſcripta; claves igitur Pentechoſtes, ut aſſerit Rymbegla, a qvinto G. Aprilis procedunt & ad characteriſticam usqve putantur, qvæ uti præcedentes ſunt 26. Si a vigeſimo nono Aprilis in conſeqventia decem putes, in octavum Maji incides; qvare claves Pentechoſtes minores a nono Aprilis & ſecundo C. procedunt & ad characteriſticam putatæ fiunt 16. Cæterum ut anno Cycli decemnovennalis primo numerus 26, majorem, & 16, minorem, Feſtorum omnium qvinqve-mobilium principalium clavem exprimit; ita qvolibet anno Cycli alio idem numerus majorem, & alternario minor eorundem clavem minorem repræſentat, qvemadmodum in appoſito clavium Diagrammate vides, cujus columna ſiniſtima verticalis exhibet annos Cycli decemnovennalis, ſecunda claves majores, tertia ſive dextima minores, ſinguli verſus horizontales continent tres areas; in qvarum ſiniſtimâ, annus Cycli, ſecundâ, clavis major, tertiâ minor, anno iſti reſpondens. Methodi claves inveniendi ſunt plures, qvarum unam hic indicabo: qværatur annus Cycli decemnoven-

& abinde ad terminum Rogationum progrediantur; Claves Pentecostes in qvinto G. Aprilis reponantur, ac inde etiamnum ad terminum procedant. Qvotannis claves terminorum permuta, hîc est clavium tabula &c. XXVI, XV, XXXIV, XXIII, XII, XXXI, XX, XXXIX, XXVIII, XVII, XXXVI, XXV, XIV, XXXIII, XXII, XI, XXX, XIX, XXXVIII.

§. 83.

Ad terminum Paschalem inveniendum multæ & insignes datæ sunt Regulæ.

C. D.	C. M.	C. M.
1	26	16
2	15	5
3	34	24
4	23	13
5	12	2
6	31	21
7	20	10
8	39	29
9	28	18
10	17	7
11	36	26
12	25	15
13	14	4
14	33	23
15	22	12
16	11	1
17	30	20
18	19	9
19	38	28

vennalis pro invenienda clave, qvâ inventâ, qvære characteristicam Festi, a qva inclusivè puta in antecedentia usqve ad Diem illum inclusivè â qva claves procedunt & multitudinem dierum clavem exprimentium obtinebis. Sit ex. gr. anno Cycli secundo invenienda clavis? Qvia numerus aureus 11 duodecimo Januarii adscriptus indicat ibidem lunam Februariam primam seu nascentem esse, qvæ characteristica Septuagesimæ, decima in vigesimum primum incidit, a qvo die inclusivè ad septimum Januarii etiam inclusivè, unde claves procedunt, sunt dies qvindecim; qvare numerus 15, anno Cycli secundo est clavis major Festorum mobilium qvinqve principalium, sed decem â qvindecim subtracti relinqvunt qvinqve, unde 5, clavem minorem exprimit. Verum etiam independenter a clave majore minor invenitur, siqvidem a vigesimo primo inclusivè, ad decimum septimum etiam inclusivè, putentur dies qvinqve, cum ab hoc die claves minores Septuagesimæ procedant. Arbitrarium vero est cujusuam Festi characteristica ad clavem qværendam utare, cum eodem anno Cycli pro omnibus Festis idem numerus clavem repræsentet. Plures autem methodos claves detegendi, Studio brevitatis omitto, qvas vide apud Bedam in libro de argumento lunæ.

(105) *Ecſe, gravem nobis bello carnem caveamus*
Bellum ſepe gerens etenum puto dicis hoſtem
Mox aeriem lucrum inveneris cum Religioſum.

Þeſsi vers kenna hvörsu þu ſkallt leita terminum Paſchalem. Ef m er ſidaſtur í ordinu þá ſkalltu telia ſvo marga daga frá enda Martii ſem ſá ſtafur er ad tölu í ſtafrofi, ſem fyrſtur er í þvi ordi ſem þvi äri tilheirir, þar er þá terminus Páſkadagſens, og þetta breſtur alldri um alldur.

84. §.

(105) Horum verſuum computiſticorum illa vocabula, qvæ in, m, terminantur, dicit domina Rymbegla terminos Paſchales in Martio indicare, ita qvidem ut â Martii ultimo incluſivè, retro in Calendario tot dies putandi ſint, qvot per ſuam in alphabeto ſedem litera vocabuli initialis monſtrat, hæc eſt Rymbeglæ horum verſuum ſuccincta nimis & incompleta explicatio. Verum an & qvomodo per eosdem termini Paſchales in Aprili detegantur, ne γϱυ qvidem addit; neqve in hos verſus apud computiſtas alios incidere potui. Hæc autem vocabula novemdecim eſſe & proinde Cycli lunaris & novemdecennalis annis æqvari, cum animadvertiſſem, ſubiit animum ſuſpicio, cætera qvoqve vocabula in m, non exeuntia, terminis Paſchalibus in Aprili indicandis inſervire, idqve etiam per literarum principalium numeros locorum in Alphabeto ordinales. Hos itaqve verſus cum tabella terminorum Paſchalium contendens, vidi ſtatim ſingula vocabula, ea, qvam inſinuat Rymbegla ratione reſoluta, terminis Paſchalibus per totum Cyclum decemnovennalem ordine recto reſpondere; ita qvidem ut prima vox Ecce, litera ſua principali E, in Alphabeto qvinta; anno Cycli primo, terminum Paſchalem in qvinto Aprilis hærentem indicet. Secunda vox, gravem, litera initiali G, in alphabeto ſeptima ab ultimo Martii incluſivè in antecedentia putando, anno Cycli ſecundo oſtendat terminum Paſchalem Martii vigeſimum qvintum obſidere. Tertia vox, Nobis, litera principali N, in Alphabeto decima tertia, anno Cycli tertio innuat terminum Paſchalem occupare decimum tertium Aprilis, qvarta vox Bello, litera initiali B, in Alphabeto ſecunda, anno Cycli qvarto monſtret terminum Paſchalem obſidere ſecundum Aprilis, & ſic cætera vocabula, qvotum ab initio verſuum tenent locum, totidem anni Cycli elapſi eſſe debent, qvorum ultimo per ſuam literam initialem terminum Paſchalem indicat, qvemadmodum appoſitum Schema monſtrat, cujus verſus finiſtimus verticalis continet annos

Ecce, gravem nobis bello carnem, caveamus
Bellum ſæpe gerens, etenim puto Dicis hoſtem
Mox arare lucrum inveneris cum Religioſè.

Hi verſus docent qvomodo terminus Paſchalis ſit qværendus. Qvodſi, m, ſit litera vocabuli finalis; a fine Martii totidem dies putabis, qvot ſunt literæ Alphabeti ad literam initialem iſtius vocabuli; qvod ad annum propoſitum pertinet, qvarum multitudo terminum Paſchalem ibidem indicat, qvæ Regula per omne ævi tempus nunqvam fallit.

§. 84.

C. D.	Ter. Paſc.	Vocabula Rymbeglæ.
1	5Ap.	Ecce
2	25M.	Gravem
3	13Ap.	Nobis
4	2A.	Bello
5	22M.	Carnem
6	10A.	Caveamus
7	30M.	Bellum
8	18A.	Sæpe
9	7A.	Gerens
10	27M.	Etenim
11	15A.	Buto
12	4A.	Dicis
13	24M.	Hoſtem
14	12A.	Mox
15	1Ap.	Arare
16	21M.	Lucrum
17	9Ap.	Inveneris
18	29M.	Cum
19	17A.	Religioſè

annos Cycli decemnovennalis, ſecundus terminos Paſchales & tertius deniqve vocabula Rymbeglæ, eo ordine ſcripta qvo in verſibus exhibentur, ita ut in his nihil remaneat obſcuritatis, dummodo attendat lector qvotæ ſint in Alphabeto literæ vocum initiales, & a Martii ultimo retro, ſed ab initio Aprilis prorſum eſſe putandum. De vocabulis qvinto & ſexto notandum, pro literis initialibus ſumendam eſſe C, cum aſpiratione & per conſeqvens pro C, utendum K, id qvod duo termini Martii 22dus & Aprilis 10mus poſtulant. Vocabulum decimum qvintum, Aeriem corruptum eſſe credo & ejus loco ſcribendum, arare, nam arare lucrum dicunt latini, qvam conjecturam meam ſenſus & connexio verſuum ſvadere videntur, nam aeriem lucrum qvid ſit, qvis facile dixerit? Pro qvo niſi, qvid aliud ſcribatur; falſa foret hæc aſſertio Rymbeglæ; omnia vocabula in, m, finita, pro Martio valere, & hanc obrem ratio etiam ſvadet, ut pro Religioſum, ſcribatur religioſè.

84. §.

Ef þu villt vita á hvern Calendisdag, Nonasdag edur Idusdag Páſkalis terminus ſtendur; þá er ad fyrſta vetri í hverri ölld Páſkalis terminus Nonas Aprilis, V; annann octavo Calendas Aprilis, I; þridia Idus Aprilis, VI; fiorda qvarto Nonas Aprilis, II; fimta undecimo Calendas Aprilis, V; ſietta qvarto Idus Aprilis, III; ſiöunda tertio Calendas Aprilis, VI; VIII[da] decimo qvarto Calendas Maii, IV; IX[da] ſeptimo Idus Aprilis, VII; X[da] ſexto Calendas Aprilis, III; XI[ta] decimo ſeptimo Calendas Maii, I; XII[ta] pridiè Nonas Aprilis, IV; XIII[da] nono Calendas Aprilis, VII; XIV[da] pridiè Nonas Aprilis, V; XV[da] Calendas Aprilis, I; XVI[da] duodecimo, Calendas Aprilis, IV; XVII[da] qvinto, Idus Aprilis, II; XVIII[da] qvarto, Calendas Aprilis, V; XIX[da] decimo qvinto, Calendas Maji, III.

85. §.

(106) Þær tölur ſem filgia hveriu termino kallaſt Regulares fyrer

(106) Regulares Paſchales ſunt numeri illi qvi ſingulis annis Cycli decemnovennalis anni propoſiti vel currentis, Concurrentibus additi, oſtendunt feriam in qvam incidit terminus Paſchalis, ſiqvidem ſumma ſit ſeptenario minor; Sin autem ſeptenarium excedat, ſeptem abjectis, reſiduum feriam indicat. Sit ex. gr. anno Cycli primo, qvo terminus Paſchalis occupat Nonas Aprilis, inqvirenda feria in qvam terminus incidit, Nonis Aprilis in tabula ſeqventi terminorum Paſchalium reſpondent Regulares Paſchales 5, qvare, ſi Dominicalis ſit D, cui in tabella concurrentium reſpondent concurrentes 3, qvi Regularibus additi conficiunt 8, & ſeptem abjectis remanet, I. ſeqvitur Paſchalem terminum in feriam primam, ſive Diem Solis incidere, qvod Calendario inſpecto verum eſſe patet. Sit Dominicalis G, cui in tabella concurrentiam reſpondent 7, concurrentes, qvi regularibus 5, additi producunt 12, & ſeptenario abjecto, 5 reſidui oſtendunt terminum Paſcalem in feriam qvintam ſive diem Jovis incidere. Sit Dominicalis F, cui in tabella concurreutium reſpondet concurrens I, qvi qvinqve Regularibus addi-

§. 84.

Qvodſi nôſce velis qvotam diem Calendas, Nonas vel Idus terminus Paſchalis occupet; prima hyeme Cycli terminus Paſchalis obſidet Nonas Aprilis, V; ſecundâ, octavam Calendas Aprilis, I; tertiâ, Idus Aprilis, VI; qvartâ, qvartam Nonas Aprilis, II; qvintâ, undecimam Calendas Aprilis, V; ſextâ, qvartam Idus Aprilis, III; ſeptimâ, tertiam Calendas Aprilis, VI; octavâ, decimam qvartam Calendas Majas, IV; Nonâ, ſeptimam Idus Aprilis, VII; decimâ, ſextam Calendas Aprilis, III; undecimâ, decimam ſeptimam Calendas Maji, I; duodecimâ pridiè Nonas Aprilis, IV; decimâ tertiâ nonam Calendas Aprilis, VII; decimâ qvartâ pridièNonas Aprilis, V; decimâ qvintâCalendas Aprilis, I; decimâ ſextâ, duodecimam Calendas Aprilis, IV; decimâ ſeptimâ, qvintam Idus Aprilis, II; decimâ octavâ, qvartam Calendas Aprilis, V; decimâ nonâ, decimam qvintam Calendas Maji, III.

§. 85.

Numeri illi qvi terminum qvemlibet comitantur, Regulares

	Non. Ap.	5	I
8	Calend. Ap.	1	II
	Id. April.	6	III
4	Non. Ap.	2	IV
11	Calend. Ap.	5	V
4	Id. Apr.	3	VI
3	Calend. Ap.	6	VII
14	Calen. Maj.	4	VIII
7	Id. April.	7	IX
6	Calend. Ap.	3	X
17	Calen. Maj.	1	XI
2	Non. Ap.	4	XII
9	Calend. Ap.	7	XIII
2	Id. April.	5	XIV
	Calend. Ap.	1	XV
12	Calend. Ap.	4	XVI
5	Id. April.	2	XVII
4	Calend. Ap.	5	XIIX
15	Calen. Maj.	3	XIX

additus producit 6, qvi indicant terminum Paſchalem in ſextam feriam, h. e. in diem Veneris cadere. Sit annus Cycli duodecimus, aveo ſcire in qvam feriam incidat terminus Paſcalis, exiſtente Dominicali A, in appoſita tabella vides anno Cycli duodecimo reſpondere Regulares Paſchales 4, in tabella concurrentium literæ A, reſpondent concurrentes 6, qvi Regularibus additi producunt 10, ſeptenarius abjectus relinqvit 3, qvi indicant terminum Paſchalem in feriam tertiam ſive diem Martis incidere, & ſic cætera. Cæterum appoſita tabella repræſentat more Romano terminos Paſchales cum adſcriptis Regularibus Paſchalibus in Columna verticali tertia, & annis Cycli decemnovennalis in qvartâ; qva igitur diſtinctius repræſentantur, qvæ Rymbegla confusè proponit.

fyrer þá grein ad þeir byrta á hverium Vikudeigi terminus Paſchalis ſtendur ár eftir ár, med ſvofelldri reglu ad þu ſkalt ſamteingia concurrentes yferſtandande árs hverium Regularibus fyrer ſig, og ef ſu tala öll ſamt verdur VII, edur minne; þá ſkal ſa dagur þvilykur ad tölu í vikunni ſem terminus Paſchalis ſtendur uppa, og ſamhliodar þeirri tölu. Enn ef ſiá tala verdur framar enn VII, þá kasta í burtu VII, og haf þad ſem af fram geingur, og ſkal ſá Dagur Vikunnar ſem verdur likur ad tölu ſem Paſchalem terminum ber uppa og þeirri tölu ſamþicker, og þetta brestur ei.

86. §.

Þetta et ſkilt ad ſetia í Páſkablad og mutera ár frá áre ad auk annara hluta, annum ſolarem og annum lunarem, annum indictionis, literam dominicalem & literam tabularem & datum diei Paſchalis annum communem ef þad ſtendur yfer; enn ellegar annum Bisſextum ef þad er, concurrentes, claves majores og minores og allra ſidaſt odigdar knackanna Epactas.

87. §.

(107) *A Xp̄o. nato, numeras & flamine miſſo.*
Sex b. dat ebdomadas & f. epta ſed ordine verſo.
Prima

(107) Hæc ſcripſio Rymbeglæ Xpo, certò eſt depravata & ſcribendum, Chriſto, id enim præpoſitio antecedens, conſeqvens participium; ſenſus verſuum & circumſtantiæ ſvadent, hos autem verſus Rymbegla ſolitarios ponit, ut neqve cum antecedentibus neqve cum ſeqventibus cohæreant, nec eorundem finem uſum vel ſcopum uno verbo innuit. Verum meditando & cum calendario conferendo, inveni hos verſus de intervallo tam minore qvam majore pactos eſſe, nullas tamen certas regulas intervalla definiendi continere, ſed tantum in certo caſu, qvanta ſint, definire. A Chriſto nato numeras & flamine miſſo, id eſt a prima die Feſti

lares dicuntur, eo qvod, qvotæ feriæ annuatim Paſchalis terminus inſiſtat, per hanc regulam indicant: Anni currentis concurrentes ſingulis Regularibus adde, & ſiqvidem aggregatum ſeptenarium vel minus conficiat, totidem feriæ ad eam incluſivè putentur, inqvam terminus Paſchalis incidit; & numero iſti reſpondet, ſi vero numerus ille ſeptem excedat, ſeptenario abjecto, adhibe reſiduum, cui ordinali numero par & congruens feria, illa dies eſto, qvam terminus paſchalis occupat, qvæ regula non fallit.

§. 86.

Hæc folio Paſchali inſerenda & annuatim mutanda ſunt, præter res alias: puta annum ſolarem, lunarem & indictionis, literam dominicalem & tabularem, & datum die Paſchatis annum communem ſiqvidem is vertens ſit; at alias annum Bisſextum ſi is currens ſit, concurrentes, claves majores & minores, & ultimo vitioſas Epactas.

§. 87.

A Chriſto nato numeras & flamine miſſo.
Sex B. dat hebdomadas & F. hepta, ſed ordine verſo.

 Prima

ſti nativitatis, cui adſcripta in Calendario hebdomadalis, b, puta in conſeqventia ſex hebdomadas, qvas literam, b, dare dicit, cum ipſi Feſto Nativitatis appoſita ſit, & ab ipſa putatio initium capiat; & flamine miſſo, hoc eſt a die Pentechoſtes & qvidem a litera F; qvæ conſeqventer in hoc caſu eſt dominicalis, puta ordine verſo, id eſt in antecedentia ſeptem hebdomadas usqve ad Paſcha, qvare, cum intervallum ſex hebdomadarum & litera Dominicalis F. ſit; facta collatione cum tabula introituum ſupra data (Cap. 7. §. 60. n. 81.) ſeqvitur hoc intervallum qvadrare in annum Cycli lunaris decimum ſextum vel etiam qvintum. Prima novemqve viginti alias dat ordine verſo: hic verſus in hoc eodem caſu definit qvantitatem intervalli majoris, nam exiſtente Dominicali F, Dominica prima adventus

Prima novemqve vigint. alias dat ordine verſo
Asſint qvinqve tamen preſcriptè primiciales.
Addens ad numerum D. bis tamen ſuperabis
M. qvoqve ſi numeras. aut amplius endeca tolles.
Per duor. epactam. lux. Maji prima futuri.

88. §.

---

ventus cadit in primum Decembris, cui adſcripta hebdomadalis F, a qva ordine verſo ſive in antecedentia putando usqve ad Pentecoſten, qvæ igitur in hoc caſu Maji duodecimam occupat, cui adſcripta Dominicalis F, alias Dominicas viginti novem obtinebis. Adſint qvinqve tamen præſcriptæ Primitiales, addens ad numerum, D, bis tamen ſuperabis. Hi duo verſus de intervallo minore ſunt accipiendi & ad verſum ſecundum ita referendi, ut eum immediatè ſeqvi intelligantur, adjectivum primitialis, hic adhibuit Author verſuum metri cauſa pro primitius, debent autem ſub intelligi Dies, ut ſenſus ſit: adſint tamen qvinqve primitii dies, id eſt dies appendices minoris intervalli ſex hebdomadarum, primitiales vel primitios appellat hos dies, vel qvia concurrentibus pares numero ſemper ſunt, & conſeqventer putandi elementa prabent, vel etiam, qvia dies appendices, ſi ſeptenarium excedant, in hebdomadas ſolidas colliguntur, & conſeqventer earundem principia ſeu elementa ſuppeditant. Præſcriptos vero appellat, qvod dies appendices, qvemadmodum ipſi concurrentes, ſingulis annis totius Cycli concurrentium, ſint numero certi, definiti, determinati, tum etiam fortasſis alludendo ad intervalli minoris tabulas computiſticas, in qvibus dierum appendicum columna ad dextram ſeqvi ſolet columnam hebdomadarum. Vult igitur verſuum Author, ſex hebdomadis minoris intervalli putando inventis, inſuper adeſſe oportere qvinqve definitos dies appendices, & illis adjiciendos eſſe, ut totum intervallum ſit ſex hebdomadarum & qvinqve dierum, & hinc eſt qvod dicat: addens ad numerum, i. e. qvos dies ad hebdomadarum numerum minoris intervalli jam inventum, addens, D, bis tamen ſuperabis. Cum enim intervallum ſit ſex ſeptimanarum & qvinqve dierum; ſeqvitur Qvadrageſimam cadere in decimum Februarii, cui adſcripta hebdomadalis F, in caſu propoſito Dominicalis, qvare eum octavo appoſita ſit hebdomadalis D, patet bis putando ſuperandam eſſe literam D, ut perveniatur ad Dominicalem F, h. e. duos dies ſupra octo eſſe putandos

ut

Prima novemqve viginti alias dat ordine verſo.
Adſint qvinqve tamen præſcriptæ Primitiales
Addens ad numerum D. bis tamen ſuperabis.
F. qvoqve ſi numeres, aut amplius hendeca tollas
Per duor. Epaċtam lux. Maji prima futuri.

---

ut ad decimum Februarii, qvem in caſu dato obſidet Qvadrageſima, & cui F, Dominicalis adſcripta, pertingatur. Duo verſus ultimi ad verſum tertium referendi ſunt, qvo dixerat a Dominica adventus prima, in hoc caſu in Calendas Decembris incidente, excluſivè in antecedentia putando ad Pentecoſten incluſivè, viginti novem Dominicas obtineri, depravata ſcriptio eſt, M, qvoqve ſi numeres, nam pro M, ſcribendum F, cum in literarum hebdomadalium & Dominicalium numero M, non contineatur, hinc dies dominicas intervalli majoris in caſu propoſito, h. e. anno Cycli decemnovennalis decimo ſexto vel qvinto, eſſe viginti novem. F, qvoqve ſi numeres, h. e. ſiqvidem ipſam Pentecoſten qvæ Maji duodecimum occupat, cui adſcripta hebdomadalis F, in hoc caſu dominicalis, numerationi includas, cum alioqvin Dominicarum multitudo ſit viginti octo, Feſto etiam Trinitatis connumerato. His ſubjicit partem verſus poſteriorem: aut amplius hendeca tollas, cum in caſu propoſito Pentecoſte occupet Maji duodecimum, ad menſis initium usqve in antecedentia putando ſuperſunt dies undecim, qvos hendecadem appellat, qvare, ſi amplius hendeca tollas, hoc eſt dies undecim Maji ad initium reſiduos ſumas & præcedenti ſummæ hebdomadarum viginti novem adjicias; per duorum Epaċtam, lux Maji prima futuri i, e, habetur vel obtinetur dies Maji prima per Epaċtam duorum, hunc numerum undecim, reſpiciendo ad Cyclum Epaċtarum appellat Epaċtam duorum, cum numerus aureus II. Calendis Majis ſit adſcriptus, cui in Cyclo Epaċtarum reſpondent Epaċtæ undecim, ſed per appoſitionem dies Maji undecim ad Calendas reſiduas numeri aurei II Epaċtam vocat, metri gratia ut verſum ſuum complere & ad finem perducere poſſet. Nulla igitur, ut ſupra dixi, certa regula intervalla determinandi his verſibus continetur, ſed tantum, exiſtente anno Cycli decemnovennalis decimo ſexto vel qvinto, & litera Dominicali F, qvanta ſint definitur.

88. §.

(108) Enn ef þu villt vita hversu marger eru hinir ſmálygnu piltarner Pactar ár frá áre; þá neit þeirri reglu þar til, ad þu tel hversu gamallt tungl er, undecimo Calendas Aprilis, ad ſkilia þar ſem XII. terminus ſtendur undir; og ſkulu ſvo margir Pactar þeſs árs ſem þar er alldur Tunglſens á þeim lid, Enn þesſi locus er næſtur Feſto Sancti Benedicti á veturiu ad ſkilia næſta dag eftir.

89. §.

(109) Ternus, uden, nod, octo, ſed, qvinqve, tred, ambo, decem, doc, ſeptem, qvind, qvater, dud, jota, novem, dep. VI. qvad. principium pibus, ſex fallit finis in imis &c.

90. §.

Alleins þá veri ſá endir þeſsa máls ad vor Herra lykni þeim er ſkrifade þeſsa Rymbeglu; mun öngum audvellt ad ſkilia þetta mál, puncta og agrip tiider og ſtunder ſem hier inni ſtanda, utan med nærverandi Guds nád og heilagsanda tillkalladri, med proſan litilæte og audmykt hiartans, hvad allsmegtugur

---

(108) Conferatur hic locus cum P. I. Cap. 19. §. 98. qvem nota 73tia illuſtratum vide.

(109) Hi verſus qvos Rymbegla confudit in unum ita diſtingvendi ſunt, qvibus recenſentur omnes aurei numeri eo ordine ac intervallis relictis, qvæ in Calendario vacua conſpiciuntur, vocabula verſuum ſunt Monosyllaba & Bisyllaba, Bisyllabarum prior denotat numerum cadere in eum locum vel diem, cui in Calendario aureus idem appoſitus, poſterior locum inſeqventem vocuum eſſe, cui Regulæ in fine ſecundi verſus computiſtæ veteres & horum verſuum authores ut ſatisfacerent, cum nullam vocem Biſyllabam ad aureum VI. exprimendum haberent, ipſum hunc aureum proſodico juxta ac computiſtico artificio egregio, inverſum

§. 88.

Qvodsi vero nôsse gestias, qvot sint annuatim Epactæ vitiosæ & paululum fallaces; utere tali Regula: Qvære qvota sit luna undecimo Calendas Aprilis, nempe qvota in eum diem incidat, cui proximè subjectus aureus XII. qvota enim ibidem luna, totidem anni propositi Epactæ sunto. Est autem hic (in Calendario) locus Festo Sancti Benedicti tempore hyberno vicinissimus, qvem proximè inseqvitur.

§. 89.

Ternus, uden, nod, oct, sed, qvinqve, tred, ambo, decem, doc, septem, qvind, qvater, dud, jota, novem, dep. VI. qvard; Principium pluribus, sex fallit finis in imis &c.

§. 90.

Verum enim vero huic Sermoni hunc ego colophonem impono; opem ferat illi Dominus noster qvi Rymbeglam hanc conscripsit. hanc materiam, puncta & momenta, tempora & horas hic intus recondita, nemo faciliter intelliget, nisi adsit gratia Dei & invocatio Spiritus Sancti, cum probatione sui ipsius, animi

---

versum characteribus Romanis V & I. expressum introduxerunt, ut per diæresin aureus VI, in duas Syllabas, V & I. resolveretur & conseqventer Syllaba prior U, sive character Romanus V, totius aurei VI, vicem subiret & justam diem in Calendario indicaret, posterior autem Syllaba I. sive character Romanus I, ut seqventem in Calendario locum vocuum innueret, qvo igitur artificio putationi & prosodiæ simul satisfecere. in versus tertii initio, principium idem valet ac Ternus, eo qvod aureus III Januarii & Martii primis ac ultimis diebus sit in Calendario appositus. his autem versibus cum ad nullum computum utatur Rymbegla, uberio.i eorundem illustrationi supersedebo.

ugur einn Gud má giefa eftir þvi ſem hann vill hverium ſkickad hafa. Þvi hver hann vill legiaſt í ad ydka þetta mál, þá hlytur hann ádur ad vera forkláradur í hiartanu, med godri ſamviſku, reidilaus og ahyggiulaus, þad gefi allsmegtugur Gud þeim ſem þetta mál vill læra. Emtos livore, Chriſtus ditet honore, plagarum rore, baratri qvi ſolvit ab ore.

animi demisſione & humilitate cordis, qvæ Deus omnipotens ſolus largiri poterit, pro ut unicuiqve diſtribuere voluerit. Nam qvicunqve huic materiæ exercendæ incumbere volet, ipſum corde mundo, conſcientiâ bonâ, animo ab ira & ſollicitudine vacuo, prius eſſe oportebit, qvæ omnipotens Deus iis largiatur, qvi materiam hanc perdiſcere geſtiunt. Emtos livore, Chriſtus ditet honore, plagarum rore, baratri qvi ſolvit ab ore.

FINIS SECUNDÆ PARTIS RYMBEGLÆ.

RYMBEGLA.

SÁ

III. HISTORISKI PARTUR.

I. CAP.

UM ODIN OG SONU HANS.

1. §.

Upphaf allra fráſagna í Norrænne Tungu, þeirra er ſanninde filgia, heſſt þá er Tyrker og Asiæmenn bigdu nordred, þvi er þad med ſönnu ad ſeigia ad Tungann kom med þeim nordur hingad er vier köllum Norrænu og gieck ſu Tunga um Saxland Danmörk og Sviþiod, Noreg og um nockurn hluta Englands. Höfudsmadur þeſsa folks var Oþin ſon Þórs, hann átte marga ſonu. Til Odins telia marger ætter ſinar, hann ſkipade ſonum ſinum til landa og giörde höfdingia, eirn af ſonum hanns er nefndur Skiölldur, ſá er land tok ſier, þad er nu heitir Danmörk, Enn þá voru þeſse lönd er Aſiæmenn bigdu köllud god lönd, enn folked God Jod, þar voru ſett endemörk mille Skialldar og Ingfreirs brodur hanns er þad Ryke bygde, er nu kalla menn Sviaryke. Odin og hanns ſyner voru ſtorum vitrer og fiölkunnuger, fagrer ad álitum og ſterker ad afle, marger adrer í þeirre ætt voru mikler af burdarmenn med ymislegum algiörleik, og nockurn af þeim toku menn til ad blóta og trua á og kölludu God ſin. Skiölldur var miög agiætur

og

CAP. I.

DE OTHINO AC FILIIS EJUS.

§. 1.

Omnes relationes in lingva Norvegica, qvibus veritas subest, tum exordium capiunt, cum Turcæ & Asiani septentrionem inhabitare cœperunt. Qvare pro certo statuitur lingvam illam, qvam Norvegicam dicimus, unà cum illis huc in septentrionem venisse, qvæ lingva in Saxonia Dania, Svecia, Norvegia, & aliqvanta Angliæ parte existit vernacula. Princeps populi hujus fuit Othinus Thori filius, is multos habuit filios. Multi ad Othinum genus suum referunt Authorem, ille filios terris præfecit ac principes creavit; cuidam filiorum ejus fuit Skioldi nomen, qvi Regionem illam occupavit, qvæ nunc audit Dania, verum tunc temporis hæ Regiones, in qvibus Asiani sedes posuere, salutabantur terræ Divorum, populus autem proles Divorum. Inter Skiöldum & Ingfreirum fratrem ejus, qvi Regnum qvod nunc Svecia vocatur condidit, fines sunt constituti. Othinus ac ejus filii erant viri sapientissimi & artium magicarum periti, pulchri adspectu & validi corporis robore, exstiterunt in eo genere multi alii excellentissimi viri, variis præditi perfectionibus, qvorum aliqvem sibi colendum, in qvo fiduciam collocarent Ethnici elegerunt, ac Deum suum salutarunt. Skioldus vir peregregius, magnæ vi hominum imperabat,

og hafde under ſier miked Ryke, manna Ryke var og miked og fridur godur, hann átte eirn ſon er Leifur het, þviad hann leifde hönum lönd og lauſafe, á hanns dögum var ſo godur fridur, ad í hanns ryke vard ecki vyg, og fyrer þvi var hann Fridleifur kalladur.

2. §.

Fridleifur var hinn meſte ſpekingur. hans ſon var Fróde, hann var ſvo vitur og margkunnigur ad af hanns nafne er ſá hvör Fródur kalladur er margkunnigur er, á dögum Fróda var ſvo mikell fridur ad einge villde mann drepa, þo ad hann ſæe fyrer ſier bundenn födurbana ſinn edur brodur, þá lögduſt nidur rán og ſtullder, ſvo ad gullhringur lá marga vetur á þiodleid á Jálángurs heidi. Þad er ætlan manna, þá er Fridfrode var, ad í þann tima være í Romaborg Auguſtus Keiſari, ſá er frid ſetti um allan heim. Þa var Chriſtur boren; þá er Fridfrode red Rykenu var ár ſvo miked, ad akrar vurdu ſiálfſáder og þurfte ei vid vetre ad buaſt, og þá fanſt í Jördu allskonar málmur: þad var á einu áre, þá er Frode var gamall, ad reidar þrumur komu ſtorar og elldingar, þá hvarf ſol af himni og ſkalf Jörd, ſo ad biörg brutu ur Stad, og þá komu biörg ur Jördu, og villtuſt aller ſpadomar.

II. Cap.

HER SEGIR UM LEINGD SIGLINGA, OG HVÖRSU ISLAND HEFUR FYRST FUNDEST.

3. §.

Svo ſeigia froder menn ad frá Stadi ſie VII. dægra Sigling til horns á auſtandverdu Islande. Enn fra Snæfellsnese

þar

rabat, amploqve Regno & pace bona fruebatur. Filium habebat unicum, cui Leifus nomen, qvia terras & bona mobilia ei ceſſit. Erat eo regnante tanta pax, ut in Regno ſuo cædes committeretur nulla; & hinc Fridleifus ſalutabatur.

§. 2.

Fridleifus vir ſapientisſimus, filium Frodum habebat, qvi tam ſapiens ac multiſcius erat, ut a ſuo nomine qvilibet multiscius nominetur Frodur. Erat Frothone regnante tanta pax, ut, licet patris fratrisve parricida præſente conſpecto & vinculis conſtricto, cædem committere vellet nemo. Tunc temporis rapinæ ac furta adeo in deſvetudinem abierunt, ut annulus aureus ſuper via publica in tesqvis Jalangri, multos annos vid Torf. Ser. p.267 *(conſpectus & intactus) jaceret. Opinio eſt Fridfrodo regnante, fuiſſe Romæ Cæſarem Auguſtum, qvi in toto terrarum orbe pacem ſancivit, eo tempore natus eſt Chriſtus. Regnante Frodo tanta fuit ubertas annonæ, ut agri ſpontè ſua ſaturati fructus ferrent, nec ad hiemem ſe præparare opus eſſet. Id temporis in terra reperta ſunt omnis generis metalla. Frodo jam ſene, anno qvodam magna tonitrua ac fulgura contigerunt, ſol de cælo diſparuit, ac terra contremuit, ita ut petræ locis ſuis excuterentur; & ex terræ viſceribus emergerent, & vaticinia confundebantur omnia.*

CAP. II.

DE LONGITUDINE QVARUNDAM NAVIGATIONUM ET PRIMA ISLANDIÆ INVENTIONE.

§. 3.

Aſſerunt periti a Stadis usqve ad Hornum (Angulum) in Islandia orientali ſeptem dierum civilium navigationem eſſe.

Sed

þar ſem ſkemſt er til Grænlands fiögra dægra haf í veſtur ad ſigla, enn ef ſiglt er ur Biorgvin til hvarffins á Grænlande í veſtur fullt, þá má ſiglt verda tylft fyrer ſunnann Island: Frá Reykianese á ſunnanverdu Islande er V dægra haf til Aullduhlaups á Irlande í ſüdur fullt. Enn frá Langanese á nordanverdu Islande, fiögra dægra ſigling til Svalbarda í hafsbotn.

4. §.

Svo ſeigir ad menn ſkylldu fara af Noreigi til færeya, nefna menn þar til vyking eirn er Nador hiet, þá rak langt veſtur í haf, þeir fundu þar land miked, komu þeir auſtan ad landenu, og gengu þar uppá land á fiall eitt hatt, þeir ſáu eingi lykinde til þeſs ad þetta land være bygdt, þeir foru aptur til færeya um hauſted, hann gaf landenu nafn, og kallade Snæland.

III. Cap.

UM BISKUPA OG ABOTA Á ISLANDE OG GRÆNLANDE.

5. §.

Þeſsir hafa Biſkupar vered á Grænlande í Gördum. Eirekur, Haralldur, Jon Krare (a), Jon Smirill, Helge, Nicolas, Olafur, Þórdur, Bokke, Arne, Alfur.

6. §.

Þeſser hafa vered á Islande í Skálhollte. Isleifur, Giſsur, Þórlakur, Magnus, Klængur, Þórlakur, Páll, Magnus, Sigvardur,

(a) D. Knare.

Sed a Snæfellsnefo ad Groniam, ubi brevisſimè diſtat, qvadriduanum æqvor in occaſum emetiendum. Qvodſi vero Biörgvinâ ad Hvarſum in Gronia navigetur in cardinem occidentis; ab auſtrali Islandia æqvor duodenarium navigendum eſſe. a Reikianeso in Islandia auſtrali, ad Aullduhlaupum in Hybernia verſus cardinem Meridiei, qvinqve; At a Langaneso in boreali Islandia ad Svalbardum in ultimo ſinus terminalis receſſu, qvatuor diebus civilibus navigatur.

§. 4.

Fertur a Norvegia in Acmodas iter fuiſſe inſtituendum, cujus itineris Dux asſignatur Pirata qvidam cui Naddoddi nomen, illi in oceano verſus occaſum ad longam diſtantiam acti, Regionem ibi magnam invenerunt, ad littus regionis orientale appulſa navi, ibi in continentem egresſi, in ſummitatem montis cujusdam excelſi aſcenderunt; Signa vero inhabitationis hujus regionis veroſimilia viderunt nulla, autumno in Acmodas ſunt reverſi. ille nomen impoſuit regioni ac Snælandiam ſalutavit.

CAP. III.

DR EPISCOPIS ET ABBATIBUS ISLANDIÆ ET GRÖNIÆ.

§. 5.

Hi fuere Epiſcopi Gardis in Grönia: Eirekus, Haraldus, Jonas Krarus, Jonas Smirillus, Helgo, Nicholaus, Olafus, Thoroddus, Bochus, Arnas, Alfus.

§. 6.

Hi Skalholti in Islandia fuerunt: Isleifus, Gisſur, Thorlacus, Magnus, Klangus, Thorlacus, Paulus, Magnus, Sig-

vardur, Arne, Arne, Jon Halldorsſon, Jon Indridaſon, Jon Sigurdsſon, Gyrder, Þórarin Oddgeir.

7. §.

Þeſsar ad Holum: Jon, Ketell, Biörn, Brandur, Gudmundur, Botolfur, Heinreckur, Brandur, Jörundur, Audundur, Laurentius, Eigell, Ormur, Jon.

8. §.

Þeſser hafa Abotur vered á Mukaþverá: Nicholaus, Biörn, Hallur, Einar, Ormur, Ketell, Arne, Eyulfur, Liotur, Þórer, Bergur, Haflide.

9. §.

Þeſser ád Þingeyrum Abotar: Vilmundur, Asgrimur, Hreinn, Þórbiörn, Augmundur, Karl, Kåre, Þórarin, Vermundur, Biarne, Hoſkuldur, Gudmundur, Biörn, Stephan, Arngrimur, Gunnſteirn.

10. §.

Þeſser Abotar hafa í Videy vered. Arnor, Runolfur, Andres Dreingur, Helge, Biörn, Jon.

11. §.

I Veri þeſsir, Þórlakur hinn helgi, Gudmundur Bialfason, Jon Loptsſon, Hallur Gisſurſon, Arnor, Brandur Jonsſon, Runolfur Sigmundarſon, Lodmundur, Þórlakur Loptsſon, Ejulfur.

12. §.

Ad Helgafelle þeſser: Augmundur, Þórfinnur, Ketell, Hallkell, Olafur, Gudmundur, Þórdur, Þórkell, Þórſteirn bollotur, Asgreimur, Gudmundur, Lambkár, Runolfur, þeſser voru lauser hiá.

IV.

vardus, Arnas, Arnas, Jonas Hallthori filius, Jonas Indridi filius, Jonas Sigurdi filius, Gyrder, Thorarinus, Oddgeir.

§. 7.

Hi exſtiterunt Holis: Jonas, Ketillus, Biörn, Brandus, Gudmundus, Botolfus, Henrikus, Brandus, Jörumdus, Audunus, Laurentius, Egellus, Ormus, Jonas.

§. 8.

Hi fuerunt Abbates Mukathveræ: Nicholaus, Biörn, Hallus, Einar, Ormus, Ketillus, Arnas, Eyulfus, Liotus, Thorus, Bergus, Haflidus.

§. 9.

Hi Thingeyris exſtiterunt Abbates: Vilmundus, Asgrimus, Hreinn, Thorbiörn, Augmundus, Karl, Kári, Thorarinus, Vermundus, Biarni, Höſculdus, Gudmundus, Biörn, Stephanus, Arngrimus, Gunſteinus.

§. 10.

Hi fuerunt Abbates Videyæ: Arnor, Runolfus, Andreas Dreingus, Helgo, Biörno, Jonas.

§. 11.

Hi fuerunt Veris: Thorlacus ſanctus, Gudmundus Bialfi filius, Jonas Lopti filius, Hallus Giſſuris filius, Arnor, Brandus Jonæ filius, Runolfus Sigmundi filius, Lodmundus, Thorlacus Lopti filius, Eiulfus.

§. 12.

Hi fuerunt Helgafelli: Augmundus, Thorfinnus, Ketillus, Hallkellus, Olafus, Gudmundus, Thordus, Thorkill, Thorſtein-Bollottus (rotundus), Asgrimus, Gudmundus, Lambkar, Runolfus, hi extra extraordinarii fuere.

IV. CAP.

UM FIARDANÖFN Á ISLANDE.
DE NOMINIBUS SINUUM CIRCA ISLANDIAM.

13. §. I *Austfiördum.*	§. 13. In Austfiordis, sive Qvadrante Islandiæ orientali sunt hi sinus.
1. Skardsfiördur.	*Sinus Incisuræ, scil. Montis vicini.*
2. Aunundarfiördur.	*Sinus Aunundi.*
3. Finnafiördur.	*Sinus Finnorum.*
4. Hornafiördur.	*Sinus angularis.*
5. Uthvalafiördur.	*Sinus balenarum rariorum.*
6. Midfiördur.	*Sinus intermedius.*
7. Vopnafiördur.	*Sinus armigeri.*
8. Borgarfiördur.	*Sinus monticuli.*
9. Lodmundarfiördur.	*Sinus Lodmundi.*
10. Mioafiördur.	*Sinus angustus.*
11. Nordfiördur.	*Sinus borealis.*
12. Seidisfiördur.	*Sinus culinaris.*
13. Hellisfiördur.	*Sinus Antri.*
14. Vidifiördur.	*Sinus latus.*
15. Geirfiördur.	*Sinus Geiri.*
16. Eskifiördur.	*Sinus fraxini.*
17. Reidarfiördur.	*Sinus balenæ grandioris.*
18. Faskrudsfiördur.	*Sinus inopiæ.*

22.

19. Stodvarfiördur.
20. Breiddalsfiördur.
21. Berufiördur.
22. Alftafyrder II-
23. Lonafiördur.
24. Papafiördur.
25. Hornfiördur.

Sinus ſtationis, ſc. piſcatoriæ.
Vallis latæ ſinus.
Sinus Urſæ.
Sinus duo Cygnorum.
Sinus æſtuariorum.
Sinus Papiſtarum.
Sinus angularis.

14. §.

Þeſser erú í Sunlendinga fiordunge.

1. Staksfiördur.
2. Hafnarfiördur.
3. Kollafiördur.
4. Hvalfiördur.
5. Grunnafiördur.
6. Borgarfiördur.

§. 14.

In Qvadrante Islandiæ Auſtrali ſunt hi ſinus.

Sinus togæ.
Sinus portus.
Sinus ſcopulorum exſtantium.
Sinus balenarum.
Sinus Breviorum.
Sinus monticuli.

15. §.

Þeſser fyrder gánga af Borgarfyrde, og hverſa í Veſtfyrdinga fiordung.

1. Straumsfiördur.
2. Hafursfiördur Snæfellsnes.
3. Breidifiördur.
4. Kirkiufiördur.

§. 15.

Hi ſinus a Borgarfiordo excurrunt & in Qvadrantem occidentalem incurrunt.

Sinus currentis aqvæ.
Sinus Capri
Iſthmus montis nivoſi.
Sinus latus.
Sinus templi.

5. Grundárfiördur.	*Sinus Campi.*
6. Kolgrafafiördur.	*Sinus ſcrobis carbonariæ.*
7. Hraunfiördur.	*Sinus ſaxeti ſcabri.*
8. Miofafiördur.	*Sinus anguſtus.*
9. Vigrafiördur.	*Sinus gladiorum.*
10. Alptafiördur.	*Sinus Cygnorum.*
11. Hvamsfiördur.	*Sinus Hvammicus, ſive loci diſparientis depresſi.*
12. Gellisfiördus.	*Sinus Gelleri.*
13. Gillsfiördur.	*Sinus hiantis terræ.*
14. Kroksfiördur. (b)	*Sinus unci.*
15. Þórſkafiördur.	*Sinus acellorum.*
16. Diupafiördur.	*Sins profundus.*
17. Gufufiördur.	*Sinus Guſi.*
18. Kollafiördur.	*Sinus ſcopulorum eminentium*
19. Kvigindisfiördur.	*Sinus Juvencæ.*
20. Skalmarfiördur.	*Sinus ſcalmæ, ſc. eqvæ.*
21. Vattarfiördur.	*Sinus chirotecæ.*
22. Kerlingarfiördur.	*Sinus Vetulæ.*
23. Kialkafiördur.	*Sinus prominentiæ ſcil. maxillæ.*
24. Vatnsfiördur. (c)	*Sinus lacus.*
25. Bordfiördur.	*Sinus asſeris.*
26. Patreksfiördur.	*Sinus Patreki.*
27. Talknafiördur.	*Sinus Talkni hominis.*

28.

(b) D. eptir Kroksf. leggur til Berufiördur, *poſt ſinus unci addit ſinus urſæ.*

(c) B. eptir Vatnsf. leggur til Vadill, *poſt ſinus lacus addit ſinus vadoſus.*

28. Þórsfiördur.	*Sinus Thori.*
29. Reidarfiördur.	*Sinus balenæ majoris.*
30. Troſtanfiördur.	*Sinus Troſtantis.*
31 Geirþiofsfiördur.	*Sinus Geirthioſi.*
32. Arnarfiördur.	*Sinus Örni.*
33. Dirafiördur.	*Sinus Diri.*
34. Önundarfiördur.	*Sinus Önundi.*
35. Sugandafiördur.	*Sinus ſugandi.*
36. Skutulsfiördur.	*Sinus tragulæ balenariæ.*
37. Alptafiördur.	*Sinus Olorum.*
38. Seidisfiördur.	*Sinus culinarius.*
39. Heſtsfiördur.	*Sinus monticuli inſtar eqvi adparentis.*
40. Skötufiördur.	*Sinus Rajarum.*
41. Miofifiördur.	*Sinus anguſtus.*
42. Vatnsfiördur.	*Sinus lacus.*
43. Reidarfiördur.	*Sinus balenæ majoris.*
44. Isafiördur.	*Sinus glacialis.*
45. Kalldalon.	*Æſtuarium frigidum.*
46. Jökulsfiördur.	*Sinus montis glacialis.*
47. Hornfiördur.	*Sinus angularis.*
48. Rafnsfiördur.	*Sinus Rafni.*
49. Lonafiördur.	*Sinus Æſtuariorum.*
50. Ranghali.	*Sinus flexuoſus, ſive flexura maris.*
51. Veideleiſa.	*Sinus piſcibus vacuus.*
52. Nordfiördur.	*Sinus borealis.*

53. Hornfiördur.	*Sinus angularis.*
54. Furufiördur.	*Sinus abietis.*
55. Þaralátur.	*Statio phocarum algata.*
56. Reikiarfiördur.	*Sinus fumantium Thermarum.*
57. Biarnarfiördur.	*Sinus Biarni.*
58. Drangafiördur.	*Sinus ſublimium Saxorum.*
59. Eivindarfiördur.	*Sinus Eivindi.*
60. Ingolfsfiördur.	*Sinus Ingolſi.*
61. Ofeigsfiördur.	*Sinus Ofeigi.*
62. Nordfiördur.	*Sinus borealis.*
63. Trekyllisvyk.	*Receſſus maris lignorum Rhopalo ſimilium.*
64. Reikiarfiördur.	*Sinus fumantium Thermarum.*
65. Veidelaus.	*Sinus ineptus piſcaturæ.*
66. Biarnarfiördur.	*Sinus Biarni.*
57. Steingrimsfiördur.	*Sinus Steingrimi.*
68. Kollafiördur.	*Sinus eminentium ſcopulorum*
69. Bitra.	*Sinus Bitri Thorbiarni.*
70. Hrutafiördur.	*Sinus arietum.*

16. §.

Þeſser eru í Nordlendinga fiördunge.

§. 16.

In Qvadrante boreali ſunt hi ſinus.

1. Midfiördur.	*Sinus intermedius.*
2. Vatnafiördur.	*Sinus lacuum.*

3.

3. Skagafiördur.	*Sinus promontorii.*
4. Siglufiördur.	*Sinus Navigationis.*
5. Hiedinsfiördur.	*Sinus Hedini.*
6. Olafsfiördur.	*Sinus Olafi.*
7. Eyafiördur.	*Sinus Insularum.*
8. Þórgeirsfiördur.	*Sinus Thorgeiri.*
9. Hvalvatnsfiördur.	*Sinus lacus balenaris.*
10. Skiálfande.	*Sinus tremulus.*
11. Augſarfiördur.	*Sinus ſecuris.*
12. Þiſtelsfiördur.	*Sinus Thiſtelli.*
13. Lánganes.	*Peninſula longa.*

Nu er komid til mots vid þad ſem uppvar hafed.

Nunc ad terminum perventum eſt a qvo cæptum.

V. Cap.

UM EYAR VID NOREG.

17. §.

Hier næſt ſkal ſkrifa nockud af Eyum fyrer Noreigi: Þeſsar eru Eyar fyrer Halogalande. Næſt er bygd af Chriſtnum mönnum Ey ſu er Salar Ey heitir, önnur Þydings Ey, þá er fiördur er Malangur heitir, hann ſkilur Finnmörk vid Bumenn, fyrer ſunnan Málangur ſtendur kirkia er heitir í Leingiuvyk, er menn hyggia norduſtu kirkiu í heiminum, þá er Ey er Senniab heitir, þá Trukney (d), Durex Ey, Andyria, Roölld, Brimilsey, Biarkey, Sóneſta, Qvidiney, hun er meſt, þá er í Kvidufyrde, þá Þrandarnes.

18. §.

Gautelfur ſkilur Noregs Kongs Ryke, og Svya Kongs Ryke, hun fellur ur Vatnenu Væni, og veſtur í haf, geingur Svyavellde fyrer ſunnan elfina. Hysing liggur veſtur vid haf í ár Kvyslüm, og á hálfa hvor konganna, Aſkheimsherad liggur ut vid ſio fyrer ſunnan Elſi, Sæfudalur næſt upp frá modunne, þá Fluduherad, þá áler, þá Biarkherad, þá Hufunes, þá Vetlaherad, Kaupſtadur í Liodhuſum er vid elſina fyrer ſunnan.

19. §.

Fyrer veſtann Væni eru Sunndaler og merkur í Svya Kongs vellde, fyrer nordann Vatnsenda liggur Vermaland; enn

(d) Trakney pro Trukney. B.

CAP. V.

DE INSULIS JUXTA NORVEGIAM SITIS.

§. 17.

His immediate Styli officio ſubjungam aliqvid de Inſulis juxta Norvegiam ſitis: Hæ Inſulæ Halogalandiæ præjacent: Chriſtianorum territorio viciniſſima exiſtit Inſula, qvæ dicitur Salareya, Inde altera Thydingseya. Tum ſinus occurrit, qvi appellatur Malangum & Finnomarchiam a Bumene diſcriminat. Ab auſtrali parte Malangi ſitum eſt templum qvod appellatur Leingiuvikum & in toto orbe borealiſſimum exiſtimatur, tum occurrit Inſula cui nomen Senniaba, Inde Trukneya, Durexeya, Andyria, Roolda, Brimilseya, Biarkeya, Soneſta, Qvidineya qvæ omnium maxima, tum occurrit Qviduſiördus, Inde Þrandaneſum.

§. 18.

Gautelfa Regnum Norvegiæ a Regno Sveciæ dirimit, illa ex lacu Væno elapſa, & occaſum verſus currens in mare ſe exonerat, a parte fluminis auſtrali excurrit Sveciæ Regnum, ad littus maris occidentale inter ramos fluminum, ſita eſt Hysinga, cujus dimidiam partem poſſidet utervis Rex. Aſkheimsheradum (Tractus Aſkheimius) eſt ab auſtrali parte fluminis maritimum; viciniſſimus flumini verſus ſuperiora jacet Sæfudalus. Tum Fluduheradum, tum Ali, inde Biarkheradum, tum Hufunesum, inde Vetlaheradum, in ripa fluminis auſtrali exiſtit Emporium Liodhuſum.

§. 19.

Ab occidentali parte Væni occurrunt Sunndali & Markiæ in Sveciæ Regno. Ad ſeptentrionalem terminum fluminis jacet

enn þá fyrer auſtann Vatnsbu, þá Gautland ed veſtra, miked land, þar er Kaupſtadur í Skorum og Biſkupsſtoll rykur ſvo ſeigia Gauter ad under þeim Biſkupe ſie XI. hundrud kirkna, í hinu eiſtra Gautlande er Falan miked hierad, þá er Saulu kaupangur, þar er friádagsþing alla XII. mánude.

20. §.

A auſtanverdu veſtra Gautlande eru hleinar, og nockuru veſtar er Elgiarás, fyrer veſtann hleinar er ſá Skogur er Tvividur heitir, hann er XII. raſta breidur, fyrir auſtann Tvyvid heita Smálönd, þá er vatn þad er meſt er kallad í Svyavelldi, heitir Veitur. Þá er Viſnisey og kaſtale rykur er kongur geimir í gerſemar ſynar, og þar er meſt trauſt hanns í öllu rykenu.

VI. Cap.

UM GRÁT CHRISTS, HANNS BLODS UTRENNSLE OG HINN SYDARSTA DAG.

21. §.

Eige er þad leſed ad Drotten hafe optar grated edur tárfelldt, enn þrisvar. Einuſinne þá er hann kom til Jorſalaborgar og ſagde fyrer audn Borgarennar og nidurbrot. Annad ſinn gret hann ad leide Lazari, þridia ſinn í pyningu ſinne, enn án grats var Drottinn fæddur, þvi þar var eigi efne til fyrer hönum ad gráta ſem adrer hafa, þeir ſem í Verrölldina koma, hann var getin af helgum anda enn aller adrer afmánáder.

22. §.

Vermalandia, tum vero ortum versus excurrit Vatnsbuum, inde Vestrogothia vastus tractus, Skora existit ibi Emporium, & sedes Episcopalis locuples. Asserunt Gauti Episcopo illi undecies centum templa subesse. In Ostrogothia existit Falan vastus tractus; tum occurrit Saulu kaupangum, ibi singulo mense die veneris forum celebratur.

§. 20.

In Vestrogothiæ orientali parte sunt Hleinæ, & aliqvanto inde versus occasum spatio existit Elgiarásum, a Hleinis occasum versus occurrit silva illa qvæ Tvividus appellatur rastas duodecim lata; a Tvivido versus ortum dicuntur Smalandiæ. Tum occurrit lacus qvi in Sveciæ regno maximus habetur, & Veita vocatur. Tum occurrit Visniseya & castellum ibi opulentum, in qvo Rex sua asservat pretiosa, & in toto Regno, ejus vires ibi existunt maximæ.

CAP. VI.

DE FLETU CHRISTI, SANGVINIS SUI EMANATIONE EE JUDICIO EXTREMO.

§. 21.

Dominum Jesum sæpius qvam ter flevisse vel lacrimâsse non legimus. Una vice cum Hierosolyma viniens, vastationem & destructionem Urbis prædiceret; secunda vice flevit ad Lazari sepulcrum; tertia vice in passione sua. Verum sine fletu natus est Dominus, qvippè qvæ aliis hominibus, dum in lucem eduntur, causa lacrimandi existit, apud ipsum locum invenit nullum: Is enim a Spiritu Sancto conceptus est; at omnes alii corrupto flamine concipiuntur.

22. §.

Svo ſeigir Ritning ad Drottne vorum hafe fimſinnum blodrunned, fyrſt er hann var ſkyrdur umnſkurnar Skirn, annad ſinn um nottena ádur hann var teken, þá ſveitteſt hann blode á bæn ſinne, þridia ſinn þá er hann var bunden vid ſtolpa og bardur, fiorda ſinn þá er hann var kroſsfeſtur, og hendur hanns og fætur voru negldar, fimta ſinn er Longinus lagde ſpiote á ſydu hönum, og rann ur ſárinu bædi blod og vatn.

23. §.

Þad ſeigia helgar ritningar ad domur hinn efſte ſá er Drottin kemur ad dæma um allt mannkyn, ſkule verda í loptinu, yfer dalnum Vallis Joſaphats, þar ſem Maria Guds moder var jördud, og horfe vinſtre hönd Drottins til ryke Jardar, enn hin hægre til himens, og ſkal ecki hallt verda nie ſkakt, þviad iafn ervidt er ad renna huganum til himens og Jardar, auſtur og veſtur, og hvörge fer hann hallt hvört ſem hann rennur.

24. §.

Enn þá er öndin tekur likama í ödru lyfe, þann hinn ſama ſem madur ber hier í lyfe, þá ſkulu godra manna likamer taka ferfallda pryde, fyrer þvi ad hvor madur er ſkapadur af fiorum höfudſkiepnum, Ellde og lopte, Vatne og Jördu, og er þad efne ſaman haft til allra likamlegra hluta af Gude, Enn önden er af öngvo efne ſköpud enn likame ſá er Gude hefur þionad þeſsa heims, tekur þá laun á Domsdeigi af Gude, ad hann ſkal vera liettfær og ſva ſkiotur ſem hugur manns, ſvo gagnsær (e) og ſmáſmugull þo ad hid ſterkaſta fiall væri fyrer, þá være hann þegar í gegnum, og þröng var öngvan Stad edur minkar, og þarf

(e) Gagnſær Penetrabile. B.

§. 22.

Asserit scriptura Sacra Domino nostro qvinqvies sangvinem manavisse, prima vice, dum baptismo circumcisionis baptizaretur; secunda vice, dum ea nocte qva captus, antequam caperetur, inter præcandum sangvinem exsudaret, tertia vice, dum columnæ alligatus verberibus afficeretur; qvarta vice dum crucifixo manus & pedes clavis transfixi essent; qvinta vice dum ejus latere a Longino hasta trajecto, e vulnere sangvis & aqva effluerent.

§. 23.

Asserunt libri Sacri, Dominum ad ludicandum totum genus humanum venientem, judicium extremum in æthere super valle Josophati esse celebraturum, ubi Maria Dei mater fuerat sepulta. Sinistra Domini terram, dextra cælum respiciente, non tamen inclinatum iri (Corpus Domini) nec in situ obliqvo fore. Qvia pari facilitate animus cælo ac terræ, orienti ac occidenti sistitur præsens, & cuicunqve objecto intenditur, ad ipsum nuspiam inclinatur.

§. 24.

Qvvm vero in altera vita assumserit anima idem, qvod homo in hac vita gestat corpus; Corpora bonorum qvadruplex decus accipient, eo qvod omnis homo ex qvatuor elementis est conditus, igne, aere, aqva & terra; qvas materias Deus in rebus omnibus corporeis combinavit, animam vero ex nihilo creavit. Corpus autem illud, qvod in hac vita inserviit Deo, die judicii id accipiet præmii; ut sit futurum levissimum & tam pernix ac animus humanus, tam acuti visus ac subtile, ut statim vel solidissimum montem sibi objectum penetret, ut locum nullum reddat angustiorem vel minorem, nec spatium in qvo

existit

þarf ecki rum þo ad ſie í hann ſkal vera VII. hlutum biartare enn ſol og liſa án öllum ſiuk leikia og ryka ad eylyſu med Gude.

VII. CAP.

UM REGNBOGA.

25. §.

I Regnboga eru þryr liter, vatns og brenneſteinsloga og ellds. Þad minner oſs á ad ottaſt þrefallda reide Guds, þá er kemur yfer heimen; Vatn kom í Noa flode, brenneſteins logie kom yfer Sodomam og Gomorram, Elldur mun koma yfer allan heim fyrer domsdag.

26. §.

Þeſser enu ſömu liter í regnboga merkia þrefallda fyrergefning ſyndanna. Ein er í Skyrn, onnur er í Idran ſynda, þridia er í lyſláte fyrer Guds ſaker, Vatnslitur merker fyrergefning ſynda í Skyrn, þvi filger blydleiki mikell og eingi Torvellda. Brenneſteins logie merker Ydran ſynda, þvi fylger beiſkleikur mikell.

27. §.

Og þeſsa þrefallda reidi Guds táknar Regnbogie. hann var ei ſien fyrer Noa flod, ſydan er hann ſyndur í minning ſyrerheits þeſs er Gud hiet Noa ad ey ſkyllde optar flod koma þad er heim kefde, ſvo ſem á hanns dögum hefde vorded, Ellds-litur merker fyrergefning ſynda í lyſláte, fyrer Guds ſaker, þar filger Ogn mikel og biartleikur mikell.

VIII.

existit repleat, ut septula claritate solis splendeat, ac sine omni ægritudine vivat ac regnet cum Deo in æternum.

CAP. VII.

DE IRIDE.

§. 25.

In Iride tres sunt colores, aqveus sulphureus & igneus. Id ipsum triplicis iræ Dei, qvæ mundo supervenit pertimescendæ nos admonet. Diluvio Noemico orbi terrarum aqvæ; flammæ sulphureæ Sodomæ & Gomorræ supervenerunt; ante diem judicii Ignis toti mundo superveniet.

§. 26.

Hi ipsi ter gemini in Iride colores, triplicem denotant remisſionem peccatorum, qvarum una in baptismo, secunda in pœnitentia peccatorum, tertia in Martyrio evenit. Color aqveus designat remisſionem peccatorum in baptismo, qvam grata admodum sensatio, & molesta nulla comitatur. Flamma sulphurea indigitat pœnitentiam peccatorum, qvæ multam acerbitatem habet comitem.

§. 27.

Ergo hanc triplicem iram Dei designat iris. Ante Diluvium Noemicum illa conspecta non est, Post id ipsum in memoriam ejus promisſionis est ostensa, qva Noæ Deus pollicitus est, non sæpius venturum diluvium, qvo totus, ut suo tempore factum, submergeretur orbis. Color igneus denotat remisſionem peccatorum in Martyrio; comitatur ipsum magnus terror & ingens claritas.

VIII. Cap.

UM ÞAU IIII. STORÞING.

28. §.

Fiögur hafa Storþing vered, þau er einkum er ſkylldt kallad ad hallda þau bodord er þar hafa boden vered af helgum fedrum. Eitt var í Nicea á dögum Conſtantini Keiſara og Julii Páfa, þar var Arius fordæmdur og villa hanns af CCC og VIII Biſkupum. Annad var í Conſtantinopoli á dögum Gratiani Keiſara og Damaſi Páfa, þá var Macedonius fyrerdæmdur, og hans villa af CLIIII. Biſkupum, Macedonius talde helgan Anda ei Guddom.

29. §.

Þridia þing var í Efeſo, á dögum Theodoſii Keiſara og Celeſtini Páfa, þá var Neſtorius fyrerdæmdur af CC. Biſkupa, ſu var hanns villa ad hann talde annan vera ſon Guds, enn annan ſon manns, og kallade hann af þvi Chriſt Drottin mann ad eins vera, enn ei Gud, enn ſu er riett trua ad hann er bæde Gud og madur. Ed fiorda þing almennelegt var í Calcedonia á dögum Marciani Keiſara og Leonis Páfa, þá var Evtiches fordæmdur og hanns villa af DC. Biſkupa og XXX. Evtickes var gagnſtædelegur Neſtorio í villu ſinne, hann talde ſvo, ad ſonur Guds var gud og madur, medan hann var hier í heimi, Enn nu kallade hann manndom hafa horfid í Guddom og talde ſon Guds ad eins vera, enn ei mann, Enn heilög trua iatar ad hann er í tvöfölldu edle, bædi Gud og madur.

IX.

CAP. VIII.

DE CONCILIIS OECUMENICIS.

§. 28.

Qvatuor fuere concilia oecumenica, qvorum præcepta a Sanctis patribus ibi tradita, inprimis putantur esse servanda. Unum exstitit Niceæ, imperante Constantino Cæsare & Julio Pontifice maximo, qvo Arius & suus error, a trecentis & octo Episcopis est damnatus. Secundum fuit Constantinopoli, imperante Gratiano Cæsare, & Damasio Pontifice maximo, tunc Macedonius ac hæresis ejus a centum qvinqvaginta qvatuor Episcopis est damnatus. Macedonius Spiritus Sancti Deitatem negabat.

§. 29.

Tertium Concilium exstit Ephesi, imperante Theodosio Cæsare & Celestino Pontifice maximo, tum Nestorius a ducentis Episcopis est damnatus; hæc hæresis sua consistebat in eo, qvod filium Dei a filio hominis diversum statuit, unde Christum Dominum pro homine tantum, non autem pro Deo habuit. Recta vero fide & Deus & homo esse creditur. Qvartum Concilium oecumenicum fuit Calcedoniæ, imperante Marciano Cæsare & Leone Pontifice maximo, tunc Eviches ac hæresis sua a sexentis & triginta Episcopis fuit damnatus. Evtichiana hæresis Nestorianæ fuit opposita: Statuit ille filium Dei, & Deum & hominem fuisse dum hic in terra versabatur; Nunc autem naturam humanam in divinam esse conversam, & Dei filium esse duntaxat, at non hominem. Sancta vero fides asserit eum in duplici natura esse cum Deum tum hominem.

IX. Cap.

FRÁ SONUM NOA.

30. §.

Syner Noa voru þryr, þeir ſkiptu öllum heimenum med ſier, hvar hvörs þeirra kyn ſkyllde biggia, ſkyllde Sem hafa þann hlut heims til bygdar er Aſia heitir, þad er kallad helmingur heimſins. Japheth het annar ſonur Noa hann ſkyllde byggia nordur alfu heimſins, þad er kallad Europa. Cam het enn þridie ſonur Noa, hann ſkyllde byggia þad ed Affrica heitir, þad er um uſtudurs átt heimſins.

31. §.

Sem átte V. ſonu og bygdu þeir um auſtur álfu heimſins, Eirn þeirra het Elam, annar Aſſur, III. Arphaxat, IV. Iludi, V. Aram, þeſſe eru þar þiodlönd í þeim hluta heimſins: Indialand, Perſidialand, þar bygde Elam, Aſſyrialand, þar bygde Aſſur, Medialand, Kalldealand, þar bygde Arphaxat, Syrland, Bactrialand, þar bygde Iludi, Albanialand, Kvennaland, Sviþiod hin mikla, þar bygde Aram. Enn alls eru talen Þiodlönd í þeim hluta heims CCCC. og VI. Enn þá er Tungur ſkiptuſt, þá komu í þann hlut Tungur VII. og XX.

32. §.

Japhet átte VII. ſonu, þeirra nöfn voru þeſſi, Gomer, Magog, Madan, Joſian, Tubal, Moſok, Tiras: þeſſe eru þar Þiodlönd, ſviþiod en mikla; þar bigde Gomer, Kylſingaland, þar bigde Magog, þad köllum vier Gardaryke, Grickland þar

bigde

CAP. IX.

DE FILIIS NOÆ.

§. 30.

Tres fuere filii Noæ, illi totum inter se tribuerunt orbem, qvam partem genera singulorum inhabitatum irent; partem illam qvæ dimidia orbis terrarum habetur, & Asia dicitur, Semus obtineret. Secundo Noæ filio erat Japheti nomen, cui pars orbis borealis, qvæ Europa vocatur, inhabitanda cederet. Tertio Noæ filio nomen erat Chamo, cui incolenda obveniret Africa, qvæ circa Africi plagam sita.

§. 31.

Qvinqve Semus habuit filios, qvi in oriente sedes posuerunt, horum unus dicebatur Halamus, secundus Assyrius, tertius Arphaxatus, qvartus Iludus, qvintus Aramus. In illa orbis parte sunt hæ regiones habitatæ: India, Persia, ibi Elamus habitavit; Assyria, ibi Assyrius habitavit, Media, Chaldea, qvas Arphaxatus incoluit, Syria, Bactria, ubi Iludus sedes fixit, Albania, Terra Amazonum, Tartaria Asiaticu, ibi Aramus habitavit: In ea vero orbis parte numerantur in universum, Regiones habitatæ sex & qvadringentæ, lingvis autem divisis, illi parti lingvæ viginti & septem cessere.

§. 32.

Japheto fuere filii septem, qvorum hæc nomina: Gomerus, Magogus, Madan, Josian, Tubal, Mosochus, Tirus. Sunt in ea orbis parte hæ regiones habitatæ: Tartaria Europæa, ubi Gomerus habitavit. Kylfingalandia qvam Magogus inhabitavit, & Russiam appellamus. Græcia, qvam incoluit

bygde Josian, Bolgaraland (f), þar bygde Tubal, Saxland, Frackland, Spanland, þar bygde Mosok, Ruminaland, Sviþiod, Demzo, Noregur, Gallia, Cappadocia, þar bygde Tiras. Enn alls voru þar talin Þiodlönd CC. Enn Tungur III. og XX.

33. §.

Cham sonur Noa átte IIII. sonu þeir hetu Cus, Mesraim, Phut, Canaan; þesse eru þar Þiodlönd, Ethiopia, Egiptaland, þad bigde Cus, Libialand, Rabitaland bigde Mesraim, Serkland, Getulaland bigde Phut, Numidialand, Mauritanialand, þad er enn Bláland, þar bigde Canaan, þar eru Tungur II. og XX. Enn þiodlönd sex minnur enn CCCC. og verda alls talldar tungur II. og LXX. enn þiodlönd þusund.

34. §

Indialönd eru III. eitt er í nánd vid Bláland, annad vid Serkland, enn hid þridia í enda heims. þvi ödru meigin þess liggur mirkva herad enn ödru meigen er haf, á þetta Indialand, for Bartholomeus Postoli ad eyda blotum þeirra er trudu á lykneske þad er Astaroth heiter. (g)

X. Cap.

NÚ SKAL SKRIFA UM MARGSKINS ÞIÓDA SKÖPUN OG EDLE, SEM Í HEIMENUM ER.

35. §.

Svo seigia frodleiksbækur ad í heimenum sieu margháttadar Þióder, bæde ad Vexte og Edle, Risar eru kallader þær Þióder,

(f) B. leggur til Ungaraland, h. e. addit Ungariam.

(g) B. hiet, h. e. appellabatur.

Josian, Bulgaria in qva sedes fixit Tubal. Saxonia, Gallia, Hispania ubi Mosochus sedes posuit. Italia, Svecia, Demzo, (Dania) Norvegia, Gallia, Cappadocia, ubi Tiras sedes habuit. Sed in universum ibi ducentæ Regiones habitatæ. At lingvæ viginti tres numerantur.

§. 33.

Chamus Noæ filius, qvatuor habuit filios, qvorum hæc nomina; Chus, Mesraim, Phut, Chanaan. sunt in ea orbis parte hæ regiones habitatæ: Æthiopia, Ægyptus, ibi habitavit Chus. Libya, Arabiam incoluit Mesraim, Saracam, Getuliam inhabitavit Phut. Numidia, Mauritania, qvæ adhuc est Blálandia, ibi sedes fixit Chanaan. Existunt ibi lingvæ viginti duæ, Regiones vero habitatæ qvadringentæ, sex minus. Unde in universum putantur lingvæ septuaginta duæ. At mille regiones habitatæ.

§. 34.

Indiæ sunt tres, una vicina Mauritaniæ. Secunda Saracæ; tertia vero in extremo orbis sita, habet enim ab uno sui latere Mirkva heradum, ab altero oceanum, in hanc Indiam profectus est Bartholomæus Apostolus, ad abolendum cultum idololatricum eorum qvi in statuam, qvæ Astaroth dicitur, crediderunt.

CAP. X.

DE VARIARUM GENTIUM FORMA ET NATURA.

§. 35.

Scribam nunc de multarum gentium, qvæ in mundo sunt forma & natura. Asserunt scriptores eruditi in mundo varias

&

der, er ſtærſtar eru, þeir eru ſumer vidureignar ſem adrer menn, enn ſumer eru mann ſkiæder.

36. §.

A Blálande er Þiod ſu er Panſagi heitir, þeir eta allt þad er tönn feſter á, Trogudici heita þeir enn er eru þar, þeir renna hvöriu dyre hardara. Anthioſagi nyta ecki nema fiſka eina. Antropoſagi eru mann ætur. Ardabuditæ eru biuger ſem fenadur, Magog eta ecki nema hratt ſie, og eta bæde menn og dyr.

37. §.

Su Þiód er enn þar, ſem ala ſem ſeinaſt (h) födur ſinn og moder, þá er þau hrymaſt af elle, enn ſydan bioda þeir vinum og frændum til ſin, ſkal þau þá afláta og eta þau ad Erfe ſynu, og þiker þeir illa giöra, er lata þau þola elle til ohægenda og verde þaug mögur. Einſætingar hafa ſvo miken fotvid Jörd, ad þeir ſkyggia ſier med hönum vid ſolarhita í ſveſne. (i) Su þiód er enn í Affrica, er ey grandar orma eitur og Börn í wöggu leika ſier ad eitur ormum.

38. §.

Þeir eru enn þar er höfudlauſer eru, enn á bringunne er bæde nef og augu. Sumer eru enn höfudlauſer og er munnur á ofann verdum buknum, enn Eyru eru á bádum hlidum (k) og er hár á ſem á dyrum. á Indialandi eru þeir menn er Satyri heita ſvo biugleiter ad krokur er á neſium þeim, þeim vex horn í enni, og fætur vaxnar lykaſt Geita fotum. Þeir

(h) B. A. ala ſemfeituſt, h. e. ad ſummam pingvedinem ſaginant.

(i) B. þeir eru ſvo ſkioter ſem dyr, inſtar ferarum pernices.

(k) B. á herdarblödum, h. e. inſcapulis.

& statura & natura existere gentes. Gigantes dicuntur populi omnium maximi staturâ, horum alii ad instar hominum cæterorum sunt tractabiles, at nonulli perniciosi.

§. 36.

Est in Mauritania gens, qvi Panphagi dicuntur, comedunt illi qvicqvid mandere possunt. Præterea existunt ibi locorum qvi Trogudici appellantur. illi qvodvis animal vincunt pernicitate pedum. Antpiophagi (ichthyophagi) piscibus duntaxat vescuntur. Antropophagi carnes humanas comedunt, Ardabuditæ pecudum ad instar proni sunt. Magogi cibis nonnisi crudis & incoctis vescuntur, sed & homines & animalia manducant.

§. 37.

Præterea existit ibi gens, qvi patrem & matrem, ad ultimum qvando senectute macrescunt saginant. Postea amicos & cognatos invitant, tum cæsis illis exeqviali convivio vescendum, & malè agere putantur, qvi sui incommodo eos senectutem sustinere & macrescere sinunt. Monipedes plantam pedis tam amplam habent, ut ipsis dormientibus sit umbraculo. Insuper occurrit in Africa gens, qvibus venena vermium nihil nocent, & liberi in incunabulis venenatis vermibus ludunt.

§. 38.

Præterea ibi terrarum existunt homines capite carentes. Sed in pectore nasum & oculos habentes, insuper nonulli carent capite, in trunco supremo os, & aures in utroqve latere habent. Suntqve ut animalia pilosi. Sunt in India homines qvi Satyri dicuntur tam curva facie præditi ut nasum habeant ad uncum. cornu illis crescit ex fronte, & pedes maturi pedibus

Þeir eru og þar er á bak aptur horfa tær, og eru átta tær á hverium fæti.

39. §.

Cerocephali (l) heita þeir menn er á er hunds höfud og hafa gaud fyrer mál, enn á fingrum og tam klær enn ei neglur. Cituplex (m) heita þeir er eitt er auga í höfde, og er þad í enne midiu. Þar eru sumer menn XII. alna háer, þeir heita Aeroli, sumer eru álnar háer þeir heita Pigmæi. þar eru konur þær ed börn ala V. vetra gamlar, enn einge verdur elldre enn VIII. vetra.

40. §.

Ermafroditæ heita þeir er ena hægre geirvörtu hafa sem karlar, enn hina vinstre sem konur, þeir meiga bæde vera fedur ad börnum, og svo mædur. Þad er enn þar kvenna edli sumra, ad eitt mega barn ala alls á æfe sinne, er þad barn hvytt fyrer hærum nyaled, enn sortnar þá er alldur færest yfer. Þeir lifa CC. vetur, og hrymast ei nie ellast.

41. §.

Hiá forse þeim er Ganges heitir og fellur af Paradísar biarge, er Þiód su sem ecki hefur munn, enn þeir lifa vid Ilm, þeim er verdur af eplum þeim og grase er þar vex. Þar eru vider þeir er utann vaxa sem ull sie á, og hafa þeir þad eitt til klæda er þadann er af, þeir deigia þegar er þeir meiga ei ilma af aldininu.

42. §.

(l) B. Cenocephali.
(m) B. Citoplex.

caprinis assimilantur. Occurrunt etiam eo loci homines, qvibus digiti pedum retrorsum vergunt. Octo digitis in utrovis pede existentibus.

§. 39.

Cerocephali (Cynocephali) dicuntur homines qvi Caput caninum habentes, latratu utuntur pro loqvela; sed in digitis manuum & pedum habent non ungves at ungulas. Cyclopes dicuntur illi qvibus unus est oculus in medio fronte. Occurrunt eo loci homines nonulli duodecim cubitos alti qvi Aeroli vocantur. nonulli unum cubitum alti qvi Pigmæi dicuntur. Sunt ibi mulieres qvæ qvinqvennes pariunt, sed qvarum plus qvam octennis evadit nulla.

§. 40.

Hermaphroditi dicuntur, qvibus dextra papilla masculina, at sinistra fæminina. illi liberorum & patres & matres existere possunt. Præterea ibi locorum fæminarum qvarundam ita comparata est natura, ut per totam ætatem unicum pariant infantem, qvi nuper in lucem editus canet, at inter adolescendum nigrescit. illi ducentos annos ita vivunt, ut neqve macrescant, neqve (adspectu) senescant.

§. 41.

Apud Cataractam illam, qvæ Ganges vocatur, & a petra Paradisiaca se præcipitat, gens habitat ore carentes, sed odoribus pomorum & herbarum ibi crescentium vivunt. Existunt ibidem arbores, e qvarum superficie enascitur qvid lanæ simile, ex qvo vestimenta conficiunt, qvibus unicè utuntur. At cum herbas non amplius odorantur, confestim existingvuntur.

42. §.

Þeir menn eru enn, er lodner eru aller ſem dyr, og þurfa eingen klæde, eru IX. fota háer edur ſumer meir, og eru ei ſkemur í vatne enn á lande, þeir hafa öngva fædſlu nema hráfiſka og vatnsdrick. A Sviþiód hinne miklu eru Albani, þeir eru hviter ſem ſnior, bæde á hárslit og hörunds, þegar þeir eru alner, þeir hafa gul augu í höfde, og ſiá betur um nætur enn daga.

43. §.

Þar er enn land þad er kallad er Kvennaland, þaug biggiaſt hid næſta] og Albani, þar eru opt oruſtur á mille, og ſvo hafa þær og ſiálfar iafnlega bardaga ſyn á millum um ryke ſvo ſem karlar annarſtadar, og eru þær konur ecki omattkare nie hugminne enn karlar í ödrum ſtödum.

44. §.

Þeir menn eru enn er neflauser eru, og er ſlíett allt andlit nema munnur og augu, ſumer hafa vör hina nedri ſvo mikla, ad þeir kaſta henni aptur fyrer höfud ſier, og ſkiggia andlite vid ſolu, þá er þeir ſofa. Þeir eru enn þar er ſvo eru munnlitler, ad ongva hafa fædslu nema drecka af pypu. Sumer eru tungulauser, og merkia allt af bendingu.

45. §.

Ciromandori heita þeir, ſem utann eru tindotter, ſem Biarn Igull, þeir liggia í ſkogum, hafa gul augu og tennur ſem hundar, og hafa eige mans rödd nie mál. Panadios heita þeir er eyru hafa ſvo mikel ad þeir hylia med þeim allann likama ſinn. Þeir menn eru enn ſem hroſsafætur hafa, enn mönnum lyker ad

ödru

§. 42.

Insuper existunt homines, qvi ferarum ad instar, toti pilosi, nullo indigent vestitu, novem pedes alti vel etiam non ulli altiores, neqve minus temporis inhumido qvam sicco degunt. Nullo cibo præterqvam piscibus crudis & aqvæ potu vescuntur. In Tartaria Asiatica sunt Albani, illi in lucem editi instar nivis, cutem & crines albi, oculos flavi, noctu qvam diu acutius cernunt.

§. 43.

Præterea existit ibi Regio qvæ dicitur Amazonum, cui earum qvæ inhabitantur, Albania vicinissima. qvæ sæpe numerò se cum bella gerunt; qvin etiam ipsæ fæminæ, qvemadmodum alibi locorum viri, secum de regno identidem certant. nec mulieres illæ corporis & animi robore, viris alibi terrarum qvicqvam cedunt.

§. 44.

Insuper occurrunt homines naso carentes, qvibus præter os & oculos tota facies æqva. nonnullis labium inferius est tam amplum, ut capiti super injectum usqve ad occiput, sit umbraculum vultus dormientibus. Præterea existunt ibidem, qvibus tam angustum os, ut cibo vescentes nullo, tubo tantum bibant. Nonnulli elingves nutibus omnia signant.

§. 45.

Ciromandori vocantur illi, qvi extrinsecus in modum Echini ursini aculeati sylvas inhabitant, oculos flavos & dentes caninos habent, humana voce & loqvela destituti. Panadii dicuntur illi, qvi aures tam amplas gerunt, ut ipsis totum corpus contegant. Existunt etiam homines, qvi pedes habentes eqvinos, sunt qvoad cætera similes hominibus & hyppopedes

 appel-

ödru og heita þeir hypopedes. Þá er ſu Þiód ſem hornfinnar heita, á þeim er horn nidurbiugt í enne, og eru þeir mannætur. Þeir eru enn er haka er groenn vid bryngu, þeir heita hundingiar, þeir eru ſvo vid menn ſem olmer hundar.

XI. Cap.

UM ÁR Í HEIMENUM.

46. §.

Fiorar ár falla ur Paradys í þennan heim. Ein heiter Ganges, hun fellur á Indialande, önnur heiter Gyon og Nil ödru nafne, hun fellur um Egyptaland og Blaland. Þridia heiter Tyger, hun fellur um Serkland, fiorda heiter Euphrates, hun fellur um Mesopotamiam.

47. §.

Bacthol heiter á Aſialande, þar er gull numed upp í ſöndum, (n) Tanais heiter á, er ſkilur Europam frá Aſia, Duná er meſt á Europa, þar falla LX. ſtorär í hana, og kemur í ſiö ſtödum mikel hvor ſaman í ſio, í þeim hluta heims eru þeſsar ſtorär adrar, Hepur, (o) Hyia, (p) Seimgel, (q) Dyna, Olkoga, Vina, Kinna, Saxelfur, Padus, Tiſur, Rodon, Betus.

XII.

(n) Ermur heiter önnur á, þar eru enn Gullſandar hiá. Tög heiter á Spani, þar eru oc Gullſandar. Ryn er á Fracklandi þar er enn Gull í ſöndum. B.D.A. *i. e. Ermus dicitur alius amnis, ibi aureæ ſunt arenæ, in Spania Tagus appellatur; ubi etiam arenæ aureæ; Renus in Gallia, ubi etiam aurum arenis commixtum.*

appellantur. Qvin etiam occurrit gens, qvi Hornfinni dicuntur, (Finni cornuti) illi in fronte cornu gerunt deosſum incurvatum & ſunt Antropophagi. Adhuc exiſtunt, qvibus mentum pectori accrevit, qvi Hundingi (canini) appellantur. Sunt erga homines ut canes rabidi.

CAP. XI.

DE FLUMINIBUS IN GLOBO TERRAQVEO.

§. 46.

Qvatuor flumina ex Paradiſo in hunc terrarum orbem labuntur. Unum Ganges vocatur, qvi per Indiam fluit. Secundum Gyon & altero nomine Nilus, qvi per Egyptum & Mauritaniam excurrit. Tertium Tigris audit qvi per Saracam labitur. Qvartum Euphrates appellatur, qvi per Meſopotamiam fertur.

§. 47.

In Aſia Bactholus dicitur amnis, ibi aureæ colliguntur arenæ. Tanais appellatur fluvius qvi Europam & Aſiam dirimit Duna (Danubius) eſt fluvius Europæ maximus, cui ſexaginta magni amnes inferuntur, & ſeptem magnis oſtiis in mare ſe exonerat. Cætera in ea orbis parte, magna ſunt hæc flumina, Hepur, Hyia, Seimgel, Dyna, Olchoga, Chinna, Saxoniæ flumina, Padus, Tifur, Rodanus, Betus.

CAP.

(o) Nepur. B. (p) Nyia. B.
(q) Seimgol. B.

XII. Cap.

UM VOTN OG BRUNNA.

48. §.

Nu ſilger epter af vötnum og brunnum. Vötn og Tiarner eru med mörgu mote, ſum eru ſkyr, enn ſum oſkyr. Dauda ſior er á Gidingalande, þad er LXXX. ſkeida ens átta hundrads langur, enn halſs annars hundrads ſkeida breidur í ſkeide einu eru V. fadmar og XX. annars hundrads, á vatne þeſsu er Bikslitur, þar má ecki lifandi vera í þvi vatni, þvi ad allt flytur medan lifer, enn ſöckur þegar daudt er, þar eru ongver fiſkar í, og alldrei ſetiaſt þar fuglar á, og ei er þar ſkipum halldid, þvi menn deya ef yfer fara, enn þá ſöckur þegar er andar miſser. Ef kerte er láted í vatned, þá er log er á þvi, þá flytur þat medan lifer, enn ſöckur þegar ſlocknar.

49. §.

Avernus heiter Vatn á Campania, þar er daun ſvo illur af, ad deir allt þad er afkenner, og öngver fliuga þar fuglar yfer, þvi ad þeir deia þegar ef þeir kenna af. A Italia er Brunnur eirn ſem heitir Ciceron, hann græder augna mein ef þvi vatne er árided.

50. §.

Veſtur á Boecia eru II. brunnar, vexminne mans vid ef hann dreckur af ödrum, enn þver ef af ödrum dreckur. Þar er og Cizicus brunnur, ſá tekur af lostaseme, ef madur dreckur af, hvört ſem er Karl edur kona. Þá er ſá annar er kveiker lostasemi bæde mönnum og fie. Su Tiörn er á Blálande er ſá tekur vatnſsott er af dreckur.

51. §.

CAP. XII.

DE LACUBUS ET FONTIBUS.

§. 48.

Seqvitur Iam de lacubus & fontibus: lacuum & fontium multæ existunt species, sunt alii limpidi alii turbidi, in terra Chanaan occurrit mare mortuum, septingenta & octoginta stadia longum, at centum & qvinqvaginta latum. Stadium unum continet passus centum viginti qvinqve. lacus ille piceo est colore, omnia viventia respuit, omni vivo supernante, & qvam primum exstingvitur, desidente. Ipsum pisces sustinet nullos, nec unqvam ei aves insidunt, neqve ibi naves detinentur, namqve homines inter transeundum exspirant, & exstincti confestim submerguntur. Qvodsi in lacu teneatur accensa candela, viva supernat flamma; exstincta sidit.

§. 49.

In Campania lacus nominatur avernus, qvi tam tetrum emittit odorem, ut omnia qvæ senserunt, exanimentur. Super ipso aves tranvolant nullæ, qvippe qvam primum suboluerint, exstingvuntur. In Italia fons Cicero *appellatur, cujus aqva obliti oculi a morbis curantur.*

§. 50.

Versus occasum in Bæotia gemini occurrunt fontes, e qvorum uno si biberit homo, memoria capit incrementum; Sin ex altero, decrementum. Qvin etiam existit ibidem Cizicus fons, qvi venerem exstingvit e se bibentis sive viri sive fæminæ. Est & alius, qvi & in hominibus & animalibus brutis venerem excitat. Existit in Mauritania fons, e qvo qvi biberit hydropicus evadit.

51. §.

I Sikiley eru tveir brunnar, annar giörer þau kvikende fræ er ádur eru ofræ, enn annar giörer þá ófræ, er ádur eru fræ. A Gricklande er á ſu er Saude giörer hvita, þá er afdrecka. Enn ſu er önnur á er alla giörer ſvarta, enn þeir verda fleckotter er af imsum drecka ánum. Siden heiter ſior á Indialande, þar ſöckur allt þad er akemur. Vatn heiter Alcus, þar ſockur eckert ſem á kemur. Marsida heiter vatn á Frigia, þar vaxa ſteinar í.

52. §.

Jobs brunnur er á Idumæa, hann ſkipter litum fiorum ſinnum á áre, hann er um vored grár, enn um ſumared raudur ſem blod, um haustid grænn ſem ſior, um veturen gagnſær ſem vatn ſkyrt. Vatn er þad er þrisvar er ramt á II. dægrum og gott avallt þeſs á mille. Þá er ſá brunnur er ſvo er kálldur, hvorn dag ad odreckandi er, enn um nætur er hann ſvo heitur, ad hann má þá ei helldur drecka, þad vatn er enn er hverfur brott ſtundum, ſvo ad ecki er eptir nema leirar, og veit ecki nær á brott man hverfa, enn fordum hafde hvorfed brott þridia dag viku hvörrar.

53. §.

I Sardinus Eyu er varmur brunnur, þar bætaſt mönnum augnamein ef þad vatn ber í augu ſier, Enn ef Þiófar bera þad vatn í augu ſier, þá verda þeir blinder af þvi vatne. Þad vatn er enn ad log brennande ſlokna ſem von á er, ef í er láted þad vatn, enn þegar kemur loged á kerted er upp kemur ur vatnenu; vötn eru þaug er ſvo eru heit, ad þegar brennur er vid mann kemur. Þau vötn eru enn, er ſnaraſt í Lopt upp þá minſt er von, ſvo giörsamliga öll ad ei ſier til vatns epter, Enn ef hiá þeim liggia klædi eda ull eda trie, þá verdur allt ad ſteini.

XIII.

§. 51.

Dantur in Sicilia duo fontes, qvorum unus animal qvod nondum concepit concipere facit, alter qvod fœtum concepit conceptu privat. In Græcia occurrit amnis, qvi oves e ſe bibentes albedine tingit, eſt & alter amnis, qvi omnes nigredine tingit. At diverſi colores evadunt, qvæ ex utroqve biberunt fronte. In India Siden appellatur lacus, cui qvæcunqve injecta fuere, deſidunt. Alcus dicitur lacus, cui qvæcunqve impoſita fuere, ſupernatant. In Frygia lacus vocatur Marſida, in qvo lapides creſcunt.

§. 52.

Occurrit in Idumæa fons Hiobi cujus color ſingulis annis qvater variatur, vere griſeus exiſtit, æſtate ſangvineus, autumno marinus, hieme ad inſtr aqvæ mundæ limpidus. lacus exiſtit, qvi uno die civili ter amareſcit, & per intervalla ſemper dulceſcit. Qvin etiam exiſtit fons, interdiu præ frigore; at noctu præ colore impotabilis. Exiſtit etiam lacus, qvi ſolo reſidente limo qvandoqve diſparet, neqve præſciri poteſt qvando ſit abiturus, at olim qvovis die Martis diſparuerat.

§. 53.

In Sardinia calidus occurrit fons cujus aqva ſi oculi fuerint obliti a morbis ſanantur, fures vero ſi aqva illa obliverint oculos, excæcantur. Adhæc exiſtit lacus, cui immerſæ ardentes candelæ, uti neceſſum eſt, exſtingvuntur, at qvam primum ex aqva emergunt, flammæ reviviſcunt. Dantur aqvæ tam calidæ, ut corpus humanum contingentes ſtatim adurant. Præterea ſunt aqvæ, qvæ inopinato totæ penitus in aera ſaliunt, nullis apparentibus reliqviis, qvodſi vero adjacuerint veſtimenta lana vel lignum, omnia lapideſcunt.

XIII. Cap.

AF ORMUM.

54. §.

Drako heiter ſterkaſtur Orma, og hefur hann ſvo miked afl í ſporde, ad ecki er ſvo ſterkt dyr, ad ei fáe bana ef hann getur ſpordinum vafed um, bæde má hann fliuga og ganga, hans höfud ſkulu hiner göfuguſtu menn hafa til fædſlu ut a Blálande og þiker þad gott til minnes.

55. §.

Ormur heitir Baſiliſcus hann hefur eitur í augum, ſvo ad hvervetna deyr ef hann getur ſion á komid, og er ecki þad kvikindi ad hönum bane nema (r) Hreisiviſia. Dipſas heiter Ormur ſá er þann þiſter til heliar ef ſá getur höggved. Ipualis heiter Ormur, af hans eytre fær madur ſvo bana ad hann ſefur í hel. Ermorarus ſveiteſt blode, hann höggur ſvo ad blod rennur epter, ſvo ad þad ſtödvaſt alldrei og fær af þvi bana.

56. §.

Seps heiter Ormur, af eitre hanns ef hann höggur brádnar madur allur ſem vax vid elld, ſá er lytell Ormur. Ceraſtes heiter Ormur, hann er hirndur ſem hrutur, enn hvad er ſmyd ad er ur horni hanns, þá má þegar vita ef eitur kemur í nánd, þviad þá verdur þegar horned vott, ſá Ormur hefur ecki eitur, hann liſter dyr med hornum ſer til matar, hann er ſlægſtur allra Orma.

57. §.

(r) Hreysiviſſa. B.

CAP. XIII.

DE VERMIBUS.

§. 54.

Draco vocatur vermium robustissimus omnium, & in cauda tantum fovet roboris, ut tam validum detur animal nullum, cui necem non inferat, si caudam ipsi applicare potuerit: Est ille tam volatilis qvam ambulatorius, fertur in Mauritania illius capite viros nobilissimos vesci, id qvod memoriæ prodesse putatur.

§. 55.

Vermis dicitur Basiliscus oculis ita venenatis, ut exstingvatur animal omne, cui inseruerit oculos, nec ullum datur animal nisi Hreisevisia ipsi perniciosum. Dipsas appellatur vermis, qvi eum cui ictum intulerit siti enecat. Ipualis dicitur vermis cujus venenum somno hominem interimit. Ermorarus sudat sangvinem, ille homini ejusmodi ictum infert, ut sangvis emanet, cujus emanatio qvia sisti neqvit; mortem infert.

§. 56.

Seps appellatur vermis, cujus veneno si ictum intulerit, totus homo, ut ad ignem cera colliqvescit; at est vermis ille statura parvus. Cerastes vocatur vermis, est ille cornutus ut aries, siqvid autem ex ejus cornu fuerit fabrefactum, siqvidem venenum in vicinia sit, mox innotescit, qvod tum cornu extemplo madescat. Vermis ille veneni expers, cornubus infert animalibus ictus lethales ad vescendum, vermium callidissimus omnium.

§. 57.

Scîtalius er fegurſtur allra orma hann er ſeirn ormur, og fær þö opt höggved mann, er hann verdur undradur fyrer fegurdar ſaker, hann er ſvo heitur ſem hann er glóande ad ſiá, og eru alldrei þeir kuldar ad ei gloe hus þeirra; Amphisbena heiter Ormur, hann hefur höfud í hvorutveggia enda, og (s) hefur fram höfuden enn dregur lyckiuna epter, hanns afl er nær ecki, nema froſt ſie, í hönum eru ſvo biört augu ſem kertislios.

58. §.

Rimatrix blandar eytre hvört vatn er hann kemur til. Preſter heiter Ormur ſá, ad af hanns blæſtre verdur madur ſvo digur ſem naut og fær af þvi bana, hanns munnur er avallt opin. Aspis heiter Ormur, þar hefur madur edur dyr þegar bana ef hann höggur. Jaculus heiter ſá Ormur, er flygur ſvo ſkiott í gegnum mann, ſem ör ſie ſkoted. Sirena heiter Ormur hann hefur vænge og flygur, hann má og renna hardara en heſtur, þar hefur madur fyrr bana enn hann kenni ſottar ef hann höggur.

59. §.

Salamandra má lifa, þott hann ligge í Elldi, hann hefur eitur ſvo illt, ad þá er hann legſt under viddarrætur, þá verdur þegar eitur í öllu alldine á þvi trie, ſvo verda og öll vötn ef hann leggſt í þaug, eitre blanden, ſá Ormur giörer veſi til husa ſier, og þar giöraſt klæde af veſum þeim, og ſkal þau klæde ellda ſem málm, enn þvo alldrei nie láta vot verda, þviad eitur blandad verdur vatned allt er vidkemur.

VIV.

(s) hverfer fram höfuden. B. *i. e. caput antrorſum dirigit.*

§. 57.

Scitalius existit vermium omnium pulcherrimus, ille tardigradus tamen sæpenumero homini infert ictus, interea, dum sua pulchritudo admirationi est contemplanti. Est ille tam calidus tactu, qvam candidus adspectu, nec unqvam tanta ingruunt frigora, qvin sua domicilia candeant. Vermis Amphisbena vocatur, corporis utrumqve extremum illi est capitatum, capitibus antrorsum directis plicam corporis post se trahit. omni fere robore destituitur, nisi aere frigente, ipsi nitent oculi ut candelæ flamma.

§. 58.

Rimatrix qvamcunqve aqvam accessit, veneno inficit; Prester est nomen illi vermi, cujus afflatu homo instar bovis crassescit, ac inde moritur, os illi semper hiat. Aspis dicitur vermis, qvi si ictum intulerit, homo vel animal inde statim exstingvitur. Jaculus audit vermis, qvi jaculi emissi ad instar hominem transvolat. Sirena vermi est nomen, is alatus volitat; estqve currendo pernicior eqvo, qvi si ictum intulerit, homo exinde prius exanimatur, qvam sentiat morbum.

§. 59.

Salamandra jacens in Igne vivit, ille venenum fovet tam malignum, ut, dum sub radicibus arborum jacuerit; omnes sui fructus veneno mox inficiantur; Similiter si aqvas occupaverit, omnes veneno miscentur. Vermis ille telas sibi ad domicilia construit, & ex telis illis vestimenta parantur, qvæ sicuti metalla igne sunt candefacienda, at nunqvam lavanda, nec humectanda, qvia veneno inficitur aqva tota qvæ attigerit.

XIV. CAP.

AF KOLNIS MEYUM.

60. §.

Svo ſeiger í Bretaſögum ad Cononus brodurſon Octavianus Kongs, bad Urſulu dottur Dionotus Kongs af Cornbretalande, enn hun villde ei ganga med heidnum manni, og fær hun ſier Meyalid og for til Roms med ellefu þusund meya. Enn er hun kemur í Kolne frá Rome ſunnam, þá var þar fyrer her Gracianus Keisara, þar riedu fyrer þeir Gnarus Hunakongur og Melga, þeir letu drepa allt þetta Meialid, og eru kalladar ſydan Kolnis meyar. Sydan heriudu þeir á England, og giördu margt illt enn ecki gott.

XV. CAP.

AF FURDANLEGUM MANNSKIEPNUM Á GIDINGALANDI.

61. §.

I þeim kaſtala Emaus heiter fæddæſt á nockrum tima eirn ſmáſveirn, allgiör ad allri ſköpum upp til nafla, enn upp þadan voru tveir, hafande hvortveggiu mannligt vit og form, tvö höfud og tvenn brioſt, med fior um höndum, halldandi hvörteggi med ſier mannlegt vit og ſkilning, og iafnan át og drack ſynu ſinne hvor þeirra og med likum hætte vakte annar er annar ſvaf, enn alldrei hvortveggi ſenn, bádir voru þeir ſytandi og ſin á mille hnitlandiſt, og hvor annan liostandi, tvö ár lifdu heir og eige framar, og annar þeirra fiorum dægrum leingur. evenit hoc imperante Theodoſio Cæſare ſeniore, Anno $387^{mo.}$

XVI.

CAP. XIV.

DE VIRGINIBUS KOLNENSIBUS.

§. 60.

In Britannorum historiis refertur, Cononum Regis Octaviani ex fratre nepotem, petiisse nuptias Ursulæ filiæ Dionoti Regis Cornaviæ, nolens autem illa homini Ethnico nubere virginum comitatum sibi comparat, & Romam undecim mille virginibus comitata concessit, verum Româ ab austro Kolnem veniente, exercitus imperatoris Graciani ibi præsto fuit, cui Gnarus Hunnorum Rex & Melga præfuere, qvi universum hunc virginum comitatum interfici jusserunt. Et exinde virgines Kolnenses appellantur. Postmodum Angliæ bellum intulere, multaqve mala at nihil boni fecere.

CAP. XV.

DE MIRIS IN JUDÆA HOMUNCIONIBUS.

§. 61.

In Castello cui nomen Emaus, aliqvando natus est masculus infans, omni corporis fabrica, ab imo ad umbilicum perfectus; Verum abinde sursum exstabant gemini, habentes ambo mentem & formam humanam, duo capita, bina pectora, qvatuor manus, qvorum uterqve sibi proprium habebat ingenium intellectumqve atqve distinctis semper vicibus comedebat ac bibebat utervis. & similiter uno dormiente vigilabat alter, at nunqvam simul uterqve, ambo subtristes, & se mutuo concutientes, mutuos sibi ictus inferebant. biennium & non amplius vixerunt, altero superstite qvadriduum diutius.

XVI. Cap.

UM ARTAL HEIMS.

62. §.

Eige kunnum vær ſegia í Sannleika, hvörſu mörg ár hinn ſiötte heims alldur man í ſier hafa, helldur er þad epter þvi ſem bækur viſa til í eins Guds vitordi, þott finneſt í nockrum bokum ſkyrt á kveda hversu langt mune til heims enda, er þvi þö ei framar truandi, helldur enn hverium lykar hellſt. Svo finſt ſkrifad í einum Sermone de Septuageſima, og ſamſett er med Latinu, ad fyrer þau ſiötyu ára, ſem Israels folk dvaldeſt í Babilon, merkeſt ſiötyu hundrud ára, á hverium mannlegt kyn utlægdeſt í þesſare verölldu.

63. §.

Og ſvo ſem heimuren og öll ſkiepna var ſköpud og greind á VII. dögum, ſvo trueſt og ad heimuren ſkule ſtanda VII. þuſund ára, og ſvo ſem hann umrennur á hvörium VII. vikudögum, ſvo mun hann og umrenna, eidaſt og endurnyaſt ad VII. þusundum ára umlidnum. Enn þá er þeſser hluter voru ſkrifader, voru lidner frá upphafe heims VI. þusund og V. hnndrud LXX og V. ár. Enn þa verda epter heims ſtödunnar, fiögur hundrud XX og V. ár.

XVII. Cap.

AF TRAJANO KEISARA.

64. §.

Trajanus var Keiſare XIX. ár og VI. mánude. Romveria Ryke hafde helldur minkad (t) enn vaxed þadann frá er Auguſtus do;

(t) minkaſt. B.

CAP. XVI.

DE ÆTATE MUNDI.

§. 62.

Qvot annos ætas mundi ſexta ſit comprehenſura, pro certo definire non valemus. Sed uti ſacri libri docent, ſolus id Deus novit. licet apud ſcriptores nonnullos præciſè definitum reperiatur, qvantum temporis ad mundi finem ſit fluxurum; his tamen non plus habendum fidei qvam placuerit. In Sermone qvodam de Septuageſima latinè compoſito, ſcriptum reperitur, Septuaginta illos annos, qvibus populus Israeliticus Babilone commoratus eſt; denotare Septuaginta centum annos, qvibus genus humanum in hoc mundo exilio ſit afficiendum.

§. 63.

Et qvemadmodum mundus & omnis Creatura ſeptem diebus condita diſtinctaqve ſunt; ita etiam ſeptem annorum millibus mundum hunc duraturum eſſe creditur; & ut ſingulis hebdomadis ſeptenis diebus in orbem redit, ita revolutum conſumtumqve, & ſeptem millibus annorum elapſis, renovatum iri. Dum vero hæc literis conſignarentur; a mundi primordio anni ſex mille qvingenti Septuaginta qvinqve præteriere, undè durationis mundi remanent anni qvadringenti viginti qvinqve.

CAP. XVII.

DE TRAJANO IMPERATORE.

§. 64.

Trajanus annis novemdecim & ſex menſibus imperavit. Imperium Romanum ab Auguſti morte, donec Trajanus imperator

do, til þess er Trajanus vard Kongur, enn hann jok þad á marga vega á sinum dögum. I þann tyd var ofridur Christnum mönnum, og liet Clemens Páfe lyf sitt fyrer Guds saker af bodorde Trajani og var margt vel um hann: hann var svo lytelatur ad hann for opt ad finna siuka menn, og huggade þá og heilsade hann ödrum fyrre, hann var svo jafndæmur ad hann liet eigi rada hvört menn voru tigner edur otigner, edur hönum miked adlángt edur lited; fyrer þvi var svo giört liknefki hanns, ad hann hiellt á skálum. Trajanus do af Kudsott (u) og er skrifad ad Gregorius Páfe hafe þeiged önd hans ur helvitis kvölum.

XVIII. Cap.

FRA ANTONIO.

65. §.

Antonius hinn millde og syner hans Aurelius og Lucius voru Kongar II. ár og XX. og III. mánude, hann var ór og odrápgiárn, um hanns daga vard hallære miked, svo ad Romveriar villdu hann griote beria, og lietu ad batna munde ef hann være drepin, enn annar til Kongs tekin, hann bad sier fresta og talde um ad annars munde umgiallda (x) og hvurfu þeir af þessu oráde, enn hann liet öngvan mann drepa fyrer þetta, hann giörde öngvan ofrid Christnum mönnum.

66. §.

I þann tima vitradi Guds Engill Hermes Biskupe, ad Drottinsdag skylldi Páska hallda. Antonius vard sottdaudur. Sydan sette Victor Prestur Páskahalld, svo sem á vallt hefur vered hallded sydan, Philippus og Philippus son hanns, þeir toku báder

(u) Kvidsott. B. (x) adgiallda. A. B.

rator crearetur, plus decrementi, qvam incrementi ceperat, at se imperante id multis partibus auxit. Tunc temporis Ecclesia persecutioni erat objecta, & jussu Trajani Clemens Pontifex maximus martyrio obiit. fuit ille multis dotibus egregiis, tam humilis ut ægros sæpènumero inviseret ac solaretur & alios prior salutaret. Tam justus Judex, ut neqve nobilitatis neqve ignobilitatis, neqve propioris sive remotioris consangvinitatis, rationem haberet ullam; cujus ideo Statua ita fuit elaborata ut libram teneret. Trajanus passione iliaca exstinctus, & memoriæ proditum est, Gregorium Pontificem maximum, illius animam ex cruciatibus infernalibus impetràsse.

CAP. XVIII.

DE ANTONIO.

§. 65.

Antonius clemens & ejus filii Aurelius & Lucius annos viginti duos & tres menses imperaverunt, fuit ille liberalis & a cædibus abhorruit, illo imperante tanta ingruit annonæ charitas, ut in ipsum Romani lapides conjicere vellent, ac eo occiso, & alio Rege creato annonam in melius abituram prætenderent, ille dilationem petens, alioqvin pænam secuturam illis persvasit, & hinc a malo isto consilio destiterunt, verum ille hac de causa neminem morte mulctavit. Ecclesiam pace frui permisit.

§. 66.

Eo tempore Angelus Dei Hermi Episcopo revelavit die Dominica Pascha celebrandum esse. Antonius morbo exstinctus est. Postmodum Victor Pastor celebrationem Paschatis ita determinavit, uti abindè semper est celebratum. Philippus pater

báder vid rette tru, og höfdu öngver Keiſarar firr vid tru teked, þá kriſtnade Origenes Preſtur. hann var ſvo mikell kenninga madur, ad Jeronymus Preſtur hafde leſed V. þusunder boka, þeirra er Origenes hafde giört, Enn hann villteſt ad lokum í ſkilninge, og er ecki vyſt kallad, hvorſu hönum munc hlytt hafa til hiálpar, þad er ſagt frá Philippo hinum yngra, ad þeſs giördeſt ecki ad hann hlæe þá helldur enn ádur, þá báda liet vega Decius fyrer þad þeir voru chriſtner.

XIX. Cap.

FRÁ THEODOSIO OG JUSTINIANO KEISARA.

47. §.

Theodoſius hinn unge ſon Arcadii var Keiſare VI. ár og XX.. hann var ſvo mikell afburda madur, ad eingi madur matti iafnaſt vid hann, hann var ſvo vitur og rett ordur, ad iaſnt var vyrd tilſögn hanns, ſem þá er madur hafdi reint adur allt þad er hann ſagdi, umfram adra menn mátte hann miked vid kullda og hita, hann faſtade hvörn föſtudag og midvikudag, ſvo ſem hann være eirn mukur.

68. §.

Svo var hann lærdur vel, ad ſu bok, var einge ed ei þotte hann glöggvaſt ſkilia kunna, einginn höfdingi var hönum jaſn milldur, ſvo jaſn þolin modur, edur jaſn ohefniſsamur meingiörda, ſpurdur var hann af Riddurum ſinum, þvi hann villde ei menn drepa láta, enn hann ſvaradi ſvo: Eg villde giarna hálſu helldur bæta lyf manna, ſagdi hann, helldur enn fyrerfara (y), þvi menn ſáu hann alldrei reidan og alldrei hriggvan.

69. §.

(y) fara þvi. B. *i. e. hoc perdere.*

& Philippus filius ambo fidem rectam amplexi sunt, nec ulli Imperatorum prius fidem acceperant, eos sacerdos Origenes religionem christianam edocuit. Tantus erat ille Doctor, ut Hieronymus sacerdos qvinqve millia librorum, qvos Origenes confecerat legisset. Cæterum ad ultimum in hæreses prolapsus est, nec certò constat, qvomodo successerit ei ab erroribus ad salutem conversio. De Philippo juniore fertur, nihil unqvam evenisse qvod risum ei tum qvam ante moverit, ambos ob acceptam religionem christianam Decius interfici jussit.

CAP. XIX.

DE THEODOSIO ET JUSTINIANO IMPERATORIBUS.

§. 67.

Theodosius junior filius Arcadii sex & viginti annos imperatorem egit, ille tantis præditus fuit excellentiis, ut cum ipso comparari posset nemo, tam sapiens & in suis eloqviis accuratus, ut sua institutio paris æstimaretur, ac si per experientiam antea constaret qvicqvid asseruit. Frigoris & caloris tolerantia alios multum antecelluit. Qvovis die Mercurii & Veneris tanqvam Monachus jejunavit.

§. 68.

Ille tanta polluit eruditione, ut liber exstaret nullus, qvem non distinctissimè intelligere crederetur. Nemo principum ei clementia acpatientia par, vel a vindictæ cupidine pro illatis injuriis tam alienus. Interrogatus ab eqvitibus suis, qvare homines occidi nollet, respondit: exoptarem, inqvit, duplo potius vitam hominibus largiri qvam auferre. Qvippe nunqvam iratus vel tristis apparuit.

§. 69.

69. §.

Hann vyrdi meſt menn ad radvendi, hann hafdi hárklædi hart næſt ſier, hann vard ſottdaudur og harmadur meir enn aller menn. A hanns dögum andadiſt Auguſtinus Biſkup, dyrlegur kenne madur í Affrica, Enn Eudoxia kona Theodoſii færde helgandom Stephani til Romaborgar, og er hann þar nu ſydan göfgadur í Kirkiu h. Laurentii. þá ſette Victor ad ráde Hilarius Páfa Páſka alldar tal, þad verda ár V hundrud og XII. og XX.

70. §.

Juſtinianus hinn mikle let giöra í Miklagarde Chriſtsmuſteri, þad er á grisku heitur Hagioſophia, Enn vier köllum ægiſif, og er þad hus beſt í heimi og meſt ſvo ad menn viti.

Cap. XX.

AF CONSTANTINO.

71. §.

Tiberius Conſtantinus hafde ryke VII ár, hann var madur, ſvo ör vid volada menn og ſtodarlausa, ad hann hafde vid þá midlad öll audæfe þau, er ener fyrre Keiſarar höfdu ſafnad, og þá er Sophia Drotning hans talde ad vid hann um Örleik hanns, ſvaradi hann ſvo: verde ei þad ſagde hann, ad gull edur annad fe liggi onytt, enn þurfamadurin misſe, helldur vil eg misſa fiár hier og hafa annars heims, enn hafa hier og misſa þar. A hans dögum var Gregorius ſendemadur Pelagius í Miklagarde, og hafde mikel metord af Tiberio, og af öllum godum mönnum, þá ſkyrde hann bok Jobs ſvo ſem Leander Biſkup bad hann.

XXI.

§. 69.

Homines pro virtute potissimum æstimabat, cilicio pro indusio utebatur. Morte exstinctus plus hominibus omnibus desideratus est. Illo imperante Augustinus Episcopus, Doctor gloriosus in Africa decessit. Verum Eudoxia uxor Theodosii sanctas Stephani reliqvias Romam deportavit; ubi nunc abinde in templo sancti Laurentii veneratur. Tunc Victor consilio Hilarii Pontificis maximi, computum cycli Paschalis instituit, qvi est annorum qvingentorum triginta duorum systema.

§. 70.

Justinianus magnus Constantinopoli templum Christi ædificandum curavit, qvod græce dicitur Hagiosophia, nos autem Ægisisiam salutamus, qvæ domus in toto terrarum orbe, qvantum constat, habetur optima & maxima.

CAP. XX.
DE CONSTANTINO.

§. 71.

Tiberius Constantinus septem annos imperavit, fuit ille in pauperes inopesqve tam liberalis, ut omnes opes, qvas priores imperatores collegerant, ipsis impertiverit, & Sophiæ Reginæ, cum ipsum liberalitatis reprehenderet, ita respondit: minimè contingat inqvit, aurum vel pecunias alias inutiles recondi, & pauperes indigentiam pati, malo pecuniam hoc Seculo amittere, & altero Seculo habere, qvam hic habere & ibi carere. Illo imperante Gregorius Pelagii legatus fuit Constautinopoli, a Tiberio & bonis omnibus magnis honoribus affectus. Tunc ille librum Jobi, uti Leander Epscopus ipsum rogavit, consecravit.

XXI. Cap.

AF MAURITIO, PHOCA OG HERACLIO.

72. §.

Mauritius Keisari var XXI. ár hann var rykur madur og ecki vinſæll, fyrer þvi ad hann var madur ſegiarn ur hófe, enn þo var margt vel um hann annad, um hans daga tók Carianus Navara Kongur fiöllda manna ad herfangi, hann baud ad giallda mann fyrer pening í ſkatt; enn Mauritius neitte þvi, þá baud Carianus ad hann leiſte þá ut, ſvo ad eirn peningur være fyrer II. menn, hann villde ei þad, þá reiddeſt Carianus og let drepa margar þuſunder hertekins lids, enn af þeſsu vard Keiſarenn ovinſell miög.

73. §.

Sydar miög miklu dreimde Keisarann, ad hann þotteſt ſtanda fyrer likneſki þvi er Chriſtur var pindur, þad mællte vid hann, hvört villtu giölld taka þeſsa heims edur annars, hann þottiſt ſvara, Drottin unnandi manna og rettdæmur domandi; vyſt heldur hier; þá mælti Rodan, ſelied hann og Conſtantinu konu hanns, frændur hanns og ſonu í valld Phocas Riddara. Enn epter draum þennan elſdeſt í mot hönum grimmur Riddari hanns ſá er Phocas hiet, ſá gat tekid Keiſaran höndum og ſonu hanns fimm, og liet hann þá höggva alla fyrer augum hönum, enn Keiſarenn mælte ſvo, þá er hvör þeirra var höggvin, Drottin þu ert rettlátur og retter eru domar þyner, ſydan var hann ſiálfur meiddur og höggven ſydan, epter þad let Phocas bana bæde konu hanns og dætrum þrem, og ſyſtur og fleſtu frændalide.

74. §.

CAP. XXI.

DE MAURITIO, PHOCA ET HERACLIO.

§. 72.

Mauritius annos viginti & unum imperavit, erat ille dives & parum dilectus, qvippe qvi in excessu pecuniæ cupidus exstitit, attamen qvo ad cætera, multis donatus bonis reqvisitis. Ipso imperante Rex Carianus Navara, multos cepit captivos. Ille obtulit (Imperatori) singulos captivos, pro singulis numismatibus dimittendos, loco tributi pendendi. At Mauritius se facturum negavit. Tum Carianus singulos binos pro singulis numismatibus ei obtulit redimendos, qvod ille noluit, tunc Carianus irâ excandescens, multa captivorum millia occidi jussit, cæterum hæc Cæsari multam conflaverunt invidiam.

§. 73.

Longo post tempore vidit Cæsar per qvietem, stantem se coram statua Christi crucifixi: illa dixit ad ipsum: num in hoc an altero Seculo mavis pœnas dare? ille sibi respondere visus: Domine amator hominum & juste judex! Certe malo in hoc Seculo; tum statua reposuit, tradite ipsum, Constantinam uxorem ejus, cognatos & filios potestati Eqvitis Phocæ. At vero post hoc somnium invaluit adversus eum Eqves suus atrocis animi, cui Phocas nomen, ille Cæsarem & filios ejus qvinqve manu prehendere potuit, & omnes in oculis ejus cædi jussit, singulis autem cæsis dixit Cæsar: Domine justus es & recta sunt judicia tua. Postea ipse læsus ac deinde cæsus est. Postmodum Phocas & uxorem ejus & filias tres & sororem & cognatos plerosqve interficiendos curavit.

74. §.

A hanns dögum tok Gregorius Páfadom hann ſendi Auguſtinus Biſkup til Englands, er chriſtnadi meſtan hluta þeſs lands. Tok Edelbrigt Kongur vid tru og allt hanns ryke, hafde Auguſtinus Biſkupsſtol í Cantarabyrge, þar ſem nu hviler hinn h. Tomas Erki Biſkup. A dögum Gregorii giördi Angilſus (z) Langbarda Kongur mörg vandræde Romverium, adur Theodelinda kona hanns bad hann afláta, henne ſendi Gregorius bok þá er hann giördi og Dialogus heiter.

75. §.

Focas var Keiſare VIII. ár, hann gaf Bonifacio Páfa blóthus þad er Pantheon het, þad hreinſade hann frá blotum og giörde ad Mariu kyrkiu og allra heilagra, þadan af hofſt allra heilagra Mesſuhalld; I þann tima heriade Cosröe Kongur á Jorſalaland, hann tok kroſs hinn helga í burt ur Jeruſalem, og giörde þar margt illt. Focas var í elldi brendur ad alþidu vilia. Heraclius var Keiſare VI og XX ár, hann vann ſigur á her Cosröe og drap hann ſiálfan, ſydan færde hann kroſs Drottins í Jeruſalem, og er þadan af hallden Kroſsmesſa á hauſt, á þeim deige er Krosſen helgi kom í Jeruſalem.

XXII. Cap.

AF IIII.~ ERKI BISKUPUM.

76. §.

Biſkupa allra er Páfe hædſtur, ſá er helldur Petursſtol í Rómaborg, hönum eiga aller ad luta, fiorer Erkebiſkupar er

(z) Agnilſus. B.

§. 74.

Illo imperante Gregorius Pontifex maximus creatus, Augustinum Episcopum misit in Angliam, qvi maximam partem regionis ejus religionem christianam edocuit. Rex Edelbrictus ac totum regnum suum fidem christianam accepit. Augustinus Episcopus Cantabrigiæ sedem episcopalem habuit, ubi nunc sanctus Thomas Archiepiscopus defunctus qviescit. Gregorio Pontifice maximo, Angilfus Rex Longobardorum Romanis multa negotia facessebat, donec Theodelinda uxor sua rogaret eum desistere, cui Gregorius librum, qvem confecerat, misit, qvi Dialogus inscribitur.

§. 75.

Phocas octo annos imperavit, ille Bonifacio Pontifici maximo delubrum dedit, qvod Pantheon vocatur, qvod a cultu Idololatrico purgatum fecit Mariæ templum & omnium sanctorum abinde cæpit celebratio Festi omnium sanctorum. Eo tempore Cosröe bellum intulit terræ Hierosolymorum, crucem illam sanctam ex Hierosolymis sustulit, ac multa ibi mala patravit. Phocas voluntate publici vivi comburium luit. Heraclius annos sex & viginti imperatorem egit, Cosröis exercitum superavit ac ipsum occidit. Postea crucem Domini Hierosolymas deportavit, & abinde Festum crucis autumnale celebratur eo ipso die qvo crux sancta Hierosolima venit.

CAP. XXII.

DE QVATUOR ARCHIEPISCOPIS.

§. 76.

Pontifex maximus est summus Episcoporum omnium, qvippe qvi sedem Petri Romæ tenet, qvem omnes venerari tenentur.

eru Patriarchæ kallader, eirn var í Jerufalem, þar var fyrftur Jacobus poftule er kallaft broder Drottens, annar er í Antiochia, þar hof Petrus Pofluli Bifkupsdom Ignatius fat þar næft hönum. enn þridie er í Alexandria á Egiptalande, Petrus fette þar Bifkupsftol. Marcus Gudfpiallamadur fat þar, þvi næft, þadan er færdur ftóll Patriarcha í Feneyar, í borg þá er Aqvilegia heiter. Enn fiorde Patriarchaftóll er í Miklagarde.

XXIII. CAP.

AF JOSUA HÖFDINGIA, DOMURUNUM OG SAUL KONUNGE.

§. 77.

Su Jardteikn giördeft í för Ifraels, þá er þeim var mein ad ormum og eitre þeirra, þá let Mofes giöra eirn orm ur eyre, og draga uppi hatt trie, enn hvad ed augum rendi til eyrormfins, þá vard fá þegar alheill, þó ad hann være ádur miög blásen af eytre, enn þá er Moifes og fyner Ifraels voru komner til Jordanar, þá leiddi Gud Moifen burt frá ödrum mönnum og andadeft hann þar á fiallenu Sinai, og grof hann þar, fvo ad eingi madur hitter leidi hanns.

78. §.

Enn epter Andlát Mofis tok Jofua foftri hanns höfdingiavelldi yfer Gidingum, hann kallaft ftundum Ihefus, hann giördeft hinn dyrlegafti madur og giördi margar Jardteiknir í Guds nafni, ad hanns fyrersögn geingu fyner Israels yfer Jordan þurrum fotum, þá er Lógmáls örkin var borin á midia ána, þá rann áinn til fióar þadan alla leid epter vana. Enn fyrer

ofan

Qvatuor Archiepiſcopi dicuntur Patriarchæ. Unus fuit Hieroſolymis, primus ibi Jacobus Apoſtolus exſtitit Patriarcha, qvi frater Domini vocatur. Secundus Antiochiæ, ubi Petrus Apoſtolus Epiſcopatum eſt exorſus. Cujus proximus ſucceſſor Ignatius ibi reſedit. Tertius Alexandriæ in Ægypto, ibi Petrus ſedem Epiſcopalem poſuit, ſecundus ibi reſedit Marcus Evangeliſta, inde ſedes Epiſcopalis in Venetias translata fuit, in urbem illam, qvæ Aqvilegia dicitur. Qvarta ſedes Epiſcopalis eſt Conſtantinopoli.

CAP. XXIII.

DE JOSUA PRINCIPE JUDICIBUS ET SAULO REGE.

§. 77.

In profectione Iſraelitarum, cum a ſerpentibus ac veneno ſuo læderentur, id miraculi accidit, ut Moſes ſerpentem ex ære conficiendum & ſuper arborem aeriam trahendum curaret, ſed qvicunqve oculos ſerpenti inſeruerat, ut ut antea veneno multum inflammatus, mox ſanitati reſtitutus eſt. Verum Moſes & Iſraelitæ cum ad Jordanum perveniſſent, Deus eum a cæteris hominibus ſeduxit, ac in monte Sinai exſtinctum ſepelivit, ut ſepulcrum ſuum offenderit nemo.

§. 78.

Cæterum Moſe mortuo, Joſua alumnus ejus principatum in Judæos accepit, ille qvandoqve ſalutatur Jeſus, & in virum glorioſiſſimum evaſit, & in nomine Dei multa miracula patravit. Ipſo ducente Iſraelitæ Jordanem ſicco pede tranſierunt, & Arca legis in medium amnis deportata, amnis (inferior) inde, ut ſveverat totâ viâ, mari inferebatur; at pars amnis ſuperior

ofan geck áinn ſvo hatt upp ſem eit fiall hid hædſta være, enn allur lyduren gieck yfer ár farveigin þurran medan áin ſtod, enn þegar allt folk var yfer komid, þá rann áinn epter veniu ſinne ſem fyrr, ad vatn allt fiell til ſióſar.

79. §.

Þad vard enn í annadſinn ad Borgarvegger fiellu aller, þeir er voru um Jericho af hornblaſtrar þit og herópi þeirra, ſidan áttu þeir margar oruſtur, vid þær þióder er þar voru fyrer á landenu, og eignuduſt þær Jardir allar, er Gud hafde heited Abraham, ad hanns Kyn munde biggia, þad vard enn einu ſinne ad Joſua dvalde ſolena miög lánga ſtund, ſvo ad hun geck ecki fram ad veniu ſinne, þá er hönum vard ádur dag fatt til ſoknar þeirrar, er hann hafdi.

80. §.

Hann ſkipte landenu med öllum ættum Gidingalyds, hvöriar Borger eda heród hvör ættin ſkillde hafa. Enn þad landaſkipte hiellſt alla æfe ſydan, medan Gidingalydur bigde landed. Enn epter Joſuam toku þeir menn ad ſtyra Gidingalyd, er kallader eru XII. domendur, í þeirri tölu voru þeir, Gedeon og Samſon ſterki, og Samuel Spámadur, þeir voru fleſter aller helger menn, og leiſtu margt Gudsfolk undan hernadi heidinna konga med Gudstrauſte.

81. §.

Fyrer Gedeon vitrade Engill Guds ad hann munde leisa Gidingafolk ur heidinna manna höndum, enn hann bad Gud ad þad være med ſönnum merkium nockrum, ad þad være Guds vilie. Sydan ſagdeſt hann munde leggia ullar reiſe í

lauka-

perior in montem altisſimum ſurgebat, & amne conſiſtente, totus populus canalem ſiccum pertranſivit: & univerſo populo transgreſſo, amnis ut prius ſveverat fluxit, aqvis omnibus in mare ſe exonerantibus.

§. 79.

Inſuper alia vice contigit ut parietes Hierechuntis clangore buccinarum & vociferationibus eorum collaberentur. Poſtea multa prælia cum illis gentibus commiſerunt, qvæ in illa terra præexſtiterunt, & omnes illas terras poſſeſſum iverunt, qvas Deus ſemini Abrahami inhabitandas promiſerat. Præterea aliqvando evenit, ut Joſua ſolem per longum tempus detineret, ne, ſicuti ſveſcit, procederet, cum dies eum prius ad rem propoſitam exſeqvendam deſtitueret.

§. 80.

Ille terram inter omnes tribus Iſraelis diviſit, qvas urbes & qvosnam tractus ſingulæ tribus poſſeſſum irent, qvæ terræ tributio ab inde per omne ævi tempus obtinuit, dum populus Iſraeliticus terram illam incoleret. Verum poſt Joſuam populum judaicum regere cæperunt illi, qvi duodecim judices appellantur, in horum numero erant Gedeon & Samſon robuſtus & Samuel Propheta, illi pleriqve omnes ſancti exſtitere viri, & multos ex populo Dei, divino auxilio a jugo regum Ethnicorum liberarunt.

81. §.

Gedeoni angelus Dei prænunciavit, ipſum, populum Judaicum e manibus Ethnicorum eſſe liberaturum, at ille certum aliqvod a Deo ſignum petivit, ex qvo id velle Deum ſibi conſtaret. Poſtea dixit ſe vellus horto alliorum impoſiturum, &

laukagard og bad ad dögg fielle á reifed, enn laukagardurenn være þurr, og veitte Gud hönum þad þegar, þá bad hann hins ad Reifed være þurt, enn dogg fielli á allan gárden, og giördist þad epter hanns beidni og Guds vilia á somu nott epter.

82. §.

Enn er þaug merki urdu hvorutvegge, þá for hann med litlu lide ad Guds bodorde til soknar vid miken her, þeir hófdu í hægre hendi blástrar horn, enn í vinstre hendi Leirkluckur og lioskier innani, enn þá er lided soktest á moti, þá bliesu þeir í hornin, og brutu leirkluckurnar sydan. Enn þá er oviner þeirra siá ad liosen skínu vid, þá lögdu þeir á flotta aller.

83. §.

Samson var domande, hann hafdi svo miked afl, ad hann braut Borgarhlids umbuning, af handmagni einu saman, og bar á fiall upp. A dögum Samuelis Spámans toku Gydingar sier Kong þann er Saul hiet, hann var sonur hinns fyrsta Kongs þeirra, hann var fyrst gódur öndverda æfe syna, enn illur ofanverda, á hanns dögum fellde David ungur sveirn Goliat Risa heidin, Saul var Kongur XX. vetur, enn þesse tydende öll giördust á þridia alldre heims.

XXIV. Cap.

UM MERKING ÞESSARA HLUTA.

84. §.

Aurken su er helger domar Gidinga voru hirder í merker Drotten vorn er allar manndyrder hefur í synu brioste.

petivit, ut ſicco manente horto alliorum, ſuper vellus plueret, id qvod Deus ei ſtatim conceſſit; tum alterum rogavit, ſc. ut ſicco manente vellere, ſuper totum hortum plueret, id qvod juxta petitionem ejus ac Dei voluntatem eadem nocte inſeqventi evenit.

§. 82.

Cæterum utroqve miraculo patrato, juſſu Dei, parva manu ad magnum exercitum oppugnandum eſt profectus, dextrâ buccinas, ſiniſtrâ hydrias figulinas gerebant, qvæ lampades in ſe continebant, cum vero adverſus eos exercitus contenderet, buccinis clangebant, & dein hydrias figulinas frangebant, ſed cum hoſtes lumina exſplendeſcere cernerent, omnes fugam capeſſebant.

§. 83.

Samſon judex, tanto erat præditus robore, ut apparatum portæ Urbis ſola vi manuum perfringeret, & ſuper montem deportaret. Tempore Samuelis Prophetæ, Judæi virum nomine Saulum, Regem declararunt, ille primi Regis eorundem filius, parte priore ætatis ſuæ, primò qvidem bonum, poſteriore malum Regem egit. Illo regnante David adoleſcens, Goliathum gigantem ethnicum proſtravit. Saulus annos viginti regnavit, hæc autem omnia tertia mundi ætate geſta ſunt.

CAP. XXIV.

DE SIGNIFICATIONIBUS HARUM RERUM.

§. 84.

Arca illa, in qva res ſanctæ Judæorum aſſervabantur, denotat Dominum noſtrum, qvi omnes humanas excellentias in

briofte. Eir ormur ſá er í tre hieck er hvör vard heill er tilleit merker Jeſum Chriſtum, hangandi á krosſinum er græder öll ſár anda vorra, ef vier rennum hugſkots augum vorum til Pyſlar hanns. Enn þad er vegger Jericho fiellu fyrer herope og hornblæſtre Gidinga, merker þad ad allt trauſt og afl heidinnar Þiodar fiell nidur fyrer hliome heilagra kenninga.

85. §.

Reiſe þad er Gedeon lagde í laukagarden, er dögg var á Reiſenu, enn Garduren allur þurr hiá, merker þad ad miſkunar dögg Guds fell á Gidingalyd fyrſt er reiſed merker, enn öll heimsbygd önnur var þá án miſkunar enn ſydan toku þioder allar adrar er laukagardin merkia vid þeirre miſkunardögg er Gidinga lydur miſte.

86. §.

Enn í þvi er Gedeon vann ſigur á fiöndum ſinum' med hornblæſtre ſinna manna, og med liosum þeim er hulld höfdu vered med leirkluckum, enn ſydan tok ad ſkyna er leirkluckurnar voru afbrotnar, er þad markad ad Gud væge ſigur á ovinum ſynum med hliome kenninga heilagra manna er lioskerenn merkia (2 a) og biartar Jardteikner þeirra er liosen merkia. Samſon merker Jheſum Chriſtum í þrekvirke þvi er hann braut hlids umbuning er hann gieck á fiall upp; þviad Drotten vor braut helvytis birgi og ſtie til himens upp.

XXV.

(2 a) Þá er likamer þeirra voru lamder er leirklukkur merkia. B. A. *h. e. Cum ipſorum corpora quæ hydriæ ſigulinæ denotant, verberibus afficerentur.*

pectore fovet. Serpens aeneus ab arbore ſuſpenſus, cujus adſpectu qvivis ipſum reſpiciens ſanitati eſt reſtitutus, Jeſum Chriſtum in cruce pendentem denotat, qvi omnia animarum noſtrarum vulnera ſanat, ſi oculos mentis in ipſius paſſionem convertamus. Qvod autem parietes Hierichontis Judæis vociferantibus & buccinantibus corruerunt, ſignificat omnem fiduciam ac vim religionis ethnicæ, ſonitu ſanctarum doctrinarum collapſam eſſe.

§. 85.

Vellus, qvod Gedeon horto alliorum impoſuit, in qvod, toto horto exiſtente ſicco, pluebat; deſignat pluviam divinæ miſericordiæ, primò in populum Judaicum, qvem vellus indigitavit, incidiſſe, toto interim orbe reliqvo miſericordiæ Dei experte. Poſtea vero omnes gentes reliqvas, qvas hortus alliorum notavit, pluviam hanc miſericordiæ, qvam populus Judaicus amiſit, adeptas eſſe.

§. 86.

Qvod autem Gedeon de hoſtibus victoriam reportavit, buccinantibus ſuis, & luminibus intra hydrias figulinas abſconditis, ſed qvæ poſtea fractis hydriis exſplenduerunt, id ipſum indigitat, Deum de hoſtibus ſuis victoriam reportare, ſonitu doctrinarum, a ſanctis viris traditarum, qvas denotarunt lampades, & ſplendidis miraculis eorundem, qvæ lumina ſignificarunt. Samſon præfigurat Jeſum Chriſtum in eo facinore, qvo portarum apparatum perfregit, & in montem aſcendens deportavit, qvia Dominus noſter portas infernales perfregit, & in cælum aſcendit.

XXV. Cap.

AF DAVID.

87. §.

Enn fiorde alldur heims hefſt þá er David tok kongdom, og er taled til herleidingar Babilons, þad er CCCC. vetur Xræd og hálfur atte tugur vetra, David var Kongur XL. vetra, hann var vygdur til kongs í æſku ſinne, af þeim Guds dyrdlinge er Samuel het, David var adur ſmalamadur fyrer bue fodurſins í Betlehem, og ſvo miög leinge ſydan, enn Gud eflde hann til margra ſtorvirkia.

88. §.

Hann reif í ſundur kiapta hins óargadyrs, og braut Biarnar hramma af handmagni ſinu, þá er hann giætte ſauda födur ſins, og hann felldi Goliath riſa med Slönguſteins halli einum, og tok ſvo af Guds lyd ſkemd og ótta; Enn þá er Saul kongur ſá ad hann fieck frægd og metnad af verkum ſinum, þá lagdi hann miken fiandſkap á hann, og leitade langa æfe vid ad drepa hann.

89. §.

Enn David vard leingi landflotta af þeim ſökum þolenmodlega og lytelátlega, þviad þad vysar ad hann let kongin ur færi gánga, þá er hann átte Koſt ad drepa hann. Enn ſydan er hann frág Saul kong fallin vera í oruſtu, þá gret hann ſvo fall hanns ſem hins beſta vinar ſins, enn hann tok ſydan kongdom epter Sául mág ſinn og var kongur VII. vetur í Ebron, yfer kyne Juda ad eins, enn III. vetur ens fiorda tugar í Jeruſalem yfer öllu Israels kyne.

90. §.

CAP. XXV.

DE DAVIDE.

§. 87.

Ætas mundi qvarta cæpit, dum David Rex crearetur, & ad captivitatem Babilonicam putatur, ea conſtat annis qvadringentis denariè ſumtis, & Septuaginta qvinqve. David annis qvadraginta Regem egit, is adoleſcens a viro Dei glorioſo Samuele ad officium Regium conſecratus eſt. Antea & abinde per longum tempus David paſtor oeconomiæ paternæ Betlehemi præfuit, ſed Deus eum ad multa facinora corroboravit.

§. 88.

Ille roſtra leonis dilaceravit, & vi manuum pedes urſinos perfregit, dum oves paternas cuſtodiret, atqve Goliathum gigantem uno fundæ jactu proſtravit & ita populum Dei a clade & timore liberavit. Saulus autem Rex rebus geſtis claritatem & exiſtimationem conſeqvutum cum cerneret, multas cum eo ſimultates gerens, longo tempore ipſum occidere conabatur.

§. 89.

At vero ex his cauſis David, diu patienter ac humiliter in exſilio egit, illud ex eo conſtitit, qvod Regis interficiendi copia ſibi data, ipſum elabi ſineret. Poſtea vero, cum Saulum Regem in prælio occidiſſe cognoſcet; morti ſuæ ut amici optimi illacrimavit, deinde Saulo ſocero in regno ſuccesſit; & ſeptem annos Hebrone ſoli Judæ tribui, & annos tres & triginta Hieroſolymis toti populo Iſraelitico regnavit.

§. 90.

90. §.

Gud gaf hönum ſigur hvar ſem hann átte oruſtu vid ovine ſyna, enn hann var drickiadur (2 b) af mörgum manndyrdum, og allra meſt af lytelæte ſinu, hann hafde ſpáleik af helgum anda, hann giörde bok þá er Pſálltare heitir, er allſkins lof er Gudi ſunged, enn ſá glæpur ſotte David, ad hann tok konu Riddara ſins og átti lag vid hana, enn ried hönum banarád, enn Gud ſendi vin ſinn eirn ad avyta kongin þann er Nathan hiet, um þetta verk, enn hann fieck ydran mikla ſydar.

91. §.

Gud lagdi þá á hann refsing þá til lyferbótar, ad ſon hanns ſá er Abſalon het, giördi uppreiſt á mote hönum, og vard David ad flyia ur landi fyrer hönum, þeir attu oruſtu harda ſydan, og fell Abſalon þar, vid þeirri konu átte David ſon þann er Salomon het er ſpakaſtur madur hefur vered, og aller kongar Gidinga. eru frá komner. Salomon giörde hus þad Gude til Dyrdar, er beſt hefur giört vered og itarlegaſt, þad var utan giört med hvitum ſteine, enn innan var þad þaked allt gullſpöngum, ſvo ad ecki mátti bertinnan ſiá nema gull eitt, ker voru þar og mörg og kertaſtikur og margar gerſemar adrar ur gullibrendu. Hus þetta var í ſmyde VII. vetur og VII. mánude og vygt á enum átta mánude hins ſama arsins þadan frá, þvi er ſmyden var byriud. Muſtere þad er Salomon liet giöra í Jorſalaborg er kallad Salomons muſteri edur Templum Domini.

92. §.

Salomon giördi þriár bækur helgar, hann misgiörde miög í elle ſinne af epterlife vid heidnar konur þær, er hann átte og unne

(2 b) dyrkadur. B.

§. 90.

Ubicunqve cum hoste conflixit, Deus ei victoriam cessit, multis autem virtutibus & summa humilitate præditus a spiritu sancto Prophetia donatus, librum illum cui nomen Psalterio, confecit, qvo omnifaria laus Deo canitur, verum id sceleris David patravit ut cum uxore eqvitis sui abducta consuetudinem haberet, ipsi vero mortem consiliaret, sed Deus amicum suum, cui nomen Nathan, ad Regem hujus facti reprehendendum misit, at postea multum pænituit.

§. 91.

Tunc emendando ei Deus id inflixit penæ, ut filius suus cui nomen Absalon, contra ipsum rebellaret, qvare David fugam e suo territorio capessere coactus est, postea acri commisso prælio Absalon occubuit. Ex ea muliere David filium suscepit, qvi Salomon salutatus mortalium sapientissimus; a qvo omnes Judæorum Reges descenderunt. In gloriam Dei Salomon ædificavit domum illam, qvæ omnium unqvam conditarum optima nec non excellentissima; extrinsecus constructa fuit albo marmore; at intrinsecus laminis aureis tota contecta, ut nihil interius auro nudum cerneretur. Qvin etiam exstabant ibi vasa numerosa, & candelabra, & alia multa pretiosa ex auro combusto elaborata. Structura domus hujus septem annis & septem mensibus absoluta, octavo mense anni ejusdem a cæpta constructione fuit initiata. Hoc templum qvod Salomon Hierosolymis condendum curavit, templum Salomonis, sive templum Domini salutatur.

§. 92.

Salomon tres libros sacros composuit. ex indulgentia in uxores qvas habebat ethnicas, & nimium deperibat graviter

unne ofmiked, þó vænta menn hönum miſkunar af Gude ad lokum ad þvi er helger fedur ræda af, Ambroſius, Auguſtinus og Jeronymus. Epter Salomon var Roboam ſonur hanns kongur ad Jorſölum undan hönum hvarf mikell fiölde Gidingafolks, og toku þeir ſier kong þann er Jeroboam het, hann giördeſt blotmadur og ſvo voru kongar miög ſvo aller þeir, er hanns ryke höfdu hvör epter annan.

93. §.

Epter Roboam var Abia ſonur hanns kongur ad Jorſölum, enn þá Asa ſonur hanns. Enn þvi næſt Joſaphat ſon hanns, þadan frá voru Kongar af Kyne Davids yfer Jorsalaryke, hvor epter annan, ſvo ſem Gud hafde heited allt til herleidingar Babilons, enn ſydann tok ávallt kongdom ſonur epter födur ſinn, medan kongar hiellduſt í Gidingakine, þeir voru ſumer Gudsviner enn ſumer villtuſt frá Gude til blóta og til annara osida marger, þeir voru fleſter ſinduger ad þvi er helger fedur kalla. I þeirre tölu voru helger Kongar og dyrdleger Ezechias og Josias er Páſka hiellt beſt manna í þann tyd.

94. §.

A dögum hinna efſtu Jorsala Konga kom Nabogodonoſor Babilons kongur med her ſinn, í Jorſalaland, og braut alla Jeruſalem til Jardar og ſvo Salomons muſteri. Þadan tok hann fiár hluti mikla, og færde í Babilon, hann hafdi og ad herfangi Jechonias Kong og allan Jorsalalyd med hönum, í þeirre herleidingu var Daniel Spámadur og þeir Ananias, Asarias, og Misael er ortu Benedicte í ofne ellds brennande.

95. §.

in senectute peccavit. Ex iis tamen, qvæ sancti patres, Ambrosius Augustinus & Hieronymus docuere, ad ultimum gratiam Dei consequutus existimatur. Salomoni Roboam filius in Regno Hierosolymis successit, mangna pars populi Judaici ab eo deficientis, Regem, cui nomen Hieroboam sibi elegerunt. Is & Reges pleriqve omnes qvi in ejus regno se exceperunt, in idololatriam prolapsi sunt.

§. 93.

Roboamo Abia filius Hierosolymis in regno succcssit, tum Asa suus filius. At tum proxime Josaphatus suus filius. Abinde Reges e stirpe Davidis regnum Hierosolymitanum, usqve ad captivitatem Babilonicam, uti Deus promiserat, tenuerunt. Post modum vero, qvam diu ex stirpe Judaica Reges exstiterunt, semper filius patri in regno successit. Erant illorum alii amici Dei, at alii multi a Deo aberrantes in Idololatriam, ac alios malos mores prolapsi, pleriqve peccatores exstiterunt, pro uti loqvuntur sancti patres. In horum numero fuere sancti & gloriosi reges, Ezechias & Josias, qvi ea tempestate optimè Pascha celebravit.

§. 94.

Temporibus Regum ultimorum Hierosolymis regnantium, Rex Babyloniæ Nebuchadnesar in Judæam venit, & totam Hierosolymam ac templum Salomonis solo æqvavit, multam inde pecuniam abstulit, & Babylonem deportavit. Regem etiam Jechoniam & cum ipso universum populum Hierosolymitanum captivum duxit, fuerunt in ea captivitate Daniel Propheta, ac viri illi, Ananias, Azarias & Misael, qvi in fornace Ignis ferventis, Benedicite, cecinerunt.

95. §.

Um þeſsara Konga æfe voru fleſter helger Spámenn uppi í Gidingalyd, þeir ed Jardteikner giördu. Helias var í fyrſta lage hann gaf lyf daudum mönnum, og ſvo riede hann vedre med Gude bæde til Oárans og til ársbótar, hann liet koma elld af himne yfer blotmenn til refſingar, og brunnu þeir í ellde þeim, hann faſtadi XL. daga ſo ſem Moiſes faſtadi, enn epter þad var hann upphafin af Guds Englum í kerru þeirri er í elldslyki ſyndeſt, og er nu hirdur af ödrum mönnum í hvylld mikelle, hann mun koma í ſyn vid menn litlu fyrer domadag, og hánn mun pyndur verda af Antichriſto, til bana og þeir Enoch báder.

96. §.

Enn þegar uppleid á æfe konga Gidingalyds, þá uxu blot og óſider marger adrer í Jerúſalem af Kongum og öllum Gidingalyd, ſvo ad þeir blotudu börnum ſinum til diöfla þocka, enn Gud ſendi Spámenn ſyna Iſaiam og Jeremiam og marga adra ad avyta, biodande ad ſeigia þeim, ad hefndin munde fram koma verda, fyrer oſidu þeirra, ef þeir hyrfe ei af. Enn þeir ráku fionum alla Guds Spámenn, þá er hanns erinde bodudu þeim.

97. §.

Epter Elias var fyrſtur Spámadur hanns Eliſeus er mörg tákn giörde, þeſser fiorer eru kallader ener meire Spámenn, Ysaias, Jeremias, Ezechiel, Daniel, þeirra hvör hefur giört mikla Bok af tilviſan heilags Anda, enn eru adrer XII. þeir er hiner minne Spámenn eru kallader, þeirra nöfn eru þeſse, Osea, Amos, Jonas, Micheas, Joel, Nahum, Zophonias, Aba-

§. 95.

Temporibus horum Regum, plurimi ſancti Prophetæ, in populo judaico floruere, qvi miracula patrarunt. Inter eos primarius exſtitit Helias, ille vitam mortuis largitus, una cum Deo tempeſtatibus ad annonæ vilitatem & charitatem, moderandis præfuit, ignem de cælo ſuper homines Idololatras puniendos demiſit, in qvo etiam illi vivi comburium luere. Diebus qvadraginta ſicuti Moſes, jejunavit, poſtmodum vero ab angelis Dei, in curru, qvi igneus apparuit, in cælum ſublatus, nunc ab aliis hominibus in magna qviete cuſtoditur, ille paulo ante judicium extremum mortalibus apparebit, & una cum Enocho ab Antichriſto ad mortem excruciabuntur.

§. 96.

Cæterum ætate Regum Judæorum jam provecta, cultus idololatricus ac multi mali mores alii Hieroſolymis, Regibus & toti populo judaico ita increverunt, ut Diabolis placandis liberos ſuos offerrent; Sed Deus Prophetas ſuos, Eſaiam & Jeremiam ac multos alios ad eos increpandos miſit, & ipſis nunciari juſſit, pro malis moribus ultionem eventuram, niſi converterentur. At vero illi omnes Dei Prophetas, qvi negotium Dei ipſis nunciabant inimicos ſibi effecere.

§. 97.

Heliæ in officio prophetico primus ſucceſſit Heliſæus, qvi multa miracula patravit. Hi qvatuor appellantur Prophetæ majores: Eſaias, Jeremias, Ezechiel, Daniel. Qvorum qvilibet inſtinctu ſpiritus ſancti magnum librum conſcripſit, præterea ſunt alii duodecim qvi Prophetæ minores vocantur, qvorum hæc nomina: Oſeas, Amos, Jonas, Micheas, Joel, Na-

Abakuk, Aggeus, Abdias, Zacharias, Malachias. þeir hafa aller bækur giört af helgum Anda, enn þar likſtat hinn fiorde alldur heims.

XXVI. Cap.

MERKINGAR HEILAGAR HIER AF.

98. §.

David Kongur iardteikner Chriſt í lytelæte ſynu, og Þólinmæde þeirri er hann hafde vid Saul Kong, enn Saul iardteikner í öfund ſinne og oþocka vid David, fiandſkap Gidinga vid Drottin vorn. Enn í þvi er Ryke Sauls Kongs eiddeſt, enn Davids ryke vox og þróadiſt, er þad merkt í þvi, ad velldi Gidinga hefur þrottnad, enn velldi Drottins vors er Chriſtnena merker hefur vaxed.

99. §.

Salomon er ſpakaſtur madur var alin, og þydeſt nafn hanns fridſamur, merker Iheſum Chriſtum er frid eilyfan gefur öllum ſinum vinum, og kirkia ſu er hann liet giöra til Dyrdar Gude, merker almennelega Chriſtne vora, enn Gulled merker þad er hun var þaken öll innan veggia med, merker aſt þá er Gud byrter brioſt ſinna manna med, enn Steinarner hvyter er utan mátte áſiá, merkia ſtyrkleik godra verka Gudsvina, og helldur ſvo upp hvör Gudsvina annars koſte til þriſa, ſem ſteirn en helldur upp annar odrum í ſteinveggiunum.

100. §.

Enn lym er ſaman helldur ſteinunum, og feſter allan veggen, merker áſtud þá er ſamanteinger alla adferd godra

manna

hum, Zophonias, Habachug, Aggæus, Abdias, Zacharias, Malachias. Hi omnes instinctu Spiritus sancti libros confecerunt, tunc autem (in captivitate Babylonica) quarta mundi ætas terminatur.

Cap. XXVI.

DE SANCTIS SIGNIFICATIONIBUS QVÆ HINC ELICIUNTUR.

§. 98.

Rex David sua humilitate & patientiâ, qva in Saulum Regem utebatur Christum; Saulus vero suâ invidiâ & simultatibus in Davidem, Judæorum in dominum inimicitias præfigurat. Cæterum eo qvod Regnum Sauli pessumivit Davidis autem crevit & confirmatum est, denotatur regnum Judæorum pessumiisse, at Regnum Domini nostri, qvod significat Ecclesiam, incrementa cepisse.

§. 99.

Salomon mortalium omnium sapientissimus, & cujus nomen denotat pacificum, præfigurat Jesum Christum, qvi pacem æternam omnibus suis amicis largitur, & templum illud, qvod in Dei gloriam condendum curavit, denotat Ecclesiam nostram catholicam, at aurum, qvo totum intra parietes erat contectum, indigitat amorem illum quo Deus illuminat pectora suorum, sed lapides albi, qvi exterius conspiciebantur, significant valorem operum bonorum Dei amicorum, uno alius vitam ita sustentante, ut lapis unus alium in pariete lapideo sustinet.

§. 100.

Cæterum Gluten lapides continens ac totum firmans parietem, denotat charitatem illam, qvæ omnium bonorum opera

con-

manna og ſtirker þá til allra þrifa; Vetur VII. og manuder VII. er kyrkian var ſmydud á merker þeſsa heims æfe, þá er Chriſtnen tekur vöxt og þroſka ſinn og fiölmenniſt. Enn ſu æfa lydur fram á VII. dögum viku hvörrar. Enn vetur hinn átte ſá er vygd var Kirkian á, og Gude helgud, merker upprisu dagen ſiálfan, þann er öll Chriſtnen tekur eilyfa helgan í himnum af Gude. Helias Spámadur merker í uppſtigning ſinne, uppſtigning Drottens vors til himna.

XXVII. Cap.

AF V^TA ALLDRE HEIMS.

101. §.

Sá er taldur enn fimte alldur heims er hofſt í Babilons herleidingu enn laukſt í hingadkomu Chriſts drottins vors. I þeim alldre eru V. hundrud vetur tyræd, átta tyger og IX. vetur. Þaú tydendi giördust á hinum fimta heims alldrinum ad Gidingalydur var herteken af Nabogodonosor Konge auſtur í Babilon, enn Jeruſalem öll nidurbrotenn til iardar, og Salomons muſteri brotid og brent, enn gull þad allt og gerſemar er þar var giört til dyrdar Gude, þad var hertekid.

102. §.

Konguren Zedechias og allt Stormenni ur Jorſölum, og margur lydur var brottfærdur og ſendur í Babilon og þiádur þar LXX. vetur og í þvi herfángi vurdu tekner marger menn, riettláter og dyrdleiger menn, þeir er í Guds nafni og trauſte giördu mörg takn og ſtormerki þar, til þeſs ad hugga þann auma lyd, er þar þiönudu heidnum Konge.

§. 103.

conjungit & ad omnem progressum confirmat; Anni septem ac menses septem, qvibus structura templi absoluta, designat ævum hujus mundi, qvo Eclesia crescit adolescit ac multiplicatur. Ævum autem illud per dies septem hebdomadis cujusqve decurrit. Annus autem octavus, qvo initiatum ac Deo consecratum est templum, præfigurat, ipsum diem resurrectionis, qvo Ecclesia cuncta æternam sanctimoniam in cælo a Deo accipit. Helias Propheta ascensione sua præfigurat Domini nostri in cælum ascensionem.

CAP. XXVII.

DE QVINTA MUNDI ÆTATE.

§. 101.

Ea mundi ætas putatur qvinta, qvæ a captivitate Babylonica cæpta, at in adventu Christi domini nostri est terminata, continet ætas illa annos qvingentos denariè sumtos & octoginta novem. Ævo mundi qvinto, ea nova evenerunt, ut populus Judaicus a Rege Nebuchadnesare versus orientem captivus Babylonem duceretur, tota vero Hierosolyma Solo æqvata sit, templumqve Salomonis destructum & combustum. Aurum vero universum, & qvæ in Dei gloriam elaborata fuerant pretiosa capta sint.

§. 102.

Rex Zedechias, & omnes magnates Hierosolymorum, magnaqve populi multitudo, deportati ac Babyloniam deducti, annos septuaginta ibi vexabantur. In ea captivitate multi viri justi & gloriosi capti, in nomine ac fiducia Dei multa ibi miracula & facinora patrârunt, ad miserum illum populum consolandum, qvi Regi ethnico ibi serviebat.

103. §.

Þar var Daniel ſpámadur eirn af þeim, er þad meinlæte lagde á ſig á ungum alldre í Kongshöll, at hann hafde ei adra fædu enn Ertur eda Bauner, enn Gud gaf hönum ſpeki og mannvit meira, og getſpeke meire enn ödrum mönnum, ſvo ad hann ſagde Konginum draum hanns, þann er hann munde ei ſiálfur ádſeigia, og ried Daniel draumen ſydan til þeirra ſtortydenda, er ſydan giördust um alla veralldar bygdena, Kongur hof hann til metorda hinna meſtu, epter þeſsa Jardteikn, og giörde hann ſier kiæraſtan manna. Annan draum Kongſens riede hann til þeſs, ad Kongur munde gánga af vitenu og ad giallte verda, og lifa ſem dyr eda fenadur ute á ſkogum VII. vetur, fyrer ofmetnadur ſaker ſins og offſtopa, enn epter þad kvad hann Kongin munde vitkaſt, og koma aptur í ryke ſitt, og gieck þad allt epter ſem Daniel ſpáde. Nabogodonosor var Kongur XL. vetur og III. vetur..

104. §.

Gidingafolk var LXX. vetra í Babilon í anaud, ſvo ſem Jeremias Spámadur hafde fyrerſagt. Epter Nabogodonosor hiellſt kongdomur í Kyne hanns, um nockura Konga æfe uns Balthaſar Kongur var veigin. enn epter þad var Darius yfer Kongur. Daniel vard fyrer öfund vondra manna, af þvi ad Darius Kongur hafde á hönum elſku mikla og vyrding, Enn þeir beittu vielum ſydan Kongen, ſvo ad hann vard nær naudugur ad ſelia hann þeim í hönd.

105. §.

Enn þeir ſettu hann í gröf med dyrum enum oörgum, þeim er ſvellt voru adur til þeſs, aud þaú virde þvi ölmare enn

ádur

§. 103.

Unus eorum erat Propheta Daniel, qvi in aula Regis ſibi adoleſcenti id malæ conditionis impoſuit, ut nullo cibo niſi piſis vel fabis veſceretur; Deus autem illi plus qvam aliis ſapientiæ intelligentiæ & oneiromantiæ dedit, ut ſomnium ſuum Regi revelaret, qvod oblivioni datum ipſe enarrare non potuit; qvare deinde Daniel ſomnium illud interpretatus eſt denotare res illas ingentes qvæ poſtmodum in toto terrarum orbe geſtæ ſunt, poſt hoc miraculum Rex eum ad ſummam dignitatem evexit & chariſſimum ſibi fecit. Alterum ſomnium regium conjectans prædixit, Regem uſu rationis amiſſo, in porcum transformatum iri, & ob ſuperbiam & inſolentiam, inſtar ferarum pecorumve ſeptem annos in ſylvis victurum, poſtea vero Regem ad uſum rationis rediturum & in regnum reſtitutum iri, qvæ omnia ſicuti prædixerat Daniel, evenere. Nebuchadneſar annis qvadraginta tribus regnavit.

§. 104.

Populus Judaicus annos ſeptuaginta Babylone in calamitate detinebatur, prouti Jeremias Propheta prædixerat. Poſt Nebuchadneſarem regnum aliqvot Regum ætates in ſtirpe ſua permanſit, donec Rex Balthaſar occideretur, poſtea vero Darius ſummus exſtitit Rex. Daniel in malorum hominum invidiam incurrebat, qvod Rex Darius magno eum honore & amorè proſeqveretur, verum poſtea Regem aſtu ita circumvenere, ut invitus ferè Danielem illis tradere cogeretur.

§. 105.

At vero illi ipſum apud leones cryptis impoſuerunt, qvos prius eſuriones effecerant, ut tanto atrocius qvam alias in

ádur vid Daniel, enn þaú munde ella vera. Enn Gud giætte ſvo til vinar ſins, ad hann var heill og omeiddur med dyrum nær viku, enn þaú lagu hiá hönum faſtande, nær viku iafngiæf ſem ſauder. Gud ſendi hönum mat þángad, er færdi hönum Abakuck Spámadur af Gidihgalande, ſvo ad Eingell Guds bar hann þángad á einu augabragde, ad hann hiellt í eitt hár á hönum og ſvo aptur þángad.

106. §.

Sidon, Miſak og Abednego, þeir voru foſtbrædur Daniels og frændur, þeim var ſkotid í elld brennande ad ráde Nabogodonoſoris Kongs, ſvo ad þeir voru bundner ádur ſterklega, enn í elldenum brunnu af þeim böndin þegar, enn ſidan geingu þeir lauser í elldenum, og ſungu lof Gude, ei brunnu helldur hár áf höfde þeirra, Eingell Guds kom í ellden til þeirra, og ſtökte loganum frá þeim, þeir ſungu loſſaung þann er Benedictie er upphaf.

107. §.

Epter Darium var Cyrus frænde hanns yfer Kongur, hann var godur Kongur og þó heidin, ad hanns lofe foru Gydingar aptur til Jorſalalands, þeir voru höfdingiar fyrer þeim Zorobabel hertoge og Jeſus kennemadur hinn mikle, þeir tóku ſydan upp ad bæta borgina Jeruſalem og muſtered helga er brendt hafde vered, med vexte enum ſama., og ſkraute minna, enn fyrr hafde vered, þeir voru ad Kyrkiugiörd þeirre VI. vetur ens fimta tygar, af þvi ad þeir urdu ad veriaſt þiodum þeim er tállma villdu verk fyrer þeim.

108. §.

Þá ſtyrdu Biſkupar Gidingafolke frá þvi er þeir komu aptur ur Babilon lánga æfe. Epter Cyrum var Cambyſes ſonur hans Kongur

Danielem sævirent, sed Deus amicum suum ita servavit, ut incolumis ac illæsus septimanâ ferè cum feris esset, verum esurionés apud ipsum prope hebdomadâ instar ovium mansvetæ cubabant. Deus eò cibum ei deportandum curavit, qvem ipsi ex Judæa Propheta Habachuch attulit, qvem angelus Dei, unum in corpore suo pilum tenens, in momento illuc portavit ac eôdem reportavit.

§. 106.

Sidon, Misach & Abednego, Danielis collactanei & consangvinei, jussu Regis Nebuchadnesaris, validè prius vinculis constricti, Igni ardenti sunt injecti, at vinculis mox combustis, soluti in Igne ambulârunt, & laudes Dei cecinerunt, ut ne pili qvidem capitum conflagrarent. Angelus Dei ad ipsos in ignem veniens flammam ab ipsis repercussit, illi hymnum cecinerunt, cujus initium, benedicite.

§. 107.

Dario Cyrus suus consangvineus, Rex summus successit, is licet ethnicus tamen bonum Regem egit, illius permissu, Judæi in terram Canaan redierunt, Principes ipsis præfuerunt, Zorobabel dux & Jesus Pontifex maximus. Deindè Urbem Hierosolymam & templum sanctum qvod combustum fuerat, reparare cæperunt, eadem amplitudine, at ornatu pristino minore, templo illi condendo annos qvadraginta sex immorabantur, qvod se a gentibus illis, qvæ in opere conficiendo ipsos interpellare nitebantur, tueri cogerentur.

§. 108.

Tum post reditum ex Babylone Episcopi longo tempore populum judaicum regebant. Cyro Cambyses filius in regno Ba-

Kongur í Babilon, hann liet giöra Babilon hina nyu á Egyptalande, Enn hann er ſtundum kalladur Nabogodonoſor, á hans dögum var Holophernes hertugi veigin, hönum banade Judith eckia heilög. Epter Cambiſes hiellſt Babilons ryke allt til þeſs ad Alexander hinn mikle Grickia Kongur, fellde Darium Kong Babilons manna og eignadeſt allt ryke hanns. Alexander kannade alla ſudurálfu heimsins og bardeſt vid marga Konga, og hafde hvervetna gagn, hann lagde ok á háls Kongum og liet þá draga kierru under ſier um Borger. Alexander var yferkongur XII. vetur, og drack eitur til bana í Babilon, hann liet giöra höfudborg á Egyptalande þá er Alexandria heiter, Alexander ſkipte ryke ſinu adur hann dæe med XII. mönnum, þeir voru aller Kongar epter hann. Þádan frá hellſt Grickia ryke allt til þeſs Romveria ryke hofſt.

109. §.

Epter Alexander var Ptholomeus Rongur á Egyptalande, þadan frá hiet hvör og eirn kongur Ptholomeus á Egyptalande ödru nafne, medan ryked hjellſt, ſo ſem Pharao hafde heited í fyrndenne, Ptholomeus hinn fyrſte var Rongur XL. vetur. Anthiocus het Kongur á Syrlande, grimmur og vondur, vid hann er kend höfudborg ſu er Antiochia heiter, og hann liet giöra, hann tok Kongdom þá lided var C. vetra og III. vetur þadan frá er Alexander eignadeſt Babilon.

110. §.

Anthiocus geck á hendur Gidingum hart og ſaurgadi Jeruſalem og ſvo Templum Domini í blotum heidenna manna, hann færde marga Gidinga til bana, þá er hallda villdu Guds lögmál, þá ſtod Matthias og ſonur hanns á mote hönum,

Mat-

bilone succesſit, ille Babylonem illam novam in Egypto condidit; & interdum Nebuchadneſar ſalutatur, eo regnante Holophernes dux occiditur, qvem Judith vidua ſancta interfecit. Poſt Cambiſen Regnum Babylonicum continuavit, donec Alexander magnus Rex Græcorum, Dario Rege Babyloniorum profligato, toto regno ejus potiretur. Alexander cunctam cognovit Affricam, & cum multis Regibus confligens victoriam ſemper reportavit, ille Regum cervicibus impoſito jugo, eos currum ſuum per Urbes trahere jusſit. Alexander annos duodecim monarchiam tenuit, ac Babylone venenum lethiferum hauſit, in Ægypto Metropolin condidit, cui Alexandria nomen, Alexander ante mortem, inter viros duodecim tribuit Imperium, qvi omnes ei Reges ſucceſſerunt. Abinde regnum Græcorum continuavit donec inciperet imperium Romanum.

§. 109.

Poſt Alexandrum Ptholomæus fuit Rex Ægypti, exindè qvilibet Rex Ægypti cognomine Ptholomæus ſalutabatur, qvamdiu regnum perduravit, qvemadmodum qvondam Pharao fuerat appellatus. Ptholomæus primus regnavit annos qvadraginta. Antiochus dicebatur Rex Syriæ mali ac ferocis animi, ab eo denominata eſt Metropolis illa, qvæ Antiochia vocatur, qvam ædificandam curavit, ille centum ac tribus annis, poſtqvam Alexander Babylone potiretur, Rex creatus eſt.

§. 110.

Anthiochus Judæos atrociter invadens Hieroſolymam ac Templum Domini cultu ethnico profanavit, atqve multos Judæorum qvi legem Dei ſervare volebant interfecit, tunc ei Matathias ac filius ejus reſtiterunt. Matathias legatis Anthiochi

occi-

Matthias drap ſendemenn Anthiocus og giördeſt höfdinge Gydinga, enn epter hann vard Judas Machabeus höfdinge, hann atte oruſtur margar vid heidnar þióder, og hafde iafnan ſigur, og vördu þeir brædur odde og eggiu landſitt og lög, og vunnu verk ſvo mikel á heidnum þiódum, ad ei höfdu vered meire afreksmenn og ſigur ſælle med Gidingalyd enn þeir. Enn þeſs lyds var ſydarſt höfdinge Joan Sonar ſonur Mathathias, enn hans lyfdagar voru ei löngu fyrer burd Chriſts, epter Judas voru brædur hanns Simon og Jonathan.

111. §.

Enn þeſsar Jardteikner filgia þeſsum tydendum. Jeruſalem merker Chriſtne vora almennelega, enn Nabogodonoſor merker fiandan ſiálfan, hernadur ſá er Nabogodonoſor heriade á Jeruſalem, merker þad er fianden heriar menn ur Chriſtnenne og leider í ſyndalyf, þad er Babilon merker, af þvi ad Babilon þydeſt ſkiemd, enn þad er þeir koma aptur til Jeruſalem med forrádi og umſyſlu kennemans göfugs þeſs er Jeſus het, merker þad, ad menn leidrettaſt af ſynda lyfe, og hverfa aptur til ſamvelldis chriſtennar þiódar, med ydran afgiörda og yferbot undir trauſti og forradi Jeſu ens gofúgaſta kennemanns.

XXVIII. Cap.

AF BELO, NINO, SEMIRAMI OG ÞEIM FIORUM KONGARYKIUM.

112. §.

Belus hiet Kongur á utlöndum, þadan hafa blót hafeſt, er hann var blótadur daudur, hönum var göfgad ſkurgod

þad

occisis; Dux Judæorum creatus est, cui in principatu succesſit Judas Maccabæus, ille cum ethnicis multa prælia fecit, ac victoriam semper reportavit, atqve ambo fratres patriam & legem armis tutabantur & ethnicos debellando, tanta facinora patrabant, ut in populo judaico, illis, ob res gestas clariores & victoriosiores exstiterint nulli. Hujus autem populi ultimus princeps fuit Jonas Matathiæ nepos, qvi non longo ante Christi nativitatem vixit, Judæ fratres Simon & Jonathan succesſerunt.

§. 111.

Cæterum hæ significationes has res comitantur: Hierosolymæ denotant Ecclesiam nostram catholicam, at Nebuchadnesar significat ipsum Diabolum, oppugnatio illa qva Nebuchadnesar Hierosolymas oppugnavit, id designat, qvod Diabolus homines ex Ecclesia expugnatos, ad vitam peccaminosam seducat, qvæ Babylone indigitatur, qvia Babylon corruptionem significat, qvod autem Hierosolimas redeunt ductu & cura nobilisſimi sacerdotis, cui nomen Jesus, denotat homines a vita peccaminosa emendatos, ad commune Ecclesiæ regnum reverti, cum pœnitentia peccatorum & renovatione vitæ per fidem, & ductum Jesu nobilisſimi sacerdotis.

CAP. XXVIII.

DE BELO, NINO, SEMIRAMIDE & QVATUOR MONARCHIIS.

§. 112.

In terris exteris Belus Rex appellatus est, inde cultus idololatricus initium cepit, cum mortuo cultus religiosus præsta-

þad er ſumar þioder kölludu Baal enn Gydingar nefndu Belzebub og þar lietu þeir í bua höfdingia allra diöfla. Ninus var ſon Belus, hann liet giöra Niniveborg, þá er meſt hefur giör vered í heime. Ninus átte Konu þá er Semiramis het, hun let giöra Babilon hina gömlu í þeim ſtad ſem Babel hafde ſtaded, ſvo hiet Stöpull ſá er Riſar giördu, og hugduſt þádan munde gánga uppi himinen, og þeſs væntu þeir ad þeir mundu holpner verda, ef flod yrde ei minna enn Noaflod.

113. §.

Fiögur hafa Kongaryke vered mattkuſt ádur Romveriaryke hofſt, eit var í Ninive, þad var Ryke Aſſyriorum, annad var ryke Caldæorum í Babilon, frá dögum Nabugodonosor, hid þridia var ryke Perſarum, þadan frá Cyrus vard kongur, Grychiaryke var hid fiorda, þadan frá er Alexander hinn vydförli vard kongur; ſydan ſyner Mathathiæ önduduſt, þá höfdu Gidingar öngva höfdingia þá med ſier er í helgum bokum verde fráſagt miög margt, Ariſtobulus hiet yfermadur þeirra, ſá er bæde kalladeſt Kongur þeirra og Biſkup, og ſvo kölluduſt aller yfermenn þeirra, þeir er frá Ariſtobulo voru, til þeſs er Herodes heidin Kongur hafde ryke yfer þeim ad umráde Romveria í þann tima Chriſtur var borin.

XXIX. Cap.

AF TROJUMÖNNUM.

114. §.

Sú hefur oruſta agíætuſt vered giör í heidnum bokum er Gricker unnu borg þá er Troja heiter, ſú oruſta hofſt ei miklu

epter

retur. Ille ſub eo Idolo colebatur, qvod gentes nonullæ Baal vocarunt at Judæi Belzebub nominarunt, in qvo principem Diabolorum omnium habitare ſtutuerunt. Beli filius Ninus, Niniven condidit, Urbem in toto orbe maximam. Uxorem habuit Ninus, cui nomen Semiramis, qvæ Babylonem veterem eo loco qvo Babel conſtiterat, ædificavit, ita turris illa appellabatur qvam Gigantes excitârunt, ac inde ſe in cælum aſcenſuros putârunt, & ſalvos fore ſe crediderunt, ſi diluvium non minus Noemico contingeret.

§. 113.

Qvatuor exſtiterunt Imperia potentisſima, anteqvam imperium Romanum caperet exordium. Unum fuit Ninive, qvod imperium Asſiriacum; Secundum Caldæorum Babylone a Nebuchadneſaris tempore. Tertium imperium Perſarum, qvod inde a Cyri regno duravit; Qvartum imperium Græcorum, inde a regno Alexandri latè peregrinantis inchoatum. Mathathiæ filiis exſtinctis, Judæi nullos principes, de qvibus in ſacris libris multa admodum memorentur, habuere. Princeps eorundem Ariſtobulus ſalutabatur, qvi & Rex & Epiſcopus eorundem vocabatur, & eo nomine appellabantur principes eorundem omnes qvi ab Ariſtobulo deſcenderunt, usqve dum Herodes Rex ethnicus Romanis ſubjectus, circa tempora nativitatis Chriſti, illis regnaret.

CAP. XXIX.
DE TROJANIS.

§. 114.

Apud ſcriptores profanos nobilisſimum occurrit illud bellum, qvo Græci urbem, qvæ Troja dicitur expugnarunt, iſtud

epter daga Moiſis og Joſuæ. Priamus het kongur í Troju ſyner hanns voru þeir Hector og Helenus, Alexander, Deiphobus og Troilus. Alexander nam ſier konu af Gricklande þá er Helena het, og var forkunliga væn, hana átte Menelaus broder Grickia Kongs þeſs er Agamemnon het, þeir brædur biugguſt og eflduſt ad lide og foru til Troja med XV. Skip minnur enn XII. hundrudum tyrædum.

115. §.

Priamus hafde og ſo ógrinne lids og marger Kongar ſoktu til hanns ad veria Troju med hönum, í þvi lide var meſtur kappe Hektor ſon Priami og Troilus broder hanns, þar næſt Æneas mágur Priami var og mikell kappe. I Grickialide voru þeir meſter kappar Achilles og Ajax og Diomedes, enn ſpekingar þeirra voru þeir Neſtor og Uliſſes. Gricker ſátu X. vetur um Trojuborg, ádur þeir giæte hana eignaſt. I oruſtum þeim er þeir áttu ádur Borgen yrde vunnen fell mikell hlute lids hvorutveggiu og fleſter aller höfdingiar, þar fiellu aller ſyner Priami nema Helenus, ur Grickialide fiell Achilles og Palamedes er þá var kalladur Kongur þeirra.

116. §.

Þá er farner voru miög forſtödumenn þeirra Trojumanna, enn Priamus villde alldrei til handa gánga, þá ſviku þeir Antenor og *Æneas Priamum*, og luku upp um nott borgina fyrer Gryckium, þá var Priamus felldur og mikell hlute Borgarlids. Antenor og Æneas og Helenus komuſt undan, ſydan brutu Gricker Tróju alla og brendu. Menelaus hafde Helena konu ſyna med ſier, og þeir Agamem-

non

certamen haud longò post Mosis & Josuæ tempora est exortum. Regi Trojæ nomen erat Priamo, ejus filii Hector & Helenus, Alexander, Deiphobus & Troilus. Alexander ex Græcia raptam uxorem duxit, cui nomen Helena excellentis formæ, qvam Menelaus Regis Græcerum frater, qvi Agamemnon dicebatur in matrimonio habebat. Hi fratres ad iter & bellum se pararunt, & valido exercitu comparato, Trojam classe navium qvindecim minus qvam duodecies centum denarium sunt profecti.

§. 115.

Priamus etiam ingentem habuit exercitum, & multi Reges ad Trojam cum ipso tuendam convenerunt, in eo exercitu Hector filius Priami, ac Troilus frater ejus summi exstiterunt Athletæ, secundus ab illis Æneas affinis Priami magnus etiam athleta. In exercitu Græcorum summi exstiterunt athletæ Achilles & Ajax & Diomedes; At Philosophi eorundem Nestor & Ulisses. Græci decem annos Trojam obsederunt, anteqvam ipsa potirentur. In præliis illis, qvæ, anteqvam urbs expugnaretur, committebantur, magna pars exercitus utrorumqve & magnates pleriqve omnes ceciderunt, omnes filii Priami, nisi Helenus ibi sunt profligati, ex Græcis occubuere Achilles & Palamedes, qvi tunc Rex eorundem salutabatur.

§. 116.

Cum Trojanos duces ferè deficerent, nec unqvam Priamus se dedere vellet, Anthenor & Æneas, prodito Priamo, noctu urbem Græcis aperuere. Tunc priamus & magna pars exercitus Urbani sunt profligati, Anthenore, Æneâ & Heleno fugæ elapsis, postea Græci Trojam universam destruxerunt & combusserunt. Menelaus Helenam uxorem suam & Rex Agamem-

non kongur broder hanns. Epter Oruſtu ried Antenor og ſyner hanns ryke þvi er Frigia heiter og Troja hafde í vered, Helenus ſon Priami eignadeſt litlu ſydar ryke þad er Epirus heiter, med hönum foru frá Troja þær Ecuba og Andromacha er Hector broder hanns hafde átta, ſtundu ſydar eignuduſt ſyner Hectoris Troju ryke, med fulltingi Heleni födurbrodur ſins.

117. §.

Æneas for burt af Trojulandi og med hönum fader hanns gamall er Anchiſes hiet, og ſonur hanns ungur er Ascanius het, enn Nilus ödru nafne. Æneas fór vyda og fieck ſier hvörge ſtadfeſtu, ádur hann kom á land þad er Italia heiter, þar fellde hann kappa þann er Turnus hiet, hann var ſon Kongs þeſs er Dacenus hiet, og ryke hafde í þeim ſtad er nu er Romaborg; Sydan geck Æneas ad eiga Laviniam (2 c) dotter Kongs þeſs er Latinus het, og latinu Tunga er af köllud, af þvi ad kona hanns Nicoſtalia fann latinu ſtafro.

118. §.

Æneas var Kongur á Italialande III. vetur, Epter hann var Aſkanius ſon hanns XXX. og VII. ár, hann giörde borg þá er Alba heiter er ſtendur ſkamt ut frá Romaborg. I þeirre borg hielldu þeir lángfedgar XV. kongdom, alt til þeſs þeir brædur Remus og Romulus giördu Romaborg. Epter Aſcanium ried Silvius XX. og IX. ár, af hanns nafne hetu Silvii aller þeir Kongar er epter hann voru, Æneas Silvius XXX. og I. ár, Latinus Silvius L. ára, Alba Silvius XXX. og IX. ára, í þeim tyma ried Salomon hinn ſpaki fyrer Gidingum, Egiptus Silvius XXIV. ár, Capis Silvius XXVIII. ár, Car-

(2 c) Latiniam. B.

non frater suus secum abduxerunt. Finito bello Antenor ac filii sui, regnum qvod Frygia dicitur, ubi exstiterat Troja, tenuerunt. Helenus Priami filius paulo post regnum, qvod Epirus audit adeptus est, illum Troja profectum Hecuba & Andromaca, qvam Hector frater ejus in matrimonio habuerat comitabantur. Paulo post filii Hectoris, auxilio Heleni patrui regnum Trojanum obtinuere.

§. 117.

Æneas e Phrygia patre suo Anchise sene, & filio juvene comitatus, cui unum nomen Ascanius, at Nilus alterum, discessit, & late peregrinatus, nullibi sedem fixit, anteqvam in terram illam, qvæ dicitur Italia, veniret, ibi Athletam nomine Turnum prostravit, erat ille filius Regis qvi Dacenus salutabatur, & eo loci qvo nunc est Roma regnabat. Deinde Æneas Laviniam filiam Regis cui Latinus nomen, uxorem duxit, a qvo lingva latina denominatur, qvod uxor sua Nicostalia alphabetum latinum invenerat.

§. 118.

Æneas in Italia regnavit annos tres, post eum filius Ascanius annos triginta septem, is Urbem condidit, qvæ Alba vocatur, & parum a Roma distat. In Urbe illa Majores isti qvindecim regnarunt, donec fratres Romulus & Remus condiderunt Romam. Post Ascanium annos viginti novem Silvius regnavit a suo nomine Reges omnes, qvi ei succeſſere, Silvii sunt cognominati. Æneas Silvius annos triginta & unum, Latinus Silvius annos qvinqvaginta; Alba Silvius triginta novem. Tunc temporis Salomon ille sapiens Judæis regnavit. Ægyptus Silvius annos viginti qvatuor. Capis Sylvius annos viginti

Carpentus Silvius XIII. ár, Tiberius Silvius VIII. ár, hann druknade í á þeirre er ſydan er köllud Tibur, og fellur í gegnum Romaborg, Agrippa Silvius XL. ára, Amulius (2 d) Silvius XXX. ára, hann drap ellding, Aventinus Silvius XLVII. ár (2 e) Procas Silvius XXIII. ár, Amulius Silvius XLIV. ár.

119. §.

Mulitor broder Æmulius átte dotter, hun het Rea, hun var moder þeirra Remus og Romulus, þeir letu göra borg mikla, enn er hun var gior þá urdu þeir ei asátter, hvad borgen ſkyllde heita, og villde hvor láta draga af ſinu nafne, þvi ad ſá þókteſt ágæted af hafa, er hun være vidkend, ætludu ſydan til Bardaga ſyn á mille, þá ſender Romulus Fabium hertuga ſinn til brodur ſins, og gat hann vieltan Remum og dreped, enn Romulus liet Borgina kalla af ſinu nafne Rómam.

120. §.

Hiet allt þangad til Albania ryke, enn ſydan hiet Romveriaryke, Romulus var Kongur XXXVIII. ár, hönum vard ellding ad bana. I þann tyma ried Ezechias fyrer Gidingalande, Numa Pompilius XL. og I. ár, hann fann iþrotter til fiölkingia, og hann ſette mörg blot, þau er Romveriar hielldu leinge ſydan og vard ſottdaudur, Tullius Hoſtilius XXXII. ár, hann drap ellding, Ancus Martius XXIII. ár, hann vard ſottdaudur, Tarqvinius Priſcus XXXVIII. ár, hann var veigin, Servilius Tullius XXXIII. ár, hann drap Tarqvinius hinn drambláte, og var ſydan Kongur XXV. ár, hann ráku þeir af ryke Romveria höfdingiar Brutus og Tarqvinius, þvi ad þeir þóldu eigi dramb hanns og illſku.

121. §.

(2 d) Aremulius. B. (2 e) Aventinus Silvius XXXVII. ár. B.

viginti octo. Carpentus Silvius annos tredecim, Tiberius Silvius septem annos; Is in flumine submersus est, qvi abinde Tiberis dictus per Romam labitur; Agrippa Silvius annos qvadraginta; Amulius Silvius annos triginta; ille fulguris tactu exstinctus est. Aventinus Silvius annos qvadraginta septem; Procas Silvius annos viginti tres; Amulius annos qvadraginta qvatuor.

§. 119.

Mulitor frater Æmulii filiam habuit, qvæ Rhea dicta mater erat Remi & Romuli, illi urbem magnam ædificandam curarunt; qvâ ædificatâ, de nomine ei imponendo inter ipsos non convenit, & a suo nomine denominari eam uterque volebat. Etenim is, a qvo denominata esset, claritatem nominis inde parari sibi arbitrabatur. Deinde prælium inter se committendum decreverunt, tunc Romulus Fabium ducem misit ad Remum, qvem astu circumventum interimere potuit. Romulus vero urbem de nomine suo appellavit Romam.

§. 120.

Eousqve Regnum Albaniæ, & abinde Romanum est appellatum. Romulus annos octo & triginta regnavit, fulmine tactus interiit. Eo tempore Rex Ezechias Judæis regnavit. Numa Pompilius annos qvadraginta & unum, is artes magicas adinvenit, & multos cultus idololatricos instituit, qvos Romani abindè diutenebant, & morbo exstinctus est. Tullius Hostilius annos triginta duos, ille fulmine tactus morti occubuit. Ancus Marcius annos viginti tres; ille morbo exstinctus est. Tarqvinius priscus annos triginta, ille occisus est. Servius Tullius annos triginta tres, illum Tarqvinius superbus interfecit, & abinde annos viginti & octo regnavit, qvem Principes Romanorum, Brutus & Tarqvinius regno pepulere, cum superbiam & malitiam ejus non sustinerent.

121. §.

Epter þad voru tveir höfdingiar yfer Romverium á hvöriu áre, þeir voru Consules kallader, þad er Rædesmenn ad voru mále, svo lidu fram CCCCXL. og IV. ár ad Consules riedu Romverium, á þeirra dögum vox mest Romáborgar ryke, á ofanverdre æfe þeirra, voru þrir höfdingiar yfer Romveriaryke, eirn var Pompejus hinn mikle, annar var Marcus Crassus, enn þridie var Julius Cæsar, þá for Pompejus í austurveg og bardest vid marga Konga og hafde iafnan gagn, hann skattgilldte Gidingafolk under Romveria, og margar adrar þióder, Marcus Crassus fór á Serkland med her sinn og háde þar margar orustur, hann vard handtekinn af Babilonsmönnum, enn þeir lietu hann svo degia ad steipt var gulle vellande í munn hönum, og mællt svo vid hann, til gullsens þiste þig, dreck þú nu gulled.

122. §.

Julius Cæsar fór nordur um fiall og átte margar orustur vid Saxa, og vid Fracka og allt nordur á England kom hann, tyu ár var hann fyrer nordan fiall, og skattgillte under Romveria öll ryke þau er fyrer nordan fiall eru, Epter þad giordist misfætti med þeim Julio og Pompejo, þeir efldust ad lide miög svo um allan heim, og áttu margar orustur, su var mest og efst er þeir börbust í Thessalia, þad er á Bolgara lande, þar var allmiked mannfall, Julius hafde sigur, enn Pompejus flyde á Egiptaland, og sveik hann þar Ptolemæus Kongur er hann vænte traust af.

123. §.

Sydan fór Julius á Egiptaland, og villde Ptolomæus og

svykia

§. 121.

Postea singulo anno duo Principes populo Romano præfuere, qvi Consules salutabantur, id qvod nostra lingva Rædismenn (præfectos) significat. Abinde anni qvadringenti qvadraginta qvatuor fluebant, qvibus Romani erant sub consulibus. Sub illis Imperium Romanum maxima cepit incrementa. Ultima illorum ætate tres Principes Imperium Romanum tenuere, unus Pompejus magnus, secundus Marcus crassus, at tertius Julius Cæsar. Tunc temporis Pompejus in orientem profectus, cum multis regibus confligens, semper evasit superior, is Judæos & multos populos alios Romanis fecit tributarios. Marcus crassus in Saracam exercitum duxit ac multa ibi prælia fecit, illum Babylonii manu prehensum tali mortis genere affecerunt, ut aurum fervens ori suo infunderetur, & ad ipsum diceretur; aurum sitivisti, bibe jam aurum.

§. 122.

Julius Cæsar trans Alpes profectus, multas pugnas cum Saxonibus & Gallis pugnavit & versus boream in Angliam usqve penetravit, decem annos trans Alpes commoratus, omnia Regna trans alpina Romanis fecit tributaria. Postmodum inter Julium & Pompejum orta discordia, per totum orbem magno exercitu instructi multas inter se pugnas commiserunt, maxima ultimaqve exstitit illa, qvâ in Tessalia, id est Bulgaria, decertârunt, ibi magna edita strage, Julius victoriam reportavit. At Pompejus in Ægyptum profugit, qvem ibi Rex Ptholomæus, a qvo auxilium sperabat, decepit.

§. 123.

Postea Julius in Ægyptum profectus est, qvem etiam Ptholomæus

ſvykia hann, Enn Ptholomeus druknade í á þeirre er Nilus heiter, þá er hann var adur yferſtigen í oruſtu af Julio, þá gaf Julius Egiptaland Cleopatræ ſyſtur Ptholomeus og fridlu ſinne, og ried hun ein fyrer þvi ryke langa ſtund. Julius Cæſar var fyrſtur Romveria yfer kongur alls heims, af nafne hanns hefur hvör Kongur Cæſar vered kalladur, ſá er þad ryke hefur ſem hann hafde. Julius ſetti Misſariſtal og taldi til hlaupárs, ſvo ſem Latinumenn telia nu, af hanns nafne tók manudur nafn, ſá er nu heitir Julius, enn ádur het hann Qvintilis. Julius hafde ryke V. ár hann var veigin í höfud blothuſe í Romaborg og var ſærdur med V. Sárum og XX, Brutus het madur enn annar Casſius, er Upphafsmenn voru ad bana hönum.

124. §.

Epter dauda Julii vurdu þeir höfdingiar heims, Octavianus Auguſtus og Antonius er vered hafde meiſtare Riddara under Julio. Antonius hafde ryked fyrer utan hafed, enn Auguſtus fyrer nordan, Antonius fyrerliet ſyſtur Auguſti og geck ad eiga cleopatram Drottning Egyptalands, þadan af vurdu þeir Auguſtus og Antonius oſátter, þeir áttu þriár oruſtur miklar; Antonius vard yferſtigen og banade ſier ſiálfur med eitre og ſvo Cleopatra kona hanns, þadan frá vard Auguſtus eirn Keiſare yfer öllu veralldar ryke, hann ſetti frid um allan heim, og liet ſetia allra manna nöfn á ſkrár, af hanns nafne heiter mánudur Auguſtus, ſá er ádur het Sextilis, af hönum heiter hvör yferkongur Auguſtus, hann hafde ryke VI. vetur ens ſiöttatygar.

lomæus decipere volebat, ſed in flumine, qvod Nilus vocatur, a Julio prius acie victus ſubmerſus eſt. Tunc Julius Ægyptum Cleopatræ Sorori Ptholomæi & ſuæ concubinæ conceſſit, cui regno ſola longum tempus præfuit. Julius Cæſar primus Romanorum, totius orbis exſtitit Monarcha, de illius nomine Rex qvivis Cæſar eſt cognominatus, qvi idem qvod ille regnum obtinuit. Julius computum annalem ordinavit & annum biſſextilem ſicuti Latini hodienum putant, introduxit, a nomine ſuo menſis ille, qvi antea Qvintilis appellatus, nunc Julius ſalutatur, nomen accepit. Julius qvinqvennium imperavit, ille Romæ in delubro principali (Curia) occiſus viginti qvinque vulneribus affectus eſt. Cædis ejus auctores fuere viri, unus nomine Brutus, & alter Caſſius.

§. 124.

Poſt mortem Julii Principes orbis facti ſunt, Octavianus Auguſtus & Antonius, qvi ſub Julio Magiſter eqvitum exſtiterat, Antonius transmarinum, at Auguſtus a mari boream verſus Imperium tenuit. Antonius Auguſti Sorore repudiata, Cleopatram Ægypti Reginam uxorem duxit. Exinde Auguſtus ac Antonius facti inimici, ſe cum prælia magna commiſere, Antonius ſuperatus, & uxor Cleopatra ſe veneno confecere. Abinde Auguſtus ſolus totius orbis Imperator factus, pacem fecit in toto orbe, & omnium hominum nomina libris inſcribi juſſit, a ſuo nomine derivatum eſt nomen menſis Auguſti, qvi antea ſextilis vocabatur, ab eo ſummus qviqve Rex ſalutatur Auguſtus, annos ſex & qvinqvaginta imperitavit.

XXX. Cap.

AF VITA ALLDRE HEIMS.

125. §.

Enn ſiötte alldur heims er taldur frá burd Chriſts drottins til enda heims, þá hafde Auguſtus vered Keiſare II. vetur ens ſimta tygar, er Chriſtus var borin, Auguſtus var vinſæll madur og fridſamur ad öllu, nema hann var kvennamadur mikell, hann reſſade oſidu, og bannade ödrum miög kvenna oſidu, hann liet ſetia Ovidium í utlegd fyrer þad er hann hafde giört III. bækur til þeſs ad kienna oſidu um kvennahæge.

126. §.

I þann tyma var Herodes kongur yfer Gidingafolke, hann var heidinn ad burdum, hann liet drepa börn hin helgu, og litlu ſidar vall hann allur mödkum í hel, Epter hann var Archelaus ſon hanns kongur á Gidingalande, enn Gidingar rægdu hann vid Auguſtum keiſara, og rák hann ur kongdomenum og þar dó hann, ſydan ſette Auguſtus fióra höfdingia yfer Gidingaland, þá ried Pilatus Jarl fyrer Jorſölum, enn Herodes kongur er kalladur var Thetrarcha, ried fyrer Galilæa hierade, hann var ſonur hins illa Herodis, hanns kona var Herodias er Philippus broder hanns hafde átt ádur, þaú hiön völlu lyfláte Johannis Baptiſtæ. Sá hinn ſame Herodes ſamþikteſt vid Pilatum Jarl um þyning Drottens. Herodem færde Cajus keiſare í ut legd og do hann þar.

127. §.

Epter Herodem Tetrarcham var Herodes Agrippa ſon Archelai kongur á Gidingalande, hann liet höggva Jacobum broder

CAP. XXX.

DE SEXTA MUNDI ÆTATE.

§. 125.

Sexta mundi ætas a nativitate Christi Domini ad finem mundi putatur, cum Augustus Cæsar annos qvinqvaginta duos imperasset natus est Christus, fuit Augustus omnibus amicus & per omnia pacificus, sed valdè mulierosus, punivit malos mores ac alios malas cum fæminis consvetudines severè prohibuit. Ovidium, qvod tres libros ad malas cum fæminis consvetudines docendas confecerat, in exilium egit.

§. 126.

Ea tempestate Herodes ex ethnicis prognatus Judæis regnavit, ille liberos sanctos occidendos curavit, ac paulo post examine vermium exacervatus interiit. Post eum Archelaus filius Rex in Judæa creatus est. At Judæi nomen ejus apud Augustum detulerunt, qvi ab ipso regno pulsus exstingvitur. Postmodum Augustus qvatuor Principes Judææ præfecit. Tunc temporis Pilatus Comes Hierosolymis, sed Herodes Thetrarcha dictus, tractui Galilæano præfuit, is mali illius Herodis filius exstitit, uxorem habuit Herodiadem, qvam antea Philippus frater ejus in matrimonio habuerat, illi conjuges Johannis Baptistæ cædis auctores exstitere. Idem ille Herodes de excruciando Domino, Pilato comiti consensit. Cajus Cæsar Herodem in exilium egit, in qvo morti occubuit.

§. 127.

Post Herodem Thetrarcham Herodes Agrippa filius Archelai in Judæa regnavit, is Jacobum fratrem Johannis Apostoli detrun-

broder Jons Poſtula, og hann hafde í böndum Petur Poſtula, þá er Eingill Guds leiſte hann ur mirkvaſtofu, litlu ſydar drap Engell Guds Herodem. Epter Auguſtum var Tiberius ſtiupſon hanns Keiſare XXII. ár, Tiberius drack miög og var underhiggiu madur mikell. A hanns dögum ofanverdum var Drotten Jesſus kroſsfeſtur, og mislykade þad miög Tiberio er hann frá þad, hann villde Jeſum haft hafa í Goda tölu, enn ölldungar Romveria villdu þvi ei trua, epter Tiberium var Cajus.

\- - - - - - - - -

\- - - - - - - - -

\- - - - - - - - -

\- - - - - - - - -

\- - - - - - - - -

\- - - - - - - - -

XXXI. CAP.

128. §.

Færde hann á tru rietta, og elfde hann, til þeſs, ad hann hefnde brodur ſins og drap Maximum vid Borg þá er Acrilegio heiter. I þann tima do Juſtina drottning, ſydann fellde Theodoſius vyking miken, þann er Eugenius hiet, og ſier hafde adur eignad Romveriaryke. A þeim dögum var Ambroſius Melanusborgar Biſkup, harla frægur af mörgum Jardteik-

detruncari jussit, & Petrum Apostolum in vinculis habuit, dum angelus Domini ipsum ex carcere liberaret. Paulo post angelus Dei Herodem interemit. Augusto Tiberius suus privignus in Imperio successit, is annos viginti duos imperavit, fuit Tiberius admodum vinosus & subdolus. Ultimis ejus temporibus Dominus Jesus crucifixus est, qvod cum Tiberio innotuisset, multum ei displicuit, ille Jesum in numerum Divorum referre voluit, at magnates Romanorum credere noluerunt (esse vera, qvæ ab Jesu gesta Romam referebantur) Tiberio Cajus successit.

Pag. 128. *magna lacuna & hiatus & recursus in antecedentia.*

\- - - - - - - - -

\- - - - - - - - -

\- - - - - - - - -

\- - - - - - - - -

\- - - - - - - - -

CAP. XXXI.

§. 128.

Ad fidem rectam perduxit eum & corroboravit, ut fratrem ultus, Maximum juxta urbem qvæ Ayrilegio vocatur, occiderit. Eo tempore Justina Regina decessit. Postea Theodosius magnum ducem factiosum prostravit cui Eugenio nomen; qvi Imperium Romanum antea sibi vindicaverat. Tunc temporis Ambrosius urbis Melani Episcopus multis miraculis admo-

 dum

teiknum þá var og prestur ſá er Jeronymus hiet, agiætur af frodleik ſinum. Arcadius og Honorius ſyner Theodoſii höfdu ryke XIII. ár. Honorius og med hönum brodurſon hanns Theodoſius hinn unge XV. ár.

129. §.

I þann tima eignadeſt Alarius kongur Gothorum Romaborg, hann brende nockurn hlut borgarinar og do litlu ſydar; I þann tyd fanſt heilagur dómur Stephani hinns fyrſta diakns, ſvo ſem Gud vitrade Preſte þeim er Lucianus het, og hann ſagde ſydan ſiálfur. Theodoſius enn unge ſon Arcadii var Keiſare XXVI. ár, á hanns dögum andadeſt Auguſtinus Biſkup ágiætur kennemadur uti Africa. Eudoxia kona Theodoſii færde helgan dom Stephani til Romaborgar er hann þar nu göfgadur í Kyrkiu Laurentii. Martianus og Valentinianus höfdu ryke VII. ár. I þann tyma fanſt höfud Jons Bapiſtæ, ut á Jorſalalande, ſvo ſem hann ſiálfur vyſade til munkum tveimur.

130. §.

Leo enn ellre var Keiſare II. vetur. Leo hinn ingre hafde ryke XVII. vetur, þá ſette Victorius ad ráde Hilarii Páſa, páſka aldartal, þad verda V hundrud ára og XII. og XX. Zenon var Keiſare XII. ár, á hanns dögum fanſt Barnabas Poſtule, ſvo ſem hann ſiálfur vyſade til, og þar med Gudſpiall Matthei af ſiálfum Mattheo ſkrifad. I þann tyd eignadeſt Theodoricus (Þidrekur Kongur af Bern) Kongur Gothorum, Romaborg, Anaſtaſius var Keiſare XXVIII. vetur, hann hvarf í villu þá Eutices tók upp, og baud ofrid þeim mönnum er rett trudu, hann lauſt allding til bana.

131. §.

dum inclaruit. Tunc etiam ſacerdos cui nomen Hieronymus, eruditione ſua inclytus fuit. Arcadius & Honorius filii Theodoſii annos tredecim Imperium tenuerunt. Honorius & una cum ipſo Theodoſius junior ex fratre Nepos annos qvindecim.

§. 129.

Ea tempeſtate Alarius Gothorum Rex Roma potitus, partem aliqvam urbis combuſſit, ac paulo poſt deceſſit. Tunc temporis ſancti Stephani primi Diaconi ſanctæ reliqviæ ſunt inventæ, prouti Deus ſacerdoti nomine Luciano aperuit ac ipſe deinde indicavit. Theodoſius junior filius Arcadii, annos ſex & viginti imperavit, qvo imperante Auguſtinus Doctor egregius in Africa exſpiravit. Eudoxia uxor Theodoſii ſanctas reliqvias Stephani Romam deportavit, proindè ibi in templo laurentii hodie veneratur. Martianus & Valentinianus annos ſeptem imperârunt. Eo tempore caput Johannis Babtiſtæ in Judæa inventum eſt, qvemadmodum ipſe duobus Monachis monſtravit.

§. 130.

Leo ſenior duos annos imperavit, Leo junior annos decem & ſeptem imperium tenuit. Tunc temporis Victorius conſilio Hilarii Pontificis maximi computum Cycli Paſchalis introduxit, qvi annis qvingentis triginta duobus abſolvitur. Zenon annos duodecim cæſar imperavit, Eo imperante, Apoſtolus Barnabas inventus eſt, uti ipſe monſtravit, & præterea Evangelium Matthæi, ab ipſo Matthæo conſcriptum. Eo tempore Theodoricus Gothorum Rex (Thidrecus Bernæ Rex) Roma potitus eſt; Anaſtaſius annos viginti & octo imperavit, is ad hæreſin Euthichianam defecit, & rectam fidem profitentes perſeqvebatur; fulminis ictu interiit.

131. §.

I þann tyma heriade Traſamundur Vandala Kongur, hann eitte chriſtendome og ſette í utlegd tvö hundrud og XX. Biſkúpa. Eutices ſagde ſvo, ad Jeſus Chriſtur ſonur Guds (er ſannlega er bæde Gud og madur) ſie nu Gud ad eins enn ei madur, Juſtinianus enn ellre, var Keisare VIII. ár. A hanns dögum ſvellte Jon Páfa Theodoricus Kongur í hel, og litlu ſydar drap hann II. höfdingia Romveria, annar het Simmaccus, enn annar Boetius, og litlu epter þad vard Theodoricus bråd daudur. I þann tima giörde Benedictus Abbas í Montocasſium allſkins Jardteikner, ſem Gregorius ſeiger frá í bok þeirre er Dialogus heiter.

132. §.

Juſtinianus enn mikle Syſturſon Juſtini var Keisare XXX og VIII. vetur, hann ſigrade margar Þióder, þær ed ádur ſpilltu Romveriaryke, ſvo ad þeir mögnuduſt alldrei ſydan, þad voru Vandali og Gothi, er fleſt illt höfdu giört ádur. Juſtinianus liet giöra lagabok mikla, enn í þeirra ſamde hann ſaman en fornu lög Romveria og Chriſtenn bodord, ſvo ad aller menn máttu ein lög hallda, þeir er í hanns ryke voru, ſu bok heiter Codex Juſtiniani, og eru þau lög enn vyda halldin um Sudurryke, ſem ſu bok bydur. Þeirre bok liet hann filgia ny lög öll þau er hann ſette og heitir ſu bok Novella.

133. §.

Juſtinus enn yngre var Keisare XI. ár vid konu hanns Sophiam var rægdur af Romverium mikell aulldungur er Narſes hiet fyrer öfundarſaker, ſvo ad þeir toku af hönum

öll

§. 131.

Ea tempeſtate Traſamundus Vandalorum Rex bello graſſatus Eccleſiam vaſtavit ac ducentos & viginti Epiſcopos in exilium relegavit. Eutiches aſſeruit Jeſum Chriſtum (qvi & verus Deus & verus homo) nunc eſſe duntaxat Deum, at non hominem, Juſtinianus ſenior octo annos imperavit. Eo imperante Johannem Pontificem maximum Rex Theodoricus fame enecavit ac paulopoſt duos Romanorum optimates interfecit, uni Simmacco alteri Boethio erat nomen, & paulopoſt morti repentinæ occubit. Eo tempore Benedictus Abbas in Montoçaſſio omnifaria patravit miracula, prouti Gregorius refert in libro, qvi Dialogus intitulatur.

§. 132.

Juſtinianus magnus Juſtini ex Sorore nepos imperavit annos triginta & octo, ille multas gentes ſubegit, qvæ prius imperium Romanum infeſtârunt, ut poſtea vires nunqvam recolligerint. Vandali Gothiqve iſti fuere, qvi antea mala plurima perpetraverant. Juſtinianus codicem legum magnum conſcribendum curavit, in qvo leges antiqvas Romanas & præcepta chriſtiana combinavit, ut omnes ſuo imperio ſubjecti iisdem legibus tenerentur, liber ille codex Juſtinianus inſcribitur; & leges illæ, qvas præcepit hicce liber, etiamdum paſſim in regno Auſtriaco ſervantur. Codici illi omnes leges novas a ſe latas adjecit, qvarum Volumen Novella intitulatur.

§. 133.

Juſtinus junior imperavit annos undecim, apud uxorem ejus Sophiam delatum eſt ex invidia a Romanis nomen magni Primatis, qvi Narſes ſalutabatur; ut omnem ei dignitatem

öll met ordin, hann lifde ſkamma ſtund epter þad. Sá Narſes eidde öllu ryke Gothorum, og drap Kong þeirra Totilam ad umbodi Juſtiniani ens mikla. Tiberius Conſtantinus hafde ryke VII. ár. á hanns dögum var Gregorius ſendemadur Pelagius í Miklagarde og hafde mikel metord af Tiberio og af öllum godum mönnum, þá ſkyrde hann bok Job, ſvo ſem Leander Biſkup bad hann.

134. §.

Mauritius var Keiſare XXI. ár. á hanns dögum tók Gregorius Pavadom. hann ſende Auguſtinum Biſkup til Englands er Chriſtnade meſtan hluta þeſs lands, og tók Adelbrikt vid tru og allt hanns Ryke, og hafde Auguſtinus Erchebiſkuptſtol í Cantaraberge, þar ſem nu hviler enn helge Thomas Erchebiſkup. A dögum Gregorii giörde Agnilfus Langbarda Kongur mörg vandræde Romverium, ádur Theodelinda kona hanns bad hann aflata. henne ſende Gregorius bok þá er hann giorde og Dialogue heiter.

XXXII. Cap.

UM NÖFN AUSTURVEGS KONGA EINA SION OG DÆME SÖGU.

135. §.

Signader auſturvegs Kongar heita ſvo eignar nöfnum á Ebreſka Tungu edur á Ebreſku mále, fyrſte Damaſkus, annar Amethus, þridie Apollius; Enn á Griſku heita þeir ſvo Galgalath, Malaſath, Serachim. Enn á Tungu heidinna þióda kallaſt fyrſte Gespar, annar Balthasar, þridie Melchior, þeſser bleſsader

auferrent, ille brevi tempore ſupervixit. Narſes ille totum regnum Gothorum ſubegit, & Juſtiniani magni imperio Regem ipſorum Totilam interemit. Tiberius Conſtantinus annos ſeptem imperavit; eo imperante fuit Gregorius legatus Pelagii Conſtantinopoli, cui Tiberius & omnes boni magnum habebant honorem; Tunc temporis librum Jobi conſecravit, uti Leander Epiſcopus ipſum rogavit.

§. 134.

Mauritius annos viginti & unum imperavit, qvo imperante Gregorius Pontifex maximus eſt creatus. Is Auguſtum Epiſcopum miſit in Angliam, qvi maximam partem ejus Regionis Chriſtiam religionem docuit, ut Rex Adelbrichtus ac totum ejus regnum fidem chriſtianam acciperet, & Auguſtinus ſedem Archiepiſcopalem habuit Cantabrigiæ, ubi nunc ſanctus Thomas Archiepiſcopus defunctus qvieſcit. Gregorio pontifice maximo, AgnilfusRex longobardorum, multa negotia Romanis faceſſebat, donec uxor ſua, Theodelinda rogaret ipſum deſiſtere, cui Gregorius librum miſit, qvem conſcripſerat & Dialogus intitulatur.

CAP. XXXII.

DE NOMINIBUS REGUM ORIENTALIUM, VISIONE QVADAM ET EXEMPLO QVODAM.

§. 135.

Benedicti Reges orientales propriis nominibus lingva Hebraica, ſive idiomate Hebraico ita ſalutantar: primus, Damaſcus, ſecundus Amethus, tertius Apollius; at Græco idiomate ita: Galgalath, Malaſath, Serachim. Verum Ethnica lingva, primus Geſper, ſecundus Balthaſar, tertius Melchior, Reges hi

blefsader Kongar med Guds vilia eru fvo langt komner í Nordurálfuna ad þeir liggia í Colne, þad er í Saxlande fvo er og dyrdlegur þeirra daude, ad þeir liggia med heilu lyke Gude til Lofs.

136. §.

Nærre þefsum tima (feger Rymbeglu fmidur) fyndeft einum einfetumanne ad Þidrek Kongur være leiddur berfæddur af Jone Páva og Symaco Patritio epter finn dauda og kaftadur í elld, ad bundnum höndum og fotum í þá Ey er kallaft Infula Nulcum (2 f) feiger og Gregorius Páfe, ad hann hefde bana veitt þeim bádum, fem hann leiddu til kvalaftada.

107. §.

Epter andlát eins ryks manns er miög hafde vered grádugur til fiár ágyrne, þviad einum vitrum manne nærftandande hanns andláte, var forvitne á fyrer vifkusaker, hvörnveg þefse madur være innani búknum fem þvilykan ágyrndarloga hafde innan bored í hugfkotenu, og fem hann er krufin, byrteft undarlegur hlutur á þennan hátt, ad hiartad var bruttu ur hönum, undraft þetta aller menn er nærre voru; Enn fá vitre madur bydur ad hanns Gullkiftu fie upploked er hann hafde framaft elfkad, og þegar fem þad var giört, fiá aller nærverande menn ad efft í kiftunni ofaná peningunum liggur mannshiarta, og rauk af fem nyteked være ur búknum. Syner þetta dæme, ad þad er fatt fem Drottin feigir ad þar er hiarta manns fem fehirdflan er.

(2 f) Nulcuni. B.

hi benedicti Dei voluntate tam longè in Europam penetrârunt ut Colni in Saxonia sepulti jaceant, tam etiam gloriosa mors eorundem, ut incorrupto corpore in Dei gloriam qviescant.

§. 136.

Circa hæc tempora (asserit Author Rymbeglæ) visum est Anachoretæ cuidam, Regem Thidrecum post mortem nudis pedibus ab Johanne Pontifice maximo & Symaco Patricio duci in Insulam, qvæ Nulcum dicitur, & ligatis manibus pedibusqve in Ignem conjici, & Gregorius Pontifex maximus asserit eum ambos, qvi ipsum ad locum tormentorum abduxere, interfecisse.

§. 137.

Exstincto homine qvodam divite, qvi avidissimâ avaritiâ laboraverat, Vir qvidam sapiens, qvi adstitit morienti sciendi gratia sciscitatus est, qvomodo hic homo, intra Corpus se haberet, qvi tantam avaritiæ flammam in mente foverat, & aperto Corpore res apparuit mirifica hujusmodi; qvod Corpori cor exemtum erat, id qvod omnes adstantes admirantur. Verum sapiens ille vir præcipit ut aperiatur cista sua nummaria, qvam plurimum amaverat, qvo facto omnes præsentes viderunt loco supremo super nummis jacere cor humanum fumans, qvasi nuper desumtum ex Corpore. Ostendit hoc exemplum verum esse qvod dicit Dominus: ibi cor hominis esse, ubi thesaurus.

FINIS TERTIÆ PARTIS RYMBEGLÆ.

RYMBEGLA

IV. PARTUR.

DE COMPUTO.

I. Cap.

UM ABRAHAM ER FYRSTUR UPPFANN STIÖRNULIST, FYRSTA PÁSKAHALD, UPPBYRIUN ISLENDSKRA MISSIRA, OG ANNAD FLEIRA ÞAR AD LUTANDE.

1. §.

Stiörnu bokar frædi hafa ymser menn fyrst fundid um veraulldina, hana fann fyrstur at þvi sem bækur seigia. Þeirra manna er Guds viner voru Abraham, og skilldi hann margar merkingar af himin tungla gángi; þviat Gud ledi honum vits umfram adra menn þá sem hönum voru samtida uppi hann skipade tungls aukun so sem sidan hefur verit vardveitt.

2. §.

Enn þá er Gud gaf Moysi lógmál og bodord med lögmáli þá baud hann at tungl alldur skilldi ráda Páskahalldi gydinga og skildi at XIV. nátta gömlu tungli vera Páska aptan.

3. §.

DE COMPUTO.

CAP. I.

DE ABRAHAMO PRIMO ASTRONOMIÆ INVENTORE, PRIMA PASCHATIS INSTITUTIONE, SEMESTRIUM ISLANDICORUM INITIIS, ET ALIIS NONNULLIS INDE PENDENTIBUS.

§. 1.

In orbe terrarum Aſtronomiæ primi Inventores homines extitere varii. Primus eam, uti memoriæ prodiderunt Authores, amicorum Dei, Abrahamus invenit & multos ſignificatus ex aſtrorum motu intellexit. qvippe Deus ei præ aliis ſibi coætaneis intelligentiam concesſit, ille lunas abundantes, uti abindè ſervatæ ſunt, diſpoſuit.

§. 2.

Cæterum cum Deus Moſi legem & una cum lege præcepta daret, juſſit per ætatem lunæ celebrationem Paſchatis Judæorum determinari, & lunâ decimâ quartâ fore veſperam Paſchalem.

3. §.

(1) Sumar ſkal eigi nær koma Mariu mesſu á fauſtu enn XV. nottum epter og eigi fyr enn XXI. og ſkal V. dagur (2) vera fyrſtur í ſumri (3) Þat er hin V. dagur frá Mariu mesſu og ſkal eigi Þann telia er mesſudagur ſtendur á þá er ſo bertil (4). Þadan ſkulu lida XXIII. vikur og XIII. nætur til midſumars og er Drottins-

(1) Qvia menſis veteris anni Norvegici qui Harpa appellabatur, cujus prima dies erat æſtatis prima, in nonum Aprilis Stylo veteri incidebat, & a Calendis Aprilis excluſivè ad vigeſimum qvintum Martii etiam excluſivè, cui Mariæ Feſtum adhæret, ſunt dies ſex, qvi novem illes additi qvindecim conficiunt: Seqvitur omnino primum æſtatis introitum a Feſto Mariæ Qvadrageſimali qvindecim dies brevisſimè diſtare, unde liqvet falſum eſſe qvod ſupra (P. 1. Cap. 8. §. 26.) ſtatuit Rymbegla, initium æſtatis â Mariæ Feſto ſeptemdecim, & qvod aſſerit Blanda, qvatuordecim dierum ſpatio brevisſimo abeſſe, qvos errores non authori Rymbeglæ, ſed Islandorum qvorundam qvi exſcripſerunt, imperitiæ & oſcitantiæ tribuerim, qvi ne proprium qvidem computum annalem intellexerunt. Cum autem æſtatis initium menſis Harpæ introitui eſſet affixum, Harpa vero in nonum Aprilis primò, in decimum qvintum ultimò incideret, nec in antecedentia nec in conſeqventia longius evagari poſſet, conſeqvens erat neceſſarium, æſtatem Aprilis decimo qvinto ultimò introire, qvibus adjecti ſex dies Martii ultimi, cum dies viginti & unum conficiant; ſeqvitur utiqve verum eſſe, initium æſtatis Stylo veteri apud Islandos a Mariæ Feſto Annunciationis excluſivè dies viginti & novem longiſſimè abfuiſſe.

(2) Cum annus vetus Norvegorum diebus trecentis ſexaginta qvatuor conſtaret, qvem numerum ſeptenarius metitur & ſingulos menſes tricenarios haberet, commodum evenit, ut in anno illo ſinguli menſes â certis feriis inirent, qvare, cum Harpa die Jovis in anno Norvegico perpetuo introiret, ſatis pulchrè veteres Islandi legem hanc computi ſui annalis tulerunt, ut ineunte Harpa æſtas ſemper iniret, fundamentalis igitur ratio cur æſtatis introitum feriæ qvintæ affigerent veteres Islandi, hæc erat, qvod menſis Harpa in anno Norvegorum, menſium æſtivorum exſtiterat primus, & â feria qvìnta per aliqvot retro Secula introierat.

(3) Cum æſtatis introitus in feriam qvintam ſemper incideret & a nono Aprilis ad decimum qvintum per ſeptem dies vagaretur, priori autem in Calendario, A, qvæ ſecundo etiam Aprilis & vigeſimo ſexto Martii appoſita; ſed poſteriori hebdoma-

§. 3.

Initium æstatis a Festo Mariæ Qvadragesimali, noctes ad minimum qvindecim, ad Summum viginti & unam distabit. ac Dies Jovis æstatis initialis erit. Est illa dies a Festo Mariæ qvinta, eâ ipsâ, in qvam fortè Festum incidit non connumeratâ. Abinde tres & viginti hebdomadæ & tredecim noctes, ad medium

domadalis, G, sit adscripta, qvæ primo etiam & octavo apposita; per intuitum Calendarii patet diem æstatis primam esse diem Jovis, a Festo Mariæ annunciationis exclusivè tertiam, non qvintam ut habet Author.

(4) Ille dominus Islandus qvicunqve fuerit computum annalem egregiè intellexit, qvi ab æstatis introitu ad medium hebdomadas tres & viginti & dies tredecim elabi scripsit, qvo nihil stultius & absurdius, sed fortassis figura characterum veterum numericorum sciolo imposuit, ut pro tredecim tres & viginti, & pro tribus, tredecim legeret; vult igitur author hoc loco ut supra P. 1. cap. 8. §. 26. ab æstate ineunte ad dimidiatam, tredecim septimanas & triduum effluere, at in P. 2. cap. 3. §. 25. dixit ab æstatis initio ad dimidium tredecim hebdomadas triduo minus elabi, qvod cum scriberet ex attentionis defectu, hallucinatus videtur, &, cum minus diceret, certè magis, scribere intendebat, sit enim pars æstatis prior tredecim hebdomadarum ac trium dierum, qvarum singularum prima est dies Jovis æstatis initialis, & conseqventer ultima dies Mercurii, trium vero dierum appendicium ultima, dies Saturni, & per conseqvens pars æstatis posterior introit die Dominica, qvam §. cit. statuit Rymbegla tredicim septimanarum, uno die minus, h. e. duodecim hebdomadarum & sex dierum, qvibus ad illas tredecim ac triduum additis, summa consit viginti sex hebdomadum cum biduo, qvam obrem, cum ultimæ hebdomadis ultima dies sit Mercurii, adjecto biduo, æstas uti oportet terminatur in diem veneris, atqve centum octoginta qvatuor dierum est Systema; facit ibidem author Rymbeglæ hyemem die Saturni introire & tredecim hebdomadis una die minus, hoc. e. duodecim hebdomadis & sex diebus constare, qvarum prima cum sit dies Saturni, erit ultima dies veneris, & conseqventer sex illorum dierum tredecimæ hebdomadis ultima dies Jovis, qvare seqvitur, qvemadmodum & hoc loco & cit. §. habet Rymbegla, hyemis semissem posteriorem a die veneris inire, qvam tredecim hebdomadis minus una die, h. e. duodecim & sex diebus definit, qvam si priori addas; consit summa septimanarum viginti qvinqve & qvinqve dierum, qvarum prima cum sit dies Saturni, erit ultima

Drottinsdagur fyrstur ad midiu sumre (5). Sumar skal eigi fyr þoma enn V. dag fyrer Pálmadag, og halfan manud epter Páska enn eigi sidar.

4. §.

Frá sumri skulu vera VI. vikur til fardaga. Fimtudagur er fyrstur í fardaugum. Þá ero IV. vikur til alþingis forna. Enn nu skal á þing rida næsta dag fyrer Peturs messu og Pauls. V. vikur eru af sumri þá er á vor þing skal rida og II. nætur.

5. §.

---

tima Veneris, conseqventer qvinqve illarum dierum prima qvoqve Saturni & ultima Mercurii uti oportuit, ut æstas die Jovis introire possit. Est igitur hyems dierum centum & octoginta Systema, alia ratione calculo initio, nunqvam efficies, ut justæ prodeant semistrium qvantitates, & a certis feriis ineuntes, in certas etiam desinant. Proinde locum Rymbeglæ supra citatum erroneum esse constat, & qvidem pro minus, magis, scribi oportebat, licet nec præsisse verum sit, uti ex calculo instituto liqvet, semissem & partem æstatis priorem, hebdomadis tredecim ac triduo constare, & posteriorem a die Solis inire, hoc autem Islandi, præcisâ æqvalitate spretâ eâ fini fecere, ut naturale feriarum initium diem Solis & ordinem naturalem seqverentur.

(5) Per regulam antecedentem (n. 1.) æstas nono Aprilis primò introit, cui in Calendario adscripta hebdomadalis, A, qvare cum dies æstatis initialis feria qvinta sit, seqvitur esse Dominicalem, D, duodecimo Aprilis adscriptam, proinde; siqvidem introitus æstatis offendat diem Jovis ante diem Palmarum, seqvitur Pascha in Aprilis decimum nonum incidere, termino Paschali decimum octavum occupante, hinc in antecedentia qvatuordecim putando, qvintus Aprilis offenditur, cui adscriptus aureus VIII, indicat annum Cycli decemnovennalis octavum, qvo æstatis introitus in diem Jovis ante Dominicam Palmarum incidit, Cyclus autem Solaris julianus inspectus, ostendit idem, annis tertio, decimo qvarto, vigesimo, & vigesimo qvinto evenire, qvibus Dominicalis, D, adscripta. Proinde cum decimus octavus Aprilis sit terminus Paschalis in conseqventia, at nonus æstatis in antecedentia longissimè summotus; liqvet utiqve veram esse hanc assertionem Rymbeglæ, relativè ad Festum Paschatis æstatem die Jovis ante Dominicam Palmarum primò introire. Per regulam antecedentem (n. 1.) introitus æstatis in con-

medium æstatis labuntur, existente die Dominica in semisse æstatis prima. Ne capiat æstas initium prius qvam feriâ qvintâ ante diem Palmarum, nec serius mense dimidiâ post Pascha.

§. 4.

Ab æstatis initio ad dies migrationum sex hebdomadæ labentur, dies Jovis est Migrationum prima, Tum qvatuor septimanæ ad vetera comitia abibunt. Nunc autem die, qvæ Festum Petri Pauliqve proximè præcedit, ad comitia eqvitatum itur. qvinqve æstatis septimanis & binoctio elapsis ad forum vernum eqvis vehentur.

§. 5.

---

consеqventia longissimè remotiis est decimus qvintus Aprilis, cui adscripta hebdomadalis, G, ostendit Dominicalem, C, obtinere, & cum in hoc casu ab initio æstatis Pascha in antecedentia longissimè distet, Martii vigesimum octavum occupabit, qvare termino Paschali vigesimum septimum obsidente, qvatuordecim in antecedentia putatis, Martii decimus qvartus offenditur, cui adscriptus aureus, X, indicat annum Cycli decemnovennalis decimum currentem esse, per dominicalem, C, a die Paschatis in conseqventia putando ad decimum qvartum Aprilis, apparebit putanti introitum æstatis, in tertiam ab ipsa Paschatis feria primâ, at in secundam ab hebdomade Paschali exclusivè septimanam incidere. Proinde, cum existente dominicali, C, vigesimus septimus Martii sit paschalis terminus in antecedentia, at Aprilis decimus qvintus, in conseqventia longissimè summotus; patet, anno Cycli lunaris currente decimo, æstatem relativè ad Pascha in tertia ab ipso, at in secunda, ab hebdomada Paschali septimana ultimò introire, Cyclus vero solaris inspectus id ipsum annis, ejusdem, qvarto, nono, decimo qvinto, & vigesimo sexto contingere monstrat. Author igitur hoc loco minus accuratè se expressit, dum mense dimidia post Pascha æstatem inire statuit. Minus etiam accuratè Rymbegla P. I. §. 26. dum secundâ post Pascha septimanâ æstatem introire dixit. accuratius vid. l. c. lect. var. Exempl. Biörnis de Skardsá & Blanda, dum in secunda a Paschali hebdomade, septimana æstatem exordium capere statuerunt.

5. §.

(6) Frá midiuſumri eru XII. Drottinsdagar til vetrar (7). Drottinsdagur hin fyrſti í vetri ſkal vera en III. frá meſsudegi. Cosmi & Damiami og ſkal þá eigi telia þann er mesu dagur ſtendur á. ef ſo ber til, enn ef þad ber ſaman at þá ſe vid ſumar lagt er Drottins dagur ſtendur á E, þá verdur ſá en IV. er fyrſtur er í vetrinum enn þad verdur en VIII. vetur Solar alldar.

6. §.

(8) Frá Drottins deigi fyrſta í vetri eru vikur XIIII. til midsvetrar og þvi midur ſem þat er friádagur. Sá friádagur er annar frá átta deigi Jola nema hin niunda vetur Solar alldar þá verdur ſá hin III. og ſkal þá þann eigi telia er átti dagur ſtendur á þá er ſo ber til.

II.

---

(6) Ex calculo ſupra (n. 4) inſtituto, pars æſtatis poſterior continet duodecim hebdomadas & ſex dies qvorum & qvarum dies initialis cum ſit Solis; ſeqvitur utiqve in parte æſtatis poſteriore tredecim Dominicas contineri, qvas Author ſive ex attentionis defectu, ſive qvod mendum irrepſerit, non niſi duodecim fecit.

(7) Qvia Feſtum Cosmæ & Damiani vigeſimo ſeptimo Septembris adhæret, cui adſcripta hebdomadalis D, at hiems undecimo Octobris primò introit, cui ſecunda vice & decimo octavo tertiavice, excluſivè ab ipſo Feſto appoſita; ſeqvitur, currente Dominicale D, & hiemis introitû in decimum ſeptimum Octobris cadente; Dominicam hyemis primam eſſe a Feſto Cosmæ & Damiani excluſivè tertiam; per qvinqve Dominicales F, G, A, B, C, putationem inſtituendo regulam etiam veram eſſe comperio. Si vero ſit Dominicalis E, & ſimul æſtati accesſio adjungenda, erit computus annalis æſtivus anomalus, anno Cycli Solaris octavo currente, & per conſeqvens hyemis introitus anomalus, ut in decimum octavum Octobris incidat, ſed excluſivè ab ipſo Feſto Coſmæ & Damiani, decimo nono qvarta vice eſt appoſita litera E, & conſeqventer Dominica hyemis prima erit in hoc caſu uti ſtatuit Author a Feſto memorato excluſivè qvarta.

(8) Hæc authoris determinatio cum illa priore ſupra data (P. 2. c. 3. §. 25) conſentit. Cum, ut ordinem feriarum naturalem ſeqvatur, die Saturni hyemis primordiali præ-

§. 5.

Ab æſtate dimidiata ad hiemem dies dominicæ duodecim labuntur, Dominica hiemis prima ſit a Feſto Coſinæ & Damiani tertia, ea die, qvam fortè Feſtum obſidet, non connumerata; ſed ſi contingat, accesſionem tum æſtati adjungi, cum dies Dominica inſiſtat (Dominicali) E, qvarta, fiet Dominica hiemis prima, id qvod octava hieme Cycli Solaris evenit.

§. 6.

A Dominica hiemis prima ad hiemem dimidiatam fluunt tredecim ſeptimanæ, tantoqve minus, qvantum hebdomadi ex eo ſubducitur, qvod ſemiſſis hyemis poſterior diem Veneris offendat, dies illa Veneris ab octava Feſti Nativitatis exiſtit ſecunda; Sed nona hieme Cycli Solaris ſit tertia, & ab ea die ne fiat initium numerandi, qvam fortè octava dies (Feſti Nativitatis) occupat.

prætermiſſo, hebdomadas a die Solis occipiat, ac tredecim biduo minus, partem hyemis priorem faciat, unde ſeqvitur in diem Jovis deſinere atqve partem poſteriorem die Veneris inire, verum ſupra loco cit. dixit, ab initio hyemis ad medium tredecim hebdomadas una die minus elabi; qvas cum a die Saturni putet incluſivè, ſeqvitur ſingulas in diem Veneris exire, qvare, qvoniam diem unam deficere dicit; liqvet etiam ita putando & determinando, partem hyemis priorem in diem Jovis terminari, & poſteriorem die Veneris introire. Cum ab undecimo Octobris incluſivè, cui adſcripta hebdomadalis D, obtinente Dominicali E; duodecimo appoſita, ſint ad finem Decembris incluſivè, undecim hebdomades & qvinqve dies, & a decimo octavo, cui etiam adſcripta hebdomadalis D, qvem hyemis introitus ultimò occupare poteſt, exiſtente etiamnum Dominicali E, decimo nono appoſita, ad exitum Decembris fluunt decem hebdomades cum diebus qvinqve, qvarum ultima feria qvarta; ſeqvitur in caſu priore, duodecimam in ſecundo & decimam tertiam in nono, poſteriore caſu, in illo undecimam, in hoc duodecimam & in decimo ſexto, decimam tertiam terminari, qvi dies incidentiarum cum ſint

II. Cap.

UM UPPHAF JÓLAFÖSTU OG JÓLA, HVAD LANGT SIE Í MILLUM JÓLA OG MIDSVETURS, UM ÁRID OG ÞESS PARTA, HVAD OG HVÓRSU LANGT ÞAD SIE, ITEM HVAD SOLAR OG TUNGLÁRID SIE LANGT, OG UM ALLDUR TUNGLS FEBRUARII ÞÁ HLAUPÁR ER.

7. §.

Jóla fafta fkal jafnan hefiaft næfta Drottindag fyrer Barbaru meffu.

(9) *Adventum Domini noftri eft celebrare December.*
Poft trinas nonas nec qvintas ante Kalendas.

(10) Jóladagur fkal vera í hine XI. viku vetrar nema han fe á föftu dag eda laugar dag. þá er í X. viku vetrar og fo þá ed Rimfpiller er. (11) Einn midvikudagur fkal iafnan vera í mille mids vetrar og Jóla nema í Rimfpilli þá verda II.

8. §.

fint feriæ fextæ; feqvitur in cafu primo diem illam Veneris, a qva pars hyemis pofterior introit, effe a prima Januarii five octava die Fefti Nativitatis exclufivè fecundam, in cafu pofteriore exclufivè tertiam. In hoc autem cafu, qvia duo dies Mercurii inter Epiphaniam & diem Veneris, qvæ partis hiemis alterius initialis, interfunt, obtinet computus annális anomalus & annus cautelarius Islandorum. Si in decimum feptimum hyemis introitus incidat, cui adfcripta hebdomadalis C, & per confeqvens Dominicalis D, decimo octavo appofita, erunt ad finem Decembris decem hebdomadæ, cum fex diebus, qva um ultima cum fit feria qvinta, erit dies octava Fefti Nativitatis feria fexta, in qvam igitur exit undecima hebdomada, at in octavum duodecima in decimum qvintum decima tertia, & confeqventer etiam in hoc cafu dies Veneris partis alterius hyemis initialis, erit ab octava die Fefti Nativitatis, exclufive fecunda, a tribus autem his cafibus extremis ad cæterorum intermediorum veritatem tuo concludere licet.

(9)

Cap. II.

DE INITIO JEJUNII PRÆCEDENTIS FESTUM NATIVITATIS AC IPSIUS FESTI NATIVITATIS; INTERVALLO INTER HOC ET HIEMEM DIMIDIATAM, ADFERUNTUR DEFINITIONES ANNI ET PARTIUM SUARUM, ITEM LONGITUDO ANNI SOLARIS ET LUNARIS, DENIQVE DE ÆTATE LUNÆ FEBRUARIÆ ANNO BISSEXTILI.

§. 7.

Jejunium Feſtum Nativitatis præcedens, ſemper eſt inchoandum die, qvæ Barbaræ Feſtum proximè præcedit.

Adventum Domini non eſt celebrare Decembris
Poſt ternas nonas, nec qvintas ante Calendas.

Dies Nativitatis undecimam ſeptimanam hiemis obſidebit, niſi in diem Veneris aut Saturni incidat, tum enim decimam hebdomadam occupabit, qvin etiam ita ſe res habet qvando obtinet computus annalis anomalus. Inter hiemem dimidiatam & Feſtum Nativitatis ſemper una dies Mercurii interponatur, niſi anomalia computi annalis obtineat, tunc enim duæ interponantur.

(9) Hic verſus computiſticus hic de pravatus ut ſupra (P. 2. Cap. 3. §. 30.) ſcribendus. Regulam autem computiſticam qvam continet, ad notam ejusdem paragraphi & proximè præcedentis explicatam vide, confer etiam cum hoc loco P. I. Cap. 8. §. 29.

(10) Confer cum hoc loco P. I. Cap. 8. §. 29. & ſubjectas lectiones variantes, ubi Blandæ aſſertionem cum hac authoris ad amusſim conſentire deprehendes, atqve ibidem (28) hujus Regulæ examen inſtitutum vide.

(11) Hæc regula computi annalis Islandorum directè ſeqvitur ex eo qvod hyems primò undecimo, ultimò decimo octavo Octobris & die Saturni introeat, ſitqve pars ejusdem prior duodecim hebdomadarum cum ſex diebus.

8. §.

Ar hefur II. misseri. I misseri eru mál II. í máli eru mánuder III. í mánudi vikur vel IV. í viku dagar VII. í deigi dægur II. í dægri stunder XII.

9. §.

Solár ár hefur daga CCCLXV. Enn þá eykur einum ef hlaupár er; Enn tunglár sinu minna, á þvi ári er hlaupár kemur skal (12) tungl vera XXX. þad er á himne er þá er Februarius kemur af þvi at þat ár er ávallt nátt leingra enn önnur ár.

III. Cap.

UM ORSAKER TIL SIÁFARFLODS OG VINDA SAMT ANNAD ÞAR ADLUTANDI.

10. §.

Svo seigir Beda Prestur at siovar föll fylgia tungli og dragast ut med áblásning þess enn hellist fram med hræring þess: þad skilium vier hellst á þá leid, at meigin hafit sialft liggur ummidia jórdina sem lindi ur austri í vestur og svo aptur til austurs, enn retter arma sina ur austri og vestri adra til sudurs en adra til nordurs og mætast þeir fyrer nordan en adrer fyrer sunnann jördina og skera þeir svo jördina í fiordunga.

11. §.

Verda af þessu miklar hræringar hassins og sundurskilning Straumanna í austri og vestri og II. höfud vindar er vier köllum austann

(12) Luna illa, qvæ ineunte Februario in cælo comparet, Februaria censetur, qvam anno Bissextili plenam sive tricenariam esse oportere supra vidimus P. 2. Cap. 1. §§. 3. 4. & id qvidem per legem hanc computistarum Principum, qvæ jubet ut luna ei mensi in qvem desinit tribuatur, non autem priori in qvo nascitur.

§. 8.

Duo ſemeſtria dicuntur annus. In ſemeſtri ſunt duo trimeſtria, in trimeſtri menſes tres; in menſe qvatuor ſeptimanæ paulo plus; in ſeptimana dies ſeptem, in die civili, duæ ſemidies civiles, in ſemidie civili horæ duodecim.

§. 9.

Annus Solaris continet dies trecentos ſexaginta qvinqve, ſed anno bisſextili adjicitur una; at annus lunaris aliqvanto pauciores. Anno bisſextili tricenaria ſit ea luna, qvæ Februario ineunte comparet in Cælo, cum annus ille ſemper ſit nocte cæteris longior.

CAP. III.

DE CAUSIS ÆSTUUM MARIS ET VENTORUM, CUM ALIIS NONNULLIS INDE PENDENTIBUS.

§. 10.

Aſſerit Presbyter Beda æſtus maris lunam ſeqvi, ac afflatu ejus receſſus maris, motu vero acceſſus fieri, id hac ratione imprimis intelligimus: qvod ipſum mare mediterraneum ab ortu in occaſum & rurſum in orientem redeat, & inſtar zonæ cingat terram; Ramos vero ſuos ab ortu & occaſu, alios in auſtrum, alios in boream porrigat, qvorum illi in parte telluris auſtrali, hi in boreali concurrant, atqve ita tellurem in qvadrantes diſpeſcant.

§. 11.

Hinc exoriuntur magni oceani motus & in ortu occaſuqve currentium diverſitas, nec non duo venti cardinales, qvos ab

ortu

auſtann vedur og veſtann vedur enn adrir II. höfud vindar verda í nordur og ſudur, þar ſem mætaſt armar uthaffins og verda þvi nordan vedur oſs kaulld at hinn nyrdri hlutur haffins er fullur af isum og froſti en kulldi ſunnan vedurs linaſt og tempraſt vid ſolar hita yfer midium heimenum og jardarbellinum ádur hann komi í þeſſar byggiligar alfur halfs heimsins.

12. §.

Hyggium ver at jafn hlær ſe nordan vindur í þeim byggeliga hlut jardar er fyrer ſunnan er mikla haf ſem ſunan vedur er med oſs og at ſama hæfi er ſunnannvedur kallt med þeim ſem nordanvedur med oſs, enn hiá ſidanleger vindar verda af þvi at ut armar uthaffins meiga meira og mætaſt ſtraumar eda ſkiliaſt í midium höfud attum og kalla latinumenn þad þá atta haufud vinda enn nordmenn XII.

13. §.

Enn kalla ſumer meiſtarar fleiri vinda ſaker ſtundum kalla þeir verda vinda af þvi er loptit hræriſt med vedri þar ſem ſtor hol eru í jördunne ſem í landi þvi er (13) aulka heiter. enn yfer þvi mikla hafi jardar er kallad er brunur og upras og hita, ſolin er under þeim hring loptſins edur himins er ſodiakus heitir.

§. 14.

Þan veg hin ſama geingur tunglit og V. höfud ſtiörnur er Planetur eru kalladar og ſvo heita. Merkurius. Venus. Mars. Jupi-

(13) Locus corruptus, nam pro aulka ſcribendum Æolia, ſic enim Beda libr. 3. de elem. Philoſ. ſunt qvi dicunt cavernas cauſas eſſe ventorum, cum enim eas ſubintrant partes aeris ex laxitate, una intrante, alia nititur exire, fitqve conflictus, qvo aer commotus generat ventum. Inde eſt qvod Æolia qvæ carvenoſa eſt, regio ventorum dicitur, hæc Beda.

ortu & occaſu ſpirare dicimus. At cæteri duo venti cardinales in ſeptentrione & meridie generantur, ubi oceani extremi rami ſibi occurrunt. Idcirco venti a ſeptentrione ſpirantes nobis evadunt frigidi, qvod pars oceani borealis glacie geluqve plena rigeat, ſed ventorum auſtralium frigora leniuntur ac temperantur calore Solis, dum ſuper medio mundi & globi terraqvei verſatur, anteqvam ad has partes magis habitabiles noſtri hemiſphærii pertingat.

§. 12.

Exiſtimamus æqvè mollem, ac eſt nobis ventus auſtralis, eſſe ventum borealem in ea orbis habitabilis parte qvæ ab auſtrali eſt latere maris mediterranei, & ut nobis boreales ita illis ventos auſtrales eſſe frigidos. venti autem collaterales ex eo generantur, qvod oceani extremi rami ultimi, adverſus ſe prævaleant, & in mediis plagis cardinalibus currentes ſibi occurrant, vel a ſe invicem ſeparentur, ac eosdem latini ventos cardinales octo; at Norvegi duodecim ſtatuunt.

§. 13.

Verum authores nonnulli plures ventorum cauſas ſtatuunt: aſſerentes ex eo interdum oriri ventos, qvod aer violenter commotus ventum producat, ubi magnæ ſunt cavitates ſubterraneæ, ut in regione qvæ Aulcha nominatur; at ſuper magno telluris oceano, qvi fons & ſcaturigo (aqvarum) habetur, ex calore Solis, dum ſub circulo illo cæleſti mobili incedit qvi zodiacus vocatur.

§. 14.

Eâdem viâ incedit luna & qvinqve ſtellæ primariæ, qvæ Planetæ dicuntur, qvorum hæc nomina, Mercurius, Venus, Mars,

Jupiter. Saturnus. Tungl er kallad af Meifturum böllottur likame fem adrar planetur fkapat af fiorum höfud fkepnum elldlegrar natturu og hefur þó meira af vatne enn adrar planetur fem allt þad er fiá má.

15. §.

Tungl hefur ecki lios nema af Sol og þá er í eina ætt er at fia Sol og tungl af jordunne; fkin Sol þeim meigin á tunglit fem frá jördunne horfer og ftendur tungl fyrir at Solin þurki hafit enn flær ofann votku finni; og af þvi hvorutveggiu vex meigin hafit og þau flod köllum vier misfong at nye hveriu. Enn þá er tungl geingur fram frá Sol flær hun hita finum nockut fo á hafit og minkar vokva haffins og þverra af þvi fioar föll.

IV. Cap.

UM TUNGLKOMU REIKNING, STIÖRNULISTAR SMADEILING TIMANS SAMT ORSÖK TIL FLODS OG FIORU.

16. §.

Tungfyller ero á XIX. vetrum þrysvar VI. finum XIII. og ein, tunglfylli hefur einu dægri midur en LX. og tid fina um fram. þær eru XVI í deigi og XVI í nott. lattu vera annat tungl XXX. enn annat XXIX. nátta og ganga af tveir tungl timar taktu af dægur hveriu þeirra þat er halfur III. dagur. Sidan taktu XIX. fiordunga er af ganga heilum dægrum á XIX. vetrum og eru þá VII. dagar og einn fiordungur. Nu ætla þú af þeim tungltiid hverri

tungl

Juppiter, Saturnus. Luna dicitur authoribus corpus ad instar cæterorum planetarum sphæricum, ex qvatuor elementis creatum, igneæ naturæ, plus tamen cæteris planetis & visibilibus omnibus ex aqva participat.

§. 15.

Luna caret luce nisi a Sole mutuata, &, dum ex tellure sol & luna in eadem plaga cernuntur, sol partem lunæ aversam a tellure collustrat, ac luna interposita soli est impedimento, qvo minus oceanum exsiccet at suos deorsum madores demittit, ex qvorum utroqve oceanus primarius excrescit, qvos æstus qvovis novilunio (Missong) majores appellamus. At Sol prætereunte luna oceanum aliqvantum calefacit, & humores ejus imminuit; undè æstus maris decresſunt.

CAP. IV.

DE SUPPUTATIONE LUNATIONIS, SUBDIVISIONE ASTRONOMICA TEMPORIS, ET CAUSA QVADAM ÆSTUS MARIS.

§. 16.

Annis novemdecim tredecies octodecim lunationes contingunt plus unâ. Lunatio continet sexaginta semidies unâ minus, plus una hora lunari, harum sedecim in die, & sedecim in nocte naturali continentur. Fac lunam unam esse noctium triginta, alteram viginti & novem & duæ horæ lunares superſunt, aufer singulis Semidiem, & inde Semidies sesqvitertia confiunt. Sume dein novemdecim qvadrantes, qvi annis novemdecim Semidies solidos excedunt, & dies septem & qvadrantem unum conficiunt, ex his singulas horas lunares singulis lunationibus tribue,

tungl fylli og hafa III. aungva tiid nema jafnt ſe enn ſia tid er minkut hálfu II. unzi og halfri II. athomu. þá verdur tungls fylli einu dægri midur en LX og II. puncktar. IX. momentur VII. unz. XIX. athomur.

17. §.

Momentur eru XXX. í tungltiid; XII. unz. í momentu. atomur XLVII. í unz. tungltid er fiordungi minne enn dags tid.

18. §.

Frá því tungl er II. nátta og til þeſs er þad er XIV. nátta köllum vier medaldaga. Enn er tungl ſtendur gegnt Solu þá heiter Solin hafit med miklum akafa þar ſem ecki minkar þann varma at hafit vellur og geiſar þá hafs flodid miklu meir enn adur ſem marka má hverſu litit vatn geingur upp í katli med ſterkri vellu, köllum vier þad en meiri misſöng og þá er tunglit dregſt epter Solu og þat er halft þverranda at ſyn, minkar Solar hiti og lægiſt ſiáfar ſtorinn og eru þá adrer medaldagar.

19. §.

A fyrſtu dagi eftir Solhvorf eykur Sol gaungu ſina eine dextillo annan dag dextil og IV. minutis. þridia dag dextill og IX. minutis. fiorda dag dextill og XII. minutis. fimta dag dextill og XVI. minutis. ſexta dag dextill og XX. minutis. (14)

V.

(14) Hic in Codice de computo ſeqvuntur Oddi obſervationes de incrementis & decrementis qvæ ſingulis hebdomadis capit declinatio Solis ab uno Solſtitio ad alterum, qvæ qvoniam cum Rymbegla P. 1. Cap. 16. §. 62. qvoad rem & ſenſum prorſus conveniant, licet in verbis ſit aliqva differentia, hic Studio brevitatis omittuntur

qvarum tres horas nullas habent, nisi divisor dividendum metiatur, hora autem illa sesqvi unciâ & sesqvi atomo est diminuta. Igitur lunatio constat sexaginta semidiebus unâ minus & punctis duobus, novem momentis, septem unciis, novemdecim atomis.

§. 17.

Hora lunaris, continet triginta momenta, momentum uncias duodecim, unica atomos qvadraginta septem, hora lunaris est qvadrante minor horâ solari.

§. 18.

A luna qvinta ad decimam qvartam dies mediocres vocamus. Sed dum luna Soli opponitur; Sol oceanum magno ardore calefacit, ut, nisi calor ille remittat, mare effervescat, & longè plusqvam ante exæstuet. quemadmodum notare licet, qvantillum aqvæ, magnâ effervescentiâ in aheno ascendat; id qvod (Missong) æstus majores nuncupamus; &, cum post Solem luna retrahitur & decrescens dimidiata comparet, calor Solis remittit, & maris exæstuatio decrescit, qvo tempore alteri dies mediocres existunt.

§. 19.

A solstitio die prima motus Solis augetur uno dextillo, die secunda dextillo & qvatuor minutis; die tertia dextillo & novem minutis; die qvarta, dextillo & duodecim minutis, die qvinta, dextillo & sedecim minutis; die sexta, dextillo & viginti minutis.

tuntur ne actum agatur. Saltim in fine capitis additur Pastorem Sæmundum statuisse, initio mundi Solem recens creatum; ortum esse in cardine orientis, lunam vero plenam ad vesperam.

V. CAP.

UM ENDURBOT RYMS JULII CÆSARIS, TUNGLHLAUP, SAMSTEMMU TUNGLS MED SIÁFAR OLGU, SOLARGANG Í LIKINGU MED TUNGLS OG STIARNA. TAL OG TID SIÁFAR OLGNA, OJAFNT MILLEBIL SOLAR FRA JÖRDU, OG OJAFNA DVÖL SOLARINNAR Í MERKIUNUM.

20. §.

Svo ſeiger Apicus at Romveriar telldi XII. tungls alldra í hveriu ári annan XXX. enn annan nott midur allt til daga Julii keiſara Cæſaris, hann fann fyrſtur aureum numerum og ſetti nitian vettra ölld og ſkipadi epactis og emboliſsmis. Enn fyrer oglöggleik alþidu let han telia annat þritugt en annat nott midur en þær II. nætur er tungls ár ſkorter vid Sólar ár og hann kallar epacte, dro hann ſaman til VII. auka tungla og ſkulu þá öll XXX. nema ed ſidaſta eitt þat ſkal nott minna fyrer ſaker ſaltus lune, þat köllum vier tungl hofun og aukatungl.

21. §.

Af þeſſum eru jafngömul ödrum tunglum annat XXX. enn annat nottu minnur þá ſkal telia V. dægur af V. auka tunglum þau er epter eru og verda þá jamngömul odrum tunglum. þeſſi V. dægur og XIX. hlaupárs fiordungar ganga yfer fram CCXXXV. tunglfyllar í XIX. vetra ölld og verda þat VII. dagar og qvadrantur natturligs dags. þat verda XIX. dagar í fiorum tungls ölldrum. þeſser XIX. færi fyrer í nitian hlaupára ölldum ef ecki væri geimt aukatungla og hlaupára.

22. §.

CAP. V.

DE REFORMATIONE CALENDARII JULII CÆSARIS, SALTU LUNÆ, CONVENIENTIA PHASIUM LUNARIUM CUM PHÆNOMENIS ÆSTUS MARIS, MOTU SOLIS LUNÆ ET STELLARUM COMPARATIVO, DE NUMERO AC TEMPORIBUS ÆSTUUM MARIS, IN ÆQVALI DISTANTIA SOLIS A TERRA, ET IN ÆQVALI MORA SOLIS IN SINGTLIS SIGNIS

§. 20.

Asserit Apicus Romanos in anno singulo duodecim lunationes numeråsse, unam noctium triginta, alteram unâ minus, usqve ad tempora Julii Cæsaris Imperatoris. Is primus numerum aureum invenit & Cyclum decemnovennalem instituit, & Epactas ac Embolismos ordinavit. Verum ob imperitiam vulgi lunam unam tricenariam alteram nocte juniorem putari jussit. noctes autem undecim qvibus annus lunaris a solari deficit, & qvas appellat Epactas, in septem lunas Embolymæas collegit, qvæ tricenariæ sint omnes, nisi una novissima nocte minor propter saltum lunæ. id qvod lunæ suspensionem & abundantiam nuncupamus.

§. 21.

Cæterarum æqvales sunt, una tricenaria, & altera nocte junior, tum reliqvis abundantibus qvinqve singulis una Semidies subducatur, ac ita cæterarum æqvales evadunt. Hi qvinqve Semidies & novemdecim qvadrantes intercalares, ducentas triginta qvinqve lunationes Cycli decemnovennales excedunt; unde septem dies & qvadrans diei naturalis consiunt. Hinc dies viginti novem qvatuor Cyclis lunaribus conficiuntur. Hi viginti novem dies novem decim Cyclis bissextilibus pessum irent nisi lunis abundantibus & annis bissextilibus asservarentur.

§. 22.

22. §.

Tungls alldur at tölu biarnar enns talvisa eru XXIX. dagar og XII. stunder og punctar II. monentur IX. unzer XII. atomur XIX. Sol lyser tungl at skynsamra manna sögn enn þau eru jafngömul at rettu tali, þviat tungl verdur á þeirri stundu midri gagnvart Solu er þat er oskert; enn þat er ávallt jafnlangt í millum.

23. §.

Tungls alldur er nær LIX. dægur og nockut meír. Sol og tungl eru bædi í eina ætt og jafnfram á þeirri stundu midri er þat verdur eigi at syn nær VI. dægrum og attunge meir. III. dægra sidan er átt er á milli, enn II. þá þat er vaxanda og so ef þat er þverranda enn fiarann á midri stundu þeirri er þat er fullt. Nu er svo kallat þá er tungl er vaxanda, enn VI. þá þad er þverranda er og ecki at tali.

24. §.

Tungl er III. edur fiögra edur atián. edur XIX natta þá er fiara er nær none; edur þá er Sol er nær midiu landnordri. tungl er halftvaxanda og þverranda at syn er medal dagar ero og fiara verdur nær þvi er Sol er í vestri midiu og austri. Sol geingur nær II. attum í milli flods og fiöru Tungl er fullt, edur ecki at syn þá er missaung eru og fiara verdur nær middeigi edur midnætti so er sunnan vid Island ef ecki banna fyrder edur eyrar edur ofvidri. Tungl er nær VI. dægrum fullt edur ecki ad syn at þvi er oss syniz.

25. §.

§. 22.

Lunatio juxta putationem Biarni Talvisi (computandi periti) constat diebus viginti novem, horis duodecim, punctis duobus, novem momentis, unciis duodecim, atomis novemdecim. Sol uti asserunt sapientes lunam illuminat, sunt autem illæ calculo ritè constituto, sui æqvales. qvippe luna mediâ illâ horâ, qvâ plenilunium contingit, æqvali spatio semper interjecto, Soli diametraliter opponitur.

§. 23.

Lunatio est spatium ferè qvinqvaginta novem semidierum & aliqvanto plus. Sol & luna in una plaga ambo conjuncti existunt ejus horæ meditullio, qva ferè per sex semidies & octantem silet. Dein semitriduum elabitur, donec plaga sit interposita, sed crescente & decrescente dimidiata duæ interponuntur. Mediâ vero illâ horâ, qvâ plenilunium contingit, recedit mare, hæc jam crescente luna ita esse dicuntur; postea vero, qvam decrescere cæpit, donec silens amplius non putetur; Sex plagæ interponuntur.

§. 24.

Tres vel qvatuor vel octodecim vel novemdecim noctes natâ lunâ, elapso â meridie fere trihorio, recessit mare; vel circa mediam plagam Arctapeliotis existente Sole. dum luna crescens & decrescens dimidiata camparet, dies mediocres existunt; & circa medium occidentis & orientis constituto Sole recedit mare. inter maris accessum & recessum duas ferè plagas Sol emetitur. Lunâ plenâ vel silentê (Missong) æstus maximi contingunt, & mare circa meridiem lucis vel noctis recessit, ita juxta australis Islandiæ littora se res habet, nisi freta vel insulæ, vel violentæ tempestates officiant, luna sex ferè semidies nobis videtur plena vel silens.

25. §.

Sol geingur nær átt um III. Stunder, enn um VI. Stunder II. átter enn XII. um fiorar, enn fiorar og XX. um VIII. þat er umhverfis allan heimin enn tungl geingur sinne fialldnar á hverium alldri sinum um heim enn Solin at þvi er oss litst. Enn stiörnur flestar þær er ver kennum gánga sinne optar um heim á II. misserum enn Sol at þvi er oss synist.

26. §.

Solargángur vex iafnleinge sem þver, Sol geingur hædst IX. nottum fyrer Jons messu á sumar enn lægst IX. nott fyrer Jol á vetur. Tungl fullt geingur þá lægst er Sol geingur hædst enn þá hædst er Sol geingur lægst, fyrer þat utann at Sol og öll himen tungl eru avallt í sudri midiu hædst enn í nordri midiu lægst. Tungl geingur hátt á vor vaxanda enn lagt þverranda enn lægst á sumar fullt, þá er Sol geingur hædst; enn lægst á haust vaxanda enn hátt þverranda, enn hædst á vetur fullt þá er Sol geingur lægst.

27. §.

Sol og tungl þá er þau finnast fara bædi samann IV. momentur og eina unciu og athomu. I. og verdur þat hlutur ur II. dægrum halfur XII. taugur annars hundrads enn þat verdur í nitian vetrum dagur og nott adur tunglit kvikni frá Solunne, þann dag skal upptaka hinn fyrsta vetur pacta alldar þá er September geingur inn þá er kallat hlaup í tungli fyrer þvi at þá skal vera V. nátta tungl er ingeingur September ella telst IV. nátta ef sá dagur væri eigi upptekinn.

28. §.

§. 25.

Sol trihorio, unam; sexhorio, duas; at horis duodecim, qvatuor, viginti qvatuor octo plagas; id est circa mundum universum circulum integrum emetitur; luna vero videtur singula lunatione circa mundum circuitus absolvere, quam Sol minus uno; Stellæ vero qvas nos noscimus pleræqve singulis binis semestribus, plus uno.

§. 26.

Motus Solis æqvè diu incrementa capit ac decrementa. Ante Festum Johannis Babtistæ noctibus novem Sol æstate ascendit altissimè; Sed ante Festum Nativitatis noctibus novem, brumâ humillimè. Cum Sol altissimè elevatur, tum luna plena humillimè deprimitur, sed tum celsissimè scandit, cum Sol humillimè descendit; præter id qvod Sol & omnia sidera in meridiano australi culminant, at in septentrionali maximè deprîmuntur. Tempore verno luna crescens sublimior, decrescens humilior incedit; plena vero per æstatem humillimè, dum Sol incedit altissimè; verum autumno crescens, humilius, at decrescens excelsius; hieme vero plena cesilsimè dum Sol incedit humillimè.

§. 27.

Sol & luna qvando conjunguntur qvatuor momenta, & unciam unam & atomum unam, ambo conjuncti moventur, unde semibidui pars conficitur ducentesima duodenariè, qvinqve minus, at annis novemdecim dies & nox naturalis inde confiunt, anteqvam luna a Sole remota nascatur. Anno primo cycli epactarum ineunte Septembri, hæc dies assumatur, tunc temporis saltus inesse lunæ dicitur, qvia tum Septembris initio oportet lunam esse qvintam; alioqvi nisi illa dies assumeretur, luna qvarta putaretur.

28. §.

Siofarföll verda IV. á tveim dægrum. þá verda á XII. mánudum 1460. og eitt ſtakt enn annan vetur annat, hit. III. enn III. hit. IV. enn IV. þat eru full II. dægur og giöra þau hlaupárs dag.

29. §.

Tungl er þá ecki at ſyn er þat er í þá ætt ſem Sol enn þat er halft vaxanda í veſtri midiu; fullt í ſudri midiu. halft þverranda í auſtre midiu í midia nott ecki at ſyn; Tungl má ſiá vaxanda þá er half átt er á medal þeſs og Solar; en þá er átt medal, er tungl hefur III. nætur vaxtar ſins. enn II. þá er þat er halft III. þá er þat hefur þriá hluti. IV. þá er þat er fullt. Hvæl á tungli er nær Solu enn ſkard ſir. Sol lyſer tungl.

30. §.

Þá er flod er tungl er í auſtri og í veſtri enn fiara þá þad er í nordri og ſudri midiu fyrer ſunnann Island nema fyrder banne. Tungl geingur hædſt fyrer Jol enn lægſt fyrer Jonsmeſſu um Solſtödu hædſt vaxanda á Marcio. enn hædſt þverranda á Septembri um jaſndægur.

31. §.

Ef tungl er III. nátta edur IV. eda XVIII. eda XIX. þá er fiara í non. enn er tungl er X. nátta edur XII. XVI. edur XVII. þá er fiara at dagmálum ef tungl er fullt, edur eigi at ſyn þá er fiara í midian dag og midia nott.

§. 28.

Semibiduo qvatuor æſtus maris contingunt, ergo menſibus duodecim mille qvadringenti & ſexaginta & unus unicus; hiemê ſecunda, ſecundus, tertia, tertius, qvarta, qvartus fit unicus, inde ſemibiduum ſolidum conflatur & diem intercalarem conſtituit.

§. 29.

Si plagam Solis occupat luna, tum ſe conſpiciendam non præbet, at vero dimidiata creſcens verſatur in medio occidente, plena in medio meridie, dimidiata decreſcens in medio oriente, ſilens in meridie noctis. Luna creſcens, inter ipſam & Solem interpoſitâ plagâ dimidiâ, conſpici poteſt, at trinoctiali capto incremento, una plaga interponitur, dimidiatâ, duæ, trium qvartarum facto incremento, tres; plena qvatuor. Lunæ convexitas Soli propior, at concavitas remotior; qvia Sol lunam illuminat.

§. 30.

Lunâ in oriente & occidente conſtitutâ accesſit mare, ſed a parte auſtrali Islandiæ niſi officiant freta, in ſeptentrione & meridie medio recesſit. Ante feſtum nativitatis luna altisſimè elevatur, ſed ante Feſtum Johannis Baptiſtæ circa ſolſtitium maximè deprimitur; in Martio creſcens, at in Septembri circa æqvinoctia, decreſcens celſisſimè ſcandit.

§. 31.

Noctium trium vel qvatuor, octodecim vel novemdecim exiſtente luna, elapſo â meridie trihorio, recesſit mare; at noctium decim vel duodecim, ſedecim vel ſeptemdecim, horâ nona antemeridiana recesſit, lunâ plenâ vel ſilente meridie lucis vel noctis mare detumuit.

32. §.

Medur þvi at Macrobius telur ſvo og ſeiger í tractatu philoſophie des Sphæra at Sol geingur XXXII. daga undir marki geminorum, en XXVIII. daga undir Sagittario; enn hun gengur þó jafnan jafnſkiott; þá má ſiá at Sol geingur ſtundum nær jördu, enn ſtundum ſirr, þar ſem öll mork eru jafn lögn í zodiako.

33. §.

Af þvi ſkin náttſól um ſumar þá er Sol geingur í þeim ſtödum, ſem hana ſer eigi um middeigi á vetur. enn ſá timi ſkylldi jafnlangur vera, er náttſól lyſer um ſumar og hana ſer eigi um vetur, ef hun gengi jafnan jafnær jördu. Fyrer þeſſa ſök verda jafndægri um hauſt og vor. nær þvi Solhvarfi er á vetur er enn á ſumar, at ſlikum mun ſem Sol geingur ſkemur undir inum ſidara helmingi Zodiaci. þat verdur nær hinn þritugandi hlutur af Solar axi

34. §.

Sem II. daga og XII. trienntes hore, og XII. oſtentur og XII. pörtum minnur þeim er XXX. giöra oſtentum. So leingi geingur Sol II. gradur í ſinum hring, at þeirri tölu geingur Sol XXIX. daga undir ſagittario. og XXIX. trientes ore, og XXIX. pörtum minnur, undir Scorpione. XXIX. daga og beſſe dags XXIX. trientes hore, beſſe og XXIX. oſtentur. og beſſe og XXIX. portum minnur.

35. §.

Undir Libra', geingur Sol XXIX. daga trientem. og XXIX.

§. 32.

Qvia Macrobius in tractatu Philosophiæ de Sphæra, supputat ac asserit, Solem in geminis dies triginta duos, at in sagittario, viginti & octo incedere, verum tamen semper æqvali celeritate incedit; liqvet Solem, telluri modo viciniorem modo remotiorem progredi, cum omnia signa zodiaci sint longitudine sibi æqvalia.

§. 33.

Hinc Sol nocturnus æstate lucet ibi locorum incedens, ubi hieme meridianus non conspicitur. tempus vero illud æstivum, qvo Sol nocturnus lucet, hyberno illi, qvo se conspiciendum non præbet, æqvaretur, si telluri semper usqveqvaqve æqvè vicinus incederet. Qvo circa æqvinoctium autumnale & vernum tanto vicinius fit solstitio brumali qvam æstivo, qvanto breviori tempore Sol sub australi zodiaci semisse movetur qvam boreali. differentia distantiarum Solis remotissimi & vicinissimi, est fere pars trigesima diametri orbitæ solaris.

§. 34.

Dies fere duos, & duodecim trientes horæ, & duodecim ostenta, duodecim partibus minus, qvarum triginta ostentum conficiunt, Sol in orbita sua gradus duos emetitur. Secundum hunc calculum Sol in sagittario incedit, dies viginti novem, viginti novem trientes horæ, minus partibus viginti novem; in scorpione dies viginti novem, bessem diei, & viginti novem trientes horæ, & bessem, ostenta viginti novem & bessem, minus partibus viginti novem.

§. 35.

In libra movetur Sol dies viginti novem, trientem & viginti

XXIX. trientes hore. og trientem trientis. XXIX. oſtentur og trientem. og XXIX. pörtum minnur. þar næſt er jafndægri á hauſt. þá geingur Sol undir þeim fiordung Zodiazi XCVII. daga og VI. ſtundir og III. oſtentur og IV. pörtum meir.

36. §.

Eptir Solhvarf á vetur gengur Sol jafnlengi undir capri corno ſem undir Skorpione. Undir aqvario geingur Sol jafnlengi ſem undir libra. Undir Piſcibus geingur Sol XXX. daga og XXX. trientes hore, og XXX. oſtentur og XXX. pörtum minnur. þær næſt er jafndægri um vor, atþvi tali geingur Sol undir þeim fiordungi Zodiaci XCIX daga og VI. ſtundir og II. trientes og V. oſtentur og II. færri.

37. §.

Sol geingur undir Ariete XXX. daga. og beſſe dags og XXX. trientes hore, og beſſe trientis og XXX. oſtentur og beſſe og XXX. parta minnur. enn undir Tauro geingur Sol XXXI. daga. og trientem dags og XXXI. trientes hore. og trientem trientis og XXXI. oſtentur og trientem, og XXXI. pörtum minnur og triente. Undir geminis geingur Sol XXXII. daga og XXXII. trientis hore, og XXXI. oſtentis XXXI. pörtum minnur. Þar næſt eru Solhvörf á ſumar at þvi tali geingur Sol undir þeſſum fiordungi Zodiaci XCIX. daga og XIX. ſtundir og II. trientes og II. oſtentur og IV. pörtum minnur.

38. §.

ginti novem trientes horæ ac trientem trientis, ostenta viginti novem & trientem, minus partibus viginti novem. Deinde existit æquinoctium autumnale, ergo in illo quadrante zodiaci movetur diebus nonaginta septem, sex horis & tribus ostentis plus partibus qvatuor.

§. 36.

Post solstitium brumale in Capricorno & Scorpione Sol æqvè diu commoratur. Aqvarium & libram Sol æqvali tempore percurrit. Pisces percurrit Sol diebus triginta & triginta horæ trientibus, & triginta ostentis, minus partibus triginta, dein proximè incidit æqvinoctium vernum, ergo juxta hunc calculum Sol in illo qvadrante zodiaci incedit diebus nonaginta novem; Sex horis, trientibus duobus, & ostentis qvinqve, minus duabus partibus.

§. 37.

Sol arietem percurrit diebus triginta & besse diei, & triginta trientibus horæ, & besse trientis, & ostentis triginta & besse, & triginta partibus minus; Taurum vero Sol perlustrat triginta diebus & uno ac triente diei, triginta & uno horæ trientibus & trientis triente, ostentis uno & triginta & triente sui, minus partibus triginta cum triente; Geminos Sol perambulat, diebus triginta duobus, triginta duobus horæ trientibus, ostentis uno & triginta, minus partibus uno & triginta. Dein solstitium æstivum inseqvitur. Ergo juxta hunc calculum Sol in hoc qvadrante zodiaci incedit diebus nonaginta novem, horis novemdecim & trientibus duobus, ostentis duobus, quatuor partibus minus.

38. §.

Sol gengur undir Cancro jafnlengi ſem undir Tauro. undir Leone geingur hun jafnleingi ſem undir Ariete. undir Virgine geingur Sol jafnlengi ſem undir Piſcibus. þar næſt er jafndægur á hauſt. at þeſsu tali geingur Sol undir þeim mörkum og fiordungi Zodiaci XCIII. daga og IX. ſtundir og IX. oſtentur, og II. pörtum minnur.

39. §.

Sol geingur oſkerdann hring ſinn CCCLXV. daga og VI. ſtundir og IX. minutum minnur, þá geingur hun tolftung hrings ſins XXX. daga, þat er inn tolfti lutur af CCCLX. og XXX. trientes hore, þat er inn tolfti lutur af V. dögum og XXX. oſtenta. þat er inn tolfti lutur af IV. ſtundum og XXX. puncta midur. þat er inn tolfti lutur af IX. momentum. þviat jafnmikit mega IX. momentur og XII. oſtentur. enn XXX. puncta giöra eina oſtentu.

VI. Cap.

UM AFMÖRKUN ÞESS MESTA OG MINNSTA MILLEBILS SOLAR FRÁ JÖRDU.

40. §.

Geometræ mæla ſuo at circumferentia hvers hrings hafi í ſer tern diametur ſin og hinn VII. hlutur diametri. Sem þá at VII. alnar ſe diameter, enn XXII. alnar circumferentia.

41. §.

I Solarhring eru' gradur CCCLX. í gradu eru LX. minuta.

§. 38.

Sol cancro & tauro percurrendis idem tempus impendit, in Leonem & Arietem perlustrandos idem tempus, in virginem & pisces emetiendos, æqvale tempus insumit; Dein æqvinoctium autumnale insequitur, ergo secundum hunc calculum Sol in his Signis & hoc qvadrante zodiaci movetur diebus nonaginta tribus, horis novem, ostentis novem, minus partibus duabus.

§. 39.

Sol circulum suum integrum diebus trecentis sexaginta qvinqve, sex horis, minus novem minutis emetitur, ergo triginta diebus partem circuli sui duodecimam percurrit, qvæ trecentarum sexaginta partem duodecimam, & triginta trientes horæ conficit, hi qvinqve dierum partem duodecimam & ostenta triginta conficiunt; hæc sex horarum partem duodecimam, minus triginta punctis constituunt; ex his novem momentorum pars duodecima consit; qvia novem momenta duodecim ostentis æqvantur, at puncta triginta ostentum efficiunt.

CAP. VI.

DE DETERMINANDA MAXIMA ET MINIMA DISTANTIA SOLIS A TERRA.

§. 40.

Geometræ metiuntur circumferentiam circuli cujusqve continere tres diametros, & partem septimam diametri, ut si diameter ulnarum septem; peripheria sit ulnarum viginti duarum.

§. 41.

Orbita Solis continet gradus trecentos & sexaginta; gra-

nuta, í minutu eru LX. ſecunda, í ſecundu eru LX. tertia, í tertiu eru LX. qvartilla, í qvartill eru LX. qvintilla, í qvintill eru LX. ſextilla, í ſextill eru LX. ſeptilla, í ſeptill eru LX. octavilla, í octavill eru LX. nonavilla, í diametro Solarhrings CXIV. gradur og half grada og ein particula.

42. §.

Ef þú villt vita hverſu miklu nær Sol geingur jördu í ſagittario enn geminis; hugſa fyrſt hverſu miklu lengur hun geingur í þeim helming hrings er gemini heitir, enn þeſs eru á medal XII. gradur. enn þat er inn XXX. partur af Solarhring, ſem fyrr er ſagt. og ſigrar þá enn meiri hlutur hringſins inn minna hluta, med inum XXX. hlut af öllum hring edur badum þeim ſamann.

43. §.

Enn ſú er regla arithmeticorum: ef þú telur jafnmikin hlut talna af II. tölum edur leggur vid. þá verda þær tölur af hinum ſomu hlutſollum ſem hinar fyrri: verbi gratia XXIV. ſigra XVIII. ſesqvitertia proportione. tak þridiung af XXIV. og eru XVI. eptir. tak þridiung af XVIII. og verda eptir XII. þá eru XVI. og XII. í ſömu hlutföllum. ſem ádur voro XXIV og XVIII.

44. §.

Taktu medur þeirri reglu inn ſextanda hlut af diametro Solarhrings. og legg þann hlut vid annan helming ut frá centro, og ſet þar annad centrum og giör um þat jafnvidann hring

ſem

dus minuta ſexaginta; minutum (primum) ſexaginta ſecunda; ſecundum, ſexaginta tertia, tertium, ſexaginta qvarta; qvartum ſexaginta qvinta; qvintum, ſexaginta ſexta; ſextum, ſexaginta ſeptima; ſeptimum, ſexaginta octava; octavum, ſexaginta nona. Diameter orbitæ Solaris continet gradus centum & qvatuordecim, ſemigradum & particulam unam.

§. 42.

Si noſſe geſtias, qvanto vicinior telluri Sol in ſagittario qvam geminis incedat, cogita primum qvanto diutius Sol in ſemicirculo illo moveatur, qvi dicitur geminorum, tantum vero eſt hoc tempus, qvantum Sol ſpatio duodecim graduum circiter percurrendo inſumit; quod, ut ſupra memoratum, partem trigeſimam orbis Solaris conſtituit, ideoqve pars orbitæ major minorem, parte trigeſima totius, ſive ambarum (ſemiorbitarum) ſimul excedit.

§. 43.

Cæterum hæc eſt Regula Arithmeticorum: Si duobus numeris, ipſorum æqvè multiplices numeros addas vel demas, aggregata vel reſidua eandem inter ſe rationem habebunt ac illi priores. verbi gratia: viginti qvatuor excedunt octodecim in ſesqvi tertia ratione, á viginti qvatuor ſubduc partem ſui tertiam & ſedecim reſtant; ab octodecim ſubtrahe partem ſui tertiam, & duodecim remanent. Igitur ſedecim ac duodecim, eam inter ſe rationem tenent, qvam prius viginti qvatuor & octodecim tenebant.

§. 44.

Per hanc Regulam a diametro orbitæ Solaris aufer partem decimam ſextam, qvam inde á centro alteri ſemidiametro adde, & ibi alterum centrum colloca, & circa ipſum æqve latum ac

ſem um it fyrra. og geingur þá circumferencia þeſs hrings þvi utar enn hinn fyrri hringur; þar ſem hun er lengſt frá centro í hinum fyrra, ſem Sol gengur fyrr jórdu í geminis enn í ſagittario. þá ſigraſt hinn minni hlutur hins forna diametri af hinum meira hlut, medur hinum XXX. hlut alls diametri, af hinum ſömu hlutföllum ſem adur var ſagt af circumferentia ens ſama hrings.

45. §.

Sú er önnur Regla arithmeticorum: ef þú margfalldar ina ſömu í tvær tölur; þá verda bædi profat í hinum ſömu hlutföllum medal ſin, ſem hinar fyrri tölur. verbi gratia. margfallda þú IV í VIII og XII. IV ſinnum VIII eru XXXII. fiorum ſinnum XII. eru XLVIII. tolf hafa í ſer VIII og helming af VIII. Svo hafa XLVIII í ſer XXXII. og helming af XXXII. margfallda at ſama hætti CCCLX í XXII og VII. og verda þá profat í ſömu hlutföllum, ſem ádur voru XXII og VII.

46. §.

I Solargradu eru ſtundum pars kalladir. XXII. particule, í particullu er XXX partiunculæ, CCCLX med XXII. eru VII. MDCCCCXX ſvo mörg particule eru í Solarhring CCCLX. VII eru og MMDXX. ſvo margar particule eru í diameter ſolarhrings. Þat eru CXIV gradur og half grada og ein particula.

47. §.

Skiottu Diametro Solarhrings í II ſtadi. og verda í hverium hlut LVII. gradur og VI. particule af þeim helminge

circa prius describe circulum, qvare circumferentia hujus circuli tanto remotior est qvam prioris, ubi a centro illius longissimè distat; qvanto Sol in geminis qvam sagittario â terra longinqvior incedit. itaqve minorem partem prioris diametri pars major excedit parte trigesima totius diametri, in eadem, ac supra dictum ratione, ejusdem peripheriæ ad diametrum.

§. 45.

Altera Regula Arithmeticorum est hæc: Si duos numeros eodem numero multiplices, erunt producta inter se ut numeri illi priores. Verbi gratia: multiplica octo & duodecim per qvatuor: qvater octo sunt triginta duo; qvater duodecim sunt qvadraginta octo. ut duodecim continet sesqui octo; ita qvadraginta octo, continent sesqvi triginta duo. Multiplica similiter trecentos & sexaginta per viginti duos & septem, & erunt producta inter se, ut prius erant viginti duo & septem.

§. 46.

Gradus solaris particulæ viginti duæ simul sumtæ, pars qvandoqve nuncupantur. In particula portiunculæ triginta continentur. trecenta & sexaginta per viginti duo multiplicata producunt septem millia, nongenta viginti, ac totidem particulæ in perimetro orbitæ Solaris continentur. trecenta & sexaginta per septem multiplicata producunt duo millia qvingenta viginti, totidem particulas continet diameter orbitæ solaris, inde consiunt gradus centum & qvatuordecim, semigradus & una particula.

§. 47.

Diametrum orbitæ Solaris divide bifariam, & in utraqve parte continentur gradus qvinqvaginta septem & sex particulæ,

cujus

inge er inn XXX hlutur half önnur grada og XXVII minuta og VI particule. taktu þann XXX hlut af þeim helminge diametri, og legg vid annann helming, þá er í hinum meira hlut LIX gradur og II. particule. og þar til IV minuta og VI. particulæ, enn í minna hlut LV gradur og VI minuta og V. particule, XXIV portiunculæ.

VII. Cap.

UM ÞANN ASTRONOMISKA QVADRANT. ÞÁ BYGGIANLEGU HEIMSINS PARTA. HVÓRNIN HID MIKLA HAF LIGGUR, OG MÁTA TILAD ADGIÆTA HVÖRSU JÓRDIN ER HNÖTTOTT.

48. §.

Qvadrantur jardar sá sem Störnu bokarmenn profa med Sólargang er giörr í liking þess fiordungs jardar er liggur frá midiu megin hafi og nordur undir leidarstiörnu. inn sydri lutur þess fiordungs er obygdur fyrer Sólarhita. enn hinn nyrdri er og obygdur fyrer kullda sakir. enn þar á mille er vor byggeleg hálfa, su er menn hafa tidendi af.

49. §.

Svo seigir Macrobius at megin hafit gyrde um jördina midia af austri til vesturs, og rettir arma sina af austri og vestri, þá sem metast fyrer nordann og sunnann jórdina. Svo sker hafit í sundur jórdina í IV. fiordunga. og er einn fiordungur af þeim sá er vier byggium, sem fyrr var sagt. enn adrir þrir megu obyggilegir vera fyrer hita sakir og kullda; enn fyrir sakir megin hassins torfæru megu vær þar engi tidendi af hafa.

cujus ſemiſſis trigeſima pars conficit ſesqvigradum, viginti ſeptem minuta & ſex particulas. ab una ſemiſſe diametri partem ſui trigeſimam ſubduc ac alteri adde; Ergo pars major continebit gradus qvinqvaginta novem & duas particulas, inſuper qvatuor minuta & ſex particulas; ſed minor, gradus qvinqvaginta qvinqve, ſex minuta, qvinqve particulas, viginti qvatuor portiunculas.

Cap. VII.

DE QVADRANTE ASTRONOMICO, PARTIBUS TERRÆ HABITABILIBUS, SITU GEOGRAPHICO MAGNI OCEANI; METHODO OBSERVANDI SPHÆRICITATEM TERRÆ.

§. 48.

Qvadrans terreſtris, qvo Aſtronomi Solis motum obſervant, ad ſimilitudinem qvadrantis telluris eſt conſtructus, qvi a medio oceani principalis verſus boream usqve ſub ſtellam polarem pertingit. Qvadrantis hujus pars auſtralior, ob æſtum Solis, at borealior etiam ob frigus eſt inhabitabilis. Intermedia vero eſt zona noſtra habitabilis qvam cognitam habemus.

§. 49.

Aſſerit Macrobius oceanum principalem ab ortu in occaſum mediam ambire terram, & ab oriente & occidente extendere brachia ſua, qvæ ad partes globi terraqvei auſtralem & borealem concurrant. Hoc modo oceanus tellurem, in qvatuor qvadrantes diſpeſcit, qvorum unus, ut ſupra dictum, is eſt, qvem inhabitamus, cæteri tres vero propter æſtum & frigus ſunt inhabitabiles. Sed ob difficultatem oceanum primarium transnavigandi, nihil de his cognoſcere poſſumus.

50. §.

Þat er og Sögn ſumra manna at hafit ſe fullt af eilyfum Iſe nordur frá oſs undir Leidarſtiörnu, þar ſem metaſt armar uthafſins. á þat þickir viſa meiſtari Johannes af Pavilla í bok þeirri er Architenius heiter er hann ſeiger ſvo

(15) *Tre forma terris fecis ſupernatat unde.*
Curva ſuperfacias terramqve complectitur arcu.
Superfecta maris prohibente litore ſupera.

þat er nær þvi at ſkilia: jardarmynd er ſyvallt og yfir hana flytur ſyvallt yferbragd vatns og ſiofar; hringur ſiofar fadmar jördina ſinum boga, þar ſem ſtröndinn bannar. þetta vilia ſumir ſvo ſkilia at hann kalli land liggia undir leidarſtiörnu, og banne þær ſtrandir at ſaman komi ſiofarhringur; vidur þat accorda visar fornsögur þær er þat ſanna at ſæti meigi fara, edur hafi farit verit, af Grænlandı til Noregs

51. §.

Qvadrantur er þvi beigdur eptir kumpáſi at jardar yferbragd er böllott, þat má ſvo prova: Stiörnur renna upp og ſetiaſt at ſama hætti öllum mönnum þeim, er jafnfram byggia á Jörduni. enn þó ſia þeir fyrr kvelds hina ſömu Stiörnu er auſtar byggia á Jördu, enn ſidar þeir er veſtar byggia. þat má lita at Eclipſis er ein og hin ſama, er oſs ſyniſt á himni ; fyrſtu ſtundu nætur, og þeim vitraſt á hinni III. ſtundu nætur er auſtur vid hafit byggia. og af þvi má marka at þar var fyrri nátt, og Sól ſaſt þar fyrri enn med oſs. enn Sök til þeſſa er þróttnan jardar, og bögur ſá er í milli vor er.

52. §.

---

(15) Verſus hi depravatiſſimi fortaſſis hoc modo reſtituendi
Terræ Forma teres, facies ſupernatat undæ.

Curva

§. 50.

Qvin etiam asserunt nonnulli oceanum a nobis boream versus usqve subpolum, ubi rami oceani externi concurrunt, perpetua glacie repletum esse. id ipsum innuit carmen Magistri Johannis de Pavilla in libro, qvi Architenius inscribitur. Sic sonans

(15) Tre forma terris fecis supernatat unde
Curva snperfacias terramqve complectitur arcu
superfecta maris prohibente litore supera.

qvod sic ferè intelligendum: figura terræ est sphærica, cui supernatat superficies aqvæ marisqve rotunda. Circulus maris arcu suo terram amplectitur, ubi littora prohibent. Nonnulli hoc ita intelligendum existimant, qvod dicat regionem subjacere stellæ polari, cujus littora prohibeant convenire circulum maris. Huic concordant eruditæ illæ relationes priscæ, qvæ arguunt á Grönia in Norvegiam pedibus iri posse vel itum esse.

§. 51.

Qvadrans ideo juxta compassum est incurvatus, qvod superficies terræ Sphærica sit, id qvod hac methodo probatur: omnibus hominibus qvibus eadem est latitudo loci, Stellæ simul oriuntur & occidunt, tamen prius ad vesperam eandem Stellam conspiciunt, qvi orientalius, at serius qvi occidentalius terram incolunt. observatum est unam eandemqve Eclypsin primá noctis horá nobis in Cælo comparere, qvæ illis, qvi in oriente juxta oceanum inhabitant, horá tertiá noctis conspicitur; unde notamus prius illis qvam nobis fuisse noctem, & Solem conspectum, cujus causa telluris rotunditate & arcu interjecto continetur.

Curva superficies terram complectitur arcu.
Superjecta maris, prohibenti littore supra.

52. §.

Jardar yferbragd er böllott, á fömu leid af nordri til fudurs fem profa má: Stiörnur þær er nær eru leidarftiörnu birnur og dreki, og adrar þvilikar, gánga alldri undir med ofs, og þeim mönnum fem nordur álfu byggia; enn í Blálandi edur Arabia, gánga hinar Stiörnur undir horizontem þeirra. þar í mote fiá þeir til fudur ættar þær Stiörnur er ofs vitraft litla ftund og fkiótt gánga vorn horizontem. velldur þvi fem adur er fagt, fá bugur jardarennar er vor eri milli.

VIII. Cap.

UM ANNAN MÁTA TIL AD FINNA AD JÖRDIN ER BÖLLOTT. UM QVADRANTIN OG HVERNIN HANN SKAL STANDA TIL STIÖRNU KIKINGAR, OG UM SANNLEIKA STIÖRNU KIKINGANNA.

53. §.

Hafit og vötnin liggia at jördu fem lindar og hallda fvo böllottu yferbragdi med jördu, fem prófa má: Settu hafnarmark hátt tre edur vórdu á einhveria ftrönd, rodu fydann undan landi, þar til er þú mátt eigi fiá þat hafnarmark; far fidann upp í figlutopp; og mun uppkoma nockur hlutur af þvi hafnarmarki, þvi þá berr þig hærra enn í fkipenu, og fer þú þá yfer bug vatnsins þann fem verdur milli þin og hafnar marks. enn af vatn væri flett og obiugt; þá fer þú it fama mark lengur nidur í fkipinu, enn uppi á figlutoppi; þviat þat er nær ftröndu.

54. §.

§. 52.

Superficies telluris a borea versus austrum est similiter Sphærica, id qvod hac methodo probatur: Stellæ circumpolares, ut ursæ & Dracones & aliæ consimiles, nobis & illis qvi Europam inhabitant, nusqvam occidunt; sed in Mauritania vel Arabia eædem Stellæ infra horizontem descendunt. E contra alias Stellas australes illi conspiciunt, qvæ nobis brevi conspiciuntur & infra nostrum horizontem descendunt; cujus, ut supra dictum, causa est arcus tellaris interjectus.

CAP. VIII.

DE ALIA METHODO OBSERVANDI SPHÆRICITATEM TELLURIS, DE QVADRANTE ET SITU SUO INTER OBSERVANDUM, ET OBSERVATIONUM VERITATE.

§. 53.

Oceanus & aqvæ telluri ad instar zonarum incumbunt, atqve ita una cum terra arida superficiem Sphæricam obtinent, id qvod hac methodo probari potest: In littore qvodam statue signum portus, arborem excelsam vel piramidem lapideam. Dein â littore naviga, donec signum illud portus amplius non conspicias, postea in mali summitatem ascende & signi illius portus aliqva pars emerget; tunc enim tu, qvam in ipsa navi excelsior, super arcum aqvæ inter signum portus ac temet interjectum, prospicies. Qvod si vero aqvæ superficies curvatura careret, idem signum diutius ex ima navi, cum ibi sis littori vicinior, qvam ex mali summitate cerneres.

 §. 54.

54. §.

Qvadrantur ſnyr þvi bug ſinum frá Sólarodda, at af jördu er jafnlangt í öllum ſtödum til Sólar undir ſama marki, og er mikilleikur jardar valla punctur hrings þeſs er Sólin geingur í; enn ef bugur qvadrants hyrfdi at Sólaroddi; þá væri ſkemtſt til Sólarodds í midium bug qvadrants. enn lengra ur hornum.

55. §.

Svo ſeigia forner ſpeckingar at madur ſiái VI. ſigna Sólis í zodiaco; enn önnur VI. leiniſt hvar ſem hann er á jördu og ef jörd væri nockurs mikilleiks í gegn himni; þá mætti eigi helming himinis ſiá af jördu; og ef ſett væri ſlett yferbragd af Járdarpunct til himins þat er ſkipti jördu og himni í tvo ſtadi jafna; mádur ſa er væri á midium jardarpunct ſæi helming himins oſkerdann og jörd í midium hring ſem hinn minſta punct.

56. §.

Þat má af þeſſu merkia, at oſkilianligur er hver hringur vid ſinn punct; ſlikt it ſama er oc oſkilianligur mikilleikur himins vid Jördina; og þó at Sólarhringur ſe nær jördu enn ſiálfur feſtingar himin; þá er og oſkilianligur mikilleikur þeſs hrings mannligri ſyn vid jörd. og verdur þvi jafnlangt at vera öllum megin af linda qvadrant til Sólar.

57. §.

Og þótt Sólar hringur hafi ei ſinn punct á jördinne; helldur fyrir utan jörd ſem profat er, at Sól gengur nær jördu undir ſumum Stiörnu mörkum; enn firr undir ſumum; gengur hun þó jafnan

§. 54.

Qvadrans ideo curvaturam convexam a centro avertit, qvod ubivis locorum â terra; ad Solem in eodem ſigno incedentem ſit æqvalis diſtantia & magnitudo telluris vix unicum punctum conſtituit orbis Solaris; Sin autem curvamen Qvadrantis. centrum reſpiceret; meditullium curvedinis â ſummitate centri brevisſimè; at anguli longius diſtarent.

§. 55.

Aſſerunt antiqvi ſapientes, ſex ſigna Solis in zodiaco conſpici, at cætera ſex occultari, ubicunqve terrarum qvis exſtiterit; &, ſi tellus cum Cælo comparata alicujus magnitudinis eſſet; hemiſphærium cæleſte integrum de tellure conſpici non poſſet; &, ſi plana ſuperficies â terræ centro ad cælum usqve extenderetur, qvæ tellurem & cælum in duas æqvales partes diſpesceret; homo in medio terræ centro conſtitutus, hæmiſphærium cæleſte ſolidum ac terram in centro circuli horizontalis inſtar puncti exilisſimi cerneret.

§. 56.

Ex hoc intelligi poteſt, quod, uti circulus qvilibet reſpectu centri ſui eſt magnitudinis infinitæ; ita etiam cæli vaſtitas intuitu telluris infinita ſit, & licet orbis Solaris, ipſo firmamento telluri vicinior ſit, tamen orbis ille ad terram relatus viſui humano eſt vaſtitatis infinitæ, ac ideo ab omni parte limbi qvadrantis telluris, ad Solem æqvalis eſt diſtantia.

§. 57.

Et licet orbita Solis centrum ſuum non habeat intra, ſed extra terram, ſicuti evictum eſt, Solem in aliis ſignis incedere telluri propriorem, at in aliis remotiorem; tamen in qvovis

ſigno

jafnan nær jördu, undir hveriu marki ſinu. má þvi egi bregdaſt jafn kumpas bugur frá Sólar oddi á öllum jardar qvadrant.

IX. Cap.

UM MATA AD FINNA POLIHÆD OG STADARINS BREIDD MED QVADRANTINUM EDUR POLIHAD, HVERNIN SÓLARGANGUR SYNIST AD VERA UNDIR POLSTIÖRNUM, UM HNEIING SÓLAR, HENNAR GAUNGU SIER EIGINLEGA, OG SAMEIGINLEGA MED ODRUM STIÖRNUM, UM GAUNGU TUNGLS, SIAFAR FLOD OG HALASTIÖRNUR.

58. §.

Rauſar þær er jafnliga eru ſettar vid horn á hinni hægri ſidu, færa rettann geiſla til auga mannsins frá Sólaroddi; enn blykleppur ſá er nidur. hangir á ſinum þrædi frá Sólaroddi ſkiptir gradum á jardarbug eptir uppgöngu Sólar og nidurgöngu. enn þar er bygd hvers mannſt til at jafna á jardar bygd ſem þrádurinn ſnertir á hauſt og á vor á midium deigi.

59. §.

Ef nockurer bua under midium jafndægurs hring; þá ſnertir þrádur þeirra midiandag og jafndægri, linu þá er gengur fyrir utan ſydſtu gradu á qvadranti; þviat Sól er jafnt yfer höfdi þeim. enn þeim ſem eru undir hinum nyrdra Sólhvarfa hring, ſem hinir ſömu megu finna um jafndægri þrád á ſinum qvadranti á fiordu og XX. gradu.

60. §.

I Romaborg um midian dag um jafndægri, hangir þrádur II. gradum ſunnar enn á midian qvadrant. í Biörgyn ſnertir þrádur

ſigno telluri ſit proximior, ideoqve in toto telluris qvadrante, a centro qvadrantis æqvalis ad compaſſum arcus non fallit.

Cap. IX.

DE METHODO PER QVADRANTEM INVENIENDI LATITUDINEM LOCI; SIVE ELEVATIONEM POLI, PHÆNOMENIS QVIBUSDAM MOTUS SOLARIS IN SPHÆRA PARALLELA, DECLINATIONE SOLIS, MOTU COMMUNI ET PROPRIO, MOTU LUNÆ, ÆSTU MARIS ET COMETIS.

58. §.

Rimæ illæ, qvæ ſemper ad angulum in dextro latere locantur, a centro Qvadrantis ad oculum hominis rectum radium deferunt. Sed obeliscus plumbeus â centro Qvadrantis filo dependens, gradus in arcu terreſtri juxta ortum occaſumqve Solis dividit; at comparationem inſtituendo; ibi in terra eſt locus habitationis hominis cujusvis; ubi in meridie & æqvinoctio verno & autumnali filum gradum qvadrantis contingit.

§. 59.

Si qvi ſub medio circulo æqvinoctiali inhabitant; filum ipſorum in meridie & æqvinoctio lineam illam contingit, qvæ extra ultimos in Qvadrante gradus ducta eſt; qvia Sol illis eſt verticalis. Verum illi, qvi ſub tropico cancri incolunt, filum qvadrantis ſui circa æqvinoctia in gradum vigeſimum qvartum incidere deprehendunt.

§. 60.

Romæ in meridie & æqvinoctio, duobus gradibus auſtralius, qvam in qvadrantis medio filum dependet, Biorgvinæ circa

þrádur ena XXX gradu, nordur af qvadrant um jafndægri. enn í Nidarosi sex og XX.

61. §.

Ef nockurir bua nordur undir Leidarstiörnu, þá snertir þrádur þeirra Qvadrant allan um jafndægri, linu þá er geingur frá Sólaroddi í vinstra qvadrants horn. þviat þar má Sól siá nær jafnháfa nátturligann dag allann, frá jafndægri á vor og til jafndægurs á haust; og geingur hun hærra enn sidara dag enn hinn fyrra, til jafndægris og Sólhvarfs á sumar; enn lægra ad jöfnu hosi til jafndægurs á haust. lyser þó Solin í þeim stad bædi dag og natt, frá jafndægri á vor og til jafndægurs á haust. enn hana sier eigi annan helming missera frá jafndægri á haust, og til jafndægris á vor. gengur hun þar jafnhátt náliga hvern natturligann dag þar er hana sier.

62. §.

I þeim stad kalla forner spekingar einn dag og eina nott, á hverium XII mánudum; þviat dagur er ecki nema lios Sólar fyrer ofan jörd þar sem madur er staddur, enn nott af hvarsi Sólar. Sól þókar jafnmargar gradur upp og nidur at syn milli Sólhvarfs og jafndægra, hvar sem madur er staddur á Jördu.

44. §.

Þat er kallat af spekingum hin mesta hneiging Sólar er hun gengur milli Sólhvarfs og jafndægris. og telur Tolomeus konúngur Egipti þessa hneiging XXIII gradur og LI. minutur enn Alkinean XXIII. gradur og XXXIII. minutur. þetta má marka skirt á Qvadrant; þviat jafnmargar gradur snertir þrádur um middeigi til vinstri handar og hægri at Jardbug

sem

æqvinoctium filum a Borea gradum trigesimum; at Nidarosiæ vigesimum sextum contingit.

§. 61.

Si qvi sub Stella polari incolunt, filum ipsorum in æqvinoctio in lineam illam incidit, qvæ post totum Qvadrantem a centro eirus ad sinistrum angulum ducitur; Qvandoqvidem Sol ibi locorum tota die naturali ab æqvinoctio verno ad autumnale propemodum æqvè altus conspicitur; & postridie qvam pridie, ad æqvinoctium usqve vernum ac solstitium æstivum altius elevatur, sed pari proportione humilius usqve ad æqvinoctium autumnale. tamen Sol ibi locorum diu noctuqve lucet ab æqvinoctio verno ad usqve autumnale; at vero per alteram anni semissem ab æqvinoctio autumnali ad vernum, sub horizonte delitescit. & ibi qvovis die naturali, dum conspiciendum se præbet, æqvè ferè sublimis incedit.

§. 62.

Ibi locorum singulis duodecim mensibus antiqvi sapientes unam diem unamqve noctem appellant, qvippe dies nihil est aliud, qvam lumen Solis supra horizontem loci; nox vero ex Solis occasu oritur. Sol ubiqve terrarum, inter solstitium & æqvinoctium æqvè multis gradibus supra & infra horizontem movetur.

§. 63.

Maxima Solis declinatio dicitur Philosophis, qvando ab æqvinoctiis accesit ad solstitia, Declinationem hanc Ptolomæus Ægypti Rex graduum viginti trium numerat, & minutorum qvinqvaginta & unius. Sed Alkinean graduum viginti trium & minutorum triginta trium. Hæc per Qvadrantem distinctè observari possunt, qvia totidem in meridie gradus ad sinistram

 dextram-

ſem Sól geingur upp og ofan á himni í milli jafndægra og Sólhvarfa og má á þá leid marka hvartveggiu á qvadrant jardar gradur og ummæling hennar; og hvar ſem mádur er ſtaddur á jördu, Sólargang og Stiörnur á himni.

64. §.

Þeſſi uppgöngu og nidurgöngu Sólar velldur Skiagleiki zodiaci, og þó at feſtingar himin ſnui Sólu med ſinu ofurefli ur auſtri og í veſtur í hring á II dægrum; þá geingur Sól á moti himni ſina natturliga rás, náliga eitt ár og VI Stundir, og átta momentum minnur.

65. §.

Syniſt oſs ſem Sólin gángi þá upp á himininn er hun fer ur ſunnan verdum ſinum hring, undan þvi marki er kaprikornus heitir, og í nordannverdann ſinn hring undir þat mark ſem kancer heitir. I midri þeſſi göngu gerir hun jafndægri allri verölld undir öndverdu hruts marki. her af eru ritadir þrir hringar á Sphera í þá lyking er Sól geingur natturligann dag enn fyrſta.

66. §

Þá er tungl í ſömu ætt af jördu at lyta og Sól, er Sólin er í þvi marki er ver köllum krabbamark og nordaſt er í Sólarhring; minkaſt þá meir enn vant er hiti Sólarinnar í meigin hafinu, af fiarlægd Sólarinnar; þviat Zodiacus geingur eigi jafnt af veſtri í auſtur ſem megin hafit gyrdir jördina; helldur af ætting veſturs og utſudurs og ætting auſturs og landnordurs.

67. §.

dextramqve arcus telluris filum Qvadrantis abſcindit, qvot Sol in cælo inter æqvinoctia Solſtitiumqve aſcendit ac deſcendit. Atqve hoc modo per Qvadrantem utrumqve obſervari poteſt gradus terræ ſuaqve dimenſio, & ubiubi gentium motus Solis ac Stellarum in cælo.

§. 64.

Hunc Solis ascenſum descenſumqve obliqvitas Zodiaci producit, & ut primum mobile ſuâ violentiâ, Solem ab ortu in occaſum, duobus ſemidiebus in orbem circum agat; tamen Sol motu naturali contra motum cæli incedit anno uno, ſex horis, octo minutis minus.

§. 65.

Tum Sol nobis in cælo qvaſi aſcendens videtur, dum ab auſtrali parte ſui orbis, â ſigno illo, qvod capricornus vocatur, digrediens, & in partem borealem orbitæ ingrediens ſignum illud ſubit, qvod cancer appellatur. In medio itineris hujus, in principio Arietis in toto terrarum orbe æqvinoctium facit; hinc ad ſimilitudinem motus naturalis die prima, tres circuli in Sphæra ſignantur.

§. 66.

Tum ex tellure Sol & luna in eadem plaga conſpiciuntur, cum in ſigno qvod in Eclyptica borealisſimum, cancrum nuncupamus, ille verſatur. Tunc temporis plus conſveto ex longinqvitate Solis, ſuus in oceano primario æſtus decreſcit, qvippe qvemadmodum oceanus principalis terram ambit; Zodiacus non ab occaſu in ortum orthogonaliter; Sed (obliqvè) a plaga occidentis in Notapeliotem, & ab oriente in in Boreapeliotem tellurem cingit.

§. 67.

67. §.

Verda þá Misſaung at nye meir enn ádur, og þá geingur ny ſem hædſt, ſem Sól í vorri byggiligri halfu at ſiá. nu þá ed tunglit ſtendur gegnt í marki ſteingeitar enn Sólinn í Krabbamarki ſem fyrr gátum ver; þá gengur tunglit lægſt fullt; þviat þá geingur þat í þvi marki er ſunnaſt er í zodiaco og fiarlægaſt er vorri bygd, og af nalægd tunglſins vaxa flædar; þá er Sólin gengur í rutſt liki eda í Skálamarki, og jafndægri er ùm alla verölld.

68. §.

Enn þá er tunglit ſtendur gegnt Sól er misſöng af vellu Sólar hita; þviat Sólin er þá í þeim hlut Zodiaci er jafnt ſtendur yfer hafinu. þá geingur tungl hædſt vaxandi enn lægſt þverranda; og þá er ny verdur í þeſſum mörkum, ſkytur tunglit meir ſinni vökvan á hafit enn vant er; þviat þá ſtendur tunglit gegnt yfer hafinu.

69. §.

Cometæ heita Stiörnur lokkadar enn ſtundum vaxnar ſem ſverd þær eru áfaſtar himni og ſynaſt í miolkhring til nordurs og merkia jafnan rikia ſkipti eda drepſott, eda bardaga, eda önnur ſtortydendi. þær ſynaſt VII daga eda LX id lengſta.

X. Cap.

UM SUNDURDEILING ZODIACI Í MERKI OG GRÁDUR, TID ÞESS EIGENLIGA SÓLARGANGS, UM ARSINS TIDER, SAMT SÓLHVARFA OG JAFNDÆGRA.

70. §.

Zodiacus heitir drog á himni þar er markadur vid himintungla

§. 67.

Tunc in novilunio æſtus principales (Misſong) majores quam antea contingunt. Tunc etiam luna nova ut & Sol in parte noſtra orbis habitabilis, ſupra horizontem altisſimè aſcendere videntur. Cæterum dum luna in capricorno, Soli in cancro opponitur; tum illa uti ſupra memoratum plena humillimè incedit, qvia tunc movetur in ſigno illo, qvod in Zodiaco eſt auſtralisſimum & â noſtra habitatione remotisſimum, & ex vicinia lunæ æſtus creſcunt, dum in Ariete vel libra Sol incedit, & per totum terrarum orbem eſt æqvinoctium.

§. 68.

At vero dum luna Soli opponitur; ex fervore caloris Solaris æſtus principales (Miſſong) exiſtunt; qvia tunc Sol in ea parte Zodiaci verſatur, qvæ oceano imminet normaliter, tunc luna creſcens incedit altisſimè, at decreſcens humillimè. Atqve in his ſignis novilunio facto, luna plus Solito vaporum in oceanum præcipitat, tum enim luna pelago imminet verticaliter.

§. 69.

Cometæ dicuntur Stelle crinitæ, at interdum formam gladii referentes, illi cælo affixi in via lactea verſus boream conſpiciuntur, & ſemper Regnorum mutationes vel peſtes vel bella vel alias res novas ingentes portendunt. per dies ſeptem aut ad ſummum ſexaginta ſe conſpiciendos præbent.

CAP. X.

DE DIVISIONE ZODIACI IN SIGNA ET GRADUS, TEMPORE MOTUS PROPRII SOLARIS, TEMPESTATIBUS ANNI, TEMPORIBUS SOLSTITIORUM ET ÆQVINOCTIORUM.

§. 70.

Zodiacus dicitur zona cæleſtis, ad qvam motus ſiderum colli-

tungla gangur: henni er ſkipt í marga hluti, þriu hundrut parta á leingd enn XII parta er hun breid henni er ſkipt í XII Stadi á leingd. þau mórk heita ſvo: Aries, Taurus, Gemini, Kancer, Leo, Virgo, Libra, Scorpius, Sagittarius, Capricornus, Aqvarius, Piſces. hvert þetta mark er XVIII Sólir á lengd enn VII á breidd og fimtungur Sólar.

71. §.

Sól er átta hluta vidari enn jörd, henni ſnyr frá auſtri til veſturs um IX Sóler á einni tid dags, þat er Sólin ſnyr á tveim dægrum; og hun geingur á mot ſnuningu frá auſtri til veſturs á þrim hundrudum dogum og fim dögum og VI ſtundum.

72. §.

Siá Sólargángur hefur tvo jafndægri og tvær Sólſtödur. þeſſa marka á mille heita IV Sóltider, þat er vor og ſumar hauſt og vetur. þeſſa eina geingur hun XCI. dag og hálfa áttu tid; eitt mark af XII gengur hun XXX daga og hálfa elleftu tid. eina Sól gengur hun dægur og hálfa fimtu tid og fim oſtentur. einn part geingur hun II dægur og þridiung tidar og eina oſtentu.

73. §.

Bendictsmeſſu er jafndægri á vor enn á hauſt XII nottum fyrir Matthias meſſu. Sólſtada er á ſumar IV náttum fyrir Jons meſſu Baptiſte, enn á vetur IV nottum fyrir Thomas meſſu. (16)

XI.

(16) Hic in Codice de computo ſeqvitur Caput qvod cum Rymbeglæ P. I. Cap. 17. a §. 66 ad 71. incluſivè, ſenſu, ordine & fere verbo tenus convenit, qvod igitur ne actum agamus, ſtudio brevitatis omittimus, huic capiti in Codice de computo immediatè ſubjungitur capitulum, de partibus & ſubdiviſione partium temporis

qvod

collimantur, illa ſecundum longitudinem, in gradus multos, ſc. trecentos (duodenarie) dispeſcitur; ſed duodecim gradus in latitudine continet, longitudo ſua in duodecim partes tribuitur, qvæ Signa appellantur, qvorum hæc nomina. Aries, Taurus, Gemini, Cancer, Leo, Virgo, Libra, Scorpius, Sagittarius, Capricornus, Aqvarius, Piſces. Horum qvodlibet ſignorum, longum eſt octodecim, latum ſeptem Solis apparentes diametros, & qvintam partem ſui.

§. 71.

Solis vera diameter continet octo veras telluris diametros, ille unâ horâ ab ortu in occaſum novem ſui diametros apparentes gyratur, id eſt: Sol uno die (aſtronomico) circuitum abſolvit, & contra motum primi mobilis ab ortu in occaſum, dies trecentos ſexaginta qvinqve & ſex horas movetur.

§. 72.

Motus ille Solis duo æqvinoctia & duo ſolſtitia continet. Inter hæc ſigna percurrenda, qvatuor appellantur tempeſtates Solares, hoc eſt: Ver, autumnus, æſtas & hiems. Qvâlibet harum durat motus ſuus dies unum & nonaginta, & horam ſesqvi octavam. Qvodlibet ſignorum duodecim, diebus triginta & horâ ſesqvi undecimâ percurrit; unam diametrum ſui apparentem, una ſemidie, horâ ſesqvi qvintâ, & oſtentis qvinqve emetitur, unum gradum percurrit duobus ſemidiebus, tertia horæ parte & oſtento uno.

§. 73.

Æqvinoctium vernum Feſtum Benedicti occupat. Sed autumnale duodecim noctibus ante Matthiæ Feſtum incidit; ſolſtitium æſtivum, qvatuor noctibus ante Feſtum Johannis Baptiſtæ, at brumale qvatuor noctibus ante Thomæ Feſtum, incidit.

XI. CAP.

UM MÆLINGAR MED HVÓRIUM STADANNA MILLEBIL PLAGA AT AQVARDAST, STÆRD JÁRDAR HNÖTTSINS, OG HVAD LEINGE HANN KUNNE SIGLAST Í KRINGUM.

74. §.

Svo ſeigia Grickia Spekingar at Ercules inn mikli rann CXXV ſkrefa medan hann þoldi önd einu ſinne, ſidan nam hann ſtadar og kalladi hann þat ſtadium; VIII ſtadia gera eina milu þat er M. ſkrefa, LX ſtadia eru VII milur og hálf mila. VII M ſkrefa og D; þad eru VII milur og IV ſkeida.

75. §.

A millum Biórgvynar og Nidaroſs eru nær IV grádur. þá verdur ein gráda nær tylſt ſiáfar. í viku ſiáfar eru DLXXXIII ſtadia, og triens ſtadii. þat eru 72916 paſſus og þriu ſet og þridiungur ur feti, enn jafnmikit er gráda á jördu og tylſt ſiovar, enn II tylſter í dægur ſigling.

76. §.

Þá verda um Qvadrant járdar XLV dagſiglingar, enn í kringum jörd er megin haf CLXXX dagſiglingar. Macrobius kallar glöggliga reynt af Spekingum, at um böll járdar eru ſtadia 252000. þá er í qvadrant hennar 63000. qvadranti hennar er ſkipt í 90 grádur í þá liking ſem Zodiaco er ſkipt í grádur

---

qvod etiam verbotenus convenit cum Rymbeglæ P. I. Cap. 19. §. 97. qvod igitur hic omittitur. Saltim in fine hujus Capituli habet Codex, qvo caret Rymbegla, eſſe ſaltum qvintam partem Atomi juxta nonnullos & particulam temporis, qvæ in computo adhibetur omnium minimam.

CAP. XI.

DE RATIONE MENSURARUM QVIBUS LOCORUM DISTANTIÆ SOLENT DETERMINARI; MAGNITUDINE GLOBI TERRAQVEI, ET TEMPORE QVO CIRCUM NAVIGARI POTEST.

§. 74.

Narrant Philoſophi Græci Herculem magnum, centum viginti qvinqve paſſus, Spiritu ſemel retento, cucurriſſe, deinde conſtitiſſe, & Spatium emenſum ſtadium vocâſſe, octo ſtadia unum milliare, h. e. mille paſſus conficiunt; ſexaginta ſtadia, ſeptem milliaria & ſemiſſem, ſive ſeptem millia paſſuum & qvingenta. i. e. ſeptem milliaria & qvatuor ſtadia.

§. 75.

Biorgvina a Nidaroſia qvatuor ferè gradibus ſubmovetur, qvare gradus unus æqvor fere duodenarium conficit; unum æqvor hebdomadale continet ſtadia qvingenta, octoginta tria, cum triente, id eſt paſſuum ſeptuginta duo millia, nongentos & ſedecim, & pedes tres cum triente, at æqvor duodenarium gradum unum terreſtrem exæqvat; cujus duplum navigationem diurnam conficit.

§. 76.

Igitur qvadrans telluris diebus civilibus qvadraginta qvinqve transnavigatur, verum circa tellurem oceanus magnus diebus centum & octoginta. Macrobius Philoſophos dilucidè aſſerit expertos, continere telluris ambitum ſtadia ducenties, qvinqvagies bis mille, hinc in qvadrante ſuo ſexaginta tria millia ſtadiorum continentur. Qvadrans ſuus, qvemadmodum Zodiacus & alii Sphæræ circuli in gradus nonaginta dividitur. juxta

grádur og ödrum hring á Sphæra, at þessi tölu ero 7000 stadiorum í einni grádu járdar enn passus 875000 í grádu.

XII. Cap.

UM AKVARDAN PÁSKA OG HVITASUNNU TIDAR, HVAD LANGT SIE FRÁ HEIMSINS SKÖPUN, OG ÞAU MERKILEGUSTU TIDA TERMIN Í ÞEIRRI HELGU HISTORIU.

77. §.

Páskadagur verdur jafnan hinn þridia drottins dag (17) i Páskatid. Hvit drottins dagur verdur enn VII asti drottins dagur frá Páskadeigi.

78. §.

Ef þú villt telia frá upphafi veralldar og skalltu þá áratölu hefia hinn XV. Kalendis dag Apprilis þat er inn fyrsti dagur veralldar. þá er Adam var skapadur voru concurrentis VII og hlaupár enn pactar XV. Þadan frá voru til Noa MMCCLXII. vetur. þá var concurrentis ein, en pactar XV.

XIII.

(17) Calendario & Tabula terminorum Paschalium inspectis statim apparet hoc esse verum, nam si â termino Paschali inclusivè in antecedentia putes dies qvatuordecim, incides in numerum aureum termino dato respondentem, cui eadem ac ipsi termino, hebdomadalis adscripta, qvare, cum Pascha in ipsum terminum nunqvam, sed in singulos dies septem proxime seqventes incidere possit, & die Paschatis luna major esse neqveat qvam vigesima prima; a numero aureo inclusivè per septem dies seqventes, sumta qvavis hebdomadali, & hinc in conseqventia tres dominicas putando, incides semper in Dominicam qvæ terminum proximè seqvitur & conseqventer in ipsam diem Paschatis, ad hoc uno exemplo illustrandum, sit terminus Paschalis qvintus Aprilis, cui respondet annus Cycli lunaris primus & aureus

hunc calculum in uno gradu terrestri continentur stadia septies mille, passus vero octingenties septies & qvinqvies mille.

CAP. XII.

DE DETERMINATIONE QVADAM PASCHATIS ET PENTECOSTES, TEMPORIS MUNDI CONDITI ET EPOCHARUM QVARUNDAM INSIGNIORUM IN HISTORIA SACRA.

§. 77.

Dies Paschatis Dominicam tertiam lunæ Paschalis semper occupat. Dies dominica Pentecostalis in Dominicam a die Paschatis septimam incidit.

§. 78.

Qvod si a mundi primordio computare velis, á decimo qvinto Calendas Aprilis annorum illam supputationem ordire. Est enim dies illa mundi prima, cum Adam crearetur; septem erant concurrentes & annus bissextilis & Epactæ qvindecim. Abinde ad Noam fluebant anni bis mille ducenti sexaginta duo, tunc concurrens una at qvindecim erant Epactæ.

reus I. qvam a qvinto Aprilis in antecedentia putando vigesimo tertio adscriptam deprehendes, cui adscripta hebdomadalis C, qvæ sexto etiam Aprilis apposita, per illam igitur in conseqventia tres Dominicas putando, in sextum Aprilis Pascha incidere videbis; si per hebdomadalem d, a numero aureo inclusive septimam, tres rursus in conseqventia Dominicas putes, in Aprilis duodecimum, ipsum Diem Paschatis incides, verum termino in qvinto Aprilis hærente, Pascha longius in conseqventia moveri neqvit, existente ibidem luna vigesima prima; qvare, cum Authoris assertio vera sit de duobus casibus extremis; per hanc inductionem licet incompletam, tuto concluditur veram etiam esse in casibus omnibus intermediis, & conseqventer universaliter verum esse Diem Paschatis in lunatione Paschali semper tertiam esse.

XIII. Cap.

UM AFMÖRKUN FLEIRI MERKILEGRA TIDSUPPHAFA Í HINNI HELGU HISTORIU HVORRA SIERDEILISLEGAST ER TIDSUPPHAF BURDAR CHRISTS.

79. §.

Noe geck ur Örku á átianda ári Sólaralldar þá var Concurrentis ein enn pactar IV. þádan voru til Abrahams DCCCCXLII. hann var borinn á it VII ár í Sólarölld. þá voru concurrentis II. enn pactar VI. þadan voro til Davids DCCCCXL. ára. hann tok konúngdom á fiorda ári og XX. Sólar alldar. þá voru concurrentis IV. enn pactar XVIII.

80. §.

Frá Babilons för og til burdar Krists voru DLXXX. hans burdur var á XVII. ári í Sólarölld. þá voro concurrentis VII. enn pactar XXVIII. at þeirri tölu verda 5180 ára frá Adam til burdar Krists.

81. §.

Hann var her í heimi XXXIII vetra og III mánudi og þindur á III ári og XX í Sólarölld, þá var concurrentis VII. enn pactar XIII. (18)

XIV.

(18) Cum hoc capite & fine capitis præcedentis conferatur Rymbeglæ P. I. Cap. 14. §. §. 54 & seqv.

CAP. XIII.

DE DETERMINATIONE PLURIUM EPOCHARUM INSIGNIORUM IN HISTORIA SACRA QVARUM PRÆCIPUA EPOCHA NATIVITATIS CHRISTI.

§. 79.

Anno decimo octavo Cycli Solaris Noa exivit ex arcâ, tunc concurrens una, at Epactæ qvatuor erant; inde ad Abrahamum anni nongenti qvadraginta duo decurrebant, ille natus erat anno ſeptimo Cycli Solaris; tunc concurrentes duo; ſed Epactæ ſeptem erant. Abinde ad Davidem anni nongenti & qvadraginta fluebant, ille Rex creatus eſt anno vigeſimo qvarto Cycli Solaris, tunc temporis qvatuor fuere concurrentes at octodecim Epactæ.

§. 80.

A profectione Babylonica ad nativitatem Chriſti qvingenti & octoginta elapſi ſunt anni; cujus nativitas in annum decimum ſeptimum Cycli Solaris incidebat, tunc ſeptem erant concurrentes, at Epactæ viginti octo. Secundum hanc putandi rationem ab Adamo ad nativitatem Chriſti conſiunt anni qvinqvies mille centum & octoginta.

§. 81.

Manſit ille in hoc mundo annos triginta tres & menſes tres, paſſus anno vigeſimo tertio Cycli Solaris, tunc ſeptem erant concurrentes at Epactæ tredecim.

CAP.

XIV. Cap.

UM INBYRDIS FORHOLD OG SAMJÖFNUN TIMANS PARTA, UPPRUNA HLAUPÁRSDAGS OG SUMAR AUKA, VETRAR INNGAUNGU, SAMT MÁNADA HANS, OG JÓLA.

82. §.

Þat er fyrst í dægratali er heitir athoma. þær eru XLVII í eina unz. unz VIII í eina ostentu, ostenta half önnur í eina momentu. tveir hlutir þridiu momentu í einn part. partur halfur annarr í eina minutu. minuta half þridia í einn part, punctar IV í eina tid dags. tider II í einn vind, vindar III í eina plagu, plagur IV í deigi og nott.

83. §.

Þat er dagur og nott er Sólin snyr um jördina. dagar eru VII í viku enn XXX dagar í manadi. í tveim misserum eru dagar CCCLXV og fiordungur tveggia dægra. Þvi þarf hláupars dagur, drottins dagur er fyrstur í viku at dagatali og misseristali, enn ymsir dagar at manadar tali.

84. §.

Vikur eru IV í mánadi og II dagar. LII vikur eru í tveim misserum og dagur einn umfram sá heitir concurrens þvi þat er auka dagar. og skiptast drottins dagar á stöfum. Mánadir eru XII í tveimur misserum og IV dagar. þvi þarf sumar auka. Athomi eru í einni tid dags XV

þusunder

CAP. XIV.

DE MUTUA RATIONE ET COMPARATIONE PARTIUM TEMPORIS, ORIGINE DIEI INTERCALARIS ET APPENDICIS ÆSTATIS, INTROITU HIEMIS, MENSIUM EJUS ET FESTI NATIVITATIS.

§. 82.

In calculo ſemidierum locum primum obtinet id qvod atomus nuncupatur, horum qvadraginta ſeptem in unciam unam colliguntur, unciæ octo in oſtentum unum; oſtentum ſesqvi alterum in momentum unum; besſis momenti in partem unam; pars ſesqvi altera in minutum unum; minutum ſesqui tertium in partem unam, puncta qvatuor in unam horam, horæ duæ in ventum unum; venti tres in plagam unam, plagæ qvatuor in diem & noctem naturales.

§. 83.

Dies & nox naturales ſunt illud temporis ſpatium, qvo Sol circa tellurem circuitum abſolvit; una hebdomada continet dies ſeptem, Menſis vero triginta; duo ſemeſtria, trecentos ſexaginta qvinqve, & ſemibidui qvadrantem, hinc die intercalari opus eſt. In dierum & ſemeſtrium computo, dies Dominica eſt hebdomadis primordialis; ſed in menſium computo diverſi initiales.

§. 84.

In menſe continentur ſeptimanæ qvatuor & dies duo; in duobus ſemeſtribus qvinqvaginta duæ plus una die, illa cum abundans ſit, concurrens appellatur, & hinc literæ Dominicales variantur. Duo ſemeſtria continent menſes duodecim & dies qvatuor, hinc æſtatis appendice opus eſt. Una hora continet

þuſunder og VIII tiu ins fiorda hundrats, oſtentur LX, momentur XL partar XV, punctar IV edur V.

85. §.

I deigi og nott eru ſtundir XXIV allar jafnlángar, enn í Víku eru ſtundir CLXVIII í manadi DC, í tveim miſſerum VIIIMDCCLXVI ſtundir. Þær VI ſtundir verda á IV vetrum dagur og nott, ſá heitir hláupars dagur og ſtendur næſta dag eptir Matthiasmeſſu og eru þau miſſeri deigi og nott leingri enn önnur miſſeri.

86. §.

Concurrentis og hláupars dagur ſafnaſt til ſumar auka og ſkal vid ſumar leggia V ſinnum í Sólarölld. hit fyrſta ſinn er Drottins dagur er á D, annat ſinn er hann er á E, þá þriſvarſinnum þadan af er hann er á D.

87. §.

Þat eru II miſſeri vetur og ſumar, vetur kemur Laugardag er næſtur er fyrir Lucasmeſſu enn hana ſiálfa ef hláupár fer eptir. Lucasmeſſa er XIX nottum eptir Mikaelsmeſſu, enn X nottum fyrir Simonsmeſſu. á þeim mánadi er allra heilagra meſſa og vatnfaſta fyrir, annar mánadur vetrar kemur mánadag, á þeim mánadi hefſt jólafaſta drottinsdag næſta Andresmeſſu, edur hana ſiálfa.

88. §.

Fiorir ſkulu vera Drottinsdagar í Jólaföſtu. Þridi mánudur kemur midvikudag, á þeim mánadi eru Jól. og er

Jóla-

atomos qvindecies mille trecentos octoginta, ostenta sexaginta, momenta qvadraginta, partes qvindecim, puncta qvatuor vel qvinqve.

§. 85.

Dies & nox naturales continent horas viginti qvatuor omnes æqvales; sed hebdomada centum sexaginta octo, mensis sexcentas, duo semestria octies mille, septingentas, sexaginta sex. Sex illæ horæ qvatuor annis diem & noctem naturales conficiunt, Dies illa civilis, intercalaris salutatur, & Matthiæ Festum proximè inseqvitur, & hinc illa semestria, cæteris diem & noctem evadunt longiora.

§. 86.

Concurrentes & dies intercalares in æstatis appendicem colliguntur, & toto Cyclo solari decurrente æstati qvinqvies accessio adjungitur; prima vice existente litera Dominicali, D, secundavice, E; abinde ter, existente literâ Dominicali, D.

§. 87.

Æstas & hiems duo semestra conficiunt, Die Saturni, qvæ Festum Lucæ proximè præcedit, hiems introit; sed ipso Festo, si annus bissextilis inseqvatur, Festum Lucæ Festo Michaelis novemdecim noctibus postponitur, Festo vero Simonis decem noctibus anteponitur, in hunc mensem incidit Festum omnium sanctorum præcedente jejunio aqvarum. Secundus mensis hyemis introit Die lunæ, hoc mense jejunium nativitatis, Die Dominica proxima Festo Andreæ, vel ipso festo capit exordium.

§. 88.

In jejunio Nativitatis Dominicæ qvatuvr continentur; Tertius mensis die Mercurii incipit, hunc mensem Festum nativita-

Jóladagur á elleftu Víku vetrar jafnan nema hann ſe á Föſtudag, þá er hann á tiundu Víku vetrar eda fimtudag ef hlaupár fer eptir. Midvikudagur ſkal einn milli midsvetrar og Jóla, nema þrettandi dagur ſe á þridia deigi og fari hlaupár eptir.

XV. Cap.

UM CLAVES OG ÞEIRRA BRUKUN SAMT NIDURRADAN, OG UPPREIKNAN MERKIDAGA Í NIUVIKNAFÖSTU.

89. §.

Clavis heitir ſu tala ſem ſynir hvern ſem einn merkidag, teliaſt ſvo marger dagar frá þvi er clavis geingur inn ſem claves eru þau miſſeri, auka ſkal einum clave til niuvikna föſtu ef hlaupár er, verdur ſá merkidagur ſem talan fellur á verſin. verſinn þau birta hvar claves gánga inn til allra merkidaga.

90. §.

(19) Til þeſs at vitad ſe hve margar claves eru hvert ár tungl alldar, þá ſkal ſetia verſin, vicenos qvinos, á fremſta ſtad pollicis

(19) De clavibus ſupra in Dactylismo ſive Part. Rymb. 2. Cap. 9no diſputatum; qvid ſint, qvot ſint, unde proficiſcantur & ubi terminentur, qvibus igitur prætermisſis, hic ſaltim exponendum, qvomodo per computum digitalem inveſtigentur, qvod ut intelligatur, tabella clavium per totum Cyclum lunarem, ex Beda deſumta hic conſpectui lectoris exhibetur, hoc modo diſpoſita: hæc tabula intellectu facilis, numeri enim characteribus Romanis ſcripti, denotant annos Cycli lunaris, cui ad dextram proximè poſitus numerus clavem reſpondantem deſignat. Verum ad fundamentum detegen-

Tabella clavium.

I	26	VI	31	XI	36	XVI	11
II	15	VII	20	XII	25	XVII	30
III	34	VIII	39	XIII	14	XVIII	19
IV	23	IX	28	XIV	33	XIX	38
V	12	X	17	XV	22		

tis occupat, & prima dies Festi Nativitatis undecimam hiemis septimanam semper obsidet, nisi in diem Veneris vel Jovis anno bissextili insequente incidat, tunc enim decimam obsidet. Inter Festum Nativitatis & hiemem dimidiatam, una dies Mercurii intersit, nisi Epiphania in diem Martis incidat, & annus bissextilis insequatur.

CAP. XV.

DE CLAVIBUS EARUNDEM USU ET DISPOSITIONE, ET RECENSIONE CHARACTERISTICARUM SEPTUAGESIMÆ.

§. 89.

Claves dicuntur illi numeri, qvi singulos dies characteristicos monstrant, ab introitu clavis tot dies numerantur, qvot iis semestribus claves existunt, numerus clavium Septuagesimæ anno bissextili unitate augeatur, illa dies evadit characteristica, qvam juxta versus ille numerus offendit; versus illi aperiunt ubi omnium dierum characteristicorum claves introeant.

§. 90.

Ad numerum clavium singulis annis Cycli lunaris cognoscendum, oportet versum in digitis disponi; vicenos qvinos, in

tegendum qvo ad claves per computum digitalem detegendas Author utitur, animadvertanda venit hujus tabellæ hæc proprietas: In versu horizontali supremo, aureus antecedens â proximè seqventi differt qvinario, & similiter clavis antecedens etiam superatur qvinario, si vero conseqvens minor sit, tricenario auctus antecedentem qvinario excedet, eadem proprietas in cæteris columnis horizontalibus obtinet. Præterea de singulo horizontali observandum: si numerus Romanus annum Cycli indicans a clave sibi respondente subducatur idem semper residuum fieri, ita si I a 26, VI a 31, XI a 36, XVI a 11, auctis 30, h. e. a 41 subducas,

pollicis, tredecim á hædſta ſtad indicis, plus aſſe tricenos á hædſta ſtad medii, unde viginti á fremſta ſtad medii epta á hæd auricularis, Legg til ſvo margt ſem þá er vetur í Tunglölld, Kaſta í brott XXX ef umfram er XL, og haf þat ſem eptir verdur.

91. §.

Tak af einn á fyrſta lid Þúmalfingurs. legg vid XI í ödrum ſtad. XIX í þridia ſtad. kaſta brott XXX ef meira verdur, enn haf þat er afhleipur, ef þú ſkiptir upp dögum árſins um XXX. þá verda eptir V. þá ſkal eiga September. þeir heita regulares lunares.

92. §.

(20) Enn fyrſta vetur í ölld er merkidagur til niuviknaföſtu, einni nott fyrir Kyndilmeſſu; annann XII nottum fyrir, þridia VII

---

cas; reſidnus ſemper eſt numerus XXV, locandus in apice pollicis ſiniſtræ. In ſecunda ſerie horizontali; ſi aurens II, â clave ſibi reſpondente 15, ſubtrahatur, erit numerus reſiduus XIII, qvod idem etiam obtinet in ſingulis binis areis ejusdem verſus horizontalis ſeqventibus, hic numerus ex ſecunda ſerie horizontali oriundus in apice digiti ſecundi ſive Indicis locandus. In tertia ſerie horizontali numerus aureus III, â clave ſibi reſpondente 34, ſubductus relinqvit XXXI, & cæteri ſinguli bini ejusdem verſus faciunt idem, qvare cum hic numerus ex tertiâ ſeriê prodierit, in apice digiti tertii ſive medii erit reponendus. In qvarto verſu horizoktali ſinguli aurei â clave ſibi competente ſubducti reliqvum faciunt numerum XIX, in apice digiti qvarti, ſive medii collocandum, deniqve in verſu horizontali infimo, ſinguli aurei â clave ſibi reſpondente ſubtracti relinqvunt numerum VII, in apice digiti qvinti ſive auricularis locandum; hinc probabiliter concludere licet ſingulæ ſeriei horizontalis, numeros aureos eidem digito inſcribendos, & pollici qvidem qvaiuor aureos verſus ſupremi, Indici qvatuor aureos ſecundi, digito medio qvatuor anreos tertii, in digito medico qvatuor aureos verſus qvarti, & deniqve in digito auriculari tres aureos verſus infimi, cum tamen ex hoc capite haud ſatis evidenter conſtet diſpoſitionem hoc modo facien-

extremo pollicis, tredecim in ſummitate indicis, plus aſſe tricenos; in ſummitate medii, undeviginti, in extremo medii, hepta in ſummitate auricularis. Adde totidem qvot tunc temporis anni ſunt Cycli lunaris. Si aggregatum qvadraginta excedat, abjectis triginta adhibe reſiduum.

§. 91.

In primo pollicis articulo unum ſubtrahe, ſecundo loco undecim adde, loco tertio novemdecim; ſi reſiduum vel aggregatum excedat triginta; tricenario abjecto, adhibe reliqvum, ſi dies anni per triginta tribuas, qvinqve ſunt reſidui; illi Septembri adjiciantur, & Regulares lunares nuncupantur.

§. 92.

Hieme prima Cycli lunaris Dies characteriſtica Septuageſimæ incidit una nocte ante Feſtum Purificationis; ſecunda, noctibus

---

ciendam eſſe, idem vero ex capite ſeqventi evidentius demonſtretur, cum ad eum locum pervenerô, huic notæ aliqvid addam & ſimul hanc methodum claves per computum digitalem inveniendi, exemplis illuſtrabo.

(20) Horum examen facilè inſtituetur per tabulam terminorum Part. Rymb. 2. Cap. 9. pag. 293. In verſu tabulæ verticali ſiniſtimo, obſerva diem Januarii vel Februarii, in qvam terminus incidit; qvare, ſi terminus in Januarium incidat, a numero Authoris aufer binarium, & reſiduum a diebus Januarii ſubduc, relinqvitur numerus qvem indicat tabula, qvod ſi in Februarium terminus incidat, adde numero authoris binarium, & prodibit terminus in tabula notatus, qvæ putandi ratio facile intelligitur ex eo, qvod Feſtum Purificationis ſecundo Februarii adhæret. Ex gr. Anno Cycli ſecundo dicit Author terminum Septuageſimæ duodecim noctibus Mariæ Feſto anteponi; qvare, a duodenario ſubducto binariô, reſiduum denarium â diebus Januarii, triginta & uno ſubtraho, reſidui erunt viginti & unus, qvare terminus in vigeſimum primum cadit, qvod inſpectâ tabula verum eſſe deprehendo. Anno Cycli tertio dicit author, characteriſticam Septuageſimæ

VII nottum eptir; fiorda, IV fyrir; fimta, XV fyrir; fetta, VII eptir; fiöunda, VII fyrir; átta, XII eptir; niunda, IX eptir; tiunda, X fyrir; ellefta, II eptir; tolfta, II fyrir; þrettanda, XIII fyrir; fiortánda, VI eptir; fimtanda, V fyrir; fextanda, XVI fyrir; fiautanda, III eptir; atiánda, VIII fyrir; hinn nitiánda vetur í tunglölld, er merkidagur XI nottum eptir Kyndilmeffu.

XVI. Cap.

UM RYMTAL NOCKURT SEM ÁHRÆRIR TUNGLALLDUR, OG PRETTAN ÞESS SAMA Á UISSUM ÁRUM TUNGLALLDAR, UM ALLDUR TUNGLS Á NOCKRUM MÁNADA KOMUM, FYRER ADSKILIANLEG ÁR TUNGLALLDAR.

93. §.

(21) Februarius nott elldra, Marcius fem hinn átta dag, Apprilis nott elldra, Majus og Junius III, Julius IV, Auguftus II, September VII, October VII, November IX, December IX; í þeffi tölu fkal nidur falla XXX, enn hafa þat er umfram er.

94. §.

gefimæ feptem noctibus Fefto Mariæ poftponi, qvibus additus binarius producit novem, qvare characteriftica ex mente Authoris in nonum Februarii incidit, id qvod etiam per tabulæ intuitum verificatur. Hâc methodô examinê inftitutô, falfum invenio, anno Cycli fexto characterifticam in feptimum â Mariæ Feftô diem Februarii incidere, cum in qvartum incidat, falfum etiam anno Cycli octavo duodecimum â Mariæ Fefto occupare, cum rectius undecimum occupet. Falfum etiam anno Cycli nono, nonum â Mariæ Fefto occupare, cum inito examinê, primum occupare deprehendatur. Erroneum etiam annô Cycli undecimo, in fecundum â Mariæ Fefto incidere, cum potius in nonum exclufivè cadat. Deniqve erroneum anno Cycli decimo nono, undecimum â Feftô Mariæ occupare cum rectius decimum occupare dicatur. Verum cætera examine inftituto veritati confentanea depre-

tibus duodecim ante; tertia, ſeptem noctibus poſt; qvartâ, qvatuor ante; qvintâ, qvindecim ante; ſextâ, ſeptem poſt; ſeptimâ, ſeptem ante; octavâ, duodecim poſt; nonâ, novem poſt; decimâ, decem ante; undecimâ, duabus poſt; duodecimâ, duabus ante; tredecimâ, tredecim ante; qvatuordecimâ, ſex poſt; qvindecimâ, qvinqve ante; ſedecimâ, ſedecim ante; decima ſeptimâ, tribus poſt; decima octavâ, octo ante; hieme decima nonâ Cycli lunaris, Dies characteriſtica Feſto Purificationis noctibus undecim poſtponitur.

Cap. XVI.

DE COMPUTO QVODAM QVI ÆTATEM LUNÆ SPECTAT, ET FALLIBILITATE IPSIUS CERTIS ANNIS CYCLI LUNARIS, ÆTATE LUNA INITIIS ALIQVOT MENSIUM, PRO VARIIS ANNIS CYCLI LUNARIS.

§. 93.

Februarius habet lunam nocte ſeniorem, Martius totidem noctium, qvota, octava die Feſti nativitatis, exſtiterat, Aprilis nocte ſeniorem, Majus duabus, Junius tribus, Julius qvatuor, Auguſtus duabus, September ſeptem, October ſeptem, November novem, December novem, in hoc calculo tricenarius eſt abjiciendus & reſiduum adhibendum.

§. 94.

prehendo. His in Codice de computo immediatè ſubtexuntur introitus Qvinqvageſimæ, relativè ad computum annalem Islandorum, ſive reſpectu Thorris & Goæ, qvæ qvoniam accuratiora & completiora habentur in Rymbeglæ P. I. Cap. 9 §. 31-33. incluſivè hic conſulto omittuntur. Huic Qvinqvageſimarum recenſioni ſubjungit recenſionem clavium majorum per totum Cyclum lunarem, qvæ qvoniam in antecedenti tabula, tum etiam in P. 2. Rymbeglæ Cap. 9. §. 82. no. 104, recenſitæ exhibentur, hic meritò omittitur.

(21) Hic obſcurius interſe comparantur ætates lunarum menſium ſingulorum, diebus

94. §.

(22) Þessi tala bregst hinn átta vetur, og hinn fimta og hinn nitianda í Martio, og skal þá vera nótt yngra, nema hlaupár se, þá bregst hinn átta vetur í Maio, hinn VIII vetur í Julio, hinn XIX vetur er tungl Julius yngra og bregst þá í Augusto, og telst upp frá þvi nótt elldra í fim mánudum, enn þrettanda vetur, bregst í December.

95. §.

Januarius tungl skal avallt vera þritugt, enn þá á sinn mánadur hvert tungl þadan í frá; þat er þritugt er edur nóttu yngra; Februarius tungl skal jafnan þritugt ef hlaupár er; Julius tungl skal XXIX nátta hinn nitianda vetur, og eru þá þriu hinn yngri saman.

96. §.

(23) Hinn XIII vetur er tungl einnar náttar er December gengur

---

qvi a Calendis æqvi distant & præsertim in ipsis Calendis ita qvidem ut eodem anno Cycli hæc instituenda comparatio sit, per totum Cyclum lunarem, sed potissimum primo: hæc clarissime intelliges, si tabula Campani rite uti noveris, qvæ P. I. Cap. 6. §. 22. subjecta, nam in fronte tabulæ, inspectis mensium nominibus, videbis anno Cycli primo Januario 9. regulares subscriptos, qvo innuitur anno Cycli primo lunam Januariam in Calendis Januariis esse nonam, Februario 10. subscriptos vides, h. e. in Calendis Februariis anno Cycli primo lunam decimam esse; hinc Februarius anno Cycli primo lunam habet nocte seniorem Januariâ, Martio novenarius est subscriptus, & hinc seqvitur anno Cycli primo lunam in Calendis Martiis tot esse noctium, qvot octava die Festi Nativitatis, in Calendis Januariis, exstiterat Januaria; Aprili 10. subscriptos vides, qvi igitur in Calendis lunam decimam & conseqventer Januariâ noctē unâ seniorem habet, & sic cætera intelliges & examinabis, qvod vero dicit in hoc calculo, abjecto tricenario adhibendum esse residuum, id faciliter intelliges, siqvidem L. C. Rymb. Notam 23. in fine relegeris; hæc autem tum per ipsum Calendarium tum etiam per methodum Epactarum generaliter ita se habent, exceptis paucis illis casibus in qvibus methodus Epactarum a Calendario discrepat.

§. 94.

Hieme octava, qvinta, & decima nona, Cycli lunaris, fallit in Martio hæc putandi ratio, qvippe tunc, nisi annus vertens sit bissextilis, nocte junior esto; tum octava hieme in Majo & Julio fallit; hieme decima nona luna Julia nocte junior; tum in & ab Augusto fallit, & per qvinqve menses nocte senior putatur. At hieme decima tertia in Decembri fallit.

§. 95.

Luna Januaria semper sit tricenaria; tum vero abinde singuli menses habent lunam tricenariam vel nocte juniorem; anno bissextili luna Februaria tricenaria semper esto; hieme decima nona luna Julia esto vigesima nona, atqve tunc temporis tres lunæ cavæ conjunguntur.

§. 96.

Hieme decima tertia, ineunte Decembri est luna prima, &

(22) Facta per intuitum tabulæ Campani collatione methodi Epactarum, cum methodo numerorum aureorum sive Calendario, annis Cycli octavo, qvinto & decimo nono in Martio & Januario, in Calendis horum mensium ætatem lunæ eandem deprehendo, cum anno Cycli qvinto sit luna vigesima tertia, octavo vigesima sexta, & decimo nono vigesima septima, qvare qvid Authorem hujus tractatus de computo, in errorem induxerit non capio, nisi fortassis Calendarium aliqvod habuerit, in qvo dispositio numerorum aureorum in Decembri & Februario paululum à Beda & vulgaribus Calendariis discreparit. Qvod autem methodum Epactarum anno Cycli octavo a Calendario dissentire dicat, id supra P. I. Cap. 4. §. 15. n. 11. 12. 13. 14. explicatum vide. Qvod eodem anno Cycli Epactas in Julio fallere statuat. L. c. nota 14. explicatum vide. Circa Julium & Augustum cur Epactarum methodus a Calendario dissentiat, supra P. I. Cap. 4. n. 20 explicatum vide. In Septembri & Novembri anno Cycli ultimo, juxta vulgaria Calendaria methodus Epactarum cum methodo numerorum aureorum concordat, sed in mensibus Octobri & Decembri unitate discordant, eo qvod situs aurei XIX. ob lunæ saltum fuerat perturbatus.

gengur inn, og verdur þó af himni talit adur hann kemur þat tungl ſem hönum er eignat.

XVII. Cap.

UM UTÞYDING OG UPPREIKNAN HINNA STÆRRI LIKLA UM ALLA TUNGL AULLD.

97. §.

(24) Vicenos (XX) qvinos (V) tredecim (XIII) plus aſſe tricenos (XXXI) undeviginti (XIX) epta (VII), digitis pro clavibus apta. Þetta heitá claves terminorum majores; þat eru þeir dagar ſem teliaſt ſkulu til nyuvikna foſtu frá þrettanda deigi Jóla. Þat heitir merkidagur er X nátta er tungl, nockurn dag í vikunni, þeirri er næſt er fyrir niuvikna föſtu, ſvo ſem claves teliaſt til hvern vetur í ölld.

98. §.

(25) Enn fyrſta vetur í ölld eru XXVI Claves, þvi er ſo at ein kemur fyrir vetur hinn fyrſta, enn adrar ſvo margar ſem vicenos

(23) Cum dicat author anno Cycli decimo tertio lunam Decembri tribuendam de cælo disparuiſſe ſive ſiluiſſe anteqvam December ineat, ex verbis ejus manifeſtum, qvod *juxta ſuum Calendarium qvintus Embolismus Calendis Decembris inierit*, & lunam illam qvam ineunte Decembri primam poſuit, pro Embolimæa habuerit contra veterem ordinationem Alexandrinorum, qvam Beda & plurimi computiſtæ principes ſunt ſecuti, qvi lunam proximè præcedentem Embolimæam faciunt. Ergo juxta ſuum Calendarium luna Decembris qvarto nonarum Novembrium fuit prima, qvare, cum December pari loco ſit, ſeqvitur Authorem hanc lunam pro cava habuiſſe; ſed luna Januaria anno Cycli decimo tertio tam per Calendarium qvam per methodum Epactarum eſt vigeſima prima, at Decembris luna per Epactas trigeſima, cum per Calendarium ſit prima, & hinc ratio patet cur in fine §. 94. methodum Epactarum fallere dixerit Author hujus tractatus de computo, qvi igitur ab authore Rymbeglæ propriè dictæ, ſupra P. I. Cap. 4. §. 17. n. 16. circa hunc qvintum Embo-

& tamen, anteqvam introeat, luna ipſi adſcripta, ſilens putatur.

CAP. XVII.

DE EXPLICATIONE ET RECENSIONE CLAVIUM MAJORUM PER TOTUM CYCLUM LUNAREM.

§. 97.

Vicenos qvinos (XXV) tredecim (XIII) plus aſſe tricenos, (XXXI) undeviginti (XIX) hepta (VII) digitis pro clavibus apta. Hi dies dicuntur Claves terminorum majores; videlicet dies ab Epiphania ad Septuageſimam numerandi. Illa dies characteriſtica dicitur, qvâ decima exiſtit luna aliqva feriarum hebdomadis Dominicam Septuageſimæ proximè præcedentis, prouti Claves qvavis hieme Cycli numerantur.

§. 98.

Prima hieme Cycli obtinent Claves viginti ſex, hanc obrem pro hieme prima ſumitur una; pro cæteris totidem, qvot indi-

 cat

Embolismum disſentit, cujus de hoc Embolismo ſententia cum ordinatione Alexandrina & computiſtis primariis concordat.

(24) Hi verſus computiſtici memoriales, qvi ſupra §. 90. incompleti adferebantur, hic completi ponuntur & pro clavibus qvotannis inveniendis, totius in digitis diſpoſitionis & putationis fundamentum continent.

(25) Qvia prima hieme Cycli lunaris obtinent claves 26, & apici pollicis inſcriptus fuit §. 90. n. 19. numerus fundamentalis XXV, ſeqvitur ad clavem producendam, numerum Cycli numero fundamentali addendum eſſe, & annum Cycli primum ſive numerum aureum, I. articulo pollicis ſupremo ſub apice inſcribendum, & pro iſta putandi methodo numerorum aureorum diſpoſitionem hinc inchoandam eſſe; &, qvia ſecundo anno Cycli claves ſunt 15, & numerus Cyclicus, 2. additus numero alteri fundamentali, XIII, qvi apici Indicis inſcriptus, producit claves

vicenos qvinos, þviat þat eru fim og XX; annan vetur verda XV, þviat tveir dagar koma fyrir vetur tvo, enn adrir ſvo marger ſem tredecim ſegir, ſvo margir ſkulu avallt koma fyrir vetur ſem margir eru íölld til, enn adrer ſo marger ſem vers ſegir.

99. §.

Enn III vetur verda XXXIV, þviat plus aſſe tricenos gerir XXXI, enn þrir fyrir vetur, hinn fiorda vetur verda XXIII, þviat undeviginti gerir XIX, enn alldar vetur IV, enn fimta vetur verda XII claves, þviat epta gerir VII, enn þá koma vid vetur V, hinn VI vetur verda XXXI claves, þviat þá ſkal taka af upphafi vicenos qvinos og telia ſo allt ut ſem fyrr, enn leggia fleiri avallt fyrir vetur ſem fleiri eru af ölld, enn ef fleiri verda enn XL þá ſkal fella nidur XXX enn hafa þá ſem eptir verda.

100. §.

---

claves 15, ſeqvitur aureum 2. ſupremo articulo Indicis ſub apice, inſcribendum, & ibidem annum Cycli ſecundum numerandum eſſe. Anno Cycli tertio, qvia numerus Cyclicus 3, additus tertio fundamentali numero XXXI, qvi apici digiti medii impoſitus, conficit claves 34, qvæ in annum tertium Cycli competunt. Conſeqvens eſt aureum 3. in articulo ſupremo digiti medii ſub ſummitate reponendum eſſe. Porro qvia qvarta hieme Cycli, numerus Cyclicus 4, ad qvartum fundamentalem XIX adjectus, qvi apici digiti medici inſcriptus, producit claves 23, qvæ anno Cycli qvarto conveniunt; liqvet numerum Cyclicum 4, articulo ſupremo digiti medici ſub apice inſcribendum eſſe. Deniqve qvia numerus Cyclicus 5, qvinto ultimoqve fundamentali numero VII adjectus, qvi in apice digiti auricularis locatus; producit numerum clavium 12, qvæ anno Cycli qvinto reſpondent, patet numerum Cyclicum 5, ſupremo articulo ſub apice auricularis inſcribendum eſſe. Porro cum anno Cycli ſexto Author ad vicenos qvinos redeundum eſſe dicat, patet in pollicem revertendum & numerum Cyclicum 6, articulo ſecundo ſub 1. ſcribendum eſſe, ſenarius enim ad viginti qvinqve adjectus producit claves 31, qvæ anno Cycli ſexto conveniunt, iisdem argumentis & rationibus inſiſtendo per manus transverſæ articulos ſecundos pergendum, ad pollicem redeundum & aureus 11, tertio loco ſenario ſubſcribendus, hinc tertia vice per manum transver-

cat verſus: vicenos qvinos &c. qvia ſunt viginti qvinqve; ſecunda hieme qvindecim fiunt, qvia pro duobus annis ſumuntur duo, cæteri totidem ſunt, qvot tredecim deſignant. Pro anno ſingulo ſemper totidem ſumantur, qvotus in Cyclo lunari hic annus exiſtit, cæteri tot ſunt, qvot indicat verſus.

§. 99.

Tertia hieme fiunt triginta qvatuor, qvia plus aſſe tricenos efficit unum & triginta, tres vero pro hieme tertia ſumuntur, qvarta hieme viginti tres obtinent, qvia undeviginti efficiunt novemdecim, & annus Cycli qvartus, qvinta hieme claves fiunt duodecim, qvia hepta ſeptem efficiunt, qvibus hiemes qvinqve accedunt, ſexta hieme triginta & una claves evadunt, qvippe tunc a principio repetendus eſt verſus: Vicenos qvinos, &, ut ante ad finem putando procedendum, & pro anno ſingulo, tanto plures ſemper ſumendi, qvanto plures anni de Cyclo abierunt. Qvod ſi excedant qvadraginta, abjectis triginta, reliqvum tenendum.

§. 100.

---

verſam eundum, & qvarta vice ad pollicem revertendo, aureus 16, qvarto loco reponendus, hic enim numerus Cyclicus numero fundamentali 25, additus conficit ſummam 41, a qva 30 ſubducti, relinqvunt claves 11, qvæ in annum Cycli decimum ſextum competunt. Igitur in tota diſpoſitione nihil remanet obſcuri, qvod ſcrupulum vel dubitationem lectori injicere posſit. Super eſt ut methodus uno alterove exemplo illuſtretur. Sit ex. gr. anno Cycli 12. qværendus numerus clavium, qvi numerus in ſecunda ſerie horizontali contentus, tertio articulo indicis eſt inſcriptus, in cujus apice fundamentalis XIII. repoſitus, ac numero iſti Cyclico additus producit numerum clavium 25, qvi anno Cycli propoſitio reſpondet. Anno Cycli 18. aveo ſcire qvot ſint claves, qvi numerus Cyclicus, cum tertio verſui horizontali tabellæ ſit inſertus, digito medio erit inſcriptus, qvi igitur numero fundamentali apici inſcripto adjectus, producit 49, unde tricenarius abjectus relinqvit anno propoſito competentem clavium multitudinem 19.

Re-

100. §.

Enn VII vetur verda XX ſem ſegir tredecim, og alldar vetur VII, hinn áttunda verda claves XXXIX, enn niunda vetur eru claves XXVIII, hinn tiunda vetur eru claves XVII, hinn XI vetur eru claves XXXVI, hinn XII eru claves XXV, hinn þrettanda vetur eru claves XIV, hinn fiortanda vetur eru claves XXXIII, hinn XV vetur eru claves XXII, hinn XVI vetur eru claves XI, hinn ſiautianda vetur eru claves XXX, hinn átianda vetur eru claves XIX, hinn nitianda vetur í ölld eru claves XXXVIII.

XVIII. Cap.

UM AFMÖRKUM MERKIDAGA Í NIUVIKNAFÖSTU Á HLAUPÁRI, OG ÞVI HINU NITIANDA Í TUNGLÖLLD, SAMT AFMÖRKUM TUNGLS ALLDRA Á ÁTTA DEIGI JÓLA UM ALLA ÓLLDINA.

101. §.

(26) Ef hlaupár er þá ſkal ávallt merkidagur til niuviknaföſtu, er tungl er XI nátta nockurn dag í vikunni þeirri er næſt er

Regula igitur putandi hæc eſt, valde ſimplex & brevis: Vide cuinam digito ſit inſcriptus numerus aureus propoſitus & qvinam fundamentalis numerus apici digiti ejusdem inſcriptus, qvos numeros ſibi adde; ſumma ſi minor ſit qvadraginta indicat numerum clavium; ſin major, abjectis triginta, reſiduum erit clavium multitudo. Qvod ſi neglexeris cuinam digito aureus propoſitus ſit inſcriptus, incipiendo a primo articulo pollicis, puta per manus transverſæ omnes articulos ſupremos, & in articulum ſecundum pollicis reverſus, puta rurſus per manus transverſæ articulos ſecundos, & eodem modo continua usqve ad numerum Cycli propoſitum, ut autem cujusnam digiti apici inſcriptus ſit numerus artificialis fundamentalis, recorderis; recita verſus ponendo vicenos qvinos in apice pollicis &c.

§. 100.

Hieme ſeptima viginti evadunt, qvemadmodum tredecim & hiems Cycli ſeptima declarant, octava hieme obtinent claves triginta novem, nona hieme ſunt claves viginti octo, decima hieme claves exiſtunt ſeptemdecim, undecima hieme obtinent claves triginta ſex, duodecima hieme ſunt claves viginti qvinqve, decima tertia hieme ſunt claves qvatuordecim, decima qvarta hieme ſunt claves triginta tres, decima qvinta hieme obtinent claves viginti duæ, decima ſexta hieme ſunt claves undecim, decima ſeptima ſunt claves triginta, decima octava ſunt claves novemdecim, hieme Cycli decima nona ſunt claves triginta octo.

CAP. XVIII.

DE DETERMINANDA CHARACTERISTICA SEPTUAGESIMÆ, ANNO BISSEXTILI ET ANNO CYCLI LUNARIS DECIMO NONO, DETERMINATIONE ÆTATIS LUNARIS OCTAVA DIE FESTI NATIVITATIS PER TOTUM CYCLUM.

§. 101.

Si annus vertens ſit biſſextilis, dies characteriſtica Septuageſimæ, ſemper ſit illa, qva luna, aliqva feriarum hebdomadis, qvæ Septuageſimam proximè præcedit, undecima exiſtit, ſicuti

(26) Confer cum his P. I. Rymb. Cap. 7. §. 23. & n. 25. qvod autem characteriſticam Septuageſimæ anno Cycli ultimo ſtatuit lunam undecimam, id per Contemplationem Calendarii verum eſſe liqvet, dum modo aureus XIX, ut in Calendariis plurimis, qvæ Alexandrinam ordinationem ſeqvuntur & ipſius etiam Bedæ tertio nonarum Februarii ſit adſcriptus.

er fyrer niuviknaföſtu ſvo ſem telſt þá til, þat ſkal og merkidagúr, enn XIX vetur í ölld, er XI natta er tungl til niuviknaföſtu, ef prim hinn XIX vetur ſtendur enn þridia dag Februarius mánadar.

102. §.

Hinn fyrſta vetur í tunglölld er tungl IX nátta, (27) hinn átta dag Jóla, annan vetur í ölld XX nátta, þridia vetur í ölld einnrar nætur, fiorda XII natta, enn fimta XXIII natta, ſietta vetur IV natta, ſióunda vetur XV natta, átta vetur XXVI, niunda vetur VII natta, tiunda vetur XVIII natta, ellefta vetur XXIX natta, tolfta vetur X natta, þrettanda XXI, fiortanda II natta, fimtanda vetur XIII natta, ſextanda vetur XXIV natta, ſiautianda vetur V natta, atianda vetur XVI natta, hinn nitianda vetur í tunglölld XXVII nátta hinn VIII dag Jóla.

XIX. Cap.

UM UPPHAF OG STÆRD ALLDANNA, VARNADAR ÁR, CONCURRENTES OG REGULARES, NOCKRA PÁSKA MERKIDAGA, FÖSTU INGANG, RYMTAL AD AFMARKA PÁSKA OG FÖSTU INGANGA, VIKNATAL FRÁ JÓLUM TIL FÖSTU INNGANGS.

103. §.

(28) Tunglölld og Sólarölld ſkal hefia hinn átta dag Jóla, enn nitian vetraölld er decemnovenalis Cyclus er tölur ſkal hefia at

(27) Confer hæc cum tabula Campani ſupra P. I. Cap. 6. §. 22. ſubjecta, per cujus intuitum omnia vera eſſe deprehendes.

(28) Cyclus Solis qvi abſolutè & propriè ſic dicitur, ſive literarum dominicalium Cy-

ſicuti tunc temporis computus declarat, hieme decima nona Cycli ſit etiam characteriſtica jejunii ſexageſimalis dies illa, qva undecima exiſtit luna, ſiqvidem hyeme Cycli decima nona luna tertio Februarii prima ſit.

§. 102.

Prima hieme Cycli lunaris octava die Feſti nativitatis luna ſit nona, ſecunda hieme Cycli, vicenaria, tertia hieme Cycli, prima; qvarta, duodecima; qvinta, vigeſima tertia; ſexta hieme, qvarta, ſeptima hieme, qvindecima, octava hieme, vigeſima ſexta, nona hieme, ſeptima, decima hieme, octodecima, undecima hieme, vigeſima nona, duodecima hieme, decima, tredecima hieme, vigeſima prima, decima qvarta hieme, ſecunda, decima qvinta hieme, tredecima, hieme decima ſexta, vigeſima qvarta, hieme decima ſeptima, qvinta; hieme decima octava, ſedecima; hieme decima nona Cycli lunaris, vigeſima ſeptima, octava die Feſti nativitatis.

CAP. XIX.

DE INITIIS ET MAGNITUDINE CYCLORUM, ANNO CAUTELARI, CONCURRENTIBUS ET REGULARIBUS, CHARACTERISTICIS NONNULLIS PASCHATIS. INTROITU QVADRAGESIMÆ, ORDINE COMPUTI AD DETERMINANDUM PASHA ET INTROITUM JEJUNIORUM, NUMERO HEBDOMADUM A FESTO NATIVITATIS AD QVINQVAGESIMAM.

§. 103.

Cycli lunæ ſolisqve octava die Feſti Nativitatis ſunt inchoandi. At Cyclus annorum novemdecim eſt Cyclus decemnovennalis

Cyclus, a Januario procedit, cum â Januario qvotannis incipiat literæ Dominicalis

at nyiu tungli Apprilis, concurrentes Kalendas Marcii, hun hefer átta ár og XX, enn Paċtaölld ſkal hefia Kalendas Septembris, hun hefur XIX ár, aulld indiċtionum hefſt enn VIII Kalendas Decembris mánadar. Þá ölld ſettu Romveriar til Skattgiafa ſkullda, og eru þat XV ár, ſkyldu eirpeningar gialdaſt ena fyrſtu V vetur; þá ſilfurpeningar adra V vetur; þá gullpeningar adra V vetur.

104. §.

Varnadar ár hefſt at midiu ſumri hinn VIII vetur í Sólarölld og lykſt á hlaupárs deigi þann IX vetur í Sólarölld. Páſkaölld er ſú tiid köllud, er her eru tinder foſtu inngángar; (29) hun hefſt upp þá er inngeingur Paċtaölld á hauſt, á mánudi þeim er vier köllum September, þá er tungl er V nátta, og er ſu kollut XIX ára ölld; tunglölld frá þvi at vetratal ſkiptiſt á primaſtöfum eptir hinn átta dag Jóla, og at loknu XXX tungli, þat er inn þrettanda dag í Jólum er á himni.

105. §.

Enda kemur alldar upphaf med tungli Februarii þá XXX er, af þvi at þá ſkal telia hlaupárs dag, þann er þat var eykſt í mánadi Februarii. (30) enda kemur þá og med hlaupári Sólarölld, og ein concurrens med upphafi Marcii, er V hefur regulares, enn verda þá og V í upphafi regulares til Páſkamerkidags

calis mutatio, Cyclus autem decemnovennalis ſive Cyclus numerorum aureorum, qvem author hic lunarem appellat, a Januario etiam procedit, at Cyclus decemnovennalis *Paſchalis eſt is, qvi a prima luna menſis* Paſchalis *Aprilis* incipit, P. I. Rymb. Cap. 12. §. 42. n. 34.

(29) Hoc initium Cycli Paſchalis nunqvam obtinuit niſi in vulgi Sermone, ſed in ipſa praxi Calendarii & Computo Eccleſiaſtico cæpit a menſe Paſchali vide loco C. Rymb. confer etiam ſeqventia cum nota antecedenti.

nalis, cujus computus a novilunio Aprilis eſt ordiendus, Cyclus, concurrentium Calendis Martii occipiendus, is annos viginti & octo continet. Cyclus vero Epactarum Calendis Septembris, ille novemdecim annos continet, Cyclus indictionum incipit octavo Calendas Decembris. Cyclum illum qvi eſt annorum qvindecim ſyſtema, pro tributis ſolvendis Romani inſtituerunt, ut primis qvinis annis nummi æneï; tum ſecundis qvinis argentei; tum tertiis qvinis aurei ſolverentur.

§. 104.

Annus cautelaris ab æſtate dimidiata, octava hieme Cycli Solaris inchoatur, & die intercalari, hieme nona terminatur. Tempus illud Cyclus Paſchalis audit, qvo jejuniorum Qvadrageſimalium introitus hic recenſentur, is Cyclo Epactarum ineunte, tempore autumnali, menſe, qvem Septembrem vocamus, noctes qvinqve natâ lunâ capit exordium, & decemnovennalis (Paſchalis) appellatur; lunaris vero, poſt qvam numerus annorum per characteres primarum poſt octavam Feſti Nativitatis diem cæpit variari, luna tricenariâ denatâ, qvæ Epiphania in cælo comparuit.

§. 105.

Cæterum Cyclus (Solaris) una cum luna Februaria tricenaria capit initium: qvia dies intercalaris tunc annumeranda, quâ in Februario fuerat aucta; una cum anno bisſextili Cyclus concurrentium introit; & concurrens una ineunte Martio, qvi Regulares qvinqve posſidet. Verum tunc etiam in principio (Cycli concurrentium) qvinqve Regulares diem charac-

 teri-

(36) Cyclus Epactarum Solis rectius dicitur, cum concurrentes etiam Epactæ Solis dicantur ut ſupra dixi P. I. Cap. 19. §. 90. n. 68.

dags (31) ſo ſem Nonæ Apprilis votta og einn concurrens vidtalldur, ſá er verdur í upphafi Sólar alldar, er helldur átta og XX ár, og hefur VII hlaupár og concurrens vidtalldur V Regulares, þá eru VI allir ſaman og ſyna þeir friádag merkidag til Páſka í upphafi.

106. §.

Svo ſkal tal upphefia annat eptir annat, og telia unz þat finnst er leitat er at, þat er Páſkadagur, og þá er ſem madur luki þá hurd upp fyſt er honum er næſt.

107. §.

Þat er upphaf Páſka alldar er Sólar allder og tungl allder hefiaſt, og endaſt hun þá er þær lukaſt, enn þá eru lidnar tunglallder XXVIII, og XIX Sólarallder, þat er í ára tölu V hundrut tiræd XXXII ár.

108. §.

Enn í þeſſi grein föſtu inngánga, eru Víkur fyrſt talldar frá drottins deigi hinum fyrra í Jólum til VII víkna föſtu hvert ár, enn þá eru föſtu inngangar, og þá er ſagt á hverium Víkuſtaf drottinsdagur er, þá eru concurrentes tallder þeſs árs er þá er, þá hlaupár, þá Regulares þeir ſidan er þá ſkulu tallder vid concurrentes, ſyna merkidag til Páſka.

§. 109.

(31) Qvid hoc ſibi velit intelliges, inſpecta tabella terminorum Paſchalium P. 2. Cap. 9. § 85. & Nota 106. relecta. Nonis enim Aprilis adſcripti ſunt Regulares Paſchales V. Sed anno primo Cycli concurrentium eſt Dominicalis poſterior F, cui reſpondet una concurrens, qvæ regularibus addita producit 6, qvo indi-

teristicam Paschatis determinant, uti Nonæ Aprilis testantur, & una concurrens connumerata, in Cycli principio facta, qvi annos viginti & octo & septem bissextiles continet. Qvinqve Regulares & concurrens una connumerata, aggregatum producunt senarium, qvi diem Veneris Paschatis characteristicam in principio monstrat.

§. 106.

Hoc modo una putatio post alteram occipienda, & donec qvæsitum, h. e. Dies Paschatis inveniatur, continuanda, atqve tunc eo modo se res habet, ut si ipsi proxima janua aperiatur.

§. 107.

Initia capientibus Cyclis Solari lunariqve, Cyclus Paschalis initium capit, & exspirantibus illis, hic exspirat, tunc autem Cycli lunares viginti & octo, & Solares novemdecim decurrerunt. Illud temporis spatium annos qvingentos denariè & triginta duos conficit.

§. 108.

Cæterum in hoc introituum Qvadragesimalium capite, primò hebdomadæ a Dominica Festi Nativitatis priore, qvotannis ad Qvinqvagesimam recensentur. Tum vero jejuniorum introitus occurrunt; tum indicatur, in qva litera hebdomadali dies consistat Dominica. Tum anni currentis concurrentes recensentur, tum anni bissextiles, tum Regulares; qvi dein concurrentibus annumerati, Paschatis characteristicam ostendunt.

§. 109.

---

indicatur anno primo Cycli terminum Paschalem in feriam sextam sive diem Veneris incidisse.

109. §.

Þá er giorr prikſtafur ſá er Páſkadag ber á, þeir ſkulu þar ſtanda ſem Páſkadags ſkal leita, frá Bendictus deigi og til þeſs ad lyctar gagndaginn eina, þá er ſagt hvarvid ſumar ſkal leggia.

110. §.

(32) Viknatal verdur tvent til hvers föſtu inngángs, og verda þá fleiri er drottinsdagur er á D, edur á E, edur á F, edur á G, nema Drottinsdagur komi á G, þá er hlaupár hefſt, þá verdur id fleira viknatalit á G, ſem er á A, edur B, edur á C.

111. §.

Vikur verda frá Drottinsdeigi inum fyrra í Jólum V edur VI til föſtu inngángs, enn til annars VI edur VII, til hins þridia VII edur VIII, enn til ens fiorda VIII edur IX, enn til ens fimta IX edur X, til þeſs Drottinsdags er kallaſt Qvinqvageſima og vier köllum föſtu inngáng, og von er um allann mánudinn Februaríum.

§. 112.

---

(32) Ad hæc penitus intelligenda intuere tabulam introituum ac intervallorum minorum per totum Cyclum lunarem, P. 2. Cap. 7. §. 60. n. 61. ad num. 4. inſertam, in cujús qvinta columna a ſiniſtra verſus dextram, vides ſingulæ introitus vel Qvinqvageſimæ ſpeciei, geminum reſpondere numerum hebdomadarum â Feſto Nativitatis ad Qvinqvageſimam, & qvidem cuivis ſpeciei, dum obtinent Dominicales D, E, F, G, numerum hebdomadarum vides unitate minorem alteris ſubjectis, dum exiſtunt Dominicales cæteræ A, B, C. Error itaqve in hunc authoris tractatum de computo irrepſit, dum Dominicalibus illis prioribus, plures hebdomadas reſpondere ſtatuit, qvibus pauciores reſpondent. Qvin etiam errorem irrepſiſſe patet exinde, qvod in fine hujus paragraphi majorem numerum literis A, B, C, convenire docet, cui minor convenire debuit, ſiqvidem verum eſſet illis priori-

§. 109.

Tum illa litera tabularis consit qvam dies Paschatis obsidet, qvæ ibi consistere debet, ubi dies Paschalis qværenda, sc. a Festo Benedicti; donec dies illa lustrationum unica præterierit. Tum indicatur, ubi appendix æstatis sit adhibenda.

§. 110.

Ad singulas Qvinqvagesimas geminus fit numerus hebdomadarum, & obsidente Dominica literam D, vel E, vel F, vel G, plures hebdomades evadunt; nisi anno bissextili ineunte, Dominica in G perveniat, tum enim numerus major hebdomadarum incidit in G, qvi in A, vel in B, vel in C, obtinet.

§. 111.

A Dominica priore Festi Nativitatis qvinqve vel sex septimanæ ad primam Qvinqvagesimam labuntur; ad secundam sex vel septem, ad tertiam septem vel octo, ad qvartam octo vel novem, at ad qvintam novem vel decem, scil. ad Dominicam illam, qvæ Qvinqvagesima appellatur, & qvam, introitum jejunii Qvadragesimalis nuncupamus & per totum Februarium exspectamus.

§. 112.

prioribus respondere majorem. Qvare omnino scribendum est: *og verda þá færri er Drottinsdagur er á D.* &c. Qvod autem obtinente anno bissexto & posteriore littera Dominicali *G*, majorem hebdomadarum numerum literæ G, respondere dicat, id verum esse facile observabis, cum sex diebus appendicibus una dies intercalaris addita septenarium dierum, h. e. solidam hebdomadam producat, qvæ minori numero adjecta majorem illum producit, qvi Dominicalibus, A, B, C, convenit. Seqventem autem etiam paragraphum per inspectionem tabulæ facile intelliges.

Ttt

112. §.

(33) Og verda þat IV föſtu inngangar er verdur hverr þeirra IV. um VIII vikuſtafi, at medtölldum hlaupársdeigi, er mánudur Februarius gerir IX og XX. daga, enn tungl hanns XXX, enn V föſtu inngángur tekur mánud Marcium, enda lidur ſá einn um VII Víkuſtafi af D til C.

XX. Cap.

UM MISSERI ISLENDSK, ÞRIA MÁNADI SEM ERU ISLENDSKUM EGENLEGIR, UM BYRIUN OG MERKISTAFI SIÓVIKNAFÖSTU, AFMÖRKUN MERKI TUNGLA TIL STORHÁTIDA OG AUKA TUNGL UM ALLA ÖLLDINA.

113. §.

(34) Mánudi telium vier frá midiu ſumri til vetrar þriá þrituga, og í þeim drottinsdag fyſtan enn fauſtudag efſtann og nottina eptir. Þadan telium vier þriá mánudi þrituga til midsvetrar og í þeim laugardag *fyſtann*, enn fimtudag efſtann og nottina eptir. Þadan frá telium vier þriá mánudi XXX til ſumars og í þeim föſtudag fyrſtan enn Midvíkudag ſidaſtann og nottina eptir.

114. §.

(33) Obtinente *qvinto jejunii Qvadrageſimalis* introitu ſive ſpecie qvinta Qvinqvageſimæ, exiſtente Dominicali D. Paſcha in decimum nonum Aprilis incidit, & per Dominicalem D, in antecedentia ſeptem hebdomadas putando, Qvinqvageſimam in Calendas Martias incidere deprehendes, qvare, cum in Februarium incidere neqveat, *fieri non poteſt ut dies intercalaris*, ad ſeptem literas hebdomadales per qvas qvintus introitus ut & cæteri vagantur, unitatem addat, facile itaqve *intellectu eſt qvod aſſerit* author *Solum* qvintum introitum per ſeptem literas ſpatiari; & menſem Martium occupare, cum uti mox vidimus, in antecedentia

§. 112.

Atqve qvatuor evadunt illi jejunii Qvadragesimalis introitus, qvorum qvilibet octo literas hebdomadales pervagatur, die intercalari annumerata; qvando Februarius dies viginti novem acqvirit, & luna sua est tricenaria. Qvintus vero jejunii Qvadragesimalis introitus mensem Martium adscissit, qvi unus septem literas hebdomadales a D ad C pertransit.

CAP. XX.

DE SEMESTRIBUS ISLANDICIS, TRIBUS MENSIBUS QVI SUNT ISLANDIS PECULIARES, INITIIS ET CHARACTERIBUS LITERALIBUS JEJUNII QVADRAGESIMALIS, DETERMINATIONE LUNARUM CHARACTERISTICARUM PRO FESTIS PRIMARIIS ET LUNIS ABUNDANTIBUS PER TOTUM CYCLUM.

§. 113.

Ab æstate dimidiata ad hyemem tres menses tricenarios numeramus, & in his diem Dominicam, initialem; sed diem Veneris cum nocte succedanea, finalem. Abindè ad hiemem dimidiatam tres menses tricenarios putamus, & in his diem Saturni principalem, diem vero Jovis cum nocte succedanea novissimam. Abindè ad æstatem, tres menses tricenarios putamus & in his diem Veneris primam at Mercurii ultimam & noctem succedaneam.

Ttt 2. §. 114.

tia putando, supra Calendas Martias in Februarium Qvinqvagesima ascendere neutiqvam possit.

(34) Hæc de semestrium Islandicorum introitu concordant omnino cum P. I. Rymb. Cap. 8. §. 26. P. 2. Cap. 3. §. 25. item hujus Partis Cap. 1. §. 3 & 5.

114. §.

Þvi telur þú eigi mánudi frá ſumar málum, at þar gegnir egi mánudum fyrir þá daga er umfram eru III. hundrut daga tolfræd í tveim miſſerum, þar verda þá þrir XXX tuger mánudir og verdur lagningar víka umfram.

115. §.

I ſumri telium vier fimtadag fyſtann og í þeim mánudum ſvo laungum ſem þeir verda, enn þvottdag efſtann og nottina eptir og ſkal þat vita hver madur Kriſtinn, at|ſu nott ſkal fylgia deigi hverium at helgihalldi er fyrirſer deiginum ſiálfum.

116. §.

Mánuder eru þeir nefndir er efri eru í vetri, Þórri og Goi og Einmanudur, enn þeir eru eigi ſamfærir halldnir vid bokmanudi, ena adra er her eru talldir. Þórra mánudur kemur í midiann vetur og hefur IV drottinsdaga, enn Goi mánudur hefur V drottinsdaga, enn ur þeim mánudum II. takaſt VII víkur, á þeim VII víkum eru; V föſtu inngángar, enn eigi má fyrr enn víka lifir Þórra.

117. §.

Enn Brigidar dag er inngánga Februarii, enda má eigi fyrr föſtu inngángur, þadan eru föſtu inngángar, þeir eru víkur V. IV í Februario enn ein í Marcio, og þar er kemur VII víkna faſta, þat kallaſt Qvinqvagesima at bok máli.

118. §.

§. 114.

Ab æstatis initio menses ideo non numeras, qvod ibi menses integri sibi non respondeant, propter dies illos, qvi in duobus semestribus trecentos duodenarios excedunt, igitur ab æstatis initio ad dimidiatam tres menses tricenarii labuntur, plus una septimana intercalari.

§. 115.

Diem Jovis æstatis initialem putamus, & mensium illorum qvanti sunt trium (æstivorum); sed diem Saturni cum nocte seqventi finalem, & qvivis Christianus cognoverit, cuilibet Festo, in celebratione noctem præcedentem conjungendam esse.

§. 116.

Menses hiemis posteriores audiunt Thorri, Goa & Einmanudus; verùm illi cum mensibus cæteris calendalibus hic recensitis congruere non censentur; initium Thorris in medium hiemis incidit, qvi qvatuor habet dies Dominicas; at Goa qvinqve; cæterum duobus illis mensibus qvinqve septimanæ eximuntur, Qvinqve ad jejuniorum Qvadragesimalium introitus; at prius non licet, qvam unâ Thorris hebdomadâ residuâ.

§. 117.

Cæterum Festo Brigidæ Februarius introit, nec prius jejunium Qvadragesimale introire potest, ab illo initio jejunia Qvadragesimalia proficiscuntur, qvæ qvinqve septimanarum spatium occupant, qvatuor in Februario, at unum in Martio, & jejunii Qvadragesimalis introitus secundum computistas Qvinqvagesima appellatur.

118. §.

Enda er föſtu inngángur ſá mánudur drottinsdags, einn þá er vika lifir Þórra, ſá er markadur í mánadi Februarii Q. Þ. annar í öndverda Goi, ſá er ſvo markadur, P. G. þridi þá er vika af Goi, ſá er markadur S. G. hinn fiordi í midia Goi, ſá er markadur T. G. (35) qvarta dominica Þórri, prima dominica Goi, ſecunda dominica Goi, tertia dominica Goi, qvarta dominica Goi, allir lyda yfer VIII vikuſtafi nema hinn efſti hann lidur yfir VII.

119. §.

(36) Tungl þat ſkal telia þritugt af himni hvern vetur, er hinn þrettanda dag Jóla er á himni, nema hinn XIX vetur og hinn átta, ef prim eru ſett at XI in Februario mánudi, in tercia nonas og ſecunda, þá kemur næſt tungl Februarii, þat er merkidag til niuviknaföſtu, X nátta ef eigi er hlaupár, enn XI ef hlaupár er, item þat er upphaf alldar árs og telſt XXIX nátta ef eigi er hlaupár, enn þritugt þat vor er hlaupár hafſt.

120. §.

Þá kemur tungl Marcii, þat er merkidag til VI vikna föſtu II nátta, enn III ef hlaupár hefſt, ef þat tungl kemur fyrir hlaupárs ſtaf, og tel þritugt, þá er tungl Aprilis merkidag til Páſka XIV nátta og telſt XXIX, þá er tungl Maii merkidag til gangdaga XX og telſt XXX.

121. §.

(35) Omiſit author in ſignatura qvintam introitus vel Qvinqvageſimæ ſpeciem, qvæ in Martium una Goæ hebdomadâ reſidua incidit, & conſeqventer his litteris ſignari debet. Q. G.

§. 118.

Verum illo menſe Februario incidunt Qvinqvageſimæ: prima, unâ Thorris ſeptimanâ reſiduâ, ea in menſe Februario ſignatur (his litteris) Q. Þ; ſecunda ineunte Goa, illa notatur P. G. tertia, unâ Goæ elapſâ hebdomadâ; ea notatur S. G; qvarta Goâ dimidiatâ, illa ſignatur T. G. Qvarta Dominica Thorris, prima Dominica Goæ, ſecunda Dominica Coæ, tertia Dominica Goæ, qvarta Dominica Goæ, hæ omnes octo literas hebdomadales perambulant, niſi ultima, qvæ ſeptem.

§. 119.

Luna illa, qvæ Epiphania eſt in Cælo, qvavis hieme, niſi decima nona & octava, tricenaria ſilens putatur, dummodo literæ primariæ in Februario in tertia & ſecunda nonas juxta aureum XI ſint collocatæ. Tum proximè luna Februaria ſuccedit, illa die characteriſtica Septuageſimæ, anno communi decima, at anno bisſextili undecima eſto, pertinet etiam ad annum Cycli initialem, & anno communi vigeſima nona putatur. Sed illo vere tricenaria, qvo annus bisſextilis inchoatur.

§. 120.

Tum Martii luna venit, illa die characteriſtica jejunii Qvadrageſimalis, ſecunda exiſtit, tertia vero, ſi annus bisſextilis inchoetur; ſiqvidem diem intercalarem antevertat & tricenaria putatur. Tum luna Aprilis die characteriſtica Paſchatis decima qvarta, vigeſima nona putatur. Tum luna Maji die characteriſtica Rogationum vigeſima exiſtens, tricenaria putatur.

§. 121.

(36) Confer. cum hoc §grapho & ſeqventibus Rymb. P. 1. Cap. 4. §os 14 & 18. item Cap. 7. §os 23, 24, 25. confer etiam P. 2. Cap. 2. §. 12.

121. §.

Þá er tungl Junii merkidag til hinnar helgu viku IV nátta, nockurn dag í vikunni drottinsdag edur laugardag, eda þar á mille. Þessi eru V merkitungl. Þá er tungl Julii þat telst XXX, nema hit effta tunglalldar ár, þá skal telia XXIX, þá er tungl Augusti XXIX.

122. §.

Sió eru aukatungl í XIX ára ölld, þau kallast embolismorum lune, (37) þau skulu öll XXX teliast dagsvant, til þess á nitian árum. þann geldur tungl Julii, þau eru aukatungl, af þvi at eigi skal þau mánudum eigna, þó skulu XII mánudum XII tungl fylgia.

123. §.

(38) Þat fyrsta aukatungl kemur IV nonas Decembris inn þridia vetur í pactaölld, annat auka tungl kemur IV nonas Septembris, enn setta vetur í pactaölld, þridia aukatungl kemur II

(37) Sex lunarum Embolimæarum per naturam & motum sideris sunt plenæ sive tricenariæ, septima vero cava sive noctium viginti & novem, quam pulchritudinis & elegantiæ causa, Astronomi & computistæ principes Alexandrini etiam plenam sive tricenariam finxerunt; ut legem hanc universalem de Embolismis ferrent: *Omnis luna Embolymæa* esto plena, hinc est qvod dicat Author computi omnes lunas Embolimæas tricenarias putari una die deficientē, cum septimæ, illa dies trigesima, quam per Solam fictionem habet Alexandrinorum, naturaliter desit, & hinc in fine Cycli lunaris anno decimo nono lunæ Juliæ rursus detrahitur, ut anno lunari naturalis & vera sua constet magnitudo, confer P. I. Cap. 5. §. 19. n. 21. item Cap. 18. §. 84. n. 67.

(38) Circa tres primos Embolismos Author computi cum Beda & Campano convenit, dicit autem Embolismum tertium cadere in annum octavum, ubi decemnoven-

§. 121.

Tum luna Junia aliqva feriarum ſive die Solis ſ. Saturni ſive aliqva intermedia, qvarta, eſt characteriſtica ſeptimanæ ſanctæ. Hæ ſunt qvinqve lunæ characteriſticæ. Tum luna Julia ſeqvitur, qvæ tricenaria putatur, niſi anno Cycli lunaris ultimo, tum enim noctium viginti novem numeretur. Tum luna Auguſti noctium viginti novem exiſtit.

§. 122.

In Cyclo decemnovennali ſeptem ſunt lunæ abundantes, qvæ lunæ Embolismorum appellantur, qvæ omnes una die deficiente tricenariæ putantur, donec anni fluxerint novemdecim, illum luna Julia reddit, ſunt vero abundantes, qvia nullis menſibus tribuendæ, tamen menſes duodecim, lunæ duodecim ſeqvantur.

§. 123.

Prima luna abundans venit, qvarta nonas Decembris hieme tertia Cycli Epactarum; ſecunda luna abundans qvarta nonas Septembris, hieme ſexta Cycli Epactarum; tertia luna abundans,

---

novennalis non Epactalis intelligendus venit, cum in annum nonum incidat Cycli Epactarum, circa qvartum Embolismum a Beda diſſentit cum Campano conſentit, qvi in undecimum Cycli decemnovennalis, duodecimum Epactalis incidit, circa qvintum cum Beda & Campano convenit, qvi in decimum qvartum Cycli Epactalis, decimum tertium decemnovennalis incidit, circa ſextum etiam noſtro cum memoratis Authoribus convenit, qvi in decimum ſeptimum annum Cycli Epactalis, decimum ſextum decemnovennalis incidit. Deniqve circa ultimum Embolismum cum utroqve concordat, hic autem in ultimum annum Cycli decemnovennalis, at Epactalis primum incidit.

II nonas Martii hinn átta vetur í ölld; fiorda aukatungl kemur III nonas Januarii, hinn ellefta vetur í ölld; fimta aukatungl kemur IV nonas Novembris enn fiortanda vetur í ölld; fetta aukatungl kemur IV nonas Augusti, enn feitianda vetur í pacta ölld; fiöunda aukatungl kemur III nonas Martii enn XIX vetur.

124. §.

I hveriu því ári er aukatungl hefur, teliast tungl XIII; tolf tungl fyllar eru á II misserum og gánga af IX nætur. (39) Þeir IX vetur verda á XIX vetrum, einn nótt midur enn CXC. þat giörir aukatungl öll XXX. þviat Julius tungl missir einnar nætur hinn XIX vetur í ölld; þat er kallat tunglhlaup þá, þá verda III saman hin yngri, enn sitt hvert ellegar, nema annat se aukatungl edur hlaupárs tungl.

125. §.

(40) Hit fyrsta aukatungl er nætur gamallt annan vetur í tunglölld annan dag í December; þridia aukatungl er nætur gamallt hinn þrettandadag Jóla hinn VIII vetur í ölld, & fimta auka-

(39) Si 19 per 9 multiplices, fit productum 171, qvod juxta authoris assertionem esse oportebat 189, si per 10 multiplices, producuntur 190, qvod unitate eundem numerum excedit; erroneus igitur est authoris novenarius, neqve etiam denarius adhiberi potest, cum vero annus lunaris a solari deficiat diebus undecim, qvam proximè, numerus verus usurpandus erit 11 qvi Epactas fundamentales constituit, qvare, si 19 in 11 ducas; productum obtinebis 209, qvi auctus unitate erit 210. Posterior numerus per 7 divisus, dat in qvotiente dies 30 & consequenter omnes lunas Embolimæas indicat tricenarias; priore per 7 diviso, qvotiens 6 cum 29 supernumerariis ostendunt sex lunas Embolimæas esse plenas, & septimam cavam; qvod cum ita revera se habeat, pro Authoris 9, 11, & pro 190, 210, scribendi erunt, sic enim omnia ritè se habent, & qvæ ex calculo deduci debebant, ex eo legitimè seqvuntur.

dans, ſecunda nonas Martii, octava hieme Cycli Epactarum; qvarta luna abundans tertiâ nonas Januarii undecima hieme Cycli; qvinta luna abundans qvartâ nonas Novembris, hieme decima qvarta Cycli; ſexta luna abundans, qvartâ nonas Auguſti, hieme decima ſeptima Cycli Epactarum; ſeptima luna abundans venit hieme decima nona Cycli, tertiâ nonas Martii.

§. 124.

Anno ſingulo, qvi lunam habet abundantem, lunæ tredecim numerantur; duobus ſemeſtribus duodecim lunationes contingunt, noctibus novem abundantibus; novem illæ, annis novemdecim, noctes centum & nonaginta minus una conficiunt, id qvod lunas abundantes tricenarias præſtat omnes, qvia luna Julia hieme Cycli decima nona noctem unam amittit; tunc temporis ſaltus lunæ fieri dicitur, & tres lunæ juniores conjunguntur, alioqvin ſeparantur, niſi altera ſit abundans vel ad annum bisſextilem pertinens.

§. 125.

Prima abundantium hieme Cycli lunaris ſecunda, die Septembris ſecunda, exiſtit prima; tertia abundantium, octava hieme Cycli Epiphaniâ eſt prima; qvinta abundantium hieme

Uuu 2 *deci-*

(40) Hæc de primis lunis Embolimæis, cum ipſarum adventu prorſus convenire debent, qvippe, qva die luna naſcitur, eadem etiam prima cenſetur, circa primam Embolimæam Author computi ſibi conſtat, cum Decembris ſecundus ſit qvartus Nonarum Decembrium, ſecundam Embolimæam hic omittit, qvæ die ſecundo Septembris eſt prima, h. e. qvarta Nonarum Decembrium. Circa tertiam Embolimæam Author computi ſecum confligit, qvam ſupra dixit ſecundo Nonas Martias, h. e. ſexto Martii naſcentem ſive primam eſſe, hic autem Epiphania ſive ſexto Januarii primam ſtatuit. Author igitur ſic corrigendus, ut pro tertia qvam hic omiſit ſcribatur qvarta, qvæ anno Cycli decemnovennalis octavo, Epactalis nono

non

aukatungl er nætur gamallt hinn XIII vetur í ölld og hinn fyrſta dag Decembris, & ſetta aukatungl er nætur gamallt hinn XII dag Jóla, hinn XIX vetur í tunglölld.

XXI. Cap.

UM SÓLARGANG Í SÓLMÖRKUM, ORSÖK TIL HLAUPÁRS, SÓL OG TUNGL MÁNUDI, ÁRSINS LEINGD, REGULARES OG PACTA, OG AD FINMA TUNGLS ALLDUR.

126. §.

Mörk eru XII á himni í rák þeirri er Zodiacus heitir hun liggur hátt ſudur enn lágt nordur, þá rák ranſakar Sól í göngu ſinne á XII. mánudum, hun kemur í mark XV. Kalendas dag hvers mánadar og gengur XXX. daga í hveriu markinu, og hálfa XI^tu til dags umfram, CCC daga og ſvo nátta, gerir hun ſvo í XII mánudum, XXX. enn hun eykur fim dögum og nóttum í því hundradi tida er X. koma vid á hverium mánudi; enn í halfri tid talldri koma VI. tidir á mánudum vid og aukast ſvo í XXIV. tidir.

§. 127.

Þá er hlaupárs dagur og nátt, og heitir ſá bisſexta; af því at þá ſkal taka tvo daga á ſtaf þeim er Mathias dagur er á, þat vor er hlaupár hefſt upp.

128. §.

---

non ſexto, ſed tertio Januarii exiſtit prima. Circa qvintam Embolymæam etiam ſibi contradicit, qvæ anno Cycli decemnovennalis decimo tertio, Epactalis decimo qvarto prima naſcitur, ſecundo ſive qvarto nonas Novembris. De ſexta Embolimæa ſecum rurſus confligit, qvæ ſecundo ſive qvarto nonarum Auguſti eſt prima ſive

decima tertia Cycli & prima Decembris, eſt prima; ſexta abundantium die Feſti Nativitatis duodecima; hieme decima nona Cycli lunaris eſt prima.

CAP. XIX.

DE MOTU SOLIS IN SIGNIS ZODIACALIBUS, CAUSA ANNI BISSEXTILIS, MENSIBUS SOLARIBUS ET LUNARIBUS, ANNI QVANTITATE, REGULARIBUS ET EPACTIS, ÆTATE LUNÆ INVENIENDA.

§. 126.

In cælo ſigna ſunt duodecim, zonam illam occupantia, quæ Zodiacus vocatur, eſt illa verſus auſtrum ſublimis, at verſus boream humilis, zonam illam menſibus duodecim Sol motu ſuo perluſtrat. Singulum ſignum die decima qvinta Calendas ſinguli menſis ingreſſus, triginta diebus & ſesqvi undecima hora, idem percurrit, hinc menſibus duodecim tricenariis, dies duodenariè trecentos ac totidem noctes conficit. Sed duodenario horarum centenario, qvarum decem accedunt ſingulo menſe, qvinqve dies & noctes naturales ſuperaddit; at ſemihorio annumerato, menſibus duodecim ſex horæ adjiciuntur, & ſic in viginti qvatuor horas (qvatuor annis) excreſcunt.

127. §.

Id temporis dies & nox intercalares exiſtunt, qvæ biſſextiles appellantur; qvoniam illo vere, qvo annus biſſextilis introit, in littera illa, cui Matthiæ Feſtum inſiſtit, dies duo ſumendi ſunt.

ſive naſcens, anno Cycli decemnovennalis decimo ſexto, Epactalis decimo ſeptimo. Deniqve ſeptimam Embolimæam prætermiſit, qvæ qvinto Martii ſive tertio Nonarum Martiarum anno Cycli decemnovennalis ultimo, Epactalis primo habetur prima.

128. §.

Sólar ár hefer XII mánudi, þeir eru VII ſettir deigi leingri enn þrituger, IV þrituger enn einn II dögum ſkemri, enn þá er II eru ſkemdir degi hvor, og ſá aukinn er adur var ſkemſtur, þá verda VI þrituger enn V deigi leingri.

129. §.

Enda hefur af því Sólar ár CCC daga og V daga, og verda þeir (41) V regularis Marcii, og þá er þeir eru í viku taldir med ödrum dögum Marcii, þá geraſt þadan regulares Aprilis og annars mánadar eptir annan, med þeim ſkal og í fylgiu koma hlaupárs dagur hinn VI, þá er hann kemur.

130. §.

Tunglár hefur XI dögum minna og eru þeir epacte ſo lengi it fyrſta ár lidur, og leggiaſt þeir vid tungl alldur í September og öllum ödrum teliaſt þeir ſaman til þeſs er XXX eru, enda ſkal þat tungls alldur vera er umfram er í tali, ſkal med þeim hætti önnur arin telia, tungl ſkulu eigi elldri enn XXXtug, enn eigi yngri enn XXIX talinn vera, ſvo jafnan ſem þau eru á prima ſtöfum ſett, eigi má þat ſkirt verda hve er, helldur hitt hve telia ſkal.

XXII. Cap.

UM UPPRUNA OG BRUKUN CONCURRENTIUM SAMSTEMMU MERKIDAGS NIUVÍKNAFÖSTU OG PÁSKA, AD AFMARKA SUMARAUKA, UM PRIKASTAFA RYMTAL, ÞESS TVO STAFROF, OG AD AFMARKA PÁSKA.

131. §.

Víkur eru í XII. mánudum LII. og dagur einn umfram, og

(41) Conferatur cum his P. 1. Cap. 10. §. 35 & ſeqq. n. 31. it. P. 2. Cap. 6. §. 49. n. 71.

§. 128.

Annus Solaris continet menses duodecim, horum septem diem unam longiores qvam triceni sunt constituti, qvatuor triceni, at unus biduum brevior, sed duorum utroque una die decurtato, & eo, qvi prius erat brevissimus, aucto, sex evadunt triceni, at qvinqve diem unam longiores.

129. §.

Hinc annus Solaris dies trecentos (duodenarie) & qvinqve continet, atqve illi qvinqve Martii regulares evadunt, &, si una cum aliis diebus Martii, in hebdomadas colligantur, Aprilis & mensium cæterorum se excipientium regulares inde confiunt, his qvoqve dies intercalaris accedens comes sextus adjungatur.

130. §.

Annus lunaris diebus undecim minus continet, qvi Epactas constituunt, anno Cycli primo labente; ætati lunari in Septembri & cæteris omnibus mensibus adjiciuntur, in triginta colliguntur & supra tricenarium excessus sit ætas lunæ, hoc modo anni cæteri putentur, non esto luna major trigesima, nec minor vigesima nona, &, ut in litteris primariis sunt dispositæ ita semper putentur, non id qvod revera sit, declaratur, sed potius, qvomodo putandum.

CAP. XXII.

DE ORTU ET USU CONCURRENTIUM, IDENTITATE CHARACTERISTICÆ SEPTUAGESIMÆ ET PASCHATIS, ÆSTATIS APPENDICE DETERMINANDA, CALENDARIO COMMATUM, DUOBUS ALPHABETIS, ET PASCHATE DETERMINANDO.

§. 131.

In duodecim mensibus continentur hebdomadæ qvinqvaginta duæ

og kallaſt ſá concurrens, og ſkal þeim ſamna í Víkur heilar og hlaupárs deigi þar med, þá koma II til er hlaupár verdur, enn þá er lukaſt VII, þá hefiaſt þeir af einum, þeir (42) hinir ſömu concurrentes og regulares Páſkadags munu ſvo finnaſt ſaman gervir ſem þeir ſkulu ſamantaldir rett, ſyna rett Páſkadag alla ölldina.

132. §.

(43) Þar ſkal og gaum gefa at þvi, at á hinum ſama deigi, ſe kalladur merkidagur til niuviknaföſtu ſem til Páſka, ſvo at IX vikur ſe í millum þótt hlaupár ſe enn eigi lider ef annar er þvottdagur enn annar drottinsdagur, af því at þá eykur hlaupársdagur niu vikur, ſkylldi ſá vera palmadagur, enn ſu er vika hinn X. eigi má hlaupárs neita nema niuviknaföſtu tungl ſe aukit þegar, og ſe talit XI nátta til merkidags þá er hlaupár er.

133. §.

(42) Hoc ita accipiendum, qvod regulares Paſchales concurrentibus additi, feriam in qvam terminus Paſchalis incidat determinent, confer ſupra §. 105. n. 30 & P. 2. Cap. 9. §. 85. n. 106. Sed regulares iſti, per annum Cycli decemnovennalis Paſchalis, concurrentes per annum Cycli concurrentium & literam Dominicalem determinantur.

(43) Qvia per totum annum communem litera Dominicalis eadem & conſeqventer eadem litera hebdomadalis eidem feriæ ſemper adſcripta, & omnium Feſtorum mobilium principalium & hinc etiam Paſchatis & Septuageſimæ termini ſemper iisdem intervallis a ſe diſtant; Seqvitur neceſſariò, Paſchatis & Septuageſimæ dies characteriſticos, novem hebdomadis interjectis ſemper eandem feriam occupare, ſiqvidem characteriſtica Septuageſimæ luna decima ſit. Qvia vero anno biſſexto una dies Februario additur; una characteriſtica ab altera diſtat una die plus ante, h. e. diebus viginti novem a ſe removentur, ut igitur terminus Septugeſimæ, cum termino Paſchali concordaret; anno Biſſextili Septuageſimæ characteriſticam, lunam undecimam facere neceſſum erat. De hac Regula ita Beda in libro de argu-

mento

duæ plus una die civili, illa concurrens appellatur, una cum die intercalari in ſeptimanas ſolidas colligenda, anno vero biſſextili accedunt gemini, ſeptem completis, ab unitate rurſus incipiunt, iidem concurrentes & regulares Paſchales ita combinati reperientur, ut rectè collecti, diem Paſchatis legitimè per totum Cyclum oſtendant.

§. 132.

Qvin etiam animadvertendum erit feriam eandem & Septuageſimæ & Paſchatis characteriſticam vocari, novem ſeptimanis interjectis, licet annus currens ſit biſſextilis. Qvod ſi vero dies una ſit Saturni, ſed altera Dominica, computus ſibi non conſtat, qvia tunc dies intercalaris, novem illas hebdomadas auget, oporteret illam eſſe Dominicam Palmarum, at eſt illa ſeptimana decima; annus Biſſextus in uſum converti neqvit, niſi luna Septuageſimæ mox augeatur, & anno intercalari currente, die characteriſtica undecima putetur.

§. 133.

mento lunæ: Notandum qvod Septuageſimalis terminus, Biſſextili anno non obſervet loca terminorum propter Biſſextum, & ob hoc in ſeqventem diem terminus ferendus eſt, ut concordiam cum termino Paſchali habeat in ipſa feria, in qva terminus Paſchalis eodem anno occurrit. videtur author computi in ea opinione fuiſſe, inconvenientiam hanc in iis caſibus ſolis accidere, qvibus anno communi utriusqve feſti characteriſtica diem Saturni offendit, & anno biſſextili inſeqvente Septuageſimæ characteriſtica in diem ſeqventem rejicitur & in dominicam incidit qvo fieret ut ipſa Septuageſima & Paſcha in Dominicas ſeqventes rejiciantur, & conſeqventer dies Palmarum decimam hebdomadam occuparet, qvod abſurdum; verum eadem inconvenientia obtinebit, in qvascunqve ferias characteriſticæ inciderint; cui tollendæ nullum remedium ſuppetebat, niſi hoc unicum, qvod computiſtæ adhibuerunt, ut Septuageſimæ characteriſticam anno Biſſexto, undecimam conſtituerent, & hinc eſt qvod inficias eat Author computi, annum biſſextilem, i. e. diem intercalarem in uſum rectè converti poſſe, niſi hac ratione ut characteriſtica Septuageſimæ uno die aucta, undecima ſtatuatur, cum ſic omnis inconvenientia tollatur.

133. §.

(44) Viku ſkal þá til ſumar leggia er drottinsdagur er á D, og Jonsdagur á midvikudeigi í mot Þingi, nema hit VIIf ár Sólar alldar, þá er drottinsdagur er á þridia deigi viku, ſkal þá vit ſumar leggia annat árit eptir, lidur Jonsdagur yfir midvikudag á fimta dag viku, og ſkal Jonsdagur þá vera í öndvert þing, og ſkal þá midvikudag á þing rida.

§. 134.

(45) Prikarim hefur Stafrof tvenn þau er ſtanda ſkulu yfer rimi þvi í mánudum er Páſkadagur reikar á vikuſtöfum, annat þeirra hefſt á b. og lykſt í v. enn annat af a. enn lykſt í q. ſkal þau af Prikaſetningu kenna, hefur b. og hit fyrra Stafrofit prik fyrir ſig, enn a. og hit ſidára Stafrof hefur prik á bak ſer, þviat þat er fram er fara ſkal, enn aptur er farit er.

§. 135.

(46) Páſkadag ſkal á þeim viku ſtaf hallda ſem til er giörr prikaſtaf, nema versin banni, þau ſkulu veita Páſkahald, þau liuga alldri, í versum þeſſum upphafi er ſagt, hvar í mánudi er merkidagur til Páſkanna, enn í enda á hverium deigi viku er terminus tungls XIV nátta.

XXIII.

(44) Confer. Rymb. P. 2. Cap. 3. §. 26. n. 43. item P. 1. Cap. 8. §. 27.

(45) Calendarium commatum ſive punctatum hic appellatur Talbyrdingus ſive Cyclus magnus Paſchalis, qvia per ipſum univerſum in verſu dextimo ad latus Cycli Solaris literæ punctatæ ſunt diſpoſitæ, qvorum duo ſunt Alphabeta, qvorum Syſtema Rymbegla ſupra P. 2. Cap. 7. §. 59. appellavit tabulam Fungonis, ut autem hæc Alphabeta, â ſe diſtingverentur, eadem utriusqve litera puncto ante ſive ad dextram, & poſt vel ad ſiniſtram locatâ aſe diſtingvitur; prioris Alphabeti litteris ſingulis punctum ante ſe, h. e. ad dextram poſuerunt, ut innuerant totum ferè

hoc

§. 133.

Die Dominica literam D, obſidente, & Feſto Johannis Baptiſtæ, diem Mercurii, inſtantibus comitiis, occupante, æſtati appendix adjiciatur, niſi anno octavo Cycli Solaris, cum dies Dominica E, & Feſtum Johannis Baptiſtæ diem Martis obſidet, qvia tunc anno inſeqventi æſtati accesſio adjungatur, qvando Baptiſtæ Feſtum feriam qvartam præteriens qvintam offendat, tunc initia comitiorum occupet, & die Mercurii ad comitia eqvitatum eatur.

§. 134.

Calendarium punctatum duo habet Alphabeta, qvæ ſuper menſium illorum computo conſiſtant, per qvos dies Paſchatis in litteris hebdomadalibus vagatur, horum unum a, b incipiens in v, terminatur; alterum ab a, cæptum, exit in q, qvæ ex punctorum diſpoſitione ſunt dignoſcenda; b & prius Alphabetum ante ſe, ſed a & poſterius pone ſe comma habet, eſt enim futurum anticum, at præteritum poſticum.

§. 135.

Dies Paſchatis in ea litera hebdomadali, cui punctum appoſitum celebretur, niſi verſus prohibeant, illi Paſchatis celebrationem ſuppeditabunt, & nunqvam mentientur, in horum verſuum initiis indicatur, in qvam menſis diem characteriſtica Paſchatis incidat; in finibus vero, qvam feriam offendat.

 CAP.

hoc Alphabetum, emetiendo, totius orbitæ Paſchalis ſive Spatii triginta qvinqve dierum, per qvam & qvod ultro citroqve revolvitur, plus fere etiamnum ſupereſſe qvam abierat, & conſeqventer longius reſtare Spatium percurrendum, qvam hactenus percurſum fuerat. Poſterioris Alphabeti litteris punctum poſt ſive ad ſiniſtram ut contrarium innuerent, collocarunt. Reſpectu ipſius Calendarii punctati ſive Talbyrdingi, priori ſignatura, ſignificatur, plus Calendarii ſupereſſe qvam abierat; poſteriore oppoſitum indigitatur.

XXIII. Cap.

UM AFMÖRKUN ÞEIRRA DAGA Á HVERIUM INNFALLA MISSERA KOMUR, OG UM VIKUR Á HVERIUM INNFALLA NOCKRAR HATYDER.

136. §.

Calixtus meſſu kemur vetur at Norrænu tali, enn Tiburtius meſſu ſumar, frá Calixtus meſſu verda X vikur og ein nótt til afangadags jóla, ſá ſkal drottinsdagur fyrſtur í Jólaföſtu, er næſtur er fyrir Barbaru meſſu.

137. §.

(47) Mariu meſſa á föſtu verdur þann dag ſem er inn VII dagur jóla ef eigi er hlaupár, enn ſem hinn VIII. ef hlaupár er, (48) á þridiu viku Þorra verdur Kyndilmeſſa jafnan, nema hun ſe á drottinsdag edur mánadag; þá er hun í IV viku, enn ef hun er ſvo á mánadag at hlaupár kemur eptir um vorit; þá ſkal ſu en þridia vika Þorra. Sá vetur heitir Rimſpillir.

XXIV.

---

(46) Ille Dominus Islandus qvicunqve fuerit, qvi hunc de computo Tractatum conſcripſit, Theoriam & praxin computiſticam Talbyrdingi non ſatis intellexiſſe videtur, dum dicit in illa littera hebdomadali Paſcha celebrandum eſſe, cui punctum in Talbyrdingo, appoſitum, h. e. in littera illa punctata, qvæ in eodem verſu horizontali reſpondet anno dato Cycli ſolaris & lunaris, qvod ſi ergo litteram hebdomadalem dicat aliqvam illarum ſeptem qvæ per Calendarium ſunt diſpoſitæ & Dominicales ſucceſſivè fiunt, & propriè hebdomadales dicuntur, fieri nunqvam poteſt, ut hæc eadem eodem anno ſit etiam littera punctata vel tabularis vel Paſchalis; ſin autem contra uſum loqvendi veterum computiſtarum, ipſam literam punctatam ſive Paſchalem appellet hebdomadálem; ex Theoria & praxi Computi Paſchalis per Talbyrdingum conſtat, eadem obtinente litera punctatâ, eandem Martii vel Aprilis diem Paſcha ſemper occupare, ut per verſus qvosdam computiſticos,

Cap. XXIII.

DE DETERMINANDIS DIEBUS ILLIS IN QVOS INCIDUNT INITIA SEMESTRIUM, ET SEPTIMANIS IN QVAS FESTA QVÆDAM INCIDUNT.

§. 136.

Ex Norvegorum Computo Festo Calixti hiems; & Festo Tiburtii æstas introit, a Festo Calixti decem hebdomadæ & nox una, ad diem Parasceves Festi nativitatis fluunt, in jejunio Nativitatis esto Dominica prima, qvæ Festum Barbaræ proximè præcedit.

§. 137.

Festum Mariæ Qvadragesimale anno communi, eanden ac septima Festi Nativitatis, feriam occupabit, anno vero bissextili, eandem ac octava. Festum Purificationis tertiam Thorris septimanam semper obsidebit, nisi in diem Solis vel lunæ inciderit, tum enim qvartam occupabit; sin autem ita occupet diem lunæ, ut vere succedaneo, annus bissextilis sit introiturus; tertiam Thorris hebdomadam obsidebit. Annus ille dicitur esse computi anomali.

 Cap.

cos, qvorum hic Author meminit, sed qvos non habet, exceptio facienda sit. Hic in Codice de Computo seqvuntur, qvæ verbotenus in Rymbeglæ Cap. 18 & 19. ad finem usqve continentur, nisi qvod lectiones aliqvot variantes adsint, qvæ supra cum Rymbegla collatæ fuerunt. Tum seqvitur pars posterior observationum Oddi Astronomi qvæ in Rymbeglæ P. 1. Cap. 16. §is 64. 65. continentur, qvæ igitur omnia, ne actum agatur, hic omittuntur.

(47) Confer supra Cap. 2. §. 7. n. 9. Qvod autem Festum Mariæ Annunciationis eandem feriam occupet ac dies in Festo Nativitatis septima, qvæ est anni ac Decembris ultima, existente anno communi, per contemplationem Calendarii constat verum esse hoc modo: ultimæ Decembris adscripta est hebdomadalis A, qvam anni

XXIV. Cap.

UM FÖSTUGANGA KOMUR OG ÞEIRRA TALBYRDINGS STAFI, OG PUNCTA Í TALBYRDINGI, AD AFMARKA MERKIDAG PÁSKA Í TALBYRDINGI Í TILLITE TIL MARIU MESSU, UM ALLA TUNGLÖLLD, HVORNIN MARIU MESSA OG PÁSKAR STANDI HVERIA FÖSTU INNGÁNGA, UM SIERHVERIA PRIKSTAFI, AD AFMARKA DAGATAL SUMARS OG VETURS.

113. §.

(49) Föſtu gángur hinn fyrſti verdur þá er vika lifir Þorra, hann hefur VII taflbyrdings ſtafi, b, c, d, e, f, g, h, og prik eptir, annar er í öndverda Goi þar fylgia VII ſtafir: i, k, l, m, n, o, p, og prik eptir alla, þridi er þá er vika er af Goi, þar fylgia VII ſtafir: q, r, s, t, u, a, b, og prik eptir ſim; enn firir tvo.

139. §.

anni exeuntis Dominicalem fuiſſe pono, ut ſeptima dies in Feſto Nativitatis ſit Dominica, conſeqventer anni inſeqventis Dominicalis erit *G*, qvæ, qvoniam vigeſimo qvinto Martii, cui adhæret Mariæ Feſtum, eſt adſcripta, liqvet hoc caſu anno communi currente, Mariæ Feſtum Annunciationis, ſicuti ſeptimam Feſti Nativitatis diem, in Dominicam incidere. Si vero annus currens ſit Biſſextus, exiſtente Dominicali poſteriore F, qvæ qvoniam vigeſimo qvarto Martii eſt appoſita, ſeqvitur Mariæ Feſtum, ſicuti octavam Feſti nativitatis, ſive Januarii primam, diem lunæ occupare. Qvare, cum ſingularum binarum hebdomadarum, qvæ ſingulis binis annis, qvarum poſterior excipit priorem, eadem ſit ad ſe invicem mutua relatio; ſeqvitur hinc Authoris aſſertioni ſuam veritatem conſtare.

(48) Hæc regula pertinet ad computum annalem Islandorum, qvam author Computi Islandus determinare conatus malè determinavit. Menſis Islandorum Thorri primò omnium Januarii nono & qvidem die Veneris ſemper introit, cui in Calendario cum ſit adſcripta hebdomadalis b, ſeqvitur eſſe Dominicalem d, qvæ primo etiam Februarii appoſita, octo dies Januarii præteritas, a toto menſe ſubtrahe, reſtant viginti tres dies, & prima Februarii addita producit viginti qvatuor ſive tres hebdomadas & triduum, qvod in qvartam Thorris incidit hebdomadam, conſeqven-

Cap. XXIV.

DE INITIIS JEJUNIORUM QVADRAGESIMALIUM ET LITERIS SUIS TABULARIBUS ET PUNCTIS IN TALBYRDINGO, DETERMINANDA PASCHATIS IN TALBYRDINGO CHARACTERISTICA, RELATIVE AD MARIÆ FESTUM PER TOTUM CYCLUM LUNAREM, SITU FESTI ANNUNCIATIONIS ET PASCHATIS PRO SINGULIS QVINQVAGESIMIS PER SINGULAS LITERAS PUNCTATAS, DETERMINANDO NUMERO DIERUM ÆSTATIS ET HIEMIS.

§. 138.

Prima Qvinqvagesima incidit, unâ Thorris ſeptimanâ reliqvâ, illa ſeptem habet literas Taſlbyrdingi: b, c, d, e, f, g, h, & comma poſtpoſitum, ſecunda in Goam ineuntem incidit, ipſam litteræ ſeptem, i, k, l, m, n, o, p, & comma omnibus poſtpoſitum, comitantur; tertia exiſtit unâ Goæ elapſâ hebdomadâ; illam ſeptem literæ, q, r, s, t, u a, b, & comma qvinqve ante poſitum, ſed duabus poſtpoſitum comitantur.

§. 139.

ſeqventer in hoc caſu Feſtum Mariæ Purificationis in ſecundo Februarii fixum in qvartam Thorris hebdomadam & diem lunæ incidit, introeat rurſus Thorri duodecimo Januarii, ſeqvitur eſſe Dominicalem G, qvæ qvarto Februarii adſcripta, undecim Januarii diebus elapſis a toto menſe Januario ſubductis reſidui ſunt viginti, qvibus prime Februarii adjecta, dies viginti & unus Thorris conſiunt, jam vero Feſtum Purificationis diem Veneris offendit. Ergo dum Thorris introitus per qvadriduum, a nono Januarii ad duodecimum in conſeqventia movetur; Feſtum Purificationis per qvatuor ferias a die lunæ ad diem Veneris regreſſum, in qvartam Thorris hebdomadam incidit, in cæteris caſibus tertiam occupat hebdomadam, hinc regula hoc modo accuratè determinatur & enunciatur: Feſtum Mariæ Purificationis in tertiam Thorris hebdomadam ſemper incidit, niſi offendat exiſtente anno communi diem lunæ. Solis, Saturni, aut Veneris, qvibus caſibus qvartam occupat hebdomadam.

(49) Confer cum his tabulam intervallorum minorum & introituum Rymb. P. 2. Cap. 7. §. 60. n. 80. num. 4. cujus conſtructio qvoad literas punctatas vel Paſchales cum Talbyrdingo prorſus convenit.

139. §.

Fiordi er í midia-Goi þar fylgia VII. stafir, c, d, e, f, g, h, i, og prik fyrir alla, hinn fimti er þá er vika lifir Goi, þar fylgia og VII stafir, k, l, m, n, o, p, q, og prik fyrir alla.

140. §.

Talbyrdingur hefst á essi at flestra manna tali, hinn fyrsta vetur í nitián vetra ölld verdur merkidagur til Páska XIV nátta gamallt tungl XI nóttum eptir Mariumessu; annan vetur Mariumessu sialfa; þridia XIX nóttum eptir Mariumesso; fiorda VIII. nóttum eptir Mariumessu; *hinn fimta III. nóttum fyrir* Mariumesso; setta XVI. nóttum eptir Mariumessu; (50) siöunda II. nóttum eptir Mariumessu.

141. §.

Hinn átta XXIV. eptir Mariumessu; hinn nyunda XIII. nóttum eptir Mariumessu; hinn tiunda II. nóttum eptir Mariumessu; hinn ellefta XXI. nottum eptir Mariumessu; hinn tolfta X. nóttum eptir Mariumessu; hinn þrettanda, einni nótt fyrir Mariumessu; hinn fiortanda, einni nótt eptir Mariumessu; hinn fimtanda, VII nóttum eptir Mariumessu; hinn sextanda, *IV. nóttum fyrir Mariumessu; hinn siötianda*, III. nóttum eptir Mariumessu; hinn atianda, IV. nóttum eptir Mariumessu; hinn nitianda, XXIII. nóttum eptir Mariumessu, þessu tali bregdur alldri.

142. §.

(50) Anno Cycli septimo incidit characteristica Paschatis, in qvintum a Mariæ Festo exclusivè; anno Cycli decimo qvarto in decimum octavum a Mariæ Festo. Anno Cycli decimo septimo, in decimum qvintum a Mariæ Festo, cætera ritè se habent.

§. 139.

Qvarta Goam dimidiatam occupat, ipsam literæ septem, c, d, e, f, g, h, i, & comma omnibus antepositum comitantur; qvinta incidit duabus Goæ noctibus residuis, ipsam literæ septem, k, l, m, n, o, p, q, & comma omnibus antepositum seqvuntur.

§. 140.

Juxta plurimorum Computum, Talbyrdingus ab S. initium capit, hieme prima Cycli decemnovennalis, noctibus undecim post Mariæ Festum, noctes qvatuordecim natâ lunâ; incidit dies characteristica Paschatis; secunda hieme, in ipsum Mariæ Festum; tertiâ, novemdecim noctibus post Mariæ Festum; qvartâ, noctibus octo post Mariæ Festum; qvinta, tribus noctibus ante Mariæ Festum; sextâ, sedecim noctibus post Mariæ Festum; septimâ, duabus noctibus post Mariæ Festum.

§. 141.

Octavâ, noctibus viginti qvatuor post Mariæ Festum; nonâ, tredecim noctibus post Mariæ Festum; decimâ, binoctio post Mariæ Festum; undecimâ, noctibus viginti & unâ post Mariæ Festum; duodecimâ, decem noctibus post Mariæ Festum; decimâ tertiâ, una nocte ante Mariæ Festum; decimâ qvartâ, nocte una post Mariæ Festum; decimâ qvintâ, septem noctibus post Mariæ Festum; decimâ sextâ, qvatuor noctibus ante Mariæ Festum; decimâ septimâ, tribus noctibus post Mariæ Festum; decimâ octavâ, qvatuor noctibus post Mariæ Festum; decimâ nonâ, viginti tribus noctibus post Mariæ Festum, hæc putandi ratio nunqvam fallit.

142. §.

Mariumeſſa verdur IV ſinnum í enni gömlu öld á fiorda dag Páſka. Þá er b. og prik eptir (51) talbyrdings ſtafur, þá er einn dagur í milli Gagndaga; c. og prik eptir verdur áttaſinnum, þá er Mariumeſſa á þridiadag Páſka; d. og prik eptir verdur átta-ſinnum, þá er Mariumeſſa á odrum degi Páſka; f. og prik eptir verdur XII ſinnum, þá er Mariumeſſu á Páſkadaginn; g. og prik eptir verdur XVI ſinnum, þá er Mariumeſſa langafriadag; h. og prik eptir verdur XX ſinnum, þá er Mariumeſſu á ſkirdag; f. og prik eptir verdur XVI ſinnum, þá er Mariumeſſa laugardaginn fyrir Páſka; þeſſi föſtu inngángur verdur LXXXIV vetur, enn XXI vetur verdur hlaupár í þeſſum vetrum.

143. §

i. og prik eptir verdur ſextan ſinnum, þá er Mariumeſſa á efſtu viku á Midvikudag; k. og prik eptir verdur XVI ſinnum, þá er Mariumeſſa á þridia dag; l. verdur XX ſinnum, þá er Mariu-meſſa á mánadag; m. verdur XVI ſinnum, þá er Mariumeſſa á palmadag; n. verdur XVI ſinnum, þá er Mariumeſſa fyrer pal-madag; o. verdur XX ſinnum, þá er Mariumeſſa friadag; (52) p. verdur XVI ſinnum, þá er Mariumeſſa ſimtadag.

§. 144.

(51) Author in mente ſua exprimenda vagus & inconſtans in hoc capite punctum poſtpoſitum appellat, qvod ad dextram literæ locatum, idem vero ſupra antepoſitum dixit §. 140. n. 44. Punctum enim præpoſitum hic vocat ad ſiniſtram locatum qvod ſupra l. c. poſtpoſitum appellavit, qvare lector ſibi cavere debet, ne iſta loqvendi ambiguitate confundatur, hic autem locus per oſcitantiam exſcribentium depravatus, vel etiam Author ipſe in computando hallucinatus eſt, dum ſtatuit, obtinente litera punctata f, cum puncto ad dextram poſito, Mariæ Feſtum in diem Paſchatis duodecies incidere, cum id ipſum litera punctata e, punctum ad dextram habente, verius contingat, nam inſpiciendo tabulam intervallorum aſſerti falſitatem perſpicies, cum Martii vigeſimo qvinto, in verſu dextimo litera punctata e, reſpondeat. Verum poſt literam h, inverſo ordine tandem lite-

ram

§. 142.

In Cyclo veteri Festum Mariæ qvater occupat qvartam feriam Paschalem. Tunc est b. litera Talbyrdingi & comma postpositum, tunc inter dies lustrationum una dies interponitur, c. & comma postpositum octies occurrunt, tunc Mariæ Festum occupat feriam tertiam Paschalem; d. & comma postpositum octies oboriuntur, tunc Mariæ Festum feriam secundam Paschalem occupat; f. & comma postpositum duodecies occurrunt, tunc Mariæ Festum diem Paschatis obsidet; g. & comma postpositum sedecies eveniunt, tunc Mariæ Festum diem Passionis offendit; h. & comma postpositum vigesies oboriuntur, tunc Mariæ Festum diem Viridium offendit; f. & comma postpositum sedecies existunt, tunc Mariæ Festum diem Saturni ante Pascha proximam obsidet; Hic jejunii Qvadragesimalis introitus annos octoginta qvatuor occupat, bissextiles vero unum & viginti continet.

§. 143.

i. postposito puncto sedecies evenit, tunc Mariæ Festum ultimæ hebdomadis feriam qvartam obsidet; k. postposito puncto sedecies occurrit, tunc Mariæ Festum diem Martis offendit; l. vigesies oboritur, tunc Mariæ Festum occupat diem lunæ; m. sedecies existit, tunc Mariæ Festum obsidet diem Palmarum; n. sedecies occurrit, tunc Mariæ Festum diem illam offendit, qvæ proximè præcedit diem Palmarum; o. vigesies evenit, tunc Mariæ Festum in diem Veneris incidit; p. sedecies existit, tunc Mariæ Festum in diem Jovis incidit.

ram f. adfert, qva obtinente, cum Paschatis & Festi Mariæ situs rectè sit definitus, supra pro litera f, punctatam e, scribendam esse verificatur. Obtinente prima specie Qvinqvagesimæ sive primo jejunii Qvadragesimalis introitu, hi septem recensiti casus existunt, qvi in unam summam conjecti octoginta qvatuor conficiunt, toties igitur hæc prima species recurrit, intereadum universus excurrit Talbyrdingus.

144. §.

q. verdur XX ſinnum, þá er Mariumeſſa midvikudag; r. verdur XVI ſinnum, þá er Mariumeſſa þridiadag; s. ſextan ſinnum, þá er Mariumeſſa á Manadag; t. verdur XX ſinnum, þá er Mariumeſſa drottinsdag in paſſionem domini; v. verdur ſextan ſinnum, þá er Mariumeſſa á laugardag; a. og prik fyrir verdur XVI ſinnum, þá er Mariumeſſa föſtudag; b. og prik fyrir verdur XXI ſinnum, þá er Mariumeſſa á fimtudaginn (53), nu er yferfarid um þria föſtugánga, hverſu Mariumeſſa verdur med hverium pricſtaf, enn nu eru II eptir. Sá föſtu inngángur er verdur önd verda Goi verdur C. vetra, enn ſá föſtugángur er verdur, þá er vika er af Goi CVIII vetra.

145. §.

c. og prik fyrir verdur XVI ſinnum, þá er Mariumeſſa á midvikudag á fimtuviku föſtu; d. verdur XVI ſinnum, þá er Mariumeſſa þridiudag; e. verdur XX ſinnum, þá er Mariumeſſa á mánadag; f. verdur XVI ſinnum, þá er Mariumeſſa á drottinsdag, g. verdur XX ſinnum; þá er Mariumeſſa á laugardag; (54) h. verdur XII ſinnum, þá er Mariumeſſa á friadag; i. verdur

---

(52) Situs Mariæ Feſti & Paſchatis, qvi obtinet dum ſecunda ſpecies Qvinqvageſimæ, ſive ſecundus jejunii Qvadrageſimalis introitus totus per ſeptem ſuas recenſitas literas punctatas effluit, ritè fuit definitus, in qvarum qvinqve poſtremis ſpeciem puncti appoſiti non determinat, qvas tamen punctum ad dextram habere liqvet exindè qvod in ſecunda ſpecie omnes contineantur, numeri autem omnium caſuum in ſummam conjecti conficiunt 120. toties igitur ſecunda ſpecies introitus obtinet, dum univerſus decurrit Talbyrdingus.

(53) In tertia ſpecie Qvinqvageſimæ ſive jejunii Qvadrageſimalis introitus, ſitus Mariæ Feſti & Paſchatis ſingulâ literâ punctatâ obtinentê, ritè fuit ab authore definitus, niſi qvod litera r. vigeſies obtineat, qvam ſedecies tantum obtinere ſtatuit, harum

§. 144.

q. vigesies oboritur, tunc Mariæ Festum diem Mercurii offendit; r. sedecies existit, tunc Mariæ Festum occupat diem Martis; s. sedecies evenit, tunc Mariæ Festum diem lunæ offendit; t. vigesies occurrit, tunc Mariæ Festum diem Passionis Domini occupat; v. sedecies oboritur, tunc Mariæ Festum diem Saturni obsidet; a. & comma præpositum sedecies oboritur, tunc Mariæ Festum occupat diem Veneris; b. & comma præpositum, semel & vigesies occurrunt, tunc Mariæ Festum offendit diem Jovis, hactenus tres jejunii Qvadragesimalis introitus absolvimus, & qvem ad singulas literas punctatas situm obtineat Mariæ Festum declaravimus, verum etiam nunc duo restant. Ille jejunii Qvadragesimalis introitus qvi fit ineunte Goa, centum hyemes occupat, sed qvi occurrit unâ Goæ elapsâ hebdomadâ, centum & octo.

§. 145.

c. & antepositum Comma sedecies obtinent, tum Mariæ Festum diem Mercurii in qvinta jejunii Qvadragesimalis hebdomade tenet; d. sedecies oboritur, tum Mariæ Festum diem Martis obsidet; e. vigesies occurrit, tunc Mariæ Festum occupat diem lunæ; f. sedecies existit, tum Mariæ Festum occupat diem Solis; g. vigesies obtinet, tum Mariæ Festum in diem Saturni incidit; h. duodecies occurrit, tum Mariæ diem Veneris offendit;

harum litterarum qvinqve priores ad dextram, ultimæ duæ ad finistram punctum habent, summa casuum omnium 128. indicat tertiam speciem toties obtinere, dum universus decurrit Talbyrdingus.

(54) Obtinente specie qvarta Qvinqvagesimæ, sive qvarto jejunii Qvadragesimalis introitu, situm Mariæ Festi & Paschatis, ritè determinatum invenio, excepto, qvod litera h, qvam duodecies tantum obtinere statuit, sedecies obtineat, habent autem omnes hæ litteræ punctatæ, punctum ad finistram collocatum, numeri omnium casuum

verdur XVI ſinnum, þá er Mariumeſſa á fimtudag, þeſſi föſtu inngángur verdur C. vetra.

146. §.

k. verdur XX ſinnum, þá er Mariumeſſa Midvikudag í fiordu viku föſtu; l. verdur XVI ſinnum, þá er Mariumeſſa á þridiudag; m. verdur XII ſinnum, þá er Mariumeſſa manadag; n. verdur XII ſinnum, þá er Mariumeſſa á drottinsdag er þriár vikur eru af föſtu; o. verdur VIII ſinnum, þá er Mariumeſſa laugardag; p. verdur VIII ſinnum, þá er Mariumeſſa friádag; (55) q. verdur IV ſinnum, þá er Mariumeſſa á fimtadag, er III vikur eru af föſtu. þá er gagndagur inn eine inn fyrſta Páſkadag. þá er halfur fiordi tugur daga í milli gagndaga þat verdur inn VIII vetur í tunglölld, þeſſi föſtu gángur verdur LXXX. vetra.

147. §.

I XII. mánudum eru LII. vikur vidurlagslauſt. í tveim miſſerum eru CCCIIII. dagar, í vetri ſkal jafnan halft annat hundrad, enn ſumar IIII. dögum lengra.

XXV.

caſuum collecti conficiunt 120, qvare totidem annis obtinet qvartus introitus, intera dum univerſus decurrit Talbyrdingus.

(55) Obtinente qvinta ſpecie Qvinqvageſimæ ſive jejunii Qvadrageſimalis introitus, ſitum Paſchatis & Feſti Mariæ per omnes litteras ritè definitum invenio, qvæ punctum ad ſiniſtram poſitum omnes habent, numeri autem omnes in ſummam col-

dit; i. ſedecies occurrit, tum Mariæ Feſtum diem Jovis offendit, hic jejunii Qvadrageſimalis introitus centum occupat hiemes.

§. 146.

k. vigeſies obtinet, tum Mariæ Feſtum diem Mercurii qvartæ hebdomadis in jejunio Qvadrageſimali obſidet; l. ſedecies exiſtit, tum Mariæ Feſtum in diem Martis incidit; m. duodecies occurrit, tum Mariæ Feſtum exiſtit die lunæ; n. duodecies oboritur, tunc Mariæ Feſtum occupat diem Solis, tribus jejunii Qvadrageſimalis hebdomadis elapſis; o. octies incidit, tunc Mariæ Feſtum diem Saturni obſidet; p. octies oboritur, tunc Mariæ Feſtum diem Veneris occupat; q. qvater occurrit, tum Mariæ Feſtum in diem Jovis incidit, tribus jejunii Qvadrageſimalis hebdomadis elapſis. Tunc dies illa Luſtrationum unica obſidet diem Paſchatis primam. Tunc inter dies Luſtrationum dies triginta qvinqve labuntur, id qvod anno octavo Cycli Solaris evenit, hic jejunii Qvadrageſimalis introitus in octoginta hiemes incidit.

147. §.

In menſibus duodecim, hebdomadæ qvinqvaginta duæ ſine additamento continentur. In duobus ſemeſtribus dies duodenariè trecenti & qvatuor continentur, hiems ſemper dies ſesqvicentum duodenarium contineto; æſtas vero qvatuor dies longior eſto.

CAP.

collecti conficiunt 80, toties igitur qvintus introitus recurrit, dum univerſus Talbyrdingus decurrit.

XXV. Cap.

UM ÞÁ ÞRIÁ FÖSTUGÁNGA SEM ALLDRI BREGDAST, HVERSU OPT SIERHVERIER FÖSTUGÁNGAR INNFALLI Í PÁSKAÖLLD, UM GÁGNDAGA, OG HVERSU OPT MARIUMESSA INNFALLI Á VISSA PÁSKADAGA.

148. §.

Þrir eru þeir föstugángar ſem alldri bregdaſt, hinn átti ſá er vika lifir Goi, hinn XII. og er ſá er vika er af Goi, hinn ſextandi, og er ſá er vika lifir Þorra, og fylgia honum fiorir hins nyunda tugar; í ondverda Goi, C; VIII og C. er vika er af Goi, í midia Goi C; LXXX. er vika lifir Goi.

149. §.

Og er þá gágndagurinn eini í Páſkaviku, ber hann IIII. ſinnum á hinn fyrſta Páſkadag, VIII ſinnum á annan dag Páſka og hinn þridia,. XII ſinnum á hinn fiorda, XII ſinnum á hvern hinna. Mariumeſſu ber XX ſinnum á Skirdag; enn fyrſta föſtugang, XVI ſinnum á föſtudagin lánga, og ſvo laugardagin, XII ſinnum á Páſkadag, á annann dag Páſka VIII ſinnum og ſvo hinn þridia, IIII ſinnum á hinn fiorda og er þá gágndagur, inn eine laugardaginn fyrir gágndaga viku, enn hvitaſunna VII nóttum eptir Kroſsmeſſu.

§. 150.

(56) Ar ſkal öika
í ondverda Goi.
þar eru fimm runar fyrir
ein med Einmanudi
enn öndverdt ſumar

þarf

CAP. XXV.

DE TRIBUS JEJUNIORUM QVADRAGESIMALIUM INTROITIBUS QVI NUNQVAM FALLUNT, QVOTIES IN CYCLO PASCALI SINGULÆ SPECIES INTROITUS RECURRANT, DIE LUSTRATIONUM ET FESTO MARIÆ QVOTIES IN CERTOS DIES PASHALES INCIDAT.

§. 148.

Tres Qvinqvagesimæ nunqvam fallunt: octava, qvæ incidit unâ Goæ septimanâ residuâ; duodecima, qvæ obtinet unâ Goæ elapsâ hebdomadâ; decima sexta, qvæ existit, unâ Thorris septimanâ residuâ; qvam octoginta qvatuor comitantur, eam, qvæ in Goam ineuntem incidit, centum duodenarium, qvæ unâ elapsâ hebdomadâ, centum duodenarium & octo; qvæ in Goam dimidiatam, centum duodenarium, qvæ unâ Goæ septimanâ residuâ, octoginta.

§. 149.

Tunc etiam dies illa lustrationum unica septimanam Paschalem obsidet, illa qvater occupat diem Paschatis primam; octies secundam & tertiam, duodecies qvartam, duodecies qvemlibet cæterorum. Festum Mariæ in diem Viridium incidit vigesies. Prima Qvinqvagesimæ specie obtinente; sedecies in diem Veneris & Saturni, duodecies in diem Paschatis primam; octies in feriam Paschalem secundam & tertiam, qvater in qvartam, tunc temporis dies illa lustrationum unica diem Saturni obsidet, qvæ septimanam lustrationum proximè præcedit; sed Pentecoste septem noctibus post Festum Crucis incidit.

§. 150.

Ineunte Goa augendus est annus; ibi qvinqve litteræ ante

(56) His versibus recensentur Regulares Solis recto ordine, vide Rymb. P. 1. C. 6. §. 38.

þarf þria Stafi
þeim eru ſex næſtir
einn ſkal þá nefna
eptir þat fiora
ſiau þar næſt telia
ſidan tvo kveda
ſim ſkulu þar fylgia
fara þá ſiau bæztir næſtir
þria ſkal þá þreita
þá eru ſex eptir.

XXVI. Cap.

UM AD FASTSETIA FÖSTUGÁNG EPTIR ADSKILIANLEGUM MARIUMESSU KOMUM UM ALLA TUNGLÖLLD, UM LEINGD JÓLAFÖSTU, AD AFMARKA TUNGLALLDUR ÞESS SEM NYÁRSDAG ER Á HIMNI, UM MERKITUNGL, AUKATUNGL OG CONCURRENTES.

151. §.

Hinn fyrſta vetur í ölld er föſtugángur þridie, ef Mariumeſſa er fimtadag eda föſtudag, þvottdag, annan dag viku edur þridiudag, enn ef hun er Midvikudag þá er inn fiordi föſtugángur; annan vetur í ölld er inn fyrſti föſtugángur ef Mariumeſſa er fimtudag, föſtudag eda laugardag, enn ef hun er drottinsdag, manudag, þridiudag eda midvikudag, þá er annar föſtugángur; þridia vetur í ölld er föſtuinngángur inn fiordi ef Mariumeſſa er fimtadag, föſtudag, laugardag, drottinsdag, manadag, enn af hun er þridiadag eda midvikudag, þá er inn fimti föſtugángur; fiorda vetur í ölld er föſtugángur annar, ef Mariumeſſa er fimtudag eda föſtudag, enn ef hun er

þvott-

ante ponuntur, una Einmanudum comitatur, at æſtatis parte priori tribus litteris opus eſt, illis ſex viciniſsimæ ſunt, tunc una deinde qvatuor nominentur, dein ſeptem numerentur; Poſtea duæ enuncientur, tum ibi qvinqve ſeqvantur, tum ſeptem optimi inſeqvuntur, tum ad tres contendatur, tunc ſex remanent.

Cap. XXVI.

DE SPECIE QVINQVAGESIMÆ PRO VARIO SITU FESTI ANNUNCIATIONIS, PER TOTUM CYCLUM LUNAREM DETERMINANDA; DURATIONE JEJUNII FESTUM NATIVITATIS PRÆCEDENTIS, ÆTATE LUNÆ DETERMINANDA, QVÆ OCTAVA DIE FESTI NATIVITATIS IN CÆLO COMPARET, LUNIS CHARACTERISTICIS, ABUNDANTIBUS ET CONCURRENTIBUS.

§. 151.

Hieme Cycli prima, tertius jejunii Qvadrageſimalis introitus obtinet, ſi Feſtum Mariæ diem Jovis, Veneris, Saturni, Lunæ vel Martis occupet; ſin autem diem Mercurii, qvartus; ſecunda hieme Cycli, primus jejunii Qvadrageſimalis introitus oboritur, ſi Feſtum Mariæ diem Jovis, Veneris vel Saturni obſidet; ſin diem Solis, Lunæ, Martis vel Mercurii, ſecundus, tertia hieme Cycli qvartus exiſtit jejunii Qvadrageſimalis introitus; ſi Feſtum Mariæ diem Jovis, Veneris, Saturni, Solis, lunæ offendat, ſi vero diem Martis aut Mercurii, qvintus; qvarta hieme Cycli ſecundus obtinet jejunii Qvadrageſimalis introitus; ſi Feſtum Mariæ in diem Jovis aut Vene-

þvottdag, drottinsdag, annandag viku, þridiudag, midvikudag, þá er inn þridie föstuinngángur.

152. §.

Fimta vetur í ölld er fyrsti föstugángur ef Mariumessa er fimtadag, föstudag, þvottdag, drottinsdag, annandag viku edur þridiudag, enn ef hun er midvikudag, þá er annar; siетta vetur í ölld er föstugángur þridie, ef Mariumessa er fimtadag, enn ef hun er föstudag, þvottdag, drottinsdag, manadag, þridiadag eda midvikudag, þá er inn IIII. föstugángur; siöunda vetur í ölld er föstugángur annar, ef Mariumessa er fimtadag, föstudag, þvottdag, drottinsdag, manudag, enn ef hun er þridiadag, midvikudag, þá er hinn þridie föstugángur; átta vetur í ölld er föstugángur enn sidasti avallt; niunda vetur í ölld er föstugángur inn þridie ef Mariumessa er fimtadag, föstudag, laugardag, drottinsdag, enn ef hun er manadag, þridiudag, midvikudag, þá er fiordi föstugángur.

153. §.

Tiunda vetur í ölld er fyrsti Föstugángur ef Mariumessa er fimtadag, enn hvern dag adra sem hun er, þá er annar föstugángur; ellefta vetur í ölld er föstugángur inn fiordi ef Mariumessa er fimtudag, föstudag eda þvottdag, enn ef hun er annan nockurn, þá er hinn fimti föstugángur; tolfta vetur í ölld er ávallt hinn þridie föstugángur; þrettanda vetur í ölld er föstugángur fyrsti ef Mariumessa er fimtadag, föstudag, þvottdag, drottinsdag, enn ef hun er manadag, þridiudag, midvikudag, þá er annar föstugángur.

154. §.

ris incidat, ſin diem Saturni, Solis, Lunæ, Martis, Mercurii, tertius.

§. 152.

Qvinta hieme Cycli primus obtinet jejunii Qvadrageſimalis introitus, ſi Feſtum Mariæ diem Jovis, Veneris, Saturni, Solis, Lunæ, Martis, obſidet, ſin diem vero Mercurii, ſecundus; ſexta hieme Cycli introitus jejunii Qvadrageſimalis occurrit tertius, ſiqvidem Feſtum Mariæ diem Jovis occupet, ſin autem Veneris Saturni, Solis, Lunæ, Martis vel Mercurii, qvartus; ſeptima hieme Cycli, ſecundus jejunii Qvadrageſimalis introitus oboritur, ſi Feſtum Mariæ die Jovis, Veneris, Saturni, Solis, Lunæ exiſtat, ſi vero die Martis, Mercurii, tertius; octava hieme Cycli introitus jejunii Qvadrageſimalis ultimus ſemper obtinet; nona hieme Cycli, tertius jejunii Qvadrageſimalis introitus occurrit, ſi Feſtum Mariæ diem Jovis, Veneris, Saturni, Solis, offendat, ſin diem Lunæ, Martis, Mercurii, qvartus.

§. 153.

Decima hieme Cycli, primus jejunii Qvadrageſimalis introitus exiſtit; Feſto Mariæ die Jovis exiſtente, ſed qvo cæterorum cunqve, ſecundus; undecima hieme Cycli, introitus jejunii Qvadrageſimalis qvartus oboritur, Feſto Mariæ in diem Jovis, Veneris aut Saturni incidente, in qvem vero cunqve cæterorum qvintus; duodecima hieme Cycli, introitus jejunii Qvadrageſimalis ſemper occurrit tertius; decima tertia hieme Cycli, introitus jejunii Qvadrageſimalis primus oboritur, ſi Feſtum Mariæ diem Jovis, Veneris, Saturni, Solis, obſidet, ſin diem Lunæ, Martis, Mercurii, ſecundus.

154. §.

Fiortanda vetur í ölld er föſtugángur inn fiordi, ef Mariumeſſa er fimtadag, föſtudag, þvottdag, drottinsdag, mánadag, þridiudag, enn ef hun er midvikudag, þá er fimti föſtugángur; fimtanda vetur í ölld er föſtugángar annar, ef Mariumeſſa er fimtudag, föſtudag, þvottdag, enn ef hun er drottinsdag, mánadag, þridiudag, midvikudag, þá er inn þridie föſtugángur; ſextanda vetur er avallt hinn fyrſti föſtugángur; ſiautianda vetur í ölld er hinn þridie föſtugángur ef Mariumeſſa er fimtudag, föſtudag, enn hvern annan ſem hun er, þá er inn fiordi föſtugángur; átianda vetur i ölld er föſtugángur annar ef Mariumeſſa er fimtadag, föſtudag, þvottdag, drottinsdag, mánadag, þridiudag, enn ef hun er midvikudag, þá er inn þridie föſtugángur; nitiánda vetur í ölld er föſtugángur IIII. ef Mariumeſſa er fimtadag, enn hvern dag ſem hun er annan, þá er hinn ſidſti föſtugángur.

XXVII. Cap.

UM AFMÖRKUN ÞESS FYRSTA OG SYDSTA AF ÞEIM TOLF DÖGUM, SEM ERU FASTER Í LANGAFÖSTU, UM AD FASTSETIA MARIUMESSU KOMU Á YMSUM ÁRUM TUNGLALLDAR, OG HVAD OFFT HANA BERE Á SAMA STAD Í PÁSKAÖLLD.

§. 155.

(57) Tolf eru þeir dagar er alldri komaſt af Langaföſtu, og er hinn fyrſti II nóttum fyrir Gregorius meſſu, enn hinn ſydaſti

(57) Qvia Paſcha citimum in Martii vigeſimum ſecundum, remotisſimum in Aprilis vigeſimum qvintum incidit, putando in antecedentia per Dominicalem C, vigeſimo

154. §.

Decima qvarta hieme Cycli, introitus jejunii Qvadragesimalis obtinet qvartus, si Festum Mariæ diem Jovis, Veneris, Saturni, Solis, Lunæ, Martis occupat, sin diem Mercurii qvintus; hieme Cycli decima qvinta secundus existit jejunii Qvadragesimalis introitus, si Festum Mariæ die Jovis, Veneris, Saturni existat, sin autem Solis, Lunæ, Martis, Mercurii tertius; hieme Cycli decima sexta, primus jejunii Qvadragesimalis introitus semper oboritur; hieme Cycli decima septima, introitus jejunii Qvadragesimalis occurrit tertius, si Festum Mariæ diem Jovis, Veneris offendat; qvem vero cunqve reliqvorum, qvartus; decima octava hieme Cycli, secundus obtinet jejunii Qvadragesimalis introitus, si Festum Mariæ diem Jovis, Veneris, Saturni, Solis, Lunæ, Martis occupet; si vero diem Mercurii, tertius; hieme Cycli decima nona qvartus incidit jejunii Qvadragesimalis introitus, Festo Mariæ in diem Jovis incidente, in qvem vero cunqve cæterorum, ultimus.

Cap. XXVII.

DE DETERMINANDIS DIEBUS PRIMO ET ULTIMO EORUM DUODECIM, QVI INTRA JEJUNIUM QVADRAGESIMALE FIXI CONTINENTUR, SITU FESTI ANNUNCIATIONIS VARIIS ANNIS CYCLI LUNARIS DETERMINANDO, ET QVOTIES IN CYCLO PASCHALI IDEM SITUS RECURRAT.

155. §.

Ex jejunio Qvadragesimali nunqvam egrediuntur dies duodecim, qvorum primus ante Festum Gregorii binoctio incidit, at in

simo qvinto Aprilis adscriptam septem hebdomadas, incides in septimum Martii, cui

ſydaſti Benedictus meſſu, og er einn drottinsdagur í þeim. Þá er Benedictus meſſa föſtudaginn lánga eda Laugardaginn fyrir Páſka, enn Gregorius meſſa ſie midvikudaginn annan.

156. §.

(58) Mariumeſſu ber á IIII dag Páſka fiorum ſinnum í enni gömlu ölld, þat verdur enn VII vetur í enni þrettandu ölld, og inni XVIII og XXIII og XXVIII. Mariumeſſu ber VIII ſinnum hvort, annan dag Páſka og þridia, hun verdur IIII ſinnum hvort, enn XVI vetur í ölld og inn V.

157. §.

Mariumeſſu ber XII ſinnum á Páſkadag í enni gömlu ölld, þat verdur IIII ſinnum enn XIII. vetur í ölld, og IIII ſinnum enn ſextánda; ef Mariumeſſa er fiorda dag Páſka, þá er Britar meſſa drottins dagin í föſtuinngáng, nema hinn XVI vetur í ſiduſtu ölld, þá er hun þvottdaginn, þat verdur eigi optar í enni gömlu ölld.

158. §.

Mariumeſſu ber XVI ſinnum á Laugardaginn fyrer Páſka og ſvo föſtudaginn lánga, þat verdur IIII ſinnum annan vetur í ölld,

---

cui adſcripta litera C, diem hanc eſſe dominicam indicat, ab hac die incluſivè in conſeqventia ad vigeſimum primum Martii etiam incluſivè putando, dies qvindecim obtinebis & in his tres Dominicas, qvi e jejunio Qvadrageſimali nunqvam egredi poſſunt, qvare putando hallucinatus eſt author Computi, dum has dies nonniſi duodecim, & in his unicam ſtatuit Dominicam, horum primus puta Martii ſeptimus, qvinqve noctibus Feſtum Gregorii, qvod duodecimo adhæret, antecedit, ultimus autem nempe vigeſimus primus Feſtum Benedicti occupat. Obtinente Paſchate citimo ſeu vigeſimum ſecundum Martii occupante, Feſtum Benedicti diem Saturni Paſchati proximam, ſed illo vigeſimum tertium, hoc diem Paſſionis

in Festum Benedicti, ultimus, in his una dies Solis occurrit. Tunc Festum Benedicti, diem Passionis, aut diem Saturni Pascha præcedentem obsidet, Festum vero Gregorii diem Mercurii secundam occupabit.

§. 156.

In Cyclo vetri Mariæ Festum, feriam qvartam Paschalem, qvater occupat, evenit id ipsum hieme septima Cyclorum solarium, decimi tertii, decimi octavi, vigesimi tertii, & vigesimi octavi. Festum Mariæ feriam secundam ac tertiam Paschalem octies obsidet, qvorum utrumvis hieme Cycli decima sexta nec non qvinta, qvater evenit.

§. 157.

In Cyclo veteri Festum Mariæ diem Paschatis duodecies offendit, id qvod hieme Cycli decima tertia qvater evenit, & qvater decima sexta; si Mariæ Festum feriam qvartam Paschalem obsidet; Festum Brigidæ Dominicam Qvinqvagesimæ occupat. Sed hieme decima sexta Cycli ultimi, diem Saturni, id qvod in Cyclo veteri sæpius non contingit.

§. 158.

Festum Mariæ diem Saturni Pascha proximè præcedentem & diem Passionis sedecies occupat, id qvod hieme Cycli secunda qvater,

sionis occupat, & in hoc posteriore casu Festum Gregorii in diem Mercurii, in antecedentia putando a Paschate, secundam incidit. Hæc autem cum antecedentibus non cohærent. Sed ut ab antecedentibus sejungantur ac inter se cohæreant; textui inserendum est: Þegar *Páskar eru í fyrstalæge; Þá er Benedictus messa &c.*

(58) Hæc de incidentia Festi Mariæ Annunciationis in certos dies, confer cum Rymb. P. 1. Cap. 12. §. 44. & seqv. item P. 2. Cap. 8. §. 72. & Not. 85. & secundum methodos ibi traditas ipse dijudice.

ölld, og enn XIII fiorum ſinnum, og enn ſimta IIII ſinnum, og IIII ſinnum enn XVI. Maríumeſſu ber XX ſinnum á Skirdag enn fyrſta föſtuinngáng.

XXVIII. Cap.

UM GÁGNDAGINN HVÖNÆR OG HVÖRSU OPT HANN KOMI Á PÁSKADÖGUM Í SÓLAR OG PÁSKAÖLLD, UM BYRIUN MANÁDA Á MISSERUM ISLENDSKUM OG YMBRUDAGA, UM BYRIUM SUMARS OG UM GÁGNDAGA, UM MILLEBIL MILLUM PÁSKA, GÁGNDAGA OG HVITUDAGA.

159. §.

(59) Gágndagurinn eini verdur IIII ſinnum á Páſkadag í enne gömlu ölld, þad verdur í enni IIII ölld og annarre, XX ölld og í XII. og XX ölld, hann verdur VIII ſinnum hvort annan Páſkadag og þridia, enn þat verdur IIII ſinnum hvört enn VIII vetur í ölld og enn nitiánda, hann verdur XII ſinnum enn IIII dag Páſka, þat verdur IIII ſinnum hinn VIII vetur í ölld og fiorum ſinnum enn IX. og fiorum ſinnum enn XIX.

160. §.

(60) Midvikudagur ſkal einn í millum Seliamannameſſu og drottinsdags at midiu ſumri, nema Varnadar ár ſkulu tveir. Þridia-

(59) Dies ille luſtrationum unicus de qvo hic Authori ſermo, in Aprilis vigeſimo qvinto fixus eſt, in qvem incidente Paſchate obtinet litera Dominicalis C, qvam inſpiciendo Cyclum Julianum Solarem, anno qvarto, nono, decimo qvinto, & vigeſimo ſexto adſcriptam videbis, qvibus evenire poteſt ut dies illa luſtrationum unica diem Paſchatis offendat, erronei igitur ſunt Authoris numeri, & pro annari ſcribendum, niundu, pro XX. XV, pro XXVII. XXVI. cætera Domino lectori ſimili modo dijudicanda relinqvo.

qvater, decima tertia qvater, & qvinta qvater, & decima sexta qvater evenit. Festum Mariæ in diem Viridium, prima Qvinqvagesima obtinente, vigesies incidit.

CAP. XXVIII.

DE DIE LUSTRATIONUM QVANDO ET QVOTIES IN CYCLO PASCHALI ET SOLARI OFFENDAT DIES PASCHALES, INITIIS MENSIUM IN SEMESTRIBUS ISLANDICIS ET QVATEMBRIBUS, INITIIS ÆSTATIS ET DIEBUS LUSTRATIONUM, INTERVALLIS INTER PASCHA, LUSTRATIONES ET PENTECOSTEN.

§. 159.

In Cyclo veteri dies illa Lustrationum unica in diem Paschatis qvater incidit, evenit id ipsum in Cyclo qvarto & secundo, vigesimo secundo & vigesimo octavo. Feriam secundam & tertiam Paschalem octies occupat, verum qvater accidit utrumvis, qvavis octava & decima nona hieme Cycli Solaris. Qvartam feriam Paschalem duodecies obsidet, id qvod octava hieme Cycli, qvater; nona qvater, & decima nona, qvater evenit.

§. 160.

Inter Festum Chilianorum & Dominicam æstatis dimidiatæ una dies Mercurii interesto; sed anno cautelari duæ intersunto.

 Die

(60) Qvia Festum chilianorum affixum est octavo Julii cui adscripta hebdomadalis G, at existente computo annali anomalo æstivo sit, Dominicalis E, sexto Julii adscripta, seqvitur Festum chilianorum in diem Martis & proximè seqventem diem, cui apposita hebdomadalis A, in diem Mercurii incidere, qvare, cum solida hebdomada tunc æstati adjiciatur; Dominica dimidiatæ æstatis prima, Julii vigesimum occupabit; conseqventer dies Mercurii altera Julii decimum sextum offendit, atqve

(61) Þridiudag þann er næſtur er Mariumeſſu fyrri kemur tvimanudur ſumars, nema varnadar ár; þá kemur eptir; fimtadag þann ſem næſtur er Kroſsmeſſu, kemur ſidaſti mánudur ſumars, nema Varnadar ár, þá kemur eptir.

161. §.

Ymbrudaga ſkal hallda næſta midvikudag eptir Krosmeſſu. Þvottdag þann ſem næſtur er Kalixtus meſſu kemur fyrſti mánudur vetrar, nema Varnadar ár; þá kemur eptir; annann dag viku, þann ſem næſtur er Bricius meſſu, kemur annar mánudur vetrar, nema Varnadar ár, þá kemur eptir. Midvikudag þann er næſtur er Magnus meſſu kemur Jólmánudur, nema Varnadar ár, þá kemur eptir.

162. §.

Ymbrudaga ſkal hallda í þridiu Viku Jólaföſtu. Midviku dagur einn ſkal vera í milli Blacius meſſu og Drottinsdags þeſs er fyrſtur er í Goi, nema Varnadar ár, þá eru tveir; Þridiudagur einn ſkal vera imilli þeſs Þridiudags er fyrſtur er í Einmánudi, og þeſs dags er VI nóttum er eptir Mathias meſſu enn II. ef hlaupár er, enn ſá er annar í Marcio.

163. §.

---

atqve duo inter Feſtum Chilianorum & Dominicam æſtatis dimidiatæ primam continentur, verum inſtituto examine nullo alio caſu id contingere deprehendes, cum Dominica illa æſtatis dimidiatæ prima, primo omnium in Julii decimum tertium incidere poſſit.

(61) Qvia Einmanudus æſtivus ſemisſis æſtatis poſterioris, menſis initialis, die Dominica introit omnium primo Julii decimo tertio, & obtinente computi anomalia migrat in vigeſimum; ſeqvitur Trimanudum duodecimo Auguſti die Martis; qvi Mariæ Feſtum prius proximè præcedit primo inire, at obtinente computo annali anomalo

Die Martis proxima Feſto Mariæ priori æſtatis Tvimanudus *introit, ſed anno cautelari ſeqvitur. Die Jovis viciniſſima Feſto Crucis, æſtatis menſis ultimus introit; ſed anno cautelari ſeqvitur.*

§. 161.

Qvatembres celebrantor die Mercurii proxima poſt Feſtum Crucis. Die Saturni Feſto Calixti proxima, primus menſis hiemis introit. Sed anno cautelari ſeqvitur; feria ſecunda Feſto Bricii viciniſſima, menſis hiemis ſecundus incipit, ſed anno cautelari ſeqvitur. Die Mercurii viciniſſima Feſto Magni menſis Nativitatis venit, ſed anno cautelari ſeqvitur.

§. 162.

Qvatembres in tertia ſeptimana jejunii Nativitatis celebrantor. Inter Feſtum Blacii & Dominicam Goæ primam una dies Mercurii interponitur, ſed anno cautelari duo interponuntur. Inter feriam tertiam Einmanudi primam, & diem illam, qvæ Feſto Matthiæ ſex noctibus poſtponitur, una dies Martis interponatur, at anno bisſextili duo; ſed ille ſecundus Martii exiſtit.

anomalo in decimum nonum migrare; puta diem Martis, qvi memoratum Mariæ Feſtum proximè ſeqvitur. Ex his igitur & ſeqventibus qvæ de menſium anni Norvegici introitu adfert author computi, apparet, id qvod etiam alibi monui, anomaliam computi annalis Islandorum, totum veterem annum Norvegicum penetrare ac pervadere, & menſium introitus perturbare, etiamſi iſtarum anomaliarum, præterqvam in menſibus illis tribus, qvorum uſus apud Islandos in Computo ſemeſtrium indiſpenſabilis, animadverſio parum habeat momenti: cætera qvæ de menſium anni Norvegici introitu ſeqvuntur, lectori dijudicanda relinqvo.

163. §.

Ef hinn fyrsti er föstugángur, þá kemur sumar í annarri viku eptir Páska, enn Gágndagur á Þridiuviku sumars; ef annarr er föstuinngángur, þá kemur sumar í næstu viku eptir Páska viku, enn Gágndagur á fiordu viku sumars.

164. §.

Ef hinn þridie er föstuinngángur, þá kemur sumar í Páskaviku, enn Gágndagur á fimtuviku sumars. Ef IIII. er föstugángur, þá kemur sumar Skirdag enn Gágndagur á siettu viku sumars. Ef fimti er föstuinngángur, þá kemur sumar fyrir Palmadag, enn Gágndagur á siöundu viku sumars, enn Ymbrudagar í niunduviku sumars. Fiorar vikur eru avallt frá Páskaviku til Gágndagaviku, enn vika ávallt í milli Gágndagaviku og hvitásunnu.

XXIX. Cap.

UM ALLDUR JANUARII TUNGLS ÁTTA DAG JÓLA, FYRSTA ÁR Í ÖLLD, UM AD FINNA HID SAMA MED PÖCTUNUM, UM SIERHVERT ÁR Í TUNGLÖLLD, UM MISMUN TUNGLALLDRA Á SIERHVERIUM MÁNADAKOMUM, MED SINUM UNDANTEKTUM, UM TYD BYRIUN OG RÖD FÖSTUINNGÁNGA, SAMT TALBYRDINGS NIDURRADAN.

165. §.

(62) Nitián eru vetur í tunglölld hverri; hinn fyrsta vetur í ölld er tungl IX. nátta hinn VIII. dag Jóla, enn þessi

(62) Hic clarius distinctius & completius proponuntur qvæ supra Cap. 16. §. 93 & seqv. sunt proposita, qvibus cum igitur conferantur.

§. 163.

Prima Qvinqvagesima obtinente; in secunda post Pascha septimana, æstas introit, dies vero lustratianum in tertia æstatis hebdomada; secunda Qvinqvagesima obtinente, in vicinissima Paschali hebdomada æstas init, dies vero lustrationis in qvartam æstatis septimanam incidit.

§. 164.

Tertia Qvinqvagesima obtinente, hebdomada Paschali init æstas, sed dies Lustrationis qvintam æstatis septimanam occupat. Qvarta Qvinqvagesima occurrente; dies æstatis initialis diem Viridium obsidet, sed dies lustrationum sextam æstatis septimanam. Qvinta Qvinqvagesima oboriente, die Jovis ante diem Palmarum init æstas, sed dies lustrationis in septimam æstatis septimanam incidit; At Qvatembres in nonam incidunt. Hebdomada lustrationum a Paschali, semper qvatuor septimanas distat, at inter septimanam lustrationum & Pentecosten una semper hebdomada interponitur.

CAP. XXIX.

DE ÆTATE LUNÆ JANUARII OCTAVA DIE FESTI NATIVITATIS ANNO CYCLI PRIMO, EADEM PER EPACTAS INVENIENDA, SINGULIS ANNIS CYCLI LUNARIS, DIFFERENTIIS ÆTATUM LUNARIUM SINGULORUM MENSIUM INITIIS, CUM SUIS EXCEPTIONIBUS. DE TEMPORE INITIO ET ORDINE INTROITUUM QVADRAGESIMALIUM ET ORDINE TALBYRDINGI.

§. 165.

Cyclus qvivis lunaris est novemdecim annorum systema; hieme Cycli prima, octava die Festi Nativitutis, luna nona existit

þessi tala er svo ad hvern vetur frá ödrum, skal XI nætur leggia vid þær er ádur hefur verid hinn áttadag Jóla, þar til er þritug verda, enn ef meiri verdur, þá skalla fella nidur þriatigu, enn hafa þad er umfram er.

166. §.

Enn þessi er mánada munur: Januarius sem adur telst, Februarius nátt elldra, Marcius sem hinn fyrsta, Apprilis nátt elldra, Majus II, Junius III, Julius IIII, Augustus V, September VI, October VII, November IX, December X.

167. §.

Hinn átta vetur í ölld er nótt yngra enn telst í Marcio ef eigi er hlaupár, hinn nítianda vetur er nátt elldra í Marcio enn telst ef hlaupár er, enn nátt yngra í Majo, svo er og hinn átta vetur í Marcio ef hlaupár er, í Augusto er þá nótt eldra enn telst. Tungl Januarii skal avallt vera þritugt, enn þá á sinn mánudur hvert tungl þritugt, edur nátt yngra. Tungl Februarii skal avallt þritugt ef hlaupár er, og er þá avallt nátt fyrrir prim, enn telst í milli Blasius messu og Matthias messu.

§. 168.

Februarius allur og vika af Marcio þad er halfur fiordi tugur daga, þeir eru allir undir föstuinngöngum þeim hálfum fiorda tug daga skal skipta í fimtunga og hefiast viku fyrir Britar messu; annarr viku eptir Blasius messu;

þridie

existit noctium; hæc vero putandi ratio ita est comparata, ut qvotannis noctes undecim adjiciendæ sint illis, qvæ octava die Festi Nativitatis anni antecedentis obtinuerant donec triginta conficiantur; Qvod si aggregatum excedat triginta, tricenario abjecto, residuum adhibendum est.

§. 166.

Cæterum hæc sunt mensium discrimina: Januarius (habet lunam) uti supra putatum; Februarius nocte seniorem, Martius uti mensis primus, Aprilis nocte seniorem, Majus duabus, Junius tribus, Julius qvatuor, Augustus qvinqve, September sex, October septem, November novem, December decem.

§. 167.

Octava hieme Cycli nocte junior existit qvam anno communi numeretur in Martio; hieme Cycli decima nona in Martio est luna nocte senior, qvam anno bissextili putetur, in Majo vero nocte junior. Sic etiam octava hieme Cycli, anno bissextili habet in Martio; tunc in Augusto est nocte senior, qvam alias numeretur. Luna Januaria semper sit tricenaria, tum vero mensis qvilibet lunam tricenariam habet vel nocte juniorem. Luna Februaria anno bissextili semper sit tricenaria, atqve tunc semper nocte una antecedit sua primatio, sed inter Blasii Matthiæqvæ Festa numeratur.

§. 168.

Februarius totus & prima Martii hebdomada, dies triginta qvinqve conficiunt, qvi Qvinqvagesimis omnes subsunt. Dies illi triginta in qvinqve partes dividantur, qvæ una septimana ante Brigidæ Festum inchoentur; secunda una septimana post

þridie hefst viku fyrir Petursmessu siálfa, hinn fimti er Marcius geingur inn. Þessir fimtungar kallast föstuinngángar ad alþydu tali.

XXX. Cap.

UM SUMAR AUKA, SUMARS OG VETRAR KOMU, MED SINUM UNDANTEKTUM OG VARATEKTUM, SAMT UMBREITING FÖSTUGÁNGA OG CONCURRENTIUM OG VARNADARÁR.

169. §.

(63) Þat sumar skal auka er celiumanna messa verdur Midvikudag nema hann lydi af III deigi á fimtudag, þá skal sumri fyrr, IIII. sinnum skal sumar auka á Sólarölld, þá er Jonsdagur í midtþing enn nu, sem þá er hann er á þridiadag viku, enn átta vetur alldarinnar, þá ád eins kemur á Lucasdag hinn fyrsti dagur vetrar.

170. §.

(64) Enda þoka af þvi ur setningu föstuinngángar og eigi optar, þá er hlaupár, og IIII. concurrentis, þeir þoka um staf er fyrir eru hlaupárs dag, enn eigi þoka þeir er eptir hlaupársdaginn eru, þat er Varnadarár.

171. §.

---

(63) Festum Chilianorum octavo Julii affixum est, cui adscripta hebdomadalis G, qvare siqvidem Festum Chilianorum in diem Mercurii incidere ponatur, seqvitur esse Dominicalem D, qva obtinente, æstati semper accessio adjungenda, nisi computus annalis sit anomalus, ergo, si Festum Chilianorum, à die Mercurii in diem Martis transeat, & conseqventer fiat Dominicalis E, dummodo annus Bissextilis inseqvatur, appendix æstatis etiam obtinet, & simul computus annalis æstivus anomalus & annus octavus Cycli Solaris.

Festum Blasii; tertia, una septimana ante ipsum Petri Festum, qvinta ineunte Martio. Hæ qvintæ partes computo vulgi Qvinqvagesimæ appellantur.

Cap. XXX.

DE ÆSTATIS APPENDICE, INITIO ÆSTATIS ET HIEMIS, CUM SUIS EXCEPTIONIBUS ET CAUTELIS, MUTATIONE QVINQVAGESIMARUM ET CONCURRENTIUM ANNO CAUTELARI.

§. 169.

Æstati illi accessio adjungatur, qva Festum Chilianorum in diem Mercurii incidit, nisi a feria qvarta in tertiam transeat, tunc enim æstati præcedenti adjungatur; in Cyclo Solari æstas qvater augeatur; Tunc etiamnum Festum Johannis Babtistæ occupat medium tempus comitiorum, sicuti qvando feriam tertiam offendit. Sola octava hieme Cycli, dies hiemis initiatis obsidet Festum Lucæ.

§. 170.

Qvam ob rem anno illo & non sæpius Qvinqvagesimæ mutant situm, tunc annus bissextilis & qvatuor concurrentes existunt, qvi diem intercalarem antecedunt, littera una loco cedunt, qvi vero seqvuntur qviescunt, annus ille cautelaris existit.

(64) Si Qvinqvagesima in Februarium sic incidat, ut Matthiæ Festum antevertat, ob diem intercalarem ibidem insertam, anno Bissextili uno die in Calendario descendit, seu in conseqventia movetur, sin autem in Februarium post Matthiæ Festum vel in Martium incidat; annis Bissextis dies intercalaris situm Qvinqvagesimæ non perturbat.

171. §.

A hinu átta ári Sólaralldar vidlagning, þá er at kemur á þvi ſumri fyrir hlaupárs ſökum, er eptir ferr, þá kemur til inn átti ſtafur í drottinsdags tölumörkum fyrir viku þá er þegar kemur vid fyrir midſumar; frá midiuſumri og til þeſs er hlaupárs vika lykſt, ſvo þarf ei á ödrum árum alldarinnar, á Marcio lykſt hlaupárs vika.

172. §.

Þá ſkal vid ſumar auka er ſeliumanna meſſudagur er á Midvikudeigi, og er þá hálfönnur vika til midſumars, nema á enu átta ári Sólar aldar, þá er ſa dagurenn er á þridiadag, þá er deigi meir enn hálf önnur vika til midſumars fyrir vikulagninguna.

XXXI. Cap.

UM FORHOLLD ÞEIRRA MINNE ALLDA TIL HINNAR GÖMLU ALLDAR, UM MILLEBIL MILLUM JÓLA OG MIDS VETRAR OG ÞEIRRA MERKIDAGA, UM JÓLA TERMIN, UM ÁR SÓLAR OG TUNGLALLDA, OG Á HVERIUM HVÖR FYRIR SIG KOME, UM ORSÖK OG STAD SUMAR AUKA.

173. §.

I gömluölld eru CCCC. vetra tolfræd og II. vetur ens ſietta tigar, í henni eru VIII. og XX tunglallder, enn XIX Sólar alldir, hlaupár XIII. og C. enn hálfur tiundi tugur vidurlaga. Þad er (65) XIX ſinnum er X nætur ſkal telia í millum

§. 171.

Anno octavo Cycli Solaris, ob annum intercalarem qvi sequitur, æstati accessio adjungatur, tunc characteribus computisticis Dominicarum octava littera (Dominicalis) superadditur, ob illam hebdomadam, qvæ mox ante medium æstatis accedit; inde ab æstate dimidiata donec septimana intercalaris finiatur, annus cautelarius continuat; hoc autem annis Cycli cæteris opus non est, septimana intercalaris in Martio exspirat.

§. 172.

Tum æstati appendix adjiciatur, cum Festum Chilianorum diem Mercurii occupat, atqve tunc ad æstatem dimidiatam labitur sesqvi septimana; sed anno octavo Cycli Solaris, Festo illo diem Martis occupante, sesqvi septima plus una die propter accessionem hebdomadis, ad medium æstatis effluit.

CAP. XXXI.

DE RATIONIBUS CYCLORUM MINORUM AD CYCLUM VETEREM, INTERVALLIS INTER FESTUM NATIVITATIS ET HIEMEM DIMIDIATAM, ET CHARACTERIBUS EORUNDEM, TERMINIS FESTI NATIVITATIS, ANNIS CYCLORUM SOLIS ET LUNÆ, QVIBUS OBTINEANT SINGULA, CAUSA ET LOCO APPENDICIS ÆSTATIS.

§. 173.

In Cyclo veteri continentur anni duodenariè qvadringenti & qvinqvaginta duo, Cycli lunares viginti octo, & novemdecim Solares, anni bissextiles centum duodenarium & tredecim, sed æstatum appendices nonaginta qvinqve. Novemdecies accidit inter Festum Nativitatis completum & hiemem dimidiatam

millum Jóla og midsvetrar, þá er Margretarmessa en sidari um sumarid á midsumars helginni, verdur þad jafn opt og Lucasmessu kemur vetur.

174. §.

(66) Alldri skemur í milli Jóla og midsvetrar, enn III nætur og verdur þad VI sinnum ens átta tigar, og renna IIII fyrir IX. enn III fyrir XX. Jóladagur má fyrst verda fimtadag viku í X. viku vetrar og er þad XVI. sinnum, hann má og koma viku sydarr og eru, þá III. nætur í milli midsvetrar og Jóla.

175. §.

Þad er enn IX vetur í hverri Sólarölld, er X nætur eru í milli Jóla og midsvetrar, þad er it VIII. hvert ár og XX.

---

(65) Vult dicere dominus Author computi decies & novies computum annalem Islandorum fieri anomalum, intereadum universus decurrit Talbyrdingus, sive dum Cycli Solis & Lunæ simul ineuntes simul exspirant, cum enim Talbyrdingus sit factum ex Cyclo Solis in Cyclum Lunæ, qvi annorum novemdecim est Systema, semel autem in Cyclo Solis computi anomalia contingat, seqvitur utiqve necessariò, decies novies contingere computi anomaliam dum totus decurrit Talbyrdingus. Festum Margaretæ posterius vigesimo Julii est affixum, in qvem obtinente computo annali anomalo, Dominicam æstatis dimidiatæ primam incidere supra (n. 60.) vidi. Sed alibi ostensum, qvoties computus annalis æstivus fuit anomalus, toties etiam in hiemis introitu anomaliam contingere, & diem hyemis primam offendere Festum Lucæ. Qvin etiam toties in Thorris introitu anomaliam evenire vidimus, qvare, cum illa prior anno octavo, hæc nono contingere debet; & hinc est qvod in seqventibus dicat, anno qvovis Cycli solaris nono inter Festum Nativitatis, h. e. Epiphaniam inclusivè, & semissem hyemis posteriorem ineuntem

noctes decem numerari. Tunc Festum Margaretæ posterius Dominicam illam obsidet, qvæ æstatem bifariam dividit, id qvod toties accidit, qvoties in Festum Lucæ hyems incidit.

§. 174.

Inter Festum Nativitatis completum & hiemem dimidiatam, spatium temporis brevissimum est trinoctium, id qvod (in Cyclo veteri) septuagies sexies evenit, qvaternario novem, at ternario viginti præcedente. Dies prima Festi Nativitatis in feriam qvintam decimæ hebdomadis primo omnium incidere potest, id qvod sedecies evenit, qvin etiam una septimana post incidere potest, hieme dimidiata á Festo Nativitatis exspirante, trinoctium distante.

§. 175.

In qvovis Cyclo Solari hieme nona inter Festum Nativitatis exspirans & hiemem dimidiatam noctes decem labuntur. Id

euntem dies decem intercedere, qvo casu inter Epiphaniam & Thorris introitum duo dies Mercurii interponuntur, qvod computi annalis anomali character infallibilis habetur.

(66) Qvia Computo annali anomalo non existente & Dominicali D, obtinente, inter Epiphaniam & Thorris initium, sive semissis hiemis posterioris triduum intercedit, sed eadem in Cyclo Solari annis, tertio, decimo qvarto, vigesimo, & vigesimo qvinto est apposita, & præterea singulo anno Cycli lunaris, qvi annos novemdecim continet, Pascha in qvamvis dominicalem incidere potest; seqvitur annis 19 per 4 multiplicatis, productum 76, indicare toties contingere posse dum totus excurrit Talbyrdingus, ut nono Januarii Thorri introeat ac inter Epiphaniam & semissem hyemis alteram ineuntem triduum interponatur, qvod autem his immediatè subtexitur IV, IX, III. autem XX præcedere, hic loco prorsus alieno sine judicio intruditur, qvo ad Cyclum concurrentium respicitur, in qvo IV. concurrentes anno IXno, III. XXmo respondent.

XX. Petursmeſſa er eitt ſinn á drottinsdag er heſſt IX. vikna faſta, og eru X. nætur í milli Jóla og midsvetrar og kemur þá hlaupár, þad er inn áttunda vetur í tunglölld, og er þad í fiordu ölld ennar gömlu alldar, enn hun er III. á ödrum deigi viku, og er þá Gágndagurinn eini Páſkadag.

176. §.

I tveim dægrum eru fiorar ſtundir og XX. og umfram hot og augabragd, enn í hverri ſtundu eru V. hót, þau hót og augabrögd ſem umfram eru ſtundatal ſafnaſt ſaman til dags þeſs er hverir XII. mánudir eru deigi leingri enn viknatal og heitir ſá concurrentis.

177. §.

Þeir dagar verda VI. og I. hlaupársdagur og verdur þad þá vika. Siá vika kemur í fyrir midſumar og eru þá XIIII. vikur til midſumars og verdur þad fiorum ſinnum í ſamt, þá er vidurlag er ad Jonsmeſſa er á midvikudag í XI. viku ſumars, enn ef fyrr kemur hlaupár enn hun endaſt á midvikudeigi, þá er hun á þridiudeigi, og er þad enn niunda hvern vetur Sólaralldar, og felſt þad enn átta hvern vetur og XX.

XXXII.

Id qvod annis ſingulis viginti & octavo contingit; Feſtum Petri, Dominicam ſexageſimæ ſemel occupat; inter Feſtum Nativitatis finitum & hiemis medium, decem noctium intervallo exiſtente, & anno bisſextili veniente qvi Cycli lunaris octavus, id ipſum in Cycli veteris Cyclo qvarto lunari evenit, verum ſecundam feriam ter occupat, die luſtrationum unica in diem Paſchatis incidente.

§. 176.

In ſemibiduo continentur horæ viginti qvatuor, plus unâ qvintâ & momento, at in hora qvavis qvintarum qvinarius, illæ qvintæ & momenta, qvæ numerum horarum excedunt, in diem illam colliguntur, qva menſium qvodlibet duodecim Syſtema numero hebdomadarum longius eſt, qvæ concurrens appellatur.

§. 177.

Dies illi ſenarium conficiunt, cui una dies intercalaris ſuperaddita ſeptimanam producit, illa hebdomada ante æſtatem dimidiatam inſeritur, atqve tunc qvatuordecim ſeptimanæ (ab initio) ad medium æſtatis labuntur, & dum æſtati acceſſio adjungitur, qvater continenter accidit Johannis Baptiſtæ Feſtum, diem Mercurii undecimæ æſtatis hebdomadis obſidere. Qvod ſi annus bisſextilis prius ineat, qvam die Mercurii illa finiatur; diem Martis occupabit, id qvod hieme qvavis nona Cycli Solaris evenit, & ſingulis annis viginti & octo ita putatur.

XXXII. CAP.

UM SUNDURDEILING VIKUNNAR OG TIMANS PARTA FORHOLLD MILLE SIN INNBYRDIS, UM UPPRUNA OG INNFÆRSLU HLAUPÁRSDAGS, UM SÓLSTADANNA OG JAFNDÆGRANNA TID.

178. §.

Vika hver hefur VII. daga, enn dagur II. dægur. II. fiordunga, XII. ſtundir; fiordungar III. vinda, vindur II. tidir. IIII. punctar í tid, X. momentur, XII. unſt í momentu, VII. athomur ens fimta tigar í uns.

179. §.

XII. ſinnum XXX. dagar, þad eru CCC. enn XII ſinnum X. tidir þad eru V. dagar, enn IIII. punctar og XX. fylla fiordung, þad eru VI. ſtundir, enn fiordungar eru inne hvert ár þeir er fylla hlaupársdag, og verdur ſá inn næſta eptir Mathiasmeſſu, enn ad þeſſu lidnu, þá hefſt enn Sólarár í ſama ſtad ſem it fyrra ſinn.

180. §.

Ad Romveria tali er Jafndægri á vor Benedictusmeſſu. Sólſtada á ſumar fiorum nóttum fyrir Jonsmeſſu. Jafndægri á hauſt næſta dag fyrir Mathiasmeſſu. Sólſtada á vetur Thomasmeſſu.

XXXIII.

Cap. XXXII.

DE DIVISIONE HEBDOMADIS ET MUTUA RATIONE PARTICULARUM TEMPORIS, ORIGINE ET INSERTIONE DIEI INTERCALARIS, TEMPORIBUS SOLSTITIORUM ET ÆQVINOCTIORUM.

§. 178.

Qvævis hebdomada dies ſeptem continet, dies vero duos ſemidies, duo Qvadrantes horas duodecim, Qvadrans tres ventos, ventus duas horas, hora qvatuor puncta, ſed decem momenta, momentum uncias duodecim, uncia atomos qvadraginta ſeptem.

§. 179.

Duodecies triginta ter centum duodenarium conficiunt, ſed duodecies decem horæ qvinqve dies, puncta vero viginti qvatuor qvadrantem complent, h. e. ſex horas. Qvotannis vero Qvadrans unus reſervatur, qvi diem intercalarem complet, illa Matthiæ Feſtum proximè inſeqvitur; qvo præterito, annus Solaris eodem ac prius loco exordium capit.

§. 180.

Ex Romanorum calculo æqvinoctium vernum incidit in Feſtum Benedicti. Solſtitium æſtivum qvatuor noctibus ante Johannis Baptiſtæ Feſtum, æqvinoctium autumnale, in diem qvæ proximè præcedit Matthei Feſtum. Solſtitium brumale in Feſtum Thomæ.

XXXIII. Cap.

UM TEIKN SEM GEFA VEDURATTU FAR TIL KINNA, SAMT JARDARINNAR AVAXTARSEME OG MISVÖST OG ÖNNUR TILFALLANDE TILFELLE, EPTIR YMISLEGRI KOMU JÓLA Á VIKUNNE.

181. §.

Ef Jóladag ber á Sunnudag, þá er vetur godur, enn vor regnſamt, ſumar þurkaſamt; vin mikid og gott, ſauder friofaſt, hunang mikit, og fridur hvervetna. Ef Jóladag ber á mánadag, þá er vetur í midlungi godur, vor gott ſumar regnſamt; vin ærit, mannfall mikid. Ef Jóladag ber á tyrsdag, þá er vetur mikill og vor regnſamt, og ſumar vott, hafandi konum vid voda ſialſann, konungafall og Jálla.

182. §

Ef Jóladag ber á Odinsdag, þá er vetur hardur og ſterkur, vor illt, ſumar illt; vin litid eda hunang og menn vesler, þviad þá er oáran á hvervetna. Ef Jóladag ber á Þorsdag, þá er vetur godur og vor regnsamt, ſumar gott; vin ærid og hvervetna er þá ærid. Ef Jóladag ber á friádag, þá er vetur hardur og vor gott ſumar hvervetna gott. Ef Jóladag ber á Þvottdag, þá er vetur hardur og vor regnsamt, korn vex illa, ſaudir deya og gamlir menn, huusbrunar verda þá opt. (67)

---

(67) His omnibus abſolutis adfert Author Computi aliqvid de cantu anni & methodo per ſuſas preces & literas Alphabeti prophetandi, qvarum ſignificatus ſecundum Alphabetum

CAP. XXXIII.

DE PROGNOSTICIS TEMPESTATUM FERTILITATE ET STERILITATE TERRÆ, ET ALIIS EVENTIBUS CONTINGENTIBUS PRO VARIO SITU FESTI NATIVITATIS IN HEBDOMADA.

§. 181.

Si Feſtum Nativitatis diem Solis offendat, hyems bona, at ver pluvioſum, æſtas ſicca, vinum multum bonumqve, oves fæcundæ, mellis multum & pax ubiqve gentium obtinebunt. Si Feſtum Nativitatis incidat in diem lunæ; erit hiems mediocris, ver bonum, æſtas pluvioſa, vinum copioſum, magna ſtrages hominum. Si dies Feſti Nativitatis diem Martis obſidet; magna ingruet hiems, ver pluvioſum, & æſtas humida, mulieres gravidæ in diſcrimine verſabuntur; Reges & Comites morientur.

§. 182.

Si dies Feſti Nativitatis diem Mercurii occupat, hiems aſpera, & vehemens ingruet, ver malignum, æſtas maligna, vini vel mellis inopia, & homines miſeri erunt; qvia tunc temporis ubiqve malignitas annonæ graſſabitur. Si dies Feſti Nativitatis diem Jovis obſidet; erit hiems bona, & ver pluvioſum, æſtas bona, vinum abundans, & ubiqve locorum id temporis abundantia. Si dies Feſti Nativitatis diem Veneris offendit, erit hiems aſpera, ver benignum, æſtas ubiqve benigna. Si dies Feſti Nativitatis diem Saturni offendit, ingruet hiems dura & ver pluvioſum, fruges malè creſcent, oves & homines morientur; ædificia tunc ſæpe conflagrabunt.

betum recenſentur, qvæ ad Aſtrologiam vel etiam Gemantiam pertinere videntur. Sunt autem hæc admodum pauca & tam vehementer corrupta ut reſtitui nullo modo posſint. Tum verſuum computiſticorum farrago ſeqvitur, *Ciſio Janus* &c. & plures alii qvi in ſecunda parte Rymbeglæ continentur, qvi omnes hic omittuntur, tum qvod ita ſint depravati ut reſtitui neqveant, tum etiam, qvod qvi computo digitali inſerviant, in parte ſecunda Rymbeglæ habeantur. Tum aliqvot Capita ſeqvuntur qvæ omnia in parte Rymbeglæ prima verbotenus habentur, niſi qvod lectiones aliqvot variantes occurrant, hæc autem etiam cum Rymbeglæ parte prima fuere collata. Tum deniqve ſeqvitur computus digitalis, qvi ad Capitis 3. §. vigeſimum qvartum continuat & cum Rymbegla prorſus convenit, niſi qvod aliqvot adſint lectiones variantes, qvæ cum Rymbeglæ P. 2da ſunt collata; hæc igitur omnia hic conſulto omittuntur, & ſyſtemati Rymbeglæ finis imponitur.

FINIS QVARTÆ PARTIS ET TOTIUS SYSTEMATIS RYMBEGLÆ.

INDEX VOCUM RYMBEGLÆ
CUMPRIMIS PROPRIARUM.

Dags-

E.

F.

G.

Giörla,

H.

Höf-

I.

K.

L.

Land-

M.

Mialtir,

N.

O.

P.

Rádid,

R.

S.

T.

U.

V.

Verk-

Þrád-

INDEX
IN
PARTEM RYMBEGLÆ HISTORICAM.

A.

Anto-

Ciro-

Hermis,

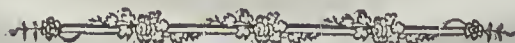
Mene-

Errata

Errata in Textu Rymbeglæ.

Pag. 6. lin. 12. dægar, *lege* dægur. Pag. 49. lin. 5 - 6. didicur, *l.* dicitur. Pag. 51. lin. 10. inunte, *l.* ineunte. Pag. 95. lin. 7. ante, *l.* post. Pag. 106. lin. 16. tolfræd, *l.* tolfrædt. Pag. 116. lin. 6. árins, *l.* árfins. Pag. 130. lin. 1. liet, *l.* hiet. Pag. 132. lin. 17. puncti, *l.* punctar. Pag. 196. lin. 19. XXVII, *l.* XXVIII. Pag. 202. lin. 3. Nativitatis, *l.* Nativitas. Pag. 204. lin. 10. vicinor, *l.* vicinior. Pag. 291. lin. 4. IX. Cap., *l.* Cap. IX. Pag. 293. lin. 16. facem, *l.* facerem. Pag. 296. lin. 5. leindar, *l.* leindir. Pag. 319. lin. 7. Frothone, *l.* Frodo. Ibid. lin. 14. Frodo, *l.* Fridfrodo. Pag. 322. lin. 6. Abotur, *l.* Abotar. Ibid. lin. pen. ult. Afsgreimur, *l.* Afsgrimur. Pag. 326. lin. 8. fiordus, *l.* fiordur. Pag. 327. lin. 3. Troftan, *l.* Troftans. Pag. 333. lin. 18. viniens, *l.* veniens. Pag. 335. lin. 9. lud, *l.* jud. Pag. 337. lin. 1. feptula, *l.* feptupla. Pag. 339. lin. 12. exftit, *l.* exftitit. Pag. 345. lin. 20. nonulli, *l.* nonnulli. Pag. 351. lin. 2. deosfum, *l.* deorfum. Pag. 353. lin. 2. lam, *l.* jam. Pag. 354. lin. 2. þá, *l.* þau. Pag. 355. lin. 6. fronte, *l.* fonte. Ibid. lin. 12. inftr, *l.* inftar; ibid. lin. colore, *l.* calore. Pag. 358. lin. 17. viddar, *l.* vidar. Pag. 386. lin. ult. Benedicte, *l.* Benedicite. Pag. 394. lin. ult. aud, *l.* ad. Pag. 396. lin. 14. dictie, *l.* dicite. Pag. 397. lin. 23. peilere, *l.* pellere. Pag. 403. lin. 3. ftuf, *l.* ftaf. Pag. 405. lin. 5. Græcerum, *l.* Græcorum. Pag. 414. lin. 17. völlu, *l.* völdu. Pag. 420. lin. 2. eitti, *l.* eiddi. Ibid. lin. 16. þeirra, *l.* þeirri. Pag. 440. lin. 8. funan, *l.* funnann. Pag. 447. lin. 6. fingtlis, *l.* fingulis. Pag. 454. lin. 2. des, *l.* de. Pag. 462. lin. 17. particullu, *l.* particulu. Pag. 464. lin. 11. ftornu, *l.* ftiornu. Ibid. lin. 19. metaft, *l.* mætaft. Pag. 465. lin. ult. hs, *l.* his. Pag. 466. lin. 2. metaft, *l.* mætaft. Pag. 468. lin. 20. af, *l.* ef. Pag. 472. lin. 13. mannft, *l.* manns. Pag. 475. lin. 5. eirns, *l.* eins. Pag. 480. lin. 17. Ben, *l.* Bene. Pag. 483. lin. 21. expertos, *l.* expertum. Pag. 494. lin. 10. Apprilis, *l.* Aprilis. Pag. 488. lin. 17. dar, *l.* dagur. Pag. 504. lin. 10 & 12. Afmorkum, *l.* Afmorkun. Pag. 514. lin. 11. fyftan, *l.* fyrftan. Pag. 531. lin. 7. offendat, *l.* offendit. Pag. 535. lin. 10. tafl, *l.* tal. Pag. 536. lin. 8 & 10. mefso, *l.* mefsu. Pag. 554. lin. 7. byrium, *l.* byriun. Ibid. lin. 17. felia, *l.* feliu. Pag. 560. lin. 3. fkalla, *l.* fkal. Pag. 4. Horol. lin. 3. forn, *l.* for. Pag. 7. Horol. lin. 16. noftra, *l.* noftro. Ibid. lin. 18. eodem modo, *l.* dum modo. Pag. 8. H. lin. 23. morgum, *l.* morgun. Pag. 16. H. lin. 7. átta, *l.* i átta. Ibid. lin. 12. i ios, *l.* i lios. Pag. 19. H. lin. 11. noftram, *l.* noftrum. Pag. 10. St. O. Dr. lin. 17. Bóru, *l.* Jóru. Pag. 15. St. O. Dr. lin. 27. uti, *l.* rem uti. Pag. 20. St. O. Dr. ligar, *l.* ligrar.

Ad figuram paginæ 110.

EXPLANATIO SCHEMATIS.

Hæc *figura repræſentat vetus Syſtema Ptholemaicum, cujus intimus circulus denotat globam terraqveum, cui inſcripta ſunt nomina & proprietates qvatuor elementorum juxta veterem Phyſicam Peripateticam, intervallum inter hunc & circulum ſecundum exhibet aërem ſive atmoſphæram, inter hunc & tertiam ſphæram ignis, ſpatium, inter hunc tertium & qvartum eſt cælum Lunare, ſcriptum eſt autem intra hos circulos, qvantum ſit tempus periodicum lunæ his verbis: Mercurius ſecundo cælo collocatus, Zodiacum centum triginta novem diebus peragrat. Spatium inter qvintum & ſextum repræſentat cælum Veneris, cui inſcriptum eſt tempus Veneris periodicum hoc modo: Venus tertio cælo collocata, Zodiacum trecentis qvadraginta octo diebus peragrat. Spatium inter hunc ſextum & ſeptimum exhibet cælum Solare, cui inſcriptum ejus tempus periodicum hoc modo: Sol qvarto cælo collocatus, Zodiacum trecentis ſexaginta qvinqve diebus & ſex horis peragrat. Spatium inter hunc ſeptimum & octavum eſt cælum Martis, cui inſcriptum ejus tempus periodum his verbis: Mars qvinto cælo collocatus, Zodiacum duodecim annis peregrat. Spatium inter hunc octavum & nonum eſt cælum Jovis, cui inſcriptum hujus tempus periodicum his verbis: Juppiter ſexto cælo collocatus, Zodiacum duodecim annis peregrat. Spatium inter hunc nonum & extimum circulum repræſentat cælum Saturni, cui tempus ejus periodicum inſcriptum his verbis: Saturnus ſeptimo cælo collocatus Zodiacum triginta annis peregrat. Cæli planetarum eodem ordine numerantur, qvo in hoc capite habet Rymbegla.*

Ad figuram paginæ 478.

EXPLANATIO SCHEMATIS.

Ad hæc recte imaginanda concipiatur ſphæra mundana orthographice projecta in planum coluri ſolſtitiorum, ita qvidem ut circulus extimus colurum ſolſtitiorum repræſentet, ſpatium circulare ſive limbus duobus circulis extimis comprehenſus, exhibet limbum totius ſphæræ cæleſtis, in planum memoratum projectæ, qvod ſolis reſpectu deorſum extenditur usqve ad orbitum ſolis veterum Aſtronomorum concipiendi modo; lunæ reſpectu, ad orbitum lunæ. Chordæ qvid ſignificent, ipſa adſcripta vocabula Islandica indigitant, nam chordæ extremæ ſunt circuli polares, proxime interiores trophici ſphæræ cæleſtis, duo circuli intimi cum ſuis planis, repræſentant terram in idem planum projectam, qvorum extimæ chordæ exhibent circulos polares; interiores tropicos in globo terreſtri, ſpatio polaribus & tropicis terminato, zonas temperatas, ſpatium tropicis terminatum zonam torridam; per cujus medium & centrum circulorum, tropicis parallela imaginanda eſt recta utrinqve protenſa ad peripheriam coluri ſolſtitiorum. Zona æqvatorem obliqve interſecans, in cujus extremo ſignati ſunt ſol & luna, habens inſcripta nomina ſignorum ſolarium, repræſentat zodiacum orthographice projectum in planum ſphæræ cæleſtis & coluri ſolſtitiorum, ſpectator terreſtris videt lunam ſoli conjunctam dum in cancro verſatur, & ſolem obſcuratum, ſi conjunctio intra terminos eclipticos contingat; ſi luna ſoli oppoſita ſit in ſigno capricorni, apparet luna plena, & obſcurata, ſi oppoſitio intra terminos eclipticos fiat, ex inſcriptis etiam vocabulis apparet ſummos æſtus maris circa copulas luminarium contingere.

Ad

Ad figuram

FINGRARYMSINS five DACTYLISMI.

Þad bid eg godfús lefare athuge, ad þad fem í her fettri figuru er teiknad utan til vid ytfta hringenn um deilingu dags og nætur, morguns og aptans á heima hiá vorum handverks degi, eptir Gulaþíngs-lögum fem byriaft á Ottu, enn ecki þeim nátturliga, fem hefft á Midnætti, og endaft á Midnætti: Ecki heldur á þad heima hiá bufkapardege vorum, hver ecki varir nema 12 ftundir frá Dagmálum til Náttmála. Þvi þá tekur Nóttinn vid og varir til Dagmála.

H. e.

Rogatum volo lectorem benevolum, ut animadvertat ea, qvæ in appofito Schemate, extra & juxta circulum extimum funt notata, de partitione diei & noctis, mane & vefperæ, diei noftro artificiali, juxta leges Gulathingenfes convenire, qvi ab Otta incipit; non autem diei naturali, qvi in meridie noctis incipit ac finitur. Neqve diei noftro oeconomico conveniunt, qvi non nifi duodecim horas durat, ab exeunte hora nona antemeridiana usqve ad exeuntem horam nonam pomeridianam.

Leg. Arnæ. Magn. № 736.

Cinao m'curius venus z sol
mars Jouis satur.

Saturnus. Septimo. celo.
Jupiter. Sexto celo. collocatus.
Mars quinto celo collocatus.
Sol quarto celo collocatus.
Venus tercio celo collocata.
Marcurius secundo celo collocatus.
Luna primo celo collocata.

Ignis aridus z siccus. aer humidus z calidus. aqua frigida z humida terra f. z s.

xxx. annis per agit
per agit
per agit
sex horis per agit
per agit

5 T S T ℰℰ
peningar ileft

Holm del: Müller sc:

Leg. Arnæ. Magn. №736.

Nætt solar hringr hin sydri

Vetr hringr

Syðri bygð

Jamndægr hring

Meginhaf

Affrica

Asia

Europa

um alla verold

Gemini taurus Aries Pisces aquari9 Capcorn9

Sumar hringr

Nætt solar hringr hin nerðri

Gemini taur9 aries pisces aqri9 capcorn9

Sol j krabba merki

Sol i Steingeitar merki

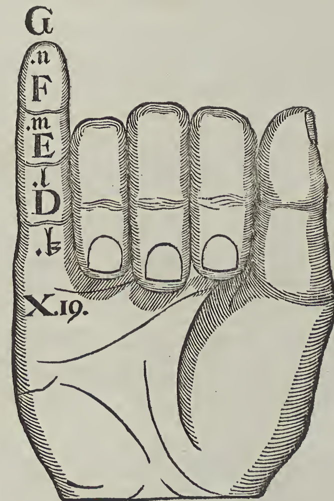
Holm del.

Müller sc.

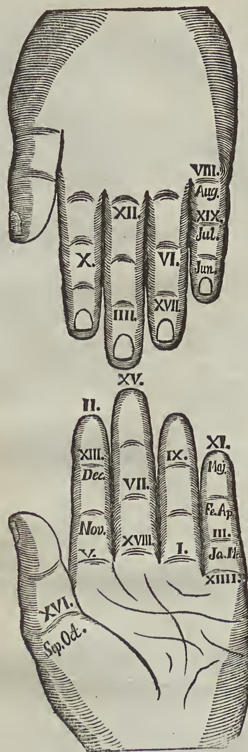
Pag. 244.
No. 1.

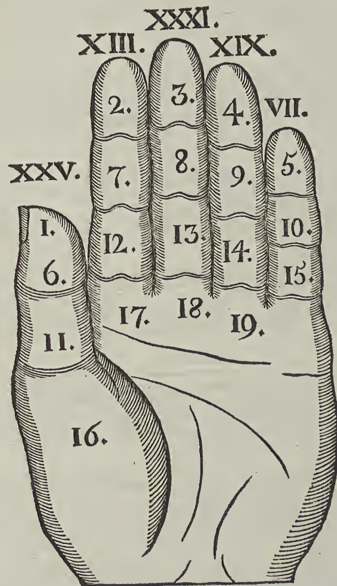
Pag. 244.
No. 2.

Pag. 146.

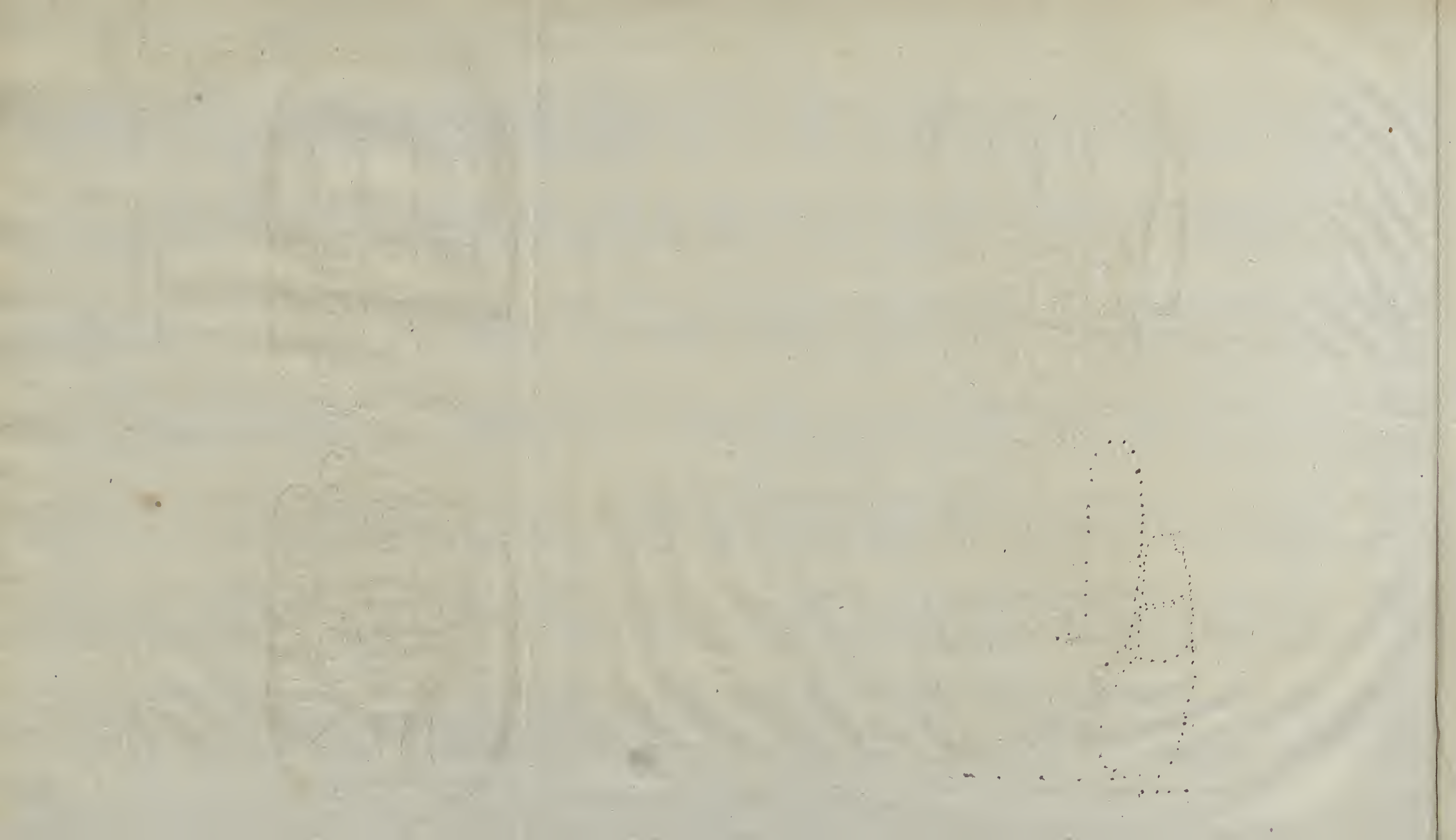

Pag. 492.

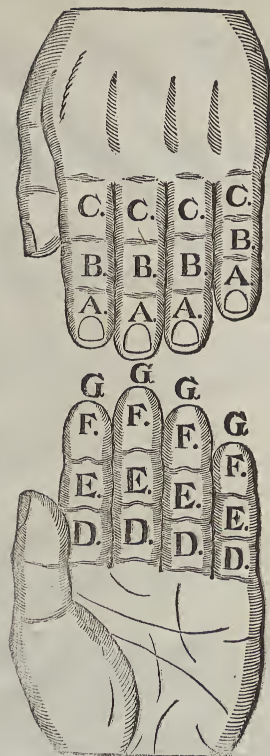

25. Dei Esto
26. Cœlum
27. Bonus
28. Accipe
21. Bonus Cœlum
22. Accipe
23. Gratis.
24. Filius
20. Dei
17. Gratis. Accipe
18. Filius
19. Esto
13. Esto Filius
14. Dei
15. Cœlum
16. Bonus
9. Cœlum Dei
10. Bonus
11. Accipe
12. Gratis.
5. Accipe Bonus
6. Gratis.
7. Filius
8. Esto
1. Filius Gratis.
2. Esto
3. Dei
4. Cœlum

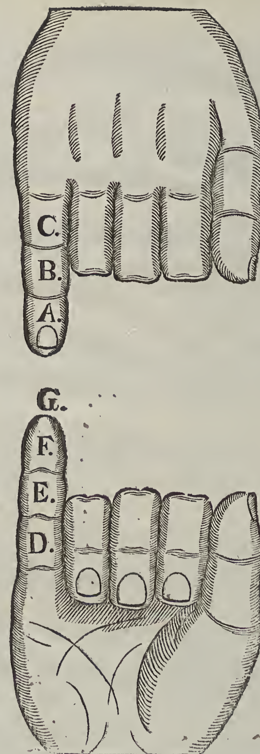

25. Durant Erecto
26. Carte
27. Boves
28. Actœ
21. Barrit Currit
22. Arte
23. Gregis
24. Facta
20. Druso
17. Garrit Ardua
18. Felix
19. Ere
13. Emo Flens
14. Dacus
15. Clere
16. Braro
9. Cibat Do
10. Bachus
11. Aliqvis
12. Gentis
5. Angit Bona
6. Gveno
7. Fictus
8. Ente
1. Frangit Gratanter.
2. Eglo
3. Dictus
4. Comitis

Pag. 270.
No. 1.

Pag. 270.
No. 2.

TALBYRDINGUS.

Anni Christi.				*Cycl. Pasch.*	*Cycl. Sol.*	*Cycl. Lun.*	*Lit. Dom.*	*Lit. Pasch.*
76	608	1140	1672	1	⊙ 1	☾ 1	gf	s.
7	9	1	3	2	2	2	e	k.
8	610	2	4	3	3	3	d	.k
9	1	3	5	4	4	4	c	p.
80	2	4	6	5	5	5	ba	f.
1	3	5	7	6	6	6	g	.f
2	4	6	8	7	7	7	f	l.
3	5	7	9	8	8	8	e	.l
4	6	8	1680	9	9	9	dc	.b
5	7	9	1	10	10	10	b	o.
6	8	1150	2	1	1	1	a	.g
7	9	1	3	2	2	2	g	t.
8	620	2	4	3	3	3	fe	k.
9	1	3	5	4	4	4	d	.k
90	2	4	6	5	5	5	c	p.
1	3	5	7	6	6	6	b	g.
2	4	6	8	7	7	7	ag	.f
3	5	7	9	8	8	8	f	l.
4	6	8	1690	9	9	9	e	.l
5	7	9	1	20	20	☾ 2	d	.c
6	8	1160	2	1	1	2	cb	g.
7	9	1	3	2	2	3	a	.g
8	630	2	4	3	3	4	g	t.
9	1	3	5	4	4	5	f	d.
100	2	4	6	5	5	6	ed	.c

Anni Christi.				Cycl. Pasch.	Cycl. Sol.	Cycl. Lun.	Lit. Dom.	Lit. Pasch.
1	3	5	7	6	6	7	c	p.
2	4	6	8	7	7	8	b	.p
3	5	7	9	8	8	9	a	v.
4	6	8	1700	9	⊙2	10	gf	l.
5	7	9	1	30	2	1	e	.l
6	8	1170	2	1	3	2	d	q.
7	9	1	3	2	4	3	c	h.
8	640	2	4	3	5	4	ba	.g
9	1	3	5	4	6	5	g	t.
110	2	4	6	5	7	6	f	d.
1	3	5	7	6	8	7	e	.d
2	4	6	8	7	9	8	dc	p.
3	5	7	9	8	10	9	b	.p
4	6	8	1710	9	1	☾3	a	v.
5	7	9	1	40	2	2	g	m.
6	8	1180	2	1	3	3	fe	.l
7	9	1	3	2	4	4	d	q.
8	650	2	4	3	5	5	c	h.
9	1	3	5	4	6	6	b	.h
120	2	4	6	5	7	7	ag	m.
1	3	5	7	6	8	8	f	.m
2	4	6	8	7	9	9	e	.d
3	5	7	9	8	20	10	d	i.
4	6	8	1720	9	1	1	cb	.h
5	7	9	1	50	2	2	a	v.
6	8	1190	2	1	3	3	g	e.
7	9	1	3	2	4	4	f	.e
8	660	2	4	3	5	5	ed	q.
9	1	3	5	4	6	6	c	h.
130	2	4	6	5	7	7	b	.a

Anni

Anni Christi.				Cycl. Pasch.	Cycl. Sol.	Cycl. Lun.	Lit. Dom.	Lit. Pasch.
1	3	5	7	6	8	8	a	n.
2	4	6	8	7	☉3	9	gf	.m
3	5	7	9	8	2	☾4	e	r.
4	6	8	1730	9	3	2	d	i.
5	7	9	1	60	4	3	c	.i
6	8	1200	2	1	5	4	ba	v.
7	9	1	3	2	6	5	g	e.
8	670	2	4	3	7	6	f	.e
9	1	3	5	4	8	7	e	r.
140	2	4	6	5	9	8	dc	.q
1	3	5	7	6	10	9	b	.a
2	4	6	8	7	1	10	a	n.
3	5	7	9	8	2	1	g	.n
4	6	8	1740	9	3	2	fe	r.
5	7	9	1	70	4	3	d	i.
6	8	1210	2	1	5	4	c	.i
7	9	1	3	2	6	5	b	o.
8	680	2	4	3	7	6	ag	e.
9	1	3	5	4	8	7	f	.e
150	2	4	6	5	9	8	e	k.
1	3	5	7	6	20	9	d	.k
2	4	6	8	7	1	☾5	cb	.a
3	5	7	9	8	2	2	a	f.
4	6	8	1750	9	3	3	g	.f
5	7	9	1	80	4	4	f	s.
6	8	1220	2	1	5	5	ed	l.
7	9	1	3	2	6	6	c	.b
8	690	2	4	3	7	7	b	o.
9	1	3	5	4	8	8	a	.o
160	2	4	6	5	☉4	9	gf	.e

Anni Christi.				*Cycl. Pasch.*	*Cycl. Sol.*	*Cycl. Lun.*	*Lit. Dom.*	*Lit. Pasch.*
1	3	5	7	6	2	10	e	k.
2	4	6	8	7	3	1	d	.k
3	5	7	9	8	4	2	c	.b
4	6	8	1760	9	5	3	ba	f.
5	7	9	1	90	6	4	g	.f
6	8	1230	2	1	7	5	f	s.
7	9	1	3	2	8	6	e	c.
8	700	2	4	3	9	7	dc	.b
9	1	3	5	4	10	8	b	o.
170	2	4	6	5	1	9	a	.o
1	3	5	7	6	2	☾ 6	g	t.
2	4	6	8	7	3	2	fe	k.
3	5	7	9	8	4	3	d	.k
4	6	8	1770	9	5	4	c	p.
5	7	9	1	100	6	5	b	g.
6	8	1240	2	1	7	6	ag	.f
7	9	1	3	2	8	7	f	l.
8	710	2	4	3	9	8	e	.l
9	1	3	5	4	20	9	d	.c
180	2	4	6	5	1	10	cb	o.
1	3	5	7	6	2	1	a	.g
2	4	6	8	7	3	2	g	t.
3	5	7	9	8	4	3	f	l.
4	6	8	1780	9	5	4	ed	.k
5	7	9	1	110	6	5	c	p.
6	8	1250	2	1	7	6	b	g.
7	9	1	3	2	8	7	a	.g
8	720	2	4	3	☉ 5	8	gf	l.
9	1	3	5	4	2	9	e	.l
190	2	4	6	5	3	☾ 7	d	.c
			7					

Anni

Anni Christi.			*Cycl. Pasch.*	*Cycl. Sol.*	*Cycl. Lun.*	*Lit. Dom.*	*Lit. Pasch.*
1	3	5	6	4	2	c	h.
2	4	6	7	5	3	ba	.g
3	5	7	8	6	4	g	t.
4	6	8	9	7	5	f	d.
5	7	9	120	8	6	e	.d
6	8	1260	1	9	7	dc	p.
7	9	1	2	10	8	b	.p
8	730	2	3	1	9	a	v.
9	1	3	4	2	10	g	m.
200	2	4	5	3	1	fe	.l
1	3	5	6	4	2	d	q.
2	4	6	7	5	3	c	h.
3	5	7	8	6	4	b	.h
4	6	8	9	7	5	ag	t.
5	7	9	130	8	6	f	d.
6	8	1270	1	9	7	e	.d
7	9	1	2	20	8	d	q.
8	740	2	3	1	9	cb	.p
9	1	3	4	2	☾ 8	a	v.
210	2	4	5	3	2	g	m.
1	3	5	6	4	3	f	.e
2	4	6	7	5	4	ed	q.
3	5	7	8	6	5	c	h.
4	6	8	9	7	6	b	.h
5	7	9	140	8	7	a	n.
6	8	1280	1	⊙ 6	8	gf	.m
7	9	1	2	2	9	e	.d
8	750	2	3	3	10	d	i.
9	1	3	4	4	1	c	.i
220	2	4	5	5	2	ba	v.

Anni

Anni Christi.			*Cycl. Pasch.*	*Cycl. Sol.*	*Cycl. Lun.*	*Lit. Dom.*	*Lit. Pasch.*
1	3	5	6	6	3	g	e.
2	4	6	7	7	4	f	.e
3	5	7	8	8	5	e	r.
4	6	8	9	9	6	dc	h.
5	7	9	150	10	7	b	.a
6	8	1290	1	1	8	a	n.
7	9	1	2	2	9	g	.n
8	760	2	3	3	☾ 9	fe	r.
9	1	3	4	4	2	d	i.
230	2	4	5	5	3	c	.i
1	3	5	6	6	4	b	o.
2	4	6	7	7	5	ag	e.
3	5	7	8	8	6	f	.e
4	6	8	9	9	7	e	r.
5	7	9	160	20	8	d	.k
6	8	1300	1	1	9	cb	.a
7	9	1	2	2	10	a	n.
8	770	2	3	3	1	g	.n
9	1	3	4	4	2	f	s.
240	2	4	5	5	3	ed	i.
1	3	5	6	6	4	c	.i
2	4	6	7	7	5	b	o.
3	5	7	8	8	6	a	f.
4	6	8	9	☉ 7	7	gf	.e
5	7	9	170	2	8	e	k.
6	8	1310	1	3	9	d	.k
7	9	1	2	4	☾ 10	c	.b
8	780	2	3	5	2	ba	f.
9	1	3	4	6	3	g	.f
250	2	4	5	7	4	f	s.

Anni

Anni Christi.			*Cycl. Pasch.*	*Cycl. Sol.*	*Cycl. Lun.*	*Lit. Dom.*	*Lit. Pasch.*
1	3	5	6	8	5	e	c.
2	4	6	7	9	6	dc	.b
3	5	7	8	10	7	b	o.
4	6	8	9	1	8	a	.o
5	7	9	180	2	9	g	t.
6	8	1320	1	3	10	fe	k.
7	9	1	2	4	1	d	.k
8	790	2	3	5	2	c	.b
9	1	3	4	6	3	b	g.
260	2	4	5	7	4	ag	.f
1	3	5	6	8	5	f	s.
2	4	6	7	9	6	e	c.
3	5	7	8	20	7	d	.c
4	6	8	9	1	8	cb	o.
5	7	9	190	2	9	a	.o
6	8	1330	1	3	☾11	g	t.
7	9	1	2	4	2	f	l.
8	800	2	3	5	3	ed	.k
9	1	3	4	6	4	c	p.
270	2	4	5	7	5	b	g.
1	3	5	6	8	6	a	.g
2	4	6	7	⊙8	7	gf	l.
3	5	7	8	2	8	e	.l
4	6	8	9	3	9	d	.c
5	7	9	200	4	10	c	h.
6	8	1340	1	5	1	ba	.g
7	9	1	2	6	2	g	t.
8	810	2	3	7	3	f	l.
9	1	3	4	8	4	e	.d
280	2	4	5	9	5	dc	p.

Anni Christi.			*Cycl. Pasch.*	*Cycl. Sol.*	*Cycl. Lun.*	*Lit. Dom.*	*Lit. Pasch.*
1	3	5	6	10	6	b	g.
2	4	6	7	1	7	a	.g
3	5	7	8	2	8	g	m.
4	6	8	9	3	9	fe	.l
5	7	9	210	4	☾ 12	d	.c
6	8	1350	1	5	2	c	h.
7	9	1	2	6	3	b	.h
8	820	2	3	7	4	ag	t.
9	1	3	4	8	5	f	d.
290	2	4	5	9	6	e	.d
1	3	5	6	20	7	d	q.
2	4	6	7	1	8	cb	.p
3	5	7	8	2	9	a	v.
4	6	8	9	3	10	g	m.
5	7	9	220	4	1	f	.m
6	8	1360	1	5	2	ed	q.
7	9	1	2	6	3	c	h.
8	830	2	3	7	4	b	.h
9	1	3	4	8	5	a	n.
300	2	4	5	☉ 9	6	gf	d.
1	3	5	6	2	7	e	.d
2	4	6	7	3	8	d	q.
3	5	7	8	4	9	c	.i
4	6	8	9	5	☾ 13	ba	v.
5	7	9	230	6	2	g	m.
6	8	1370	1	7	3	f	.e
7	9	1	2	8	4	e	r.
8	840	2	3	9	5	dc	h.
9	1	3	4	10	6	b	.h
310	2	4	5	1	7	a	n.

Anni

Anni Christi.			*Cycl. Pasch.*	*Cycl. Sol.*	*Cycl. Lun.*	*Lit. Dom.*	*Lit. Pasch.*
1	3	5	6	2	8	g	.n
2	4	6	7	3	9	fe	.d
3	5	7	8	4	10	d	i.
4	6	8	9	5	1	c	.i
5	7	9	240	6	2	b	.a
6	8	1380	1	7	3	ag	e.
7	9	1	2	8	4	f	.e
8	850	2	3	9	5	e	r.
9	1	3	4	20	6	d	b.
320	2	4	5	1	7	cb	.a
1	3	5	6	2	8	a	n.
2	4	6	7	3	9	g	.n
3	5	7	8	4	☾ 14	f	s.
4	6	8	9	5	2	ed	i.
5	7	9	250	6	3	c	.i
6	8	1390	1	7	4	b	o.
7	9	1	2	8	5	a	f.
8	860	2	3	⊙ 10	6	gf	.e
9	1	3	4	2	7	e	r.
330	2	4	5	3	8	d	.k
1	3	5	6	4	9	c	.b
2	4	6	7	5	10	ba	n.
3	5	7	8	6	1	g	.n
4	6	8	9	7	2	f	s.
5	7	9	260	8	3	e	k.
6	8	1400	1	9	4	dc	.i
7	9	1	2	10	5	b	o.
8	870	2	3	1	6	a	f.
9	1	3	4	2	7	g	.f
340	2	4	5	3	8	fc	k.

Anni Christi.			*Cycl. Pasch.*	*Cycl. Sol.*	*Cycl. Lun.*	*Lit. Dom.*	*Lit. Pasch.*
1	3	5	6	4	9	d	.k
2	4	6	7	5	☾ 15	c	.b
3	5	7	8	6	2	b	g.
4	6	8	9	7	3	ag	.f
5	7	9	270	8	4	f	s.
6	8	1410	1	9	5	e	c.
7	9	1	2	20	6	d	.c
8	880	2	3	1	7	cb	o.
9	1	3	4	2	8	a	.o
350	2	4	5	3	9	g	t.
1	3	5	6	4	10	f	l.
2	4	6	7	5	1	ed	.k
3	5	7	8	6	2	c	.b
4	6	8	9	7	3	b	g.
5	7	9	280	8	4	a	.g
6	8	1420	1	⊙ 11	5	gf	s.
7	9	1	2	2	6	e	c.
8	890	2	3	3	7	d	.c
9	1	3	4	4	8	c	p.
360	2	4	5	5	9	ba	.o
1	3	5	6	6	☾ 16	g	t.
2	4	6	7	7	2	f	l.
3	5	7	8	8	3	e	.l
4	6	8	9	9	4	dc	p.
5	7	9	290	10	5	b	g.
6	8	1430	1	1	6	a	.g
7	9	1	2	2	7	g	m.
8	900	2	3	3	8	fe	.l
9	1	3	4	4	9	d	.c
370	2	4	5	5	10	c	h.

Anni

Anni Christi.			*Cycl. Pasch.*	*Cycl. Sol.*	*Cycl. Lun.*	*Lit. Dom.*	*Lit. Pasch.*
1	3	5	6	6	1	b	.h
2	4	6	7	7	2	ag	t.
3	5	7	8	8	3	f	l.
4	6	8	9	9	4	e	.d
5	7	9	300	20	5	d	p.
6	8	1440	1	1	6	cb	g.
7	9	1	2	2	7	a	.g
8	910	2	3	3	8	g	m.
9	1	3	4	4	9	f	.m
380	2	4	5	5	☾17	ed	.c
1	3	5	6	6	2	c	h.
2	4	6	7	7	3	b	.h
3	5	7	8	8	4	a	v.
4	6	8	9	☉12	5	gf	d.
5	7	9	310	2	6	e	.d
6	8	1450	1	3	7	d	q.
7	9	1	2	4	8	c	.q
8	920	2	3	5	9	ba	v.
9	1	3	4	6	10	g	m.
390	2	4	5	7	1	f	.m
1	3	5	6	8	2	e	r.
2	4	6	7	9	3	dc	h.
3	5	7	8	10	4	b	.h
4	6	8	9	1	5	a	n.
5	7	9	320	2	6	g	e.
6	8	1460	1	3	7	fe	.d
7	9	1	2	4	8	d	q.
8	930	2	3	5	9	c	.i
9	1	3	4	6	☾18	b	.a
400	2	4	5	7	2	ag	m.

Anni Christi.			*Cycl. Pasch.*	*Cycl. Sol.*	*Cycl. Lun.*	*Lit. Dom.*	*Lit. Pasch.*
1	3	5	6	8	3	f	.e
2	4	6	7	9	4	e	r.
3	5	7	8	20	5	d	i.
4	6	8	9	1	6	cb	.h
5	7	9	330	2	7	a	n.
6	8	1470	1	3	8	g	.n
7	9	1	2	4	9	f	.e
8	940	2	3	5	10	ed	i.
9	1	3	4	6	1	c	.i
410	2	4	5	7	2	b	.a
1	3	5	6	8	3	a	f.
2	4	6	7	⊙ 13	4	gf	.e
3	5	7	8	2	5	e	r.
4	6	8	9	3	6	d	b.
5	7	9	340	4	7	c	.b
6	8	1480	1	5	8	ba	n.
7	9	1	2	6	9	g	.n
8	950	2	3	7	☾ 19	f	s.
9	1	3	4	8	2	e	k.
420	2	4	5	9	3	dc	.i
1	3	5	6	10	4	b	o.
2	4	6	7	1	5	a	f.
3	5	7	8	2	6	g	.f
4	6	8	9	3	7	fe	r.
5	7	9	350	4	8	d	.k
6	8	1490	1	5	9	c	.b
7	9	1	2	6	10	b	o.
8	960	2	3	7	1	ag	.n
9	1	3	4	8	2	f	s.
430	2	4	5	9	3	e	k.

Anni

Anni Christi.			*Cycl. Pasch.*	*Cycl. Sol.*	*Cycl. Lun.*	*Lit. Dom.*	*Lit. Pasch.*
1	3	5	6	20	4	d	.k
2	4	6	7	1	5	cb	o.
3	5	7	8	2	6	a	f.
4	6	8	9	3	7	g	.f
5	7	9	360	4	8	f	l.
6	8	1500	1	5	9	ed	.k
7	9	1	2	6	☾ 20	c	.b
8	970	2	3	7	2	b	g.
9	1	3	4	8	3	a	.g
440	2	4	5	☉ 14	4	gf	s.
1	3	5	6	2	5	e	c.
2	4	6	7	3	6	d	.c
3	5	7	8	4	7	c	p.
4	6	8	9	5	8	ba	.o
5	7	9	370	6	9	g	t.
6	8	1510	1	7	10	f	l.
7	9	1	2	8	1	e	.l
8	980	2	3	9	2	dc	.b
9	1	3	4	10	3	b	g.
450	2	4	5	1	4	a	.g
1	3	5	6	2	5	g	t.
2	4	6	7	3	6	fe	c.
3	5	7	8	4	7	d	.c
4	6	8	9	5	8	c	p.
5	7	9	380	6	9	b	.p
6	8	1520	1	7	☾ 21	ag	t.
7	9	1	2	8	2	f	l.
8	990	2	3	9	3	e	.l
9	1	3	4	20	4	d	q.
460	2	4	5	1	5	cb	g.

Anni

Anni Christi.			*Cycl. Pasch.*	*Cycl. Sol.*	*Cycl. Lun.*	*Lit. Dom.*	*Lit. Pasch.*
1	3	5	6	2	6	a	.g
2	4	6	7	3	7	g	m.
3	5	7	8	4	8	f	.m
4	6	8	9	5	9	ed	.c
5	7	9	390	6	10	c	h.
6	8	1530	1	7	1	b	.h
7	9	1	2	8	2	a	v.
8	1000	2	3	⊙15	3	gf	l.
9	1	3	4	2	4	e	.d
470	2	4	5	3	5	d	q.
1	3	5	6	4	6	c	h.
2	4	6	7	5	7	ba	.g
3	5	7	8	6	8	g	m.
4	6	8	9	7	9	f	.m
5	7	9	400	8	☾22	e	r.
6	8	1540	1	9	2	dc	h.
7	9	1	2	10	3	b	.h
8	1010	2	3	1	4	a	v.
9	1	3	4	2	5	g	e.
480	2	4	5	3	6	fe	.d
1	3	5	6	4	7	d	q.
2	4	6	7	5	8	c	.q
3	5	7	8	6	9	b	.a
4	6	8	9	7	10	ag	m.
5	7	9	410	8	1	f	.m
6	8	1550	1	9	2	e	r.
7	9	1	2	20	3	d	i.
8	1020	2	3	1	4	cb	.h
9	1	3	4	2	5	a	n.
490	2	4	5	3	6	g	e.

Anni

Anni Christi.			*Cycl. Pasch.*	*Cycl. Sol.*	*Cycl. Lun.*	*Lit. Dom.*	*Lit. Pasch.*
1	3	5	6	4	7	f	.e
2	4	6	7	5	8	ed	q.
3	5	7	8	6	9	c	.i
4	6	8	9	7	☾ 23	b	.a
5	7	9	420	8	2	a	f.
6	8	1560	1	⊙ 16	3	gf	.e
7	9	1	2	2	4	e	r.
8	1030	2	3	3	5	d	i.
9	1	3	4	4	6	c	.b
500	2	4	5	5	7	ba	n.
1	3	5	6	6	8	g	.n
2	4	6	7	7	9	f	.e
3	5	7	8	8	10	e	k.
4	6	8	9	9	1	dc	.i
5	7	9	430	10	2	b	.a
6	8	1570	1	1	3	a	f.
7	9	1	2	2	4	g	.f
8	1040	2	3	3	5	fe	r.
9	1	3	4	4	6	d	b.
510	2	4	5	5	7	c	.b
1	3	5	6	6	8	b	o.
2	4	6	7	7	9	ag	.n
3	5	7	8	8	☾ 24	f	s.
4	6	8	9	9	2	e	k.
5	7	9	440	20	3	d	.k
6	8	1580	1	1	4	cb	o.
7	9	1	2	2	5	a	f.
8	1050	2	3	3	6	g	.f
9	1	3	4	4	7	f	l.
520	2	4	5	5	8	ed	.k

Anni Christi.				*Cycl. Pasch.*	*Cycl. Sol.*	*Cycl. Lun.*	*Lit. Dom.*	*Lit. Pasch.*
	1	3	5	6	6	9	c	.b
	2	4	6	7	7	10	b	o.
	3	5	7	8	8	1	a	.g
	4	6	8	9	⊙ 17	2	gf	s.
	5	7	9	450	2	3	e	k.
	6	8	1590	1	3	4	d	.k
	7	9	1	2	4	5	c	p.
	8	1060	2	3	5	6	ba	f.
	9	1	3	4	6	7	g	.f
	530	2	4	5	7	8	f	l.
	1	3	5	6	8	9	e	.l
	2	4	6	7	9	☾25	dc	.b
1	3	5	7	8	10	2	b	g.
2	4	6	8	9	1	3	a	.g
3	5	7	9	460	2	4	g	t.
4	6	8	1600	1	3	5	fe	c.
5	7	9	1	2	4	6	d	.c
6	8	1070	2	3	5	7	c	p.
7	9	1	3	4	6	8	b	.p
8	540	2	4	5	7	9	ag	t.
9	1	3	5	6	8	10	f	l.
10	2	4	6	7	9	1	e	.l
1	3	5	7	8	20	2	d	q.
2	4	6	8	9	1	3	cb	g.
3	5	7	9	470	2	4	a	.g
4	6	8	1610	1	3	5	g	t.
5	7	9	1	2	4	6	f	d.
6	8	1080	2	3	5	7	ed	.c
7	9	1	3	4	6	8	c	p.
8	550	2	4	5	7	9	b	.p

Anni Christi.				*Cycl. Pasch.*	*Cycl. Sol.*	*Cycl. Lun.*	*Lit. Dom.*	*Lit. Pasch.*
9	1	3	5	6	8	☾26	a	v.
20	2	4	6	7	⊙18	2	gf	l.
1	3	5	7	8	2	3	e	.l
2	4	6	8	9	3	4	d	q.
3	5	7	9	480	4	5	c	h.
4	6	8	1620	1	5	6	ba	.g
5	7	9	1	2	6	7	g	m.
6	8	1090	2	3	7	8	f	.m
7	9	1	3	4	8	9	e	.d
8	560	2	4	5	9	10	dc	h.
9	1	3	5	6	10	1	b	.h
30	2	4	6	7	1	2	a	v.
1	3	5	7	8	2	3	g	e.
2	4	6	8	9	3	4	fe	.d
3	5	7	9	490	4	5	d	q.
4	6	8	1630	1	5	6	c	h.
5	7	9	1	2	6	7	b	.a
6	8	1100	2	3	7	8	ag	m.
7	9	1	3	4	8	9	f	.m
8	570	2	4	5	9	☾27	e	r.
9	1	3	5	6	20	2	d	l.
40	2	4	6	7	1	3	cb	.h
1	3	5	7	8	2	4	a	v.
2	4	6	8	9	3	5	g	e.
3	5	7	9	500	4	6	f	.e
4	6	8	1640	1	5	7	ed	q.
5	7	9	1	2	6	8	c	.q
6	8	1110	2	3	7	9	b	.a
7	9	1	3	4	8	10	a	n.
8	580	2	4	5	⊙19	1	gf	.m

Anni Christi.				*Cycl. Pasch.*	*Cycl. Sol.*	*Cycl. Lun.*	*Lit. Dom.*	*Lit. Pasch.*
9	1	3	5	6	2	2	e	r.
50	2	4	6	7	3	3	d	i.
1	3	5	7	8	4	4	c	.i
2	4	6	8	9	5	5	ba	n.
3	5	7	9	510	6	6	g	e.
4	6	8	1650	1	7	7	f	.e
5	7	9	1	2	8	8	e	k.
6	8	1120	2	3	9	9	dc	.i
7	9	1	3	4	10	☾28	b	.a
8	590	2	4	5	1	2	a	f.
9	1	3	5	6	2	3	g	.f
60	2	4	6	7	3	4	fe	r.
1	3	5	7	8	4	5	d	i.
2	4	6	8	9	5	6	c	.b
3	5	7	9	520	6	7	b	o.
4	6	8	1660	1	7	8	ag	.n
5	7	9	1	2	8	9	f	.e
6	8	1130	2	3	9	10	e	k.
7	9	1	3	4	20	1	d	.k
8	600	2	4	5	1	2	cb	a.
9	1	3	5	6	2	3	a	f.
70	2	4	6	7	3	4	g	.f
1	3	5	7	8	4	5	f	s.
2	4	6	8	9	5	6	ed	b.
3	5	7	9	530	6	7	c	.b
4	6	8	1670	1	7	8	b	o.
5	7	9	1	2	8	9	a	.o

Clavis litterarum punctatarum Talbyrdingi.

Litteræ punctatæ.	Introitus Paſchatis.	Litteræ punctatæ.	Introitus Paſchatis.
b.	22 *Martii*	t.	8 *Aprilis*
c.	23 *Martii*	v.	9 *Aprilis*
d.	24 *Martii*	.a	10 *Aprilis*
e.	25 *Martii*	.b	11 *Aprilis*
f.	26 *Martii*	.c	12 *Aprilis*
g.	27 *Martii*	.d	13 *Aprilis*
h.	28 *Martii*	.e	14 *Aprilis*
i.	29 *Martii*	.f	15 *Aprilis*
k.	30 *Martii*	.g	16 *Aprilis*
l.	31 *Martii*	.h	17 *Aprilis*
m.	1 *Aprilis*	.i	18 *Aprilis*
n.	2 *Aprilis*	.k	19 *Aprilis*
o.	3 *Aprilis*	.l	20 *Aprilis*
p.	4 *Aprilis*	.m	21 *Aprilis*
q.	5 *Aprilis*	.n	22 *Aprilis*
r.	6 *Aprilis*	.o	23 *Aprilis*
s.	7 *Aprilis*	.p	24 *Aprilis*
		.q	25 *Aprilis*

Brevis illuſtratio Talbyrdingi.

1) In principio Talbyrdingi ſtatim occurrit, qvod Lectori fortaſſis paradoxum videbitur, nimirum; ab anno Chriſti 76 ipſum incipere, & non a primo anno æræ chriſtianæ, qvod rectius & naturalius primo certe intuitu videtur, & revera qvidem ita fieri oportebat, ſiqvidem ordo naturalis ritè fuiſſet obſervatus, ſed concinnius & ad harum rerum minus intilligentium captum magis accommodatum viſum fuit artis computiſticæ magiſtris, cyclum paſchalem ab eo anno æræ chriſtianæ exordiri a qvo omnes hi cycli, ipſe paſchalis, ſolaris & lunaris ſimul occipiunt, eſt vero hic annus

 Chriſti

Christi septuagesimus sextus, qvo prior nullus datur, a qvo omnes simul inirent, sed qværet fortasse qvispiam, curnam omnes hi cycli ab anno primo æræ christianæ simul ineant?

2) Respondetur hoc fieri minime potuisse, nisi annus ille habuisset cyclum solis 1, & cyclum lunæ etiam 1, sed anno illi convenit cyclus solis 10, lunæ 2. Sunt autem hi cycli primitivi, respectu paschalis ut sui derivativi, namqve tota periodus Dionysiana 532, oritur ex multiplicatione cycli solis 28, per cyclum lunæ 19. Currente igitur anno ultimo cycli utriusqve solis & lunæ, currit etiam ultimus cycli derivativi paschalis, & in hoc casu ex datis cyclis solis & lunæ, invenitur annus cycli paschalis, ductis in se 19 & 28, cum productum 532, ostendat annum ultimum cycli paschalis. Similiter si constiterit vel ponatur esse annus cycli paschalis ultimus 532, & cycli solaris etiam ultimus 28, invenitur dividendo cyclum paschalem per solarem esse lunaris etiam ultimus puta 19, & si detur paschalis & lunaris annus ultimus, reperietur dividendo uti prius, obtinere cycli solaris annum ultimum 28.

3) Sunt autem hi casus omnium simplicissimi & facillimi, qvi interea dum cyclus paschalis excurrit universus, unqvam occurrere possunt, cæteri omnes intermedii tot numero qvot annos totus continet Talbyrdingus, demto binario, plus habent difficultatis, & generalia qvidem de cyclis ex se mutuo inveniendis hæc duo occurrunt problemata, qvorum prius: ex dato cyclo paschali invenire ambos cyclos solis & lunæ, vel etiam alterutrum; posterius problema prioris est inversum hujusmodi: ex datis cyclis solis & lunæ, invenire cyclum respondentem paschalem sive annum Talbyrdingi respondentem? Prioris problematis perfacilis est solutio, cum nihil opus sit, nisi datum cyclum paschalem dividere per 28, si qværatur cyclus solis, sed per 19, si qværatur cyclus lunæ, residuum ex divisione, indicat in casu priore cyclum solis, in posteriore cyclum lunæ, ad hoc exemplo illustrandum sumo annum primum æræ christianæ, cui convenit cyclus paschalis 458, sive annus Talbyrdingi 458, qværantur cyclus solis & cyclus lunæ anno Christi primo respondentes? Divido igitur 458 per 28, erit residuum ex divisione 10, cyclus solaris, & facta divisione per 19, residuum ex divisione 2 indicat fuisse cyclum lunæ 2, qvod utrumqve verum esse satis constat aliunde. Atqve eodem modo in cæteris casibus omnibus intermediis operandum, exceptis tantum annis in qvibus tres cycli simul ineuntes pergunt ad 19 inclusive, qvibus casibus nulla divisio locum habet, nam dato cyclo paschali, ex. gr. 10, constat etiam solarem esse 10, & lunarem 10, qvod si cyclus paschalis excedat 19, nondum tamen superet 28, respectu cycli lunaris divisio locum habet, solaris respectu nullum invenit, qvod idem sit cum cyclo paschali.

4) Problema inversum ex datis cyclis solis & lunæ, invenire cyclum paschalem sive annum respondentem Talbyrdingi, est longe difficilius, cujus variæ dari qvidem possunt solutiones, qvarum hanc seqventem ut simplicissam eligo: 1) Si datus

lunæ

lunæ cyclus minor fit cyclo folis dato; ab hoc ille fubtrahatur; fin minor; hic ab illo fubducatur, & refiduum dupplicetur. 2) In cafu priore hic numerus ad 19 addatur, in pofteriore ab eo fubtrahatur. 3) Numerus prodiens multiplicetur per 28, & ad productum addatur cyclus folis datus. 4) Si numerus hac ratione prodiens minor fit toto cyclo pafchali 532, erit cyclus pafchalis qvæfitus, five annus Talbyrdingi refpondens cyclis datis folis & lunæ. Sin autem prodiens numerus excedat 532, hoc ab illo qvoties fieri poteft fubducto, refiduus numerus indicat cyclum pafchalem qvi qværebatur. Supereft ut hoc aliqvot exemplis illuftretur, qværitur qvinam cyclus pafchalis refponderit anno primo æræ chriftianæ, qvod problema folvendum fuit veteribus computiftis, dum cyclum pafchalem magnum æræ chriftianæ applicare geftiebant, e cyclorum folis & lunæ epochis conftat, anno primo Chrifti fuiffe cyclum folis 10, lunæ 2, hic ab illo fubductus, relinqvit 8, cujus duplum 16 additum ad 19, producit 35, qvo numero per 28 multiplicato, prodibit numerus 980 cui fi datus cyclus folis addatur, conficietur fumma 990, qvi numerus qvoniam excedit totum cyclum pafchalem 532, hic ab illo fubductus relinqvit 458, cyclum pafchalem refpondentem anno primo æræ chriftianæ, examine inftituto patet hunc numerum effe legitime definitum, nam facta divifione ejusdem per 28 & 19, fiet refiduus in cafu priore 10, cyclus folis, in pofteriore 2 cyclus lunæ. Qværitur qvinam cyclus pafchalis refponderit anno æræ chriftianæ 325, qvo celebratum fuit concilium Nicænum, & patres notum canonem condiderunt de celebratione pafchatis, qvod abinde fuit computi ecclefiaftici fundamentum, erat tunc cyclus folis 26, lunæ 3, qvi ab illo fubtractus relinqvit 23, qvo numero dupplicato prodit 46, qvi in 28 ductus producit 1288, & addito cyclo folis 26, confiunt 1314, a qvo numero toto cyclo pafchali bis, five qvod eodem recidit ejus duplo fubtracto fit refiduus 250, cyclus pafchalis, five annus Talbyrdingi dato anno æræ chriftianæ refpondens, inftituendo examen & dividendo hunc numerum per 28, fiet refiduus 26, cyclus folis, per 19, fit reliqvus 3, cyclus lunæ uti oportebat.

5) Qværitur qvis cyclus pafchalis convenerit in annum reformationis Gregorianæ 1582, exiftente ftylo veteri Juliano cyclo folis 23, lunæ 6, hic ab illo fubtractus relinqvit 17, qvi duplicatus producit 34, qvi ductus in 28, facit 952, & addito cyclo folis 23, confiunt 975, unde fubducto toto cyclo magno pafchali 532, refiduus fit numerus 443, cyclus pafchalis qvæfitus, anno dato refpondens, inftituto uti prius examine patet, numerum hunc effe legitime definitum.

6) Deniqve proponitur inveniendus cyclus pafchalis anno Chrifti 76, qvo veteres computiftæ cæperunt Talbyrdingum, fuit hoc anno cyclus folis 1, & cyclus lunæ etiam 1; hic ab illo fubtractus nihil relinqvit, ex qvo feqvitur in hoc cafu ad 19 nihil addendum effe, ductis igitur in fe 28 & 19, producitur ipfe cyclus magnus pafchalis 532, qvi cyclo dato folis, qvi fuit 1 auctus, producit 533, qvi numerus

qvia

qvia cyclum magnum paſchalem excedit, hic rurſus ab illo ſubtractus relinqvit, 1, qvi fuit cyclus paſchalis anno propoſito Chriſti reſpondens, igitur hoc anno æræ chriſtianæ omnes tres cycli primum ſimul ab unitate iniere, qvæ ratio fuit cur veteres maxime congruum & concinnum judicarent ab hoc anno Talbyrdingum occipere, annis primis 75 in calcem Talbyrdingi rejectis, cum, ſi ab anno Chriſti primo occepiſſent, Talbyrdingum inchoari debuiſſent a cyclo paſchali 458, ſolari 10, lunari 2, qvod minus congruum & concinnum ſunt arbitrati; ſed qvam rectè, hic diſputare nihil attinet, hæc enim pauca in gratiam lectoris dicuntur, ut intelligat, cur ita diſpoſitus ſit Talbyrdingus.

7) Ab initio Talbyrdingi, qvatuor columnæ ſiniſtimæ verticales continent annos æræ chriſtianæ, ea ratione ut numerus columnæ dexterioris, oriatur ex additione totius cycli magni paſchalis, ſive Talbyrdingi 532 ad numerum lateralem proximum columnæ ſiniſterioris, & qvidem annus æræ chriſtianæ in ſecunda columna ex anno ejusdem æræ in prima columna, annus qvilibet tertiæ columnæ, ex reſpondente ſibi anno in columna ſecunda, annus qvilibet qvartæ columnæ, ex reſpondente ſibi in tertia, omnes igitur anni Chriſti ex continua additione totius cycli magni paſchalis orti in eodem verſu horizontali continentur. Ita ex gr. ipſo Talbyrdingi initio ponitur annus æræ uti ſupradictum, 76, cui additus totus cyclus producit numerum ſibi proximum lateralem 608, in columna ſecunda, vel ad dextram proxima, cui rurſus adjectus totus cyclus conficit lateralem 1140 ſibi proximum ad dextram in columna tertia, cui tertia vice idem totus cyclus adjectus, conficit numerum lateralem 1672 ſibi proximum ad dextrum, in qvarta columna, qvatuor iſtæ columnæ verticales annorum Chriſti pergunt ad annum æræ chriſtianæ 1771, qvi eſt ultimus ad qvem veteres computiſtæ Talbyrdingum continuarunt, qvi tamen pro lubitu ulterius continuari poſſet continua totius cycli additione, igitur poſt hunc annum non habentur niſi tres annorum Chriſti verticales columnæ, donec prodierit numerus tertiæ verſus dextram columnæ 1596, ortus ex toto cycli ter ſibi addito, ſive per ternarium multiplicato, cui in columna ſiniſtima reſpondet ipſe cyclus magnus paſchalis 532, qvam in columna verticali proxime ſeqvitur 533, hic ad ſiniſtram rurſus ſcribitur ſeries annorum æræ chriſtianæ, ab anno Chriſti primo cæpta & ad annum 75 incluſive pergens, qvi naturaliter qvidem initio Talbyrdingi ſcribi debebat, ſed ob rationes ſupra dictas in calcem fuerant rejecti. Ultimam ad dextram annorum æræ chriſtianæ columnam proxime excipit, columna verticalis cycli paſchalis, cui ad dextram proxime jungitur columna verticalis cyclorum ſolis, huic ad dextrum additur columna verticalis cyclorum lunæ, cui verſus dextram collateralis eſt columna litterarum dominicalium, prouti per cyclum ſolis Julianum ſunt diſpoſitæ, deniqve ultima verſus dextram columna verticalis eſt litterarum paſchalium ſive punctatarum.

8) In

8) In ſingulo verſu horizontali continentur cycli & litteræ competentes in annos Chriſti, in eodem verſu horizontali ad ſiniſtram ſcriptos, ita ex. gr. initio Talbyrdingi, anno Chriſti 76 convenit cyclus paſchalis 1, ſolaris etiam 1 & lunaris 1, litera dominicalis gemina gf, qvæ in cyclo ſolari Juliano initialis, & deniqve litera paſchalis vel punctata s. cum puncto ad dextram poſito, iidem cycli eædemqve literæ competunt in annos æræ chriſtianæ ad dextram in eodem verſu horizontali ſeqventes: puta 608, 1140, 1672. Ergo Talbyrdingus ad oculum oſtendit qvoties tres cycli qvicunqve dati & literæ qvæcunqve dominicales & paſchales vel punctatæ datæ, per datam annorum Chriſti ſummam, recurrere poſſint, nam iidem tres cycli, & eædem literæ dominicales & punctatæ, in eodem verſu horizontali ſibi reſpondentes, non niſi ſemel occurrunt, interea dum univerſus excurrit Talbyrdingus, ita verſus horizontalis ſupremus monſtrat annis 1672 qvater evenire, ut omnes tres cycli ſint unitates, qvater etiam contingere, ut cum litera gemina dominicali gf conjungatur paſchalis cum puncto poſtpoſito s. Qvin etiam liqvet ex inſpectione Talbyrdingi, ſingulos annos totius cycli magni paſchalis habere characterem ſibi proprium, puta hos & nullos alios cyclos ſolis & lunæ in eodem verſu horizontali ad dextram ſcriptos, ita ex. gr. anni cycli paſchalis primi character in eo verſatur, qvod cyclum habeat ſolis 1, & lunæ 1, qvi nunqvam occurrit dum univerſus effluit cyclus magnus paſchalis. Majoris illuſtrationis ergo, huic exemplo addo alterum anni nativitatis Chriſti, ſive rectius æræ chriſtianæ primi, cui anno ut & cæteris ad dextram in eodem verſu horizontali, 533, 1065, & 1597, competunt cycli ulterius verſus dextram in hac columna, paſchalis 458, ſolaris 10, & lunaris 2, litera dominicalis b, paſchalis vel punctata g. Igitur annis 1597 qvater accidere potuit, ut hi cycli & hæ litteræ ſibi conjungerentur, & character proprius anni cycli magni paſchalis 458 eſt conjunctio cyclorum ſolis 10 & lunæ 2; qvi cycli ſimul in nullum alium annum cycli magni paſchalis competere poſſunt, neqve litteræ dominicalis b, & punctata g. ulli alii anno cycli totius congruunt, plura addere exempla ſuperfluum videtur, his enim intellectis, cætera omnia facile intelliguntur.

9) Cum per cyclos ſolis & lunæ ſimul ſumtos adhibito calendario Paſcha perfectè determinetur, & ex dato cyclo paſchali inveniatur cyclus uterqve methodo ſupradicta; præterea cognitum ſupponatur, qvinam cyclus paſchalis reſpondeat anno æræ chriſtianæ propoſito; patet cycli paſchalis beneficio Paſcha ritè definiri, nam ſi ad manus ſit Talbyrdingus, qværatur annus æræ chriſtianæ propoſitus, & in eodem verſu horizontali ad dextram, cyclum paſchalem & huic reſpondentes ſolis & lunæ cyclos habebis, qvibus datis per calendarium Paſcha definietur. Sin autem Talbyrdingus ad manus non ſit, detur tamen anno æræ chriſtianæ congruens cyclus paſchalis; ex hoc dato qværantur cycli ſolis & lunæ, per qvos uti prius, adhibendo calendarium Paſcha determinabitur. Cum autem hac ratione præter ipſum Talbyrdingum,

ad

ad Pascha definiendum ipsum calendarium vel computus digitalis in subsidium sit vocandus; ex hactenus dictis non dum liqvet in qvo Talbyrdingi prærogativa & utilitas consistat, nam ea ratione re vera constructus est Talbyrdingus, ut postqvam semel ritè & completè beneficio calendarii fuit conditus, ad Pascha definiendum non sit amplius ad calendarium recurrendum: ea fini veteres computistæ literas paschales vel punctatas excogitarunt, qvas igitur qva ratione definierint, prius explicandum, qvam ostendi possit, qvomodo Talbyrdingi beneficio Pascha completè determinetur.

10) Anno primo æræ christianæ fuit cyclus solis 10, cui in cyclo solis Juliano adscripta est dominicalis b, qvæ, cum in annum æræ christianæ primum competat, veteres computistæ rationem hanc sufficientem judicarunt, cur Paschati citimo vel omnium primo, qvod Martii 22 occupat, hanc literam ut paschalem vel punctatam tribuerent, itaqve per totum Talbyrdingum litera b cum puncto postposito, ubicunqve occurrat in versu dextimo, denotat annis Christi in eadem columna horizontali incidere Pascha in Martii 22, determinata litera punctata Paschatis citimi, nihil negotii veteribus computistis facessivit cæteras omnes definire, nam litera seqvens c, Paschati proxime seqventi, h. e. in Martii 23 incidenti fuit tribuenda, & sic conseqventer, littera ordine proxime seqvens, Paschati in diem Martii proxime seqventem incidenti, hac ratione pergendo litera g, dominicalium ultima tanqvam paschalis vel punctata cessit Martii 27, hic qvoniam Pascha a vigesimo secundo Martii ad vigesimum qvintum Aprilis in conseqventia movetur, ut literis punctatis triginta qvinqve opus esset, nec post ultimam dominicalium g ad primam a, recurrere easdemqve qvinqvies repetere licuit, cum sic & litterarum paschalium inter se & cum dominicalibus magna confusio orta fuisset; maxime consultum veteribus computistis, visum fuit, ad omnem confusionem evitandam, juxta ordinem Alphabeti pergere, & litteram h, Paschati 28 Martii occupanti ut paschalem assignare, hac ratione per totum Alphabetum pergentes ad literam v, qvæ Paschati 9 Aprilis offendenti congruit, his novemdecim paschalibus abusqve b, adusqve u, punctum postposuerunt, ut a cæteris sedecim seqventibus distingverentur, qvod rursus alphabetum ab initio ordiendum & per sedecim literas repetendum erat, ne igitur literæ cognomines confunderentur, singulis in classe priori punctum ad dextram, in posteriore ad sinistram locarunt, & hac ratione triginta qvinqve litteras a se distinctas obtinuerunt, qvarum ultima .q cum puncto præposito est littera punctata Paschatis ultimi in Aprilis vigesimum qvintum incidentis. Igitur ex hac annexa tabula liqvet, accuratius loqvendo qvam supra R. P. II. Cap. 7. §. 60. nota (81) num. 2. festinantius asserui, singulas litteras paschales vel punctatas implicite ipsi Paschatis diei adscriptas esse; qvem ad modum in Tabula Introitum pag. 252. eidem sunt adscriptæ.

11) Literis punctatis vel paschalibus inventis, qvarum singulis per totum Talbyrdingum certum Pascha definitur, incertum mensis Martii vel Aprilis diem incidens,

tabulam

tabulam conſtruxerunt computiſtæ qvam Talbyrdingo junxerunt, cujus verſus ſiniſtimus continet literam paſchalem, dextimus diem Martii vel Aprilis reſpondentem, qvam obtinente hac littera punctata, occupat Paſcha. Hac ratione per Talbyrdingum cum annexa ſibi hac tabula independenter a calendario Paſcha veteres computiſtæ expeditè invenerunt, nam propoſito anno æræ chriſtianæ ex. gr. 1700, obſervetur in ejusdem verſus horizontalis area dextima litera paſchalis vel punctata, & occurrit ibidem litera l cum puncto ad dextram, qvam in tabella qværens invenio Paſcha ſtylo veteri in Martii 31 tum incidiſſe, ad cyclos tres paſchalem, ſolarem & lunarem, & litteram dominicalem attendere nihil eſt opus, cum horum omnium beneficio tabella ſit conſtructa. Ex his igitur apparet qvam expedite veteres per Talbyrdingum Paſcha definiverint.

12) Per Talbyrdingum varia problemata expedite & nullo negotio ſolvuntur, qvæ per calendarium & computum digitalem difficilius reſolvuntur, talia ſunt ex. gr. Problemata, qvæ in capite Rymbeglæ 12. primæ partis occurrunt, qvæ etiam problemata veteres Iſlandi per inſpectionem Talbyrdingi ſine dubio ſolverunt, ſit ex. gr. ſolvendum hoc problema: definire qvoties feſtum Mariæ purificationis in feriam a Qvinqvageſima ſecundam incidat dum univerſus excurrit Talbyrdingus? Qvia hoc feſtum ſecundo Februarii affixum feriam a Qvinqvageſima ſecundam occupare ponitur, ex hypotheſi problematis ſtatim liqvet, Qvinqvageſimam calendas Februarii occupare, cui adſcripta litera D, conſeqventer eſt in hoc caſu dominicalis, a primo Februarii incluſive ad Martii vigeſimum ſecundum etiam incluſive ſunt ſeptem hebdomades, conſeqventer etiam Paſcha incidet in Martii 22, igitur inſpecta Tabula literarum Paſchalium Talbyrdingo ſubjecta, video literam paſchalem eſſe b. jam ab initio Talbyrdingi ad finem per ejus verſum dextimum verticalem pergo, & qvoties hæc litera punctata occurrat obſervo.; & animadverto huic literæ prima vice occurrenti; eodem verſu horizontali verſus ſiniſtram reſpondere cyclum paſchalem 244, ſolarem 20, lunarem 26, præterea hoc accidiſſe annis æræ chriſtianæ 319, 851, 1383. Porro ſeriem literarum Paſchalium perluſtranti occurrit, b. obtinente cyclo paſchali 339, h. e. annis 95, a primo caſu elapſis, ſolari 3 & lunari 16, & annis æræ chriſtianæ 414, 946, 1478. Porro Talbyrdingum legenti occurrit b. exiſtente cyclo paſchali 433, ſolari 14, lunari 16, h. e. uti habet Rymbegla elapſis a caſu ſecundo annis 95. currente anno æræ chriſtianæ 509, 1041, 1573. Talbyrdingum ad finem percurrenti, qvarta vice qvidem occurrit littera Paſchalis b. currente cyclo paſchali 529, ſolari 25, lunari 16, & littera dominicali gemina ED, qvarum prior E cum ad diem intercalarem obtineat, annus Biſſextus id efficit ut Qvinqvageſima jam non in primum ſed Februarii ſecundum, incidat, conſeqvanter annus memoratus non niſi ter occurrit, ſicuti afferit Rymbegla, dum univerſus excurrit Talbyrdingus. Cætera problemata, qvæ in citato capite Rymbeglæ, & in parte ſecunda & qvarta continentur, lectori curioſo per Talbyrdingum ſolvenda relinqvo.

D 2

13) Ini-

13) Initio Talbyrdingi in primo versu horizontali, & area suprema cycli solis ponitur hoc signum ☉, qvod solem & conseqventer ☉ 1 solis cyclum primum indigitat, similiter in area ad dextram proxime seqventi ☾ cyclum lunæ & ☾ 1 cyclum lunæ primum, & per totum Talbyrdingum hæc signa repetuntur, qvoties uno cyclo finito novus incipit, & numerus ad dextram signi ☉ vel ☾, locatus denotat numerum ordinalem cycli incipientis, ita qvidem ut signum ipsum cum numero ordinali ad dextram locato, pro 1, simul valeat, cum semper 1 omittatur & ejus loco scribatur ☉. ☾, cum numero ad dextram scripto, ita ex. gr. ☉ 2 designat cyclum solis secundum incipientem sive annum ejus primum; ☾ 2 cyclum lunæ secundum ineuntem vel annum ejus primum &c. Hac ratione, proposito hoc isto vel illo anno cycli magni paschalis, statim apparet, qvotus in ordine currat cyclus solaris vel lunaris, cum ad proxime præcedens signum ☉ vel ☾ sit recurrendum, & qvinam numerus ad dextram locatus sit observandum, proponatur ex. gr. annus cycli magni paschalis 450, cui respondet annus 2 cycli solis & lunæ 13, in area superiori supra 2 video scriptum ☉ 17 qvo innuitur, hic inchoari cyclum solis decimum septimum, & currere annum hujus secundum in versu verticali cycli lunaris, proxime præcedere video ☾ 24, unde colligo, anno cycli paschalis proposito respondere annum decimum tertium, cycli lunaris vigesimi qvarti & sic cæt.

14) Ut hoc obiter lector moneatur; animadvertendum systema annorum 532 appellari cyclum magnum Paschalem, ut distingvatur à cyclo decemnovennali, qvi etiam in veteris calendarii doctrina cyclica paschalis dicitur qvatenus ad computum paschalem adhibetur.

15) Parte Rymb. 2. Cap. 4. §. 37. continentur duo versus: Sicca, veris, apta, &c. sedecim vocibus constantes, qvarum qvatuor monosyllabæ, duodecim bisyllabæ, conficiunt syllabas viginti octo, qvot scil. cyclos lunares continet Talbyrdingus, sive cyclus magnus paschalis, qvarum litteræ initiales sunt litteræ punctatæ vel Paschales; respondentes anno primo ineuntis novi cycli lunaris per universum Talbyrdingum. Sic ex. gr. initio Talbyrdingi paschalis, s, respondet anno primo ineuntis cycli lunæ primi, c, littera prima secundæ syllabæ vocis Sicca, convenit anno primo, cycli lunaris secundi incipientis &c.

STIÖRNU ODDA DRAUMUR.

SOMNIUM ODDI ASTRONOMI.

I. Cap.

Þórdur het madur er bio í Mula nordur í Reikiadal, þar var á viſt med hönum ſá madur er Oddi hiet og var Helgaſon, hann var kalladur Stiörnu Oddi. hann var rymkiærn madur ſo ad eingin madur var hans maki hönum ſamtyda á ollu Islandi, og ad mörgu var hann annars vitur. ecki var hann ſkalld nie qvædinn. þeſs er og einkum gietid um hans rád at þad höfdu menn fyrir ſatt ad hann lyge alldrei ef hann viſſe ſatt ad ſeigia og ad öllu var hann rad-vandur kalladur og trygdarmadur hinn meſti fielytell var hann og ecki-mikill verkmadur. Frá þvi er ad ſeigia ad um þennan mann Odda giördiſt undarligur atburdur. hann fór heimann ut til Flateyar er Þórdur husbondi hans ſendi hann ferd þeſſa á - - - - fiſka og er ei annars getid enn þeim fórſt vel til eyarinnar. þar var hann í godum beina, ecki er frá því ſagt hvör er þar bio, enn frá því er ad ſeigia ad um qvöldid er menn foru í reckiu var vel buid um Odda og hægliga, enn vid þad er Oddur var ſarmodur

og

CAP. I.

Vir nomine Thordus Muli versus Boream in Reikiadalo habitavit, mansionem apud ipsum habebat vir qvidam filius Helgi, Oddus Astronomus salutatus. Is tantus erat computista, ut coætaneorum in Islandia tota ipsi comparandus esset nemo, & adhæc multarum rerum gnarus existeret, sed Poëta non erat nec arte versificandi pollebat. De illius vitæ ratione id imprimis memoratur, siqvidem veritatem sciret nunqvam mentitum esse in confesso fuisse; in omnibus integrum & fidelissimum habitum esse, parum pecuniæ habuisse, & operarium modicum exstitisse. Cæterum referendum est, huic viro res miras accidisse: Domo in aqvilonem in Flateyam profectus est, qvo Thordus herus suus ipsum ad piscaturam miserat, aliter memoriæ proditum non est qvam profectionem ad insulam usqve benè successisse, ibidem bene habebatur. Qvinam ibi sedem habuerit non refertur, hoc autem referendum, vespere, dum cubitum iretur, Oddo lectum benè & commodè stratum fuisse, qvippe vero Oddus itinere confectus & omnibus commoditatis

og veittur hægligur umbunadur þá sofnar hann bratt, og dreimdi þegar, ad hann þóttist staddur vera heima í Mula og so þótti hònum sem þar væri komin madur til gystingar og þótti hönum sem menn færi í reckiu um qvöldid, þá þótti hönum giesturin vera bedin skemtunar. enn hann tók til og sagdi sögu og hof á þennan hátt.

II. Cap.

Hrodbiartur hefur Kongur heitid, hann ried austur fyrir Gotlandi, hann var kvongadur madur. Hilldigerdur het qvinna hans. þau attu sier einn son barna er Geirvidur er nefndur. hann var snemma værn og vitmikill og ad öllum hlutum mentadur umfram sina jafn alldra. enn barn var hann ad alldri er Sagan giördist. Frá því er ad seigia ad Kongurin Hrodbiartur hafdi settan til land stiörnar yfer þridiung rykesins Jarl þann er Hiòrvardur hiet, hann var og qvongadur og hiet qvinna hanns Hiörgudur, þau attu eina dottur barna sem hiet Helgunþur. frá henni er so sagt ad hun var ólát í æskusinni og var ávallt því odælli sem hun var elldri. Þad var og sagt ad hun villdi ecki qvennasid ſága í sinu athæfi, þad var hennar venia jafnan ad hun gieck í herklædum og med vopnum, og ef hana skylde á vid menn þá veitti hun þeim annadhvört averka stora edur lyflát þegar henni lykade ecki, enn vid þennan hennar ojöfnud þá þótti födur hennar Hiórvardi ei meiga vidsæma hennar vandrædi, og sagdi henni þá lioslega ad hann mundi ecki leingur þann veg framfara, og kvad henni ecki hlyda nema um batnadi nöckurshátter elligar far í burt sem skiotast ur minne hird. enn þegar Helgunþur Jarlsdottur vard þessa áheirsla af födur sinum ad hann vildi lata hana burtu fara af sinni hird, þá svarar hun því mali

svo

officiis erat adfectus, brevi eum ſopor oppresſit, & mox per qvietem vidit domi ſuæ Muli exiſtentem ſe, ac eodem virum hoſpitio excipiendum adveniſſe, ad veſperam homines lectum petere, hoſpitem vero rogatum eſſe, ut jocando tempus falleret, at illum ad hiſtoriam enarrandam aggreſſum & hoc modo exorſum eſſe.

Cap. II.

Rex nomine Hrodbiartus in ortu Gautiæ præfuit, uxorem habuit nomine Hildigierdam, illi filium unicum nomine Geirvidum habuerunt, is erat maturè eximius, admodum ingenioſus, & omnibus artibus ſupra ſuos æqvales imbutus, dum autem hæc agerentur, adhuc in Ephebis. Traditur Regem Hrodbiartum trienti Regni ſui adminiſtrandæ comitem præfeciſſe, is nomine Hiörvardus uxorem habuit cui Hiörguda nomen, erat eis unica ſoboles, filia nomine Helguda, fertur in adoleſcentia moribus aſperis fuiſſe, & qvo magis adoleverat, eo ſemper durioribus, & in vita ſua mores fæminarum ſeqvi aſpernatam eſſe. Loricata & armata incedere identidem ſolebat, & ſiqvid ei cum hominibus discordiæ intercederet & contenta haud eſſet, protinus magnis vulneribus vel morte ipſos affecit, verum hac tanta ſua iniqvitate, intoleranda negotia patri Hiorvardo faceſſere viſa, qvare apertè tum ipſam edocuit haud diutius ita rem procedere paſſurum, nec niſi qvid mores emendaret, ei rem bene ſucceſſuram, alias ſuo ſatellitio ocisſimè excederet, cum vero Helguda comitis filia ex patre compeririſſet velle ipſum ut ejus ſatellitio excederet; reſpondet, ſe ibi-

ſvo at hun qvad ſig þar ecki dvelia og beiddi hun þá fódur ſinn ad hann ſkilldi fá henni langſkip þriu alſkipud bædi med mönnum og herklædum, og bua ad óllu ſem beſt med godum lidskoſti, ſo ad hönum þætti velſkipad, og ef ſo væri giört ſem hun beiddi her um þetta mál, þá taldi hun ſier mundi vel lyka þótt hun færi burt vid ſobuid. Hiórvardur Jarl villdi giarnan tilvinna ad hun kiæmiſt á burt ſem ſkiotaſt því hónum þótti ſem var mikid vandrædi afſtanda hennar rádi. Sydann liet hann bua ad óllu þriu langſkip ſem beſt. enn þegar þetta lid var buid þá fer Helguþur Jarlsdottir ur landi med þeſſu lidi og lagdiſt ſydann í hernad og viking og afladi ſier ſvo fiár og frama. So er ſagt ad hun kom ey í land medan fadir hennar lifdi.

III. Cap.

Enn í annan Stad er þar til ad taka ad þar ed Geirvidur ſon Hrodbiarts Kongs var átta vetra gamall tók Hrodbiartur Kongur ſott og vard þad lytil fráſaga, þvíad ſottin leidir ſo til lands ad Kongur andadiſt og þótti öllum hanns áſtvinum hinn meſti ſkadi ſem var ad miſſa ſlyks höfdingia og þaruti frá óllu lands folkinu. Sydan var þar feingid ad vyrdugligri veitſlu og þar tilbodid óllum rykuſtu mönnum og enum beſtu höfdingium er í landinu voru. þar med var og hverium manni tilbodid þeim er veitſluna villdu ſækia bædi innann lands og utann ſo einginn ſkilldi þar ubodin koma. enn ſydann þeſſi veitſla var ſamanſett med því fiólmenni er þangad ſokti, þá var þar erfi druckit eptir Hrodbiart Kong med miklum veg og ſoma, ſo ſem byriade hans tign og ſóma ligri vyrdingu. enn er erfinu var lokid þá var Kongurinn heygdur ad fornum ſid, epter því ſem þá var tydſka til vid göfiga menn.

dem haud amplius moraturam, atqve tum a patre petebat, ut tres naves longas viris armisqve ſatis inſtructas ſibi traderet & per omnia copiis eximiis inſtrueret ut ſufficienter paratæ viderentur; qvippe, ſiqvidem qvæ petiiſſet omnia præſtaret, hac conditione abeundo contentam fore ſe pronunciavit; Hiorvardus comes ad hanc conditionem lubenter deſcendit ut qvam citisſimè diſcederet, qvia, qvod etiam verum erat, ob ejus vivendi rationem, ſe magnis difficultatibus premi videbat, dein tres naves longas qvoad omnia optimè inſtruendas curavit, his autem copiis paratis Helguda comitis filia cum iisdem regione cesſit, & militiæ piraticæ ſe accommodans fortunas & claritudinem paravit, necqve dum pater ſuus ſuperſtes erat regionem illam repetiſſe fertur.

CAP. III.

Cæterum inde Sermo ordiendus, ubi, Geirvido Hrodbiarti Regis filio, octavum ætatis annum agente, Rex Hrodbiartus morbo correptus eſt, qva de re pauca referuntur, cum morbo ita caperetur ut excederet, atqve tanti Principis amisſio intimis amicis & popularibus omnibus malum ingens videbatur. Poſtea convivium honorificum parabatur, ad qvod omnes potentisſimi & optimates popularium, præterea omnes conterranei & exteri, qvi ad freqventandum hoc convivium adventare geſtiebant ſunt invitati, ut niſi invitatus adeſſet nemo, verum poſtqvam iſtud convivium eâ, qvæ adventarat freqventiâ diſpoſitum eſt; poſt Hrodbiartum Regem compotatio exſeqvialis magnâ gloriâ & honore, celebrata fuit, ut ejus majeſtati & decori dignitatis conveniebat, verum iſto convivio exeqviali finito, priſco more qvi tunc temporis qvoad Magnates obtinuit Rex tumulo illatus eſt.

CAP.

IV. Cap.

Nu er ſo ad ſeigia ad eptir þeſſi miklu tydindi er þar í landi höfdu giörſt, ſyndiſt þad öllum enum vitruſtu mönnum og enum beſtu vinum Kongſins ad taka annan mann til Kongs og Landſtiornar í ſtad þvilyks höfdingia ſem þar var vidmiſt, enn ſo var mikil aſt med óllum Landsmönnum og Hródbiarti Kongi medan hann lyfdi, ad menn vylldu ecki annad enn velia Geirvid ſon hans til Kongs, og lata ecki Kongdom gánga ur hanns ætt, þótt Geirvidur væri ungur ad alldri, edur þótt hann þætti þá enn litt til landráda fallinn, í þann tyma villdi þá allt landsfolkid til þeſſa hætta med umſiá Drottningar modur hans, med því hun var en vitraſta Kona og vel ad ſier í alla Stadi, enn er ſo for framm um hryd ad ſo ungur madur ſkilldi höfdinge vera og Stiörna mórgu folki, ſem Geirvidur var; þá giördiſt bratt landſtiorn lytil ſem vonligt var. þad giördiſt og ad hyrdin fætkadiſt fyrir því ad margir voru þeir af hanns hirdmönnum ad adra ſydu lögdu fyrir ſig, ſumir lógduſt í viking, adrir rieduſt í Kaupferdir til ymſra landa. Nu med því ad þeſſu þótti mikid um ſem nu var fráſagt, þá giórduſt þó mörg önnur ohægindi í ryke þeſſa hins unga Kongs: Þeſs er gietid í Sögunni ad Illvyrkiar tveir lógduſt ut á Skog þann er Joruſkogur heitir þad var í ryke þeſs unga Kongs. þeſſir vykingar drápu menn til fiár ſier og voru nalegar berſerkir, annar þeirra hiet Garpur enn annar Gnyr. So er ſagt ad mönnum hliddi alldrei fáum ad fara ſaman, jafnan voru menn vanir ad fara á Skoginn med fiólmenni ad leita Illvyrkianna og ráda þá af, enn þeir urdu alldrei hittir þó ad þeirra væri leita farid med fiólmenni. Slyku fer framm til þeſs Geirvidur Kongur var 12 vetra og þá er hann var ſo alldurs kominn þá var hann ſo mikell madur vexti og

ramur

Cap. IV.

Jam referendum, post magna ista nova quæ ibi terrarum evenerant, sapientissimis omnibus & optimis Regis amicis consultum esse visum tanto qvi decesserat Principi alium Regem ad rempublicam gerendam surrogare. Verum tanto amore Regem Hrodbiartum dum in vivis erat omnes populares proseqvebantur, ut aliud nollent qvam Geirvidum filium Regem eligere, nec, etiamsi Geirvidus etiamnum tenera esset ætate, & reipublicæ administrandæ parum aptus videretur, regium principatum sua stirpe excedere paterentur, tunc itaqve temporis omnes populares, curam regni habente Regina matre, fæminâ sapientissimâ & per omnia eximiis dotibus auctâ, rem fortunæ comittere non dubitarunt. Dum res aliqvantisper ita procederet, ut Geirvidus tam paucos annos natus adolescens principem ageret & populum numerosum regeret, brevi spatio, id qvod etiam exspectandum erat, res publica perfunctoriè regebatur, qvin etiam satellitium regium ad paucitatem redactum est, qvod multi satellitum moribus aliis operam darent, alii militiam piraticam, alii navigationes mercatorias in varias terras exteras susciperent. Sed etiamsi hæc momentosa mala videantur, qvæ jam relata sunt, tamen aliæ multæ difficultates in Regno junioris hujus Regis sunt exortæ: relatum est hac historia, duos maleficos in regno hujus Regis juvenis, sylvam qvæ Joruskogus dicitur occupasse, isti latrones propemodum Gigantes, unus nomine Garpus, alter Gnyrus, homines ad pecunias diripiendas occiderunt; paucis una iter habendum nunqvam feliciter successisse fertur, semper ad maleficos illos qværendos ac interficiendos cum freqventia hominum iter in sylvam institui solebat, qvi tamen licet cum multitudine qvæsiti, nunqvam sunt inventi, hæc autem ita procedunt

B *donec*

ramur ad afli ad þeir margir er fullkomnir voru ad alldri og atgiörfi nálega eftir því fem þeir er beft voru á fig komnir fyrir allra hluta fakir.

V. Cap.

Þad var eitthvert finn þá er Geirvidur Kongur fat yfer bordum med allri hyrd finni, þá tok hann til orda og mællti fo: Nu er fo fem ydur er kunnigt öllum minum mönnum, ad eg hefir ungur verid her til ad alldri, og fo hefir eg haft litla orku og því hefur af mier ftadid lytel Stiörn í rikinu, hefi eg og þad opt heirt fem von er ad, má þad og ecki neirn undraft þóad hier til hafi af mier lytil Stiörn ftadid fyrir Sakir æfku minnar, enn þó er eg nu fo alldri komin ad mier er nu mál ad reina mig og vita ad nockud vilie mitt rad prófkast og meir hefiast enn adur, þar fem eg er nu ordinn 12 vetra gamall eru og margir ecki betur mannadir á minum alldri. Nu vil eg og því lyfa fyrir öllum ydur minum Þegnum og virkta vinum, ad eg ætla mier ad fara til mots vid Berferkina þá Garp og Gny er lyggia á Borufkoge og giöra þar mörg illvyrki ætla eg og til þefs ad koma ei aptur fo ad þeir fieu á lyfe og fkal eg þá yfir koma eda þeir mig ella, enn er Geirvidur Kongur hafdi þetta mællt, þá fvarar fyrft máli hanns Drottningin modur hanns og þar med allir hans beftu Vinir og mælltu allir náliga fem eins manns munni og bádu Kong fara fiölmennann á fund ftigamanna og med miklum vidurbunadi ef hann villdi fara. Geirvidur Kongur fvarar, huxad hefi eg þetta mál adur nockud fyrir mier, enn eg qvæda upp og fynist mier á þá leid fem í þeffari ferd meigi mier þá eingin frami kaupaft þott eg fái nad berferkiunum, enda leiti eg þeirra med miklu lidi alvopnudu, enn þad er þá nockur

donec Rex Geirvidus annum ætatis duodecimum ageret, id ætatis cum esset, eos qvi ad maturitatem pervenerant ac dotibus omnibus auctissimi erant, statura corporis & robore virium æqvabat.

Cap. V.

Cum aliqvando Rex Geirvidus *cum omni satellitio mensæ assideret sic verba fecit: ita res habet, inqvit, ut omnes mei nostis, hactenus me teneræ ætatis & parvarum virium exstitisse, qvam ob rem etiam regnum minus qvam par erat administravi, id qvod etiam sæpius ad aures meas, uti spes erat, pervenit, neqve mirum est hactenus ob teneram ætatem, meam dominationem invalidam fuisse. Verum inpræsentia eo ætatis perveni, ut ad faciendum virium periculum maturus sim, ac tentandum si qvid mea vitæ ratio augmenti & claritatis & plusqvam antea capiat, cum jam duodecim annos natum multi mei æqvales artibus dotibusqve haud excedant. Jam itaqve mei subditi & amici intimi, vobis omnibus notum facio iturum me ad occurrendum gigantibus Garpo & Gnyo, qvi Joruskogum obsidentes multa ibidem maleficia patrant, qvibus superstitibus non reverti decrevi, qvare aut ego illos superabo, aut alioqvin illi me superabunt. Qvæ Rex Geirvidus cum dixisset, primo Regina mater ejus, adhæc optimus qvisqve suorum amicorum ad sermonem ejus responderunt, & omnes qvasi uno ore loqventes, Regem rogarunt ut magna cum freqventia & multis copiis, siqvidem ire gestiret, gigantes adiret. Meditatus aliqvantum sum, inqvit Geirvidus Rex, hanc rem anteqvam aperirem, ac visum est hac ratione nihil claritatis hoc itinere faciendo parari licet gigantibus potitus ero; qvod si vero magnis copiis & omni armatura eos persecutus at non adeptus rediero; ignominiosa*

nockur ſvivirding ef þeir faſt þá eigi, og komi eg vid þad aptur, og verdur þá oſnoturmannleg min ferd ef ſo tekſt. Nu hefi eg hina leid ætlad ferdina ad fara vid annan mann á þeirra fund, og mun þá ſkipta giæſa med oss, hvór þá ſkal verda vor ſkilnadur, má þad og verda ef vill ad nockur ſu fremd filgi ferdinni; ſkal nu og á þad hætta hvörſu ſem tilvill takaſt, er nu og fyrir því uppborid þetta mál fyrir ydur, ad eg vil nu vita hvör fuſaſtur er til þeſſarar ferdar med mier. og er þad nu rád ad nockur rakni vid, ſá er tilvill rádaſt, og ſvari ſá nu minu máli, enda ſkulu þier þad vita hier med, ad nu er þetta mál fullgiört fyrir mina hönd, ad eg mun þó fara þeſſa ferd, þott eg fari eirnſaman, og verdi eingin til ad filgia mier, enn vid þeſſi ummæli Kongs þá er þad ſagt ad Drottningin ſiálf fyrſt ad upphafi hafi latt alla vega þeſſarar ferdar, og ſagdi ſem var alloradlega ſtofnad þar ſem vid heliarmenn var ad eiga er Ill-vyrkiarnir voru, ſomikid ſem var í abyrgd er Kongurinn var ſiálfur, því ad öllum þotti viſs von ad hann mundi látaſt fyrir þeim og fá minna hlut í þeirra ſkiptum ef ſo yrde ſem liklegt mundi þikia fyrir ſakir æſku Kongs þeirra, enn hardfeingi ber-ſerkianna. Aller vinir Kongs lóttu akafliga fararinnar og þotti Kongur utſélldur ef hann færi vid annan mann. Kongur ſvaradi ad ecki mundi tiá ad letia hann, og er allir ſkilldu ad Kongur mundi ei letiaſt lata, þá verdur til og ſvarar mali Kongs ſá madur er Dagfinnur hiet; hann var hirdmadur Kongs og ſkálld hanns. Herra, ſeigir hann, aungvann veit eg þier meiri ſæmd eiga ad launa í alla ſtadi enn mig, og er því ſkylldari ad ſkyliaſt aldrei vid þig er þú ert í meiri háſka ſtaddur, ef þú villt þiggia mitt föruneiti og fylgd, og er eg til þeſſarar ferdar albuen þegar þier vilied.

VI.

& incelebris erit mea profectio. Qva de caufa iter aliter facere inftitui: nimirum uno comite cum iis congredi, atqve qvinam congreffum noftrum exitus manebit fortuna decidet, & fieri etiam poterit, ut hac profectione claritudo aliqva paretur, cujus rei etiam qvomodocunqve res evenerit jam periculum faciam, qvin etiam idcirco hanc rem vobis aperui, ut fciam qvinam veftrum hoc iter mecum lubentisfimè fufcipiat, qvare jam confultum eft, ut veftrum nonnemo, qvi huic mecum itineri fe accingere volet, his incitatus, huic meo fermoni refpondeat. Verum fcitote hanc rem à mea parte ità mihi ratam & confirmatam effe, ut vel etiam folus nemine comitari volente, hanc profectionem fufcepturus fim. Cæterum hoc fermone mota Regina fertur, primum ab initio Regem ab hoc itinere habendo omnimodè dehortata effe, & uti verum erat, hanc rem temerè deftinari, qvod cum maleficis illis lætifero præditis robore res erat, tantum autem virum, qvantus ipfe Rex fe discrimini objicere, hunc enim exitum negotii certo exfpectandum videri omnibus, ut, fi res ita tuliffet, qvem admodum tum ob ætatem ejus immaturam at ftrenuitatem gigantum verofimillimum videretur, Rex ab iisdem fuperatus occumberet. Omnes amici Regis ipfum a profectione multum dehortabantur, qvod uno homine comitatus hofti traditus videbatur. Rex ab itinere fe dehortari nihil juvare reponebat; qvod cum omnes ita effe intelligebant, Dagfinnus qvidam fatelles & poëta regius in hanc rem defcendens ad fermonem Regis refpondet, neminem inqvit, domine fcio, qvi majus omnino me decus tibi acceptum referat, qvam ob rem, in qvo majore periculo verfabere, eo magis ad te nunqvam relinqvendum obftrictus ero, fiqvidem me comitem itineris & adjutorem accipere velis, qvare qvandocunqve voles, ad hoc iter faciendum fum paratisfimus.

VI. Cap.

Enn þegar þessi madur Dagfinnur var nefndur í Sögunni, þá er frá því ad seigia er miög er undarligt ad þá brá því vid í drauminum Odda ad hann Oddi siálfur þottist vera þessi madur Dagfinnur, enn gestur sá er söguna sagdi er nu ur sögunni og drauminum. enn nu sydan er draumin so ad seigia sem hönum þotti siálfum fyrir sig bera Odda, enn þá þottist hann siálfur siá og vita allt þad er hiedanaf er í drauminum: Þá þottist hann vera Dagfinnur og radast í ferdina med Konginum Geirvidi. enn er þessir voru albuner þá ridu þeir tveir saman med vopnum synum *til þess er þeir komu á Joruskog*, þangad sem Illvirkianna var von, enn þar var so vidurvaxid ad gata var breid um Skoginn og er þeir komu miög langt í Skoginn, þá er þess gietid ad þar vard fyrir þeim holl eirn mikell og miög hár, hann var brattur öllu meiginn. Sydann geingu þeir uppa holinn og villdu þadan siást um og vita hvóra tydinda þeir mættu vysir verda, margt smagriót var á holi þessum, þadan sau þeir vyda. Þeir giöra ad lyta hvar gánga tveir menn þeir voru miklir vexti og geingu þegar þangad ad hólnum sem þeir Kongur stodu. Þessir menn voru vel vopnadir, enn þegar þeir Kongur og Dagfinnur siá þessa menn, þá þottust þeir vita ad þar voru þeir komnir Garpur og Gnyr, þá mællti Dagfinnur, herra eg vil ydur kunnigt giöra ad eg er ey miög vanur vopnaskipti og kann eg lytt ad treista hug minum nie vopnfimi. Nu vil eg ad þier kiosid um tvo kosti hvört þier vilied helldur ad eg rádist á mot berserkiunum med ydur, eda vilied ad eg siáe til yckar sameygnar af hólnum, og kunni eg frá ad seigia ödrum mönnum. Kongur svarar, ef þier tier nockud tveggia huga hugur um þetta

mál

CAP. VI.

Dum autem hic vir Dagfinnus in historia nominaretur, res permira narratur, ut pute somnium Oddi, tunc ita est immutatum, ut Oddus ipse hic Dagfinnus esse videretur; hospes autem ille, qvi hanc historiam narravit, tum hac historia, tum etiam hoc somnio jam excessit. Jam vero deinceps somnium ita referendum, ut Oddus ipse per qvietem videre visus. Tum vero ipse omnia qvæ posthinc in somnio evenere semet cernere & scire vidit, tunc etiam Dagfinnum esse & cum Geirvido Rege se itineri accingere. Hi autem (somniavit Oddus) ad profectionem omnino parati, ambo armati donec in Joruskogum venirent eqvis vehebantur, ubi latrones exspectandi. Erant autem ibidem arbores ita consitæ, ut semita lata per sylvam transiret, cum vero in sylvam longè admodum penetrâssent, tumulum vastum, vehementer excelsum & undiqve præruptum illis occurrisse perhibetur, dein tumulum ascenderunt, inde prospecturi, &, si qva nova perciperent cognituri; super hoc tumulo numerosi jacuere lapilli; inde latè versus omnem plagam prospicientes, duos homines ambulantes adspiciunt, qvi vasta statura mox ad tumulum illò accedunt, in qvo Rex cum suo comite consistebat. Erant autem hi viri eximè armis instructi; Rex & Dagfinnus homines istos videntes Garpum & Gnyrum esse pro comperto habuerunt. Tum Dagfinnus, Domine, inqvit notum facio tibi me armis decertandi parum adsvetum esse, parum etiam animo & peritiæ præliandi confidere, qvare duarum conditionum alteram te eligere velim, utrum malis ut cum gigantibus una tecum congrediar, an vestrum congressum a tumulo asspectans aliis uti gesta fuerat enarrare qveam. Siqvidem, reponit Rex, altera conditionum istarum tibi cordi sit,

hoc

mál, þá þiki mier einsætt ad þú ſiert hier á hólnum og ſiáer hedann til ſameygnar vorrar, og komir ecki nærri vorum vopnaſkiptum. Dagfinnur tekur þad rád ſem Kongur mællti, og dvelſt eptir á hólnum og kemur hvergi nærri, og þikir hönum þad rádlegt, enn kongurinn ſiálfur rædſt ofan af hólnum í moti ſtigamönnum. Þar kann ecki glöggliga frá ad ſeigia hvorſu högg for med þeim, og mun eg þá giöra ſkiota fráſögu, þvi þad er þar frá lyktum ad ſeigia ad ſo ſkipte hamingiann med þeim þviad Kongi var lægid lyf og lucka, ad hann bar af bádum berſerkiunum, og lietuſt þeir af ſtórum ſárum er Kongur hafdi veitt þeim, og eptir þad ad Illvyrkiarnir voru fallnir þá geingu þeir Kongur og Dagfinnur framm á götuna leingra, og komu þar ad farandi er ſtygur lytill lá af þiodbrautinni inni ſkoginn, þeir höfdu lytla ſtund geingid adur brátt giördiſt riódur mikid í morkinni og þar ſtod eitt huus, þad huus var hátt og ramgiört og ramlega læſt og grafinn lykill í dyragiætti; þeir liuka upp huſenu og geingu þar inn, þad huus var vel innann buid og var nálega fullt af allſkins audæfum. Þar voru þeir um nóttina, og ſkorti þá hvörki godan dryck og dyran mat, enn um morguninn foru þeir heimleidis og hulldu ádur hræ utilegumanna. Enn er Kongurin kom heim til rykeſins, þá vard hann frægur miög um land af ſynu þrekvyrki og agiætum ſygri, og urdu allir vinir Kongſins og frændur hönum ſeignir er hann kom heim med göfuglegum ſigri, og þóttuſt menn hafa hann nálega ur heliu heimt, ſem var.

VII. Cap.

Nu eptir þennann atburd allan ſamann liet Kongur þíngs qvedia, og kemur þar mikill fiölldi manna ſamann; enn er ſamann

var

hoc ſolum neceſſario conſultum videtur, ut hic in tumulo manens & noſtrum congreſſum aſpectans, a noſtro conflictu longe abſis, Dagfinnus conſilium qvod Rex dedit capiens ſuper tumulo manet, & a congreſſu longè diſtat, qvod & ipſi conſultiſſimum videtur. Rex autem ipſe a tumulo adverſus latrones deſcendit, verum haud ſatis diſtinctè referri poteſt, qvomodo ictus ſibi mutuo inflixerint, qvare compendioſè rem geſtam referam, hic enim exitus rei fuiſſe fertur, fortunam inter ipſos ſortem ita partitam eſſe, ut vita ac felicitate Regi favente, ambos gigantes vicerit, & magnis ſibi inflictis vulneribus exſpirârint. Atqve latronibus profligatis Rex & Dagfinnus in ſemitam longius progreſſi eo devenere; unde parva ſemita de via publica in ſylvam penetrabat, & per exiguum temporis ſpatium procedentibus magna planities in ſylva occurrebat, ubi domus excelſa, validè conſtructa clauſaqve conſiſtebat, inter parietem ac poſtem clave defoſſa, illi domo reſerata intrarunt; erat hæc domus intrinſecus eximiè decorata, fere omnifariâ gazâ repleta, ubi pernoctabant, potu egregio & cibo ſplendido haud deficiente, mane vero conditis prius latronum cadaveribus, domum iter faciebant. Rex autem in regnum ſuum rediens, facinore ſuo & egregia victoria per totam regionem admodum celebris evaſit, atqve omnes amici cognatiqve ipſum eximiâ reportata victoriâ læti excepere, & uti res habebat è mortè recuperâſſe videbantur.

CAP. VII.

Poſtqvam hæc omnia evenerant Rex conventum indixit, qvo magna vis hominum confluxit, qva multitudine congregata,

var ſett þetta fiölmenna þíng, þá ſagdi Kongur þar þeſsi miklu tydendi, og þótti öllum þetta hin meſta frægd ſem var er Geirvidur kongur hafdi eirn ſigur borid af ſlykum kempum. Sydan bad Geirvidur kongur, at menn ſkylldu vitia þeſs húſs er illvirkiarnir höfdu íborid þad hid mikla fe, og ſkilldi þar hvör taka þad er miſt hafdi, enn allir gáfu upp Kongi ſitt fe þad ſem hvör átti, og ſögdu þad beſt komid ad hann hefdi, og ſögdu hann fullu koſtad hafa, ſydan liet Kongur ſækia fed og kaſtadi á ſinni eygn. Eptir þad liet Kongur taka til húſsgerdar, og giördu Kongi haug þar er hann ſkilldi ſitia á, þá var Kongur ſettur á ſtól þann er ſtód á hauginum, og höfdu menn hann ſo einkum til tignar, og gáfu hönum þá enn ad nyu dyrar proſentur, og dyrkudu hann ſem þeir höfdu framaz faung á. Þeſs er vidgetid þar ſem Dagfinnur ſkáld er hönom kom í hug, ad eingin mundi ſkylldari til Konginn ad ſæma med kvædi enn ſo ſem hann var. Sydan geingur á haugin upp til Kongſins, og fiell á knie fyrir hönum, og laut hönum, og qvaddi hann vyrdugliga, og ſagdi hönum ad hann hefdi qvædi ort um Konginn, og bad ad hann mundi hlyda. Kongur játti því blydlega. Sydan tók Dagfinnur til og flutti qvædid, og var þad flockur, enn er lokid var qvædinu, þá þackar Kongur vel og allir þeir ſem vid voro ſtaddir, og ſögdu vel ort og ſo ſem ſómdi tign og vyrdingu þeirra Kongs. Og ſem Kongur heirdi ad allir lietu vel yfer og loſudu vel qvædid, þá villdi hann láta ſier verda og ſtórmannliga og launa höfdinglega, og vill gefa ſkálldinu gullhríng mikinn er hann hafdi á arminum; enn Dagfinnur villdi ecki hrínginn þiggia, og ſagdi ſo ad hönom var mikil laun í því ad hafa vyrding af Konginum, enn ſie qvadſt hann ecki þurfa ad þiggia af hönum, og kalladi ſig eckert ſkorta á medann hann hielldi hönum heilum, enn þeir eru marger adrir er þar ſiá til ſiárins ſem þier erud. Kongi líkar þetta vel.

VIII.

magna iſta nova Rex ibidem expoſuit, atqve Geirvidum Regem ſolum tantos athletas ſuperaſſe, clariſſimum omnibus, uti verum erat, videbatur. Dein Rex Geirvidus domum illam, in qvam latrones magnam illam pecuniam congeſſerant viſitari juſſit, ut ſinguli qvæ amiſiſſent recuperarent, omnes autem Regi pecuniam, qvam poſſederant, ceſſere, dicentes, ipſum optimo jure ſibi habere & ſat magni conſtitiſſe. Poſtea Rex pecunias aſportandas curavit, & fiſco ſuo intulit. Poſtmodum Rex ædificium exſtrui juſſit, atqve tumulum Regi in qvo ſederet excitarunt, tum Rex ſellæ tumulo inſiſtenti impoſitus multum colebatur, atqve denuo munera pretioſa ei offerentes, ſummo qvo poterant cultu ipſum affecerunt. Memoriæ proditum eſt, Dagfinnum poëtam in animum induxiſſe, ad Regem carmine decorandum ſe magis obſtrictum eſſe neminem. Deinde in tumulum ad Regem aſcendit, & coram ipſo in genua prolapſus, flexo corpore eum honorificè ſalutavit, & carmen de ipſo ſe compoſuiſſe dixit, cujus recitationi, ut auſcultaret oravit. Rex ſe comiter facturum affirmat. Dein Dagfinnus incipiens carmen qvod erat Oda recitavit, at ad finem perducto carmine, Rex & omnes qvi aderant gratias ei egerunt, & qvemadmodum regiam majeſtatem & dignitatem deceret verſum pactum affirmarunt. Atqve Rex comperto omnes carmen prædicare & dilaudare, magnificè agere, & Principi convenienter remunerare, & ideo poëtæ annulum aureum magnum, qvem in armo geſtabat, largiri geſtiebat. Dagfinnus autem annulum acceptare nolens, magnam ſibi remunerationem in eo eſſe dixit qvod honos ſibi a Rege haberetur, pecunias autem ab eo accipere opus eſſe negavit, nam donec ipſum incolumem retineret, nihil ſibi deeſſe dictitabat, multos autem alios eſſe, qvi ab ipſo pecunias exſpectarent; hæc autem Regi complacebant.

VIII. Cap.

Þeſsu næſt er ad ſegia frá þeim tydendum, ad Hiörgudur kona Hiörvardur Jarls tók ſott hættilega, og þarf þar ecki ad giöra mikid ordahialldur, ad þeſsi ſott leidir Hiörgudi til bana. Sydann var hun erfd og borinn, og giört eptir hana ſem tydſka var til í fornum ſid eptir rykar konur. Jarli þótti mikill ſkadi eptir drottningu ſyna ſem von var, og harmadi hana miög og ſo margir adrir útifrá. Ey höfdu lydid lángir tymar ádur vinir hans fyſtu hann ſkyllde fá ſier annarar qvinnu. Hann ſpurdi, hvar þeir ſæi hönum konſáng þad hönom væri vyrding í ad fá? Þeir qvadu rádligt, ad hann bædi til handa ſier Hilldegunnar Drottningar, og ſögdu hönum mikid upphelldi ad þeim rádahag, ef hann nædiſt. Og er þetta var opt tiád fyrir Jarli, þá ſyndeſt hönom á þá leid, því hann var vitur madur. Sydann hefur hann upp ord ſin, og bydur Hilldegunnar Drottningar ſier til eiginn qvinnu. Hun var þá enn ecki meir enn fertug qvinna ad alldri, og þótti koſtur hinn merkilegaſti fyrir allra hluta ſakir; og hvört ſem um þetta mál var talad leingur edur ſkiemur, þá var þad ad rádi giört, ad Drottning var gipt Hiörvardi Jarli med rádi ſonar hennar Kongſins. Sydann var feingid til vyrdugligar veitſlu, og druckid brúdkaup Hiörvardar Jarls og Hilldegunnar Drottningar, med miklum veg og margskonar ſóma, og er veitſlunni var lokid, þá fer hvör heimkinna. Brátt takaz þar miklar áſtir í millum þeirra, og eru ſamfarir þeirra ſæmilegar og ey lángar, ádur enn þau áttu dóttur, hun var nefnd Hladreyd.

IX. Cap.

Svo er ſagt, ad ſamfarir þeirra Jarls og Drottningar eru ecki

Cap. VIII.

Posthæc proximè id novi enarrandum, Hiörgudam Hiörvardi Comitis uxorem morbo periculoso correptam esse, qva de re nulla verbositate referendum, morbum hunc Hiörgudæ mortem intulisse. Dein ejus exseqviæ freqventatæ sunt, & funus elatum atqve post excessum ejus, uti divitum mulierum, prisca consvetudo observabatur. Comes amissâ reginâ magnum sibi damnum uti spes erat, illatum videns ipsam cum multis aliis vehementer desideravit. Abinde breve tempus abierat donec amici ejus ut aliam ducat uxorem hortarentur; is percontatur ubinam scirent exstare foeminam, qva jungenda sibi honos fieret? illi Hilldegunnam Reginam ambire consultum affirmarunt, & ex hoc conjugio siqvidem procederet, magnas ei fortunas accessuras dixerunt, & cum hæc Comiti sæpius inculcarentur, id ipsum ei, utpote homini sapienti approbatur. Dein ad ambiendum aggressus Hildegunnam Reginam in uxorem petit. Illa tunc temporis annum ætatis qvadragesimum non dum egressa, per omnia uxor excellentissima videbatur. Atqve sive brevius sive prolixius res disputata sit, decretum est ut Hilldegunna Regina consilio Regis ejus filii Comiti Hiörvardo nuberet; posthac ad convivium honorabile rebus comparatis, Hiörvardi Comitis & Reginæ Hilldegunnæ nuptiæ magna gloria & multiplici decore celebrabantur, & convivio transacto singuli suos penates repetebant. Mox inter ipsos magni amores cæpere, nec ipsorum decora consuetudo secum diuturna fuerat, donec filiam cui Hladreidæ nomen tollerent.

Cap. IX.

Conjugium Comitis & Reginæ non diu, postqvam Hladreidam

ecki löng þadan ífrá er þau höfdu Hladreydi getid, ádur þau tydendi giörduſt ad Jarl tekur ſott, og leydir hun ſo til lands ad hann andaſt af þeirri ſott. Þad þótti vera ſkadi mikill, því-ad hann var vyrdugligur höfdinge. Eptir þeſsi tydendi ſetti Geirvidur Kongur ſyſlumenn yfer rykid þad er Jarl hafdi átt og eignad ſier. Þeſsi tydendi ſpurduſt vyda, ſem von var fráfall þvílyks höfdingia. Þar kemur ad þeſsi tydindi koma til Helgudar dóttur Hiörvardar Jarls, ad fader hennar er andadur, þar hun er í hernadi og britur undir ſig víkinga: bregdur henni ſo vid tydindin, ad hun ſnir öllu ſínu lidi til Gautlands, og heriar þar; ſo kemur því máli, ad hun lagdi undir ſig allt þad ryki er átt hafdi fadir hennar. Sydann ſendir hun menn á fund Geirvidar Kongs, og bad ſvo ſeigia hönum ſin ord, ad hann ſkilldi annadhvört giöra ad unna henni hálfs rykis og landráda vid ſig ſiálfann, ella ſkilldi hann búa ſig og ſína menn í móti henni med ſinn her í ſund þau er heita Sildaſund, og beriaſt vid hana þar, og hefdi þad þeirra ſigur og gagn er meiri giæfu ſtyrdi.

X. Cap.

Nú er þar til ad taka, ad ſendimenn fóru þeir er Helgudur ſendi; þad voru ſkialldmeyar. Þær fóru á Kongs fund, og báru upp ſinn erindi fyrir Konginn; og er hann heirdi koſtabod Helgudar, þá ſvarar hann ſkiótt á þeſsa leid: Því ſkiótara ſkal kióſa ſem koſtir eru ójafnari, og vil eg miklu heldur beriaſt vid hana, enn láta ryke mitt fyrir ágángi hennar. Sendimenn fóru aptur á fund Helgudar, og ſeigia henni til ſobúins, og lykadi henni þetta forkunar vel. Nú er þad ad ſegia, ad Geirvidur Kongur ſafnadi herlidi um allt ſitt ryki, og ſkal hvör madur fara í þeſsa herför er ſkylldi má vallda ſkapti ſkióta. Þeſs er ad gieta,
ad

dam genuerunt durâsse fertur, anteqvam id novi accideret, ut Comes morbum caperet, qvi ipsum eo deduxit ut excederet; qvo ipso magnum publico damnum illatum, qvod æstumatissimus Princeps erat, putabatur. Posthæc nova Rex Geirvidus Toparchas regno qvod Comes possederat præfecit ac sibi vindicavit. Hæc nova uti spes erat tanti Principis excessus, latè sunt divulgata, & qvidem eo usqve, ut ad Helgudam filiam Hiörvardi Comitis, dum militiæ piraticæ vacabat, & piratas subigebat, patrem suum exstinctum esse rumor perferretur; qvibus novis compertis ita consilium mutavit, ut cum omni exercitu in Gautiam conversa, ibidem arma circumferret, & rem eo deduxit, ut totum qvod habuerat pater regnum, sibi subjiceret. Postea ad Geirvidum Regem misit, qvi nunciarent, ut aut dimidia parte regni & regiminis sibi cederet, aut alias se suasqve copias adversus se pararet, & in freta illa qvæ Sildasunda dicuntur veniens secum decerneret, & cui fortuna plus faveret bonum victoriæ reportaret.

Cap. X.

Jam inde ordiendum, ubi legati, qvos Helguda miserat, ierunt; erant autem viragines armatæ. Hæ Regem adeuntes, negotium cujus gratia venissent ipsi exposuere, & conditionibus qvas obtulerat Helguda, auditis, ita extemplo respondet: Qvo iniqviores conditiones proponuntur, eo festinantius, una acceptanda, qvare multo magis malim acie cum ipsa decernere, qvam regno meo illi cedere. Legati reduces Helgudam convenere, & rem uti gesta erat ipsam edocuere, atqve hæc ipsi summoperè complacebant. Jam referendum Geirvidum Regem per totum regnum exercitum cogere, ut, qvicunqve clypeum gestare, & capulum mittere posset, in hanc expeditionem ire deberet. Promon-

ad höfdi ſá gieck einumeigin hiá ſundunum er Hofshöfdi heitir, og ſkildi þar hittaſt lid Kongſins allt vid höfdann, enn er Geirvidur Kongur var albúen, þá leiddi alþyda hann til ſkips. Þar var í ferd med Kongi Dagfinnur ſkálld; enn í ofangaungunni til ſkipanna þá vard ſá atburdur, þó litilsvægi þiki vera er gieta verdur, ad loſnadi ſkóþveingur Dagfinns ſkállds, og ſydann byndur hann þveinginn, og þá vaknadi hann, og var þá Oddi ſem von var, enn ecki Dagfinnur. Eptir þennann fyrirburd gieck Oddi út og hugdi ad ſtiörnum ſem hann átti veniu til jafnan er hann ſá út um nætur, þá er ſiá mátti ſtiörnur, þá minntiſt hann á drauminn og mundi allann, nema qvædid þad er hann þóttiſt ort hafa í drauminum, nema þeſsar vyſur er her eru ritadur.

Voru auſtur
á Joruſkogi
Barmar tveir
böls um ſillder
og til ſiár
fyrdar næmdu
vid mordrád mörgu ſinni.
Enn ſá gramur
er geira brædir
hefur tydgiarn
tindott hiarta
og bodfrækn
báda felldi
Garp og Gny Geirvidur kongur.
Ried jafngiarn
audi ad ſkipta
Ródbiarts ſonur

recka

montorium qvod Hofshöfdus appellatur, ab una parte Sildasundi excurrisse memoratur, juxta qvod totum Regis exercitum congregari oportet. Regem autem Geirvidum omnino paratum, populares ad naves deduxere; at inter descendendum ad naves, accidit res, qvæ licet parvi momenti, tamen memoranda visa, nimirum ligamentum calcei Dagfinni poëtæ laxatum est, qvod deinde revinxit, atqve tum a somno excitatus, non Dagfinnum sed Oddum, uti spes erat, se esse comperit. Posthæc sibi per qvietem oblata Oddus foras exivit, & qvemadmodum semper sveverat, cum nocte stellis comparentibus exiret, stellas observabat, tunc somnium in animum revocavit, totumqve memoria tenuit, nisi carmen, qvod in somnio fecisse visus, his versibis, qvi hic litteris prodita sunt, exceptis.

Erant in ortu
In Joruskogo
viri duo
malorum pleni
& sæpe numero homicidia
ad pecunia parandas
patrabant.
Cæterum Rex Geirvidus
gladios emolliens
ætate matura
cor animosum habens
& strenuus
ad provocandum
ambos prostravit
Garpum & Gnyum.
Filius Hrodbiarti
cupidus æqvitatis
facultates divisit

recka mærdi
af því sie
fyrda kindor
er svíkmenni safnad höfdu.
Liet gunndiarfur
giefna hrínga
seggia ætt
siklingur Gauta
svo hans menn
höfdo allir
haukastóls heingi skafla.
Mún Dagfinnur
dyrra mála
vid lofs ord
luka qvædi
nióti vel
vega og landa
gramur göfigur Gautskrár-þiódar.

XI. Cap.

Enn sem Oddur hafdi verid úti slyka stund sem hönum vel lykadi, fór hann inni reckiu sína og sofnadi þegar, og dreymdi hann þad sem hid fyrra sinn og hann hafdi vaknad frá: þóttist hann þá hafa bundid skóþveinginn, og vera Dagfinnur, og skunda til skipanna. So þótti hönum i drauminum sem hann skillde vera skipstiórnarmadr, og þegar þeir voru búnir til ferdar, fóru þeir med skipaflotann til þess er þeir komu vid höfdann, og hittist þar allt lid Kongs, og lögdu sídann fram í sundinn Sildasund. Þad er og sagt, ad þar var kominn Helgudur skialldmær,

& illis pecuniis
ditavit homines
qvas latrones
coegerant.
Rex Gautorum
audacia bellandi præditus
familiis hominum
dedit annulos
ut omnes sui
gestarent manibus
annulos argenteos.
Dagfinnus
res gestas
momentosas
laudando carmen absolvet
fruatur benè
gloriâ & regno
Rex celebris
Goticæ gentis.

CAP. XI.

Cum Oddus foris qvamdiu placuerat mansisset, ingressus lectum petiit & mox obdormivit, & id a qvo prius excitatus fuerat, somnio vidit, tum ligamentum calcei revinxisse, Dagfinnus esse & ad naves properare visus, & se navis præfectum esse oportere. Atqve ubi ad iter se paraverant, classem, donec promontorium attigerent, deducebant, ubi totus Regis exercitus in unum confluxit. Deinde in Sildasundum naves promovebant. Tunc etiam eò devenisse fertur Helguda virago

 mili-

mær, og lá þar fyrir í fundunum med ſkipaflota ſinn, og hafdi úgrinni lids og albúin til oruſtu. Sídann lögdu hvörier á móte ödrum, og lauſt ſaman med þeim ſnarpre oruſtu, og var þar hinn hardaſti bardagi, og riedſt brátt mikid mannfall í hvörutveggia lide; enn þó hafdi leingi ſtadid bardagin ádur enn mannfall hneig í lid Kongs, og hruduſt hans ſkip miög. Þeſs er og gietid, ad Helguda var ecki ſien í oruſtunni um daginn, og hugdu menn þó glögt ad af kongsmönnum, og þótti þad undarligt. Enn er ſlykt hafdi framfarid lánga hryd um daginn, þá leitadiſt Dagfinnur um med ſinni liſt, og ſá hann þá Helgudi og var þá komin á kongsſkipid, og var þá ordinn ſkipun mikil á hennar hag. Hönum ſyndiſt á henni gríſarhöfud geiſi mikid og tröllslegt, og biti med því höfudin af kongsmönnum. Enn er Dagfinnur ſá þeſsi undur, þá ſtie hann af því ſkipi er hann ſtírdi, þad lá fiærri kongsſkipinu; ſydann hlióp hann hvört af ödru uns hann kom á kongsſkipid. Enn þegar hann kom á kongs fund, þá ſagdi Dagfinnur hvad tídt var, og kvad ſtór endemi vard vid ad eiga höfud drottningar. Sydann vyſadi Dagfinnur Kongi hvar Helgudur var, ad hann mætti ſiá hana, enn hann ſieck hana ecki ſied ſakir ſiölkingis hennar; enn hitt ſá hann, ad menn hans ſiellu tugum ſamann. Þá bad Dagfinnur Kong ad ſiá undir hönd ſier hina vinſtri, og ſo giördi hann, enn er Kongur fór ſo med, þá ſá hann Helgudi. Sydann geingu þeir bádir ſamann aptan til ſiglu, þá hlióp Kongur fram med brugdnu ſverdi, og þegar hann kemur í höggfæri vid Helgudi, þá höggur hann til hennar med ſverdinu, og kemur höggid á hálſinn og hió hann af henni höfudid, og ſiell þad útbyrdis; enn er hun var fallin, þá baud Kongur koſt þeim mönnum er verid höfdu med Helgudi, hvört þeir villdu heldur hallda bardaga uppi vid hann, eda gánga hönum til handa, enn þeir kiöru ſkiótt ad gánga á kongs valld; og

ſydann

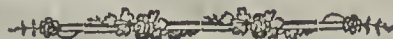
militaris, atqve ibidem in fretis illis magna vi copiarum ad certamen omnino parata, classe ad anchoras jam tum jacuisse perhibetur. Dein utrisqve sibi occurrentibus acris pugna, & prælium acerrimum committebatur, ut brevi magna strages in utriusqve exercitu ederetur; tamen diu duraverat pugna, donec in copiis Regis major strages fieret, & in navibus ejus magna pars copiarum profligata esset. Qvin etiam memoratur die illa Helgudam in prælio visam non esse, qvod mirum videbatur, qvam tamen milites Regis accuratè observare conati sunt, qvod cum per longum tempus ita processerat; Dagfinnus arte sua circumspiciens Helgudam vidit, & qvidem navim regiam tunc conscendisse, & magnam ei mutationem accidisse; caput porcinum vastum & giganteum habere, & hoc ipso capita regiis demordere videbatur. Dagfinnus autem hæc mira videns, è navi cui præfuit, qvod procul a navi regia jacebat exscendit; dein ex alia in aliam celeriter transcendit, donec in navim regiam perveniret. Dagfinnus autem Regem conveniens, ubi esset Helguda, ut ipsam cernere posset, monstravit, qvam ob magicas ejus artes videre haud potuit, suos autem per decades prosterni videbat. Tum Dagfinnus Regem monuit, ut sub brachio suo sinistro prospiceret, qvod etiam fecit, atqve Rex ita faciendo Helgudam vidit. Dein ambobus una in puppim recedentibus, Rex gladium intentans procurrebat, & in eum situm perveniens, qvo ad Helgudam pertingere poterat, ictum infligens cervicem offendit & eam capite truncavit, qvod in mare decidit. Sed eâ profligatâ, Rex militibus qvi Helgudam secuti fuerant duas conditiones proposuit, utrum pugnam contra se continuare, an sibi se dedere mallent, mox autem Regi se dedere præoptabant. At-

ſydann er Geirvidur konungur lagdi á burt ur þeim bardaga, þá lagdi hann undir ſig allt landid, og ſetti þar yfer ſyſlumenn, og fridadi ſo allt rykid. Sídann hiellt Kongur heim, og giör í mót hönum virduglig veitſla. Eptir þad var qvadt þíngs, og var þad þíng allfiölment, var þá Geirvidur kongur ſettur á ſtól enn af nyu, og hafdur uppá enn ſama haug ſem fyrr, og nú til Kongs tekinn og rykisſtiórnar yfir allt Gautland. Geck þá annar höfdingi af ödrum uppá hauginn, og giördu til Kongs veg og ſóma, hvör eptir ſlyku ſem hann hafdi faung og færi á. Dagfinni ſkálldi kom þad í hug, ad eingin átti Kongi meiri vyrding ad veita í alla ſtadi enn hann. Gieck hann ſydann uppá hauginn, og qvaddi Kong vel og hæverſklega. Kongur tók gladlega qvediu hans. Dagfinnur ſagdi Kongi deili á því, ad hann hefdi þá enn ordt qvædi um hann ad nyu, og bad ad hann ſkylldi hlyda, og þá qvadſt vilia færa qvædid. Kongur ſvarar ad hann qvadſt giarnan hlyda vilia, tók þá Dagfinnur og flutti qvædid, og var þad þrítug drapa er hann þóttiſt ordt hafa. Enn er qvædinu var lokid, þá þackadi Kongur þad allvel, og dró digran gullhríng af hendi ſer og gaf Dagfinni ad ſkálldſkapar launum, enn Dagfinnur villdi ecki þiggia hrínginn, og ſagdiſt allt ærid hafa medann hann hielldi Kongi heilum. Enn Geirvidur Kongur liet þad þá í lióſe vid Dagfinn, ad hann ſkilldi hans ſóma meiri giöra í alla ſtadi, enn hvörs mans annars í ſynu ryki, og baud hönum þad, ad hann mundi afla hönom kvonfángs, og ſagdi ſo, ad hann mundi fá hönum til handa þá konu er hann mundi helſt kióſa nálega þeſs er koſtur væri í því landi. Enn Dagfinnur tók þeſsu máli vel, ſem von var, ad Kongur villdi giöra ſo mikenn ſóma hans, og ſvarar: ef þetta ſkal allt efna af ydvarri hendi vid mig, ſem nú er mællt, þá er ecki því ad leina, ad er ſá koſturinn er eg giarnann mundi mier

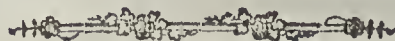
unna,

qve postmodum cum prælio isto confecto, Rex Geirvidus abiret, totam regionem sibi subjecit, cui Toparchas præfecit, & hoc modo totum regnum pacavit. Posthæc Rex domum repetebat, & venienti convivium honorificum parabatur. Dein freqventi conventu indicto, Rex Geirvidus denuo sellæ impositus, & in eundem ac prius tumulum sublatus, & ad universam Gotiam regendam Rex declaratus est. Tum Magnates unus post alium in tumulum ascenderunt, & singuli pro sua virili & copia gloriam & honorem ei habuerunt. Dagfinnus poëta in animum induxit, ad Regem omni honore afficiendum se magis obligatum esse neminem. Qvare dein tumulum conscendens, Regem benè & decore salutavit. Rex salutationem ejus lætus acceptavit. Dagfinnus se rursus odam de ipso composuisse Regem edocuit, &; ut recitanti sibi auscultaret, oravit, & jam tum odam recitaturum affirmavit. Rex lubenter auscultaturum se reponit, qvare tum Dagfinnus orsus, Odam tricenariam, qvam panxisse visus proferebat. At carmine recitato Rex ei magnas agens gratias, crassum annulum aureum manui detractum, ad poësin ejus remunerandam donavit; Dagfinnus autem annulum recusans, qvamdiu Regem ipsum incolumen retineret abunde habere adserebat. Tum vero Geirvidus Rex Dagfinno declaravit, majorem omnino ei qvam alii cuicunqve in regno suo dignitatem collaturum, & uxorem ei acqvisiturum obtulit, & eam qvidem uxorem qvam ex omnibus, qvarum in ea regione copia foret potissimum eligeret, traditurum. Dagfinnus hunc sermonem, uti exspectandum erat, qvod Rex tantam ei dignitatem afferret, comprobavit, & siqvidem respondet, in omnibus, qvæ jam ad me dixisti, promissis stare voles, haud coelabo te, sortem matrimonialem exstare, qvam cupidissime exoptarem,

unna, og þú átt og meſt undir ſiálfum þier. Kongur mællti: hvör er ſú kona er þú mælir til? Dagfinnur ſvarar: þad er Hladreid ſyſter þín, hun er ſú qvenna er mier er meſtur hugur á ad fá, ella higg eg ad fyrir muni faraſt um konſánginn. Kongur ſeigir þad ſkillde og ecki undann dragaſt vid Dagfinn, er hönum þætti ſinn ſómi vaxa vid. Hladreid kongsſyſter var þá giaſvaxinn, enn þó úng miög ad alldri, enn qvenna var hun friduſt og beſt ad ſier giör um alla hlute. Enn hvört ſem þetta mál var talad leingur eda ſkiemur, þá ræðſt þad af ad Hladreid var föſtnud Dagfinni ſkálldi. Sydann var þar feingid ad bodi, og var þar giörd hin veglegaſta veitſla í alla ſtadi, med hinum beſtu tilfaungum, því ey vantadi þad ſem hafa þurfti. Þar var og allt hid beſta mannaval þad er í var landinu: var nú druckid brúdkaup þeirra med hinni meſtu ſæmd og prydi, enn er veitſluna þraut, þá fór hvör til ſinna heimkinna er þángad hafdi ſókt. Enn med þeim Dagfinni og Hladreid tókuſt brátt miklar áſtir, og var þeirra ſamför einka gód. Enn er ſo kurteyſliga var komid rádahag Dagfinns, ſem nú var fráſagt, þá var lokid draumnum, og vaknadi hann þá er Oddi var raunar. Sydann hugdi Oddi ad um drauminn, og mundi giörſamliga drauminn allan, bædi hinn fyrra og ſo hinn ſydara, og mintiſt ſydann á drápuna þá er hann þóttiſt ſídaſt qvedid hafa, og mundi hann ey fleira í qvædenu enn þeſsar ellefu vyſur, ſem nú eru hier ritadar, og þetta er upphaf ad.

rem, & penes te potissimum exstat. Qvænam, inqvit Rex, illa foemina qvam expetis? hæc est, Dagfinnus regerit, Hladreida soror tua, qvam ex omnibus foeminis in uxorem potissimum expeto, alioqvin cæteras uxores me præteriturum puto. Rex ea, qvibus ejus honor crescere videretur, dilaturum negavit. Erat tunc Hladreida soror Regis ætatis teneræ, tamen nubilis, at foeminarum pulcherrima & dotibus artibusqve auctissima. Verum sive hæc materia brevius sive diutius disputata sit, decretum est, ut Hladreida Dagfinno poëtæ nuberet. Dein invitatum, & optimo apparatu convivium omni respectu splendidissimum fuit celebratum, cum qvibuscunqve opus erat, nihil deficeret, & omnium popularium delectus ibidem præsto aderat. Jam ipsorum nuptiæ summo honore & decore celebrabantur, at convivio transacto, singuli, qvi eodem advenerant, penates repetiere. Dagfinnus autem & Hladreida mox sese mutuo vehementer adamabant, & eorundem conjugium singulariter bonum existebat. Ubi vero conjugium Dagfinni, eo, ut jam relatum est ornatissime pervenerat, a somnio peracto tunc excitatus est, qvi revera Oddus erat. Dein ad somnium attendens, totum perfectè memoria retinuit, tum illud prius, tum etiam hoc posterius, ac dein odam, qvam ultimo confecisse visus, in memoriam revocavit, & plura carmina qvam hæc undecim qvorum hoc initium, memoria non tenuit.

SCIAGRAPHIA
HOROLOGII ISLANDICI
VETERIS ET NOVI.

PROOEMIUM.

Calendaria Islandica tot viri omnium Seculorum doctissimi adornarunt, ut difficile sit omnium numerum inire, nam sub Papatu Seculis etiam obscurissimis, cum reliqvæ artes ac scientiæ, ac fere dixeram omnes meliores litteræ in exilium qvasi actæ erant, hæc tamen scientia aliqvatenus remansit, & suos qvodam modo contra undiqvaqve ingruentem inscitiam tuita est fines, quod necessitati artis magis qvam amori litterarum adscribendum putamus, id enim officii incumbebat viris Ecclesiasticis, ut auditores de incidentibus multis qvæ tum observabantur festis præmonerent, qvod illis, si hujus scientiæ plane fuissent imperiti, impossibile fuisset: Unde in pactis & contractibus, qvos adolescentium sacro officio destinatorum parentes ac patroni, cum Episcopis, Abbatibus aliisqve viris, doctrinæ laude cluentibus, de talium informatione inierunt, expresse sæpius postulatur, ut tantum hujus scientiæ illis inculcarent, qvantum ad adipiscendum sacerdotium videretur necessarium, unde in horum gratiam, (licet plurimos parumqvid memoriter didicisse putem) haud pauca calendaria scripta fuisse à verisimilitudine non abludit; Renascentibus ibidem litteris, post religionis reformationem hæc etiam philosophiæ pars, haud segniter culta fuit, plures enim viri docti, ei haud contem-

nendam impenderunt operam, qvos hic enumerare, aut ulterius de eorum conatibus hac vice ſcribere, noſtræ paginæ anguſtia, & ratio hujus ſcripti vetant, id ſaltim hic non prætermittendum putamus, qvod qvidam horum aliqvid ſuis ſcriptis, pauciſſimi autem qvod magni ſit momenti de horologiis Iſlandorum inſeruerunt ex illis autem qvæ ad nos pervenerunt, ſive Calendariis, *ſive aliis eo ſpectantibus, proximis ante reformationem ſeculis, concinnatis lucubrationibus concludi poteſt, plurimos aut fere omnes deſerto aut oblivioni penitus dato antiqvo illo, qvo ad Seculum uſqve XIV. uſi ſunt Majores noſtri horologio, recens ex legibus Eccleſiaſticis male intellectis, & Monachorum ſcitis ac traditionibus de horis canonicis, ſemper & ubiqve obſervandis conflaviſſe, qvod recentiores aut qvi poſt reformationem ſcripſerunt, (rejectis tantum qvæ graviſſimum ſapiebant papiſmum,) aut retinuerunt, aut antiqvi moris ſolida cognitione deſtituti, tacitè prætererierunt; Primus enim qvi rem penitius inſpexit, videtur fuiſſe vir doctiſſimus, Mag. Brinjolfus Svenonius, Dioeceſeos Schalholtinæ Epiſcopus meritiſſimus, ex cujus excerptis aut notis quibusdam, alio qvidem ſpectantibus, & Auctore aliud prorſus cogitante, qvam ut qvicquam hac de re ageret, concludi poteſt, diverſam â vulgô ſui & priorum Seculorum foviſſe ſententiam, hujus autem in officio Succeſſor, Mag. Theodorus Thorlacius, vir Mathematicis ſcientiis bene imbutus, ſed â ſolidâ hiſtoriæ & antiqvitatum patriæ cognitione minus inſtructus, in his valde vacillaſſe, & in utrumqve pedem claudicaſſe videtur, ut ex ejus Calendario edito Schalholti Anno* 1693 *perſpici poteſt. Omnium autem primus, qvi & rem perfectiſſime inſpexit, & ex denſiſſimis qvibus per multa Secula obruta jacuerat, tenebris eruit, & in apricum protraxit, fuit noſtratium, certe ſuorum æqvalium*

in

in omni Philoſophiæ & politioris litteraturæ genere, peritiſſimus, Paulus Vidalinus Auſtralis Iſlandiæ per qvatuor circiter luſtra ordinarius Nomophylax, hic enim primo in Lexic. Juridico Tit. allur dagur til ſteſnu, *mentem ſuam aperuit, clariſſimeqve demonſtravit; qvali antiqvitus noſtrates horologio uſi fuerint aut qvomodo hemeronychthion dimenſi, ſub certis nominibus diviſerint, qvam ſuam ſententiam aut ipſe, aut (ut qvidam volunt) tali ſocero haud indignus gener, Biarnus Hallthorus, judex provincialis Toparchiæ Hunavatnenſis, & Cœnobii Thingörenſis admodiator, in ſyſtematis formam redegit, qvod mihi, aliisqve antiqvitatis patriæ amatoribus oculos primum aperuit, & quid de hac re veritati maxime litaret, ſcrutandi anſam dedit. Hæc autem Diatribe ſalivam ſtatim ita movit viro doctiſſimo & de bonis litteris optime merito, ſed contentionibus cum Vidalino, dum in vivis fuit aſſveto, Mag. Jonæ Arnæo, Dioeceſeos Schalholtinæ Epiſcopo digniſſimo, ut ei opponeret ſuum horologium Iſlandicum, impreſſum Havniæ* 1739, *ille enim (Vidalinus nempe) ſine omni dubio eſt vir ille, qvem pag.* 320. *vocat omnis Iſlandiæ antiqvitatis peritiſſimum, qvem dicit magno ſed inani molimine agreſſum eſſe explicationem articuli, paulo inferius ex legibus Gulathingenſibus allegandi, impeditum qvippe à præconceptis ſuis opinionibus, ſe ejus defectum hoc ſuo horologio compenſare ſategiſſe. Sed qvo ſucceſſu id fecerit, non convenit inter omnes, nobis certe Vidalini ſententia ita arridet, ut eidem ſubſcribere non dubitemus, niſi forte in minutiis & circumſtantiis qvibusdam, qvæ illæſo ipſo rei capite, negari aut ſeponi poſſunt, fulcitur enim hæc ſententia ſufficientibus, tam in probatis hiſtoriis, qvam antiqvis legibus fundatis rationibus, cum altera qvandoqve meras opinionum Chimæras, & hiſtoriarum traductiones, & ſubinde*

adulteratas allegationes, ad demulcendum imperitum vulgus accommodatas, pro fundamento habere videatur. Qvæ ſententiarum differentia, non vero contradicendi pruritus, nos neceſſario adigit, ut dicti horologii ſuccinctam hic inſeramus recenſionem, ſalvo per omnia magni & eruditiſſimi Auctoris honore, cujus beatos manes, vel in minimo lædere ingens nobis ſemper erit piaculum, ſed amicus Plato, amicus Cato, magis autem amica veritas &:

Non eadem ſentire alios de rebus iisdem
Incolumi licuit ſemper amicitia.

Dictum magni viri opus tripartitum eſt, cujus prima pars, maximè agit de diviſione hemeronychtii in diem & noctem, & de hujus diviſionis terminis ac partibus. Pars ſecunda agit de diviſione hemeronychtii in qvatuor partes omnino pares, noctem ſcil. mane, diem & veſperam. Tertia autem pars agit de diviſione diei naturalis inter octo plagas cardinales in octo trihoria, noſtra lingva Eikter, *ubi cuivis* Eikt, *ſua certa aſſignatur ſedes; Qvorum nos hic ea tantum notabimus, qvæ noſtram maximè lædunt ſententiam, candido Lectori judicum permiſſuri.*

Pars I.

1) *Pag.* 319. Og telia hann (ɔ: dagenn) frá Ottu til Nattmála, þad eru 18 tímar, ɔ: *diem numerant ab Otta ad initium noctis, qvod facit* 18 *horas. Hanc computandi rationem vir doctiſſimus tribuit Regibus Olao Sancto, ejusqve filio Magno, ſed immerito, nam legis verba hæc ſunt:* Þat er nú þvi nærſt at hinn ſiaunda dag er heilagt, oc köllum ver þann Sunnudag, enn þvi at dagur ſyri ſkal heilagur at Noni, þá er þridiungur lifer dags, og mananótt til hanaótto. ɔ: *Proxime ſeqvitur, ut ſeptimum qvemqve diem, qvem diem ſolis vocamus, ſanctificemus,*

mus, ſed dies antecedens ſanctus erit à Nona, cum tertia pars diei ſupereſt, & nox lunæ uſqve ad gallicinium. Qvis qvæſo! in his verbis audit aut videt Reges iſtos tribuere diei 18 *horas ab Otta uſqve in noctem. Si dicendum qvod res. eſt, puto Regibus nunqvam in mentem veniſſe, hic qvicqvam de diei naturalis initio aut fine ſtatuere, nec tale qvid (noſtro judicio) ex his verbis elici poteſt, niſi qvod dicunt trientem diei ſuperſtitem eſſe à* Nón, *ſed incertum eſt, qvod hic per* Nón *intelligant. α) Utrum hic horam majorem, integrum ſcil. trihorium illud, qvod Nona olim vocabatur, an minorem ſeu finem* 3 *pomeridianæ. β) Similiter utrum initium medium, an finem horæ deſignatæ. γ) Valde etiam incertum eſt, utrum Norvegi tempore horum Regum, antiqvam diem metiendi conſvetudinem retinuerint, ſcil. utrum eam jam per trihoria in meditullio plagarum incipientia, & ſemitrihoria, ſeu ſeſqvi horas noſtri temporis dimenſi ſint, an vero. δ) Per horas canonicas, in ipſo plagæ medio puncto incipientes, ad Monachorum enim mores & placita Olaus, qvamdiu in Anglia & Gallia verſatus fuerat, & jam eos imitando ſingularem aucupabatur ſanctitatem, valde inclinavit. ε) Ex hiſtoriis Norvegicis conſpicuum eſt, qvod vox Non vel Nona varios ſuſtinuerit ſignificatus, nunc enim notabat finem* 3. *& initium horæ* 4, *nunc integrum trihorium, ut ſupra monuimus, nunc ſacra & officium horæ* 9, *ut in Olai Sancti vita apud Sturlæum:* geck kongur til kyrkio, oc hlidde Nónu, *Rex templum adiit & Nonam audivit. ζ) De initio Nonæ, Auctores etiam diverſiſſima tradunt, qvidam enim id ducunt à meridie, alii ab hora* 1½, *qvidam ab horæ* 3 *fine alii ab horæ* 3½ *vel etiam* 4. *initio. η) Tandem etiam incertum eſt, qvalis dies hic indigitetur, utrum* dies communis, *ab hora* 6 *ad* 6, *an antiqvus Norvegorum*

rum

rum & Islandorum artificialis dies, *ab hora* 4½ *matutina ad* 7½ *vespertinam*, *vel à* 7½ *ad* 7½ *vel etiam* solaris, *seu id tempus qvo sol supra horizontem qvovis die apparet*, *nam ad omnes prædicatum illud*, *cujus triens superstes est hora* nona, *ob diversum Nonæ initium applicari potest. Qvamdiu autem qvale Non hic & qvalem Diem Reges indigitent*, *incertum est*, *tamdiu etiam difficile*, *imo impossibile erit*, *ex hoc dicto de initio & fine* diei naturalis *certum statuere.*

2) *Dicit pag.* 320. Otta sem er takmark þridiu stundar efter midnætti, segia kongarner skule vera endir næturennar. ɔ: *Ottam*, *qvæ est terminus* 3 *horæ post mediam noctem*, *jubent Reges esse finem noctis: Sed qvis hoc in eorum verbis inveniet. Porro dicit:* hvaraf siá má at á náttmálum, þrem stundum fyrer midnætte, hafa þeir viliad nóttinn skylde byriast, ɔ: *unde videtur voluisse illos noctis esse initium* Náttmál, 3 *ante mediam noctem horis. & qvis hoc ex eorum verbis eruet? Et tandem interjectis qvibusdam ejusdem farinæ:* af hvöriu menn kunna fyrer vist ad siá, hvad lángur dies artificialis ege ad halldast her nordarlega i Europa, á öllum tímum árſens, ɔ: *ex qvo certe conspicitur qvantus dies artificialis hic ad septentrionale Europæ latus*, *qvovis anni tempore haberi debeat. Sed ut reliqva aut falsa aut incerta sunt*, *ita qvis hoc credat*, *Reges scil. Norvegiæ*, *omnibus Europæis sub Septentrione habitantibus*, *leges & jura dedisse*, *qvomodo diem artificialem distribuerent: Nostra eqvidem sententia*, *hæc lex nullos obligavit præter incolas tractus Gulathingensis*, *qvi vix est qvarta Norvegiæ pars*, *& certe nunqvam alios obligasset*, *nisi solos Islandos*, *qvi tum temporis gens libera*, *sponte sua has leges recepit*, *& suas fecit*, *tantum ad tempus*, *& id tantum qva solam religionem tangit: Sed procedente tempore ex illa formavit Jus Ecclesiasticum*

Thor-

Thorlako-Ketillianum, qvod qvomodo hunc articulum intelligat, & exponat, paulo inferius oftendam.

3) *Dicit Ottam eſſe* Takmark *terminum vel limitem horæ* 3, *ſed qvalis hic limes ſit non expreſſe dicit. Si aſſereret qvod hora* 3. *in Otta, ideſt in ejus meditullio inciperet, non erraret, ſed cum per* hanaóttu *intelligat ipſum gallicinium, & per id initium horæ* 3. *tandemqve per initium horæ* 3. *initium Ottæ, graviter errat, & ſuo more veteres Ottæ limites cum recentioribus confundit. Porro qvod hæc* hanaótta, *ex hoc Regum edicto ſit finis noctis verum non eſt, cum id eo qvo vult ſenſu nec implicite nec explicite in eorum verbis habeatur, nam licet Otta revera ſit ultima noctis pars, Reges tamen id non dicunt, nec hic de fine noctis unum jota habetur, cum Reges tantum loqvantur de fine feriarum, in initio Hanaottæ conſtituendo.*

Præterea hic & alibi confundere videtur Ottu *trihorium cum* hanaóttu *gallicinio, unica hora, & optimorum criticorum judicio, hujus trihorii ultima aut poſteriore parte; tandem Ottam, qvam ante vocaverat finem noctis, dicit eſſe primam diei partem, cum aliorum judicio ſit ultima noctis pars, unde antiqvi eam & à mane, & à tempore ante meridiano luculenter diſtingvunt, ut Edda invariata Fab.* 38. Þór ſtód upp i Ottu fyrer dag, ɔ: *Thorus in Otta ante diem ſurrexit; & in Atlamalum:*

Myrgin mez vago	Unz mideann dag liddi
Otto alla	Oc aundverdann dag. ɔ:
Maxime cædes fuit mane;	*Meridie*
Tota Otta,	*Et ante meridiem.*

Ubi qvatuor hemeronychtii partes ſeu Eiktæ *nominantur,* Otta, midur dagur, myrgin & aundverdur dagur, ɔ: *Otta, meridies, mane & tempus ante meridiem. Sed qvod hic non naturali or-*

dine enumerantur, metri causa, & ob alliterationem fit. Prævidens itaqve hujus argumenti debilitatem, non dubitat hæc legis verba adulterare, ut paulo inferius monebimus.

Pars II.

Secunda hujus horologii pars consistit in divisione totius hemeronychtii in 4 pares partes, 6 horas continentes, qvarum primam dat nocti *ab hora 9 vespert. ad 3 matut.; secundam ab horæ 3 initio ad horæ 9 finem vocat* mane; *tertiam ab hora 9 ad finem 3 pomerid. vocat* diem; *qvartam à 3 ad 9 vocat* vesperam. *Hanc divisionem probat*

a) *Nominibus horarum:* Midurmorgun, *medium mane, qvod necessario debeat incipere ab hora 3 & desinere in 9, cum 6 sit ejus meditullium. Meridis sit hora 12, ergo dies necessario habeat initium ab hora 9 antemerid. sed finem in 3 pomerid. Meditullium tertiæ partis seu vesperæ sit hora 6 communiter dictum* Miduraptan, *ergo ejus initium sit hora 3 finis vero hora 9. Qvartæ partis meditullium sit* Midnætti *unde necessario habeat initium ab hora 9, sed finem in 3 antemerid.*

b) *Probat suam thesin ex qvalitatibus harum partium, collatis cum eorum nominibus, 6 horas semper esse lucidas, ideoqve singularem constituere partem qvæ dies vocatur; 6 horas esse nigras & tenebrosas, ideoqve naturaliter alteram partem facere: De diluculo matutino & crepusculo vespertino, verbis parcet, cum necessario seqvatur eas duas reliqvas diei partes constituere.*

c) *Uberius probat hanc divisionem qvarundam gentium more, hemeronychtium in 4 pares partes dividentium, qvarum nullam nominat præter solos Judæos generaliter autem hæc omnia probat auctoritate antiqvi Calendarii, qvod non hic sed alibi*

dicit

dicit aut conjicit, ſcriptum eſſe Seculo XIV, qvod ita hemeronychtion dividat. "Prima pars diei naturalis eſt ab hora 9 "noctis ad 3 diei, ſecunda à 3 ad 9 diei, tertia ab hora 9 an-"temerid. ad 3 pomerid., qvarta ab hora 3 noctis ad 9 horam "noctis." In ſpecie autem qvod veſperam attinet, probat ejus initium & finem ex Ex. 12. de oblatione Minchæ, & mactatione agni Paſchalis, qvod præceptum omni contradictione majus eſſe dicit.

Ad hæc primo generaliter reſponderi poteſt, frivolum videri, cæremonias & leges particulares ac poſitivas, Iſraelitis præſcriptas, licet Romana Eccleſia eas longo poſt tempore acciperet, & ſuis placitis incruſtatas, ad alios propagaret, demumqve Eccleſia Iſlandica Seculis 14, 15 & 16. Syſtema qvoddam ex illis & Majorum traditionibus conſarcinaverit: frivolum inqvam videri, tale ſyſtema tribuere genti penitus prophanæ, ſine Deo & ſine lege (ut ita dicam) Seculis 9 & 10 viventi, qvæ etiam poſt acceptam religionem chriſtianam, antiqvas conſvetudines, uſqve in Seculum XIII retinuit, nec niſi tarde & paulatim deſeruit, hoc enim eſt (ut dici ſolet) à baculo ad angulum argumentari, diviſio enim hemeronychtii qvæ hic proponitur, aut ab ea non multum abludens, recepta & in uſu fuit, proximis ante religionis reformationem ſeculis, ſed priſcis illis Iſlandiæ incolis de qvibus hic ſermo eſt, prorſus ignota fuit, nam licet hemeronychtion in partes dividerent, non tamen in qvatuor pares, nec eas habentes metas, qvæ hic ponuntur, ut ſuo loco indicabimus. In ſpecie autem reſponderi poteſt ad qvædam hic propoſita doctiſſimi viri placita.

1) *Antiqviſſimi Iſlandi nullam nocti præ die tribuerunt prærogativam, ut in Tractatu ea de re ſcripto perſpicuè probatum eſt.*

 2) *Anti-*

2) *Antiqvos* 4 *qvidem Nychthemeri partes impares agnovisse conceditur, sed qvod eas pares statuerint, nulla adfertur probatio, qvam hic desideramus, & contrarium suo loco probabitur.*

3) *Ut suæ thesi veritatis speciem conciliet, facit Ottam primam diei partem, &* efri lut dags *partem vesperæ, sed Otta non fuit prima diei pars, ut paulo ante probavimus, sed ultima noctis triens, nimis ideo audacter verba Codicis Gulathingensis, qvæ ut in antiqvissimis Codicibus habentur, pag.* 319. *incorrupta adtulerat, sed denuo eadem adferens pag.* 329, *& ex illis probaturus Ottam esse diei initium, id qvod voluit in illis non inveniens, adulterare non dubitat, dicens,* til hanaóttu *ad lidenne* Mananótt, *usqve ad Hanaottam* finita *nocte diei lunæ, qvam licentiam si plures exercerent, brevi pauca antiqvitatis documenta incorrupta haberemus, cui maculæ abstergendæ nihil opitulatur dictum Eddæ antea à nobis allatum, dicens Thorum ibi noctem egisse, sed in Otta ante diem surrexisse, cum id per noctem intelligat potiores & priores ejus partes, concubium scil. & conticinium, sed expresse dicit Thorum in (tertia parte noctis) Otta ante diem surrexisse, doctiss. autem Præsul ex suo hic inserit vocem* ad lidenne *(finita Otta) qvod in Textu Originali non reperitur, & ut probet Ottam diei, sed non noctis partem fuisse. Nec* efri hlutur dags *superior diei pars ad vesperam pertinebat, sed ab ea fuit diversum trihorium, ut ex historiis patet, qvarum jam tantum Sturlæum in Vita Haraldi Strenui Cap.* 97. *adducam:* Þetta var hinn efra lut dags, ɔ: *hæc facta sunt superiore diei parte; scil. cum acerrime pugnaretur, & Nordmanni caderent. Sed Cap.* 98. *de fuga Starkari scribens:* Um kvöldit giördist vindur nockur, *vespere ventus subortus est. Hæc autem ita confundit, ut imperito*

perito vulgo fucum faciat, & plures hac techna in ſuam ſententiam ducat, qva licentia antea valde ſuſpectam cauſam pejorem fecit.

4) *Calendarium qvod allegat, bonum qvidem & conducibile eſſe poteſt ad indicandum computum Eccleſiaſticum ſui ævi, ſed genuinum id eſſe fætum Seculi XIV monſtrat initium à nocte ſumtum in enumeratione partium hemeronychtii, nam talis de nocte computandi modus, hoc demum tempore firmas in hominum mentibus radices fixerat, ideoqve de anterioribus Seculis ſuſpectum & certe non indubitatæ fidei.*

5) *Qvid argumentum ex Ex.* 12. *petitum de Mincha inter duas veſperas offerendo valeat ad probandum primos Iſlandiæ incolas noctem ab hora diei 9 inchoaſſe, non opus eſt ut verba profundamus, aut tempus teramus, cum ejus debilitas ſe ipſam prodat.*

PARS III.

Tertia hujus horologii pars conſiſtit in hemeronychtii diviſione ſecundum mundi & horizontis plagas, qvas hic ad ductum & normam ab Epiſcopis Thorlako & Ketillo in Juris Eccleſiaſt. Cap. 26. *inſtitutum, ordinat & proſeqvitur, in eo autem non parum hallucinatur, qvod eas Octo tantum agnoſcat, cum antiqvi ſedecim numeraverint, & harum enumerationem â media noctè orditur. Hinc ad horas & vigilias Judæorum tranſiens, earum ordinem & nomina operoſe proſeqvitur, tandemqve ab illis ad* Catholicorum *horas canonicas, hic olim uſitatas divertit, qvas cum noſtratium* Eiktir *ſeu trihoriis comparat, dicitqve illis per omnia ſimiles eſſe, qva limites & durationem, tandemqve hanc diatriben ea finit clauſula, qvod illam eum in finem ſcripſerit, ut oſtenderet qvam abſurda ſit eorum ſententia,*

qvi majores nostros hemeronychtion in impares partes divisisse putant, in qvibus desideramus.

1) *Qvod octo minorum plagarum seu meditulliorum mentionem plane omittit, qvæ antiqvi non secus ac octo plagas cardinales agnoverunt, & in illis perinde ac reliqvis diei metas collocarunt, ut haud paucis antiqvitatis documentis probari potest, qvod utrum data opera volensqve ac sciens, an vero imprudens & inscius fecerit, non dixero, licet prius verisimilius videatur, cum in hac Diatribe omnia semper haud optima fide agat.*

2) *Eiktas seu trihoria pariter ac antiqvi octo agnoscit, sed illis contra antiqvorum mentem eandem sedem ac terminos cum* Att, *seu plagis denegat, cum idem plane sint, & in nullo prorsus differant, nisi qvod* Att *sit meta horizontis,* Eikt *autem meta temporis, qvo sol unam integram horizontis plagam transit, hinc etiam utraqve eandem habet denominationem,* Att *plaga mundi à voce Islandica* Atta, *octo, sed* Eikt *à voce Latina octo.*

3) *Causam qvam adfert, cur ejus judicio sit impossibile, ut hæ sorores eosdem habeant limites fere dixeram esse ridiculam, si non à tanto viro serio adhibita esset, ad faciendum id discrimen qvod adfert, scil. qvod* Eikt *competat diei, & constituat ejus partes, sed non plagis, qvare omnino in ipso Boreæ regno, & incipere & desinere necessum sit, qvæ me non intelligere ingenuè fateor, puto enim præeunte sana ratione, & eadem recte utentibus Episcopis Thorlako & Ketillo in Juris Ecclesiast. Cap.* 13. *vocem* Eikt *ad qvamvis plagam horizontis, sive eam ab ejus initio ad finem, seu meditullio ad alterius meditullium, metiri velis, applicari posse, id enim faciunt nominati Præsules l. c. ut &* Cap. 26, *ex qvorum collatione manifestum*

est

est Eikt & Att, *eandem prorsus sedem, finem, ac initium eorum ætate habuisse, qvo ut nobis videtur, tota sua sponte corruit hæc doctissimi viri structura.*

4) *Nec facile est intellectu qvare initium diei & Eiktarum jam in medio septentrione collocet, cum paulo anterius initium diei in oriente posuerit, forte qvod* Eikt, *naturali qvadam seu physica ratione aut necessitate (nobis occulta) ad septentrionem pertineat, qvod nullo modo credere possumus. Verisimilius est eum sui aut prioris assertionis oblitum esse, & memoriæ lapsu tam subito ex Hebræorum in Romanorum castra transiisse; verisimillimum autem qvod Paulo Vidalino contradicendi studium hujus rei primaria causa fuerit ante enim in qvodam suo scripto &* Att & Eikt, *initium in meditullio plagarum denegaverat, jam vero à Vidalino de plagis auctoritate Juris Ecclesiastici convictus, illis hanc sedem concedit, sed trihoriis seu* Eikt, *eandem ut antea negat, cum illa in jure Ecclesiast. non nominetur, sed ut ut hoc sit, cum hic sermo sit de antiqvissimis Islandiæ incolis, qvi Seculis* 10 & 11 *vixerunt, qvorum consvetudines usqve ad Seculum* 13 *durarunt, nostra sententia nec Judæorum nec Romanorum mos diem inchoandi illis tribui potest, cum illis ignotus fuerit: Taceo qvod longe alia fuit ratio & causa horarum canonicarum apud Romanos, scil. certo tempore in rei cujusdam memoriam convenire in templis, qvam apud gentiles, qvi illis tempora discriminabant, & tales in rei oeconomicæ gratiam instituebant.*

5) *Vigiliarum & apud Latinos & Hebræos nomina & ordo qvæ adfert, bene qvidem & recte comparata esse possunt, sed nihil aut perparum ad præsentem rem faciunt, nec Islandica illa qvæ adferuntur Eiktarum nomina, sunt (ut vult vir doctiss.) omnium antiqvissima, qvibus crediderim primos aborigines &*

eorum

eorum posteros usos fuisse. Certe Non & Otta, ut & ipsa Eikt sunt voces peregrinæ, ex lingva latina una cum religione christiana à nostratibus adoptatæ, nec Midmunda & hádege *sunt aut unqvam fuerunt Synonyma, nostra autem antiqva lingva Eiktæ aliis gaudebant nominibus infra §. II. & III. indicandis. Reliqva autem qvæ sapiunt majus artificium, bona qvidem & genuina esse non nego, sed recentiora sunt qvam simplicissima illa qvæ solam rei indolem lingva vernacula exprimunt. Hæc sunt doctissima Præsulis fortissima, sed veritati minus consona, præcipua argumenta, qvæ unacum succincta Epicrisi, qvasi in fasciculum collecta, Lectorum oculis sistere necessum duximus.*

Qvæ autem nos seqvimur Historiarum & legum rationes sunt seqventes. Testantur probatissimi Auctores Snorro Sturlæus in Vita Olai Sancti Cap. 133, *ut & Codex Flatejensis in Vita Olai Cap.* 119, *Islandos Jus Ecclesiasticum circa annum* 1020 *ad normam ab hoc Rege præscriptam instituisse, qvod unacum constitutionibus Episcoporum Isleifi Gissuri & Jonæ Ogmundi usqve in annum* 1123 *in Islandia vim legis habuit, cum instinctu Adzeri Archiepiscopi Lundensis, ex his omnibus Thorlakus & Ketillus episcopi, novum conflarent Jus Ecclesiasticum, cujus Cap.* 13. *indubiè ex Codice Olaviano desumtum est, cum vix ovum ovo possit esse similius, qvam hæc sunt, si exceperis tantum has apparentes & verbales sed non reales differentias.*

a) *Olavianum edictum jubet festa & ferias inchoare ab hora* 3 *seu* Nón *d. Saturni, cum tertia pars diei adhuc superstes est. Thorlacianum vero ab eadem hora* 3 *cum sol duas partes Libanoti transiit, una autem superest.*

b) *Olavianum terminat has ferias ad initium* hanaóttu ɔ: *gallicinii. Thorlacianum vero in* efra hlut nætur, ɔ: *superiore seu ultima noctis triente, qvi antiqvis Islandis idem fuit*

ac

ac recentioribus Otta, ideſt tempus incipiens ab hora $1\frac{1}{2}$, *ſed deſinens in* $4\frac{1}{2}$.

c) *Utriqve (ut videtur) diem proprie & ſtricte ſic dictum excluſo mane inchoant hora* $7\frac{1}{2}$ *antemerid. in qvo puncto* Dagmál *ſeu* Dagmálaeykt *antiqvorum incipiebat, & veſpere in hoc puncto incluſo in hora* $7\frac{1}{2}$ *pomerid. finiunt, qvod de Thorlaco certum, ſed Olao valde veriſimile eſt, cum Thorlacus eum imitatus fuerit, ſecundum qvem computum tertia diei pars ſuperſtes eſt, hora pomerid.* $3\frac{1}{2}$ *& in eodem temporis momento ſedem habuit punctum à Thorlako indigitatum, cum ſol duas partes Libanoti tranſierit, una autem reſtat. Vide Hiſt. Eccleſ. Iſl. Tom. IV. pag.* 153, *ut hoc modo omnia hæc ſe bene habeant, & optime concordent, nec in minimo diſcrepent, niſi qvod Olavianæ feriæ ad* hanaóttu, *horam ſc.* 3, *Thorlacianæ vero tantum ad* efri hlut nætur, *ſeu horam* $1\frac{1}{2}$ *extendantur. Qvæ diſcrepantia facile conciliari poteſt, ſi concedatur Olaum vocaſſe totam Ottam* hanaóttu *ſeu gallicinium, eo qvod gallicinium in ejus medium punctum incidit, licet recentiores gallicinii ſeu* hanaóttu *nomen, tantum ad horam* 3. *& poſteriorem hujus triborii partem reſtringant, qvo pacto tota doctiſſimi viri operoſiſſima machinatio, qvatenus à veritate diſſentit, aut ſua ſponte corruit, aut errores facile vitari poſſunt, præſertim ſi prudens Lector ſibi à viri hujus doctiſſimi & magnæ auctoritatis in hocce opuſculo tantum non ubiqve uſitato antiqviſſimas conſvetudines & perſvaſiones, non modo cum indigenarum longè recentioribus inventis ac novitatibus, ſed qvandoqve etiam Judæorum ac Romanæ Eccleſiæ majoribus noſtris prorſus ignotis moribus ac placitis commiſcendi, & ex tali mixtura ſub veritatis qvadam ſpecie, id qvod habere voluit concludendi artificio aut techna ſedulo caverit, ſed has ab illis ſc. antiqvas à novis, peregrinas ab indigenis, caute*

diſtinxerit, haç autem obſervata cautione, doctum hocce opuſculum legiſſe non pœnitebit, cum multa ad hanc rem facientia, haud vulgarem ſapientia eruditionem, nec alias ubiqve obvia hic inventurus ſit.

His ita præmiſſis, eum magis in finem ne arguemur, qvam alios noſtra ſponte arguemus propoſitum penſum aggredimur, cujus tres erant particulæ.

Prima qvæ antiqviſſimum Iſlandorum horologium è tenebris eruet, & publico ſiſtet, prout in antiqvis monumentis id invenire conceſſum eſt, qvod doctiſſimi ſupra nobis memorati Duum-viri, aliiqve, qvi de hoc argumento aliqvid ſcripſerunt, prorſus (qvantum nobis innotuit) intactum præterierunt.

Secunda autem recentius illud horologium de qvô tam diverſa prodiderunt, qvam fieri poteſt, accuratiſſimè, ſepoſitô omni partium ſtudio ſtatuminabit & explicabit.

Tertia modernum, prout vulgus hodie horas computat.

PARS I.

§. I.

Antiqviſſimos Iſlandiæ incolas à prima ejus occupatione ad Seculum XII. completum, (tamdiu enim conſvetudines Oeconomicas & Civiles à majoribus acceptas, aut penitus aut parum immutatas retinuerunt) diem naturalem lingva vernacula dægur *hemeronychtion vocabant, nam tempus per noctes computare, niſi in certis cauſis & caſibus non ſolebant, hemeronychtion autem qvodvis in duas natura æqvales partes diſpeſcebant, qvibus diei & noctis nomina indiderunt, nullo (ut videtur) in hac diviſione, ad harum partium confinia diluculum ſcil. ſeu mane, & crepuſculum ſeu veſperam, alio habito reſpectu, qvam ad*

reli-

reliqvas minores hemeronychtii partes, nec, ut puto, indubie constat, cuinam parti, diei ne, an nocti, eadem adnumeraverint, licet nobis verisimilius videatur, qvod utrumqve diei ob ejus tempore brumali brevitatem attribuerint; universum enim diem naturalem seu hemeronychtion, primo in 8 *æqvales partes, secundum* 8 *horizontis plagas, aut qvod verisimilius videtur, totum horizontem, primo in* 4 *plagas cardinales, & deinde illas in alias* 4, *tandemqve has octo in* 16 *plagas diviserunt, illisqve convenientia indiderunt nomina, ita ut* 4 *primas cardinales vocarent:* 1) Austurátt, *orientem;* 2) Sudurátt, *austrum;* 3) Vesturátt, *occidentem;* 4) Nordurátt, *boream. Sed secundarias* 4, *qvæ in harum medio sitæ fuerunt, vocarunt:* 5) Landsudur, *plagam Vulturni;* 6) Utsudur, *plagam Libanoti;* 7) Utnordur, *plagam Cori;* 8) Landnordur, *plagam Cæciæ. Cumqve enumerati termini ad certam & minutam temporis notationem adhuc nimis laxi viderentur, omnes has* 8 *horizontis plagas seu regiones, denuo in semisses diviserunt, qvas* Midmunda *seu meditullium hujus vel illius plagæ vocarunt, ut ita* 16 *in universum existerent horizontis partes, sed tamen nonnisi octo Cardinales plagæ, qvas* Atta *seu octavas vocabant. His Octavis in horizonte assignarunt sedes & certos terminos, ne unacum altera confundi posset, & hæc ita secundum ipsam rei naturam ordinarunt, ut initium & finis cujusvis octavæ in confinio plagarum mundi constitutum esset, sed octavæ meditullium in cujusvis plagæ centro seu medio puncto locum haberet, de qva ordinatione nobis fidem faciunt testes omni exceptione majores Thorlacus & Ketillus, aliiqve viri sapientes, qvi unacum illis Anno* 1123 *Codicem Juris Ecclesiastici adornarunt, ita enim illi Cap.* 26. Nótt skal vera um sumar, þá er sól gengur um Nordurátt. Þad er nordurátt, er sól er kominn i beggia

átt nordurs og útnordurs, og til peſs hún er kominn i beggia átt nordurs og landnordurs. ɔ: *Nox erit tempore æſtivo, dum ſol plagam borealem tranſit: Plaga ſeptentrionalis eſt, à qvô ſol in medium punctum Cori & Boreæ pervenit, uſqve dum in medium Boreæ & Cæciæ venit. Conf. Cap.* 13. *ubi plagam Libanoti perinde fere deſcribunt, qvam ordinationem eos non primum inveniſſe & populo obtruſiſſe, ſed ab antiqvitate mutuatam, in ſuas jam figendas leges Eccleſiaſticas retuliſſe, omnino eſt veriſimillimum.*

§. II.

Diſtributo, & ad tales, ut mox diximus, claſſes redacto horizonte, proximum fuiſſe videtur ut ex die naturali ſeu qvovis hemeronychtio diem artificialem formarent, eumqve in certas horas & minutiora tempora ac interſtitia ad res oeconomicas & civiles commode peragendas accommodata dividerent, & unicuiqve horum conveniens nomen inderent, cum diei & noctis tantum eſſet naturale diſcrimen, ut ſua ſponte in oculos incurreret, non eſt qvod putemus, horum diviſionem illos diu moratam fuiſſe, nec opus eſt ut dubitemus, eos diem à matutino tempore exorſos fuiſſe, cum in eorum antiqviſſimis legibus mandatum & concluſum ſit, ut dies noctem in omni temporum computo præcedere debeat, ut in Tractatu de noctis præ die prærogativa aut dubia aut nulla, *ſufficienter probatum eſt, nec qvod diem naturalem à tempore matutino initium habuiſſe crediderint, tandemqve qvod id ad horam* 4½ *ſeu regionem Aparctiæ retulerint, conf. l. c. §. CXVIII. Unde nullum eſt dubium, eos diem naturalem ab eodem momento etiam inchoaſſe, eumqve ſecundum* 8 *mundi ſeu horizontis plagas in tot octonas diviſiſſe, qvas illi, (ut communiter putatur), diſtinctionis gratia ab octa-*

vis

vis Eiktir, *nos jam octonas vocamus, unicuiqve harum ex lingvâ vernacula derivata nomina indiderunt, ejus usum ac indolem optimè exprimentes, qvæ naturalis simplicitas de horum nominis antiqvitate optimum fert testimonium, vocula autem* Eikt *seu octo aut octava cum sit peregrinæ nationis, ut certum asseverare non audemus, antiqvissimos aborigines partes diei hac voce Latina nominasse. Nobis non minori verisimilitudine gaudere videtur, qvod prima illa & simplicissima tempora, tam mundi plagas, qvam tempus qvo sol qvamvis plagam transiit, eodem nomine* átta *ex lingva vernacula desumto ornavisse, posteriora vero secula nomen* Eikt *à peregrinis mutuatum, ad hasce res melius discernendum, lingvæ nostræ intulisse, cui sententiæ nihil obstat hujus voculæ à probatissimis Auctoribus qvi Seculo* 12 *&* 13 *& postea scripserunt, freqvens usurpatio, cum illi voces sua ætate receptas, ad describendum res antiqvas, ut plurimum adhibuerunt. Simplicissima autem & antiqvitatem maxime sapientia Octavarum nomina ipso sono & prima notione indicantia ad qvam diei partem pertineant, apud antiqvissimos & optimæ notæ Auctores occurrunt. Voluspa dicit ipsos Deos in principio rerum illis hæc indidisse nomina:*

Nótt og niþeom *al.* nidom	Naufnom gáfo
Myrgin heto	Oc miþeann dag
Undern oc aftan	Arom at telea. *Ideft:*
Nocti & ejus cognatis, (filiis)	*Nomina dederunt,*
Mane vocabant	*Et meridiem.*

Pomeridianum tempus & vesperam in annos numerandos. Ubi notandum venit de nocte & ejus nideom, *qvod ea vox notet prosapiam & cognatos, ut sensus sit, dederunt nomina nocti & ejus prosapiæ, ideft partibus diei, qvæ in seqventibus recensentur, nam Edda tradit diem fuisse* Dellingi, *ideft solis &*

noctis filium, *vel nocti & nidom*, *ut notet ipsam noctem intempestam*, *& alias tenebras*, *concubium scil. & gallicinium*, *quæ sic ut diversæ horæ ab ipsa intempesta nocte distingverentur*, *qvod si ita esset*, *haberemus in hac enumeratione indicem & nomina septem octonarum ab ipsis Diis imposita*, *sed ut ut hoc sit*, *certum est qvod qvinqve hic enumerentur*, *reliqva autem aliunde peti possunt. Atlamal enim uno in loco collecta habent* otta, morgun, öndverdann dag, mideann dag, *sed completus earum numerus & simplicissima norma ex antiqvissimis & optimis documentis collecta sunt*, *qvæ seqvuntur.* 1) Morgun, *mane.* 2) Öndverdur dagur, *anterior diei pars.* 3) Hádege, *meridies.* 4) Efri lutur dags, *posterior diei pars*, *vel* Lydandi dagur, *dies vergens*, *vel* Þridiungur lifer dags, *tertia pars diei superstes est.* 5) Kvöld, *vesper.* 6) Öndverd nótt, *anterior noctis pars.* 7) Midnætti, *media nox.* 8) Efri lutur nætur, *posterior noctis pars*, *vel* Þridiungur lifer nætur, *triens noctis superstes. Cum hæ octonæ seu* Eiktir, *plane in nullo ab octavis seu plagis horizontis differrent*, *nisi qvod octo plagæ pertinerent ad horizontem*, *& eum in* 8 *pares partes dissecarent. Octonæ autem seu* Eiktir *ad tempus pertinerent*, *qvo sol qvamvis plagam transiit*, *manifestum est*, *qvod hæ duæ sorores*, *easdem debuerint habere sedes*, *eosdemqve terminos*, *ita ut hæ seu octonæ*, *cum solis in hanc vel illam plagam ingressu cæperint*, *& cum ejus egressu finem habuerint*, *qvod etiam sat luculenter probant Episcopi Thorlakus & Ketillus Juris Ecclesiast. Cap.* 13, *ubi finem Eiktæ specialissimæ*, *qvæ fuit ultimus triens Eikt sacræ terminant*, *cum exitu seu occidentali termino plagæ Libanoti*, *ut & Cap.* 26. *de solis per plagam borealem transitu loqventes.*

§. III.

§. III.

Incipiebat itaqve dies artificialis, & prima ejus octona seu trihorium, à matutino tempore, qvod mane seu morgun *vocabatur, hora 4½ antemerid. & duravit usqve ad 7½. Hocce trihorium communiter vocabatur mane* morgun, *eo qvod nullo anni tempore sine ulla diei facula fuit, cum in australi Islandia dies etiam brumali tempore in ejus regione oriatur, & per 9 horas modernas cum semisse se extendere censeatur. Reliqvæ diei partes vocabantur* öndverdur dagur, *anterior diei pars, ab hora moderna 7½ usqve ad 10½. Ibidem autem incepit* hádegi *seu* Middege, *meridies, ab hora 10½ usqve ad 1½. Cui accessit* Undern, *seu* efri lutur dags, *superior diei pars, qvæ incepit hora 1½, sed finem habuit 4½. Vox* Undern *hodie obsoleta est in Islandia, aliis vero nationibus usitata, vide Ihres Lexic. in voce* under. *Tunc occepit* Aptan, *vesper, ideo forte sic dictus, qvod in ejus fines tribus fere anni qvadrantibus sol occidit, & nullo anni tempore penitus sine aliqvo lucis usu est. Finem hæc octava habuit 7½, hic autem prima pars noctis, dicta* öndverd nótt, *incepit, & duravit ad horam 10½, unde* Midnætti, *media nox, seu nox intempesta initium habuit, sed finem in 1½ antemerid. in ejus autem fine* efri lutur nætur, *superior noctis pars;* pridiungur lifde nætur, *triens noctis superstes, vel* Otta *incepit, finem habens in 4½ matut. unde hunc recensum orsi sumus. Hæc fuit genuina primorum Islandiæ incolarum diei naturalis seu totius hemeronychtii communiter usitata divisio, illa enim & non alia antiqvissimus & classicæ auctoritatis documentis probari potest, in qvâ nihil absurdum occurrit, qvod enim suas horas integras à nostris modernis horis mediis inchoarunt, inde venit, qvod earum trihoria sedem in ipsius plagæ centro seu medio puncto postulabant, utpote in illis ipsis, & solis per earum*

fines

fines transitu fundatæ, alias enim horas, seu civiles ac oeconomicas temporis metas antiqvissimi Islandiæ habitatores, qvam has Octonas Eiktir, *qvarum unaqvæqve continebat* 3 *horas modernas, & semitrihoria* hálfa Eikt, *sesqvi horam modernam non habuerunt, minoribus enim caruisse videntur, aut si habuerunt, certe eorum nomina & memoria dudum intercidit; Qvod primis aboriginibus hanc ordinationem & dispositionem adscribimus, non ita accipiendum acsi putemus eos hujus rei fuisse primos inventores ac statores, sed qvod illi has consvetudines partim à suis majoribus acceptas, secum in Islandiam intulerint, partim à se auctas, & pro regionis natura in qva jam lares fixerant, reformârint, statuminarint, & posteris tradiderint, qvos eadem pro renata paulatim correxisse & polivisse, verisimile facit exemplum Thorsteini Surti, qvi Calendarium à majoribus acceptum correxit, ut & Ulflioti, qvi universas patriæ leges reformare aggressus est. Alios autem haud minores reformatores, hac vicè libenter, tacitè transimus.*

§. IV.

Constitutis hoc modo & determinatis, tam plagis aut partibus horizontis, qvam ipso hemeronychtio, in certas classes diviso, & ad plagas ordinato, proximum fuit ut majores hasce horas in minutiores dissecarent partes, easdemqve secundum solis per plagas mundi cursum dimensas, ex ea, in qva sol tum fuit constitutus denominarent, ut indicata plaga seu loco solis, qvivis, qvota esset diei hora scire posset, qvod hoc modo fecisse perhibentur.

Primum diei momentum constituerunt ad finem nocturni temporis in regione Aparctiæ, ɔ: *moderna hora antemerid.* $4\frac{1}{2}$,

qvod

qvod punctum ut putamus vocabatur hyrdis Rismál, *sed in antiqvo libro* Stiörnu-Odda-Tal *vocatur.*

1) Sól i Midmundastad Landnordurs og Austurs, ɔ: *meditullium Caeciae & Euri.*

2) Sól i Austri, *sol in Oriente.* Midurmorgun ɔ: *medium mane, hora* 6, & Rismál, *communis operariorum (extra fænisecii & piscaturæ tempus) surgendi hora, sunt Synonyma, incidentia in ipsum Orientis punctum, seu regionem Euri, ubi etiam constitutum medium horæ matutinæ majoris* (morgun-eyktarennar), *qvæ incepit ab Aparctia.*

3) Sól i Midmundastad Austurs og Landsudurs, ɔ: *sol in meditullio Euri & Vulturni, sive in regione subsolani, antiqvis initium trihorii* Dagmál, *hora* 7½, *idest diei (specialissimè sic dicti) initium, nam eorum mane seu* Morgun, *unam horam* Eikt, *ab Aparctia ad subsolanum duravit.*

4) Sól i Landsudri, ɔ: *sol in regione Vulturni, hora* 9. *antemerid., in qvam ad imitationem aut in gratiam Monachorum seqviora Secula suum* Dagmál *transtulerunt, illi enim hac hora suum* Tertz *seu Tertiam celebrarunt. Hoc tempus à subsolano ad Vulturnum sumendo jentaculo, mulgendis pecoribus, aliisqve actionibus Oeconomicis destinatum fuit, usqve dum procedente tempore hæc ad horam seqventem inter Vulturnum & Euronotum translata sunt.*

5) Sól i Midmundastad Landsudurs og Sudurs, ɔ: *sol in puncto Euronoti, seu meditullio Vulturni & Austri, hora* 10½, *in hoc momento finem habuit plaga Vulturni* (Landsudurs átt), *sed incipiebat plaga, ut &* Eikt *australis, vulgo* hádege, hádeges eykt.

6) Sól i Sudri, *sol in puncto Austri, ipse meridies, nobis* hádege & middege, *medius dies, hora diei* 12; *de qvo notan-*

dum, qvod antiqvi interdum vocabant totum trihorium ab Euronoto, ſeu hora 10½, *ad auſtrum-Africum ſeu horam* 1½, hádege, *qvæ æqvivocatio multos in errorem induxit.*

7) Sól i Midmundaſtad Sudurs og Utſudurs *hora* 1½, *ſol in regione auſtro-Africi. Finis regionis meridionalis, ſeu initium plagæ Libanoti*, Utſudursátt, *& ſeqvioribus ſeculis* Nontid, *qvæ* κατ᾽ ἐξοχὴν *vocabatur* Eikt, *& ejus ultimus triens* Eikt, *qvæ ſacra nomina, ut puto, antiqvos Gentiles latebant, ſed à chriſtianis impoſita & inventa ſunt.*

8) Sól i Utſudri, *ſol in regione Libanoti, hora* 3 *pomerid.* (*vulgo* Nón), *eſt meditullium horæ majoris qvartæ.*

9) Sól i Midmundaſtad Utſudurs og Veſturs, ɔ: *ſol in meditullio Libanoti & Zephyri, ideſt in puncto Argeſtæ, hora* 4½. *In hunc incidit finis diei ſpecialiſſimè ſic vocati, ſcil. à ſubſolano, veterum* dagmál *inchoatus, veſper autem hic incipiebat, hic enim utraqve Eikt finiebatur.*

10) Sól i Veſtri, *ſol in Occidente, ſeu regione* Zephyri, *hora* 6. *communiter* Miduraptan, ɔ: *medius veſper, & medium plagæ ut &* Eikt *veſpertinæ.*

11) Sól i Midmundaſtad Veſturs og Utnordurs, ɔ: *in meditullio Zephyri & Cori, ſeu in regione Japygis, hora noſtra* 7½, *antiqvorum* Nattmál, *finis veſperæ & initium noctis, nam ut mane illis unum fuit trihorium, qvo ſol plagam Orientalem tranſiit, ita veſper qvo occidentem permeavit. Hac hora opera domeſtica veſpertina curabantur, & hic primus triens noctis incipiebat.*

12) Sól i Utnordri, *ſol in regione Cori, hora noſtra* 9, *circa hanc horam ſternebantur lecti, cæna parabatur, aliaqve ejusmodi opera abſolvebantur.*

13) Sól

13) Sól i Midmundaſtad Utnordurs og Nordurs, *ſol in meditullio Cori & Boreæ, ideſt in regione Circii, hora* 10½. *Hic incepit plaga borealis, ultima tempeſtas cubitum eundi tempore æſtivo, qvo forte reſpicit Lex Eccleſiaſt. de Sabbato agens:* Þat er nordurátt, er ſól er komenn i beggia átt Utnordurs og Nordurs, oc til þeſs hun er kominn i beggia átt Nordurs oc Landnordurs.

14) Sól i Nordri, *ſol in ipſo Boreæ puncto* ɔ: Midnætti, *hora* 12 *nox media.*

15) Sól i Midmundaſtad nordurs og landnordurs, *ſol in medio Boreæ ac Cæciæ, in medio habens Gallicum, hora* 1½. *Hic finem habuit ſecundus noctis triens ſeu concubium, ſed incepit ultimus* efri lutur nætur, *ut & Otta.*

16) Sól i Landnordri, *ſol in regione Cæciæ, medium Ottæ, ſed hujus horæ pars poſterior, videtur à Clero dicta fuiſſe* hanaótta ɔ: *gallicinium matutinum hora* 3.

Sól i Midmundaſtad Landnordurs og Auſturs, *eſt regio Aparctiæ, finis noctis & Otta, hora* 4½, *ſed initium diei, unde hunc recenſum exorſi ſumus.*

§. V.

Tali horologio per ſolius ſed ſanæ rationis uſum, multa experientia, & longa temporis obſervatione invento, ſed fundato in ſolis curſu, ſecundum 16 *plagas dimenſo, & ad certas in terra metas aut ſigna determinato, cum libris, manuductione, & inſtrumentis mathematicis deſtituti, ad metam perveniendi aliud medium, aliamve viam non haberent, uſqve ad inductionem religionis chriſtianæ uſi ſunt primi Iſlandiæ habitatores. Sed eâ acceptâ, antiqva hæc diem metiendi, & horas per triboria & ſeſqvi horas dinumerandi primo paulatim mutari*

cæpit, *&* *procedente tempore penitus obsolevit*, *nam circa aut post annum* 1200 *ad Monachorum morem*, *majorum horarum initia & fines* (Eiktamót), *à confinio plagarum*, *qvod in earum* midmundastad, *medio intervallo constitutum fuit*, *in ipsarum medium punctum removebant*, *sed sesqvi horæ in tantam venerunt oblivionem*, *ut nostrâ ætate ne nomen qvidem supersit*, *præter solum austri & Libanoti meditullium*, *in punctum austroafrici incidens*, *qvod pristinum retinens honorem* (κατ᾽ ἐξοχὴν), *hodie* Midmunda *vocatur*, *& inter Cardinales diei metas numeratur*, *unicè* (*ut puto*) *ea de causa*, *qvod ad hoc tempus* (*horam scil. pomerid.* 1½), *operarum prandium communiter alligatum est*, *qvod si non fuisset*, *certe cum reliqvis eadem fata subiisset.*

§. VI.

Ne autem in suspicionem incurramus, *qvod tale horologium ipsi finxerimus*, *& antiqvis affinxerimus Auctores qvorum ductu id concinnavimus*, *nobis omnino nominandi sunt*, *ut curiosus Lector eos si placuerit*, *ipse consulere possit. Sunt autem illi Viri Celeberrimi*, *& fide dignissimi*, *qvorum hic*

Primum locum dabimus Episcopis Thorlako & Ketillo, *qvi ineunte Seculo XII. floruerunt*, *& libellum qvi communiter vocatur Jus Ecclesiasticum Thorlako-Ketillianum*, *operâ viri suæ ætatis doctissimi Sæmundi Sigfussonii conscriptum anno* 1123 *evulgarunt. Hi pro re nata*, *& ut se obtulit occasio*, *nunc hujus*, *nunc illius horæ*, *sub antiqvissimis his nominibus*, *mentionem faciunt.*

Secundus nobis erit Liber notissimus, *dictus Landnama*, *concinnatus qvâ Textum originalem ante medium Seculi XII. à viris hujus & subseqventium Seculorum doctissimis Ario & Kolskeggo*, *utroqve ob antiqvitatum scientiam Polyhistore nominato*,

minato, qvi perinde ac priores oblata occasione, his horarum nominibus utuntur.

Tertium producimus Auctorem Tractatus, qvi communiter vocatur Stiörnu-Odda-Tal, *cujus argumentum est fere totum astronomicum, qvem Oddi qvidam ab harum rerum peritia communiter dictus Stiornu Oddi oraliter divulgavit, & posteris tradidit, sed ipse litteris non mandavit, vixisse enim videtur Seculo X. aut ineunte XI, antеqvam usus litterarum in Islandia percrebuit. Forma tam Systematis, qvam jam habet hic Tractatus, ut & ejus scriptio, communiter tribuitur Oddo Monacho, viro à pluribus lucubrationibus notissimo, qvi circa annum* 1200 *vitam finiisse videtur. Nos pro certo habemus qvod ante annum* 1200 *conscriptus sit, cujus haud spernenda indicia ipse continet. Cumqve hic Liber ex professo hanc materiam tractet, agit enim de solis occasu, & ortu in Islandia per totum anni circulum, ideo etiam plurima huc spectantia adfert, & utramqve fere paginam hic facit, unde plurima horum ipsi nos debere, grato animo agnoscimus.*

Qvartus hasce horologii metas nominans Auctor, sed non nisi ita ferente occasione, & qvasi aliud agens est Brandus Sæmundi, Episcopus Holanus, qvi anno 1201 *occubuit, ut & ejus in concinnanda Sturlungorum Historia successor & continuator Sturla Thordi, qvi* 1284 *vitam clausisse perhibetur, uterqve antiqvitatum peritissimus, earumqve ab interitu vindex solertissimus. Hi offerente se occasione, sæpius antiqvis hisce, qvam recentioribus horarum nominibus utuntur, ita tamen ut suspicari liceat hæc sub finem Periodi increbrescere cæpisse, qvod etiam est rationi consentaneum, cum recentius illud horologium sit Monachismi fætus, ille autem Seculo XIII. maxime inolevit.*

Qvintus, qvi hoc agmen hâc vicê claudit, erit Holensium Episcopus doctissimus Brandus Jonæ, in Libro qvi inscribitur Stiórn, *concinnato ut videtur circa annum* 1260, *aut paulo ante ipsius obitum, qvi incidit in annum* 1264. *Hic vir etsi professione esset Monachus, & ejus opera Monachismum sapiant, nunqvam tamen lingvæ & antiqvitatum genuinam puritatem ejus causa prodit. Hinc de horis metisqve temporis scribens, antiqvis sæpissime utitur nominibus & loqvendi modis.*

§. VII.

Laudatorum Auctorum ductu antiqvum illud horologium concinnavimus, ad causas autem aperiendas, qvæ Majores nostros ad talem, sed non aliter constitutam diei dimensionem adegerunt, nullo opus esse Oedipo putamus, cum viris laboriosis profunda pollentibus meditationis facultate, omni orali carentibus informatione, librisqve ac aliis necessariis subsidiis destitutis, qvæ operosiorem & politioribus usitatam gentibus, diem metiendi methodum docere posset, hæc & certissima & ad metam perveniendi planissima via videretur. Et qvid viris ingeniosis, & ad qvævis fabricanda aptis natis, facilius fuit, qvam circularem primo asserem formare, ejusqve deinde extremitatem tot sinubus intersecare, ut tot tandem ejus lingulæ porrigerentur, qvot horizontis plagas cognoscere voluerunt, nam cognita una, reliqvæ omnes, nullo negotio per lingularum indicem dignoscebantur, statimqve monti, colli, tumulo, saxo, è regione hujus vel illius lingulæ sitis, tempori, qvod notavit, conveniens nomen indiderunt, ex qvo qvota diei hora esset, sol interdiu eandem metam supergrediens noctu autem Luna, Plejades, Ursa major, Hesperus, aliæqve stellæ indicabant, nam hæ etiam tempore nocturno, in consilium vocabantur, siqve hæc

collo-

collocatio primo erraret, id mox postero die, aut cognito errore, corrigebatur, usqve dum se omnia recte haberent, aut à recto non multum abluderent. Obscuro autem aëre, omnia conjecturis agebantur, qvæ ut plurimum à vero non multum aberrasse videntur, si ex modernorum rusticorum sagacitate argumentari liceat. Tali majores nostros horologio usqve ad Seculum XIII. vel diutius usos fuisse opinamur, cui sententiæ nihil obstat Historiarum silentium aut dissensus, alias nominantium horarum metas, cum illarum plurimæ post annum 1200 *aut scriptæ sint aut interpolatæ, Monachos autem qvibus tale proprium fuit, plurima præsertim phrases, & philologica, ad sui temporis consvetudines & cogitandi modum aptasse, notius est, qvam ut operosis indigeat probationibus.*

§. VIII.

Decrescente enim Magnatum studio, eruditione & in literas amore, sed crescente indies Monastica auctoritate & divitiis, Cleroqve in omnibus fere rebus prævalente, litteræ qvidem non statim exulabant, sed solidiora studia in Cæremoniarum sacrarum, sanctorum vitarum legendarum & juris Pontificii seu Decretorum Romanæ Ecclesiæ cognitionem transibant, ita ut qvicqvid talia non saperet, viris Ecclesiasticis, qvi jam primas tenebant & soli aliqvid sapere sibi videbantur, sorderet & contemneretur, unde evenit, qvod ad eorum lyram omnes tandem saltarent, cumqve inter Clerum Monachi ita excellerent, ut ad eorum nutum pleraqve agerentur, eorum autem summus religionis articulus in canonicarum horarum devota celebratione consisteret, qvarum efficacia omnes participes fieri optabant, factum est ut non tantum ipsæ preces, sed etiam horæ illis destinatæ, aliis temporibus præferrentur, & tantum deniqve hæc super-

superstitio invaluit, ut exstantiora Oeconomica horarum signa & confinia, ad horarum Canonicarum momenta instituerentur, ex. gr. Otta, *quæ prius ab hora* 1½ *ad* 4½ *duraverat, jam in honorem precum matutinarum in tempus ab horæ* 3. *initio ad initium* 6. *transtocaretur.* Dagmál (ɔ: *diei strictè sic dicti initium*) *ab antiqva sede hora* 7½ *ad horam* 9. *transferretur, ut in Monachorum Tertiam inciderent.* Náttmál *ab hora* 7½ *vespertinâ, ad* 9. *descenderent, ut cantui vespertino aptaretur, nam de omnibus antiqvis Trihoriis* (Eikt) *notandum est, qvod ex communi usu penitus exciderint, ita ut nihil eorum supersit, præter sola nomina:* Midurmorgun, Dagmál, Hádege, Nón, Miduraptan, Náttmál. *Hanc mutationem cœpisse Seculo XII. aut ineunte XIII, & paulatim postea crevisse putamus: Sed præmissis, imo prætermissis hisce ad recensionem horarum, metarumve horologii recentioris nos conferemus.*

Pars II.

§. IX.

Priusqvam ad minutiores horarum terminos accurate indicandos aut constituendos nos accingimus, enucleandæ veniunt qvædam æqvivocationes vocularum Mane, Dies, Vesper & Nox, ne in ipsa rei tractatione, diversus earum sensus, caliginem qvandam offundere possit, nam licet sparsim tam in hac Dissertatione qvam alibi hac de re aliqvid pro renata dictum sit, hic tamen eadem simul & semel, qvasi uno in fasciculo promere, non abs re esse videtur. Mane (morgun) *diversas habet notiones.* a) *Enim cujusvis diei, per universum anni circulum auroram & ortum, ita ut pari veritate dici possit de hora* 1½ *antemerid.* 21 *Junii ac de hora* 7½ *d.* 21 *Decembris, qvod sit mane*

(morgun)

(morgun) *vel* þad morgnar, *dilucescit, & sic de cæteris intermediis temporibus.* b) *Notat hæc vocula primam diei artificialis partem, aut ab ipsa media nocte hora scil.* 12, *aut à fine noctis intempestæ seu mediæ noctis ultimo momento, qvod in horam* 1½ *incidit, usqve ad initium diei specialiter sic dicti hora* 7½, *qvo in sensu occurrit Sturl. Lib.* I. *Cap.* 14. c) *Usitatissimè autem & oeconomicè, (si ita dicere liceret,) respectu habito ad diei oeconomicam divisionem, olim notavit primam diei artificialis partem, sive tempus illud, qvo sol plagam Orientis transit, ab hora* 4½ *ad* 7½, *& hoc sensu hora* 6. *seu momentum illud, cum sol in medio puncto Orientis constitutus est, tam ab antiqvis, qvam modernis Islandiæ incolis medium mane* Midurmorgun *vocatur, qvæ voculæ hujus notio, ut communissima in hac dissertatione ubiqve primas tenet, reliqvis, ut minus usitatis, & ad diei oeconomicam divisionem parum pertinentibus, plane exclusis. Simili notionum varietate ornata aut onerata est, vocula dies, nunc enim totum notat diem naturalem* 24 *horarum tempus, nunc totum illud tempus, qvod est inter primam auroram, & ultimam lucis supra horizontem faculam, nunc solam solis supra horizontem mansionem, nunc vero & in sensu oeconomico, de qvô heic loci præcipuè agitur, tempus ab horâ matutinâ* 7½ *ad vespertinam* 4½. *Vox Vesper duos præsertim habet significatus, qvorum prior communis est & generalis, qvando scil. de cujusvis diei solaris crepusculo, à solis occasu ad noctis initium adhibetur, qvo sensu hora pomerid.* 3. *d.* 21 *Decembris ac hora* 10½. *d.* 21 *Junii, pariter recte vesper vocantur, sed in sensu oeconomico, ubi de diei artificialis oeconomicâ divisionê sermo est, usitate significat tempus ab hora* 4½ *ad* 7½. *Vocula Nox nunc significat integrum hemeronychtion, nunc tempus illud totum, qvod qvovis anni tempore ultimam*

diei faculam, & primam seqventis diei auroram intercedit, nunc ipsissimam noctem intempestam, ab hora 10½ *ad* 1½, *conf. Jus Eccl. antiqv. Cap.* 26. *in sensu autem Oeconomico seu ratione divisionis diei in qvatuor partes Oeconomicas, mane scil. diem, vesperam & noctem, notat tempus* 9 *horarum, ab* 7½ *ad* 4½, *qvod in hac divisione nostrum præcipuè objectum est, cum reliqvæ notiones huc parum aut nihil faciant. His autem diei, noctis, mane ac vesperæ notionibus & terminis, in remotissima antiqvitate usitatis, sed ad posteriora secula transmissis, verum ac ad antiqvorum formam institutum, nititur fundamentis, hodiernum Islandorum horologium, minimè autem Monachorum ac Cleri placitis, qvi Seculis* 14. & 15. *hæc antiqvitatis instituta ad Romanæ Ecclesiæ consvetudines, perinde ac alia multa reformare satagebant.*

§. X.

Rismál, *primus diei naturalis terminus, seu meta, vulgo* Dagsmark, *ad qvam tam antiqvissimi qvam recentiores Islandiæ habitatores, ordinarias consvetudines oeconomicas, & vulgaria domestica opera, astringebant, vocabatur* Rismál, *qvæ vocula composita à verbo* eg rys, *surgo*, & mál, *tempus, meta, significat surgendi tempus. An distingvi debeat* Rismál ɔ: *commune operariorum surgendi tempus, ab* hyrdis Rismál ɔ: *opilionum surgendi tempore, disputari solet. Qvi id affirmant, pro sua sententia allegant locum ex Landsl. B. Cap.* 17. þat heita hyrdis Rismál, ɔ: *id tempus vocatur opilionis surgendi hora, qvasi his verbis id tempus à communi surgendi tempore distingvatur. Adferunt etiam illi Liosvetn. S. Cap.* 14. *ubi refertur opilio ante alios surrexisse, qvem Enarus Thveraaensis jussit posthac solem seqvi, idest cum solis ortu surgere, ut & Laxdæla,*

qvæ

qvæ refert opilionem Bolli, in paſcuis operi intentum fuiſſe, cum Bollus & uxor in lecto ad huc dormirent. Sed regerunt alii Landsl. B. Cap. 17. *non diſtingvere* hyrdis Riſmál, *à communi laboratorum* Riſmál, *ſed determinare tantum qva diei hora opilioni omnino ſurgendum ſit, ſcil. tanto tempore anteqvam ſol in oriente eſſet, ut tunc greges & pecora domini ſui ex alienis paſcuis abegerit, haud negato, qvod aliis etiam aut eodem tempore aut circa id etiam eſſet ſurgendum, cum unius poſitio non ſit alterius excluſio: Liosvetn. S. qvod hic aliqvid faciat nil habet, cum præceptum qvod Enarus opilioni dedit ſingulare ſit, & alium haberet finem ac reſpectum, qvam ordinariam gregis curam. Laxdæla autem expreſſe teſtatur operarios Bolli etiam unacum opilione ſurrexiſſe, & ſuo intentos fuiſſe operi, cum ipſe Bollus adhuc dormiret. Nec Rafnkeli Curionis Vita, qvicqvam alicujus momenti his contrarium adfert, nihil enim ex illa colligi poteſt, qvam qvod Rafnkelus & domeſtici poſt commune* Riſmál *lecto affixi & ſomno obruti fuerint: Errat itaqve doctiſſimus Vidalinus, & qvi eum ſeqvuntur, ex his probare volentes* Riſmál & Sól i Auſtri *eſſe unum, idemqve ſignificare ac* Riſmál, *præſertim* hyrdis Riſmál, *cum id ſit plane diverſum à* Midurmorgun & Sól i Auſtri; *ſed qvod* hyrdis Riſmál *ſeu opilionum & commune operariorum ſurgendi tempus, præſertim tempore æſtivo, cum fæniſecium, piſcatio aliaqve ſumme neceſſaria opera domeſtica, vel publicum ſpectantia commodum, ideoqve injuncta urgerent, & omnino abſolvenda eſſent, non multum abſum, ut credam, id enim perſvadent.*

1) *Codex Juris Eccleſiaſt. Thorlako-Ketill. Cap.* 4.

2) *Vigaglums S. Cap.* 25. *in eo concordes, qvod citati ad negotia injuncta, etiamſi alibi domicilium haberent, in loco tamen determinato præſto eſſe, & opus aggredi debue-*

 runt,

runt, á midium morgni, *medio mane*, *ſole in puncto Orientis conſtituto.*

3) *Antiqvum illud Juris Apophthegma*, Sól ſkal ráda um Sumar, enn dagur um Vetur, ɔ: *ſol æſtate*, *ſed dies hyeme operandi negotia metiuntor: diei autem facula qvædam in Iſlandia cernitur, 9 menſium ſpatio, hora antemerid.* 4½, *& pomerid.* 7½, *ita ut non obſtantibus aliis caſibus, opera tum aggredi poſſint.*

4) *Qvod huc facit eſt communis operariorum tam apud nos tempore æſtivô, qvam alias gentes conſvetudo, ſurgendi ante horam* 5.

5) *Et ultimo huc ſpectat lex, opilionibus tanto ante horam* 6 *tempore, è lecto ſurgere mandans, ut ea inſtantê heri ſui armenta ex alienis paſcuis abegerint. Qvibus freti argumentis, tam commune operariorum qvam opilionum* Riſmál, *in primo mane horâ ſcil. matutina* 4½ *collocare non dubitamus.*

§. XI.

Midurmorgun *eſt vox compoſita à* midur, *medius*, & morgun, *mane*, *ut vî vocis notet medium mane*, *cumqve Otta & cum ea nox deficiat in hora* 4½, *conſpicuum eſt mane ibidem initium habere*, & *cum medium mane incidat in horam* 6, *manifeſtum eſt mane unam tantum Octonam ſeu* Eikt, *vel trihorium in ſe concludere. Utrum vox* Midurmorgun *ſummæ ſit antiqvitatis, qvidam dubitant, dicentes antiqviſſimis temporibus hanc diei metam vocatam fuiſſe* Sól i Auſtri, *ſol in Oriente, qvod ut negari non poteſt, ita nec qvod hæc vox* midurmorgun *occurrat in* Codice Thorlako-Ketilliano, *ut & Vigaglumi Vita, qvod probat eam ſatis bonæ eſſe antiqvitatis, licet forte non antiqviſſimam; niſi dicere liceat Jus illud Eccleſiaſticum interpolatum*

latum esse, & Vigaglumi Vitam Seculo demum 13. *scriptam fuisse, qvod parum ad rem facit, cum nihilo secius ex remotissimâ antiqvitate revocata esse possit. De hac diei meta, ut & reliqvis qvæ seqvuntur id observandum est, qvod Monachorum mores & consvetudines, apud nos invalescere incipientes, vergente Seculo XIII sed Seculo XIV plenis viribus instructæ, eam intulerunt mutationem, ut imperitum primo vulgus, & procedente tempore plures, in eam irent sententiam, qvod antiqvæ Octonæ* Eikt, *ab eodem temporis momento, qvo inceperunt removendæ, sed in religionis honorem in id temporis punctum transslocandæ essent, qvo illi suas horas canonicas celebrabant, ergo etiam decere dicebant, qvod præsens Octona ab hora* 6 *initium habere deberet, ita ut ejus meditullium posthac in idem punctum, horam scil.* 7½, *qvô antea finiebatur, incideret, sed cum exitu Nonæ terminaretur. Hæc mutatio eam tandem intulit confusionem, ut qvidam ex vulgo, qvi qvasi per manus à majoribus per traditionem acceperant, Octonam matutinam incepisse antiqvitus hora* 4½, *tam hujus mutationis, qvam ipsius veritatis ignari, ibidem medium mane haberent, alii autem nimiam rei absurditatem cernentes, sed in viam redire nescientes, propius accedebant, & suum* Midurmorgun *in puncto Octavæ collocabant. Hinc illa differentia, & hæc ejus vera causa est, de qvâ conqveritur doctissimus noster Olavius, Itin. Island. Tom. I. pag.* 42. *& alibi, originem erroris in primos diei metarum statores immerito transferens. Plurimi autem antiqvas metas, & horarum rectas & intemeratas sedes & successiones retinent licet de antiqvis Octonis, & earum constitutione ac successione, plane sint ignari, hæc etiam confusio & mutatio est materia litis, de qva tam acriter Doctissimi Viri, Præsul Arnæsonius, & Paulus Vidalinus, controversiæ serram*

 reci-

reciprocarunt, Vidalino antiqvas tuente consvetudines, Episcopo autem recentiores defendente, qvibus majorem qvam par fuit antiqvitatem tribuebat, cum antiqvæ à recentioribus non parum discrepent.

§. XII.

Jafntnærri bádum midium morgni og dagmálum, *meditullium medii mane & proprii diei, hora moderna 7½, antiqvitas autem* Dagmál, *seu initium diei, sol in regione Subsolani, antiqvissimis autem temporibus* Sól i Midmundaſtad Auſturs og Landſudurs, *sol in medio Euri & Vulturni. Destinatum est totum hocce trihorium, seu secunda diei Octona, singularibus Oeconomicis operibus, qvalia sunt, præparatio lactis, ex illo enim qvod pridiano mane à pecoribus expressum fuit, post* 24 *horas, butyrum, oxygala, casei &c. præparantur, pecua in stabulis congregata, denuo mulgentur & id genus alia, qvæ communiter & per Exochen vocantur* (Morgun) Búverk, *opera villaria (matutina). Hæc enim sine insigni rei familiaris dispendio, negligi aut perfunctoriè agi non possunt.*

§. XIII.

Dagmál, *initium diei, vox ut videtur non admodum antiqva, occurrit qvidem in Vigaglumi Vita Cap.* 7. *sed cum illa scripta sit Seculo XIII aut XIV. Monachismi spiritum olere videtur, sed qvicqvid sit, de vocis indigenatu seu origine, nulla est dubitatio, cum composita sit à* dagur, *dies, &* mál, *mensura, terminus, ut etymologicè notet diei terminum, vel initium. Antiqvi id aut, ejus initium in hora* 7½ *collocarunt, sed Monachorum instinctu in horam* 9. *depressum est, unde tam ex hoc fonte, qvam ex eo qvod* Dagmál *hanc totam Octonam, nunc tan-*

tantum ejus initium, vel etiam medium punctum notat, crebræ æqvivocationes occurrunt, qvæ semper ex sensu Auctoris & circumstantiis solvendæ sunt.

§. XIV.

Jafntnærri bádum, hádege og dagmálum, *meditullium inter* dagmál *horam* 9, & hádege, *meridiem, horam* 12, *antiqvorum* Midmundastadur Landsudurs og Sudurs, *meditullium Vulturni & Austri, incidens in horam* 10½, *in qvo puncto* öndverdur dagur, *anterior diei pars, qvondam terminabatur, sed* hádege, *Octona meridionalis incepit, qvod meridiei initium, plebs cum ipso meridiei puncto, post introductam mutationem imperitè confudit. Sed eandem solvere non valens doctiss. Episcopus Arnæsonius, in Iconismo sui horologii, vocat* Nytt dagsmark, *novum terminum, veteribus ignotum, in qvo non leviter hallucinatur, cum illis sub nomine* Midmundastadur Landsudurs og Sudurs (*ut mox innuimus*) *notissimus fuerit.*

§. XV.

Hádege, Middege, Midurdagur, *antiqvis* Sól i Sudri, *vox composita est ab* hár, *altus, vel* mid & midur, *medius, &* dagur, *dies, notatqve altum vel medium diem, horam* 12. *Insigni hic terminus ut reliqvi obnoxius est æqvivocationi, significat enim vox* hádege & midurdagur. *a*) *Anteriorem diei partem & meridiem, id est 6 horas, ab* 7½ *ad* 1½, *aut paulo majus, ut in Landn. Part. II. Cap.* 10. Hesturenn var gódur medferdar um hádegit, enn er áleid steig hann völlinn hardann til hófskeggea, enn efter sólarfall sleit hann allann reiding. ɔ: *Meridie eqvus fuit tractabilis, vergente autem die solidum campum supra ungulas penetravit, sed post solis occasum omnem*

appa-

apparatũm & ligamenta disrupit. Ubi hádege *notat anteriorem diei partem, & meridiem, integrum enim diem aut maximam ejus partem Audinus hoc eqvo usus est, cum eo rhedam trahente, totum foenum stercorati agri eo die congereret:* enn er áleid, *notat inferiorem diei partem,* hinn efra luta dags, *sed post* sólarfall *notat crepusculum.* β) *Significat* hádege & middege *Octonam meridionalem, ab* 10½ *ad* 1½, *ut in* Atlamál *supra allegatis,* unz mideann dag liddi, & *Author Libri* Stiórn, *illud in hoc sensu sæpius, ut de somno meridiano Isbozethi & Davidis adhibet; ut & Niala Cap.* 149. Þeir komu til Bergþóruhvols at hádege, ɔ: *circa meridiem in Octona meridionali Bergthoruhvolum venerunt.* γ) *Horam præcise* 12. *seu meridiem, ut in legibus antiqvis de adventu in fora & conventus indictos,* ef hann má ei koma fyrer midiann dag, ɔ: *si in foro se non sistere potest ante horam* 12. *Perperam autem hodie ab imperitis confunduntur* hádege & midmunda, *cum diversa valde sint, qvod tamen faciunt doctiss. noster Episcopus Horolog. Isl. pag.* 532, *ut & Gudmundus Andreæ in Lexic. Isl.*

§. XVI.

Midmunda, *meditullium, compositum à* mid, *medium,* & mund, *momentum, Vigagl. S. Cap.* 21*:* I þat mund kom Arngrimur, *eo momento adfuit Arngrimus; & Vita Jonæ Episcopi:* I þat mund missera, *eo anni tempere. Aliæ enim significationes vocis* mund, *aut* mundur, *ut mundus muliebris,* mundur *manus, & qvæ plures esse possunt, huc non pertinent. Hodiè, ut & antiqvitus incidit hic terminus in horam pomerid.* 1½, *conf. Sturl. Lib. V. Cap.* 27. Þeir homu á Miklabæ um Midmunda Middeges og Nóns; *ubi* Middege *idem est ac* Hádege *hora* 12, *sed* Nón *hora præcise* 3, Midmunda 1½. *Antiqvi*

qvi multa numerabant Midmunda, *ut ex §. V. discere licet, qvæ jam omnia præter hocce unum obsoleta sunt, & in* jafnnærri bádum *mutata, qvæ fata etiam hocce sine dubio subiisset, nisi fuisset meditullium diei strictè sic dicti, ab hora matutina* 7½ *ad vespertinam* 7½ *determinati, & in id incidisset meditullium totius diei, imprimis autem qvoniam ad hoc momentum diei alligatum est commune operarum prandendi tempus, cui sine dubio suam debet conservationem.*

§. XVII.

Nón, *vox peregrina corrupta ex Latinorum hora Nona, aut ab illis mutuata, incidit jam in horam* 3 *pomerid. antiqvis* Sól í Utsudursátt, *sol in regione Libanoti, vel* efri lutur dags, *posterior diei pars. De hocce termino* Nón *multum disputant nostri Seculi Critici, qvorum sententiæ nostro judicio aut conciliari possunt, aut extricari, si distincte procedatur, cujus periculum facere constituimus.*

1) *Itaqve confidenter statuimus* Nón *signum seu metam diei accurate loqvendo, incidisse in finem horæ* 3, *sed* Nóneykt *idem prorsus fuisse ac antiqvorum* efri lutur dags, *posterior diei pars, qvæ incepit hora* 1½, *sed finem habuit* 4½, *conf. supra §. V; ita ut hic terminus* Nón, *qvatenus ad dies profestos pertinet, non majorem pariat difficultatem, qvam reliqvæ metæ diurnæ.*

2) *Sed in sensu Ecclesiastico & respectu habito ad dies festos, & eorum Paraschevas, & profesta observandum erit. α) Statim cum religione christiana Episcopos introduxisse, feriarum & festorum Paraschevas & profesta, idest dies incisos & semisacros. β) Qvodsi non simul, certe paulatim eosdem antiqvarum octonarum mutationes introduxisse, ita ut earum*

F *initia*

initia ab antiquâ ſua ſede, ideſt initio & confinio plagarum, ad earum meditullia perduxerint, ut horis Monachorum Canonicis accurate reſponderent. γ) *Hæc cum non ſimul & ſemel ubiqve fuerint, ſed paulatim uti favens occaſio ſe obtulit, facta ſint, natæ ſunt diverſitates illæ, qvæ tam in legibus Eccleſiaſticis, qvam hiſtoriis occurrunt, de initio Nonæ, qvidam enim ut Dani, vide Jus Eccleſiaſt. Abſalonis Archiepiſcopi, ut & Grammium, de voce* Nón, *ferias inchoabant ſtatim à meridie, qvidam ab* 1½, *qvidam ab hora* 3 & 3½, *ut Iſlandi & Norvegi, tempore Olai Sancti feciſſe videntur, qvæ diverſitas tantum ad inchoationem feriarum pertinebat, ſed nullam mutationem in antiqvum Horologium Politicum intulit, priusqvam Seculo XIV, adulto demum Epiſcoporum & Monachorum deſpotismo. Qvæ cautiones ſi accurate obſerventur, & debite applicentur, huic materiæ, tota illa penitus perit difficultas. De fraudibus enim & technis, qvibus Sacrificuli donis inducti, dominis ſuis Olao Sancto & Magno Nudipedi illuſerunt, hic nihil loqvimur, cum nihil ad noſtram rem faciant, niſi forte confirmant, qvod non una ſemper omnium de initio feſtivitatis ſententia fuerit, alias enim Regibus tali temporis Prolepſi, non tam facile illudere potuiſſent. Vocabatur præterea hoc tempus ab hora* 1½ *ad* 5½ κατ᾽ ἐξοχὴν Eikt, *& ejus ultima pars* Eikt *ſacra, qvam doctiſſ. Epiſcopus Arnæſonius in Iconiſmo ſui Horologii non inepte vocat* Biſkupa Eikt, *ut pote ab Epiſcopis ſeu Clero introductam, de qva materia nos in Hiſt. Eccl. Iſl. Tom. I. p.* 153. *ad ſatietatem egimus, unde à tali labore ſuperſedemus.*

§. XVIII.

Jafntnærri bádum Nóni og Midurptni, *meditullium horæ* 3 & 6. *antea* Sól i Midmundaſtad Utſudurs og Veſturs, *ſol*

in

in medio Libanoti & Zephyri, finis diei & initium vesperæ, hora $4\frac{1}{2}$, *de quo singulare qvid quod notemus non habemus.*

§. XIX.

Miduraptan, *medius vesper*, *antiqvis* Sól i Veſtri, *sol in Occidente; posterior hujus octonæ pars, ab hora* 6 *ad* $7\frac{1}{2}$, *pariter ac posterior matutini temporis pars destinata fuit operibus villaticis, de qvibus supra §. XII. aliqvid scripsimus.*

§. XX.

Jafntnærri bádum Midaptans og Náttmála, *est secundum modernum innovatorum computandi modum, meditullium Zephyri & Cori, antiqvis plane ignotum, sed illis* Sól i Midmundaſtad Veſturs og Utnordurs, *idest in puncto Japygis, ubi etiam* Náttmál *diei finem & initium noctis habebant, cui computo doctissimus Schalholtensis Episcopus Theodorus Thorlacius, summus alias innovatorum Coryphæus, & propugnator, in Calendario perpetuo pag.* 98. *edit. Schalholt.* 1693, *plane consentit. Extenditur hæc Octona à* $7\frac{1}{2}$ *ad* $10\frac{1}{2}$ *primam noctis trientem absumens. Hujus prima hora à* $7\frac{1}{2}$ *ad* $8\frac{1}{2}$, *seu pro re nata ad* 9, *destinata est lactis è pecoribus expressioni, aliisqve operibus domesticis, ad noctem commode peragendam necessariis, cubitum autem plerumqve & communiter itur, circa horam* 10 *vel* $10\frac{1}{2}$, *nisi aliqva urgeat necessitas, unde hæc octona non in commode comparatur Romanorum concubio, conf. Sturl. Lib. II. Cap.* 25, *ubi id ut extraordinarium memoratur, qvod Sturla Hvammensis, aliqvando familiam, metu insidiarum adactus à lecto & somno usqve ad mediam noctem continuit.*

§. XXI.

Náttmál, *secundum modernum innovatorum calculum incipit in regione Cori, & perdurat usqve ad mediam noctem, sed contra antiqvorum mentem & praxin, qvi noctis partem primam ab hora 7½ inchoabant, & ad 10½ extendebant, nullumqve inter* Midaptan & Náttmál *agnoscebant punctum, qvod meditullii nomine insignirent, qvod sat clare variis documentis probatum est supra, & ulterius probari potest, tam loco Nialæ Cap.* 129. *ubi Floso* 8. *aut ut alii volunt,* 6 *tantum ante hyemem hebdomadibus, idest circa initium Septembris dicit:* Nú skulum vér ryda til Bergþóruhvols, og koma þar fyrer Náttmál, ɔ: *jam Bergthorshvolum adibimus, ibiqve ante* Náttmál *nos sistemus; qvod sat bene consistere potest, si* Náttmál *in* 7½ *collocantur, sin vero* Náttmál *ad horam* 9. *detrudantur, nullo modo adaptari potest, cum sol hoc anni tempore hora* 9. *dudum occiderit. Conf. Sturl. Lib.* 7. *Cap.* 31. *ubi Thordus Kakali circa* Náttmál *Arnesum relinqvens, in montana loca se confert, ibiqve cum suis qviescit, & somnum capit, sed ante solis occasum, idest circiter hora* 10½ *vel* 11 *inde abcessit, qvodsi* Náttmál *fuerunt hora* 9. *haudqvaqvam fieri potuit. Manifestum itaqve est initum Octonæ* Náttmál *ad* 7½, *sed ejus meditullium ad* 9, *sed finem ad* 10½ *pertinuisse.*

§. XXII.

Háttatíme, *tempus cubitum eundi, antiqvis* öndverd Nótt, Sól i Midmundastad Utnordurs og Nordurs, *anterior noctis pars, sol in medio Cori & Boreæ, idest in puncto Circii hora* 10½, *ibidem nox intempesta incipit, qvod accurate convenit cum calculo Episcoporum Thorlaci & Ketilli, Juris Eccl. Cap.* 26. Þat er nótt er Sól gengur um Nordurætt: *Tunc in media Islan-*

dia,

dia, ſole in Cancro conſtituto breviſſima nox eſt, trium horarum, ita ut ſol hoc tempore infra horizontem maneat, licet nox lucida ſit, qvod tempus vulgo vocatur Midnætti, *media nox, ſole in ſeptentrionis puncto conſtituto, cum nox profundiſſima, ſeu hora* 12 *in illius medium incidat, & ad horam* $1\frac{1}{2}$ *perduret.*

§. XXIII.

Otta, *incepit hæc Octona antiqvitus, cum ſol eſſet in* Midmundaſtad Nordurs og Landnordurs, ɔ: *in puncto Gallici, in medio habens Cæciam, ſed in loco Aparctiæ deſivit, & tunc communiter vocata fuit* efri lutur nætur, *vel* þridiungur liſde nætur, *ſuperior noctis pars vel triens noctis ſuperſtes. Recentiores autem qvi Seculis* 14, 15 & 16 *ad horas canonicas tempora formare, & reformare geſtiebant, ejus initium in regionem Cæciæ noſtrum* Landnordur *detrudebant, ſed finem ad Eurum, ſeu Orientem extendebant.*

§. XXIV.

De Otta tria præcipuè obſervanda veniunt: 1) *Etymologia.* 2) *Tempus.* 3) *Diviſio. De voculæ hujus etymologia tam in præmiſſis, qvam Hiſt. Eccl. Iſl. attulimus aliqvid, qvod hic repetere inutile eſt. Addenda autem illis ſunt, qvæ de ejus etymo adfert eruditione multa illuſtris Eqves, & Acad. Upſal. Prof. Celeberr.* Joh. Ihre, *in Lex. Sviagoth., qvæ huc transſcribere nihil attinet, illud ſaltim non omittendum, qvod nobis haud diſplicet Eruditiſſ. Viri conjectura, eſſe hanc vocem terminum Eccleſiaſticum, denotantem integram vigiliam, vel, ut volunt, unam Monachorum horam canonicam, eoqve ſenſu commode derivari poſſe à Monachorum Matut, vel matutina, cum*

nostratium Otta, & Monachorum matutina prior, in idem inciderent momentum hora $1\frac{1}{2}$, *cui sententiæ nihil obstat; qvod antiqvi Poëtæ nostrates & Norvegi sub gentilismo degentes hac voce usi sint, cum eam discere & mutuari possint à christianis in Germania, Anglia, Italia, Gallia, & Constantinopoli, apud qvos sæpe hyemabant, negotiabantur, militabant, & versabantur, sed â você Otta, qvæ Hetruscorum lingva horam significare dicitur, nostram Ottam derivare velle, nimis longè petitum esse videbitur, nisi dicere velis Cimbros, Gothos, Teutones & Longobardos, hanc vocem in Italia didicisse, & ad Septentrionem transtulisse, perinde ac alias, qvæ jus civitatis apud nos nactæ sunt. Ex aliis autem ibidem allatis originationibus, proximè ad verisimilitudinem accedere videtur vox* Uthvo, *ab Ulphila Marc. I. v.* 35. *usurpata, cum illa & Gothica sit, & antelucanum tempus notet. Qvanti autem pretii sit conjectura, qvod Otta, Uthentid, & forte hoc ipsum Uthvo, descendat à notissima particula Ut, vel Gothica Uz, aut Utz foras, significante vel etiam finem & exitum rei, ut in phrasibus Ecclesiasticis,* at hríngia út, *campana Missæ exitum indicare,* at síngia út, *ultimam Odam canere; & in Civilibus:* Vakann er úte, *vigialia finem habet,* Utmanudir, *ultima hyemis mensis,* Nóttenne *vel* degenum hallar út, *nox vel dies ad exitum vergit. Sic in Olai Trigv. Vita Part. I. pag.* 154. helldur tók út Eiktena, *vergebat* Eikt *ad finem: Cumqve Otta fuerit ultima noctis pars, metaphoricè dici potuisse* úttíd, *& contracte Otta, Lectoris judicio permittitur.*

§. XXV.

De genuina Ottæ sede, classicorum Auctorum loca agentia, cum succincta Epicrisi hic congerere constituimus, ut Lector

ipse

ipse judicare possit, utrum illi Ottam pro prima diei, an vero ultima noctis parte habuerint.

1) *Edda Snorronis Fab.* 38. Þór stód upp i Ottu fyrir dag og klæddi sig. ɔ: *Thorus in Otta surrexit, & vestimenta induit ante diem. Ubi Otta expresse dicitur esse ante diem, Thorus enim hic de noctu surrexit, & itineri se paravit, ut qvam primum diesceret, se in pedes sine omni mora conjicere posset. Idem auctor de eo ad piscaturam se parante loqvitur Fab.* 42. Þór reis upp i dagan, *Thor cum diesceret surrexit, aliud enim opus qvippe piscaturam aggressurus fuit, qvod priusqvam illucesceret, aggredi, aut Oceano se committere noluit, ideoqve non tanta vigilantia & festinatione opus habens; aliud itaqve est Otta, aliud diluculum, ubi monendum venit, exemplaria omnia qvæ secundum id exscripta aut impressa sunt, qvod Dn. Magnus Olai Wormio misit, omittere hac voces* fyrir dag, *ante diem, cum aliæ vetustissimæ & notæ membranæ, hæc verba habeant, ut illa adfert Paulus Vidalinus in Lexic. Jurid. Tit.* allur dagur til Stefnu.

2) Atlamál en Grænlendsco, *qvæ supra à nobis allata sunt*, Myrgin mez vago, *& cum nihil habeamus, qvæ illic dictis addamus, Lectorem eò remittimus.*

3) *Apud Snorronem Sturlæ hæc vox sæpius occurrit in Vita Halfdani Nigri ita scribit:* Þeir fóro yfir vötninn i Otto til bæar Haka, tóco dyr allar á scála þeim er húskarlar sváfo i, sidann gengo þeir til svefnbúrs þess er Haki svaf i, bruto upp, oc tóco brott &c. ɔ: *Lacum in Otta transierunt, & ad villam Haki pervenientes, omnes fores cubiculi, in qvo ejus mediastini dormiebant, occuparunt, Hakiqve cubiculum effregerunt, omnesqve opes evexerunt, sed villam incenderunt. Omnia hæc in Otta inchoata sunt, & cum prima lucè perfecta, ut ex contextu patet.*

4) *Talis*

4) *Talis apud Snorronem occurrit locus in Vita Erlingi Skarki, Cap.* 26. Erlíngur kom til bæarens, þann tíma er fungginn var Ottofaungur i Chriſtskyrkio. Alfur Raudi ſat þá enn oc drack. Erlíngur veitti þeim atgaungo, var Alfur drepenn oc ſveit hans, fátt fell annara manna, því fleſtir höfdo gengit til kyrkio, því þetta var um nóttena fyrir Uppſtigningardag. Um morgunenn let Erlíngur bláſa öllu lideno til Eirarþíngs &c. ɔ: *Erlingus hac tempeſtate in urbem venit, cum* (*Ottuſaungur*) *officium matutinum in templo Chriſti perageretur. Alfus Rufus cum ſuis aſſeclis adhuc potans, occiditur, ſed præter eos pauci, cum plerique in templo eſſent, hæc enim patrata fuerunt noctu ante Feriam Aſcenſionis Domini. Illuceſcente autem die Erlingus omnes ad forum Eirenſe tuba vocavit. Hic habemus Erlingum in Otta urbem intrantem, totamqve urbem occupantem, qvæ omnia noctu facta eſſe dicuntur, ſed perpetratis hiſce omnibus, illucente die forum in Eiris habentem; ergo Otta hic nocti non vero diei attribuitur.*

5) *Locus etiam huc aliqvid faciens, ibidem occurrit, Cap.* 32. *qvi prolixior eſt, qvam ut huc commodè transferri poſſit. Continet autem inſidias Sacrificuli cujusdam Erlingo ſtructas, nocte Feſtum Purificationis antecedente, in villa Ridjökle, poſtqvam Erlingus cum ſuis bene potus cubitum iverat, & ter expergiſcens, negante ſemper inſidiante ei Sacrificulo, tempus matutini cantus adeſſe, redormiverat, tandem vero ſurgens, Sacrificulum fere nolentem adegerat, ut celebraret Ottuſaung, præterlapſo ut videtur juſto canendi tempore; ſed adſunt interim hoſtes, & primo Cænaculum oppugnant, deinde Erlingum ipſum aggrediuntur, diuqve cum ipſo in tenebris fuga ſe ſalvante, præliantur, qvi tandem ægre ope tenebrarum, haud paucis ſuorum amiſſis, ſaucius mortem effugit, qvod licet nihil*

apo-

apodicticè probet, idem tamen cum præmissis ostendit, qvod Otta non ad diem sed noctem pertinuerit, facta enim sunt in Upplandis sub gr. latitud. 61., *ubi diescere cæpit d.* 3 *Febr. hora* 4½.

6) *Locus occurrit in Vita Olai Triggv. Part. I. Cap.* 197. Til Búrakyrkio skyldi hríngia þá þridiungur var af nótt, oc aftur þá þridiungur lifde nætur. ɔ: *Campanæ pulsabantur in templo Burensi, post primam noctis trientem, & iterum cum tertia pars noctis superstes esset. Prius hocce officium qvod hic indigitatur, fuit sine dubio completorium, qvod secundum Glossarium Alfrici, qvi circa aut paulo post annum* 1000 *floruisse videtur, incidit, in horam* 10. *utitur enim ille, ut videtur numero rotundo pro* 10½. *Posterius autem fuit Uthentid, seu Ottusaungur, officium antelucanum, incidens secundum Olai Triggvini Vitam in horam* 1½; *qvæ omnia in id conspirant, qvod Otta tempus nocturnum sed non diurnum fuerit.*

7) *Testimonium fert carmen militum Haraldi Regis, qvi urbem Slesvicum noctu invaserant & incenderant, de qvô facinore ita gloriantur, referente id Snorrone, in Vita Haraldi, Cap.* 34. *ubi dicit:* Vasc i Nótt fyri Otto; *fui hac nocte ante Ottam in muro urbis cum arderet.*

8) *Ex Lib. I. Sturl. Cap.* 74. *etiam haud contemnendum peti potest argumentum, ubi auctor in hunc modum scribit:* Þeir tóco til at giöra upp búdena um Aftanenn, oc var locit aullo starfeno fyri Ottosaung um Nóttena. ɔ: *Vespera cæperunt exstruere parietes tabernæ, sed totum opus perfectum fuit ante Ottusaung (officium matutinum) eadem nocte. Qvo qvid clarius esse possit, non video, præsertim si observetur Auctorem expresse dicere opus absolutum fuisse ante eum Ottusaung, qvi noctu celebratus fuit, nox autem* 24 *Junii cum hæc agerentur*

finem habuit hora 1½, *ſecundum Jus Eccleſiaſticum Cap.* 26. *ut ita ex hoc loco manifeſtum ſit Ottam cæpiſſe eodem noctis momento.*

9) *Aliud æqve validum dicit idem Auctor teſtimonium Cap.* 14. *ejusdem Libri: Nocte diem Viridium præcedente, freqvens concio Stadarholi fuit, ſed peractis ſacris ideſt Ottuſaung ſeu officio tenebris, (qvod ejus diei ſacris proprium fuit, & loco ordinarii Ottuſaung celebrabatur,) Olaus & Grimus in agrum exſpatiabantur, dixitqve Olaus:* óvarlega fer eg nú, er eg geng eirn úte med þer á nóttu, *incaute ego ſolus tecum in agrum exſpatior noctu. Ubi ſuperiorem noctis partem, in qvam Otta, incidit, expreſſe noctem vocat.*

10) *Ut integra decas talium proferatur, ex Vita Hakonis Haconidæ, eam implebimus, qvi anno* 1225 *circa medium Qvadrageſimæ in Hadalandia ſub gr. latit. circiter* 61. *in Otta ſurgens, cum exercitu aliqvantum viæ noctu fecit, uſqve dum ſpeculatores circa primum diluculum obvios habuit. Primum autem diluculum id loci & temporis, circa aut ante horam* 4½, *incidiſſe videtur. Qvod qvidem per ſe nihil expreſſe probat, interim tamen cum aliis, qvi aliqvid de Otta tradunt, collatum, miram & unam omnia ſimul oſtendunt harmoniam, qvorum nullum Ottam diei, omnia autem eandem nocti, expreſſe adſcribunt.*

§. XXVI.

De differentia inchoationis & finis ſupra dictum eſt: Diſtingvunt qvidam tempus Ottæ in Ottam Majorem, cui integras tres horas canonicas tribuunt, & Minorem, cui unam tantum dare volunt horam, ultimam ſcil. ex 3. *illis, qvæ majori competunt, ut ultima hæcce noctis Octona, exactè reſpon-*

deat

deat ultimæ diei oćtonæ, qvæ ſingulariter & per Exochen vocabatur Eikt, *& ejus ultima triens* Eikt *ſacra, cum feriæ & ceſſatio à laboribus in profeſtis, unacum illa inchoari deberent. Qvidam vero hoc tempus diſtingvunt in* Hanaóttu & Ottu, *inducti, ut videtur, verbis Juris Eccleſiaſt. Norveg. ſupra allegati, qvod hanc* Hanaóttu *vulgarem feriarum finem eſſe jubet. Noſtra vero ſententia eſt, nomen* Hanaóttu *primo nihil aliud fuiſſe, qvam explicationem Latinæ voculæ gallicinium, qvod voce vernacula* Hanaóttu *vocabant, ſed creſcente ſuperſtitione & inſcitia, ſuperioribus ſeculis ſpecialiter adhæſiſſe, & à Monachis inditum fuiſſe horæ 4. cum illi unacum ejus initio ſuam Matutinam inchoarent, qvam nunc Ottu nunc Hanaottu vocaſſe videntur, forte ideo qvod Chriſtus eandem Marc. 13. v. 35. gallicinium vocare videtur. Talem, ut jam propoſuimus, noctis in trientes diviſionem, non Iſlandis modo ſed pluribus ſeptentrionis gentibus uſitatam fuiſſe, haud pauca claſſicorum Auctorum loca comprobant, qvorum pauca tantum hac vicè, nimiam vitantes prolixitatem adferemus, primoqve producemus Celeb. Snorronem Sturlæum, in Vita Olai Sancti, Cap. 143. de Biarmenſibus ſcribentem:* Sex menn ſkyldo giæta Gardzens hvöria nótt, ſinn þridiung hvörier tveir. ɔ: *Sex viris qvavis nocte lucus erat cuſtodiendus, duobus qvovis noctis triente. Et ibidem Cap. 151. de Arnlioto Gellina Sveco verba faciens:* Enn er liſa munde þridiungur nætur, þá kom þar Arnliótur, og bad þá uppſtanda. — Þeir koma til ſæluhúſs nockurs er þridiungur var af nótt. ɔ: *Cum triens noctis ſuperſtes eſſet, adfuit Arnliotus, jubens illos ſurgere. — Sed cum triens noctis præteriiſſet, ad caſam qvandam delati ſunt. Alter erit auctor Vitæ Olavianæ, ex Codicè Flatejenſi deſcriptæ, qvi has hiſtorias eodem plane modo ac verbis ut Snorro refert. Tertius nobis teſtis eſt*

Gunnlaugus Monachus, in Vita Olai Triggvini, Part. I. Cap. 164. *de horis nocturnis in Anglia à Danis & Anglo-Saxonibus observari solitis, loqvens, occasione insidiarum & internecionis, qvam ibidem circa aut paulo post annum* 1010 *passi sunt milites Danorum prætoriani, aut præsidiarii, consveta enim campanarum pulsatione ad indicandas horas nocturnas instituta, insidiatores pro signis invadendi abusi sunt, de qvare ita scribit laudatus Auctor:* Þá þridiúngur er af nótt, mun hríngt verda i borgenne, skulu þá hermenn búast. Um midnætti skulo menn búast annann veg i borgenne, enn þá þridiúngur lifer nætur mun hríngt verda at Búrukyrkio. ɔ: *Primo noctis triente præterlapso, campanæ per urbem pulsabuntur, qvod signum erit militibus ut se arment & præparent: Intempesta nocte in altera (aversa) urbis parte se præparabunt; sed triente noctis superstitè, campanæ templi Burensis pulsabuntur, qvod signum est invasionis. In qvibus verbis, tres nobis noctis trientes describuntur, primus ante mediam noctem qvietè transactus, id est ab hora* 7½ *ad* 10½, *secundus triens seu intempesta nox, armis induendis, & dispositioni insidiarum destinatus, tertius vero & ultimus noctis triens, ab hora* 1½ *ad mane usqve, ipsum aggressionis & lanienæ tempus fuit. Qvartus tandem prodibit Sturla Thordi, Sturl. Lib. VII. Cap.* 33. Hann kom i Skalhollt, þá er þridiúngr var af nótt. ɔ: *Schalholtum venit cum tertia noctis pars præteriisset, qvod factum est anno* 1242, *sed scriptum circa annum* 1280, *ut certum sit Islandos eo etiam tempore horas nocturnas per trientes computasse. Sed ex omnibus hisce clarum est.*

1) *Qvod antiqvi non duas tantum octonas, sed integras tres nocti tribuerint, qvarum nulla aut terminabatur aut incipiebat in noctis meditullio hora* 12, *cum locus ex*

Vita

Vita Olai Triggonis, & alter ille de Arnlioto Gellina id clare doceant.

2) *Hinc etiam concludi poteſt, Anglos, Danos, Svecos, Norvegos, Ruſſos, & Iſlandos, easdem haſce conſvetudines obſervaſſe, de omnibus enim his gentibus, in adductis Pericopis agitur, licet veriſimile ſit, Iſlandos antiqvos mores diutiſſimè retinuiſſe, cum antiqvitatis eſſent pertinaces amatores & longe à reliqvis gentibus diſſiti.*

3) *Si omnes hæ gentes nocti* 3 *octonas reliqverunt, ut certum affirmari & haberi poteſt, qvod diei etiam totidem attribuerint.*

4) *Seqvitur omnino, ipſos duas reſiduas octonas ſeu trihoria, pariter & æqve inter mane & veſperam diviſiſſe, ita ut cuiqve eorum unam attribuerint, qvæ de reliqvis nationibus ut veriſimilia ſtatuimus, de Iſlandis autem ut vera & credimus & referimus. Sed qvamdiu hæc computatio apud nos duraverit, aut qvando præciſe ceſſaverit, dictu difficile eſt, conjicimus autem id factum eſſe ſub finem Seculi XIV. Id modo certum eſt, qvod mutationes, qvas ſupra ſubinde innuimus, labente Seculo* 13. *introduci cæperint, & paulatim poſtea creverint. Tandem & hoc monendum eſt, qvod omnium horarum ſeu metarum nomina, qvæ in poſteriore parte hujus Scriptiunculæ recenſentur, adhuc apud nos in communi ſunt, præter Otta, Hanaotta, Riſmal & Eikt, qvæ ita obſoluerunt, ut nuda tantum nomina ſuperſint.*

PARS III.

§. XXVII.

Licet ex antecedentibus attentus Lector facile cognoſcere poſſit, qvali hodiè utantur Iſlandi diei dimenſione, cum id ple-

rumqve ad qvamvis antiqvorum diei metam, ſi non perfecte indicatum, tamen non intactum aut prorſus omiſſum ſit, majoris tamen perſpicuitatis cauſa, ut id ſine operoſa inqviſitione, & uno qvaſi oculi ictu haberi qveat modernum tam nocturnum qvam diurnum, pro ut in communi uſu eſt, horologium hic ſubjungere non gravabimur.

Primum diei metarum nomen eſt:

1) Midurmorgun, *medium mane, hora antemerid.* 6.

2) Jafnnærri midium morgni og Dagmálum, *meditullium inter medium mane & diei initium hora* 7½.

3) Dagmál, *diei initium, hora* 9: *laboratorum communis jentandi hora.*

4) Jafnt nærri, *ſeu* midt, mille dagmála og Hádeges, *meditullium inter initium & medium diei, hora* 10½.

5) Hádege, *medius dies, hora* 12.

6) Midmunda, *meditullium medii diei, & horæ* 3; *vulgo* Nón, *incidens in horam* 1½ *pomerid. operarum commune prandendi tempus.*

7) Nón, *hora* 3 *pomerid.*

8) Jafnnærri Nóni og midium Aptni, *medium inter horam* 3 & 6, *incidens in horam* 4½.

9) Miduraptan, *medius veſper, hora* 6.

10) Jafnnærri midium aptni og Náttmálum, *meditullium medii noctis, & initii noctis, hora* 7½.

11) Náttmál, *noctis initium, hora* 9; *operarum commune cænandi tempus.*

12) *Præter ſtata hæc, & ad certam horam alligata diei ſigna & metas, dantur qvædam qvolibet qvidem die incidentia, ſed pro anni tempore mobilia & incerta, ut:* Dagan, *primum diluculum.* Hálfbyrta, *meditullium inter diluculum & ortum ſolis.*

ſolis. Sólar uppkoma, *ortus ſolis.* Sólarlag, *ſolis occaſus.* Röckur, *crepuſculum.* Hálf-Röckur, *medium inter ſolis occaſum, & ultimam lucis faculam.* Dagſetur, *diei finis, ultima diei facula ſupra horizontem, & noctis initium.*

§. XXVIII.

Noctis horas per lunæ motum ita dignoſcunt:

Luna 4 *noctium in regione Auſtri* (i Sudri) *conſtituta, indicat eſſe horam* 3 *pomerid. In regione Libanoti* (i Utſudri) 6, *ſed Zephyri* (i Veſtri) 9.

Luna 7 *noctium in regione Vulturni* (i Landſudri) *horam indicat* 3. *Auſtri* (i Sudri) 6. *Libanoti* (i Utſudri) 9.

Luna 11 *noctium in regione Euri* (i Auſtri) *indicat horam* 3. *Vulturni* (i Landſudri) 6. *Auſtri* (i Sudri) 9. *Libanoti* (i Utſudri) 12. *Zephyri* (i Veſtri) 3. *antemerid.*

Luna 15 *noctium in regione Cæciæ* (i Landnordri) 3. *Euri* (i Auſtri) 6. *Vulturni* (i Landſudri) 9. *Auſtri* (i Sudri) 12. *Libanoti* (i Utſudri) 3. *antemerid. Zephyri* (i Veſtri) 6. *Boreæ* (i Nordri) 9.

Luna 19 *noctium in plaga Euri* (i Auſtri) 9. *pomerid. Vulturni* (i Landſudri) 12. *Auſtri* (i Sudri) 3. *antemerid. Libanoti* (i Utſudri) 6.

Luna 22 *noctium in regione Cæciæ* (i Landnordri) 9. *Euri* (i Auſtri) 12. *Vulturni* (i Landſudri) 3. *antemerid. Auſtri* (i Sudri) 6.

Luna 26 *noctium in regione Cæciæ* (i Landnordri) 12 *pomerid. Euri* (i Auſtri) 3. *antemerid. Vulturni* (i Landſudri) 6.

Maris accolæ omni tempore ex receſſu & acceſſu maris tempora dignoſcere optimè ſciunt: De plurimis autem Iſlandiæ incolis, præſertim vero provectioris ætatis ruſticis, vere dici poteſt,

qvod

qvod tantæ ſint ſagacitatis, ut ſine externis ſignis de temporis lapſu & horarum ſucceſſione qvovis tempore conjecturas à vero non multum aberrantes, facere qveant.

§. XXIX.

Colophonis loco ſubjungimus huic Diſſertationi conſpectum Horologii Vidaliniani, qvam, ut ab ejus adverſarii Dni Arnæ-ſonii Iconiſmo Horologii Iſlandici recenſione exorſi ſumus, ita ut eandem contrariæ partis ſcriptionis mentione claudamus, conſentaneum ducimus, qvod curioſo Lectori non diſpliciturum putamus, præſertim cum hæc doctiſſimi Viri ſcriptio inedita ſit, & à paucorum manibus, teratur, ſed contraria ſibi oppoſita magis eluceſcant. Orditur doctus hicce vir recenſionem Horologii Iſlandici à media noctè, idqve ita proſeqvitur, ut modernas hemeronychtii metas Iſlandicas, cum plagis mundi, & communi omnium 24 horarum numero conferat, & cuiqve ſuam genuinam aſſignet ſedem, hoc fere modo.

Secundum modernum conceptum dies naturalis incipit ſole ex medio ſeptentrionis puncto diſcedente, qvod Calendaria vocant horam 12 *completam, & in eodem hocce puncto collocat vir eruditus tam medium octavæ ſeptentrionalis* (Norduráttar), *qvam octonæ mediæ noctis* (Midnættes eyktar), *ita ut dies naturalis incipiat in utriusqve meditullio, utramqve autem finem habere dicit in medio Boreæ & Cæciæ, hora* 1½.

Secundæ horizontis octavæ (Att) *& hemeronychtii octonæ* (Eykt) *initia in dicto hocce puncto horæ* 1½ *collocat, earum vero meditullia in ipſo Cæcia hora* 3, *finem autem in Aparctia hora* 4½. *Hujus octonæ* (Eiktar) *ultimam partem, ideſt ab hora* 3½ *ad* 4½, *dicit antiqvos vocaſſe Ottam, qvam expreſſe dicit eſſe ultimam noctis partem, ita ut noctis & Ottæ idem finis ſit.*

Alibi

Alibi autem scil. in Lexic. Jurid. Tit. allur dagur til Stefnu, *totum hocce triborium Otta, sed ultimam ejus horam aut posteriorem partem* Hanaótta, *gallicinium vocatam fuisse, innuere videtur.*

Tertiæ Octavæ & Octonæ, seu triborii matutini initia in Aparctia, hora 4½ *locat, earum vero meditullium, qvod est* Midurmorgun (*medium mane*) *in ipso Euri seu Orientis puncto, hora 6 finem autem in subsolano hora* 7½ *constituit.*

Qvartæ hemeronychtii & horizontis partis, ut & diei artificialis, strictissime sic dicti (Dagmál), *initia in subsolano, hora* 7½, *medium in ipso Vulturno hora 9 finem autem in hora* 10½ *collocat.*

Qvintæ hemeronychtii portionis, qvæ communiter vocatur regio Austri (Surdurátt), *& Octonæ meridionalis* (Hádeges eykt) *initia in hora* 10½ *medium in hora* 12, *sed finem in hora* 1½ *constituit.*

Sextæ tam Octavæ qvam Octonæ (Att & Eikt) *collocat in hora pomerid.* 1½, *medium in hora* 3 *finem in hora* 4½, *de qva specialiter notat.* α) *Qvod initium hujus particulæ vocetur* Midmunda, *meditullium, eo qvod in id punctum incidat diei recte & ad mentem antiqvorum putati medium, scil. ab hora* 7½ *matut. ad* 7½ *vespertinam, in qva computatione id notandum est, qvod vesper diei, mane vero nocti additur.* β) *Qvod hora* 3½ *inchoetur,* Eikt *sacra, finemqve habeat unacum ipso die proprie & stricte sic dicto, hora* 4½, *qvod punctum antiqvi vocarunt* Eiktar stad (*finem Eiktæ, scil. sacræ*), *alibi autem hancce Octonam per Exochen qvandam vocatam fuisse* Eikt, *sed ultimam ejus trientem sacram Eikt.*

Septimam hemeronychtii particulam initium habere dicit in regione Argestæ, hora 4½, *cujus medium est hora* 6, *ipse*

Occidens vulgo Miduraptan, *finis vero in ſedem Japygis, una cum ipſius diei fine incidit.*

Octava deniqve Octava (Att) *dicta communiter* Utſudurs átt, *regio Cori, ut & Octava octona* Eikt *incipiunt in regione Japygis hora* 7½. *Hic antiqvorum* Náttmál *ſeu initium noctis ſitum fuiſſe vult, in qvo nos penitus ſibi habet conſentientes, ſed non in illo, qvod mox addit, ſcil. antiqvos Iſlandiæ habitatores, à* Náttmál, *ſeu hora pomerid.* 7½, *ad horam* 12, *ideſt medium noctis punctum, nullam habuiſſe temporis metam, cum contrarium ex bonis documentis eluceſcat, ut ſunt* Sól i Utnordri, *pro hora* 9. Sól i Midmundaſtad Utnordurs og Nordurs, *hora* 10½. *Similiter etiam* Þridiungur af Nótt, *primus noctis triens, qvi ſine omni dubio cæpit hora* 7½, *dimidiatus hora* 9, *ſed finem habens in Circio, hora* 10½, *ubi nox intempeſta* Midnættes eykt *ſeu* Sól i Nordurátt, *ſol in regione Aqvilonis incepit, cujus meditullium fuit hora* 12 *completa. Unde vir doctiſſimus hunc recenſum exorſus eſt, qvæ licet nulla habeant locorum ſigna, perinde ac ipſius diei horæ, à ſe denominata, nihilo tamen minus ſunt temporis metæ, qvam qvæ ejusdem plane conditionis ipſe vir doctus à media nocte uſqve ad medium mane recenſet.*

COROL-

COROLLARIA.

Cum aut omissa, aut melius explicanda, partim ad Histor. Eccl. Island., partim huc pertinentia cum publico communicandi aptiorem affulsuram occasionem, diffidamus, hic eadem proponere placet.

I.

Conjecturam nostram Hist. Eccl. Tom. I. p. 163. *de cognatione antiqvæ vocis* Ottu, *cum Monachorum Matut, Illustriss. Reipubl. litterar. ornamento Domino P. Frid. de Suhm, in suæ Hist. Dan. Crit. Tom. II. pag.* 816. *ea de causa maxime displicere video, qvod antiqvi Poëtæ gentiles, qvi sua fecerunt carmina, anteqvam illis de Monachis & religione christiana qvicqvam constitit, illa vocula usi fuerint, qvare eam ab illis habere neqviverunt, cui hoc modo respondemus.*

α) *Ignorare nos qvinam sint antiqvissimi illi poëtæ, nam in Odis antiqvissimis à Snorrone Sturlæo, Gunnlaugo Monacho, & aliis summæ antiqvitatis monumentis allegatis non occurrit, nec in universa Edda seu Odis à Sæmundo collectis, nisi semel tantum in earum ultima & recentissima, qvæ inscribitur* Atlamál en Grönlendsco, *invenire potuimus, & semel tantum in* Ragnarsqvida, *seu Ragnaris Lodbrok carmine emortuali, sed in ullis aliis antiqvis Odis nusqvam.*

β) *In ipsa Edda seu Odis à Sæmundo collectis qvando antiqvissimi Auctores de tempore ante lucano in qvod recentiorum Otta incidit, aliqvid dicendum habent, id efferunt per* ár, árla, árdeges, snemma, myrgins, *&c. sed Ottam non nominant: Imo ipsa* Völuspá *Stroph. 6. enumerans nomina horarum hemeronychtii, à Deorum Senatu ipsis imposita, Ottam non habet,*

ſed tria noctis trihoria his verbis Nótt oc Nideom, ɔ: *nox & cognati, includit.* Nidiar *in Edda non filios tantum, ſed & qvosvis cognatos notat, qvod indicio eſt, aut ignoraſſe antiqviſſimos Auctores vocem Otta, aut eandem ut recentem, & à ſolis chriſtianis uſitatum ſpreviſſe.*

γ) *Atlius auctor Qvidæ qvæ inſcribitur* Atlamál en Grönlendſco, *diverſus eſt ab Atlio auctore* Atlaqvido, *ſeu* Atlamála inna fornu, *ille autem hoc multo recentior, Seculo enim* 10 *aut* 11 *vixiſſe, ſuumqve carminis thema ex antiqvioribus Odis mutuaſſe videtur, qvarum Paraphraſten ita agit, ut pro lubitu eorum relationes, nunc aliqvid addendo vel detrahendo, nunc etiam aliter referendo, non parum mutet. Chriſtianorum rituum & conſvetudinum non ignarum fuiſſe prodit, qvod inducit Gudrunam Giuki filiam, cujus primus maritus Sigurdus comburio ſepultus fuerat, promittentem Atlio, ultimo ſuo marito, magnificam & coloribus ornatam Sandapilam, linteaqve probe cera obducta, qvæ corpus bene conſervant, qvæ gentilibus (niſi in ſingulari qvodam neceſſitatis caſu) inuſitata fuerunt, cum eorum Reges & Magnates armati, adjecta ingenti vi pecuniæ, aliisqve qvæ in vita cariſſima habuerant cum illis aut combuſta, aut tumulo inferri ſolerent, unde non mirum qvod hic auctor Ottam nominare, & eidem inter metas hemeronychtii locum aſſignare ſciverit, & hoc idem illud eſt, qvod dudum Hiſt. Eccl. Iſl. Tom. IV. pag.* 163. *monuimus, conjecturam noſtram non labefactare, licet recentiores poëtæ gentilis hac voce uſi ſint, cum illam, talesqve plures inter chriſtianos in Græcia, Italia, Africa, Hiſpania, Gallia, Germania, Anglia & Belgio militantes, mercantes, & hyemantes diſcere potuerint, magnamqve non modo cum Gothis in noſtro Septentrione habitantibus, ſed & cum popularibus & cognatis ſuis in reliqvis*

regio-

regionibus degentibus, intercessisse communicationem non negat, sed affirmat, & multis argumentis probat ipse Vir Illustriss. Hist. Dan. Crit. Tom. I. pag. .

δ) Qvod Ragnar Lodbrok qvi circa annum 770 *mortuus esse videtur, cum religio christiana dudum in Anglia, Scotia & Hibernia, Belgio & insulis Anglicanis stabilita esset, easdem regiones prædando & belligerando pervadens, sæpiusqve inter christianos aut hyemans, aut eos haud raro in captivitatem abduceret, & servitiorum loco in domo sua aut exercitu, forte & qvosdam eorum sub signis haberet, Ottam nominare noverit, haud mirari debet, & qvidni ille Ottam non nosceret, cui Missæ nomen & celebrationis modus non ignotus fuit, utrumqve autem probe cognitum habuisse patet ex citata Odæ stropha* 8, *ubi prælium vocat* Oddamessu, ɔ: *cuspidum cantum. Belli enim in Edda Synonyma seu Epitheta sunt* Saungur *cantus*, Roma *clamor, & qvævis vociferatio. Cum vero Missa Christianorum cantilenis & acclamationibus magna ex parte constaret, Lodbrok scommaticè vocat prælia* Messu, *cantum armorum. Præterea haud spernenda adsunt criteria & documenta, ipsum Regem Lodbrok non esse Auctorem hujus Odæ, sed multo recentioris Auctoris fætum esse, & Lodbrok affictam, qvæ hic edisserere non vacat.*

ε) Accedit tandem, qvod ipse Vir Illustriss. Hist. Dan. Crit. Tom. I. pag. 125. 126. *valde verisimiliter conjicit & statuit, antiqvissimas illas Odas, qvæ unqvam exstiterunt dudum deperditas esse, eas autem qvæ jam Eddæ titulo inter nos circumferuntur, esse compendium illarum, aut ex illis conflatas, & fætum Seculi IX aut X, in qvo nos sibi perfecte consentientes habet, ejus enim haud spernenda præsto sunt indicia; in has ideo Odas christianismi qvidam gustus facile irrepere potuit. Et*

qvid tandem ex his ſeqvitur, niſi hocce paradoxum, ſi Otta ideo non poteſt eſſe à Monachorum Matut, qvod gentiles poëtæ eo utuntur, ergo non Meſſa *à Monachorum Miſſa, cum vox Meſſa etiam in gentilium poëmatibus occurrat, qvod qvanti ſit, nemo non videt. Qvibus obſervatis tota hujus objectionis vis ita evaneſcit, ut noſtræ conjecturæ nihil nocere poſſit.*

2.

Idem Heros Illuſtriſſ. ibidem nobis imputat, qvod vocem Danicam dör *janua, fores, valde inconvenienter derivare voluerimus à Græcorum* δορῦ, *haſta, cum harum vocum ſignificatio tam diſſimilis ſit, ut nullam inter ſe habere poſſint cognationem, ſed ut vera eſt apodoſis, ita erronea protheſis, & nobis immerito imputatur, qvod voculam* dör, *fores, à* δορῦ *derivare voluerimus, nunqvam enim tale qvid cogitavimus, ſcripſimus autem* dör, *ideſt Iſlandicam vocem illam qvæ ſignificat frameam, gladium, vel etiam haſtas miſſiles, à Græcorum* δορῦ *deſcendere videri; in ligata ſæpius qvam ſoluta oratione adhibetur, poëtæqve ejusdem notionem late extendunt, fereqve ad qvodvis armorum genus applicant, ut qvando vocant aciem:* darra röd, *ordinem armatorum, loricam* darra hlíf, *prælium vero* darradar-vef, darradrif, darrahríd, *& alia ejusmodi, unde eleganter ceciniſſe videtur celebris qvondam apud nos Poëta, Thordus de Striuge, dicens:* klæddur hlíf i darradríf, ɔ: *loricam indutus in enſium, haſtarum, miſſilium, aut qvorumvis armorum procella. Ubi* darra *eſt Genit. plural. à Nominativo ejusdem Numeri* darrar, *qvi occurrit in poëtæ abſolutiſſimi Eivindi Skalldaſpilleris Hákonarmál,* darrar hriſtiz, *enſes qvatiebantur vide Heimskringla edit. Havn. Tom. I. p.* 156, *qvæ lectio utiqve præferenda videtur alteri,* darradr hriſtiz *acies tremebat,*

qvam

qvam duo l. c. in variantibus allegata exemplaria, & Editio Svecica habent, ubi aut per incuriam ſcribæ ex Genit. ſing. fæm. darradar, *factus eſt Nominat. ſing. maſcul.* darradur, *aut vox* Röd *ordo acies, antiqvis fuit heterogenea* Ród *fæmin. &* Radur *maſc. indeqve &* Darröd *fæm. &* Darradur *acies maſcul. Hæc vox in* Atlaqvida Grænlendſco, *qvæ in Edda Sæmundina exſtat, bis reperitur, habente* dafa darradar, *qva circumſcriptione enſis indicari videtur, & vocari* dafi *vel* dafur dar-radar, *ideſt aciei hebetator, aut repreſſor forte à verbo* eg deife, *hebetem reddo, reprimo, periphraſi ductâ; qvia aciei impetum hebetat, ac progreſſum reprimit & tardat. Qvo ſenſu eadem voce* darradar *utitur Egillus Skallagrimi, vocans prælium* darradar-vef, *telam aciei, nam ut textores in continuo motu, & vario ſunt labore, ita & præliantes, conf. Bartholini Antiqv. pag.* 624. *Qvibus omnibus accedit Nials Saga Cap.* 158. *edit. Hafn. cujus locum huc pertinentem* vindum vindum vef darradar, *à Bartholino l. c. excuſſum videre licet. Hæc qvi obſervaverit, derivationem vocis* dör, *haſta, à Græcâ voce* δορὺ, *à nobis allatam non incompetentem eſſe judicaturum, ſperamus.*

3.

Hiſt. Eccl. Iſland. Tom. I. pag. 426. §. 7. *ſtatuitur Ivarum Vigfuſi Holm anno* 1345 *primâ vicê Iſlandiæ Præfectum fuiſſe, & iterum* 1354, *mors autem illius ad* 1371 *refertur, qvæ omnia probabilitate non carent. Sed pag.* 441. §. 3. *occurrit Ivarus Vigfuſi Holm, qvi* 1389 *Iſlandiæ Præfecturam adeptus eſſe, & ad annum* 1405 *geſſiſſe fertur, qvo alter Vigfuſus Holm ei in hoc officio ſucceſſiſſe, & in annum* 1414 *id retinuiſſe fertur: Anno* 1415 *amiſſo hoc officio ex Iſlandia diſceſſit, licet idem officium* 1429 *poſt liminio recuperaret. Hoſce duos ejuſdem*

nomi-

nominis ac cognominis Vigfusos Ivari Holm, pleriqve recentiorum confundunt, & ex duobus unum faciunt, inducti a) *propriorum nominum,* b) *cognominum,* c) *uxorum nominis similitudine, cum utriqve Gudrida nomen fuerit:* d) *qvod uterqve in Færois, cum in Islandiam ad capescendum officium tenderet, hyemasse perhibeatur. Nos vero l. c. n.* 4. *talem harum personarum confusionem rejecimus, tam antiqvorum Annalium fide adducti, qvam auctoritate literarum Gudridæ Ingemundi filiæ, datarum* 1407, *qvibus prædium Hola Cænobio Vidöensi pro salute mariti sui emancipavit: Unde certo statui posset priorem Vigfusum mortuum fuisse* 1407, *si hoc Codicillorum datum genuinum ac invariatum esset, sed longe postqvam hoc scripsimus tempore, in manus nostras incidit, aliud horum Codicillorum non ultimæ notæ apographum, datum* 1434 *priorem Vigfusum ad hunc annum vitam produxisse innuens, qva observationè cum memoratis harum personarum similitudinibus collata, fides nostra de earum diversitate labore cæpit, aqvaqve nobis hærere, qvamnam sententiam potius nostram faciamus, cum utraqve pari gaudeat verisimilitudine; si priori sententiæ adhærere consultius ducimus, usqve dum certiora edocemur, statuendum est datum Codicillorum* 1407 *corruptum esse, & priorem Vigfusum fuisse filium Ivari Holm, cum temporum rationes id non vetent, nec à verisimilitudine abludit, qvod posterior etiam (si modo duo fuerunt) propinqva affinitate huic cognatus fuerit, cum id eadem nomina & cognomina indicare videantur. Ex Oddensi familia, Holmios hosce natos fuisse, & ex illis gentem Modruvallensem comprobat Tab. Geneal.* 2. *Hungurvakæ edit. Havn.* 1778 *suffixa.*

4.

4.

Multis jam elapſis annis à qvô ultimam adhibuimus manum Hiſt. Eccl. Iſl. in cujus Tom. III. pag. 213. *ſcripſimus Petrum Enari à qvodam Satraparum Iſlandiæ dono accepiſſe prædium Arnarſtapa, oculis uſurpare licuit Schedulas qvasdam propria manu viri celeberrimi Arnæ Magnæi ſcriptas, in qvas ex documentis originalibus (ut ipſe teſtatur), conjecerat ſeqventia. Anno* 1537 *aut prius Ogmundus Epiſcopus famulo ſuo Petro Enari, ob fidum famulitium tam intra qvam extra Iſlandiam, mercedis loco ſolvit aut dedit prædium Arnarſtapa, qvod tum temporis fuit Cænobii Helgafellenſis peculium, ſed cum Petrus ab Epiſcopo diſcedens primo in Germaniam hæreſi Lutherana infectam, & deinde in clientelam Claudii Mervitzii tranſiret, cum qvo Præſuli graves fuerunt controverſiæ eiqve, fidum præſtaret famulitium, Præſul hunc actum reſcidit, & donationem retractavit, Petrum vero diris devovit, prædiumqve Arnarſtapa Freiſteino Grimi Eccleſiaſtæ Stafholtenſi, qvi itidem ei olim fidus fuerat famulus, vendidit. Jam vero anno* 1541 *Petrus relicto Mervitzio, in Chriſtophori Hvitfeldii clientelam ſe dederat, â qvô Ogmundus Epiſcopus captivus detentus, ad faciendum qvæ ab eo exigebantur promtum ſe præſtitit, qvorum unum fuit, ut Petro reconciliatus, firmiſſima illa peccatorum ligamenta, qvibus eum antea conſtrinxerat, gratis & ſine ullo pretio ſolveret, horrendumqve ei dictum anathema revocaret, & prædium Arnarſtapa Freiſteino ſurreptum, in eum denuo conferret, qvæ omnia aut libertatis ſpe ineſcatus, aut coactus fecit, literisqve in rei æternum teſtimonium datis die Lunæ poſt Feſtum Viſitationis Mariæ* 1541, *ex conſilio Hvitfeldii, (ut ipſe ſcribit), præſentibus viris honorandis, Petro Nomophylace Tunsbergenſi, & Dno Gislao Jonæ, in navi Regia Breimar*

Samſon confirmavit: Hæc Ogmundi Epiſcopi acta Hvitfeldius ipſe, ut Regius Iſlandiæ Præfectus, ex eo fundamento, qvod omnia Monaſteria in Dania & Norvegiâ jam Regiæ Majeſtati, ut ejus perpetuum peculium adjudicata ſint, perfecte confirmat, omnes ac ſingulos Petro poſthac ea de re bilem movere ſevere prohibens. In qvo talis connexio & argumentandi ratio eſſe videtur, qvod ſicut Ogmundo utpote Epiſcopo, licitum fuerit, prædia Monaſteriorum abalienare, ita ſibi, ut Præfecto Regio ejus villas cuicunqve voluerit, emancipare licitum eſſe, in qvo non multum erravit, cum neutri horum ullum ſui facti jus revera competeret, falſum etiam fuit omnia Monaſteria Regi anno 1541 *adjudicata fuiſſe, unde etiam hæc eorum acta ætatem non tulerunt, nam licet Thorleifus Pauli anno* 1544 *cum Freiſteinus Grimi vi venditionis Ogmundianæ ſupra nobis memoratæ hocce prædium jure retractare conaretur, id ei ſua ſententia abjudicatum, Petro addiceret, Canutus tamen Steini filius, aut ut alii volunt Paulus Stigoti, ut injuſte à Cænobio ab alienatum, Petro eripuit, & Monaſterio Helgafellenſi poſtliminio reddidit.*

5.

Ad §. 31. & 36. *Tom. III. pag.* 632. *not.* *Poſt infortunium filiæ, qvod magno animo ferre videri voluit, multo tamen & animo dejectior, & qvaſi ſe ipſo minor factus, qvibusdam videbatur, qvod etiam ipſius amici & clientes nec plane negant, talem autem ut diſpelleret triſtitiam, & aliqvid qvod ſeriam popoſcit cogitationem, faciendo animum paſceret, carmina qvædam ſcripſit, qvorum notiſſima ſunt Encominum Crucis, & Panegyricus Stæ Virgini Matri dictus: Prius amici & affini ſuo, Dno Paulo Biörnonio, Toparchiæ Bardaſtrandenſis*

Præpo-

Præpoſito, Viro docto, transmiſit, aut dedicavit, eundem (ut qvidam perhibent) hortans, ut ſuam de eo diceret ſententiam, qvi monito parens aliud ejusdem argumenti, ideſt Crucis, ac ipſius Svenonii Encomiis refertum, remiſiſſe fertur, id autem Svenonius, cum ſuæ de Biörnoniana vena Poëtica, conceptæ opinioni non planè reſponderet, aut minus feliciter ceſſiſſe videretur, non adeo magni æſtimaſſe dicitur, effeciſſe autem, ut ipſi etiam ſuus fætus minus placere inciperet, indeqve eundem lambere & relambere occaſionem ſumſiſſe videtur: Alterum autem qvô ſanctam virginem honoravit carmen, neſcio utrum vivus in lucem emiſerit, & cum qvodam amicorum communicaverit, an tandem poſt ejus mortem ab hæredibus evulgatum ſit, qvod veriſimilius eſſe videtur? In utroqve horum, maximè autem in Virginis Panegyrico, tanta apparet ſanctorum veneratio, & de eorum præſertim ſanctæ Virginis apud Deum pro hominum peccatis interceſſione perſvaſio, ut qvid addi poſſit non videam, qvæ ſi ex ſeria mentis perſvaſione profluxerunt, à graviore Crypto-Papiſmo non poteſt excuſari, qvicqvid ejus amici aut adulatores dicant, qvi etiam ejus nævos pro virtutibus venditarunt: Nos hac de re l. c. noſtram aperuimus mentem, & luculentam diximus ſententiam. Cui jam addere lubet: Cum poſteriores curæ & correctiones horum carminum magnam partem Papiſticarum perſvaſionum & Catachreſium ibidem occurrentium contineant, veriſimile videtur, qvod vir ille doctus animi angore ac triſtitia preſſus, ſed educationis licentia & Majorum exemplis à talibus non abhorrens, opus qvod primo inceperat, & modeſtius ſcripſerat, jam magis in perfectiſſimam Catholicorum imitationem transformaſſe, forte etiam ambitione abreptum, ut ſe Majores ſuos, Mariæ ſummos & devotiſſimos veneratores, aut æqvare aut ſuperare potuiſſe, ſi cer-

tandum fuiſſet, oſtenderet. Luſum itaqve ingenii, qvem ipſe nunqvam divulgavit, hæc potius qvam ſinceram religionis confeſſionem eſſe putamus, eo maximè inducti indicio, qvod licet ſemper ad talia pronior haberetur, nunqvam tamen (ut plerisqve Catholicæ religionis ſinceris ſectatoribus moris eſſe ſolet) eandem aut verbis, aut ſcriptis propagare, aut ullum ad ejus venerationem traducere conatus eſt, ipſeqve moriens, cum nullus hypocriſi locus aut uſus eſſe ſoleat, hiſce penitus ſpretis, omnem ſuæ ſalutis fiduciam in ſolo Chriſti merito collocavit.

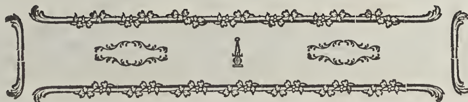

þessi ritgjörð á að standa á undan þeirri eptir Finn bp Jónsson

EIKTAMÖRK ISLENDSK.

HOROLOGIUM ISLANDICUM.

Mikel er giæſka og þolinmædi Guds, ſem alla hlute hefur ſkapad vegna mannsins, og heldur þeim og ſo vid magt ennu í dag hönum til goda. A medal annars hefur hann pridt feſtinguna med tveimur ſtorlioſum yfrid fögrum, Sólu og Tungli til ad liſa jardarkringlunne: ſkilia dagen frá nottunne, og giefa teikn, tima, daga og ár. Af ihugan ſoddan Guds daſemda, orſakaſt eg ad færa í letur mina Þanka um eyktamörk her á landi, ſem og deilingu dags og nætur er hafa ſinn uppruna af Sólarinnar rás frá auſtri til veſturs, og þadan aptur í gegnum þad nedra himin hvolf. Soddan eyktamörk eru eigi ſo eg vite brukud hiá framandi þiodum, og er þad ecki ad undra, þvi þær hafa gnægd af þeim verkfærum ſem þannig eru tillreidd, ad þaug ſina jafnvel ſmálega parta dags og nætur, ſo ſem eru tima glós, Sólſkifur, Stundakluckur compaſſar og önnur þvilik inſtrumenta, hvór ecki eru ad finna hia oſſ vel fleſtum her í landi, og kunnum því ecki ad vita grandt hvad timanum lidur. Eingu ad ſydur hefur giæſka Guds ſo fyrer ſied, ad vier ſkyldum ecki aldeilis verda varhluta þvi-

likrar.

A

Magna est bonitas atque patientia summi numinis, quod res omnes hominum gratiâ in principio conditas in ipsorum usum atque emolumentum hodiedum conservat. Inter alia firmamentum, duobus & magnitudine & splendore conspicuis, luminibus condecoravit, Sole nimirum atque luna ad orbem terrarum illustrandum, diem â nocte distingvendum, temporaqve dies ac annos signanda. Hac tam mirabilium divinorum operum contemplatione adductus decrevi, litteris mandare sententiam illam qvam foveo de usitata inter insulæ nostræ limites temporis dimensione, noctisqve & diei divisione, qvæ Solis ab ortu ad occasum, indeqve rursus per hemisphærium inferius cursui debent originem. Talis autem temporis metiendi ratio, exteris nationibus qvantum scio planè est ignota, nec mirum, cum habeant magnam copiam instrumentorum, qvæ ita sunt præparata, ut vel minutissimas diei noctisqve partes demonstrent, nempe clepsydras, Solaria, horologia oscillatoria, pixides magneticas, & id genus alia, qvibus nostratum pleriqve destituti, accuratam labentis temporis rationem inire neqveunt. Nihilo tamen minus divina bonitas nostris ita rationibus consuluit, ut hujusmodi scientiæ non omnino expertes, talem tempo-

likrar Þeckingar; heldur ödlaſt ſo mikid ſkinbragd á timans pörtum, ſem hialpa kinne til at utretta vor embættisverk ſkickanlega; því vorir fornmenn hafa fyrir lios natturunnar fundid þad rad, ad ſetia eyktamörk í kringum hvern bæ og meta af þeim timans parta og ſtundir eptir gángi Sólarinnar á hverium deigi eirnin tungls og ſtiarna á náttar þeli. Adur enn eg giöri framar ſkirſlu á tiedum Eiktamotum, verd eg ad tala um aſigkomulag dags og nætur, og þeirra ſundurdeiling. Dagurinn reiknaſt almennelega med tvennu mote.

1°) er dies naturalis, edur natturlegur dagur, ſem hefur í ſier 24 Stundir, byriaſt hiá oſſ á midnætti og endaſt í ſama mund.

2°) dies artificialis eda handverksdagur, ſo kalladur fyrir þá grein ad hann med ſinne byrtu er hverium handverksmanni nærſta hagkvæmur til ad framkvæma vel og trulega verk ſinnar kallanar; varir þeſſi dagur á öllum timum arſins frá uppgáungu Sólar, allt til hennar nidurgáungu og er þeſſ vegna misjafnlega lángur, eptir því ſem hallandin er mikill beggia meiginn vid æqvatorem á Sphæra cæleſti, edur himinſins holhnetti. I ſudur alſu heimsins undir og nærri brunareiminne, reiknaſt hann mikenn part alltiid eins langur herum tolf timar, ſtundum lited meira, ſtundum lited minna, eptir því ſem Sólinn vikur til nordurs eda ſudurs frá jafndægra linunne. Enn her vid þad nyrdra kullda bellti er hans mismunur ærid ſtor, ſo ad á midiu Islandi þar ſem polihæd er 64. gradus finſt hann ad vera ſtundir 20, min. 24, þegar Sól nær krabbamerki; enn ecki nema vel half fiorda ſtund um ſkammdeige. Þar fyrir höfum vier einga naudſin til, og kunnum ecki heldur, vegna þeſſa dags miög ojafnrar leingdar, ad meta hann her á landi af Sólarinnar dvöl fyrir ofann Horizontem, eins og þeir ed bua ſudur í löndum, hvar hann

er

ris partium consequeremur notitiam, quæ ad munia nostra ritè obeunda, nobis sufficeret. Majores enim nostri secundum lumen naturæ id consilu excogitârunt, ut constitutis circa qvodvis prædium, certis qvibusdam trihoriorum terminis (sive Signis horoscopiis) ad cursum Solis per diem, Lunæ vero & Stellarum per noctem, temporis partes & horas metirentur. Anteqvam autem memorata signa uberius descripsero, de diei noctisqve natura, eorumqve divisione, nonnihil habeo dicendum, Dies duplici ratione vulgo spectatur, est enim.

1°) *Dies naturalis constans horis viginti qvatuor, qvi apud nos a media incipit nocte, & in eodem rursus temporis momento finitur.*

2°) *Dies artificialis ideo sic appellatus, qvod artifici cuiqve, ad opera professionis suæ ritè fideliterqve peragenda, luce sua valdè utilis est, durat hic dies per omnia anni tempora ab ortu Solis usqve ad ejus occasum, atqve ideo, pro dispari Sphæræ cælestis ad utrumqve æqvatoris latus obliqvitate, nunc longior, nunc brevior est. In plaga orbis australi sub ipsa Zona torrida maxima ex parte semper æqvè longus habetur, nempe duodecim circiter horarum, nunc paulo plus, nunc paulo minus, pro Solis â linea æqvinoctiali, austrum vel aqvilonem versus declinatione. Nobis vero, qvi ad frigidam Zonam vivimus, insigne diei hujus discrimen apparet, adeo ut in media Islandia, sub gradu 64to, sole cancrum ingrediente, horas viginti, min. 24, complecti deprehendatur, sed brumali tempore, ad trihorium cum semihora & paulo plus tantum modo extendatur. Idcirco propter inæqvalem adeo diei hujus longitudinem, eundem in hac nostra insula, morâ Solis supra horizontem, metiri, nec necesse habemus, nec possumus, prout illi, qvi australes orbis partes incolunt, apud qvos sub*

er undir Sphæra recta hartnær alltid eins langur, helldur meigum vier gánga eptir tilvisan Konganna Olafs og Magnusar í christendomsbalke Gulaþingsbokar hinnar gömlu, og telia hann frá Ottu til Nattmála, þad eru 18 tymar, þar so stendur: Þad er nu því næst at hinn siöundadag hvern er heilagt, oc kollum vier þann sunnudag, enn þviat dagur fyrc scal heilagur at Nóne, þá er þridiungur lifirdags; og maana nott til hana óttu. Eirn mikils háttarmadur hier á landi og hinn glöggvasti í öllu islendsku antiqviteti hefur giört sier stora mædu fyrir skyringu þessarar greinar, enn gietad þó ecki ad minni meiningu, fundid hennar rettann skilning: hefur því vissulega ollad hans concepta opinio, edur hugfest meining um nidurradan dags markanna her vid nordrid, sierdeiles um Eyktarstad; hveria sina meining hann vill giarnan med mindugleika Gulaþingsbokar stirkiast láta. Enn þad mun hver eirn giætenn madur sanna, sem les þessa grein, ad so framt, hun ecke er med vallde færd afvega og fær ad hallda sinum rietta significatu, þá verdur mitt mál med henni upplist og styrkest nogsamlega. Hana - otta (sem er takmark þridiustundar eptir midnætti) seigia Kongarnir veraskule endir næturinnar; hvar af siá má, ad á nattmálum, þrem stundum fyrir midnætti, hafa þeir viliad nottin skilde byriast, verdur hun þá alls sex stundir: frá nattmálum til nons ef talid er apturabak reiknast 6 stundir; enn frá noni til ottu 12, sem giöra tvo þridjunga þess dags, er kallast artificialis, og skulu eptir Gulaþingslögum vera lidnir á none, þegar þvottdags helgin byriast, su ed varer þar eptir þann þridia, (sem og so hefur í sier 6 tima) allt til nattmála, á

hverium

Sphæra recta, æqvum fere semper complectitur spatium: sed potius secundum præscripta Regum Olavi atqve Magni in eo titulo antiqvi Codicis Gulathingensis, qvi agit de jure ecclesiastico, diem hunc, ab Otta, (sc. hora 3^{tia} a media nocte) ad nattmál (sc. horam 9^{m} postmerid.) horas nimirum octodecim numerare debemus, sic in allato codice: Seqvitur jam, ut septimus qvisqve dies qvem nos diem Solis appellamus sacer habeatur, & qvidem ita, ut festum ab hora tertia postmeridiana (sc. None) diei præcedentis incipiat, cum tertia adhuc pars diei supersuerit, atqve duret usqve ad Gallicinium noctis, qvæ diem lunæ antecedit. Vir qvidam, magni inter nostrates nominis, atqve universarum patriæ nostræ antiqvitatum peritissimus, in loco hoc explicando multum sudavit, cujus tamen verum sensum, mea opinione, non dum eruere valuit, obstante procul dubio, illius concepta, de dispositione signorum horoscoporum in septentrione nostra, præsertim vero trihorii termino, opinione, qvam auctoritate codicis Gulathingensis vult confirmari. Cuiqve autem locum memoratum attentè legenti patebit, quod eodem modo illius sensus genuinus vi non torqveatur, sententia mea satis illustretur atqve corroboretur. Gallicinium constituunt Reges esse finem noctis, unde apparet satis, eos â Nattmalis (sc. hora 9^{a} p. merid.) noctem inchoari voluisse, qvo posito binis integra nox trihoriis absolvitur. A Nattmalis (sc. h. 9. p. m.) usqve ad Non (sc. hor. 3^{tm} postmerid.) si calculum retro subduxeris, sex horæ numerantur, a Non autem ad Ottam (sc. horam 3^{m} a media nocte) duodecim, qvæ binos diei artificialis dicti efficiunt trientes, qvi ex præscripto legum Gulathingensium effluxisse debent Noni, (sc. hora tertia postmeridiana) incipiente, tunc diei Saturni Sabbato, qvod reliqvum deinceps trientem, qvi sex itidem horis constat, usqve ad Nattmál seu noctis initium, ut

antea

hverium nottin hefst sem adur er sagt: þetta er rettur og eiginlegur skilningur þeirrar malsgreinar sem eg hefe allegerad ur Gulaþings lögum, af hvörre menn kunna fyrir vyst ad segia, hvad langur dies artificialis eigi ad halldast her nordarliga í Europa, á öllum timum ársins. Af þessu er audsært ad ódruvise hafa fornalldarmenn her vid nordrid reiknad handverks daginn, enn þeir ed bua á midiu stræte veralldar, og er þad vel tilfundid, vegna mismunar Sólargángsins þar og her, á hverutveggiu ársins misserum. Þad eg hefe nu frammsært ur Kirkiulögum fornalldarmanna, svarar og miked vel verkstundum vorum þegar mestar eru anner; eirnin þessari reglu ef retter skilen: *Sól skal um sumar ráda enn dagur um vetur:* því nordur undir gradum elevationis poli 59. kemur ecke Sól upp vid krabba fyrr enn undir ottu, og geingur til vidar á lidnum nattmálum. Dagurinn sem eg fyrre ummgat, tekinn í rumri merkingu fyrer Nyċthemeron (dag og nott til samans) skiptest I°) í tvo parta, af hvörium sá eini kallast nott, annar dagur, giörist su deiling med tvennu moti. Fyrst naturaliter eptir eiginlegum skapnadi himinhvolfanna, og Sólarinnar rás þar í gegnum; hvór dagsins helmingaskipte almennelega hafa brukud verid fyrst hiá Gydingum, sem kalla þann eina part, eptir skriptarinnar tilvysan, kvölld, enn annann Morgum. Genes. I. og sidan hiá ödrum þiodum umm allan heiminn: byriast þá dagurinn á midium morgni, þegar Sól er í fullu austri, og varir til midaptans kl. 6. eptir middag: þar hefst nottin, og nær þangad sem dagurinn byriadist: fylger so annar helmingur morguns og aptans deginnum, enn annar nottunni. Þessi deiling er bygd á godum grundvelle, sem er æqvator, eda jafndægra hringurinn; því þegar Sól er ad

fara

antea monuimus, durare debet. Hic verus & genuinus loci ex codice Gulathingensi, a nobis jam allegati, sensus est, juxta qvem diei artificialis longitudo, in hac aqvilonari Europæ parte per omnia anni tempora certò potest definiri. Hinc etiam patet, priscæ ætatis septentrionales (incolas) diem artificialem longe aliter computâsse, qvam qvi mediam orbis terrarum planitiem inhabitant, qvod non ineptè est inventum, propter insignem hic & illic, per utramqve anni partem, cursus solaris differentiam. Qvæ jam ex veterum jure ecclesiastico attulimus, cum horis, qvæ destinatæ sunt domesticis apud nos negotiis inter maximas occupationes, expediendis, apprime concordant, cumqve hac regula modò rectè illigatur. Per æstatem Sol, per hyemem dies determinato: Nam usqve ad gradum elevationis poli 59ᵐ Sol prope signum cancri non priusqvam sub ottam (sc. h. 3ᵗⁱᵃ a media nocte) oritur, Nattmalisqve (sc. h. 9ⁿᵃ p. m.) elapsis iterum occidit. Dies, cujus antea mentionem fecimus, in latiore significatione pro Nycthemero sumtus. I°) in duas dispescitur partes, qvarum una nox, altera dies appellatur. Hæc autem bifariam fit divisio: primo Naturaliter secundum naturalem utriusqve hemisphærii constitutionem, Solisqve per utrumqve cursum, qvæ partitio à Judæis, qvi unam partem juxta sacrum codicem. Gen. 1. Vesperam, alteram Mane appellarunt, primum communiter usitata, apud cæteras postea ubiqve terrarum gentes in consvetudinem venit; tum dies circa medium manè, Sole adhuc in ipso orientis meditullio existente, incipiens, perdurat ad mediam Vesperam, horam nimirum sextam postmeridianam; ab hoc nox initium sumens ad diei rursus primordium duravit, atqve ita dimidia matutini vespertiniqve temporis pars diei, dimidia vero nocti assignatur. Fundatur hæc divisio haud lubrico fundamento, nempe æqvatore sive circulo æqvinoctiali,

fara yfer samkomur hans og dyrahringsens haust og vor, þá upplyser hun í 12 tima þad efra hvolfid yfer vorre adskilnadar linu, og adra 12 hleipur hun um þad nedra, sem er hulid fyrer vorum augum. Þar nærst oeconomice, epter buskapar hætte her á landi, so sem fornmönnum vorum hefur saman komid: hefst þá dagur á dagmálum þegar Sól er í landsudri kl. 9. og endast vid náttmál í utnordri: þá byriast nottinn og helldur vid um 12 Stundir, allt til dag mála. Eptir þessari nidurradan, filger allur morguninn nóttinne enn allt Kvólldid deginum, hafa vorir forfedur viliad bruka so skacka dægra deiling, vegna buskupar hatta Landsins, því adurenn alment er geingid til verka sumardag, hliota menn mórgum umsvifum ad giegna, bædi í því ad reka heim busmala, lika ad heimta nyt af hónum, so þar meiga jafnvel gánga til þriár stundir. Þar fyrer ef almennileg dags þionusta skillde byriast á midium morgni, þá mættu uppestódur vera nærsta tydlegar, þá mættu og þaug sydare buverk giörast á midium aptni, so jafnar yrdu hættur; enn þær yrdu þá heyönnum til baga og nidurdreps, því þá mættu Gridkonur epter miallter aptur til heyverka, fyrrenn til hvylu geinge.

II*) Skiptest sá natturleigi dagur hiá oss í fiordunga jafnlánga, so hvereirn hefur í sier tvær eikter, eda 6 stundir; sá fyrsta kallast nótt, sem byriast á Nattmálum kl. 9. epter middag, varer í 2 eyktir og nær til ottu kl. 3 eptir mid-

nam ejus, ut etiam Zodiaci confinia, Sol, autumnali vernoqve tempore permeans, duodecim horis, ſuperius illud qvod ſupra noſtrum eſt horizontem, hemiſphærium radiis ſuis illuſtrat, inferius, qvod noſtrum fugit conſpectum, totidem horis tranſiens. Secundò oeconomicè, juxta eam, qvæ intra patriam uſu recepta eſt, rei familiaris adminiſtrationem, á majoribus noſtris approbatam, & tunc dies circa Dagmál (ſ. hor. 9ª a. m.) Sole adhuc in regione Evronoti conſtituto, exordium capit, & ad Nattmál (ſc. hora 9ª poſtm.) ſole in regione japygis verſante, terminatur, & ibidem nox incipiens, duodecim horarum ſpatium usqve ad Dagmál complectitur. Juxta hanc diſpoſitionem integrum Manè nocti; tota vero Veſpera diei adnumeratur, qva adeo inæqvali diei partium diſtributione, propter rei oeconomicæ opportunitatem, majores noſtri uſi ſunt; noſtrates enim menſibus æſtivis, anteqvam ſolita opera aggrediuntur, varia matutina negotia habent expedienda, ex. gr. pecudes lacturias e paſcuis domum depellere, domumqve depulſas mulgere, cui rei vel integrum trihorium impenditur. Hinc, ſi circa mane medium (ſc. h. 6ta a. m.) diurni labores vulgo inciperentur, & maturè admodum foret ſurgendum, & opera veſpertina, qvæ lacti præparando inſerviunt, circa mediam veſperam, ut æqvo a matutinis diſtarent intervallo, abſolvi deberent, qvod citra magnam rei fænariæ jacturam atqve impedimentum fieri neqviret, tunc enim ancillæ domeſticæ, mulgendi officio defunctæ, anteqvam cubitum ire liceret, ad labores fænarios ſeſe recipere necesſe haberent.

II°) *Diſpeſcitur apud nos dies in qvadrantes æqvæ longitudinis, qvorum bina qvilibet continet trihoria. Primus (qvadrans) nox appellatus, circa Nattmál (ſive horam 9m poſtm.) incipiens, per duo trihoria ad ottam usqve ſive tertiam a media*

 nocte

midnætti. Annar eins langur Morgun, byriaſt á ottu, og endaſt á Dagmálum kl. 9. Sá þridie ber fulla rentu med nafni og kallaſt dagur: hann hefur og ſo í ſier tvær eyktir eda 6 Stundir, hefſt á Dagmálum kl. 9. og endaſt á Nóne kl. 3. epter middag. Sá fiordi kallaſt aptan, edur kvölld, hefſt á Nóne og endaſt á Nattmálum kl. 9. Þetta er ſu fiorhlutada dagſins deiling, ſem frá alldödli hefur her í landi brukud verid, og eg ætla nu ſie rett talin, rök þar til eru þesſi. Fyrſt nófnin ſiálf, ſem af fornalldar mönnum hafa uppa þeſſa fiordunga dagſins ſett verid, þau bera vitne, bædi um leingd og takmörk þeirra. Midur morgun kallaſt communi ſenſu, þá kl. er 6, því þá er morguninn hálfnadur, hlitur því ad hafa einsmargar Stundir til beggia hlida, hvar af auglioſt er, ad otta er hans takmark ad nordann, enn dagmál ad ſunnan. Eptir morgunin kiemur Dagurinn, hans byriun ſyner eyktar markid Dagmál kl. 9. því þá hefſt hann eptir þeſſum reikninge, er hálfnadur um middeigi kl. 12, og endaſt á Nóne. ad lidnum deiginum byriaſt aptanen, ſem varer í 2 eyktir, og endaſt á Nattmalum, því heitir midur aptan þegar kl. er 6, ad þá eru lidnar af hönum 3 Stundir, og eptir adrar þriar. Þesſi aptans byriun lydur ecki motmæli, því hun er ſo ad ſeigia bodin í Moyſis lögum, þar ſagt verdur Exodi. 12. ad Mincha eda daglegt matoffur ſkillde giöraſt á mille tveggia aptna, ſá fyrre ſvarar Nóne, enn ſydare midium aptne vorum, eptir því ſem fleſter af Gidinga meisturum kienna; hefur ſo þeſſe ſidvenia færſt nordureptir, og er almenneleg enn í dag hiá þeim catholiſku, ſem byria Þvóttdags helgina

med

nocte horam, perdurat. Secundus qvadrans pari longitudine gaudens Mane appellatur, cujus principium est otta, finis autem Dagmál (sive hora 9ª postm.) Tertius nomen simul & omen habens, dies appellatur, qvi binis itidem constans trihoriis, circa Dagmál (sive hor. 9ᵐ a. m.) inchoatur, & Noni (hora 3ᵗⁱᵃ p. m.) terminatur. Qvartus vesper dictus, totum inter Non (sc. hor. 3ᵐ p. m.) & Nattmál (sc. hor. 9. p. m.) spatium complectitur. Hæc illa est qvadripartita diei divisio, qvæ intra insulæ nostræ limites inde á primordio usitata fuit, & qvam calculis, ut puto, rectè positis, jam in medium protuli, seqventibus annixus argumentis. Primo nomina ipsa, a priscis, diei hisce qvadrantibus imposita, de eorundem longitudine atqve terminis testimonium perhibent. Medium Mane communi sensu hora 6ᵗᵃ antemeridiana vocatur, tum enim ejus dimidia pars effluxit, unde totidem utrinqve horas habeat, necesse est, unde etiam constat, ab aqvilone ottam, ab austro autem Dagmál, ejusdem esse terminos. Mane dies subseqvitur, cujus initium signum horoscopum Dagmál (sc. h. 9 a. m.) clare indicat, tunc enim juxta hunc calculum incipit; dimidiatusqve circa meridiem hora duodecima, Noni (sc. h. 3 p. m.) penitus excurrit. Die finito vesper incipit, per duo trihoria durat, Nattmális (sc. h. 9 p. m.) finem habet. Hinc medium vesperem hora sexta effluxisse appellamus, qvod tres ejus tum præterierunt horæ, totidem remanentibus. Hoc vesperis primordium nullam omnino patitur contradictionem, qvia legibus Mosaicis fere expresse injungitur, in qvibus Ex. 12. Mincha inter duas vesperas jubetur offerri, qvarum prior, ut plurimi Judæorum Rabbini testantur, nostro Non sc. horæ 3ᵗⁱᵃᵉ postmeridianæ, posterior vero Midaptan sive horæ sextæ postmeridianæ respondet; atqve ita hæc consvetudo in septentrionales regiones sensim provecta, inter Romano catholicos, qvi Sabbatum

 tum

med aptninüm á Nóni. Sá fiordi partur dagſins heitir Nótt, um hverrar upphaf þeſs ſydur er efandi, ſem eyktar markid Nattmál er lioſara vitne þar til, þá kl. er 9. eptir middag, hun varer 2 eyktir eda 6 tima, er hálfnud á midnætti, og endaſt á ottu. Eptir þeſſum fiordunga ſkamte; ſvarar nafn dagſins ſiálfum hönum næſta vel, ſo ſem adur er ſagt, því hann er á öllum timum arſins biartur um þær heimſins alfur, ſem eru á millum hiólgadds hringa: Nóttin geingur hönum eirnin nærſt í því ad bera nafn eptir rentu, þar hun um hálft árid, medan Sólin dvelſt fyrir ſunnan lynuna, og jafnvel leingur, er alltid dimm, frá Nattmálum til ottu, og því ſeigir Chriſtenrettur í Gulaþings bokar 16 Cap. ſo ſem ádur er ummgetid, ad helgin ſkuli vera frá Nóne á Laugardagin, (þegar þridjungur liſe dags) allt til hana ottu ad lidinni mána nótt. Eins lyka eitt elldgamailt rym Islendſk, ſem undir höndum hefi; þad reiknar þeſſa dagſins fiordunga eins lánga, hvörn fyrir ſig, og adur er ſagt; Enn lætur annan helming Kvölldſins og morgunſins, eins og judar og Romverſker fylgia nóttunne, enn annam deiginum: ſo mælandi. Sá fyrſte partur þeſs natturlega dags er frá nyundu Stundu nætur til 3^{diu} Stundar dags; annar frá þridia Stundu dags til 9^{du} Stundar dags; Þridie frá 9^{du} Stundu dags, til 3^{diu} Stundar nætur; Sá fiordi frá þridiu ſtundu nætur til 9^{du} Stundar nætur. I þridia máta ſtirker mitt mál í þeſſu praxis annara þioda, ſem ſkipt hafa deiginum í 4 parta alla jafnlanga; ſo ſem Gydingar;

þótt

tum die Saturni ſimul cum veſpera circa Non (ſc. 3 p. m.) inchoant, vulgo hodie dum obtinet. Qvarta diei pars Nox appellatur, de cujus initio eo minus eſt ambigendum, qvo ſignum horoſcopum Nattmál, luculentius de eo perhibet teſtimonium. Hæc duo triboria continens, media nocte dimidiatur, atqve otta (ſc. tertia a. m. nocte hora) terminatur. Secundum hanc qvadripartitam dimenſionem, diei nomen, uti antea dictum eſt, ei ipſi aptisſimè convenit, per omnia enim anni tempora, ſingulis orbis terrarum regionibus, qvæ inter polares circulos ſitæ ſunt, lucem ſuam communicat. Hunc nox in eo, qvod nomen cum omine habeat, imitatur, qvippe qvæ per dimidium annum, qvamdiu, imo diutius, ac Sol ab auſtrali lineæ æqvinoctialis latere curſum ſuum tenet, ſemper a Nattmál (ſc. h. 9 p. m.) ad ottam (ſc. h. a media nocte tertiam) usqve ſeſe præbet tenebroſam. Hinc jus Eccleſiaſticum codicis Gulathing. loco citato, capite nimirum 16. præſcribit, Sabbatum circa Non (ſc. h. 3 p. m.) die Saturni (cum tertia ejus pars ſuperfuerit) eſſe incipiendum, duraturumqve ad Gallicinium usqve, nocte nimirum elapſa, qvæ diem lunæ antecedit. Hanc etiam ſententiam (de qvadripartita diei diviſione) corroborat perantiqvum qvod ad manus habeo, Calendarium Islandice conſcriptum, qvippe qvod ſingulos hoſce diei qvadrantes tantæ ut antea dictum eſt, longitudinis conſtituit, atqve Romanorum judæorumqve exemplo, veſpertini, matutiniqve temporis dimidium, nocti, dimidium vero diei adjudicat; ita dicens: Prima naturalis diei pars eſt â nona hora noctis, usqve ad tertiam horam diei; Secunda â tertia hora diei, ad nonam horam diei; Tertia â nona hora diei ad tertiam noctis horam; Qvarta â tertia noctis hora, ad nonam horam noctis. Tertio aſſertioni noſtræ hac de re robur conciliat aliarum gentium praxis & conſvetudo, qvæ diem naturalem in qvatuor æqvales partes dividerunt,

þótt þeirra ſundurdeiling hitte ecki ſómu lide og vier, því þeir hofu þann fyrſta partem med ſydara aptni; þad er Sólarinnar nidurgángi, og hielldu til midrar nætur; annan reiknudu þeir frá midnætti til þeſs Sólinn upprann; þridia þar frá til middeigis, og fiorda til Sólſeturs.

III.) Skiptum vier deiginum epter tólu höfud áttanna, og þeirra ſem ſtanda midt á mille þeirra átta parta eda eyktir, ſem ecki byriaſt þó med áttunum, heldur á þeim midium. Deiling og upptök áttanna, hvorrar fyrer ſig, höfum vier eptir þeirri anleidingu, ſem Biſkuparner Þórlakur og Ketill giefa oſs í ſinum Chriſtenretti, hvar þeir med ſkirum ord um leida í iios nordurattarinnar takmörk á þennan hatt. Þad er nordur att ſeigia þeir, þegar Sólinn er komin í beggia ætt, nordurs og utnordurs, og til þeſs uns hun er komin í beggia ætt nordurs og landnordurs. Só hefur þá norduráttin í ſier þriar ſtundir; hálfa adra fyrer og hálfa adra eptír midnætti. Þá tekur vid landnordursátt, og nær til þeſs kl. er hálf geingin 5; ſydan auſturátt; þá landſudursátt; ſydan ſudurátt; þá utſudursátt; þar eptir veſturátt, og ſeinast utnordursátt', allar eins lángar hvor fyrer ſig, attunde partur af ſiondeilldar lynunne, og er Sólinn ad gánga yfer ſierhveria att í þriá tima, enn yfer allar í 24. Ecke gieta nu Eiktirnar haft ſömu takmörk og attirnar, þó hvor ein ſvare þremur ſtundum, því þær eru parter dagſins, og hliota því ad byriaſt og endaſt med hönum. Enn hann hefſt í midiu ryke nordurátttar. Sierhvör eykt hefur ſitt heiti, annadhvört af því marke ſem hun byriaſt á, eda endaſt.

Nöfn

derunt, haud secus ac Judæi, qvorum tamen Nycthemerii divisio, eosdem ac apud nos haudqvaqvam obtinet temporis articulos. Hi enim primum diei qvadrantem a posteriore vespera, id est occasu Solis inchoarunt, duraturum ad mediam usqve noctem; Secundum qvadrantem â media nocte ad Solis ortum computarunt; Tertium inde ad meridiem, & qvartum deinde ad Solis occasum.

III.) *Diem naturalem dispescimus ad numerum qvatuor cæli plagarum cardinalium, & illarum qvæ has interjacent, regionum, & qvidem in partes octo sive trihoria, qvæ tamen non cum initiali regionum puncto, sed earundem meditullio incipiunt. Cujusvis autem plagæ divisionem atqve initium constituimus juxta jus ecclesiasticum ab Episcopo Thorlaco & Ketillo conscriptum, in qvo plagæ acqvilonaris terminos perspicuis verbis hunc in modum exponunt. Plaga dicunt aqvilonaris est, qvando Sol inter japygem & aqvilonem constitutus est, duratqve illa, donec Sol exinde boreæ & Evro-aqvilonis confinia attigerit. Constat itaqve aqvilonaris regio tribus horis, sc. sesqvi ante & sesqvi post mediam noctem. Post hanc regionem seqvitur Evro-aqvilonis plaga, qvæ durat donec hora qvinta cum semisse â media nocte finita est; tunc orientalis (regio) tunc Euronoti; tunc australis; tunc Libonoti; tunc occidentalis, atqve demum japygis regio, qvæ singulæ plagæ, spatium æqvæ longitudinis, octavam nimirum horizontis partem, complectuntur, qvarum etiam qvamlibet, Sol tribus, omnes vero viginti qvatuor horis, cursu suo trajicit. Cæterum qvamvis singulæ istæ regiones trihoriis respondeant, fieri tamen neqvit, ut communes cum illis habeant terminos, trihoria enim, cum sint diei partes, una cum illo inchoari atqve finiri debent. Dies autem in aqvilonaris regionis meditullio suum capit exordium. Qvodcunqve trihorium proprium habet nomen, sive a qvo incipitur, sive qvo finitur signo.*

Nöfn þeirra eru þessi, sem fornalldar menn hafa þeim gefid. hin fyrsta heitir Midnætti; önnur Otta; þridia Midurmorgun; fiorda Dagmál; fimta Midmunda (Middeigi); fietta Nón (fordum Eykt); fiöunda Miduraptan; áttunda Nattmál. Þessi eyktaskipte hafa og so brukud verid hiá Gydingum, laungu fyrer hingadburden, eirnin hiá Romverskum, sydan þeir toku vid Christni; enn vorir forfedur hafa sært þau í heidindominum med tungunni burtur austuralfunni hingad í nordrid; þad syna nöfnin í fornum frædum; Eykt, Otta, Dagmál &c. Gydingar sem byriudu daginn med Sólsetrinu, kollúdu þá fyrstu Eykt, frá midium Aptne til Nattmála, höfud vakt, því hun var hin fyrsta so sem höfud vaktanna, adra kollúdu þeir Midvakt, er náde til midrar nætur, þridiu Midnættisvakt, frá midnætti til Ottu, fiordu Morgunvakt, sem endast á midium morgni, og þá var nóttin ute hiá þeim. Tiedum nætur eyktum hafa og so vered gefin önnur nöfn, sem er, Kvölld, Midnætti, Hanagal, Morgun, því so seigir vor herra hiá Luc. 13. v. 35. Þier vited ecki nær herra hussens kiemur, hvort hann kiemur ad kvölldi, eda um midnætti, eda þegar hanen galar, eda ad morgni. Deiginum skiptu Gydingar og so í fiorar Eyktir. fyrsta hiet morgun stund; önnur þridia stund; þridia siötta stund; fiorda niunda stund, hvör Eykt hafde nafn af seinustu stundu fyrerfarandi Eyktar; og so sem seinasta vakt næturinnar var kiend vid Morgun, af því hun nadi

allt

Nomina illorum prout majores nostri iisdem dederunt seqventia sunt: Primum Midnætte (media nox); Secundum Otta (gallicinium); Tertium Midurmorgun (medium mane); Qvartum Dagmál (hora 9. a. m.); Qvintum Midmunda (meredies); Sextum Nón (h. 3. p. m.); Septimum Miduraptan (media vespera) atqve octavum Nattmál (hora 9. p. m. sc. finis vesperæ) appellatur. Hac triboriorum partitione Judæi longo ante B. Virginis partum tempore usi sunt, itemqve Romani, postqvam fidem christianam acceperunt; Nostri autem majores Ethnicam religionem colentes, hanc temporis metiendi rationem simul cum lingva ex Asia in septentrionem nostrani transtulere, qvod ipsa nomina, Eykt, Otta, Dagmál &c. qvæ in antiqvis passim occurrunt monumentis, satis demonstrant. Judæi diem (sc. natural.) a Solis occasu incipientes, primum triborium a Midaptan sive medio vespere usqve ad Nattmál (sive hor. 9. postm.) computatum, primam vigiliam appellarunt, propterea qvod prima esset, ac quasi caput cæterarum vigiliarum; secundum triborium qvod ad mediam noctem extendebatur, Mediam vigiliam; tertium triborium á media nocte usqve ad Gallicinium, Mediæ noctis Vigiliam; & qvartum triborium, qvod medio mane finitur, Matutinam Vigiliam nominarunt. His numeratis nocturnis triboriis alia etiam dederunt nomina, qvalia sunt: Vesper, media nox, gallicinium, mane, qvod probatur ex his verbis nostri salvatoris. Lucæ 13, *v.* 35. *Non scitis qvo tempore pater familias venerit, sive vespere, sive media nocte, sive Gallicinio, sive Mane. Diem (sc. a nocte distinctam) etiam Judæi in qvatuor triboria diviserunt; cujus primum triborium Hora matutina, secundum tertia hora, tertium hora sexta, & qvartum hora nona, fuerunt appellata. Qvodcunqve vero triborium ab ultima hora proximi præcedentis triborii nomen suum trahebat; nam sicuti ultima*

allt til morgunsins; ſo var og fyrſta eykt dagsens kiend vid ſama timans punct; því hun byriadeſt á hönum; enn fyrer morgun ſkilſt uppkoma Sólarinnar í jafndægrum, og því ſtendur ſo Marc. 16. v. 2. ad konurnar hafe komid til grafarinnar ſnemma morguns, um Sólar uppruna. Af þeſſum þriggia ſtunda eyktum Gydinganna, hafa og einnin þær canoniſku ſtunder ſinn uppruna, hvöriar brukadar voru her á Islandi fordum af Mukunum í Pavadominum, og brukaſt enn í dag hiá þeim catholiſku, þeim er hattad med ſama ſlag og vorum Eiktum, take eg til ad reikna þær undir eins og diem artificialem, edur handverksdaginn, ſem byriaſt hiá þeim papiſku eins og Gydingum, þá Sól er í fullu auſtri; þá hefſt hin fyrſta á midium morgni, og heitir fyrſta ſtund, önnur á Dagmálum og kallaſt þridia ſtund, hin þridia á Middeigi nefneſt ſiötta ſtund; fiorda á Nóni, kallaſt niunda ſtund, og þá er eptir þeim reckninge handverks dagurinn uti. Sydan byriaſt fyrſta eykt næturinnar á midium aptni, og nefniſt Vespertinum (ſc. officium) edur kvölld þionuſta; önnur á nattmálum, kallaſt completorium edur hora completorii, þad er fullkomnunarſtund, því helge þionuſta þeſs natturlega dagſins er tok til á fyrerfarande midnætti, er þá fullkomnud; þridia byriaſt á midnætti og nefneſt nocturnum, þad er nætur þionuſta eda tydir. Su fiorda med ottu, kallaſt matutinum, þad er morgun þionuſta. Allar þeſſar eyktir ſo vel Gydinga ſem chatoliſkra eru aldeilis ſamhlioda vorum eyktum, ſem adur er umrædt, bædi ad leingd og takmörkum; einaſta er nockud athugaverdt vid þá ſem byriaſt á Nóni, ſo ſem annarſtadar mun ſagt verda. Nu er ad giöra grein á því ſem adur er ahrært, hvörnen ad vorer forfedur

hafa

noctis vigilia, a mane, ad qvod duravit, sic etiam diei prima vigilia, ab eodem temporis puncto, qvo incipiebat, suam appellationem accepit. Per Mane autem Solis in æqvinoctiis ortus intelligitur, qvare etiam apud Marc. 16. *v.* 2. *dicitur mulieres summo mane, circa Solis ortum ad sepulcrum venisse. His judæorum triboriis, canonicæ itidem horæ suam debent originem, qvæ olim a Monachis in insula nostra, papatu adhuc vigente, usitata, a Romano catholicis hodie etiam observantur; sunt etiam ejusdem ac nostra (triboria) generis, qvippe qvorum, si simul ac diei artificialis, qvi catholicis similiter ac Judæis, Sole in ipso orientis puncto constituto, fuit inchoatus, calculum subducere incipiam, tunc primum triborium medio mane inchoatum, prima hora; secundum Dagmalis (sc. h. 9ª a. m.) tertia hora, tertium meridie, Sexta, atqve qvartum None (sc. h. 3ª p. m.) inchoatum hora nona, appellatur, tumqve secundum hunc calculum dies artificialis finem habet. Deinde primum noctis triborium medio vespere initium habens, Vespertinum (sc. officium) nuncupatur; secundum noctis triborium, qvod nattmalis sive horæ nonæ postmeridianæ suam debet originem, completorium, sive hora completorii ex eo appellatur, qvod tunc diei naturalis, festi, qvod proximè prætereunte media nocte incipiebat, celebratio erat peracta; tertium noctis triborium media nocte incipiens Nocturnum (sc. officium) nominatur, atqve deniqve qvartum noctis triborium gallicinio inchoatum Matutinum (sc. officium) vocatur. Hæc singula R. catholicorum non minus qvam Judæorum triboria, qvoad spatium & terminos, cum nostris ad amussim concordant, tantummodo illud triborium qvod circa Non (ɔ: horam 3. p. m.) incipit, qvandam, ut suo loco demonstrabitur, meretur observationem. Nunc porro nobis est expediendum, qva ratione majores nostri, prout supra attigimus,*

mus,

hafa med eyktamörkum fundid veg til þeſs ad vita hvad timanum lide, bæde nott og dag þegar lopted være ſkyalyted, og himin tunglen ſæeſt. Þeir hafa ſkipt fyrſt ſiondeildar hringnum, ſem ad greiner fyrir vorum augum himen og jörd, í átta jafna parta, med einum atthirninge, edur ödru verkfæri ſem þar til hefur þienad, þegar þeir hafa verid bunir ad finna middags linuna; hafa ſo teked í akt, þá hniuka og hædir, hóla og dælldir, axlir, borgir, ſtapa, vördur, ſkörd, fell, og önnur þvilik mid og merki í kringum hvörn bæ; er med ſinne Situation edur afſtödu hafa þienad vel til þeſs, ad vera eyktanna merkipláts; gefid ſydan þá reglu, ad þegar Sólin og önnur himintungl ſtædi þrád rett uppyfer því og því merki, þá ſkillde þar af metaſt eins og ödrum compas edur Sól ſkifu, hvad langt í hvört ſinn á timan lided væri; annars er þad ecki ſo audvelldt á nattar þeli, ad uppgótva hans parta af göngu tungls og Stiarna þótt í heidryku ſiáeſt, ſo ſem af rás Sólarinnar á medan hun er yfer horizonti, því þad ſem túnglenu munar til auſturs á hverium deigi meira enn Sólunni, þad verdur alltyd ad takaſt í akt, ef menn ſkulu gieta nærre af þeſs komu til eyktarmarkanna, hvad frammordid mune vera, enn þad er alltid vel merkiandi, ad ſá ſem vill mida Sólina, eda tungl og Stiörnur vid eyktaſtadina, hann verdur ad ſtanda nalægt arinhellu þeſs bæar ſem dagsmörkin heira til. Ef ödruviſe ſkedur, þá giörir parallaxis reikning ſtundanna oriktugan, og þad því framar, ſem ſá er leingra í burt frá ſögdum Stad, er timans punct vill finna. Þetta ſem nu hefe eg ſkrifad um dagſins hnifjafnar Eyktir, og bevyſad bæde med nöfnum þeirra ſiálfra og lyka ſidveniu annara Þioda; er til þeſs ad ſyna hvad fráleit ad ſie þeirra meining, ſem hallda

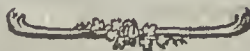
ad

mus, diurni nocturniqve temporis progressum, signorum horoscoporum adjumento investigarint, nubibus qvidem, cæli syderumqve conspectum non prohibentibus. Indagato primum circulo meridiano, horizontem qvi in nostro conspectu cælum a terra distingvit, octangulo qvodam, aliove ad hanc rem idoneo instrumento, in octo æqvales partes dividerunt; qvo facto, circumjacentes cuiqve prædio, clivos, colles, tumulos, valleculas, juga rupes castellorum speciem referentes, scopulos, metas, fissuras, monticulos, & id genus alia, situ suo trihoriis designandis, aptissima signa, diligentissimè observarunt, eam deniqve regulam præscribentes, ut Sole, nocturnisqve syderibus super hoc vel illo signo perpendiculariter, constitutis, exindè haud secus ac horologio, aut pyxide qvadam magnetica labentis temporis spatium semper computaretur; cæteroqvin, partes temporis, horis nocturnis, ex lunæ stellarumqve cursu, sereno licet cælo non æqve facile investigantur, ac Solis supra horizontem constituti progressu; qvantum enim luna qvovis die ad orientem præ Sole, acclinat, id semper, simodo ex ejus ad signa horoscopa accessu, de labente tempore (nocturno) apte conjectura fit facienda, probe est observandum, nec minus illud, qvod qvi explorare voluerit, utrum Sol, Luna, aut alia nocturna sydera, super hoc vel illo signo horoscopo ad amussim sint constituta, non procul a petra foci (ante fores domus constituta) sc. non procul a foribus domus, ad qvam eadem signa pertinent, stare necesse habeat; secus enim si factum fuerit, horarum computationem parallaxis reddit minus accuratam, idqve eo magis, qvo temporis punctum indagaturus, a prædicto loco steterit remotior. Qvicqvid vero jam de diei omnino paribus trihoriis litteris consignavi, suffultus argumentis de eorundem nomine, & aliarum gentium consvetudine petitis, ideo factum est, ut de monstretur

tur

ad forfedur vorer hafe ſkipt deigi og nóttu í átta mis jafna parta af hvörium ſumer hafi iſer þriár ſtundir, ſumir hálfa fimtu, hvad ſkillde fornalldarmönnum hafa geingid til þeſs ad bruka þá dagsins deilingu, ſem bædi er ohentug bunadarháttum vorum, og þar med orimileg, og ecki ſamkvæm neirna annara landa ſidveniu? Jöfn ſkipte daga og nætur eru allſtadar brukud hiá framande þiodum, hvört ſem partarnir kunna ad vera ſtorir edur ſmáir. Nu ſo þetta allt kunni ad verda liosara, þá læt eg her med fylgia hringlagda figuru, af hvörre utprickelega ſiá má, bædi attamotinn, Eiktamörkinn, og dagſins enn þá ſtærri og ſmærri ſundurdeilingu. Stundernar eru teiknadar í þeim ytſta hryng enn Eykternar í þeim innſta.

tur qvantum absurda sit illorum opinio, qvi Nycthemeron a majoribus nostris in octo inæqvales partes, alios horis tribus, alios qvatuor cum semihora constantes, divisum fuisse autumnant. Qvid enim veteres ad eum, qvæ & rei oeconomicæ apud nos administrandæ minus idonea simulqve absurda, & omnium nationum mori contraria est, diei partitionem usurpandam impulerit, æqvalis apud omnes ubiqve locorum gentes Nycthemeri distributio, sive partes magnæ sive exiguæ sint, usu est recepta. Hæc omnia ut clarius elucescant Schema qvoddam circulatum operi huic subnectimus, ex qvo regionum cæli confinia, signa horoscopa, diei major & minor distributio, liqvide apparent, extremus circulus horas, intimus autem trihoria conspicienda exhibet.

